Fri rörlighet för ökad delaktighet

Betänkande av Utredningen om EU-funktionshinderskort och EU-parkeringstillstånd

Stockholm 2026

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR

SOU 2026:63

SOU och Ds finns på regeringen.se under Rättsliga dokument.

Svara på remiss – hur och varför
Statsrådsberedningen, SB PM 2021:1.
Information för dem som ska svara på remiss finns tillgänglig på regeringen.se/remisser.

Layout: Kommittéstöd, Regeringskansliet
Omslag: Multiply Solutions
Tryck och remisshantering: Multiply Solutions, Stockholm 2026

ISBN 978-91-525-1623-2 (tryck)
ISBN 978-91-525-1624-9 (pdf)
ISSN 0375-250X

Till statsrådet
Camilla Waltersson Grönvall

Regeringen beslutade den 25 september 2025 att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera och ta ställning till hur två EU-direktiv ska genomföras i Sverige (dir. 2025:88, Genomförande av direktiv om inrättande av EU-intyg om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning). Samma dag förordnades generaldirektören Malin Ekman Aldén som särskild utredare. Som huvudsekreterare anställdes från och med den 8 december 2025 juristen Jenny Gaudio. Som sekreterare anställdes från och med den 3 november 2025 utredaren Åsa Nordström och från och med den 10 november 2025 juristen Björn Arrias.

Som sakkunniga förordnades från och med den 8 december 2025 departementssekreteraren Jenny Bragg, kanslirådet Catrin Lidbom, departementssekreteraren Ditte Roslund och ämnesrådet Esbjörn Åkesson. Som experter förordnades samma dag verksamhetsutvecklaren Mathias Elmvret, juristen Kalle Larsson, utredaren Monika Morén och ordföranden i Funktionsrätt Sverige Nicklas Mårtensson.

Utredningen har antagit namnet Utredningen om EU-funktionshinderskort och EU-parkeringstillstånd (S 2025:10).

Utredningen överlämnar härmed sitt betänkande *Fri rörlighet för ökad delaktighet* (SOU 2026:63). Utredningens arbete är i och med detta slutfört.

Stockholm i oktober 2026

Malin Ekman Aldén

Jenny Gaudio
Björn Arrias
Åsa Nordström

Innehåll

Sammanfattning **17**

Sammanfattning, lättläst svenska **27**

Summary **33**

1 Författningsförslag **45**

1.1 Förslag till lag om EU-funktionshinderskort 45

1.2 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken 53

1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1978:234) om nämnder för vissa trafikfrågor 54

1.4 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) 55

1.5 Förslag till lag om ändring i vägtrafikdatalagen (2019:369) 57

1.6 Förslag till förordning om EU-funktionshinderskort 58

1.7 Förslag till förordning om ändring i trafikförordningen (1998:1276) 62

1.8 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2009:1174) med instruktion för Försäkringskassan 67

1.9 Förslag till förordning om ändring i vägtrafikdataförordningen (2019:382) 70

1.10 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2024:78) med instruktion för Myndigheten för delaktighet 75

2 Utredningens uppdrag och genomförande 77

2.1 Utredningens direktiv 77

2.2 Utredningens genomförande 78
2.2.1 Allmänt om utredningens arbete 78
2.2.2 Expertgruppen har bistått utredningens arbete 79
2.2.3 Kontakter med särskilt viktiga myndigheter 80
2.2.4 Samråd med funktionshindersorganisationer 80
2.2.5 Samråd med kommuner 81
2.2.6 Samråd med privata och offentliga aktörer som erbjuder tjänster och verksamheter 82
2.2.7 Kontakter med andra myndigheter och organisationer 83
2.2.8 Kontakter med andra medlemsstater och Norge 84

3 En rättslig översikt 85

3.1 Internationella konventioner och EU-rättsakter 85
3.1.1 FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning 85
3.1.2 FN:s konventioner om vägtrafik 86
3.1.3 EU:s regler inom funktionshindersområdet 87
3.1.4 EU:s dataskyddsförordning 89

3.2 Nationell lagstiftning 91
3.2.1 Regeringsformen 91
3.2.2 Förvaltningslagen 91
3.2.3 Diskrimineringslagen 92
3.2.4 Andra lagar inom funktionshindersområdet 93
3.2.5 Trafikförordningen 94
3.2.6 Vägmärkesförordningen 95

4 EU-direktiv 2024/2841 om inrättande av EU-intyg om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning 97

4.1 Utgångspunkter och processen för framtagande av rättsakten 97
4.1.1 Fördrag, konventioner och strategier 97

4.1.2 Utmaningar som legat till grund för framtagandet av rättsakten ... 98
4.1.3 Processen för framtagande av rättsakten ... 99

4.2 Legal grund ... 99

4.3 Direktivets uppbyggnad ... 100

4.4 Direktivets tillämpningsområde ... 101
4.4.1 Avgränsningar ... 102
4.4.2 Förmånstagare ... 102

4.5 EU-intyget om funktionsnedsättning ... 103

4.6 EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning ... 105

4.7 Andra gemensamma bestämmelser vid genomförande ... 108
4.7.1 Information och tillgänglighet ... 108
4.7.2 Övervakning, efterlevnad, rättsmedel och sanktioner ... 109
4.7.3 Rapporteringskrav ... 109

4.8 Ikraftträdande ... 109

5 EU-direktiv 2024/2842 om tredjelandsmedborgare ... 111

5.1 Bakgrund till direktivet ... 111
5.1.1 Syftet med rättsakten ... 112
5.1.2 Vilka omfattas av direktivet ... 113
5.1.3 Lagligen bosatt i Sverige ... 114
5.1.4 Avgränsningar ... 114

5.2 Bestämmelser i EU-direktiv 2024/2842 om tredjelandsmedborgare ... 114
5.2.1 Artikel 1 ... 114
5.2.2 Artikel 2 ... 115
5.2.3 Artikel 3 ... 115
5.2.4 Artikel 4 ... 116
5.2.5 Artikel 5 ... 116
5.2.6 Artikel 6 ... 116

6 Begreppet funktionsnedsättning 117

6.1 Begreppet varaktig funktionsnedsättning 118

6.2 Förändrat synsätt på funktionsnedsättning 119

6.3 Gemensam terminologi 121

6.4 Utformningen av svensk funktionshinderspolitik i dag 122

6.5 Skillnader mellan Sverige och vissa andra EU-medlemsstater 124

6.6 EU-funktionshinderskortet som åtgärd för att motverka hinder för delaktighet 125

7 Samhällets förmåner och insatser inom funktionshindersområdet 127

7.1 Socialförsäkringsförmåner som beslutas av Försäkringskassan 128

7.1.1 Vård av barn som omfattas av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade 128

7.1.2 Omvårdnadsbidrag 129

7.1.3 Särskilt högriskskydd 129

7.1.4 Arbetshjälpmedel 130

7.1.5 Aktivitetsersättning 130

7.1.6 Sjukersättning 131

7.1.7 Särskilda hjälpmedel 131

7.1.8 Livränta 132

7.1.9 Merkostnadsersättning 132

7.1.10 Statlig assistansersättning 133

7.1.11 Bilstöd 134

7.1.12 Handikappersättning 134

7.1.13 Vårdbidrag 135

7.2 Insatser och tillstånd som beslutas av kommuner och regioner 135

7.2.1 Insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade 135

7.2.2 Bostad med särskilt stöd och boendestöd 136

7.2.3 Färdtjänst ... 137
7.2.4 Parkeringstillstånd för personer med rörelsehinder ... 137

7.3 Registerbaserade ansatser för att identifiera personer med funktionsnedsättning ... 138
7.3.1 SCB:s förslag på registerbaserat mått om funktionsnedsättning ... 138
7.3.2 Skolverkets registerbaserade ansats för att identifiera elever med funktionsnedsättning ... 140

8 Parkeringstillstånd för rörelsehindrade i dag ... 143

8.1 Nuläge ... 143

8.2 Utfärdande av parkeringstillstånd för rörelsehindrade ... 144
8.2.1 Kort historik över regleringen ... 144
8.2.2 Nuvarande reglering ... 145
8.2.3 Kategorier av förmånstagare ... 146
8.2.4 Villkoren för utfärdande ... 147

8.3 Parkeringstillståndets betydelse i trafiksystemet ... 149
8.3.1 Undantag och förmåner för innehavare av parkeringstillstånd för rörelsehindrade ... 149
8.3.2 Tillståndets betydelse i andra sammanhang ... 150
8.3.3 Andra undantag för personer med funktionsnedsättning ... 151
8.3.4 Utmärkning och information om gällande trafikregler ... 153
8.3.5 Parkering på tomtmark ... 154

8.4 Utformningskrav och internationellt erkännande av parkeringstillstånd för rörelsehindrade ... 156

8.5 Nuvarande hantering av uppgifter om parkeringstillstånd och befintliga uppgiftssamlingar ... 159
8.5.1 Kommunala uppgiftssamlingar ... 159
8.5.2 Central uppgiftssamling ... 159

8.6 Övervakning, straff och liknande sanktioner ... 160
8.6.1 Parkeringsövervakning och felparkeringsavgifter ... 160
8.6.2 Flyttning av fordon ... 163

8.6.3 Straffrättsliga sanktioner ... 164
8.6.4 Återkallelse med mera ... 165

8.7 Överklagande ... 166
8.7.1 Särskilda bestämmelser om överklagande av kommunala beslut på trafikområdet ... 166
8.7.2 Rätt till domstolsprövning av beslut om parkeringstillstånd ... 167
8.7.3 Nuvarande tillämpning av överklagandebestämmelser ... 168
8.7.4 Antalet överklagade beslut om parkeringstillstånd och kostnader ... 168

9 Erfarenheter från andra EU-länder ... 175

9.1 Bedömning av funktionsnedsättning och funktionshinderskort i andra EU-länder ... 175

9.2 Erfarenheter från EU:s pilotprojekt ... 176
9.2.1 Erfarenheter från respektive land i pilotprojektet ... 176
9.2.2 Information på särskilda webbplatser under pilotprojektet ... 181
9.2.3 Rekommendationer efter pilotverksamheten ... 182

9.3 Parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning inom EU och i andra nordiska länder ... 183
9.3.1 Lagstiftningen i andra nordiska länder ... 184

10 Ett nytt funktionshinderskort ... 189

10.1 Ett svenskt funktionshinderskort ... 189

10.2 En ny reglering behöver tas fram ... 194
10.2.1 En ny lag ... 194
10.2.2 En ny förordning ... 196

10.3 Tillämpningsområde för den nya lagen ... 196

10.4 Ord och uttryck i lagen ... 198

10.5 Rätt till ett funktionshinderskort ... 202

10.6 Funktionshinderskortet ger inte rätt till det skattefinansierade välfärdssystemet ... 208

10.7 Försäkringskassans ansvar ... 210

10.8 Ansökan om ett funktionshinderskort ... 217
10.8.1 Innehållet i en ansökan ... 222
10.8.2 Den sökande ska visa att han eller hon har rätt till ett EU-funktionshinderskort ... 227
10.8.3 Välliknande fotografi ... 237

10.9 Ett funktionshinderskort kan utfärdas i både en fysisk och en digital version ... 238

10.10 Giltighet och förnyelse av EU-funktionshinderskort ... 239

10.11 Återkallelse av ett funktionshinderskort ... 240

10.12 Avgifter ... 243

10.13 Personuppgiftsbehandling hos Försäkringskassan med anledning av EU-funktionshinderskort ... 244
10.13.1 Förhållande till annan dataskyddsreglering ... 244
10.13.2 Uppgifter om avlidna personer ... 245
10.13.3 Personuppgiftsansvar ... 247
10.13.4 Undantag från rätten att göra invändningar ... 248
10.13.5 Ändamål för behandling av personuppgifter ... 250
10.13.6 Känsliga personuppgifter och sökbegränsningar ... 255
10.13.7 Elektroniskt utlämnande av personuppgifter ... 258
10.13.8 Tillgång till personuppgifter ... 260
10.13.9 Gallring och längsta tid som personuppgifter får behandlas ... 262

10.14 Myndigheters uppgiftsskyldighet till Försäkringskassan ... 264

10.15 Försäkringskassans skyldighet att lämna uppgifter och information ... 266
10.15.1 Försäkringskassans uppgiftsskyldighet ... 266
10.15.2 Försäkringskassans informationsskyldighet ... 268

10.16 Sekretess hos Försäkringskassan för uppgifter i verksamhet om funktionshinderskort ... 269

10.17 Erkännande i Sverige ... 271

10.18 Överklagande, efterlevnadsåtgärder och rättsmedel 273
10.19 Bristande efterlevnad och sanktioner 275
10.20 Rätt att meddela föreskrifter 278

11 Ett EU-parkeringstillstånd som ersätter dagens parkeringstillstånd för rörelsehindrade 281

11.1 EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning 281
11.1.1 Behovet av en ny lag för EU-parkeringstillståndet 282
11.1.2 Målgruppen för parkeringstillståndet och uttryck i nationella författningar 284

11.2 Ansvar för prövningen av frågor om parkeringstillstånd ... 286
11.2.1 Kommunerna föreslås ansvara för prövningen 286
11.2.2 Fortsatt analys och åtgärder för en mer enhetlig rättstillämpning 292
11.2.3 Krav på skäliga handläggningstider 295

11.3 Ansvar för framställningen av EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning 297
11.3.1 Transportstyrelsen föreslås ansvara för att framställa parkeringstillstånd och att fullgöra skyldigheter att tillhandahålla uppgifter om återkallade tillstånd 297
11.3.2 Nya skyldigheter att lämna information mellan kommunerna och Transportstyrelsen 303
11.3.3 Transportstyrelsen ska ansvara för distribution av parkeringstillstånden 306
11.3.4 Uppföljning av förslaget att dela upp prövning och framställning av parkeringstillståndet 309

11.4 Avgifter 310
11.4.1 Kommunernas handläggning 310
11.4.2 Den centrala förvaltningsmyndighetens handläggning 311

11.5 Transportstyrelsens personuppgiftsbehandling vid uppgifter om parkeringstillstånd 314
11.5.1 Valet mellan reglering inom vägtrafikdatalagstiftningen och en separat reglering..... 314
11.5.2 Ändamål för personuppgiftsbehandling 320
11.5.3 Uppgifter för registrering 325
11.5.4 Sökbegränsningar 328
11.5.5 Gallringsbestämmelser 330

11.6 Sekretess hos Transportstyrelsen..... 332

11.7 Skyldigheter att lämna uppgifter och information 334
11.7.1 Skyldighet för Transportstyrelsen att lämna uppgifter till Myndigheten för delaktighet 334
11.7.2 Övrig informationsskyldighet 336

11.8 Återkallelser 339
11.8.1 Återkallelse på egen begäran..... 339
11.8.2 Övriga befintliga återkallelsegrunder 340

11.9 Digital version av EU-parkeringstillståndet..... 342

11.10 Erkännande av EU-parkeringstillstånd 345
11.10.1 Dagens bemyndigande avseende utländska tillstånd..... 345
11.10.2 Undantag från miljözonsbestämmelser för innehavare av utländska parkeringstillstånd 347

11.11 Utbyten av befintliga tillstånd och ansökningar från utländska medborgare..... 348
11.11.1 Utbyte av äldre parkeringstillstånd 348
11.11.2 Fortsatt giltighet av vissa äldre tillstånd..... 352
11.11.3 Krav på medborgarskap eller vistelsetid..... 353

11.12 Övervakning och efterlevnad..... 355
11.12.1 Åtgärder för att bekämpa förfalskning och bedrägeri..... 355
11.12.2 Transportstyrelsen ska svara för informationsutbyte om systematiskt missbruk... 356

11.13 Överklagande 358
11.13.1 Ny instansordning för överklagande av beslut om parkeringstillstånd för rörelsehindrade 358
11.13.2 Föreskriftsbeslut som rör innehavare av parkeringstillstånd för rörelsehindrade..... 364
11.13.3 Statliga myndigheters rätt att klaga på enskilda beslut om parkeringstillstånd för rörelsehindrade..... 365
11.13.4 Bristande efterlevnad och sanktioner i andra fall... 367

12 Ett samlat ansvar för information och uppföljning..... 371

12.1 Nationell webbplats med information 371

12.2 Informationstjänst för att söka information om tillgänglighet, villkor och förmåner 375

12.3 Informationsinsatser för att öka medvetenheten om EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet 388

12.4 Uppföljning och utvärdering av EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet..... 391

12.5 Personuppgiftsbehandling och sekretess 395

13 Integritetsanalys 401

14 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser 417

15 Konsekvenser av utredningens förslag 419

15.1 Problembeskrivning och syfte 419
15.1.1 Syftet med utredningens förslag 419
15.1.2 Alternativa lösningar..... 421
15.1.3 Effekter om inga förändringar görs 421

15.2 Konsekvenser för enskilda 422
15.2.1 Konsekvenser för personer med funktionsnedsättning..... 423
15.2.2 Konsekvenser för barn och unga..... 426

15.2.3 Konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män ... 428
15.2.4 Geografiska skillnader och konsekvenser för integration ... 429

15.3 Konsekvenser för kommuner och regioner ... 431
15.3.1 Administrativa konsekvenser ... 431
15.3.2 Den kommunala självstyrelsen ... 434
15.3.3 Ekonomiska konsekvenser ... 436

15.4 Konsekvenser för staten ... 437
15.4.1 Konsekvenser för Försäkringskassan ... 437
15.4.2 Konsekvenser för Transportstyrelsen ... 442
15.4.3 Konsekvenser för Myndigheten för delaktighet ... 447
15.4.4 Konsekvenser för domstolarna ... 450
15.4.5 Konsekvenser för effektiviteten i den statliga förvaltningen ... 452

15.5 Konsekvenser för företag ... 453
15.5.1 Administrativa konsekvenser ... 453
15.5.2 Ekonomiska konsekvenser ... 455

15.6 Konsekvenser för civilsamhället ... 456

15.7 Samhällsekonomiska konsekvenser ... 456
15.7.1 Nyttan för samhället i stort ... 457
15.7.2 Fördelningseffekter ... 457
15.7.3 Kostnadseffektivitet och proportionalitet ... 458

15.8 Konsekvenser i övrigt ... 459
15.8.1 Brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet ... 459
15.8.2 Konsekvenser ur ett digitaliseringsperspektiv ... 461
15.8.3 Sveriges internationella åtaganden ... 462

15.9 Uppföljning och utvärdering ... 465

15.10 Ikraftträdande och informationsinsatser ... 466

16 Författningskommentar ... 467

16.1 Förslaget till lag om EU-funktionshinderskort ... 467

16.2 Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken ... 490

16.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1978:234) om nämnder för vissa trafikfrågor 491

16.4 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) 492

16.5 Förslaget till lag om ändring i vägtrafikdatalagen (2019:369) 494

Bilagor

Bilaga 1 Kommittédirektiv 2025:88 497

Bilaga 2 Kommittédirektiv 2026:4 507

Bilaga 3 Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2841 509

Bilaga 4 Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2842 535

Bilaga 5 Jämförelsetabell mellan direktiven och svensk rätt 539

Sammanfattning

Bakgrund

Europeiska unionen bygger på värden som respekt för människans värdighet, frihet, demokrati, jämlikhet, rättsstatsprincipen och respekt för de mänskliga rättigheterna. En av unionens grundläggande friheter är den fria rörligheten, som ska ge unionsmedborgare möjlighet att resa, studera, arbeta och delta i samhällslivet i hela unionen. Genom fördraget om Europeiska unionen (FEU), fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF) och Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (rättighetsstadgan) har EU åtagit sig att bekämpa diskriminering, inklusive diskriminering på grund av funktionsnedsättning. FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD) utgör en central utgångspunkt för detta arbete. Konventionen är bindande för såväl EU som dess medlemsstater.

För personer med funktionsnedsättning har den fria rörligheten inte fullt ut kunnat utnyttjas på samma villkor som för andra unionsmedborgare. Medlemsstaterna tillämpar olika system för att bedöma och erkänna funktionsnedsättning. I vissa medlemsstater utfärdas särskilda bevis som anger funktionsnedsättningsstatus. En sådan handling kan innehavaren använda för att styrka sin rätt till särskilda villkor och förmåner som lämnas till personer med funktionsnedsättning. Handlingarna har dock inte alltid erkänts i andra medlemsstater. Detta har medfört hinder för tillgången till särskilda villkor, förmåner och stödåtgärder som t.ex. stödjande tjänster, rabatter, ledsagning, tillgänglighetsanpassningar och andra särskilda villkor vid tillfälliga vistelser i andra medlemsstater.

Även när det gäller parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning har skillnader i utformning och tillämpning i medlemsstaterna medfört praktiska hinder. Bristen på gemensamma och lätt

verifierbara handlingar har försvårat ett effektivt ömsesidigt erkännande och tillförlitlig kontroll av handlingarnas giltighet.

Mot denna bakgrund har Europaparlamentet och rådet antagit två direktiv: Europaparlamentets och rådets direktiv 2024/2841 av den 23 oktober 2024 om inrättande av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning samt Europaparlamentets och rådets direktiv 2024/2842 av den 23 oktober 2024 om utvidgning av direktiv (EU) 2024/2841 till att omfatta tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i en medlemsstat. Direktiven syftar till att inrätta ett EU-intyg om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning. I svensk rätt föreslås EU-intyget om funktionsnedsättning benämnas EU-funktionshinderskort.

Medlemsstaterna ska även fortsättningsvis ansvara för att fastställa villkoren för rätt till ett sådant bevis eller tillstånd.

Genom gemensamma och ömsesidigt erkända handlingar syftar direktiven till att stärka den fria rörligheten samt främja självständighet, delaktighet och likabehandling för personer med funktionsnedsättning inom unionen.

Uppdraget

Regeringen har genom kommittédirektiv 2025:88 gett utredningen i uppdrag att analysera och lämna förslag om hur EU-direktiv 2024/2841 om EU-intyg om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning samt EU-direktiv 2024/2842 om tredjelandsmedborgare ska genomföras i svensk rätt.

Uppdraget har bl.a. omfattat att analysera vilka kriterier som ska ligga till grund för rätten till ett EU-funktionshinderskort, att föreslå ansvariga myndigheter för utfärdande, förnyelse och återkallelse av EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet samt att analysera den personuppgiftsbehandling som aktualiseras. Utredningen har vidare haft i uppdrag att lämna nödvändiga författningsförslag och förslag på andra åtgärder som krävs för att genomföra direktiven.

Uppdraget har även omfattat frågor om informationsutbyte, register, tillsyn, efterlevnad, överklaganden och andra rättsmedel.

Utredningens utgångspunkt

Utredningens utgångspunkt har varit att EU-direktiven ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt och proportionerligt sätt i enlighet med de krav som unionsrätten ställer. Förslagen har utformats för att bidra till direktivens syfte att stärka den fria rörligheten för personer med funktionsnedsättning och därigenom främja självständighet, delaktighet och lika möjligheter på lika villkor som andra.

Förslagen har utformats mot bakgrund av befintliga svenska strukturer och ansvarsförhållanden. Utredningen har eftersträvat lösningar som så långt som möjligt bygger vidare på nuvarande system och etablerade processer för den enskilde. Valet av ansvariga myndigheter bygger på myndigheternas befintliga uppdrag och kompetensområden. Utredningen har vidare utgått från det ansvar som statliga myndigheter har för genomförandet av funktionshinderspolitiken inom sina respektive verksamhetsområden.

Utredningen har särskilt beaktat skyddet för den personliga integriteten, barnets rättigheter, jämställdhet mellan kvinnor och män samt Sveriges åtaganden enligt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Utredningens förslag

EU-funktionshinderskortet

Utredningen föreslår att ett EU-funktionshinderskort ska införas i Sverige för att genomföra EU-direktiv 2024/2841 och EU-direktiv 2024/2842. Funktionshinderskortet ska utgöra ett bevis på att innehavaren har en varaktig funktionsnedsättning och ska kunna användas för att underlätta för innehavaren att ta del av särskilda villkor och positiv särbehandling som erbjuds personer med funktionsnedsättning i Sverige och i övriga EU-medlemsstater. Med funktionsnedsättning avses varaktiga fysiska, psykiska, intellektuella eller sensoriska funktionsnedsättningar som begränsar möjligheten att delta fullt ut i samhället på lika villkor som andra.

Det är medlemsstaterna som avgör vilka personer som har rätt till ett EU-funktionshinderskort. Något motsvarande bevis om funktionsnedsättning finns inte i Sverige sedan tidigare. Utredningen har därför tagit fram förslag till en ny reglering som avser EU-funktions-

hinderskortet med en ny lag och en ny förordning om EU-funktionshinderskort. Förslagen innehåller också särskilda regler om dataskydd, sekretess, personuppgiftsbehandling, överklagande och tillsyn samt krav på ett nationellt register över återkallade EU-funktionshinderskort.

Ansvarig myndighet för EU-funktionshinderskort

Försäkringskassan föreslås bli ansvarig myndighet för verksamhet som avser EU-funktionshinderskortet. Myndigheten föreslås därigenom få ansvar för att utfärda, förnya och återkalla funktionshinderskort samt hålla ett nationellt register över återkallade funktionshinderskort. Myndigheten föreslås även ansvara för kontrollåtgärder och informationsutbyte med andra medlemsstater vad gäller EU-funktionshinderskort.

Ansökan om EU-funktionshinderskort

Ansökan om ett EU-funktionshinderskort ska vara frivillig och göras av den enskilde eller dennes företrädare. Förslagen bygger på en enkel, effektiv och tillgänglig ansökningsprocess. Personer som redan har vissa utpekade socialförsäkringsförmåner, kommunala stödinsatser eller beslut från kommuner och regioner ska kunna använda dessa som underlag vid ansökan om ett EU-funktionshinderskort. Någon ny utredning av sökandens funktionsnedsättning bedöms då inte behöva göras av Försäkringskassan. Sökande som inte har någon av de utpekade förmånerna eller stöden ska kunna visa sin rätt till kortet genom ett intyg från hälso- och sjukvården, elevhälsan eller en syn-, hörsel- eller hjälpmedelscentral.

Funktionshinderskortet ska utfärdas i ett EU-standardiserat format med särskilda krav på utformning, säkerhetsdetaljer och verifierbarhet. Korten ska kunna finnas i både fysisk och digital form. Giltighetstiden för ett EU-funktionshinderskort föreslås vara tio år.

EU-funktionshinderskortets syfte

Ett EU-funktionshinderskort ska utgöra ett bevis på att innehavaren har en varaktig funktionsnedsättning. Funktionshinderskortet ska kunna användas för att underlätta för innehavaren att ta del av särskilda villkor och positiv särbehandling som erbjuds personer med en funktionsnedsättning inom EU. Sådana särskilda villkor, anpassningar och förmåner kan lämnas av såväl offentliga som privata tjänsteleverantörer och kan utgöras av t.ex. rabatter, prioriterad tillgång, köföreträde, ledsagarservice och tillgänglighetstjänster. Däremot är avsikten med kortet inte att ge innehavaren rätt till svenska socialförsäkringsförmåner, ekonomiskt stöd eller andra insatser inom välfärdssystemen.

EU-funktionshinderskortet ska erkännas i andra medlemsstater inom EU och funktionshinderskort som har utfärdats i andra medlemsstater ska erkännas i Sverige. Det ömsesidiga erkännandet bidrar till att underlätta den fria rörligheten för personer med funktionsnedsättning inom EU.

EU-parkeringstillståndet

Utredningen föreslår att EU-direktiv 2024/2841 och EU-direktiv 2024/2842 genomförs genom att dagens regelsystem för parkeringstillstånd för rörelsehindrade anpassas till ett nytt EU-parkeringstillstånd. EU-parkeringstillståndet ska fungera som bevis på rätten till de parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter som är reserverade för personer med funktionsnedsättning.

Utredningens förslag till genomförande bygger i huvudsak på den befintliga svenska regleringen. Dagens kriterier för parkeringstillstånd och de rättsverkningar som tillstånden har enligt svensk rätt bedöms kunna behållas. Det är medlemsstaterna som avgör vilka personer som har rätt till ett parkeringstillstånd och vilka rättsverkningar tillståndet har.

Ansvariga myndigheter för EU-parkeringstillståndet

Kommunerna bör enligt utredningen även fortsättningsvis ansvara för prövningen av ansökningar och beslut om utfärdande och återkallelse av parkeringstillstånd. På detta sätt kan direktivet genomföras inom ramen för ett befintligt system med etablerade ansvarsförhållanden och administrativa strukturer.

Samtidigt bedömer utredningen att genomförandet av direktivet förutsätter ett ökat statligt ansvar. De nya tillstånden ska uppfylla högre krav på säkerhet och verifierbarhet och kommer att medföra behov av viss central hantering av personuppgifter.

Transportstyrelsen föreslås därför få ett nationellt ansvar för framställning och distribution av tillstånden, ett nationellt register över återkallade tillstånd, informationsutbyte med andra medlemsstater samt vissa uppföljnings- och kontrollfunktioner. Detta förutsätter ändrade bestämmelser om bl.a. uppgiftsskyldigheter, personuppgiftsbehandling och sekretess.

Kommunernas prövning ska även framöver vara avgiftsfri. Transportstyrelsen föreslås dock kunna ta ut en skälig avgift för framställningen och distributionen av tillståndet.

Utredningen bedömer därutöver att det finns behov av en närmare kartläggning av kommunernas tillämpning av regelverket och av fortsatta åtgärder för att främja en mer enhetlig rättstillämpning.

Utformning av EU-parkeringstillståndet

EU-parkeringstillståndet ska utfärdas i ett gemensamt EU-format med särskilda krav på utformning, säkerhetsdetaljer och verifierbarhet. Tillstånd utfärdade av andra medlemsstater i samma format ska erkännas i Sverige och svenska tillstånd ska erkännas i andra medlemsstater. Det ömsesidiga erkännandet bidrar till att underlätta den fria rörligheten för personer med funktionsnedsättning inom EU.

EU-parkeringstillståndets nya säkerhets- och kontrollfunktioner bedöms förstärka dagens system för kontroll och efterlevnad genom att göra tillstånden svårare att förfalska samt ge större möjligheter att kontrollera tillståndens giltighet.

Utredningen föreslår även en ordning för utbyte av befintliga parkeringstillstånd till det nya EU-formatet. Digitala versioner av parkeringstillstånd bedöms vara önskvärda på sikt, men bör utveck-

las i takt med den fortsatta utvecklingen av digitala identitetsplånböcker och andra digitala handlingar på transportområdet.

Överklagandeordningen för EU-parkeringstillståndet

Utredningen föreslår även en ny överklagandeordning för kommunala beslut om parkeringstillstånd. Den enskilde ska kunna överklaga kommunens beslut direkt till allmän förvaltningsdomstol i stället för att beslutet först överprövas av länsstyrelsen och Transportstyrelsen. Förslaget motiveras dels av Högsta förvaltningsdomstolens avgörande i HFD 2016 ref. 41, dels av behovet av en mer ändamålsenlig och effektiv överprövning i linje med direktivets krav på effektiva rättsmedel.

Information, samordning och uppföljning

Utredningen föreslår att Myndigheten för delaktighet får ett övergripande ansvar för samlad information och uppföljning av EU-direktiven. Myndigheten för delaktighet ska inom ramen för uppdraget samordna informationsinsatser och främja samverkan mellan berörda myndigheter, kommuner, funktionshindersorganisationer och andra aktörer.

Nationell webbplats med informationstjänst

Myndigheten föreslås ansvara för en nationell webbplats med information om EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet. Webbplatsen ska uppfylla EU:s tillgänglighetskrav och innehålla information om rättigheter, särskilda villkor och förmåner med hänvisningar till ansvariga myndigheter.

Som en del av webbplatsen föreslås Myndigheten för delaktighet ansvara för en nationell informationstjänst. Tjänsten ska innehålla information om besöksmål som erbjuder särskilda villkor och förmåner för personer med funktionsnedsättning samt information om besöksmålens tillgänglighet och användbarhet. Informationen ska bygga på frivilliga uppgifter från kommuner och tjänsteleverantörer.

Informationsinsatser

Myndigheten för delaktighet föreslås även ansvara för informationsinsatser riktade till allmänheten, personer med funktionsnedsättning, organisationer, myndigheter och privata aktörer. Syftet är att öka kännedomen om kortet och tillståndet samt att bidra till att fler aktörer erbjuder särskilda villkor och tillgängliga lösningar.

Uppföljning och utvärdering

Utredningen föreslår vidare att Myndigheten för delaktighet får ansvar för återkommande uppföljning och utvärdering av EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet samt av deras betydelse för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning. Myndigheten ska inom ramen för uppdraget samråda med funktionshindersorganisationerna om utveckling, genomförande och utvärdering av EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet.

Försäkringskassan och Transportstyrelsen ska lämna de uppgifter och den statistik som behövs för uppföljningen och utvärderingen.

Förslagens konsekvenser

Konsekvenser för individer

Utredningen bedömer att förslagen sammantaget medför väsentliga positiva konsekvenser för personer med funktionsnedsättning. Förslagen stärker möjligheterna att resa, studera, arbeta och delta i kultur- och fritidsaktiviteter inom hela EU och underlättar därmed den fria rörligheten inom unionen. Ett standardiserat funktionshinderskort och ett gemensamt parkeringstillstånd minskar behovet av olika nationella bevis och underlättar tillgången till särskilda villkor och stödåtgärder. Förslagen bedöms bidra till ökad delaktighet, självständighet och livskvalitet.

Förslagen bedöms vara förenliga med målen för jämställdhet och funktionshinderspolitiken samt bidra till genomförandet av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Barn och unga med funktionsnedsättning bedöms få förbättrade möjligheter att delta i fritids-, kultur- och idrottsaktiviteter på lika

villkor som andra barn och unga. Förslagen innebär också en minskad administrativ börda för familjer. Förslagen bedöms vara könsneutrala och inte missgynna något kön.

Konsekvenser för kommuner och regioner

Kommunerna föreslås behålla ansvaret för prövningen av parkeringstillstånd och få nya uppgifter kopplade till rapportering till Transportstyrelsen och samverkan kring informationstjänsten. Samtidigt avlastas kommunerna ansvaret för framställning och distribution av tillstånden.

Konsekvenserna för regionerna bedöms bli begränsade och avser främst utfärdande av intyg inom hälso- och sjukvården.

Konsekvenser för staten

Förslagen innebär nya uppgifter för Försäkringskassan, Transportstyrelsen och Myndigheten för delaktighet. Detta medför vissa administrativa och ekonomiska konsekvenser för myndigheterna, främst kopplade till utveckling av nya verksamhetsprocesser, informationshantering och digitala system.

Försäkringskassan får ansvar för EU-funktionshinderskortet och behöver utveckla nya e-tjänster, register och handläggningsrutiner.

Transportstyrelsen får ansvar för produktion och distribution av EU-parkeringstillstånd samt nationella register och internationellt informationsutbyte.

Förslagen innebär att fler mål om parkeringstillstånd förväntas prövas av förvaltningsdomstolarna enligt den nya överklagandeordningen. Däremot bedöms antalet mål om EU-funktionshinderskort bli begränsat.

Myndigheten för delaktighet får ansvar för en nationell webbplats, informationstjänst, informationsinsatser samt samlad uppföljning och utvärdering.

Försäkringskassan, Transportstyrelsen och Myndigheten för delaktighet bedöms behöva tillföras resurser för att genomföra de nya uppgifterna.

Konsekvenser för företag

För företag och organisationer innebär förslagen att ett standardiserat EU-funktionshinderskort kan ersätta flera olika typer av nationella intyg och handlingar. Detta bedöms förenkla administration och kontroll samtidigt som fler personer med funktionsnedsättning kan ta del av kultur-, fritids-, turism- och besöksverksamheter.

Förslagen är frivilliga för privata aktörer och medför därför endast begränsade administrativa konsekvenser.

Samhällsekonomiska konsekvenser

Utredningen bedömer att en ökad tillgänglighet och rörlighet kan ge samhällsekonomiska vinster i form av ökad delaktighet i arbetsliv och samhällsliv. Förslagen kan även stärka turism, kultur och besöksnäring genom att fler personer med funktionsnedsättning ges bättre förutsättningar att resa inom EU.

Sammantaget bedöms förslagen vara proportionerliga och kostnadseffektiva i förhållande till direktivens syften och krav.

Genomförande och ikraftträdande

EU-direktiv 2024/2841 och EU-direktiv 2024/2842 ska vara genomförda i nationell rätt senast den 5 juni 2027 och börja tillämpas den 5 juni 2028.

Utredningen föreslår därför att nödvändiga lagar, förordningar och föreskrifter beslutas i sådan tid att berörda myndigheter kan utveckla de it-system, register och administrativa rutiner som krävs.

Inför ikraftträdandet bedöms omfattande informationsinsatser behöva genomföras. Myndigheten för delaktighet föreslås ansvara för dessa i nära samverkan med Försäkringskassan, Transportstyrelsen, kommunerna samt funktionshindersorganisationerna.

Sammanfattning, lättläst svenska

Det ska bli lättare för personer med funktionsnedsättning i alla EU-länder

Förenta Nationerna (FN) har tidigare bestämt
att personer med funktionsnedsättning
har samma rättigheter som andra.
Till exempel att kunna resa och göra saker på fritiden
på samma villkor som andra.

EU-länderna har lovat
att respektera rättigheterna
för personer med funktionsnedsättning.

Medborgare i alla EU-länder
ska kunna **resa, studera, arbeta och delta i aktiviteter**
inom hela EU.
Även personer med funktionsnedsättning.

Men det är ofta svårt
eftersom olika EU-länder har
olika intyg för att visa
att man har en funktionsnedsättning.

EU har därför bestämt att
den som har en funktionsnedsättning
ska kunna skaffa

- **ett EU-funktionshinderskort**
  som visar att personen
  har en funktionsnedsättning

- **ett EU-parkeringstillstånd**
  som visar att personen
  får använda särskilda parkeringsplatser.

Båda ska **gälla i hela EU.**
I Sverige har en utredning föreslagit

- hur funktionshinderskortet och parkeringstillståndet ska fungera

- hur man skaffar dem

- vilka myndigheter som ska ansvara för dem.

Här nedanför sammanfattas utredningens förslag.
Men än så länge finns inget beslut.
I slutändan är det regeringen
och riksdagen som bestämmer
om funktionshinderskortet och parkeringstillståndet.

EU-funktionshinderskortet

Kortet ska visa att personen har
en långvarig funktionsnedsättning.

Om du har kortet ska du till exempel kunna

- få rabatter
- komma fram snabbare i köer
- få hjälp av en ledsagare
- få anpassningar och andra tjänster
  för bättre tillgänglighet.

Kortet ska gälla både i Sverige
och i andra EU-länder.
Men vad du kan få beror på i vilket land du är.
Vad du kan få beror också på vilken aktivitet du deltar i.

Kortet visar att du har en funktionsnedsättning.

Det ska inte kunna användas för att få bidrag
eller annat som samhället står för.

Vem kan få kortet?

Varje EU-land bestämmer vilka personer
i landet som har rätt till kortet.
Svenska myndigheter bestämmer alltså
för dem som bor i Sverige.

För att få EU-funktionshinderskortet
måste du skicka in en ansökan
till Försäkringskassan.
Det ska vara enkelt att ansöka.
Om du behöver, ska du kunna få hjälp
med din ansökan.

För att du ska få kortet behöver Försäkringskassan veta
att du har en funktionsnedsättning.

Kanske finns det redan nu beslut om insatser
för funktionsnedsättning som gäller dig.
Då kan du använda dem i din ansökan.

Annars behöver du ett intyg
från till exempel vården eller skolan
för att visa att du har en funktionsnedsättning.

Kortet är tänkt att gälla i tio år.

Vem ska ge ut kortet, och hur ska det se ut?

Försäkringskassan ska ge ut kortet,
och ska också kunna ta tillbaka det.

Det ska finnas som ett vanligt kort
men också digitalt
till exempel i mobilen.

EU-parkeringstillståndet

Vem kan få tillståndet?

Reglerna för vem som har rätt till parkeringstillstånd
ska vara samma som i dag.
Men det ska gälla i hela EU.

Du kommer att behöva ansöka
hos din kommun för att få det.

Vem ska ge ut tillståndet, och hur ska det se ut?

Den kommun där du bor ska besluta
om du får tillståndet,
och ska också kunna ta tillbaka det.

Transportstyrelsen skapar och skickar ut tillståndet.

Jämfört med nuvarande parkeringstillstånd
får EU-parkeringstillståndet ett nytt utseende.

Här ska du kunna få information

Utredningen föreslår att Myndigheten för delaktighet får ansvar för att informera om

- EU-funktionshinderskortet
- EU-parkeringstillståndet
- de nya reglerna,
  till exempel hur man gör för att ansöka.

Informationen ska finnas på internet.

Startar i juni 2028

EU har bestämt att
EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet ska börja gälla den 5 juni 2028.

Men redan den 5 juni 2027
ska Sverige ha lagar
som bestämmer hur kortet och tillståndet ska fungera.

Summary

Background

The European Union is founded on the common values of human dignity, freedom, democracy, equality, the rule of law and respect for human rights. One of the Union's fundamental freedoms is that of free movement, which aims to give Union citizens the possibility to travel, study, work and participate in community life across the whole Union. The EU is committed to combating discrimination, including on the grounds of disability, as set out in the Treaty on European Union (TEU), the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU) and the Charter of Fundamental Rights of the European Union (the 'Charter'). The United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities (UNCRPD) is a key premise for this work. The UNCRPD has been ratified by the EU and its Member States.

Persons with disabilities have not been able to fully enjoy the freedom of movement on the same terms as other Union citizens. Member States apply different criteria to determine or recognise disability status. Some Member States issue special documents as proof of disability status. Holders of these documents may use these to prove their right to special conditions or benefits provided to persons with disabilities. However, such documents have not always been recognised in other Member States. This has hindered access to special conditions and preferential treatment such as support services, discounts, persons accompanying or assisting persons with disabilities, accessibility measures and other special conditions during short-term stays in other Member States.

Likewise, the differences in the format and application of parking cards for persons with disabilities between Member States have entailed practical obstacles. The lack of common and easily verifiable

documents has impeded effective and mutual status recognition and reliable verification of the documents' validity.

Against this backdrop, the European Parliament and the Council of the European Union have adopted two Directives: Directive (EU) 2024/2841 of 23 October 2024 of the European Parliament and of the Council establishing the European Disability Card and the European Parking Card for persons with disabilities and Directive (EU) 2024/2842 of 23 October 2024 of the European Parliament and of the Council extending Directive (EU) 2024/2841 to include third-country nationals legally residing in a Member State. The Directives' purpose is to establish the European Disability Card and the European Parking Card for persons with disabilities. Member States will remain responsible for determining the conditions for entitlement to a disability certificate or card.

Through standardised and mutually recognised documents, the Directives aim to strengthen free movement and promote the independence, participation and equal treatment of persons with disabilities in the Union.

Remit

Through inquiry terms of reference 2025:88, the Government has tasked the inquiry with analysing and presenting proposals on how to implement Directive (EU) 2024/2841 for a European Disability Card and the European Parking Card for persons with disabilities, and Directive (EU) 2024/2842 for third-country nationals in Swedish law.

The remit includes analysing which criteria should form the basis for entitlement to a European Disability Card, proposing which authorities should be responsible for issuing, renewing and withdrawing the European Disability Card and European Parking Card, and analysing the processing of personal data that this would entail. In addition, the inquiry has been tasked with submitting necessary legislative proposals and proposals for other measures that are required for the implementation of the Directives.

The remit has also included matters related to the exchange of information, registers, supervision, compliance, appeals and other legal remedies.

The inquiry's starting point

The inquiry's starting point has been to implement the EU Directives in an appropriate and proportionate manner in accordance with the requirements of Union law. The proposals have been drafted to contribute to the Directives' aim of strengthening the free movement of persons with disabilities, thereby promoting independence, participation in community life and equal opportunities.

The proposals have been drafted in consideration of existing Swedish structures and responsibilities. The inquiry has pursued solutions that, as far as possible, build upon current systems and established processes for individuals. The choice of competent authorities is based upon their existing mandates and areas of expertise. The inquiry has also based its proposals on the responsibility of central government agencies for implementing disability policies within their respective areas of activity.

In particular, the inquiry has taken into consideration the protection of personal integrity, children's rights, equality between women and men and Sweden's commitments in accordance with the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities.

The inquiry's proposals

European Disability Card

The inquiry proposes introducing the European Disability Card in Sweden to implement Directive (EU) 2024/2841 and Directive (EU) 2024/2842. The European Disability Card will serve as proof that the holder has a long-term disability and the card can be used to facilitate the holder's access to the special conditions or preferential treatment offered to persons with disabilities in Sweden and in the rest of the EU. 'Disabilities' refers to long-term physical, mental, intellectual or sensory impairments that hinder full and effective participation in society on an equal basis with others.

It is the Member States that determine which persons are entitled to a European Disability Card. An equivalent document recognising disability status has not previously been available in Sweden. The inquiry has therefore drafted proposals for new legislation concerning the European Disability Card, with a new act and a new ordinance

on the European Disability Card. The proposals also include specific rules on data protection, confidentiality, processing of personal data, appeals and supervision, as well as the requirement to establish a national register for withdrawn European Disability Cards.

Competent authority for the European Disability Card

The Swedish Social Insurance Agency is proposed as the competent authority for operational activities concerning the European Disability Card. The Agency would thus be responsible for issuing, renewing and withdrawing European Disability Cards and for managing a national register on withdrawn European Disability Cards. It is also proposed that the Agency be responsible for verification measures and the exchange of information with other Member States on European Disability Cards.

Applications for a European Disability Card

Applications for a European Disability Card should be voluntary and submitted by the individual or their representative. The proposals are based on a simple, effective and accessible application process. Persons who already have certain specific social insurance benefits, municipal support services or who have been issued decisions by municipalities and regions will be able to use these as documentation with their application for a European Disability Card. It will not be necessary for the Swedish Social Insurance Agency to carry out a new examination of the applicant's disability status. For applicants who do not have any of the identified benefits or support services, entitlement to a European Disability Card could be demonstrated by a certificate from health and medical care services, school health and welfare services or a vision, hearing or assistive technology centre.

The European Disability Card will be issued in an EU-standardised format with specific requirements in regard to its design, security details and verifiability. The Cards should be available in a physical and digital version. The validity of the European Disability Card is proposed to last ten years.

The purpose of the European Disability Card

A European Disability Card will serve as proof that the holder has a long-term disability. The European Disability Card should be used to facilitate the holder's access to the special conditions or preferential treatment offered to persons with a disability in the EU. Any such special conditions, adaptations and benefits may be provided by both public and private service providers and may constitute rebates, prioritised access, queue priority, persons accompanying or assisting persons with disabilities, accessibility services, etc. However, the purpose of the Card is not to give the holder the right to Swedish social insurance benefits, financial support or other allowances within the welfare system.

The European Disability Card will be recognised in other EU Member States, and Cards issued in other Member States will be recognised in Sweden. This mutual recognition will help to facilitate the free movement of persons with disabilities within the EU.

European Parking Card

The inquiry proposes that Directive (EU) 2024/2841 and Directive (EU) 2024/2842 be implemented by adapting the current regulations for parking cards for persons with mobility disabilities to a new European Parking Card. The European Parking Card will serve as proof of entitlement to the parking conditions and facilities reserved for persons with disabilities.

The inquiry's proposal for implementation is primarily based on the existing Swedish regulation. The inquiry considers that the current criteria for parking cards and the legal effects of such cards according to Swedish law could remain in place. The Member States determine which persons are entitled to a parking card and which legal effects the permit has.

Competent authority for European Parking Cards

The inquiry considers that municipalities should remain responsible for examining applications and decisions to issue and withdraw parking cards. Thus, the Directive may be implemented within the frame-

work of an existing system of established responsibilities and administrative structures.

At the same time, the inquiry considers that the implementation of the Directive requires greater central government responsibility. The new permits must satisfy greater requirements on security and verifiability and will necessitate a degree of central management of personal data.

For this reason, it has been proposed that the Swedish Transport Agency take national responsibility for the issuance and distribution of the European Parking Card, for creating a national register on withdrawn parking cards, and exchanging information with other Member States, as well as certain follow-up and compliance functions. This requires the amendment of provisions such as the obligation to provide information, the processing of personal data and confidentiality.

Going forward, municipalities' examinations should remain free of charge. However, it is proposed that the Swedish Transport Agency be authorised to charge a reasonable fee for the issuance and distribution of the parking card.

Additionally, the inquiry considers that there is a need to further analyse municipalities' application of the regulation and for continued measures to promote a more uniform application of the law.

Format for the European Parking Card

The European Parking Card will be issued in a standardised EU format with specific requirements regarding format, security details and verifiability. European Parking Cards issued by other Member States in the same format will be recognised in Sweden and Swedish parking cards will be recognised in other Member States. This mutual recognition will help facilitate the free movement of persons with disabilities within the EU.

The European Parking Card's new security and verification functions are expected to strengthen the current system for verification and compliance by making the parking card more difficult to falsify and providing greater possibilities to check for validity.

The inquiry also proposes a system for the exchange of existing parking cards for cards in the new EU format. The inquiry considers

that digital versions of the European Parking Card will be desirable in the future, but they should be developed in step with the ongoing development of digital identity wallets and other digital documents in the transport sector.

Appeals system for the European Parking Card

The inquiry also proposes a new appeals system for municipal decisions on parking permits. Individuals will be able to appeal municipality decisions directly to a general administrative court, instead of a decision first being examined by the county administrative board and the Swedish Transport Agency. The proposal is partly motivated by the Supreme Administrative Court's decision HFD 2016 ref. 41 and partly by the need for more purposeful and effective appeals in line with the Directive's requirement for effective legal remedies.

Information, coordination and follow-up

The inquiry proposes that the Swedish Agency for Participation have overarching responsibility for coordinated information and follow-up of the EU Directive. The Swedish Agency for Participation should, within the scope of its mandate, coordinate information activities and promote collaboration between relevant government agencies, municipalities, disability organisations and other actors.

National website with information service

It is proposed that the Swedish Agency for Participation also be responsible for a national website providing general information on the European Disability Card and the European Parking Card. The website will meet EU accessibility requirements and contain information about rights, special conditions and benefits with references to the responsible agencies.

It is proposed that the Swedish Agency for Participation also be responsible for a national information service as part of the website. The service may contain information about visitor destinations that offer special conditions and benefits for persons with disabilities, as

well as information on the destinations' accessibility and usability. The information should be based on voluntary information given by municipalities and service providers.

Information campaigns

The inquiry proposes that the Swedish Agency for Participation also be responsible for information campaigns that target the general public, persons with disabilities, organisations, government agencies and private actors. The objective is to raise awareness about the European Disability Card and the European Parking Card, and to contribute towards more actors offering special conditions and accessible solutions.

Follow-up and evaluation

Further, the inquiry proposes that the Swedish Agency for Participation have responsibility for ensuring recurring follow-up checks and evaluation of the European Disability Card and the European Parking Card, and of their significance for persons with disabilities regarding accessibility and participation in community life. Within the framework of its mandate, the Agency should consult disability organisations about the development, implementation and evaluation of the European Disability Card and the European Parking Card.

The Swedish Social Insurance Agency and Swedish Transport Agency should provide the information and statistics needed for follow-up and evaluation.

Consequences of the proposals

Consequences for individuals

The inquiry considers that all in all, the proposals entail significant positive outcomes for persons with disabilities. The proposals enhance possibilities to travel, study, work or participate in cultural and leisure activities throughout the EU and thereby facilitate free movement within the Union. A standardised European Disability Card and a common European Parking Card reduce the need for different natio-

nal certificates and facilitate access to special conditions and support measures. The proposals are expected to contribute to enhanced participation in community life, increased independence and better quality of life.

The proposals are considered to be in accordance with the Directives' objectives for equality and disability policies and can be expected to contribute to the implementation of the UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities. Children and young people with disabilities can be expected to enjoy improved opportunities to take part in leisure, cultural and sports activities on an equal basis with other children and young people. The proposals also entail a reduced administrative burden for families. The proposals are considered to be gender neutral, placing neither gender at a disadvantage.

Consequences for municipalities and regions

The proposal is for municipalities to retain responsibility for examining parking permits and for them to assume new responsibilities linked to reports to the Swedish Transport Agency and for collaboration on information services. At the same time, municipalities would be relieved of the responsibility to issue and distribute the permits.

Consequences for the regions are expected to be limited and primarily pertain to the issuance of documentation within health and medical care.

Consequences for the state

The proposals entail new assignments for the Swedish Social Insurance Agency, the Swedish Transport Agency and the Swedish Agency for Participation. This entails certain administrative and economic consequences for these agencies, mainly linked to the development of new operational processes, information management and digital systems.

The Swedish Social Insurance Agency would have responsibility for the European Disability Card and need to develop new e-services, registers and processing routines.

The Swedish Transport Agency would have responsibility for the production and distribution of the European Parking Card and for national registers and the international exchange of information.

The proposals mean that more appeals regarding parking permits are expected to be examined by the administrative courts due to the new appeals system. On the other hand, the number of appeals regarding the European Disability Card is expected to be limited.

The Swedish Agency for Participation would be responsible for a national website, information service, information campaigns and for ensuring a coordinated follow-up and evaluation.

Consequences for companies

For companies and organisations, the proposals mean that a standardised European Disability Card can replace several different types of national cards and documents. This is expected to simplify administration and verification while enabling more persons with disabilities to participate in cultural, leisure, tourist and visitor activities.

The proposals are voluntary for private actors and therefore entail only limited administrative consequences.

Socio-economic consequences

The inquiry considers that greater accessibility and free movement could result in socio-economic benefits by contributing to increased participation in work and community life. The proposals could even strengthen the tourism, culture and hospitality sectors by providing more persons with disabilities better conditions to travel within the EU.

Overall, the proposals are considered to be proportionate and cost-effective in relation to the Directive's purpose and requirements.

Implementation and entry into force

Directive (EU) 2024/2841 and Directive (EU) 2024/2842 will be implemented in national law by 5 June 2027 at the latest, and will enter into force on 5 June 2028.

The inquiry therefore proposes that necessary laws and regulations be adopted within a reasonable time so that relevant government agencies can develop the IT systems, registers and administrative procedures that are required.

Before the proposals enter into force, extensive information campaigns will need to be implemented. It is proposed that the Swedish Agency for Participation be responsible for these activities in close collaboration with the Swedish Social Insurance Agency, the Swedish Transport Agency, municipalities and disability organisations.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om EU-funktionshinderskort

Härigenom föreskrivs[1] följande.

Lagens innehåll

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om EU-funktionshinderskort i Sverige.

Genom lagen genomförs de bestämmelser som avser EU-intyg om funktionsnedsättning i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2841 av den 23 oktober 2024 om inrättande av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning och Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2842 av den 23 oktober 2024 om utvidgning av direktiv (EU) 2024/2841 till att omfatta tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i en medlemsstat.

Tillämpningsområde

2 § Denna lag ska tillämpas för

1. svenska medborgare och deras familjemedlemmar,
2. unionsmedborgare och deras familjemedlemmar, och
3. tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i unionen.

[1] Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2841 av den 23 oktober 2024 om inrättande av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning, i den ursprungliga lydelsen och Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2842 av den 23 oktober 2024 om utvidgning av direktiv (EU) 2024/2841 till att omfatta tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i en medlemsstat, i den ursprungliga lydelsen.

Syftet med EU-funktionshinderskortet

3 § Ett EU-funktionshinderskort ska utgöra ett bevis på att innehavaren har en varaktig funktionsnedsättning. Funktionshinderskortet ska kunna användas för att underlätta för innehavaren att ta del av särskilda villkor och positiv särbehandling som erbjuds personer med en funktionsnedsättning inom EU.

Ord och uttryck i lagen

4 § I denna lag avses med

1. *personer med funktionsnedsättning*: personer med varaktiga fysiska, psykiska, intellektuella eller sensoriska funktionsnedsättningar, vilka i samspel med olika hinder kan motverka deras fulla och verkliga deltagande i samhället på lika villkor som andra,
2. *EU-funktionshinderskort:* EU-intyg om funktionsnedsättning enligt direktiv (EU) 2024/2841,
3. *innehavare:* den fysiska person till vilken ett EU-funktionshinderskort har utfärdats,
4. *assistansdjur*: djur som tillhandahåller assistans eller utför uppgifter till förmån för en person med funktionsnedsättning i enlighet med nationell rätt och praxis,
5. *unionsmedborgare*: en person som är medborgare i en medlemsstat,
6. *familjemedlem*: en familjemedlem enligt definitionen i artikel 2.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38/EG av den 29 april 2004 om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier och om ändring av förordning (EEG) nr 1612/68 och om upphävande av direktiven 64/221/EEG, 68/360/EEG, 72/194/EEG, 73/148/EEG, 75/34/EEG, 75/35/EEG, 90/364/EEG, 90/365/EEG och 93/96/EEG eller i den mening som avses i artikel 3.2 i det direktivet, oavsett medborgarskap, till en unionsmedborgare som utövar sin rätt till fri rörlighet,
7. *särskilda villkor eller positiv särbehandling*: särskilda villkor, inbegripet sådana som rör ekonomiska villkor, eller differentierad behandling i samband med bistånd och stöd som erbjuds personer med funktionsnedsättning eller, i tillämpliga fall, personer som ledsagar eller bistår dem, inbegripet personliga assistenter, ledsagare och assi-

stansdjur, oavsett om de erbjuds på frivillig basis eller har införts på grundval av en rättslig skyldighet.

Rätt till EU-funktionshinderskort

5 § Rätt till ett EU-funktionshinderskort har den som har en varaktig fysisk, psykisk, intellektuell eller sensorisk funktionsnedsättning, som i samspel med olika hinder kan motverka hans eller hennes fulla och verkliga deltagande i samhället på lika villkor som andra.

6 § Rätt att få ett EU-funktionshinderskort utfärdat i Sverige har den som uppfyller villkoren i 5 § och som

1. har vistats i Sverige under en längre period än tre månader eller har för avsikt att vistas i Sverige under en längre period än tre månader, och
2. är svensk medborgare, unionsmedborgare, familjemedlem till en sådan medborgare eller tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatt i Sverige.

7 § Ett EU-funktionshinderskort medför inte en rätt till det svenska skattefinansierade välfärdssystemet.

Försäkringskassans ansvar

8 § Försäkringskassan är behörig myndighet med ansvar för att utfärda, förnya och återkalla EU-funktionshinderskort enligt denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till denna lag.

Myndigheten ska fullgöra Sveriges skyldigheter att tillhandahålla Europeiska kommissionen uppgifter om återkallade EU-funktionshinderskort enligt unionsrätten.

Försäkringskassan ska vidare stödja arbetet med tillsyn och efterlevnad genom att utbyta information om allvarligt eller systematiskt missbruk av EU-funktionshinderskortet med andra medlemsstater.

Ansökan

9 § Ett EU-funktionshinderskort utfärdas efter ansökan.

10 § Ansökan om ett EU-funktionshinderskort ska göras av den enskilde.

Ansökan ska innehålla de uppgifter som behövs för prövningen av ärendet och ska vara egenhändigt undertecknad.

Uppgifter i ansökan ska lämnas på heder och samvete.

11 § Ett barn som har fyllt 13 år får själv ansöka om ett EU-funktionshinderskort.

Förnyelse

12 § Ett EU-funktionshinderskort ska förnyas efter ansökan om förutsättningarna fortfarande är uppfyllda.

Utfärdande

13 § Ett EU-funktionshinderskort ska kunna utfärdas i fysisk version och i digital version.

14 § Ett EU-funktionshinderskort ska, oavsett om det är i fysisk eller digital version, utfärdas i de format som följer av bilaga I till Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2841 och i enlighet med de delegerade akter och genomförandeakter som meddelats med stöd av det EU-direktivet.

Giltighet och återkallelse

15 § Ett EU-funktionshinderskort gäller i 10 år från och med dagen för utfärdandet.

16 § Ett gällande EU-funktionshinderskort ska återkallas om

1. det har utfärdats på felaktiga grunder,
2. det har missbrukats eller använts på ett felaktigt sätt av innehavaren av funktionshinderskortet,

3. innehavaren av funktionshinderskortet själv begär det, eller
4. innehavaren av funktionshinderskortet avlider.

Avgifter

17 § Ett EU-funktionshinderskort ska utfärdas och förnyas utan avgift.

Försäkringskassans personuppgiftsbehandling

Förhållande till annan dataskyddsreglering

18 § Denna lag innehåller bestämmelser som kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), här benämnd EU:s dataskyddsförordning.

Vid behandling av personuppgifter enligt denna lag gäller lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen, om inte annat följer av denna lag eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

Uppgifter om avlidna personer

19 § Vid behandling av uppgifter om avlidna personer ska följande reglering gälla i tillämpliga delar:

1. denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen,
2. EU:s dataskyddsförordning, och
3. lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen.

Undantag från rätten att göra invändningar

20 § Artikel 21.1 i EU:s dataskyddsförordning om rätten att göra invändningar gäller inte vid sådan behandling av personuppgifter som är tillåten enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

Personuppgiftsansvar

21 § Försäkringskassan är personuppgiftsansvarig för den behandling av personuppgifter som myndigheten utför enligt denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

Ändamål för behandling av personuppgifter

22 § Försäkringskassan får behandla personuppgifter om det är nödvändigt för att:

1. handlägga, utfärda, förnya, kontrollera eller återkalla EU-funktionshinderskort, och
2. föra ett nationellt register med uppgifter om återkallade funktionshinderskort i enlighet med unionsrätten.

23 § Personuppgifter som behandlas enligt 22 § får även behandlas för att fullgöra uppgiftslämnande som sker i överensstämmelse med lag eller förordning eller som följer av unionsrätten.

24 § Personuppgifter som behandlas enligt 22 eller 23 § får behandlas även för andra ändamål, under förutsättning att uppgifterna inte behandlas på ett sätt som är oförenligt med det ändamål för vilket uppgifterna samlades in.

Känsliga personuppgifter

25 § Sådana personuppgifter som avses i artikel 9.1 i EU:s dataskyddsförordning (känsliga personuppgifter) får behandlas med stöd av artikel 9.2 g i förordningen om det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med behandlingen.

Sökbegränsningar

26 § Sökningar får inte utföras i syfte att få fram ett urval av personer grundat på känsliga personuppgifter.

För de ändamål som anges i 22 och 23 §§ får dock sökningar utföras i syfte att få fram ett urval av personer grundat på känsliga personuppgifter om hälsa.

Elektroniskt utlämnande av personuppgifter

27 § Personuppgifter får lämnas ut elektroniskt om det inte är olämpligt. Direktåtkomst till personuppgifter i verksamhet som avser EU-funktionshinderskort är tillåten endast i den utsträckning som anges i lag eller förordning.

Tillgång till personuppgifter

28 § Tillgången till personuppgifter ska begränsas till det som var och en behöver för att kunna fullgöra sina arbetsuppgifter.

Åtkomsten till personuppgifter ska kontrolleras och följas upp regelbundet.

Uppgiftsskyldighet

29 § Myndigheter ska, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av denna lag, på begäran lämna Försäkringskassan uppgifter som avser innehavare av ett EU-funktionshinderskort eller den som ansöker om ett sådant kort.

En uppgift ska inte lämnas om det finns en bestämmelse om sekretess som är tillämplig på uppgiften och synnerliga skäl talar för att det intresse som sekretessen ska skydda har företräde framför intresset av att uppgiften lämnas ut.

30 § Försäkringskassan ska till Myndigheten för delaktighet på begäran lämna de uppgifter som myndigheten behöver för sitt uppdrag enligt 4 a § förordningen (2024:78) med instruktion för Myndigheten för delaktighet.

Erkännande i Sverige

31 § Ett EU-funktionshinderskort som har utfärdats i en annan medlemsstat ska erkännas i Sverige enligt sitt innehåll.

Innehavare av ett sådant funktionshinderskort ska vid vistelse i Sverige ges tillgång till sådana särskilda villkor eller positiv särbehandling som ges till innehavare av EU-funktionshinderskort som har utfärdats i Sverige.

32 § Ett EU-funktionshinderskort som har utfärdats i en annan medlemsstat gäller i Sverige under funktionshinderskortets giltighetstid.

Ändring, omprövning och överklagande

33 § Beslut enligt denna lag får ändras, omprövas och överklagas enligt bestämmelserna i 113 kap. socialförsäkringsbalken.

Rätt att meddela föreskrifter

34 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om:

1. ansökningsförfarande, handläggning, form och kontroll av ett EU-funktionshinderskort,
2. rapportering till Europeiska kommissionen om uppgifter i det nationella registret med uppgifter om återkallade EU-funktionshinderskort,
3. informationsutbyte med andra medlemsstater med anledning av uppgifter om missbruk av EU-funktionshinderskort,
4. uttagande av avgift vid ersättning av ett förlorat eller förstört EU-funktionshinderskort,
5. ytterligare ändamål för behandling av personuppgifter om detta är nödvändigt för att tillgodose krav från unionsrätten, och
6. elektroniskt utlämnande genom direktåtkomst.

Denna lag träder i kraft den 5 juni 2028.

1.2 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 113 kap. 2 § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
113 kap.	
2 §[1]	
Beslut i ärenden om förmåner enligt denna balk får ändras, omprövas och överklagas med tillämpning av bestämmelserna i 3–21 §§, om inget annat följer av bestämmelserna i 22–40 §§.	
Första stycket gäller även beslut i ärenden	
– enligt 19 kap. om bidragsskyldigas betalningsskyldighet mot Försäkringskassan,	
– om utfärdande av intyg för tillämpning av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen, *och*	– om utfärdande av intyg för tillämpning av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen,
– enligt 22 och 23 §§ lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd om bestämmande av sjukpenninggrundande inkomst och årlig inkomst för en person som ansökt om omställningsstudiestöd enligt den lagen.	– enligt 22 och 23 §§ lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd om bestämmande av sjukpenninggrundande inkomst och årlig inkomst för en person som ansökt om omställningsstudiestöd enligt den lagen, *och*
	– enligt lagen (2027:000) om EU-funktionshinderskort.

Denna lag träder i kraft den 5 juni 2028.

[1] Senaste lydelse 2022:858.

1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1978:234) om nämnder för vissa trafikfrågor

Härigenom föreskrivs att det i lagen (1978:234) om nämnder för vissa trafikfrågor ska införas en ny paragraf, 7 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	7 § *Vad som anges i 6 § ska dock inte gälla för en nämnds beslut enligt 1 § om beslutet avser parkeringstillstånd för rörelsehindrade. Sådana beslut får i stället överklagas till allmän förvaltningsdomstol.* *Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.*

1. Denna lag träder i kraft den 5 juni 2028.
2. Beslut om parkeringstillstånd för rörelsehindrade som har meddelats före ikraftträdandet överklagas enligt 6 §.

1.4 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att det i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska införas två nya paragrafer, 28 kap. 4 c § och 29 kap. 7 a §, och närmast före 28 kap. 4 c § och 29 kap. 7 a §, två nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	28 kap.
	EU-funktionshinderskort
	4 c §
	Sekretess gäller hos Försäkringskassan i verksamhet som avser EU-funktionshinderskort för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider men om uppgiften röjs.
	För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.
	29 kap.
	Parkeringstillstånd för rörelsehindrade
	7 a §
	Sekretess gäller hos Transportstyrelsen i verksamhet som avser parkeringstillstånd för rörelsehindrade för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon

närstående till den enskilde lider men om uppgiften röjs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Denna lag träder i kraft den 5 juni 2028.

1.5 Förslag till lag om ändring i vägtrafikdatalagen (2019:369)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 11 § vägtrafikdatalagen (2019:369) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 kap.	
11 §	
Personuppgifter får behandlas i Transportstyrelsens verksamhet som rör tillstånd om det är nödvändigt för att hantera frågor om	
1. tillstånd att bedriva yrkesmässig verksamhet,	
2. förordnande eller godkännande av personal,	
3. undantag från trafikregler, *eller*	3. undantag från trafikregler,
4. avgifter.	4. avgifter, *eller*
	5. parkeringstillstånd för rörelsehindrade.

Denna lag träder i kraft den 5 juni 2028.

1.6 Förslag till förordning om EU-funktionshinderskort

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna förordning innehåller kompletterande bestämmelser till lagen (2027:000) om EU-funktionshinderskort.

Förordningen är meddelad med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen.

2 § Ord och uttryck som används i denna förordning har samma betydelse som i lagen (2027:000) om EU-funktionshinderskort.

Krav på varaktig funktionsnedsättning

3 § För rätt till ett EU-funktionshinderskort krävs att den enskilde uppfyller kravet på varaktig funktionsnedsättning enligt 5 § lagen (2027:000) om EU-funktionshinderskort.

Kravet får anses uppfyllt om det för den sökande lämnas en socialförsäkringsförmån enligt 4 eller 5 § eller om det finns ett beslut enligt 6 §.

Saknar den sökande en sådan förmån eller ett sådant beslut som anges i andra stycket, får Försäkringskassan bedöma om kravet på varaktig funktionsnedsättning är uppfyllt med stöd av ett intyg enligt 7 och 8 §§.

Socialförsäkringsförmåner

4 § Kravet på varaktig funktionsnedsättning får anses vara uppfyllt om det för den sökande lämnas någon av följande förmåner

– vård av barn som omfattas av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade enligt 13 kap. 26–29 §§ socialförsäkringsbalken,

– omvårdnadsbidrag enligt 22 kap. socialförsäkringsbalken,

– särskilt högriskskydd enligt 27 kap. 40–44 §§ socialförsäkringsbalken,

– arbetshjälpmedel enligt 30 kap. 5 § socialförsäkringsbalken,

– aktivitetsersättning eller sjukersättning enligt 33–37 kap. socialförsäkringsbalken,
– särskilda hjälpmedel enligt 40 kap. 11 § socialförsäkringsbalken,
– livränta enligt 41–44 kap. socialförsäkringsbalken,
– merkostnadsersättning enligt 50 kap. socialförsäkringsbalken,
– assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken, eller
– bilstöd enligt 52 kap. socialförsäkringsbalken.

5 § Kravet på varaktig funktionsnedsättning får också anses vara uppfyllt om någon av de tidigare förmånerna handikappersättning eller vårdbidrag enligt socialförsäkringsbalken eller livränta enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring lämnas för den sökande.

Beslut

6 § Kravet på varaktig funktionsnedsättning får anses vara uppfyllt om den sökande har gällande beslut om
– insats enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,
– insatsen bostad med särskilt stöd enligt 8 kap. 11 § socialtjänstlagen (2025:400),
– färdtjänst enligt lagen (1997:736) om färdtjänst, eller
– parkeringstillstånd för personer med rörelsehinder enligt 13 kap. 8 § trafikförordningen (1998:1276).

Intyg

7 § Saknar den sökande förmån eller beslut enligt 4–6 §§ kan varaktig funktionsnedsättning i stället visas genom ett intyg.

Av intyget ska framgå att den som ansöker om ett EU-funktionshinderskort har en varaktig fysisk, psykisk, intellektuell eller sensorisk funktionsnedsättning, som i samspel med olika hinder kan motverka hans eller hennes fulla och verkliga deltagande i samhället på lika villkor som andra.

8 § Ett intyg enligt 7 § får utfärdas av
– hälso- och sjukvården,
– elevhälsan, eller
– en syn-, hörsel- eller hjälpmedelscentral.

Ansökan om ett EU-funktionshinderskort

9 § Ansökan om ett EU-funktionshinderskort ska göras skriftligen till Försäkringskassan.

10 § Den sökande ska i ansökan ange om han eller hon har behov av personliga assistenter, ledsagare, assistansdjur eller av ökat stöd på annat sätt.

11 § Den sökande ska i ansökan uppge om han eller hon har vistats eller har för avsikt att vistas i Sverige under en längre period än tre månader.

Underlag som ska bifogas ansökan

Fotografi

12 § Till ansökan ska bifogas ett välliknande fotografi av den sökande.

Beslut eller intyg

13 § Till ansökan ska bifogas beslut enligt 6 § eller intyg enligt 7 och 8 §§ om det för den sökande inte lämnas en sådan socialförsäkringsförmån som anges i 4 eller 5 §.

Utfärdande och form

14 § Ett EU-funktionshinderskort ska utfärdas om förutsättningarna enligt lagen (2027:000) om EU-funktionshinderskort, denna förordning och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen och förordningen är uppfyllda.

15 § Om den sökande enligt 10 § angett att han eller hon har behov av personliga assistenter, ledsagare, assistansdjur eller av ökat stöd på annat sätt ska bokstaven A läggas till på funktionshinderskortet.

Försäkringskassans personuppgiftshantering

16 § Försäkringskassan ansvarar för att det finns rutiner för att tilldela, ändra, ta bort och regelbundet följa upp behörigheter för tillgång till personuppgifter.

17 § Försäkringskassan ansvarar för att det finns rutiner för att regelbundet kontrollera och följa upp åtkomsten till personuppgifter.

Rätt att meddela föreskrifter

18 § Försäkringskassan får meddela närmare föreskrifter om

1. utformning av ansökan om EU-funktionshinderskort,
2. förenklad handläggning vid förnyelse av ett EU-funktionshinderskort,
3. särskilda specifikationer för fotografier, och
4. utformningen av ett intyg enligt 7 och 8 §§.

19 § Vid framtagande av föreskrifter ska Försäkringskassan samråda med organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning.

Denna förordning träder i kraft den 5 juni 2028.

1.7 Förslag till förordning om ändring i trafikförordningen (1998:1276)

Härigenom föreskrivs i fråga om trafikförordningen (1998:1276)

dels att 11 kap. 4 §, 13 kap. 8 § och rubriken närmast 13 kap. 8 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas fem nya paragrafer, 13 kap. 8 a–8 d §§ och 13 kap. 13 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
11 kap.	
4 §[1]	
Trots 4 kap. 22 a–22 d §§ får följande fordon föras i miljözon:	
1. Fordon som används i yrkesutövning av en polisman eller någon annan anställd tjänsteman vid Polismyndigheten eller Säkerhetspolisen, tulltjänsteman, kustbevakningstjänsteman, läkare, sjuksköterska, barnmorska eller veterinär.	
2. Fordon som används för transporter av sjuka personer till läkare eller sjukvårdsanstalt.	
3. Fordon som används vid räddningstjänst.	
4. Fordon som används i andra jämförliga trängande fall.	
5. Utryckningsfordon i andra fall än som avses i 1–4.	
6. Fordon som definieras som veteranfordon i 2 kap. 2 § vägtrafikskattelagen (2006:227). Veteranfordon får dock inte föras i en miljözon klass 3.	
7. Fordon som används av personal inom Kriminalvården vid transport av frihetsberövade personer eller vid brådskande yrkesutövning.	
8. Fordon som tillhör eller brukas av Försvarsmakten, Försvarets materielverk, Försvarets radioanstalt eller Totalförsvarets forskningsinstitut.	
9. Fordon som används vid särskilt anordnade transporter som avses i lagen (1997:736) om färdtjänst.	
10. Fordon vars förare eller passagerare innehar ett parkeringstillstånd för rörelsehindrade enligt 13 kap. 8 § denna förordning.	10. Fordon vars förare eller passagerare innehar ett parkeringstillstånd för rörelsehindrade enligt 13 kap. 8 *eller 9* § denna förordning.

[1] Senaste lydelse 2018:1562.

11. Fordon för vilket det har lämnats bilstöd enligt 52 kap. socialförsäkringsbalken.

13 kap.

Särskilda undantag för rörelsehindrade	*Parkeringstillstånd för rörelsehindrade*

8 §[2]

För rörelsehindrade personer kan ett särskilt parkeringstillstånd utfärdas. Tillståndet kan *utfärdas* både *till* rörelsehindrade som själva kör motordrivna fordon och *till* andra rörelsehindrade som regelbundet behöver hjälp av föraren utanför fordonet. Ett tillstånd får endast utfärdas till en rörelsehindrad som har ett varaktigt funktionshinder som innebär att han eller hon har väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand. Frågor om parkeringstillstånd prövas av den kommun där sökanden är folkbokförd eller om sökanden inte är folkbokförd i riket, där han eller hon vistas.	För rörelsehindrade personer kan ett särskilt parkeringstillstånd utfärdas. Tillståndet kan *beviljas* både rörelsehindrade som själva kör motordrivna fordon och andra rörelsehindrade som regelbundet behöver hjälp av föraren utanför fordonet. Ett tillstånd får endast *beviljas* en rörelsehindrad som har ett varaktigt funktionshinder som innebär att han eller hon har väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand. Frågor om parkeringstillstånd prövas av den kommun där sökanden är folkbokförd eller om sökanden inte är folkbokförd i riket, där han eller hon vistas.

Ett parkeringstillstånd gäller i hela landet och ger

1. rätt att parkera under högst tre timmar där parkering enligt en lokal trafikföreskrift är förbjuden eller tillåten under kortare tid än tre timmar,

2. rätt att parkera under högst 24 timmar där parkering enligt en lokal trafikföreskrift är tillåten under minst tre men mindre än 24 timmar,

3. rätt att parkera på parkeringsplatser som genom lokala trafikföreskrifter reserverats för rörelsehindrade med parkeringstillstånd, varvid viss längsta uppställningstid som föreskrivits för sådan plats ska iakttas, samt

[2] Senaste lydelse 2014:1367.

4. rätt att parkera under högst tre timmar på gågata.

Parkeringstillstånd ger inte rätt att parkera på en plats som föreskrivits vara avsedd för ett visst ändamål eller fordonsslag.

Ett parkeringstillstånd ska gälla under viss tid, dock längst 5 år. Ett tillstånd får återkallas om förutsättningarna för tillståndet enligt första stycket inte längre finns *eller* om tillståndet inte används på föreskrivet sätt.

Ett parkeringstillstånd ska gälla under viss tid, dock längst 5 år. Ett tillstånd får återkallas om förutsättningarna för tillståndet enligt första stycket inte längre finns, om tillståndet inte används på föreskrivet sätt *eller om den som har beviljats tillståndet begär det*.

8 a §

Kommunen ska lämna uppgifter till Transportstyrelsen om kommunens beslut att bevilja respektive återkalla ett parkeringstillstånd för rörelsehindrade enligt 8 §. De uppgifter som kommunen ska lämna är sådana uppgifter som är nödvändiga för att Transportstyrelsen ska kunna framställa och distribuera ett parkeringstillstånd respektive rapportera uppgift om återkallelse till Europeiska kommissionen.

8 b §

Transportstyrelsen ska ansvara för att ett särskilt parkeringstillstånd enligt 8 § framställs och distribueras i enlighet med kommunens beslut.

Tillståndet ska vara fysiskt och utformat enligt bilaga II till Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2841 av den 23 oktober 2024 om inrättande av EU-intyget om funktionsnedsättning

och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning och i enlighet med de delegerade akter och genomförandeakter som meddelats med stöd av det EU-direktivet.

8 c §

Transportstyrelsen ska informera kommunen om det av uppgifter som lämnats enligt 8 a § framgår att kommunen har beviljat ett parkeringstillstånd för rörelsehindrade till en person som redan har ett giltigt parkeringstillstånd med en återstående giltighetstid om minst tre månader vid tidpunkten för det nya tillståndets beviljande.

8 d §

Begär innehavaren av ett parkeringstillstånd att detta ska bytas ut till ett parkeringstillstånd med utformning enligt 8 b § ska kommunen besluta om ett sådant utbyte om

1. kommunen har fattat beslut om det nu giltiga parkeringstillståndet,

2. tillståndet har utfärdats före den 5 juni 2028, och

3. tillståndet återlämnas till kommunen i anslutning till utbytet.

Vid utbyte ska samma giltighetstid gälla för det nya tillståndet som för det inlämnade tillståndet.

Kommunen ska lämna uppgifter till Transportstyrelsen avseende beslut om utbyte samt sådana

uppgifter som är nödvändiga för att Transportstyrelsen ska kunna framställa och distribuera ett parkeringstillstånd med utformning enligt 8 b §.

13 §

Transportstyrelsen får meddela föreskrifter om avgifter för myndighetens framställning och distribution av parkeringstillstånd enligt 8 b och 8 d §§. Avgifterna får bestämmas upp till full kostnadstäckning.

Denna förordning träder i kraft den 5 juni 2028.

1.8 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2009:1174) med instruktion för Försäkringskassan

Härigenom föreskrivs att 2 a § förordningen (2009:1174) med instruktion för Försäkringskassan ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

2 a §[1]

Myndigheten ska även

1. medverka i EU-arbetet och annat internationellt samarbete samt vid behov representera Sverige inom sitt verksamhetsområde,

2. vara centralmyndighet enligt rådets förordning (EG) nr 4/2009 av den 18 december 2008 om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt samarbete i fråga om underhållsskyldighet samt enligt Haagkonventionen av den 23 november 2007 om internationell indrivning av underhåll till barn och andra familjemedlemmar, och fullgöra de uppgifter som myndigheten har enligt förordningen och konventionen,

3. fullgöra de uppgifter som en behörig myndighet har enligt – artikel I i konventionen av den 30 januari 2002 om social trygghet mellan Sveriges regering och Kanadas regering vid tillämpning av artiklarna VII.1 (utsändning) och X (undantag) samt artiklarna XX.1 (information) och XXV.1 (tolkning och tillämpning) i konventionen när frågan gäller lagstiftningen om sjukersättning och aktivitetsersättning,

– artikel 1 i konventionen av den 13 mars 1995 om social trygghet mellan Konungariket Sverige och Republiken Chile vid tillämpning av artiklarna 7.1 (utsändning) och 8 (undantag) samt artikel 19 c–e (information) i konventionen när frågan gäller sjukförsäkring med sjukersättning och aktivitetsersättning, föräldraförsäkring och arbetsskadeförsäkring utom förmåner till efterlevande,

– artikel 1 i konventionen av den 30 juni 1978 mellan Konungariket Sverige och Republiken Turkiet om social trygghet vid tillämpning av artiklarna 8.1 (utsändning) och 10 (undantag) samt artiklarna 31 och 32 (information),

[1] Senaste lydelse 2024:1069.

– artiklarna 11, 16 och 17 i konventionen av den 27 maj 1985 mellan Sverige och Amerikas förenta stater om social trygghet utom när frågan gäller pensionsförmåner och efterlevandestöd,

4. för svensk del och efter att ha inhämtat synpunkter från Pensionsmyndigheten och Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen komma överens med den högsta förvaltningsmyndigheten i Turkiet om tillämpningsbestämmelser till konventionen mellan Sverige och Turkiet om social trygghet i enlighet med artikel 29 i konventionen, *och*

5. vara nationell kontaktpunkt enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/24/EU av den 9 mars 2011 om tillämpning av patienträttigheter vid gränsöverskridande hälso- och sjukvård och fullgöra de uppgifter som en sådan kontaktpunkt har enligt artiklarna 6.1 i fråga om samråd, 6.2 i fråga om samarbete och kontaktuppgifter, 6.4 och 6.5 i direktivet samt enligt artikel 4 i kommissionens genomförandedirektiv 2012/52/EU av den 20 december 2012 om åtgärder för att underlätta erkännandet av recept som utfärdats i en annan medlemsstat.

4. för svensk del och efter att ha inhämtat synpunkter från Pensionsmyndigheten och Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen komma överens med den högsta förvaltningsmyndigheten i Turkiet om tillämpningsbestämmelser till konventionen mellan Sverige och Turkiet om social trygghet i enlighet med artikel 29 i konventionen,

5. vara nationell kontaktpunkt enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/24/EU av den 9 mars 2011 om tillämpning av patienträttigheter vid gränsöverskridande hälso- och sjukvård och fullgöra de uppgifter som en sådan kontaktpunkt har enligt artiklarna 6.1 i fråga om samråd, 6.2 i fråga om samarbete och kontaktuppgifter, 6.4 och 6.5 i direktivet samt enligt artikel 4 i kommissionens genomförandedirektiv 2012/52/EU av den 20 december 2012 om åtgärder för att underlätta erkännandet av recept som utfärdats i en annan medlemsstat, *och*

6. vara nationell behörig myndighet i fråga om EU-intyg om funktionsnedsättning enligt artikel 12 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2841 av den 23 oktober 2024 om inrättande av EU-intyget om funktionsnedsätt-

ning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning.

Denna förordning träder i kraft den 5 juni 2028.

1.9 Förslag till förordning om ändring i vägtrafikdataförordningen (2019:382)

Härigenom föreskrivs i fråga om vägtrafikdataförordningen (2019:382)

dels att 4 kap. 3 § och bilaga 3 ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 1 kap. 8 § och 5 kap. 10 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	1 kap.
	8 §
	Transportstyrelsen ska vara nationell behörig myndighet i fråga om parkeringstillstånd för rörelsehindrade enligt artikel 12 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2841 av den 23 oktober 2024 om inrättande av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning.
	Transportstyrelsen ska vad gäller frågor om parkeringstillståndet
	1. fullgöra Sveriges skyldigheter att tillhandahålla Europeiska kommissionen uppgifter om återkallade tillstånd enligt unionsrätten, och
	2. ansvara för informationsutbyte med andra medlemsstater vad gäller allvarliga eller systematiska fall av missbruk av parkeringstillstånd.

4 kap.

3 §[1]

Vid sökning i vägtrafikregistret i uppgifter som rör tillstånd får som sökbegrepp när det gäller registreringen av

1. tillstånd att bedriva yrkesmässig verksamhet användas

a) registreringsnummer, personnummer, samordningsnummer, organisationsnummer, namn eller del av namn, filialnummer,

b) datum för tillstånds- och intygsuppgifter som avses i bilaga 3 och som är förenade med datum, eller

c) slag av tillstånd, intyg, behörighet eller befattning,

2. tillstånd att bedriva yrkesmässig trafik, utöver vad som anges i 1, användas

a) serienummer på gemenskapstillstånd,

b) nummer på intyg om yrkeskunnande,

c) fordons eller tillstånds användningssätt,

d) kopia av gemenskapstillstånd eller serienummer på kopian,

e) destinationsland,

f) företags riskvärde,

g) antalet anställda, eller

h) antalet förare,

3. tillstånd att bedriva redovisningscentral eller beställningscentral för taxitrafik, utöver vad som anges i 1, användas de uppgifter som enligt bilaga 3 avsnitt 5 förs in i registret, *och*	3. tillstånd att bedriva redovisningscentral eller beställningscentral för taxitrafik, utöver vad som anges i 1, användas de uppgifter som enligt bilaga 3 avsnitt 5 förs in i registret,

4. tillstånd att bedriva utbildningsverksamhet, utöver vad som anges i 1, användas

a) skolenhetskod, trafikskolekod eller förarprövarkod,

b) utbildningsplats eller provplats, eller

c) ort eller län.	c) ort eller län, *och*
	5. parkeringstillstånd för rörelsehindrade, utöver vad som anges i 1, användas de uppgifter som enligt bilaga 3 avsnitt 7 förs in i registret.

[1] Senaste lydelse 2021:1307.

5 kap.

10 a §

Transportstyrelsen ska på begäran tillhandahålla Myndigheten för delaktighet en sammanställning av de uppgifter som myndigheten behöver för sitt uppdrag enligt 4 a § förordningen (2024:78) med instruktion för Myndigheten för delaktighet.

Sammanställningen får innehålla sådana uppgifter som avses i bilaga 3 avsnitt 7.

Denna förordning träder i kraft den 5 juni 2028.

Bilaga 3

Tillstånd

Nuvarande lydelse

Följande uppgifter som rör tillstånd ska föras in i vägtrafikregistret:

1. Identitetsuppgifter

I fråga om tillståndshavare för yrkesmässig trafik, taxitrafik, biluthyrning, redovisningscentraler och beställningscentraler för taxitrafik, utbildning för ackrediterade verkstäder och fordonstillverkare för färdskrivare ska följande identitetsuppgifter föras in i vägtrafikregistret:

Fullständigt namn eller företagsnamn

Personnummer, samordningsnummer, organisationsnummer eller motsvarande

För fysisk person: folkbokföringsadress och, i förekommande fall, en särskild postadress som är anmäld hos Skatteverket eller, om han eller hon inte är folkbokförd i Sverige, en annan adress i landet

---

7. **Övrigt**

Uppgifter som behövs av administrativa skäl för handläggningen av frågor eller ärenden som rör tillståndsverksamheten.

Föreslagen lydelse

Följande uppgifter som rör tillstånd ska föras in i vägtrafikregistret:

1. Identitetsuppgifter

I fråga om tillståndshavare för yrkesmässig trafik, taxitrafik, biluthyrning, redovisningscentraler och beställningscentraler för taxitrafik, utbildning, *parkeringstillstånd för rörelsehindrade samt* för ackrediterade verkstäder och fordonstillverkare för färdskrivare ska följande identitetsuppgifter föras in i vägtrafikregistret:

Fullständigt namn eller företagsnamn

Personnummer, samordningsnummer, organisationsnummer eller motsvarande

För fysisk person: folkbokföringsadress och, i förekommande fall, en särskild postadress som är anmäld hos Skatteverket eller, om han eller hon inte är folkbokförd i Sverige, en annan adress i landet

---

7. Parkeringstillstånd för rörelsehindrade

Slag av tillstånd

Serienummer

Giltighetstid

Uppgift om återkallelse

***8.* Övrigt**

Uppgifter som behövs av administrativa skäl för handläggningen av frågor eller ärenden som rör tillståndsverksamheten.

1.10 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2024:78) med instruktion för Myndigheten för delaktighet

Härigenom föreskrivs att det i förordningen (2024:78) med instruktion för Myndigheten för delaktighet ska införas en ny paragraf, 4 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	4 a §
	Myndigheten ska vidare
	1. ansvara för sådana åtgärder som avses i artikel 11 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2841 av den 23 oktober 2024 om inrättande av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning, genom att samordna generell information, genomföra informationsinsatser och uppmuntra myndigheter och privata aktörer att frivilligt erbjuda särskilda villkor eller positiv särbehandling,
	2. ansvara för en nationell webbplats enligt artikel 18 i direktiv (EU) 2024/2841. Webbplatsen ska innehålla en informationstjänst med uppgifter om besöksmål i Sverige som erbjuder särskilda villkor och förmåner för personer med funktionsnedsättning samt uppgifter om besöksmålens tillgänglighet och användbarhet, och
	3. ansvara för uppföljning och utvärdering av EU-funktionshinderskort och EU-parkeringstillstånd

enligt artikel 10.3 i direktiv (EU) 2024/2841. Vid sådan uppföljning och utvärdering ska myndigheten säkerställa ett aktivt samråd med organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning.

Denna förordning träder i kraft den 5 juni 2028.

2 Utredningens uppdrag och genomförande

2.1 Utredningens direktiv

Regeringen beslutade den 25 september 2025 kommittédirektiven Genomförande av direktiv om inrättande av EU-intyg om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning (dir. 2025:88), se bilaga 1.

En särskild utredare fick i uppdrag att analysera och lämna förslag till hur Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2841 om inrättande av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning samt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2842 om utvidgning av direktiv (EU) 2024/2841 till att omfatta tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i en medlemsstat ska genomföras i svensk rätt. Uppdraget ska, enligt tilläggsdirektiv 2026:4 som beslutades den 15 januari 2026, redovisas senast den 15 oktober 2026, se bilaga 2.

Uppdraget har omfattat att analysera hur EU-direktiven bör genomföras i Sverige och att lämna nödvändiga författningsförslag. I uppdraget har bl.a. ingått att analysera vilka kriterier som bör ligga till grund för beslut om EU-intyget om funktionsnedsättning, att ta ställning till de valmöjligheter som direktiven ger medlemsstaterna samt att föreslå vilka myndigheter eller andra organ som ska ansvara för att besluta om, utfärda, förnya och återkalla EU-intyg respektive EU-parkeringstillstånd.

Utredningen har vidare haft i uppdrag att kartlägga och analysera den personuppgiftsbehandling som aktualiseras genom förslagen, genomföra integritetsanalyser, bedöma behovet av nationella register och informationsutbyte med andra medlemsstater samt analysera frågor om tillsyn, efterlevnad, kontroll, sanktioner och rättsmedel.

I uppdraget har också ingått att analysera vilka författningsändringar och andra åtgärder som krävs för att genomföra direktiven samt att redovisa förslagens konsekvenser i enlighet med kommittéförordningen (1998:1474) och förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar.

2.2 Utredningens genomförande

2.2.1 Allmänt om utredningens arbete

Av utredningens direktiv framgår att utredningen ska hålla sig informerad om och beakta annat relevant arbete som pågår inom Regeringskansliet och Europeiska unionen. Det framgår vidare att utredaren i den utsträckning det är lämpligt ska inhämta synpunkter från berörda myndigheter, organisationer och företag samt särskilt konsultera och involvera representanter från funktionshindersrörelsen.

Av kommittédirektivet framgår även att utredaren ska bevaka hur direktivet genomförs i andra medlemsstater, särskilt de nordiska medlemsstaterna.

Av direktivet framgår vidare att utredaren ska analysera och lämna förslag på vad som krävs för ett informationsutbyte mellan Sverige och andra medlemsstater om missbruk av EU-intyget och EU-parkeringstillståndet samt hur ett system för uppföljning av missbruk av intyg och tillstånd som utfärdats i Sverige kan utformas. Denna del av uppdraget har inte kunnat analyseras fullt ut eftersom delegerade akter och genomförandeakter till EU-direktiv 2024/2841 inte har beslutats vid tiden för utredningens arbete. Även uppdraget om att analysera nationella register har av samma anledning inte fullt ut kunnat genomlysas. Förslagen i dessa delar bygger därför på de förutsättningar som varit kända vid tidpunkten för utredningens överväganden.

Utredningsuppdraget har omfattat frågor av såväl rättslig som organisatorisk, teknisk och administrativ karaktär. Arbetet har berört unionsrättsliga och nationella frågor samt även internationella åtaganden, särskilt FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. I arbetet har även det nationella målet för funktionshinderspolitiken och perspektiven om delaktighet, tillgänglighet och jämlika levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning beaktats. Utredningen har berört frågor inom flera rättsområden, där-

ibland förvaltningsrätt, socialrätt, socialförsäkringsrätt, kommunalrätt, trafikrätt, dataskydd och sekretess.

Som underlag för arbetet har utredningen analyserat EU-direktiven, svensk lagstiftning, rättspraxis samt tidigare utredningar och rapporter. Utredningen har därutöver inhämtat synpunkter från myndigheter, kommuner, organisationer, företag och andra aktörer med kunskap om eller ansvar för frågor som berörs av uppdraget. Europeiska kommissionens arbete med delegerade akter har följts.

De synpunkter och erfarenheter som framkommit genom samråd, externa kontakter och utredningens övriga arbete har beaktats i utredningens överväganden och förslag.

Utredningsarbetet har under ledning av den särskilde utredaren bedrivits av en huvudsekreterare och två sekreterare.

Utredningen har använt uttrycket EU-funktionshinderskort i den nationella regleringen för att beteckna EU-intyg om funktionsnedsättning enligt direktiv (EU) 2024/2841 (se avsnitt 10.4).

2.2.2 Expertgruppen har bistått utredningens arbete

En expertgrupp har bistått utredningen i arbetet med uppdraget i sin helhet. Totalt har tre expertgruppsmöten hållits. Utredningen har hållit både fysiska möten i Stockholm och digitala möten.

Experterna har uppmanats att lämna förslag och synpunkter. Under arbetets gång har experterna fått ta del av utredningens texter, även vissa preliminära förslag, och har fått möjlighet att lämna synpunkter på dessa. Utredningen har under arbetets gång även haft löpande kommunikation med experterna och vid behov haft kontakter med enskilda experter för att få mer detaljerad kunskap i vissa frågor. Genom expertgruppen har kunskap tagits tillvara från följande organisationer, departement och myndigheter:

- Funktionsrätt Sverige
- Försäkringskassan
- Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
- Socialdepartementet
- Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)
- Transportstyrelsen.

2.2.3 Kontakter med särskilt viktiga myndigheter

Utredningen har under arbetets gång även haft löpande kontakt med Myndigheten för delaktighet och Integritetsskyddsmyndigheten (IMY) som utan att ingå i expertgruppen ändå ansetts vara två särskilt viktiga myndigheter för utredningens arbete. Utredningen har haft utsedda kontaktpersoner på båda myndigheterna och de har i särskild ordning fått ta del av förslag och lämna synpunkter på dem på samma sätt som expertgruppen.

2.2.4 Samråd med funktionshindersorganisationer

I enlighet med kommittédirektiven har utredningen haft samråd med företrädare för funktionshindersrörelsen.

Utredningen bjöd in till ett särskilt samrådsmöte den 28 april 2026 där representanter för följande organisationer deltog:

- Delaktighet, Handlingskraft och Rörelsefrihet (DHR)
- Förbundet Sveriges Dövblinda (FSDB)
- Föreningen för de Neurosedynskadade (FfdN)
- Hörselskadades Riksförbund (HRF)
- Svenska Downföreningen
- Sveriges Dövas Riksförbund
- Synskadades Riksförbund (SRF).

Vid samrådet behandlades bland annat frågor om målgruppens avgränsning, ansökningsförfarandet, informationsinsatser, ansvarsfördelningen mellan berörda myndigheter samt utformningen av EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet.

Samrådet har gett utredningen underlag för överväganden om behovet av enkla, tillgängliga och användarvänliga lösningar samt om hur målgruppen för EU-funktionshinderskortet bör avgränsas. Därutöver har samrådet belyst frågor om kortets praktiska användbarhet, tillgänglighetsbehov hos personer med funktionsnedsättning samt den nuvarande hanteringen av parkeringstillstånd och betydelsen av en enhetlig tillämpning av regelverket.

Synpunkter från funktionshindersorganisationerna har utgjort ett viktigt underlag för utredningens bedömningar och bidragit till att de föreslagna lösningarna har analyserats utifrån ett användar- och rättighetsperspektiv.

2.2.5 Samråd med kommuner

Utredningen har haft samråd med företrädare för kommunerna.

Utredningen bjöd in till ett särskilt samrådsmöte den 26 mars 2026 där representanter för följande kommuner deltog:

- Göteborg
- Jönköping
- Karlstad
- Malmö
- Mora
- Stockholm
- Umeå
- Västervik
- Ystad.

Samrådet syftade till att ge utredningen en fördjupad förståelse för kommunernas tillämpning av regelverket om parkeringstillstånd och att inhämta synpunkter på genomförandet av direktivet. Vid samrådet diskuterades bl.a. handläggning och utfärdande av parkeringstillstånd, behovet av nationell samordning, kontroll och motverkande av missbruk och förfalskningar samt informationsutbyte och registerfrågor.

Kommunerna redogjorde för hur parkeringstillstånd hanteras i dag och beskrev såväl likheter som skillnader i handläggning och tillämpning. Samrådet belyste särskilt frågor om kontroll av tillståndens giltighet, behovet av vägledning och stöd i rättstillämpningen, informationsutbyte samt åtgärder för att motverka missbruk och förfalskningar. Samrådet har även bidragit till utredningens överväganden om hur olika organisatoriska lösningar påverkar den enskildes möjligheter till en enkel, tillgänglig och rättssäker handläggning.

2.2.6 Samråd med privata och offentliga aktörer som erbjuder tjänster och verksamheter

Utredningen har haft samråd med företrädare för privata och offentliga aktörer som erbjuder tjänster och verksamheter inom bl.a. besöksnäring, kultur, fritid, idrott, evenemang och kollektivtrafik.

Utredningen bjöd in till ett särskilt samrådsmöte den 12 juni 2026 där representanter för följande aktörer deltog:

- Alfons Åbergs Kulturhus
- Astrid Lindgrens Vimmerby
- Kulturrådet
- Liseberg
- Parasport Sverige
- Parks and Resorts
- SkiStar
- Svensk Kollektivtrafik
- Sveriges Museer
- Ticketmaster
- Visita
- Göteborgs kommun
- Malmö kommun
- Stockholm kommun.

Vid samrådet diskuterades bland annat hur särskilda villkor, förmåner och tillgänglighetsanpassningar för personer med funktionsnedsättning hanteras i dag, vilken betydelse EU-funktionshinderskortet kan få för olika verksamheter samt utformningen av den informationstjänst som utredningen föreslår.

Samrådet gav utredningen en bred bild av hur särskilda villkor och tillgänglighetsanpassningar tillämpas inom olika sektorer. Det framkom att verksamheternas erbjudanden och förutsättningar varierar betydligt. Samrådet har bidragit till utredningens överväganden om hur EU-funktionshinderskortet kan användas som en gemen-

sam handling för att styrka rätt till särskilda villkor och förmåner, samtidigt som tjänsteleverantörerna även fortsättningsvis kan avgöra vilka förmåner, anpassningar och tjänster som erbjuds inom den egna verksamheten.

Samrådet belyste även behovet av tydlig och lättillgänglig information om vilka förmåner, tjänster och tillgänglighetsanpassningar som erbjuds av olika aktörer. Vidare framfördes åsikten att en framtida informationstjänst bör utformas på ett sätt som möjliggör aktuell information samtidigt som de administrativa bördorna för tjänsteleverantörerna begränsas.

2.2.7 Kontakter med andra myndigheter och organisationer

Utredningen har, utöver vad som angivits ovan, haft kontakter med ett flertal myndigheter och andra aktörer för att inhämta kunskap och synpunkter i frågor av betydelse för uppdraget.

Utredningen har bl.a. haft kontakter med följande myndigheter:

- Myndigheten för digital förvaltning (Digg), i frågor som rör digital identifiering och den europeiska digitala identitetsplånboken.
- Arbetsförmedlingen, i frågor som rör stöd och insatser för personer med funktionsnedsättning.
- E-hälsomyndigheten, i frågor som rör digitala informationslösningar.
- Skolverket, i frågor som rör barn och elever med funktionsnedsättning.
- Samtliga länsstyrelser, i frågor om statistik över överklagade ärenden om parkeringstillstånd samt kostnader för handläggningen av sådana ärenden.
- Domstolsverket, i frågor om statistik över överklagade ärenden om parkeringstillstånd samt kostnader för handläggningen i domstol.

Utredningen har även haft kontakter med följande organisationer för att inhämta kunskap och synpunkter inom respektive verksamhetsområde:

- Svenska Parkeringsföreningen
- Svenska distriktsläkarföreningen (DLF)
- Our Normal.

2.2.8 Kontakter med andra medlemsstater och Norge

I enlighet med utredningsdirektivet har utredningen följt arbetet med genomförandet av direktiven i andra medlemsstater.

När det gäller EU-funktionshinderskortet har utredningen särskilt följt utvecklingen i de medlemsstater som tidigare deltagit i pilotverksamheter avseende EU-funktionshinderskortet. Utredningen har sökt kontakt med samtliga dessa medlemsstater för att inhämta erfarenheter av deras arbete. Utredningen har sammantaget haft kontakter med Belgien, Danmark, Estland, Finland, Irland, Malta, Nederländerna, Slovenien och Tyskland.

Utredningen har haft särskilt tät kontakt och möten med företrädare för departement och myndigheter i Danmark, Finland och Nederländerna.

När det gäller EU-parkeringstillståndet har utredningen haft kontakter med Danmark, Finland, Nederländerna och Norge för att inhämta information om nationella regelverk, administrativa lösningar och praktiska erfarenheter av parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning.

3 En rättslig översikt

3.1 Internationella konventioner och EU-rättsakter

3.1.1 FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Det internationella arbetet för mänskliga rättigheter tar sin utgångspunkt i Förenta nationernas (FN) allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna från 1948. Förklaringen utgör en deklaration som i stora delar anses vara sedvanerätt. Enligt förklaringen är alla människor födda fria och lika i värde och rättigheter. Rättigheter som ryms i förklaringen har förts in och vidareutvecklats i ett antal konventioner som är bindande för de anslutna staterna.

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och dess fakultativa protokoll antogs 2006. Sverige ratificerade konventionen och det fakultativa protokollet 2008. Det fakultativa protokollet innebär att enskilda och grupper av enskilda individer har möjlighet att klaga till FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning om den enskilde anser att hans eller hennes rättigheter är kränkta. För Sveriges del trädde konventionen och protokollet i kraft den 14 januari 2009.

Konventionen skapar inte några nya rättigheter. Dess syfte är att främja, skydda och säkerställa att personer med funktionsnedsättning också får del av de mänskliga rättigheterna. Konventionen innehåller ett antal vägledande principer som rätten till icke-diskriminering, jämlikhet, oberoende, delaktighet och lika möjligheter.

Artiklarna 5–30 är rättighetsartiklar som i flera fall speglar rättigheter i andra FN-konventioner. De täcker flera områden, bl.a. integritet, hälsa, utbildning, familjeliv, arbete, rättsligt skydd, sport och fritid. Enligt artikel 9 i konventionen ska konventionsstaterna vidta ändamålsenliga åtgärder för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning, på lika villkor som andra, får tillgång till den fysiska

miljön och transporter, till information och kommunikation, innefattande informations- och kommunikationsteknik och system, samt till andra anläggningar och tjänster som är tillgängliga för eller erbjuds allmänheten både i städerna och på landsbygden.

I konventionen finns även bestämmelser som reglerar nationellt genomförande och övervakning av åtagandena enligt konventionen. Konventionsstaterna ska, i enlighet med sitt rättssystem och sitt förvaltningssystem, bibehålla, förstärka, utse eller inom konventionsstaten upprätta en mekanism, inklusive en eller flera oberoende mekanismer enligt vad som befinns ändamålsenligt för att främja, skydda och övervaka genomförandet av konventionen (artikel 33). En kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning (nedan kallad kommittén) ska upprättas (artikel 34). Varje konventionsstat ska genom Förenta nationernas generalsekreterare till kommittén avge en fullständig rapport om de åtgärder som den har vidtagit för att verkställa sina skyldigheter enligt konventionen och om de framsteg den har uppnått i det hänseendet minst vart fjärde år och vidare när kommittén begär det (artikel 35).

3.1.2 FN:s konventioner om vägtrafik

Trafikregler utgår i Sverige från Förenta nationernas konventioner om vägtrafik, utgivna av UNECE, Förenta nationernas ekonomiska kommission för Europa. UNECE är en organisation som möjliggör för medlemsländerna att förhandla fram internationella överenskommelser inom många områden. UNECE:s arbete begränsas inte bara till Europa, länder från andra kontinenter kan också vara medlemmar.

Trafikregler är därmed internationellt reglerade främst genom de s.k. Wienkonventionerna, med en FN-konvention som avser vägtrafik och en FN-konvention som avser vägmärken och signaler. Konventionerna beskriver ett system av trafikregler, där rörlighet över gränserna möjliggörs. Sverige har ratificerat de båda konventionerna (SÖ 1989:1–5). Av detta följer att svensk trafiklagstiftning ska utformas i enlighet med Wienkonventionerna, vilket också till stora delar skett i trafikförordningen (1998:1276) och vägmärkesförordningen (2007:90). Trafikregler är därmed ett område som i allmänhet inte regleras av EU, även om de flesta andra länder i Europa också har ratificerat de båda konventionerna.

3.1.3 EU:s regler inom funktionshindersområdet

För att underlätta fri rörlighet inom unionen har EU antagit ett antal förordningar som innehåller tvingande minimikrav till skydd för passagerare och konsumenter. Dessa rättsakter ger bl.a. rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

År 2006 antogs den första EG-regleringen om skydd mot diskriminering i samband med flygresor för personer med funktionshinder och personer med nedsatt rörlighet. Regleringen finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2006 av den 5 juli 2006 om rättigheter i samband med flygresor för personer med funktionshinder och personer med nedsatt rörlighet. Regleringen har följts av bl.a. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/782 av den 29 april 2021 om rättigheter och skyldigheter för tågresenärer (omarbetning), Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1177/2010 av den 24 november 2010 om passagerares rättigheter vid resor till sjöss och på inre vattenvägar och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 samt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 181/2011 av den 16 februari 2011 om passagerares rättigheter vid busstransport och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004. Förordningarnas krav riktar sig mot ett antal aktörer, exempelvis flygplatser och stationsförvaltare, transportörer, researrangörer och nationella myndigheter.

Det har även antagits två direktiv om produkt- och tjänstetillgänglighet för bl.a. personer med funktionsnedsättning och äldre.

År 2016 antogs Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/2102 av den 26 oktober 2016 om tillgänglighet avseende offentliga myndigheters webbplatser och mobila applikationer (webbtillgänglighetsdirektivet). Genom direktivet har standarder fastställts som ska göra digitala produkter och tjänster mer tillgängliga för alla användare. Dessa nya inslag är tillämpliga på webbplatser och mobilapplikationer som tillhör förvaltningar, offentliga sjukhus, domstolar och andra offentliga organ.

År 2019 antogs Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/882 om tillgänglighetskrav för produkter och tjänster (tillgänglighetsdirektivet). Tillgänglighetsdirektivet innehåller krav för att göra det digitala samhället tillgängligt för alla. Direktivet ställer krav på hur produkter och tjänster ska vara utformade för att göras mer tillgäng-

liga samt krav på vilka åtgärder som ekonomiska aktörer ska vidta för att säkerställa att berörda produkter och tjänster uppfyller kraven.

Dessa rättsakter utgör exempel på hur EU reglerar funktionshinderfrågor i syfte att underlätta den fria rörligheten inom EU och undanröja hinder på den inre marknaden. Detta har skett genom reglering av skyddet mot diskriminering och genom bindande regler som underlättar tillgång till förmånsvillkor och tjänster.

EU beslutade 2010 att ratificera FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Det innebär att EU är part i konventionen och därmed bunden av dess bestämmelser, som utgör en integrerad del av unionens rättsordning inom ramen för dess befogenheter. Alla medlemsstater är parter i konventionen och bundna av den inom ramen för sina befogenheter.

Rådsrekommendationen avseende parkeringstillstånd för personer med funktionshinder

Europeiska unionen har tagit initiativ för att underlätta för funktionshindrade personers möjligheter till fri rörlighet inom unionen, även kopplat till trafikregler. År 1998 utfärdade Europeiska unionens råd rekommendation 98/376/EG av den 4 juni 1998 om parkeringstillstånd för personer med funktionshinder. I rekommendationen anges att medlemsstaterna bl.a. bör införa nationella parkeringstillstånd för personer med funktionshinder och erkänna sådana parkeringstillstånd för personer med funktionshinder som utfärdas av medlemsstaterna enligt en gemenskapsmodell.

I rekommendationen anges att parkeringstillstånd för många personer med funktionshinder är den enda möjligheten att förflytta sig på egen hand i syfte att anpassa sig yrkesmässigt och socialt och den enda möjligheten att använda ett annat färdmedel än de allmänna. På vissa villkor och med iakttagande av trafiksäkerheten bör, enligt rekommendationen, personer med funktionshinder som innehar ett parkeringstillstånd tillåtas att parkera fordonet utan att sedan behöva förflytta sig långa sträckor (jfr skäl 3 i rekommendationen).

Rekommendationen innehåller bl.a. detaljerade anvisningar för hur ett tillstånd bör utformas, men den innehåller inte närmare bestämmelser om vilka krav som ska uppfyllas för att en sökande ska kunna få ett tillstånd.

Genom Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2841 av den 23 oktober 2024 om inrättande av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning frångås rekommendationen och ersätts med en bindande rättsakt.

3.1.4 EU:s dataskyddsförordning

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), benämnd EU:s dataskyddsförordning, är direkt tillämplig i alla medlemsstater. Syftet med förordningen är att skydda fysiska personers grundläggande rättigheter och friheter, särskilt deras rätt till skydd för personuppgifter samtidigt som det fria flödet av personuppgifter inom unionen främjas. Det materiella tillämpningsområdet för EU:s dataskyddsförordning omfattar sådan behandling av personuppgifter som helt eller delvis företas på automatisk väg samt annan behandling av personuppgifter som ingår i eller kommer att ingå i ett register (artikel 2.1).

För att en behandling av personuppgifter ska vara tillåten krävs att någon av de rättsliga grunder som anges i artikel 6 i EU:s dataskyddsförordning är tillämplig. Av särskilt intresse för myndigheters verksamhet är artikel 6.1 c som tillåter personuppgiftsbehandling när den är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige och artikel 6.1 e som tillåter personuppgiftsbehandling när den är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning. Av artikel 5 framgår ett antal grundläggande principer som gäller för all behandling av personuppgifter. Personuppgifter ska behandlas på ett lagligt, korrekt och öppet sätt. De ska samlas in för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål och inte senare behandlas på ett sätt som är oförenligt med dessa ändamål. Personuppgifterna ska vara korrekta och alla rimliga åtgärder ska vidtas för att felaktiga uppgifter rättas eller raderas. Personuppgifterna ska dessutom vara adekvata, relevanta och inte för omfattande i förhållande till ändamålet. Behandlingen ska ske på ett

säkert sätt och inte pågå under längre tid än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet. Det innebär att någon av de rättsliga grunderna i artikel 6 måste vara tillämplig, samtidigt som samtliga principer i artikel 5 ska följas. EU:s dataskyddsförordning både förutsätter och medger nationella bestämmelser som kompletterar eller föreskriver undantag från förordningens regler. Detta gäller särskilt sådan behandling som sker inom den offentliga sektorn.

Behandling av vissa särskilda kategorier av personuppgifter är som huvudregel förbjuden. Det rör sig om uppgifter som avslöjar ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse eller medlemskap i fackförening, genetiska uppgifter, biometriska uppgifter för att entydigt identifiera en fysisk person, uppgifter om hälsa eller uppgifter om en fysisk persons sexualliv eller sexuella läggning (artikel 9.1). Från huvudregeln att dessa särskilda kategorier av personuppgifter inte får behandlas finns flera undantag angivna (artikel 9.2). Sådan behandling är bl.a. tillåten om den är nödvändig med hänsyn till ett viktigt allmänt intresse, på grundval av unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt, vilken ska stå i proportion till det eftersträvade syftet, vara förenlig med det väsentliga innehållet i rätten till dataskydd och innehålla bestämmelser om lämpliga och särskilda åtgärder för att säkerställa den registrerades grundläggande rättigheter och intressen.

EU:s dataskyddsförordning föreskriver ett antal rättigheter för den registrerade och motsvarande skyldigheter för den personuppgiftsansvarige. Den registrerade har t.ex. rätt att få omfattande information från den personuppgiftsansvarige (artiklarna 12–14). Den registrerade kan också begära registerutdrag med information om bl.a. vilka uppgifter som behandlas om honom eller henne (artikel 15). Vidare finns möjlighet för den registrerade att få felaktiga personuppgifter som rör honom eller henne rättade och att under vissa förutsättningar få uppgifterna raderade eller åtminstone behandlingen begränsad (artiklarna 16–18). Rätten till radering kan vara begränsad när behandling sker med stöd av grunderna i artikel 6.1 c och e (rättslig förpliktelse och uppgift av allmänt intresse eller som ett led i myndighetsutövning). Den registrerade har rätt att när som helst göra invändningar mot behandling av personuppgifter som sker på den grunden att behandlingen bedömts vara nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i myndighetsutövning alternativt med stöd av en intresseavvägning (artikel 21).

3.2 Nationell lagstiftning

3.2.1 Regeringsformen

Enligt 1 kap. 2 § första stycket regeringsformen, förkortad RF, ska den offentliga makten utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet. Av bestämmelsens femte stycke framgår att det allmänna dels ska verka för att alla människor ska kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället och för att barns rätt tas till vara, dels ska motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller andra omständigheter som gäller den enskilde som person. Bestämmelserna i paragrafen är att betrakta som program- och målsättningsstadganden som ger uttryck för vissa särskilt viktiga mål eller riktlinjer för den samhälleliga verksamheten. Bestämmelserna riktar sig till alla som utövar offentlig makt, det vill säga både normgivande organ och rättstillämpande myndigheter.

Regeringsformen skyddar också genom 2 kap. 6 § andra stycket mot betydande intrång i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden.

3.2.2 Förvaltningslagen

Enligt bestämmelserna om service i 6 § förvaltningslagen (2017:900), förkortad FL, ska en myndighet se till att kontakterna med enskilda blir smidiga och enkla. Myndigheten ska även lämna den enskilde sådan hjälp att han eller hon kan ta till vara sina intressen. Hjälpen ska ges i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet. Förarbetena till 6 § FL anger bl.a. att en myndighet, när den ska bedöma den enskildes behov av hjälp, i vissa fall kan behöva beakta om den enskilde har särskilda behov till följd av en funktionsnedsättning (prop. 2016/17:180 s. 67). Av 13 § andra stycket FL framgår i fråga om tolkning och översättning att en myndighet ska göra innehållet i handlingar tillgängligt när den har kontakt med någon som har en funktionsnedsättning som allvarligt begränsar förmågan att se, höra eller tala, om det behövs för att den enskilde ska kunna ta

till vara sin rätt. Bestämmelsen innebär bl.a. att myndigheterna ska underlätta för enskilda med vissa funktionsnedsättningar att medverka i ett ärende. Det kan t.ex. vara fråga om att göra innehållet i handlingar tillgängligt genom att använda punktskrift eller talsyntes (prop. 2016/17:180 s. 299).

3.2.3 Diskrimineringslagen

I diskrimineringslagen (2008:567), förkortad DL, finns bestämmelser som har till ändamål att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter. Skyddet mot diskriminering omfattar enligt lagen sju diskrimineringsgrunder, varav en är funktionsnedsättning.

Det finns enligt 1 kap. 4 § DL sex olika former av diskriminering: direkt diskriminering, indirekt diskriminering, bristande tillgänglighet, trakasserier, sexuella trakasserier och instruktioner att diskriminera.

Med *direkt diskriminering* menas att någon missgynnas genom att behandlas sämre än någon annan behandlas, har behandlats eller skulle ha behandlats i en jämförbar situation, om missgynnandet har samband med någon av diskrimineringsgrunderna.

Indirekt diskriminering innebär att någon missgynnas genom tillämpning av en bestämmelse, ett kriterium eller ett förfaringssätt som framstår som neutralt, men som kan komma att särskilt missgynna personer med exempelvis en viss funktionsnedsättning. Detta gäller såvida inte bestämmelsen, kriteriet eller förfaringssättet har ett berättigat syfte och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet.

Med *bristande tillgänglighet* menas att en person med en funktionsnedsättning missgynnas genom att åtgärder för tillgänglighet inte har vidtagits för att han eller hon ska hamna i en situation som är jämförbar med den som personer utan denna funktionsnedsättning befinner sig i. Åtgärderna ska vara skäliga utifrån krav på tillgänglighet i lag och annan författning, och med hänsyn till de ekonomiska och praktiska förutsättningarna, varaktigheten och omfattningen av förhållandet eller kontakten mellan verksamhetsutövaren och den enskilde, samt andra omständigheter av betydelse.

Förbudet mot diskriminering i 2 kap. DL finns inom flera olika samhällsområden t.ex. arbetslivet, varor, tjänster och bostäder, utbildning, hälso- och sjukvården samt socialtjänsten.

Lagen innehåller även grunden för ett sanktionssystem genom diskrimineringsersättning. Diskrimineringsersättningen är en särskild form av skadestånd, som både har till syfte att ersätta den kränkning som överträdelsen innebär och avskräcka från diskriminering (prop. 2007/08:95 s. 390).

Diskrimineringsombudsmannen, DO, har tillsyn över DL och kan meddela tillsynsbeslut även när det inte finns någon enskild skadelidande. Lagen har också särskilda bestämmelser avseende rätten att föra talan i domstol. DO, en arbetstagarorganisation eller en ideell organisation som enligt sina stadgar har att ta till vara sina medlemmars intressen och som inte är en arbetstagarorganisation får som part föra talan för enskild som medger det enligt 6 kap. 2 § DL.

DO avgör själv för vilka mål de vill föra talan i domstol. Detsamma gäller för en arbetstagarorganisation eller ideell organisation. En enskild kan inte heller överklaga DO:s eller en organisations ställningstagande att inte driva en domstolsprocess. Den enskilde kan dock i sådana fall själv föra en talan i domstol.

3.2.4 Andra lagar inom funktionshindersområdet

Det finns ingen enskild lag som i övrigt reglerar svensk funktionshinderspolitik eller tillgänglighet i sin helhet. Området omfattas av flera olika lagar som tillsammans både syftar till att genomföra den svenska funktionshinderspolitiken och att uppfylla de åtaganden som följer av konventionerna och EU-rätten. Utöver de ovan nämnda kan följande lagar med sådant innehåll nämnas:

- Lagen (1957:259) om rätt för kommun att ta ut avgift för vissa upplåtelser av offentlig plats, m.m.
- Lagen (1975:88) med bemyndigande att meddela föreskrifter om trafik, transporter och kommunikationer
- Arbetsmiljölagen (1977:1160)
- Lagen (1978:234) om nämnder för vissa trafikfrågor
- Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

- Lagen (2004:629) om trängselskatt
- Språklagen (2009:600)
- Skollagen (2010:800)
- Plan- och bygglagen (2010:900)
- Lagen (2010:1065) om kollektivtrafik
- Lagen (2016:1145) om offentlig upphandling
- Lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna
- Lagen (2018:1937) om tillgänglighet för digital offentlig service
- Lagen (2023:254) om vissa produkters och tjänsters tillgänglighet
- Socialtjänstlagen (2025:400).

3.2.5 Trafikförordningen

Sverige har redan en motsvarighet till EU-parkeringstillståndet i form av det särskilda parkeringstillståndet för rörelsehindrade. Dagens regler om detta finns i huvudsak i 13 kap. 8 § trafikförordningen (1998:1276), förkortad TrF. Förordningen är meddelad med stöd av 1 § 8 lagen (1975:88) med bemyndigande att meddela föreskrifter om trafik, transporter och kommunikationer.

Av 13 kap. 8 § TrF framgår under vilka förutsättningar ett tillstånd får utfärdas samt vilken rätt det ger.

Parkeringstillståndet ska gälla under viss tid, dock längst fem år. Frågor om parkeringstillstånd prövas av den kommun där sökanden är folkbokförd, oavsett om det handlar om en svensk medborgare, medborgare från annat EU-land eller tredjelandsmedborgare. Den som inte är folkbokförd i riket kan få frågan prövad i den kommun där han eller hon vistas (13 kap. 8 § TrF).

Kommunerna kan även återkalla ett tillstånd om förutsättningarna för tillståndet inte längre finns eller om tillståndet inte används på föreskrivet sätt.

Bestämmelser om prövningsmyndighet inom kommunen samt överklagande av sådana beslut finns i lagen (1978:234) om nämnder för vissa trafikfrågor.

Parkeringstillstånden enligt trafikförordningen gäller i hela landet och regeringen har i TrF gett Transportstyrelsen bemyndigande att meddela föreskrifter om utländska tillstånds giltighet i Sverige (13 kap. 9 § TrF).

3.2.6 Vägmärkesförordningen

Anvisningar för trafiken och utmärkning av trafikregler sker bl.a. genom vägmärken och vägmarkeringar. Bestämmelserna om detta finns framför allt i vägmärkesförordningen, förkortad VmF, och anslutande myndighetsföreskrifter. Förordningen reglerar uppsättningen och betydelsen av vägmärken, oavsett om det är en offentlig eller en privat aktör som ansvarar för uppsättningen av vägmärket.

I förordningen finns bestämmelser som berör parkeringstillstånd för rörelsehindrade, bl.a. bestämmelser om reglerade symboler i trafiken. Bland symbolerna finns symbolen S11 Rörelsehindrade (28 § VmF) och tilläggstavlan T7 Rörelsehindrade med samma symbol. Tilläggstavlan T7 Rörelsehindrade anger att angivelsen på märket gäller den som får parkera enligt parkeringstillstånd som avses i 13 kap. 8 eller 9 § TrF. Tavlan används under märket E19 Parkering för att märka ut att en parkeringsplats omfattas av bestämmelser som gäller innehavare av parkeringstillstånd för rörelsehindrade. Det finns även en motsvarande vägmarkering M33, som upplyser om en uppställningsplats endast för rörelsehindrade.

4 EU-direktiv 2024/2841 om inrättande av EU-intyg om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning

4.1 Utgångspunkter och processen för framtagande av rättsakten

4.1.1 Fördrag, konventioner och strategier

Samarbetet inom EU bygger på gemensamma värden om respekt för människans värdighet, frihet, demokrati, jämlikhet och respekt för de mänskliga rättigheterna. Genom Fördraget om Europeiska unionen (FEU), Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF) och Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (rättighetsstadgan) har EU åtagit sig att bekämpa diskriminering, inklusive diskriminering på grund av funktionsnedsättning. FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning har ratificerats av såväl EU som dess medlemsstater. Rätten att röra sig fritt och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier utgör en av unionens grundläggande friheter.

År 2021 antog EU-kommissionen En jämlikhetsunion: EU:s strategi för rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2021–2030[1], som ersatte den funktionshinderstrategi som löpte från 2010–2020. Strategin är ett led i arbetet med att genomföra FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, som också EU anslutit sig till. Strategin ska bidra till framsteg på alla områden

[1] Union of Equality: Strategy for the Rights of Persons with Disabilities 2021-2030, COM/2021/101 final.

inom FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, både på nationell nivå och på unionsnivå. Det omfattar alla områden inom FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Målet med strategin är att säkerställa att personer med funktionsnedsättning i Europa, oavsett kön, ålder, ursprung, religion eller sexuell läggning ska kunna ta del av sina mänskliga rättigheter utan diskriminering. Strategin innehåller bl.a. sju större initiativ, så kallade flaggskeppsinitiativ, för att driva arbetet med strategin framåt. Ett av dessa flaggskeppsinitiativ har varit European Disability Card.

Inom EU skiljer sig förhållandena när det gäller erkännande av funktionsnedsättningsstatus. I vissa länder kan personer med funktionsnedsättning ansöka om ett erkännande av en funktionsnedsättningsstatus hos behöriga myndigheter och få ett intyg om detta. Intygen om erkänd status kan sedan användas för att ta del av tjänster och förmåner. I de medlemsstater som inte har någon definition av funktionsnedsättningsstatus, kan man i stället använda intyg om rättigheter till särskilda tjänster när sådana tjänster eller förmåner ges till personer med funktionsnedsättning. Sverige tillhör denna senare kategori av medlemsstater.

4.1.2 Utmaningar som legat till grund för framtagandet av rättsakten

Kommissionen har identifierat att personer med en erkänd funktionsnedsättningsstatus eller personer som har rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning regelbundet stöter på svårigheter när de vistas i andra länder. Detta eftersom de intyg eller bevis de innehar inte automatiskt erkänns i andra medlemsstater. Under 2016 inleddes ett pilotprojekt avseende ett EU-intyg om funktionsnedsättning. Åtta länder deltog och projektet ansågs visa att insatserna underlättade ett ömsesidigt erkännande.

Även avseende området parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning har kommissionen identifierat problem vid erkännande av handlingar. Den tidigare rådsrekommendationen från 1998 är inte bindande och har heller inte uppdaterats avseende teknisk utveckling. I vissa länder finns det också regionala variationer, vid sidan av tillstånd enligt rådsrekommendationens modell.

4.1.3 Processen för framtagande av rättsakten

EU-kommissionen offentliggjorde den 6 september 2023 ett förslag till ett direktiv som reglerade både ett gemensamt EU-intyg om funktionsnedsättning och ett gemensamt EU-parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning.

Förslaget togs fram som ett resultat av efterhandsutvärderingar efter pilotprojektet och samråd med berörda parter samt myndigheter i medlemsstaterna och civilsamhällesorganisationer som företräder personer med funktionsnedsättningar.

Den 23 oktober 2024 antogs Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2841 av den 23 oktober 2024 om inrättande av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning.

4.2 Legal grund

Den legala grunden för EU-direktivet 2024/2841 är artiklarna 21.2, 53.1, 62 och 91 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, FEUF.

Varje unionsmedborgare ska som utgångspunkt ha rätt att röra sig fritt och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier (artikel 21 FEUF). Inom ramarna för det ordinarie lagstiftningsförfarandet får Europaparlamentet anta bestämmelser i syfte att underlätta utövandet av denna rättighet (artikel 21.2 FEUF).

Inom ramarna för samma förfarande får bestämmelser antas för att underlätta att starta och utöva förvärvsverksamhet (artikel 53 FEUF), den fria rörligheten för tjänster (artikel 62 FEUF) och den gemensamma transportpolitiken (artikel 91 FEUF).

EU-direktivet 2024/2841 reglerar även befogenheter avseende delegerade akter och genomförandeakter. Den legala grunden för detta är artiklarna 290 och 291 FEUF.

Enligt artikel 290 får EU:s lagstiftande organ (Europaparlamentet och rådet) ge kommissionen befogenhet att anta delegerade akter. Delegerade akter är icke-lagstiftningsakter som antas av Europeiska kommissionen för att ändra eller komplettera de icke-väsentliga delarna av direktivet.

Enligt artikel 291 får Europaparlamentet och rådet ge kommissionen befogenheter att anta genomförandeakter. Sådana akter är

icke-lagstiftningsakter som kan ha en individuell eller allmän räckvidd och syftar till att skapa enhetliga villkor för genomförandet av direktivet.

4.3 Direktivets uppbyggnad

EU-direktivet 2024/2841 består av 23 artiklar, uppdelade i fem kapitel, samt två bilagor.

Kapitel I innehåller allmänna bestämmelser som beskriver direktivets innehåll (artikel 1), tillämpningsområde (artikel 2) och definitioner av centrala begrepp i direktivet (artikel 3). Vidare innehåller kapitlet reglering av förmånstagare (artikel 4), bestämmelser som ställer krav på lika tillgång till särskilda villkor eller positiv särbehandling (artikel 5) samt bestämmelser som ställer krav på lika tillgång till parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter (artikel 6).

Kapitel II innehåller bestämmelser som reglerar EU-intyget om funktionsnedsättning (artikel 7) och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning (artikel 8). I dessa bestämmelser finns krav avseende format, ömsesidigt erkännande, utfärdande och giltighet. I detta kapitel finns även bestämmelser om befogenheter för kommissionen att anta delegerade akter (artiklarna 7 och 8).

Kapitel III innehåller gemensamma bestämmelser för intyget och tillståndet. Kapitlet innehåller bestämmelser om digitala versioner och gemensamma tekniska specifikationer (artikel 9), krav på åtgärder avseende övervakning och efterlevnad (artikel 10), krav på informationens tillgänglighet och kunskapshöjande åtgärder (artikel 11), krav på medlemsstaterna avseende behöriga myndigheter och kontaktpunkter samt krav på medlemsstaterna om samråd med organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning.

Kapitel IV innehåller bestämmelser som reglerar kommissionens utövande av delegerade befogenheter (artikel 14 och 15).

Kapitel V innehåller allmänna slutbestämmelser i fråga om krav på säkerställande av efterlevnad och rättsmedel (artiklarna 16 och 17) och krav på medlemsstaterna att säkra tillgång till information (artikel 18). Kapitlet innehåller bestämmelser med krav på kommissionen att inrätta en särskild unionswebbsida om EU-intyget och EU-parkeringstillståndet (artikel 19) samt uppföljande rapporteringskrav

(artikel 20). Slutligen innehåller kapitlet bestämmelser om införlivande (artikel 21), ikraftträdande (artikel 22) och adressater (artikel 23).

Bilagorna I och II till direktivet innehåller format för EU-intyget om funktionsnedsättning respektive EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning.

4.4 Direktivets tillämpningsområde

Artiklarna 2–6 fastställer vad direktivet gäller och för vilka områden det ska tillämpas.

Direktivet ska tillämpas på parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter och på alla situationer där offentliga myndigheter eller privata aktörer erbjuder personer med funktionsnedsättning särskilda villkor eller positiv särbehandling när det gäller tillgång till vissa tjänster, verksamheter eller faciliteter.

Medlemsstaterna ska se till att personer med funktionsnedsättning som har ett EU-intyg om funktionsnedsättning eller ett EU-parkeringstillstånd får lika tillgång till särskilda villkor, förmånsbehandling och parkeringsförmåner i andra EU-länder som personer med funktionsnedsättning i det landet redan har (artiklarna 5 och 6).

Direktivets obligatoriska tillämpningsområde gäller kortare vistelser. Det gäller även för längre perioder än korta besök när besökare med sådana kort deltar i ett EU-mobilitetsprogram (exempelvis Erasmus+). Medlemsstaterna kan även välja att tillämpa direktivet för längre vistelser än så (artikel 2.2).

De tjänster, verksamheter och faciliteter som villkoren och den positiva särbehandlingen ska avse är tjänster enligt artikel 57 FEUF, persontransporter och andra verksamheter och faciliteter, även sådana som inte tillhandahålls mot ersättning, men som inte faller inom fri rörlighet för varor, kapital och personer (artikel 2). Med tjänster enligt 57 FEUF avses prestationer som normalt utförs mot ersättning. Det avser särskilt tjänster av industriell och kommersiell natur, inom hantverk och fria yrken. Direktivet träffar således en bred grupp av tjänster, oavsett om de tillhandahålls mot ersättning eller inte. Berörda aktörer är såväl offentliga som privata. De förmåner och särskilda villkor som avses kan erbjudas av både offentliga och privata aktörer i samband med olika tjänster och verksamheter. Det kan t.ex. handla om gratis inträde till en nöjespark, ledsagning på en flygplats

eller audioguider på ett museum. Direktivet riktar sig vidare till såväl offentliga som privata aktörer som erbjuder parkering och parkeringsvillkor.

4.4.1 Avgränsningar

EU-direktivet 2024/2841 reglerar inte tillgång till sociala förmåner och trygghetssystem. De bestämmelser om tillgång till villkor och förmåner som direktivet innehåller medför därmed inte att EU-intyget och EU-parkeringstillståndet i sig ska ge tillgång till förmåner inom social trygghet, vårdförmåner, socialt bistånd eller motsvarande.

Direktivet påverkar heller inte medlemsstaternas rätt att bestämma bedömningen av funktionsnedsättning, eller vilka villkor och förmåner som ges eller hur särskilda parkeringsvillkor beslutas. Det är alltjämt upp till medlemsstaterna att avgöra dessa frågor. Syftet med direktivet är alltså inte att reglera vilka förmåner och särskilda villkor som ska finnas, utan att säkerställa att innehavare får tillgång till förmåner och särskilda villkor som redan erbjuds, oavsett i vilken medlemsstat intyget eller tillståndet har utfärdats.

4.4.2 Förmånstagare

I artikel 4 regleras vilka som är förmånstagare. Förmånstagarna är angivna i två punkter: en för EU-intyget och en för EU-parkeringstillståndet.

Vad avser EU-intyget är direktivet tillämpligt på unionsmedborgare och familjemedlemmar vars funktionsnedsättningsstatus eller rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning erkänns av de behöriga myndigheterna eller organen i den medlemsstat där de är bosatta. Med familjemedlemmar avses familjemedlemmar enligt det så kallade rörlighetsdirektivet, Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38/EG av den 29 april 2004 om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier och om ändring av förordning (EEG) nr 1612/68 och om upphävande av direktiven 64/221/EEG, 68/360/EEG, 72/194/EEG, 73/148/EEG, 75/34/EEG, 75/35/EEG, 90/364/EEG, 90/365/EEG och 93/96/EEG.

Med personer med funktionsnedsättning avses i EU-direktivet 2024/2841 personer med varaktiga fysiska, psykiska, intellektuella eller sensoriska funktionsnedsättningar, vilka i samspel med olika hinder kan motverka deras fulla och verkliga deltagande i samhället på lika villkor som andra (artikel 3). Bedömningen av om en individ är en förmånstagare förutsätter dock en bedömning av den medlemsstat där individen är bosatt, utifrån nationella befogenheter, praxis och förfaranden.

Direktivets förmånstagare för EU-parkeringstillståndet är unionsmedborgare och deras familjemedlemmar. Det omfattar personer som har rätt till parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter som är reserverade för personer med funktionsnedsättning i det land där de bor. Denna rätt ska vara erkänd av en behörig myndighet eller organisation i den medlemsstat där de är bosatta. Även i detta fall är det således bosättningslandet som avgör om individen i grunden är förmånstagare och har rätt till parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter reserverade för personer med funktionsnedsättning.

4.5 EU-intyget om funktionsnedsättning

I artiklarna 7 och 9 regleras det särskilda intyget om funktionsnedsättning. I artiklarna beskrivs hur EU-intyget om funktionsnedsättning ska se ut, utfärdas och erkännas inom EU.

Medlemsstaterna ska ha strukturer för att utfärda, förnya eller återkalla EU-intyget och ta fram nationella regler, förfaranden och praxis för detta. Det är upp till medlemsstaten att avgöra om EU-intyget ska utfärdas direkt eller om det ska ske efter ansökan. Prövningen och utfärdandet av kortet ska ske utan kostnad, men en administrativ avgift får tas ut om ett nytt kort ska utfärdas till följd av skada på eller förlust av ett redan utfärdat kort.

Varje medlemsstat ska införa en fysisk version av EU-intyget, enligt ett standardiserat format som anges i bilaga I till direktivet. Intyget ska även kunna kompletteras med en tillgänglig digital version, när tekniska specifikationer för detta har fastställts.

I bilaga I till direktivet anges formatet samt uppgifter som ska finnas på kortet, se figur 4.1 och 4.2.

Figur 4.1 Framsida European Disability Card

Figur 4.2 Baksida European Disability Card

Kortet kallas även i den svenska versionen av rättsakten för European Disability Card och denna text ska finnas på kortet. På kortet kan även en beteckning på det utfärdande landets officiella språk anges. Kortet ska även innehålla ett foto på innehavaren samt uppgifter om innehavaren, kortnummer samt utfärdande- och utgångsdatum. Färgsättning, symboler och typsnitt regleras i akten. Bokstaven A kan även läggas till med tryckbokstäver och punktskrift när intyget ger perso-

nen rätt att ledsagas av en eller flera personliga assistenter, ledsagare eller av assistansdjur eller om personen har behov av utökat stöd.

EU-intyget om funktionsnedsättning ska vara utformat i ID-1-format enligt ISO/IEC 7810-standarden. ISO-standarden innehåller specifikationer avseende material, konstruktion och dimensioner för olika storlekar av ID-kort där ID-1-formatet är det format som används för EU-försäkringskortet, körkort enligt EU-modellen samt bank- och kreditkort.

På baksidan av kortet kan medlemsstaten lägga till ytterligare information på ett eller flera av den medlemsstatens officiella språk. Därutöver ska en QR-kod finnas. QR-kodens närmare utformning följer av kommissionens delegerade akter.

Kommissionen ska även anta genomförandeakter för att fastställa de tillgängliga digitala versionerna av EU-intyget, avseende bl.a. uppgiftsfälten och för att säkra interoperabilitet. I genomförandeakterna ska även gemensamma tekniska specifikationer fastställas avseende lagring av den digitala versionen, bl.a. för att möjliggöra kontroll av serienummer och äkthet.

4.6 EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning

I artiklarna 8 och 9 regleras det särskilda parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning med gemensamma bestämmelser. I artiklarna anges hur EU-parkeringstillståndet ska se ut, utfärdas och erkännas inom EU.

Medlemsstaterna ska ha strukturer för att utfärda, förnya eller återkalla parkeringstillståndet och ta fram nationella regler, förfaranden och praxis för detta. Till skillnad från EU-intyget är EU-parkeringstillståndet något som enligt direktivet ska utfärdas efter ansökan. Det ska utfärdas eller förnyas inom en rimlig period som inte får överstiga 90 dagar från dagen för ansökan, om inte de bedömningar som krävs pågår.

Parkeringstillstånd enligt den äldre rådsrekommendationen ska fasas ut. Direktivet ställer krav på att medlemsstaterna ska vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning ersätter alla befintliga parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning som utfärdats

i enlighet med rekommendation 98/376/EG på nationell, regional eller lokal nivå när förmånstagaren gör en begäran om att det ska utfärdas och under alla omständigheter senast den 5 december 2029 (artikel 8.5).

Medlemsstaterna får ta ut avgifter i samband med utfärdande och förnyande av EU-parkeringstillståndet, så länge inte avgiften överstiger de administrativa kostnaderna eller hindrar eller avskräcker personer med funktionsnedsättning från att begära ett EU-parkeringstillstånd.

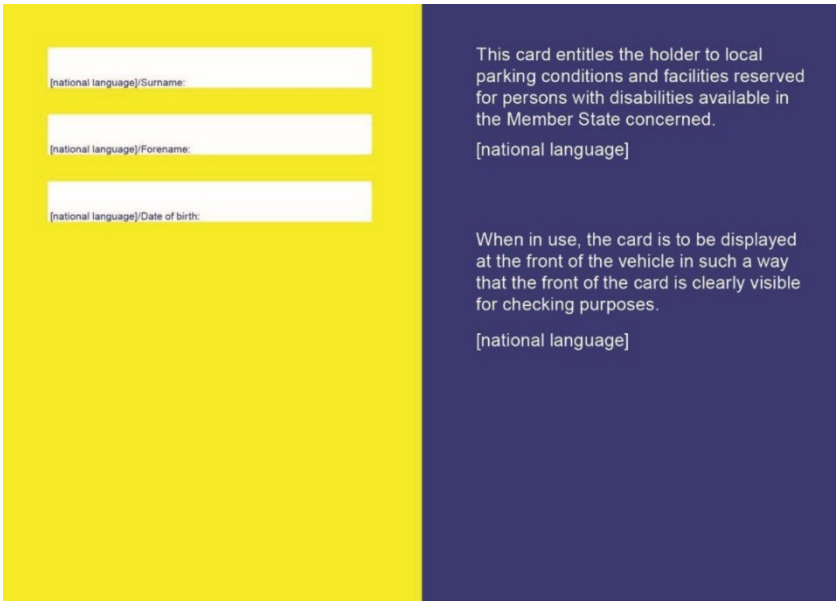
Varje medlemsstat ska införa en fysisk version av EU-parkeringstillståndet, enligt ett standardiserat format som anges i bilaga II till direktivet. Det är därmed närmare reglerat hur kortet ska se ut. Till skillnad från EU-intyget är det valbart om medlemsstaten ska införa en digital version av parkeringstillståndet. Om medlemsstaten inför en digital version ska den följa tekniska specifikationer som fastställs i kommissionens genomförandeakter.

I bilaga II till direktivet anges formatet samt uppgifter som ska finnas på kortet, se figur 4.3 och 4.4.

Figur 4.3 Framsida European Parking Card for persons with disabilities

Figur 4.4 Baksida European Parking Card for persons with disabilities

Kortet kallas även i den svenska versionen av rättsakten för European Parking Card for persons with disabilities och denna text ska finnas på kortet. På kortet kan även en beteckning på det utfärdande landets officiella språk anges. På framsidan av kortet ska utfärdandedatum och utgångsdatum framgå, liksom serienummer och utfärdande myndighet. I vissa länder inom unionen är möjligheten till parkeringstillstånd i dag knuten till ett visst fordon, varför även denna uppgift är valbar på tillståndets framsida. Färgsättning, symboler och typsnitt i övrigt regleras i bilaga II till direktivet.

På framsidan av kortet ska även en QR-kod finnas. QR-kodens närmare utformning följer av kommissionens delegerade akter.

Baksidan är den sida av kortet som vid normal användning inte syns genom rutan på bilen. Det är på framsidan som funktionerna för kontroll finns. Direktivet kräver endast förnamn, efternamn och födelsedatum på baksidan, medan Sveriges reglering i dag även innehåller krav på foto och namnteckning.

EU-parkeringstillståndet ska vara utformat i ett annat format än EU-intyget. Storleksmässigt motsvarar tillståndet dagens parkeringstillstånd för rörelsehindrade i Sverige, dvs. 106 gånger 148 mm.

Kommissionen ska även anta genomförandeakter för att fastställa de tillgängliga digitala versionerna av EU-parkeringstillståndet. I genomförandeakter ska även gemensamma tekniska specifikationer fastställas avseende lagring av den digitala versionen, bl.a. för att kunna kontrollera serienummer och kontrollera äkthet.

4.7 Andra gemensamma bestämmelser vid genomförande

4.7.1 Information och tillgänglighet

Genom EU-direktivet 2024/2841 regleras även vissa andra skyldigheter för medlemsstaterna som syftar till att medborgare ska få tydlig och tillgänglig information om EU-intyget respektive EU-parkeringstillståndet.

Medlemsstaterna ska se till att personer med funktionsnedsättning får lättillgänglig information om hur man ansöker om korten, hur de används och vilka rättigheter de ger i andra länder. Informationen ska vara tillgänglig för olika behov, t.ex. i lättläst form eller i ett anpassat format. Därutöver behöver även myndigheter, företag och organisationer få information så att korten är kända och accepteras. Medlemsstaterna har reglerade skyldigheter att göra denna typ av information allmänt tillgänglig och ska vidta lämpliga åtgärder för att öka medvetenheten (artikel 11). Varje medlemsstat ska också inrätta en nationell webbplats med information om syftet med och användningen av de båda korten samt uppmuntra privata aktörer att offentliggöra information om de särskilda villkor och den positiva särbehandling som de erbjuder (artikel 18). Även kommissionen har i uppdrag att tillsammans med medlemsstaterna vidta informationsåtgärder.

Medlemsstaterna ska, utöver att utse organ som är behöriga att pröva frågor, även utse en eller flera nationella kontaktpunkter för att underlätta dialogen mellan kommissionen och medlemsstaterna.

4.7.2 Övervakning, efterlevnad, rättsmedel och sanktioner

Medlemsstaterna har skyldigheter att se till att direktivet följs och att kontrollera missbruk.

I artikel 10 regleras att medlemsstaterna ska övervaka, kontrollera och se till att direktivet efterlevs i praktiken. Det handlar om att förebygga och bekämpa förfalskning och missbruk och kontrollera efterlevnad. Om en medlemsstat upptäcker allvarligt eller systematiskt missbruk av kort utfärdat av ett annat land ska medlemsstaten informera det utfärdande landet för att den andra medlemsstaten ska kunna vidta åtgärder.

Medlemsstaterna ska också fastställa regler om lämpliga åtgärder, såsom sanktioner, vid bristande efterlevnad av de nationella bestämmelserna och även säkerställa att reglerna tillämpas. Åtgärderna ska vara effektiva, proportionella och avskräckande och åtföljas av effektiva korrigerande åtgärder (artikel 17).

4.7.3 Rapporteringskrav

EU-kommissionen har ett särskilt uppdrag bestående av att följa och utvärdera hur direktivet fungerar i praktiken efter att det har införts i medlemsstaterna (artikel 20).

Senast den 5 juni 2031 och därefter var fjärde år ska kommissionen lämna en rapport till Europaparlamentet, rådet, Ekonomiska och sociala kommittén samt Regionkommittén om hur direktivet tillämpas. Medlemsstaterna ska på kommissionens begäran lämna den information som krävs för detta.

4.8 Ikraftträdande

Medlemsstaterna ska ha antagit nödvändiga författningar i den nationella lagstiftningen senast den 5 juni 2027 och tillämpa dessa bestämmelser från och med den 5 juni 2028.

5 EU-direktiv 2024/2842 om tredjelandsmedborgare

5.1 Bakgrund till direktivet

En tredjelandsmedborgare är en person som inte är medborgare i ett EU-land. Tredjelandsmedborgare saknar i regel de rättigheter som tillkommer unionsmedborgare, däribland rätten att fritt röra sig och uppehålla sig inom unionen, t.ex. för att ta anställning, driva företag eller bedriva studier i en annan medlemsstat, på samma villkor som de egna medborgarna i den medlemsstaten. Med tredjelandsmedborgare avses vanligen de som inte omfattas av artikel 20.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) som anger att alla medborgare i en medlemsstat också är unionsmedborgare.

Unionsmedborgares rätt till fri rörlighet följer av unionsmedborgarskapet och är en av EU:s fyra friheter som regleras främst i EUF-fördraget. Tredjelandsmedborgare har däremot ingen automatisk rätt att röra sig fritt eller arbeta i EU. Medlemsstaterna har i stor utsträckning behörighet att själva reglera villkoren för tredjelandsmedborgares inresa och vistelse, inom ramen för unionsrätten. Rättigheter för tredjelandsmedborgare inom EU skapas genom specifik lagstiftning som EU:s medlemsländer har kommit överens om. Det finns därför ett antal direktiv som reglerar tredjelandsmedborgares status men som inte tillämpas på unionsmedborgare eftersom dessa redan har fri rörlighet inom unionen. Ett exempel på ett sådant direktiv är Rådets direktiv (2003/109/EG) som fastställer villkor för hur tredjelandsmedborgare kan få en särskild status efter fem års laglig bosättning, vilket ger rättigheter som liknar unionsmedborgares.

Av artikel 79 i EUF-fördraget framgår att unionen bl.a. syftar till att säkerställa en rättvis behandling av tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i medlemsstaterna.

Av artikel 67.2 i EUF-fördraget framgår att unionen ska utarbeta en gemensam politik för asyl, invandring och kontroll av de yttre gränserna som grundar sig på solidaritet mellan medlemsstaterna och som är rättvis för medborgare i tredjeländer. I detta avseende likställs statslösa personer med medborgare i tredjeländer.

EU:s subsidiaritetsprincip och proportionalitetsprincip framgår av artikel 5 i EU-fördraget. Subsidiaritetsprincipen innebär att beslut inom EU ska fattas på lägsta ändamålsenliga nivå, dvs. så nära medborgarna som möjligt. Proportionalitetsprincipen inom EU innebär att unionens åtgärder inte får gå utöver vad som är nödvändigt för att uppnå målen i fördragen. De åtgärder som regleras ska vara lämpliga och inte orsaka oskälig börda för enskilda eller medlemsstater.

5.1.1 Syftet med rättsakten

I syfte att stärka utövandet av rätten till fri rörlighet för personer med funktionsnedsättning och för att förbättra deras möjligheter att resa till eller vistas i en annan medlemsstat beslutades 2024 Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2841 av den 23 oktober 2024 om inrättande av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning. EU-direktiv 2024/2841 syftar till att ge personer med funktionsnedsättning tillgång till all positiv särbehandling som erbjuds av offentliga myndigheter eller privata aktörer för en rad olika tjänster i annan medlemsstat på lika villkor som boende i medlemsstaten. Direktivet omfattar EU-medborgare och deras familjemedlemmar (se avsnitt 4).

Tredjelandsmedborgare med funktionsnedsättning löper större risk att utsättas för flerfaldig diskriminering. I artikel 6 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning stadgas det dessutom att kvinnor och flickor med funktionsnedsättning är utsatta för flerfaldig diskriminering och att konventionsstaterna ska vidta åtgärder för att säkerställa att de fullt och likaberättigat åtnjuter alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. De svåra förhållanden som möter personer med funktionsnedsättning som är utsatta för flerfaldiga eller försvårade former av diskriminering på grund av ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan åskådning, nationell, etnisk, ursprunglig eller social härkomst, egen-

dom, börd, ålder eller ställning i övrigt erkänns också (skäl 9 i EU-direktiv 2024/2842).

För att stärka respekten för likabehandling, inkludering och icke-diskriminering för personer med funktionsnedsättning som är tredjelandsmedborgare och som är lagligen bosatta i en medlemsstat men som inte omfattas av EU-direktiv 2024/2841 bör tredjelandsmedborgares rättigheter regleras (skäl 4 i EU-direktiv 2024/2842). Detta för att garantera att tredjelandsmedborgares funktionsnedsättningsstatus eller rätt till särskilda tjänster på grund av en funktionsnedsättning erkänns i hela unionen och säkerställa ett fullständigt deltagande och inkludering i samhället.

I direktivet görs bedömningen att målen med direktivet inte kan uppnås i tillräcklig utsträckning av medlemsstaterna själva, utan bäst nås genom gemensamma regler på unionsnivå (skäl 13 i EU-direktiv 2024/2842).

5.1.2 Vilka omfattas av direktivet

För att en tredjelandsmedborgare ska omfattas av direktivet krävs att han eller hon är lagligen bosatt i en medlemsstat. I Rådets direktiv 2003/109/EG av den 25 november 2003 om varaktigt bosatta tredjelandsmedborgares ställning anges att en medlemsstat ska bevilja ställning som varaktigt bosatt till tredjelandsmedborgare som varit lagligen och oavbrutet bosatta inom dess territorium i fem år.

Vad som utgör laglig vistelse kan dock förändras över tid, inte minst inom unionsrätten. EU-domstolen har t.ex. utvecklat begreppet härledd uppehållsrätt som är en rättighet för anhöriga (tredjelandsmedborgare) till en EU/EES-medborgare att bo och arbeta i ett EU-land, även om den anhöriga saknar egen uppehållsrätt. Den uppstår när EU-medborgaren utnyttjat sin rörlighet, eller för att förhindra att en unionsmedborgare tvingas lämna EU p.g.a. beroendeförhållande. Det kan inte uteslutas att det sker ytterligare utveckling av när en person ska anses vistas lagligen i en medlemsstat.

Tredjelandsmedborgare som beviljats tillfälligt skydd enligt rådets direktiv 2001/55/EG eller personer som beviljats internationellt skydd enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1347 omfattas av direktivet, förutsatt att de är lagligen bosatta i en medlemsstat (skäl 4 i EU-direktiv 2024/2842).

Vid tillämpningen av direktivet ska den som är statslös likställas med medborgare i tredjeländer (skäl 3 i EU-direktiv 2024/2842).

Direktivet gäller inte för de tredjelandsmedborgare som är familjemedlemmar till en unionsmedborgare. Dessa personer omfattas i stället direkt av EU-direktiv 2024/2841 (se avsnitt 10.3).

5.1.3 Lagligen bosatt i Sverige

Varje medlemsstat har behörighet att fastställa vad det innebär att vara lagligen bosatt i landet. I Sverige regleras uppehållstillstånd i utlänningslagen (2005:716), förkortad UtlL. Lagen anger bl.a. att en utlänning som vistas i Sverige mer än tre månader ska ha uppehållstillstånd (2 kap. 5 § UtlL).

Medborgare i ett EU/EES-land har rätt att komma och bo i Sverige utan uppehållstillstånd. De får då uppehållsrätt vilket förutsätter att man arbetar, driver företag, studerar eller annars har tillräckligt med pengar för att försörja sig (3 a kap. 3 § UtlL).

EU/EES-medborgares anhöriga från tredjeländer ska ansöka om uppehållskort från Migrationsverket om de ska vara i Sverige i mer än tre månader (3 a kap. 10 § UtlL). EU/EES-medborgare måste kunna visa att de har uppehållsrätt och kan försörja sin familj för att deras anhöriga ska kunna komma hit och få uppehållskort.

5.1.4 Avgränsningar

Direktivet är inte bindande för eller tillämpligt i Irland eller Danmark (skäl 11 och 12 i EU-direktiv 2024/2842).

EU-direktiv 2024/2842 gäller inte för tredjelandsmedborgare som är familjemedlem till en unionsmedborgare.

5.2 Bestämmelser i EU-direktiv 2024/2842 om tredjelandsmedborgare

5.2.1 Artikel 1

Av direktivets första artikel framgår att de regler, rättigheter och skyldigheter som fastställs i EU-direktiv 2024/2841 ska tillämpas på tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i en medlemsstat

och som inte omfattas av det direktivet. En tredjelandsmedborgare som är familjemedlem till en unionsmedborgare omfattas således inte av detta EU-direktiv 2024/2842.

För att en person ska omfattas av direktivet om tredjelandsmedborgare ska deras funktionsnedsättningsstatus eller rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning eller rätt till parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter som är reserverade för personer med funktionsnedsättning ha erkänts av den medlemsstat där de är bosatta. Vad som fastställs i EU-direktiv 2024/2841 ska även gälla för personer som ledsagar eller bistår dessa tredjelandsmedborgare, inbegripet personliga assistenter och assistansdjur, enligt definitionerna i artikel 3.4 respektive 3.8 i det direktivet.

Enligt skäl 7 i EU-direktiv 2024/2842 bör medlemsstaterna vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att bestämmelserna i EU-direktiv 2024/2841 även är tillämpliga på tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i en medlemsstat.

Att ge sådana lagligen bosatta tredjelandsmedborgare rätt att få tillgång till särskilda villkor, positiv särbehandling eller parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter på samma sätt som de rättigheter som föreskrivs för personer som omfattas av EU-direktiv 2024/2841 påverkar inte reglerna om tredjelandsmedborgares inresa till medlemsstaternas territorium (skäl 7 i EU-direktiv 2024/2842).

5.2.2 Artikel 2

Av artikeln framgår att med tredjelandsmedborgare avses i direktivet varje person som inte är unionsmedborgare enligt definitionen i artikel 20.1 i EUF-fördraget som anger att alla medborgare i en medlemsstat också automatiskt är unionsmedborgare. En tredjelandsmedborgare är således en person som inte är medborgare i en EU-medlemsstat.

5.2.3 Artikel 3

I artikeln anges att direktivet inte ska påverka tillämpliga regler om rörlighet inom unionen för tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i en medlemsstat.

Direktivet kan dock underlätta utövandet av dessa personers rätt att förflytta sig eller resa inom unionen, förutsatt att de redan har en sådan

rätt till rörlighet. Tredjelandsmedborgare som innehar ett EU-intyg om funktionsnedsättning eller ett EU-parkeringstillstånd kommer genom direktivet att omfattas av rätten till ömsesidigt erkännande.

5.2.4 Artikel 4

Av artikel 4 framgår att medlemsstaterna får vidta åtgärder för att tillgodose tredjelandsmedborgares särskilda språkbehov, även genom språkförenkling, när så är lämpligt.

Medlemsstaterna uppmanas att tillhandahålla information i enlighet med EU-direktiv 2024/2841 till tredjelandsmedborgare med funktionsnedsättning som omfattas av direktivet på ett språk som de förstår eller rimligen kan förväntas förstå (skäl 8 i EU-direktiv 2024/2842).

5.2.5 Artikel 5

Tredjelandsmedborgare som omfattas av direktivets tillämpningsområde ska omfattas av artikel 20 i EU-direktiv 2024/2841. I artikel 20 anges att EU-kommissionen har ett särskilt uppdrag att följa och utvärdera hur direktivet fungerar i praktiken efter att det har införts i medlemsstaterna. En uppföljning ska således göras även för att utvärdera hur direktivet fungerar för tredjelandsmedborgare.

Senast den 5 juni 2031 och därefter var fjärde år ska kommissionen lämna en rapport till Europaparlamentet, rådet, Ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén om hur direktivet tillämpas. Medlemsstaterna ska på kommissionens begäran lämna den information som krävs för detta.

5.2.6 Artikel 6

Av artikeln framgår att medlemsstaterna senast den 5 juni 2027 ska anta och offentliggöra de bestämmelser i lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa direktivet. Medlemsstaterna ska tillämpa dessa bestämmelser från och med den 5 juni 2028. Motsvarande bestämmelse om införlivande finns i artikel 21 i EU-direktiv 2024/2841.

6 Begreppet funktionsnedsättning

I Sverige utfärdas inte något generellt bevis eller intyg som fastställer att en person har en funktionsnedsättning. I stället bygger det svenska systemet på att delaktighet, självbestämmande och rättssäkerhet för personer med funktionsnedsättning säkerställs genom olika lagar och individuellt prövade insatser. Dessa regelverk är utformade utifrån respektive lagstiftnings syfte och det sammanhang eller den situation där stöd ska ges.

Bedömningen av vad en funktionsnedsättning är varierar alltså beroende på sammanhang och användningsområde. Den görs utifrån den enskildes behov i samband med att personen ansöker om stöd eller insatser från samhället. Det innebär att ett beviljat stöd eller en insats inte automatiskt medför rätt till andra former av stöd eller insatser. Prövningen av funktionsnedsättning sker i stället inom varje enskilt system och utifrån de kriterier och avgränsningar som gäller i just det aktuella regelverket.

Enligt EU-direktiv 2024/2841 ska EU-intyget om funktionsnedsättning utfärdas till personer vars funktionsnedsättningsstatus eller rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning erkänns av behöriga myndigheter i den medlemsstat där de är bosatta. EU-intyget om funktionsnedsättning föreslås i nationell rätt benämnas EU-funktionshinderskort (se avsnitt 10.4). I Sverige finns det inte någon beslutad funktionsnedsättningsstatus som tydligt avgränsar den grupp av förmånstagare som omfattas av direktivet. Därför redogörs i följande avsnitt för olika sätt att i en svensk kontext förstå och definiera gruppen personer med funktionsnedsättning. Syftet är att göra en välgrundad och ändamålsenlig avgränsning av vem som ska kunna beviljas EU-funktionshinderskortet.

6.1 Begreppet varaktig funktionsnedsättning

I Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2841 av den 23 oktober 2024 om inrättande av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning definieras personer med funktionsnedsättning som personer med varaktiga fysiska, psykiska, intellektuella eller sensoriska funktionsnedsättningar, vilka i samspel med olika hinder kan motverka deras fulla och verkliga deltagande i samhället på lika villkor som andra.

EU-direktivets definition tar sin utgångspunkt i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som anger att personer med funktionsnedsättning är personer med varaktiga fysiska, psykiska, intellektuella eller sensoriska funktionsnedsättningar, vilka i samspel med olika hinder kan motverka deras fulla och verkliga deltagande i samhället på lika villkor som andra.

Svensk rätt ansluter till denna syn. Diskrimineringslagen (2008:567) definierar funktionsnedsättning som varaktiga fysiska, psykiska eller begåvningsmässiga begränsningar av funktionsförmågan. Begränsningen ska ha funnits vid födseln, uppstått senare eller kunna förväntas uppstå. Tillfälliga tillstånd omfattas inte.

I flera delar av socialförsäkringsrätten används varaktighetskrav som ett kriterium för att avgränsa varaktiga tillstånd från sådana som är av mer tillfällig natur. Socialförsäkringsbalken innehåller flera exempel på sådana krav. För rätt till aktivitetsersättning krävs att nedsättningen ska kunna antas bestå under minst ett år (33 kap. 7 §). Även lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, utgår från varaktighet som ett centralt kriterium. Lagen omfattar bl.a. personer med varaktiga funktionshinder som inte beror på normalt åldrande och som medför betydande svårigheter i den dagliga livsföringen (1 § LSS).

EU-rätten tolkar begreppet funktionsnedsättning i linje med FN-konventionen. EU-domstolen kräver en långvarig nedsättning som, i kombination med hinder, begränsar deltagande i arbetslivet eller samhället i övrigt, se t.ex. målen C-335/11 och C-337/11 HK Danmark mot Dansk Arbejdsgiverforening (Ring och Werge). Vid rättstillämpning bör både nedsättningens varaktighet och dess konsekvenser i den aktuella kontexten bedömas.

6.2 Förändrat synsätt på funktionsnedsättning

Det finns olika perspektiv på vad som utgör en funktionsnedsättning och begreppet kan förstås på olika sätt beroende på sammanhang. I forskningen skiljer man ofta mellan den medicinska modellen och den sociala modellen för funktionsnedsättning, vilka i senare utveckling har kompletterats med ett rättighetsbaserat perspektiv. Detta återspeglas delvis i ICF (International Classification of Functioning, Disability and Health).

- **Den medicinska modellen** utgår från individens begränsade funktionsförmåga och betraktar funktionsnedsättning som en fysisk, psykisk, intellektuell eller sensorisk nedsättning i kroppens funktioner eller strukturer. För att hantera funktionsnedsättningen enligt denna modell ligger fokus på diagnos, behandling och rehabilitering. De begränsningar och hinder som uppstår i olika situationer förklaras främst av individens medicinska tillstånd och mäts mot ett normaltillstånd.
- **Den funktionella eller sociala modellen** utgår från samspelet mellan individen och samhället. I detta perspektiv uppstår funktionshinder när samhället inte är utformat för att möta människors olika behov och förutsättningar. Begränsningar ses därför inte enbart som en följd av individens funktionsnedsättning utan också som ett resultat av otillgängliga miljöer, bristande stöd och olika typer av hinder i omgivningen. Även negativa föreställningar, fördomar och diskriminering förstärker och anses skapa hinder för delaktighet.
- **Den rättighetsbaserade modellen** formuleras i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och markerar ett tydligt avstånd från den medicinska modellen. Här förstås funktionsnedsättning som något som uppstår i samspelet mellan personer med funktionsnedsättning och olika hinder i samhället. Perspektivet ligger nära den sociala modellen men betonar samtidigt att personer med funktionsnedsättning är rättighetsbärare och att stater har en skyldighet att säkerställa deras fulla delaktighet i samhället.

Synen på funktionsnedsättning har förändrats över tid i takt med utvecklingen av dessa teoretiska perspektiv. Denna utveckling har påverkats av politiska trender, men också av sociala, vetenskapliga och kulturella förändringar i samhället. Den medicinska modellen var länge dominerande i den politiska hanteringen av funktionshindersfrågan, både i Sverige och internationellt. Detta medförde att funktionshinderspolitiken i hög grad riktades mot individuella stöd och åtgärder.

Globalt sett kom det mest betydelsefulla skiftet i synsätt med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som antogs 2006 och ratificerades av Sverige 2008. Konventionen markerar ett tydligt skifte mot ett rättighetsbaserat perspektiv där personer med funktionsnedsättning erkänns som fullvärdiga rättighetsbärare snarare än som mottagare av vård och omsorg. Fokus ligger på jämlikhet, icke-diskriminering, tillgänglighet och full delaktighet i samhället. Konventionen har haft stor påverkan på både EU:s och Sveriges funktionshinderspolitik.

I Sverige brukar man anse att den medicinska modellen var politiskt vägledande fram till år 2000 då riksdagen genom propositionen Från patient till medborgare (prop. 1999/2000:79) beslutade att funktionshinderspolitiken skulle utvecklas från ett medicinskt perspektiv till ett mer socialt perspektiv. Detta innebar ett tydligt paradigmskifte där fokus flyttades från individens nedsättning till de hinder som finns i samhället.

Denna utveckling förstärktes och tog en ännu tydligare utgångspunkt i personer med funktionsnedsättning som rättighetsbärare genom propositionen Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken (prop. 2016/17:188) där dagens nationella mål för funktionshinderspolitiken formulerades. Målet utgår i högre grad än tidigare från FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och har ett tydligt människorättsperspektiv. Personer med funktionsnedsättning beskrivs här som rättighetsbärare och fullvärdiga medborgare, och funktionshinderspolitiken ska bidra till att säkerställa deras möjlighet till full delaktighet i samhället.

I Sverige och Europa kan utvecklingen därmed beskrivas som en rörelse från en medicinsk modell via en social modell till en människorättsmodell. Den sociala modellen betonar att funktionshinder uppstår genom hinder i samhället och att dessa hinder bör undanröjas. Människorättsmodellen bygger vidare på detta men lägger större

vikt vid diskriminering, rättigheter och statens skyldighet att säkerställa delaktighet och jämlika levnadsvillkor. Globalt ses samma utveckling, men i länder med svag välfärd är förändringen långsam.

6.3 Gemensam terminologi

Terminologin är central för att kunna fastställa både vad som avses med funktionsnedsättning och vem som omfattas. De begrepp som används i EU-direktiv 2024/2841 avgör hur målgruppen avgränsas och vilka personer som i praktiken kan använda EU-funktionshinderskortet för att få tillgång till de särskilda villkor och den positiva särbehandling som omfattas av direktivet.

Målet för den svenska funktionshinderspolitiken har FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt. I artikel 1 i konventionen anges att personer med funktionsnedsättning innefattar personer med varaktiga fysiska, psykiska, intellektuella eller sensoriska funktionsnedsättningar, vilka i samspel med olika hinder kan motverka deras fulla och verkliga deltagande i samhället på lika villkor som andra. Artikeln handlar således både om funktionsnedsättning i sig och om de hinder som personer med funktionsnedsättning möter.

I inledningen till konventionen betonas vikten av att se funktionsnedsättning som ett utvecklingsbegrepp (skäl e i ingressen till konventionen). Begreppen ”funktionsnedsättning och funktionshinder” är inte fasta, utan kan förändras över tid. Funktionshinder uppstår när personer med funktionsnedsättning möter hinder i samhället, t.ex. otillgängliga miljöer eller negativa attityder. Dessa hinder kan försvåra eller hindra full delaktighet på samma villkor som andra människor.

I Sverige har statliga myndigheter ett särskilt ansvar för att svensk terminologi inom olika fackområden finns tillgänglig, används och utvecklas (12 § språklagen [2009:600]).

Socialstyrelsen är förvaltningsmyndighet för verksamhet som rör bl.a. hälso- och sjukvård och annan medicinsk verksamhet, tandvård, socialtjänst och stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning. Inom dessa områden ansvarar Socialstyrelsen bl.a. för att skapa och tillhandahålla enhetliga begrepp, termer och klassifika-

tioner (1 och 4 §§ förordningen [2015:284] med instruktion för Socialstyrelsen).

Socialstyrelsen fattade 2007 beslut om nya definitioner av ett antal termer inom det funktionshinderspolitiska området. De nya definitionerna formulerades i linje med den modell och det språk som används i Internationell klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa (ICF), som är ett internationellt ramverk för att beskriva funktionshinder i relation till omgivningen.

Följande termer finns publicerade i Socialstyrelsens termbank:

- *Funktionsnedsättning:* Nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga. En funktionsnedsättning kan uppstå till följd av sjukdom eller annat tillstånd eller till följd av en medfödd eller förvärvad skada. Sådana sjukdomar, tillstånd eller skador kan vara av bestående eller övergående natur.
- *Funktionshinder*: Begränsning som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen. Exempel på begränsningar är svårigheter att klara sig själv i det dagliga livet och bristande delaktighet i arbetslivet, i sociala relationer, i fritids- och kulturaktiviteter, i utbildning och i demokratiska processer. Det handlar framför allt om bristande tillgänglighet i omgivningen.

Dessa definitioner är inte författningsreglerade, men används allmänt inom funktionshinderspolitiken.

6.4 Utformningen av svensk funktionshinderspolitik i dag

Dagens svenska funktionshinderspolitik utgår från FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Det nationella målet för funktionshinderspolitiken beslutades av riksdagen 2017 efter förslag i propositionen Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken (2016/17:188). Målet är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet beaktas.

För att nå det nationella målet ska funktionshinderspolitiken genomföras med hjälp av fyra inriktningar (prop. 2016/17:188 s. 27):

- genom universell utformning utforma samhället så att det i största möjliga utsträckning kan användas av alla,
- identifiera och åtgärda befintliga brister i tillgängligheten,
- tillhandahålla individuella stöd och lösningar för individens självständighet, samt
- förebygga och motverka diskriminering av personer med funktionsnedsättning.

I Sverige ligger ansvaret för att uppnå det funktionshinderspolitiska målet i hög grad på offentliga aktörer. Propositionen Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken betonar att statliga myndigheter har ett särskilt ansvar att vara föregångare i genomförandet av funktionshinderspolitiken (prop. 1999/2000:79 s. 80 och 81). Det framhålls också att det är de offentliga aktörerna som ska anpassa samhällets strukturer efter människors behov, snarare än att enskilda personer ska kompenseras genom särskilda lösningar och undantag.

Alla myndigheter under regeringen, oavsett samhällssektor, har ett eget ansvar för genomförandet av funktionshinderspolitiken. Enligt 1 § förordningen (2001:526) om de statliga myndigheternas ansvar för funktionshinderspolitiken ska myndigheter under regeringen utforma och bedriva sin verksamhet med beaktande av de funktionshinderspolitiska målen. Myndigheterna ska verka för att personer med funktionsnedsättning ges full delaktighet i samhällslivet och jämlikhet i levnadsvillkor. Myndigheterna ska särskilt verka för att deras lokaler, verksamhet och information är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. I detta arbete ska konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning vara vägledande.

6.5 Skillnader mellan Sverige och vissa andra EU-medlemsstater

Trots att FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning utgör en central princip för EU:s funktionshinderspolitik finns stora skillnader mellan medlemsstaterna när det gäller såväl utgångspunkt som tillämpning. Detta gäller exempelvis hur funktionsnedsättning fastställs och hur denna status ligger till grund för tillgång till förmåner. Skillnaderna kan ha historiska orsaker, styras av hur välfärdssystemen är utformade eller spegla utgångspunkter i nationell rätt.

Som ovan har beskrivits finns det i Sverige inte något formellt sätt att fastställa funktionsnedsättning eller funktionsnedsättningsstatus. Det gör det däremot i flera andra EU-länder. I exempelvis Tyskland, Frankrike, Spanien och Österrike grundas denna status vanligtvis på medicinska eller administrativa bedömningar. Funktionsnedsättningen uttrycks ibland i grader eller procentsatser av funktionsnedsättning utifrån en bedömning av den individuella nedsättningen i förhållande till vad som anses vara en normal funktionalitet eller förmåga (Europeiska kommissionen 2023, Study supporting the impact assessment of an EU initiative introducing the European Disability Card).

Bakgrunden till att ge personer med behov av stöd på grund av funktionsnedsättning en generell rätt till viss ekonomisk ersättning, olika rabatter, ledsagning eller annan individuell service kan sägas vara dels en välfärdsmodell där specifika förmåner är knutna till en definierad grupp, dels en historisk tradition av ett medicinskt synsätt för att definiera funktionsnedsättning. I många länder med denna typ av stödsystem finns det redan i dag någon form av bevis om funktionsnedsättning för den som har rätt till stöd.

Eftersom det svenska systemet i stor utsträckning bygger på individuell prövning inom ramen för regelverken för olika stöd, utfärdar Sverige inte sådana generella bevis.

Sedan början av 2000-talet har svensk funktionshinderspolitik i stor utsträckning betonat samhällets ansvar för att undanröja hinder och förbättra tillgängligheten. Genom det nationella målet och den inriktning som beslutades 2017 fick principen om universell utformning en uttrycklig och central roll. Universell utformning går ut på att planera och utforma produkter, tjänster, miljöer och information

utifrån de olika behov och förutsättningar som finns hos användare. De individuella stöden som erbjuds har därför varit inriktade på att möta den enskildes behov och kompensera för de begränsningar som funktionsnedsättningen och hinder i omgivningen medför. Samtidigt har förekomsten och utvecklingen av mer generella subventioner och stöd för personer med funktionsnedsättning inte varit i fokus. Viss grundläggande lagstiftning som förvaltningslagen (2017:900), plan- och bygglagen (2010:900) och bibliotekslagen (2013:801) har också haft ambitionen att reglera att detta sker. Den demografiska förändringen i samhället med allt fler äldre har också delvis ökat trycket på att allmänna platser och miljöer ska vara användbara när människors funktionsförmåga förändras. Dock kan konstateras att denna strategi inte har lett till en utveckling som i praktiken möter det faktiska behovet hos människor som rör sig ute i samhället.

Sammanfattningsvis innebär detta att det i Sverige, i jämförelse med flera andra EU-länder, inte är lika vanligt att personer med funktionsnedsättning ges tillgång till rättigheter och anpassningar som bygger på att individen visar upp ett bevis som visar funktionsnedsättningen. Detta har bidragit till att individuella rabatter och förmåner för personer med funktionsnedsättning är mindre vanliga i Sverige än i vissa andra EU-länder.

6.6 EU-funktionshinderskortet som åtgärd för att motverka hinder för delaktighet

EU har formulerat sin strategi för rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2021–2030 med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som grund. Införandet av ett EU-funktionshinderskort utgör en konkret åtgärd i ett brett arbete för att främja rörlighet, erkännande av rättigheter och likabehandling inom unionen.

EU-funktionshinderskortet förväntas på sikt bidra till ökad delaktighet genom att underlätta tillgången till vissa förmåner och särskilda villkor i medlemsstaterna. Det tar framför allt sikte på vissa miljöer och situationer, exempelvis tillgång till fritidsaktiviteter, kultur, transporter och andra tjänster. Kortet syftar också till att främja den fria rörligheten inom unionen för den som har en funktionsnedsättning. Utredningen bedömer att funktionshinderskortet kan få

särskild betydelse för personer som behöver tillgängliga miljöer för att kunna förflytta sig och orientera sig säkert liksom för personer som är beroende av individuella anpassningar för att kunna delta i aktiviteter.

Uppföljningar visar att personer med funktionsnedsättning i dag möter betydande hinder inom flera samhällsområden, inte minst inom de områden som EU-direktiv 2024/2841 tar sikte på. Myndigheten för delaktighet har enligt sin instruktion i uppdrag att följa upp och analysera utvecklingen inom funktionshinderspolitiken i förhållande till de nationella målen. Myndigheten publicerar årliga uppföljningsrapporter och rapporten från 2025 (Myndigheten för delaktighet, Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024) visar att det finns brister i tillgänglighet och delaktighet inom flera samhällsområden, däribland utbildning, arbetsmarknad, transporter och fritid.

Att mäta en persons delaktighet i samhället är emellertid komplext. I grunden handlar det om individens möjlighet att själv välja och bestämma över sitt liv. Detta kommer till uttryck i flera centrala regelverk. I 5 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade anges att personer ska ges förutsättningar att leva som andra och vara delaktiga i samhället. Av 11 kap. 1 § andra stycket socialtjänstlagen (2025:400) framgår att den enskilde ska tillförsäkras skäliga levnadsförhållanden genom insatser från socialnämnden.

I ett samhälle som i stor utsträckning är utformat utifrån en norm om genomsnittlig funktionalitet riskerar personer med funktionsnedsättning att återkommande möta hinder i olika situationer. Samtidigt varierar förutsättningarna mellan olika grupper av personer med funktionsnedsättning. Vissa funktionsnedsättningar medför större behov av stöd och är ofta förenade med fler hinder. Hur omfattande hindren blir påverkas också av den miljö eller situation som individen befinner sig i.

7 Samhällets förmåner och insatser inom funktionshindersområdet

I detta avsnitt görs en genomgång av de stöd, förmåner, insatser och tillstånd som riktar sig till personer med funktionsnedsättning i Sverige och som är relevanta för utredningens förslag. Tabellen nedan ger en övergripande bild.

Tabell 7.1 Sammanfattande bild av stödinsatser och förmåner riktade till personer med funktionsnedsättning

Förmån	Antal mottagare (år 2025)
Socialförsäkringsförmåner som beslutas av Försäkringskassan enligt socialförsäkringsbalken	
Vård av barn som omfattas av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)	Kontaktdagar: 6 000 mottagare Beviljad tillfällig föräldrapenning för 16–23-åringar: 8 000 barn
Omvårdnadsbidrag	108 300
Särskilt högriskskydd	Uppgift saknas
Arbetshjälpmedel	1 400 beviljade ansökningar per år
Aktivitetsersättning	34 400
Sjukersättning	214 200
Särskilda hjälpmedel	50–100 beviljade fall per år
Livränta	Arbetsskadelivränta: 11 700 Yrkesskadelivränta: 11 600
Merkostnadsersättning	23 000
Statlig assistansersättning	13 500
Bilstöd	10 400 under 2017–2025 (900 under 2025)
Handikappersättning	33 000
Vårdbidrag	Ett fåtal, inga nya beslut fattas.

Förmån	Antal mottagare (år 2025)
Beslut om färdtjänst från regionen eller kommunen samt beslut om vissa insatser från kommunen	
Insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade	82 800
Bostad med särskilt stöd enligt socialtjänstlagen (2025:400)	4 900
Boendestöd enligt socialtjänstlagen (2025:400)	34 000
Färdtjänst enligt lagen (1997:736) om färdtjänst	322 900
Parkeringstillstånd för rörelsehindrade enligt trafikförordningen (1998:1276)	90 000 (uppskattning från 2006)

Uppgifterna avser olika måttenheter och referensperioder och är därför inte direkt jämförbara. Samma person kan dessutom omfattas av flera olika stöd och insatser samtidigt, vilket medför att antalen inte kan summeras.

7.1 Socialförsäkringsförmåner som beslutas av Försäkringskassan

7.1.1 Vård av barn som omfattas av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

Föräldrar till barn som omfattas av personkretsen i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, har en utökad rätt till ekonomisk kompensation vid vård av barn. Detta utgör ett skyddsnät utformat för att möta de specifika och ofta mer långvariga vårdbehov som uppstår i familjer med barn med omfattande funktionsnedsättningar. Bestämmelser om vård av barn som omfattas av LSS finns i 13 kap. 26–29 §§ socialförsäkringsbalken (SFB).

Jämfört med den ordinarie tillfälliga föräldrapenningen förlängs rätten till ersättning fram till dess att barnet fyller 21 år eller 23 år om barnet går i anpassad gymnasieskola. Denna tillfälliga föräldrapenning kan även lämnas när den ordinarie vårdaren (exempelvis en anställd personlig assistent, en anhörigvårdare eller en familjehemsförälder) drabbas av sjukdom och föräldern på grund av detta måste avstå från förvärvsarbete för att vårda sitt barn.

Föräldrar till barn som omfattas av LSS har också en lagstadgad rätt till 10 kontaktdagar per barn och år. Dessa dagar är avsedda för att föräldern ska kunna delta i föräldrautbildning, besöka barnets skola eller medverka vid habilitetsinsatser.

Enligt Försäkringskassans statistik tog cirka 6 000 personer ut sådana kontaktdagar 2025. Antalet unga i åldern 16–23 år vars föräldrar

beviljades tillfällig föräldrapenning var 2025 knappt 8 000. Kvinnor står för 69 procent av de nyttjade kontaktdagarna. Denna snedfördelning är mer uttalad än inom den ordinarie tillfälliga föräldrapenningen.

7.1.2 Omvårdnadsbidrag

Omvårdnadsbidrag är ett ekonomiskt stöd för föräldrar eller motsvarande vårdnadshavare till barn med funktionsnedsättning som behöver mer omvårdnad och tillsyn än vad som är normalt för barn i samma ålder. Förmånen är tänkt för situationer där barnet behöver extra hjälp, t.ex. hygien, på- och avklädning, mat, medicinering, stöd och struktur i vardagen, tillsyn för att förebygga olyckor, hjälp med läxor eller skolgång, kommunikation och socialt samspel m.m.

Föräldrar har även rätt att förkorta sin arbetstid med upp till 25 procent när de har omvårdnadsbidrag. Det är frivilligt men kan göras om behov föreligger.

Enligt Försäkringskassans statistik var antalet mottagare av omvårdnadsbidrag 108 300 i december 2025. En majoritet av barnen med omvårdnadsbidrag har neuropsykiatriska funktionsnedsättningar som t.ex. ADHD och autism, intellektuell funktionsnedsättning och fysisk funktionsnedsättning.

Bestämmelser om omvårdnadsbidrag finns i 22 kap. SFB.

7.1.3 Särskilt högriskskydd

Särskilt högriskskydd skyddar anställda och egenföretagare som har en sjukdom som innebär risk för hög sjukfrånvaro. Skyddet innebär att en person slipper karensavdrag eller att arbetsgivaren kan få ersättning för utbetald sjuklön från Försäkringskassan. Bestämmelser om särskilt högriskskydd finns i 27 kap. 40–44 §§ SFB och 13 § lagen (1991:1047) om sjuklön (SjLL).

En person kan beviljas särskilt högriskskydd om det är troligt att personen kommer att ha ett större antal sjukperioder under en 12-månadersperiod, om personen har rätt till aktivitetsersättning från Försäkringskassan under den senaste 12-månadersperioden eller om personen behöver vara frånvarande från arbetet för förberedelser och ingrepp i samband med donation av organ eller vävnader. Särskilt högriskskydd enligt sjuklönelagen kan dessutom beviljas den

som har en sjukdom som under en tolvmånadersperiod riskerar att medföra en eller flera längre sjukperioder (13 § första stycket 2 SjLL).

Det finns ingen officiell, löpande statistik över det exakta antalet personer som beviljas särskilt högriskskydd.

7.1.4 Arbetshjälpmedel

Bidrag till arbetshjälpmedel är ett ekonomiskt stöd som beslutas och betalas ut av Försäkringskassan. Det fungerar som en del av en persons medicinska eller arbetslivsinriktade rehabilitering. Syftet är att göra det möjligt för en person med en funktionsnedsättning att fortsätta arbeta eller återgå i arbete och på så sätt förebygga långvarig sjukskrivning. Bidraget kan sökas av både den anställde själv, egenföretagare eller arbetsgivaren. Det används för att köpa eller hyra speciella redskap eller för att anpassa arbetsplatsen utöver det vanliga arbetsmiljöansvaret. Bestämmelser om arbetshjälpmedel finns i 30 kap. 5 § SFB.

Försäkringskassan beviljar i genomsnitt cirka 1 400 ansökningar om bidrag till arbetshjälpmedel per år.

7.1.5 Aktivitetsersättning

Den som är 19–29 år och under minst ett år har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan kan ha rätt till aktivitetsersättning. Bestämmelser om aktivitetsersättning finns i 33 kap. SFB.

Det finns fyra olika nivåer av aktivitetsersättning som baseras på hur mycket personen klarar att arbeta. Hel aktivitetsersättning ges till personer som inte alls eller nästan inte klarar att arbeta. En fjärdedels aktivitetsersättning ges om personen klarar att arbeta max 75 procent av heltid. Därutöver kan tre fjärdedels och halv aktivitetsersättning lämnas.

Förutom aktivitetsersättning vid nedsatt arbetsförmåga finns även aktivitetsersättning vid förlängd skolgång, vilken riktar sig till personer som behöver längre tid för att slutföra sina gymnasiestudier på grund av funktionsnedsättning.

Enligt Försäkringskassans statistik hade 34 400 personer aktivitetsersättning i slutet av 2025. Av dem var 48 procent kvinnor och 52 procent män.

Det går inte att säga hur många som får aktivitetsersättning på grund av funktionsnedsättning. Det är dock sannolikt att merparten av dem som får aktivitetsersättning har en funktionsnedsättning. Det finns statistik över antalet mottagare fördelade på diagnosgrupper. Detta indirekta mått visar att orsaken till beviljad aktivitetsersättning domineras av psykiatriska diagnoser. Av mottagarna i december 2024 hade 80 procent en psykiatrisk diagnos, exempelvis autism, som gjorde att de inte kunde arbeta.

7.1.6 Sjukersättning

Den som har en stadigvarande nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan kan ha rätt till sjukersättning. Ersättningen ges till personer i åldern 19–66 år men de flesta har fyllt 30 år då flertalet yngre får aktivitetsersättning i stället. Bestämmelser om sjukersättning finns i 36 kap. SFB.

Enligt Försäkringskassans statistik hade cirka 214 200 personer sjukersättning i slutet av 2025. Av dem var 57 procent kvinnor och 43 procent män.

Precis som för aktivitetsersättning saknas det statistik över antalet personer som får sjukersättning på grund av funktionsnedsättning, men däremot finns det statistik över antalet mottagare fördelat på diagnosgrupper. Detta indirekta mått visar att den vanligaste orsaken till beviljad sjukersättning är psykiatriska diagnoser. Av mottagarna hade drygt hälften en psykiatrisk diagnos som gjorde att de inte kunde arbeta. Den näst vanligaste orsaken till sjukersättning var sjukdomar i rörelseorganen.

7.1.7 Särskilda hjälpmedel

Ersättning för särskilda hjälpmedel täcker nödvändiga kostnader för hjälpmedel som en person behöver till följd av en godkänd arbetsskada. Syftet är att lindra effekterna av skadan så att individen kan klara sin vardag och leva självständigt. Ersättningen kan t.ex. täcka

batterier och förbrukningsmaterial till en hörapparat eller utprovningskostnader och resor. Den omfattar dock inte ordinarie arbetshjälpmedel som behövs specifikt på arbetsplatsen för att utföra arbetsuppgifter eller standardutrustning som normalt finns i ett hem. Ersättning lämnas bara om kostnaden inte redan täcks av regionen eller annan aktör. Bestämmelser om särskilda hjälpmedel finns i 40 kap. 11 § SFB.

Det är ovanligt att personer beviljas ersättning för just särskilda hjälpmedel. Det exakta antalet varierar något från år till år, men i Försäkringskassans statistik och statliga utredningar (t.ex. SOU 2023:53) framgår det att ärendeslaget är litet. Det rör sig om 50–100 beviljade fall per år i hela Sverige.

7.1.8 Livränta

Arbetsskadelivränta är en ekonomisk ersättning som lämnas till personer som har drabbats av en arbetsskada. Ersättningens syfte är att kompensera för en framtida och varaktig inkomstförlust som har uppkommit till följd av arbetsskadan. Ersättningen betalas ut om en försäkrad person drabbas av en arbetsskada som bedöms påverka förmågan att skaffa inkomst under minst ett år framöver. Bestämmelser om livränta finns i 41 kap. socialförsäkringsbalken.

Enligt statistik från Försäkringskassan mottog cirka 11 700 personer arbetsskadelivränta i december 2025. Av dessa var 40 procent kvinnor och 60 procent män.

Yrkesskadelivränta avser livränta enligt den äldre lagen om yrkesskadeförsäkring, som fortfarande kan betalas ut med anledning av vissa äldre skador. Cirka 11 600 personer mottog yrkesskadelivränta i december 2025.

7.1.9 Merkostnadsersättning

Merkostnadsersättning är ett ekonomiskt stöd som kompenserar för de merkostnader som en person har med anledning av sin eller sitt barns funktionsnedsättning. Merkostnadsersättning kan ersätta extra kostnader som en enskild har på grund av en funktionsnedsättning under förutsättning att merkostnaderna överstiger 14 800 kronor per år. Ersättningen kan vara engångskostnader eller återkommande

kostnader, t.ex. specialkost, hjälpmedel, extra vård, fritidsaktiviteter anpassade till funktionsnedsättning, extra tvätt/slitage och resor för vård/behandling. Bestämmelser om merkostnadsersättning finns i 50 kap. SFB.

Enligt Försäkringskassans statistik mottog knappt 23 000 personer merkostnadsersättning 2025.

7.1.10 Statlig assistansersättning

Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, är en rättighetslag för personer med omfattande och varaktiga funktionsnedsättningar. Målet är att ge goda levnadsvillkor, delaktighet och möjlighet till självbestämmande.

För att ha rätt till insatser enligt LSS krävs att personen tillhör minst en av lagens tre personkretsar. De tre personkretsarna är personer med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd, personer med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder på grund av yttre våld eller sjukdom samt personer med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder (som inte beror på normalt åldrande), om funktionsnedsättningen medför stora svårigheter i vardagen och ett omfattande behov av stöd eller service.

Det är kommunen som ansvarar för de flesta insatserna, men för insatsen personlig assistans är ansvaret delat. Kommunerna ansvarar för behov kortare än 20 timmar i veckan. Om behovet av personlig assistans är stort och överstiger 20 timmar i veckan är det Försäkringskassan som har ansvaret (s.k. statlig assistansersättning). Bestämmelser om statlig assistansersättning finns i 51 kap. SFB.

Personlig assistans är en LSS-insats som ges till personer som behöver hjälp med grundläggande behov, t.ex. andning, hygien, äta/dricka och kommunikation.

Enligt Försäkringskassans statistik var 13 500 personer beviljade statlig assistansersättning i december 2025. Av dem var 44 procent kvinnor och 56 procent män.

7.1.11 Bilstöd

Bilstöd är ett stöd för personer med funktionsnedsättning eller för föräldrar till barn med funktionsnedsättning som har stora svårigheter att förflytta sig eller att använda kollektivtrafik. Stödet ska göra det möjligt att köpa eller anpassa en bil efter personens eller barnets behov. Bestämmelser om bilstöd finns i 52 kap. SFB.

Bilstödet kan omfatta grundbidrag vid köp av bil, anskaffningsbidrag beroende på inkomst, anpassningsbidrag för att bilen ska fungera med rullstol eller särskilda behov och tilläggsbidrag för särskilda tillägg/anordningar i bilen. Stödet lämnas däremot inte för löpande kostnader såsom försäkring, service eller bränsle, utan endast för inköp och anpassning av fordon.

För att få bilstöd gäller i huvudsak att man behöver ha en varaktig funktionsnedsättning som ger betydande svårigheter att förflytta sig eller använda kollektivtrafik. Det kan även ges till föräldrar till barn med funktionsnedsättning som har sådan nedsättning att barnet har stora problem med att förflytta sig eller åka kollektivt, och bilen behövs för att kunna förflytta sig med barnet. För att få bilstöd behöver man även tillhöra en av de s.k. bidragsgrupperna, som exempelvis personer under 66 år med behov av bil för arbete, utbildning eller rehabilitering, personer med funktionsnedsättning och behov av bil för eget bruk eller förälder till barn med funktionsnedsättning som lever tillsammans med barnet.

Enligt Försäkringskassans statistik fick drygt 900 personer minst en utbetalning av bilstöd under 2025. Grundbidrag och anskaffningsbidrag beviljas vanligen endast en gång under en nioårsperiod. Sett över en sådan period motsvarar antalet personer som beviljats bilstöd under åren 2017–2025 cirka 10 400 personer.

7.1.12 Handikappersättning

Handikappersättning var tidigare ett ekonomiskt stöd för personer med funktionsnedsättning som behövde hjälp eller hade merkostnader på grund av sin funktionsnedsättning, t.ex. extra vårdkostnader, hjälp i vardagen eller andra kostnader som en person utan funktionsnedsättning inte har. Bestämmelser om handikappersättning fanns tidigare i 50 kap. SFB. Ersättningen baserades på antingen hjälpbehov, merkostnader, eller en kombination av båda.

Denna ersättningsform byttes år 2019 ut mot merkostnadsersättning. Försäkrade med en pågående ersättningsperiod kunde få ersättning fram till periodens slut eller till dess att ersättningen skulle omprövas med möjlighet att ansöka om handikappersättning för ytterligare högst 19 månader. Personer som helt förlorade rätten till handikappersättning mellan den 1 januari 2019 och den 1 juli 2021 har fortfarande möjlighet att ansöka om handikappersättning för en period om ytterligare 18 månader. Det finns fortfarande personer som uppbär ersättningen, varför den också finns med här.

Enligt Försäkringskassans statistik var det fortfarande cirka 33 000 personer som fick handikappersättning i december 2025. Två tredjedelar av dessa fick den lägsta ersättningsnivån, vilken är 36 procent av prisbasbeloppet.

7.1.13 Vårdbidrag

Vårdbidrag var tidigare ett ekonomiskt stöd till föräldrar som gav omfattande vård eller tillsyn till ett barn med funktionsnedsättning eller långvarig sjukdom. Den 1 januari 2019 ersattes vårdbidraget av de två bidragen omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning. Bestämmelserna om vårdbidrag fanns tidigare i 22 kap. SFB.

År 2025 återstår endast ett fåtal mottagare av vårdbidraget.

7.2 Insatser och tillstånd som beslutas av kommuner och regioner

7.2.1 Insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, är en rättighetslag för personer med omfattande och varaktiga funktionsnedsättningar. Målet är att ge goda levnadsvillkor, delaktighet och möjlighet till självbestämmande.

LSS innehåller tio olika insatser som kan beviljas utifrån behov. Daglig verksamhet är den vanligaste insatsen följd av insatserna bostad med särskild service för vuxna, kontaktperson och ledsagarservice.

För att ha rätt till insatser enligt LSS krävs att personen tillhör minst en av lagens tre personkretsar. De tre personkretsarna är per-

soner med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd, personer med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder på grund av yttre våld eller sjukdom samt personer med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder (som inte beror på normalt åldrande), om funktionsnedsättningen medför stora svårigheter i vardagen och ett omfattande behov av stöd eller service.

I de flesta fall är det kommunen som ansvarar för att utreda behov och fatta beslut om insatser enligt LSS och att tillhandahålla insatserna. Personer som behöver personlig assistans som i genomsnitt omfattar mer än 20 timmar i veckan för grundläggande behov kan dock ha rätt till assistansersättning från Försäkringskassan (se avsnitt 7.1.10).

Enligt Socialstyrelsens statistik var det i oktober 2025 knappt 83 000 personer som hade minst en verkställd LSS-insats (statlig assistansersättning ingår inte i denna siffra). Av dessa var 41 procent kvinnor och 59 procent män.

7.2.2 Bostad med särskilt stöd och boendestöd

Insatsen bostad med särskilt stöd innebär att kommunen ska erbjuda bostäder med särskilt stöd för personer som till följd av fysiska, psykiska eller andra skäl har så stora svårigheter i sin livsföring att de behöver ett sådant boende. Insatsen syftar till att ge den enskilde möjlighet att leva ett så självständigt och tryggt liv som möjligt i en bostad där stöd och service kan ges utifrån individuella behov. Enligt Socialstyrelsens statistik hade cirka 4 900 personer insatsen bostad med särskilt stöd i oktober 2025. 39 procent av de med insats var kvinnor och 61 procent män.

Bestämmelser om bostad med särskilt stöd finns i 8 kap. 11 § socialtjänstlagen (2025:400).

Boendestöd är en annan insats enligt socialtjänstlagen. Det innebär stöd i den dagliga livsföringen för personer som behöver stöd för att hantera vardagen. Stödet kan vara praktiskt, pedagogiskt och socialt och syftar till att stärka den enskildes förmåga att klara vardagen. Boendestöd är således inte en boendeform utan en stödinsats, vanligtvis i ordinärt boende. Enligt Socialstyrelsens statistik hade

34 000 personer boendestöd den 31 oktober 2025. Av dessa var 52 procent kvinnor och 48 procent män.

Boendestöd anges inte uttryckligen som en särskild insats i socialtjänstlagen (2025:400), utan kan ges som en insats för personliga behov enligt 11 kap. 1 §.

7.2.3 Färdtjänst

Färdtjänst enligt lagen (1997:736) om färdtjänst är en behovsprövad transporttjänst för personer som på grund av en varaktig funktionsnedsättning har väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand eller att resa med allmänna kommunikationer.

Färdtjänst är ett komplement till den allmänna kollektivtrafiken och kan beviljas för resor inom den egna kommunen eller ibland mellan kommuner. Tillstånd prövas individuellt av kommunen eller den regionala kollektivtrafikmyndighet som ansvarar för färdtjänsten.

Enligt den senaste officiella statistiken från Trafikanalys hade 322 900 personer ett färdtjänsttillstånd vid utgången av 2025. Av dessa var 78 procent 65 år eller äldre, och cirka 70 procent använde sitt tillstånd under året. Under 2025 genomfördes 10,6 miljoner färdtjänstresor.

7.2.4 Parkeringstillstånd för personer med rörelsehinder

Parkeringstillstånd för personer med rörelsehinder är ett individuellt tillstånd som kan beviljas en person med en varaktig funktionsnedsättning som medför väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand. Tillståndet kan utfärdas både till personer som själva kör motordrivna fordon och till personer som regelbundet behöver hjälp av en förare utanför fordonet. Bestämmelser om parkeringstillstånd för personer med rörelsehinder finns i 13 kap. 8 § trafikförordningen (1998:1276).

Tillståndet gäller i hela landet och ger rätt till vissa undantag från lokala parkeringsbestämmelser, bl.a. rätt att parkera på parkeringsplatser som är reserverade för personer med parkeringstillstånd. Ansökan prövas av den kommun där den enskilde är folkbokförd (se avsnitt 8).

Det finns inte någon nationell statistik över antalet tillståndshavare. I samband med Parkeringsutredningen år 2006 uppskattades antalet giltiga svenska tillstånd till cirka 90 000 (SOU 2006:109 s. 253).

7.3 Registerbaserade ansatser för att identifiera personer med funktionsnedsättning

Det har länge funnits ett behov av bättre statistiska underlag och forskning om personer med funktionsnedsättning. Eftersom det inte finns något register som omfattar alla personer med funktionsnedsättning i Sverige och eftersom olika statistiska undersökningar använder olika definitioner, har flera studier i stället försökt identifiera personer med funktionsnedsättning med hjälp av administrativa register. Sådana registerbaserade avgränsningar kan bl.a. bidra till forskning om levnadsvillkor och till uppföljningen av funktionshinderspolitiken. Nedan redogörs för två sådana studier.

7.3.1 SCB:s förslag på registerbaserat mått om funktionsnedsättning

Som en del av ett regeringsuppdrag om statistik över levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning har Statistiska centralbyrån (SCB) tagit fram ett mått om personer med funktionsnedsättning baserat på registeruppgifter (SCB 2024, Förslag på registerbaserat mått om funktionsnedsättning, Delrapportering av regeringsuppdrag 2024:2). Målet var att skapa ett mått som kan användas för att redovisa statistik och som kompletterar befintliga urvalsundersökningar för statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning. Bakgrunden var att det fanns behov av att som en viktig del i styrningen kunna följa upp och utvärdera resultatet av genomförandet av det nationella målet för funktionshinderspolitiken på ett mer systematiskt sätt.

SCB landar i ett förslag på ett mått som omfattar personer som genom vissa offentliga system har beviljats insatser relaterade till funktionsnedsättning. Måttet omfattar de som har beviljats insatser relaterade till en funktionsnedsättning, utan hänsyn till funktionsnedsättningens typ eller varaktighet. Måttet fångar inte heller omfattningen av insatsen eller stödbehovet.

Utifrån den inventering som SCB gjorde av de registeruppgifter som finns på individnivå om insatser till personer med funktionsnedsättning, bedömdes följande uppgifter vara relevanta:

- Uppgifter om erhållande av insats enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Denna lag innehåller bestämmelser om insatser för särskilt stöd och särskild service till personer med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd, personer med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom samt personer med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service. Uppgifterna kommer från registret över insatser enligt LSS (Socialstyrelsen).
- Uppgifter om socialtjänstinsatser till personer med funktionsnedsättning enligt socialtjänstlagen, SoL (2025:400). Socialnämnden ska verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra. Statistikuppgifterna kommer från Registret över insatser till äldre och personer med funktionsnedsättning (Socialstyrelsen).
- Uppgifter om insatser enligt socialförsäkringsbalken. Uppgifterna kommer från Försäkringskassan och gäller företrädesvis ersättningar för ekonomisk trygghet vid funktionsnedsättning, som kompenserar exempelvis lönebortfall, förlängd skolgång eller merkostnader.
- Uppgifter om insatser för personer med funktionsnedsättning inom arbetsmarknadspolitiken enligt förordningen (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Insatsen kan riktas till individen, arbetsgivaren eller arbetsplatsen. Statistikuppgifterna finns i register hos Arbetsförmedlingen.
- Uppgifter om deltagande i anpassad utbildning eller specialskola och om särskilda insatser eller åtgärdsprogram till elever enligt skollagen (2010:800). Det inkluderar grundskolan, specialskolan och sameskolan samt anpassad grundskola, gymnasieskola och

vuxenutbildning. Uppgifter finns i registret för befolkningens utbildning (SCB).

- Uppgifter om deltagande i anpassad utbildning eller särskilda insatser för elever antagna vid folkhögskola, enligt förordningen (2007:1345) om statsbidrag vid vissa studier för personer med funktionsnedsättning. Uppgifter finns i register för statistik avseende folkbildning (SCB).

SCB noterar att en population eller ett mått baserat på det offentligas insatser eller ersättningar till personer med funktionsnedsättning kommer att förändras över tid, då beviljandet av insatser och ersättningar styrs av politiska, organisatoriska och administrativa prioriteringar på olika samhälleliga nivåer. SCB bedömer vidare att det finns behov av att fortsätta utveckla det registerbaserade måttet för att möjliggöra tillämpning inom ett antal områden. Förslagen har fått en del kritik, bl.a. med anledning av att stora grupper som inte får en förmån eller en insats missas, svårigheten att identifiera gruppen äldre med funktionsnedsättning, fokuset på medicinska diagnoser och de integritetsrisker ett sådant register skulle innebära. SCB har fått ett fördjupat uppdrag att vidareutveckla ett registerbaserat mått. SCB ska senast den 25 februari 2028 lämna ett färdigarbetat förslag till registervariabel och redovisa hur det registerbaserade arbetet bör bedrivas fortsättningsvis.

7.3.2 Skolverkets registerbaserade ansats för att identifiera elever med funktionsnedsättning

Eftersom det saknas nationell statistik om skolgången för elever med funktionsnedsättning i Sverige har Skolverket på uppdrag (U2025/02427) av regeringen tagit fram ett förslag som ska möjliggöra bättre uppföljning (Skolverket 2025, Uppföljning av elever med funktionsnedsättning – Förslag på samkörning av Socialstyrelsens patientregister med Skolverkets individregister). Förslaget innebär att uppgifter från Socialstyrelsens patientregister grupperas utifrån funktionsnedsättning och samkörs med Skolverkets individuppgifter om skolgång och skolresultat. Förslaget fångar inte in alla elever med funktionsnedsättning men bedömningen är ändå att en samkörning kan resultera i statistik som bättre belyser elevgruppen.

Förslaget handlar alltså om att identifiera diagnoser i patientregistret som innebär en varaktig funktionsnedsättning och som därmed bör ingå i en samkörning. Skolverket föreslår att uppgifterna grupperas i tio kategorier som relaterar till olika typer av funktionsnedsättning, för att möjliggöra uppföljning och analys. Kategorierna är synnedsättning, hörselnedsättning, rörelsenedsättning, inlärningssvårighet, koncentrationssvårighet, tal- eller språkstörning, autism, intellektuell funktionsnedsättning, psykisk ohälsa och multipla funktionsnedsättningar.

Skolverket anser att förslaget skulle göra det möjligt att ta fram statistik över andelen elever som får särskilda stödåtgärder och som uppfyller betygskriterierna eller kriterierna för bedömning av kunskaper bland de elever som är registerförda med en av de diagnoser som Skolverket har bedömt bör ingå i samkörningen. En begränsning i den registerbaserade ansatsen bedöms vara att förslaget inte omfattar samtliga elever som har en funktionsnedsättning, eftersom alla inte finns registrerade i patientregistret. En diagnos visar inte heller en elevs funktionsförmåga och ger inte möjlighet att analysera om en elevs eventuella behov av stöd tillgodoses.

8 Parkeringstillstånd för rörelsehindrade i dag

8.1 Nuläge

I dag finns i Sverige ett särskilt parkeringstillstånd för rörelsehindrade som kan utfärdas av kommunerna enligt 13 kap. 8 § trafikförordningen (1998:1276), förkortad TrF.

Det är kommunerna som prövar ansökningar, utfärdar och återkallar tillstånd samt håller uppgifter om tillstånd ordnade. Kommunerna och Polismyndigheten ansvarar för övervakningen av tillämpningen. Länsstyrelserna, Transportstyrelsen och förvaltningsdomstolarna handlägger i dag ärenden avseende överklagade beslut.

Dagens parkeringstillstånd gäller i hela riket och erkänns allmänt inom EU. Det nya EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning har därmed en motsvarighet i Sverige i dag.

Det finns ingen säker uppgift om hur många giltiga tillstånd som finns i Sverige. Det beror på att uppgifterna om giltiga tillstånd finns hos respektive kommun. I samband med Parkeringsutredningen (SOU 2006:109) gjordes en enkätundersökning som 251 kommuner besvarade. Utifrån denna uppskattades antalet giltiga svenska tillstånd till cirka 90 000 (SOU 2006:109 s. 253). Tillstånden är tidsbegränsade och någon ny uppskattning av antalet giltiga tillstånd har inte gjorts sedan dess. Organisationen Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, hänvisar fortfarande till denna uppskattning. Därtill kommer giltiga tillstånd som utfärdats av andra medlemsstater och som används i Sverige med motsvarande rättsverkningar.

8.2 Utfärdande av parkeringstillstånd för rörelsehindrade

8.2.1 Kort historik över regleringen

Sedan 2007 har bestämmelserna i trafikförordningen haft i princip samma lydelse, både när det gäller förutsättningarna för utfärdande och när det gäller vilken rätt som tillståndet ger innehavaren i förhållande till parkeringsregler. För att sätta dagens reglering i sitt sammanhang finns det ändå anledning att redogöra för äldre bestämmelser.

Trafikförordningens föregångare, vägtrafikkungörelsen (1972:603), hade från början inga särskilda regler om parkeringstillstånd för personer med rörelsehinder. Däremot kunde personer med rörelsehinder och andra trafikanter ansöka om undantag från vissa trafikregler, både från regler i vägtrafikkungörelsen och från lokala regler. Den myndighet som beviljade undantag bestämde i varje enskilt fall från vilka regler undantaget gällde.

På 1970-talet gjordes större förändringar av hur trafikregler beslutas i tätorter. Tidigare fanns regionala trafiknämnder under statlig kontroll, men genom lagen (1978:234) om nämnder för vissa trafikfrågor, förkortad trafiknämndslagen, överfördes stora delar av ansvaret för regleringen i tätorten till kommunala nämnder. Skälen till detta var dels en uppfattning om att trafikregleringen i tätorten hör nära samman med kommunens byggnads-, plan- och miljöpolitik, dels en strävan att minska det statliga inflytandet över kommunernas verksamhet (prop. 1977/78:81 s. 42 och 43).

Genom den nya trafiknämndslagen överfördes både rätten att besluta om föreskrifter inom vissa områden till kommunerna och rätten att besluta om undantag från sådana föreskrifter. Sedan 1979 prövas därför frågor om parkeringstillstånd och många andra undantagsbeslut avseende parkering lokalt av kommunerna. Kommunen prövar även andra relaterade frågor, såsom vilka parkeringsplatser som genom lokala trafikföreskrifter ska vara reserverade för innehavare av parkeringstillstånd eller om rörelsehindrade ska vara befriade från avgiftsskyldighet vid parkering på kommunala parkeringsplatser.

8.2.2 Nuvarande reglering

I dag regleras rätten till parkeringstillstånd för rörelsehindrade i trafikförordningen. Av 13 kap. 8 § TrF första stycket kan utläsas följande:

- För rörelsehindrade personer kan ett särskilt parkeringstillstånd utfärdas.
- Tillståndet kan utfärdas både till rörelsehindrade som själva kör motordrivna fordon och till andra rörelsehindrade som regelbundet behöver hjälp av föraren utanför fordonet.
- Ett tillstånd får endast utfärdas till en rörelsehindrad som har ett varaktigt funktionshinder som innebär att han eller hon har väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand.

Några närmare bestämmelser om under vilka förutsättningar tillstånd ska få utfärdas finns inte. Ingen förvaltningsmyndighet har bemyndigats att meddela närmare föreskrifter i frågan. Trafikförordningen innehåller heller inte bestämmelser om förlängning av befintligt tillstånd och det finns inga bestämmelser som anger att tidigare innehav ska vara en bedömningsgrund. Om Transportstyrelsen inte vore överprövningsinstans, skulle myndigheten sannolikt ligga närmast till hands för ett sådant bemyndigande, om behovet av föreskrifter finns.

I Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (TSFS 2009:73) om parkeringstillstånd för rörelsehindrade finns allmänna råd för tillämpningen av 13 kap. 8 § TrF.

SKR har även gett ut publikationen Parkeringshandbok Lagstiftning, reglering och tillståndsgivning.[1] Publikationen är avsedd att fungera som ett stöd i kommunernas arbete med parkeringsregleringen och vänder sig till kommunernas handläggare i olika typer av parkeringsärenden, däribland parkeringstillstånd för rörelsehindrade. Parkeringshandboken gavs ut 2017 och tillför inga bindande regler. Det är heller inte givet att parkeringshandboken kommer att uppdateras i framtiden. Lagstiftningen har inte förändrats sedan handboken gavs ut och den används allmänt i många kommuner. Därmed ger handboken också en bild av dagens tillämpning.

[1] Parkeringshandbok – lagstiftning, reglering och tillståndsgivning, 2017-05-31, ISBN 978-91-7585-535-6.

Av vad som framgår av kontakter med kommunerna varierar det vilket handläggningsstöd som kommunerna har i övrigt, förutom det ovan nämnda. Vissa kommuner har helt digitaliserade ansökningsprocesser och andra har fysiska kontakter med sökanden. De underlag som lämnas in varierar och kommunerna har lyft problem med de läkarintyg som i regel lämnas in vid ansökningar samt tillgången till domstolspraxis på senare år. Tillverkningen sker i regel hos respektive kommun, men vissa kommuner anlitar upphandlade entreprenörer. Distributionen av tillstånden sker antingen per post eller genom fysisk utlämning på förvaltningskontor.

Sedan det särskilda parkeringstillståndet blev nationellt genom trafikförordningen har det inte gjorts någon närmare utredning för att belysa samtliga kriterier som beaktas av tillståndsgivande myndigheter och som också analyserar eventuella skillnader i tillämpningen mellan olika tillståndsgivare och vad dessa beror på.

8.2.3 Kategorier av förmånstagare

Redan i första meningen i 13 kap. 8 § TrF avgränsas förmånsgruppen till *rörelsehindrade*. Det särskilda tillståndet är inte reglerat som ett generellt undantag för personer med funktionsnedsättning.

Av den andra meningen framgår att tillståndet kan utfärdas för två kategorier av rörelsehindrade:

- Rörelsehindrade som själva kör motordrivna fordon, och
- andra rörelsehindrade som regelbundet behöver hjälp av föraren utanför fordonet.

Dessa två kategorier kallas allmänt för förare respektive passagerare, både i andra bestämmelser i TrF och i andra föreskrifter.

Förare

Rörelsehindrade som själva kör motordrivna fordon är en avgränsad kategori av rörelsehindrade. Det finns inga närmare rekvisit eller större bedömningsmån om vilka som ingår i kategorin, annat än att personerna i någon bemärkelse har rörelsehinder.

Passagerare

Genom kategorin passagerare – *andra rörelsehindrade som regelbundet behöver hjälp av föraren utanför fordonet* – öppnas möjligheten till parkeringstillstånd även för exempelvis personer som inte kan eller får köra motordrivna fordon, eller barn med funktionsnedsättningar. Förordningen ställer dock genom sin formulering krav på att passageraren behöver hjälp av föraren utanför fordonet och att det behovet även ska vara regelbundet.

Enligt de allmänna råden till 13 kap. 8 § TrF från Transportstyrelsen bör bedömningen av om en passagerare är berättigad till tillstånd grundas på sökandens förmåga att ensam invänta föraren vid målpunkten. Även överrätt har gjort samma bedömning om utgångspunkten för prövningen.[2]

I SKR:s handbok står att det är viktigt att göra en samlad bedömning av personens funktionsnedsättning och att personen inte ska kunna klara sig själv utan föraren en kortare stund. Som exempel nämns bl.a. oförmåga att kommunicera, behov av livsuppehållande hjälpmedel och dövhet eller blindhet.

8.2.4 Villkoren för utfärdande

Det grundläggande villkor som gäller för utfärdande framgår av 13 kap. 8 § första stycket tredje meningen TrF. Tillståndet får endast utfärdas till en rörelsehindrad som har ett varaktigt funktionshinder som innebär att han eller hon har väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand. Rekvisitet gäller således både för kategorin förare och för passagerare. Ett parkeringstillstånd ska gälla under viss tid, dock längst fem år.

Varaktigt funktionshinder

I nuvarande reglering får parkeringstillstånd endast utfärdas till en rörelsehindrad som har ett varaktigt funktionshinder. Denna terminologi är oförändrad sedan 2007.

Transportstyrelsens allmänna råd anger inte något i fråga om utgångspunkter för att bedöma rekvisitet varaktigt funktionshinder.

[2] Jfr bl.a. Kammarrätten i Göteborgs avgörande i mål nr 3682-18.

Enligt SKR:s Parkeringshandbok handlar det sannolikt om minst sex månader.

Det finns ett bedömningsutrymme i frågan om sökanden har ett varaktigt funktionshinder som innebär förflyttningssvårigheter. Regleringen hindrar inte att parkeringstillstånd kan utfärdas till någon som under en längre tid har väsentliga svårigheter att förflytta sig, även om den tiden skulle kunna vara övergående.

Att det inte ska handla om snabbt övergående förhållanden överensstämmer med systematiken i 13 kap. 8 § TrF, som ger undantag från trafikregler under ordinarie förhållanden, till skillnad från de bestämmelser i trafikförordningen som handlar om att trafikanten i vissa situationer och när omständigheter kräver det, får avvika från gällande regler. Det vill säga undantag som följer av tillfälliga förhållanden.

Det bör även noteras att rekvisitet *varaktigt funktionshinder* inte handlar om för hur lång tid ett tillstånd ska gälla. Regleringen hindrar inte att ett tillstånd utfärdas för en kortare tid, inte heller kortare än sex månader.

Väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand

Enligt nuvarande reglering får tillstånd endast utfärdas till den som har väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand. Det finns ingen närmare bestämmelse som anger när svårigheterna ska anses som väsentliga.

De allmänna råden från Transportstyrelsen anger att bedömningen bör grundas på samtliga funktionshinders påverkan på förmågan att förflytta sig med eventuella hjälpmedel.

Det finns begränsat med avgöranden från överrätt. Hur långt en sökande kan förflytta sig på egen hand och med vilka svårigheter sökanden förflyttar sig är dock faktorer som synes ha avgörande betydelse.[3]

I SKR:s handbok anges bl.a. att det inte finns någon fastställd gräns för den maximala längd som sökande ska kunna gå för att beviljas parkeringstillstånd, men att hundra meter kan ses som ett riktmärke, som kan över- eller underskridas. Förmågan att förflytta sig behöver grunda sig på en samlad bedömning av personens svårigheter. Förflyttning

[3] Jfr Kammarrätten i Stockholms avgöranden i mål nr 3323-21 och mål nr 2088-20.

som är mycket långsam eller förenad med svår smärta är exempel på omständigheter som, enligt SKR:s handbok, kan vägas in i bedömningen.

Syftet med bestämmelserna kan sägas vara att underlätta för de rörelsehindrade som har allra svårast att ta sig från fordonet till den målpunkt de avser att ta sig till. Det är därför som parkeringstillståndet ger innehavaren rätt att exempelvis parkera på särskilda platser närmare ingångar till inrättningar samt att parkera på gågator. Även andra bestämmelser i trafikförordningen som rör innehavarna syftar till att tillgodose samma behov. Bestämmelser om exempelvis undantag från miljözonsbestämmelserna gör också att en tillståndshavare som inte har ett fordon som uppfyller kraven, ändå får köra till sin målpunkt och därmed inte behöver parkera utanför miljözonen innan vidare förflyttning sker till den plats inom miljözonen som han eller hon ska ta sig till.

8.3 Parkeringstillståndets betydelse i trafiksystemet

8.3.1 Undantag och förmåner för innehavare av parkeringstillstånd för rörelsehindrade

Den svenska parkeringslagstiftningen består av två olika system: det offentligrättsliga och det civilrättsliga. Med offentligrättslig parkering avses i huvudsak parkering som sker på gator och andra allmänna platser. När, var och hur sådan parkering får ske regleras genom bestämmelser i trafikförordningen och lokala trafikföreskrifter meddelade med stöd av trafikförordningen, i huvudsak av kommunerna (10 kap. 1 och 3 §§ TrF). Det särskilda parkeringstillståndet för rörelsehindrade ger i sig endast rätt till vissa undantag från olika regler i trafikförordningen och lokala trafikföreskrifter (13 kap. 8 § TrF).

Lokala trafikföreskrifter är beteckningen på en viss typ av författningar som främst kommuner och länsstyrelser meddelar. Dessa innehåller särskilda trafikregler, som är särskilda i den meningen att de avviker från de allmänna trafikregler som följer direkt av trafikförordningen. Särskilda trafikregler kan finnas på en rad områden, men inom parkeringsområdet handlar det främst om tillåtelser att stanna eller parkera, förbud mot detsamma, tidsbegränsning, avgiftsplikt eller andra villkor (10 kap. 1 § TrF). De särskilda trafikreglerna kan avse en viss trafikantgrupp (10 kap. 3 §). Det är således med stöd av denna

reglering som parkeringsplatser på allmän plats kan reserveras för innehavarna av parkeringstillstånd för rörelsehindrade, dvs. en viss grupp av trafikanter.

Tillståndet ger inte enbart rätt att parkera på platser som är reserverade för rörelsehindrade med parkeringstillstånd enligt lokala trafikföreskrifter. Det ger även rätt att parkera under högst tre timmar där parkering enligt en lokal trafikföreskrift är förbjuden eller tillåten under kortare tid än tre timmar, högst tre timmar på gågata, och även i vissa fall längre tid än vad som annars gäller.

Det finns, som ovan nämnts, även undantag från andra regler i trafikförordningen som rör innehavarna, exempelvis undantag från miljözonsbestämmelserna (11 kap. 4 § TrF).

8.3.2 Tillståndets betydelse i andra sammanhang

Parkeringstillstånd för rörelsehindrade ger även vissa andra juridiska följdverkningar.

Trängselskatt

Parkeringstillstånden enligt TrF avser inte ett visst fordon, men den som har ett parkeringstillstånd för rörelsehindrade kan ansöka om att undanta ett fordon från trängselskatteplikt. Förutsättningarna för undantaget är desamma, oavsett om det handlar om ett tillstånd som beviljats enligt trafikförordningen eller ett motsvarande tillstånd som meddelats av annat land inom EES (6 § lagen [2004:629] om trängselskatt). Undantag från trängselskatteplikt följer alltså inte per automatik med innehavet av tillstånd, utan är något innehavaren kan ansöka om för ett visst fordon hos Skatteverket.

Avgifter för att få parkera på allmän plats

Det finns även stöd för kommunerna att särbehandla medborgare på sådant sätt att kommunerna undantar rörelsehindrade personer från avgiftsplikt på kommunernas parkeringar.

Enligt 2 § lagen (1957:259) om rätt för kommun att ta ut avgift för vissa upplåtelser av offentlig plats, m.m., förkortad KAL, får kom-

munerna i den omfattning som behövs för att ordna trafiken ta ut ersättning i form av en avgift för rätten att parkera på sådana offentliga platser som står under kommunens förvaltning och som kommunen har upplåtit för parkering. Samma lag innehåller också stödet för att undanta rörelsehindrade från avgiftsskyldigheten.

Till skillnad från parkeringsundantagen i trafikförordningen följer inte någon rätt till avgiftsfri parkering av själva tillståndet. Frågan avgörs i stället genom kommunala beslut enligt KAL. Det kan noteras att KAL inte innehåller några närmare bestämmelser om hur undantaget ska utformas, exempelvis vilka platser det ska omfatta eller om det även får ske genom en reduktion av avgiften.

Många kommuner i Sverige har dock inte avgiftsplikt på kommunala parkeringar. Enligt en sammanställning från Sveriges parkeringsförening, som är en ideell sammanslutning av kommuner samt kommunalt och privat ägda parkeringsföretag, är det 86 av Sveriges 290 kommuner som har avgifter för parkering på allmän plats. Det finns ingen sammanställning över vilka av dessa kommuner som särskilt undantar innehavarna av parkeringstillstånd för rörelsehindrade från avgiften, men enligt Sveriges parkeringsförening rör det sig om de allra flesta. Bland dessa kommuner varierar dock regleringen. I vissa kommuner är det enbart parkeringsplatserna reserverade för rörelsehindrade som är fria från avgiftsplikt medan andra kommuner inte har avgiftsplikt för innehavarna på övriga kommunala parkeringsplatser heller.

Vissa större kommuner, bl.a. Stockholm, undantar inte innehavare från avgiftsplikt helt. I Stockholm finns en prövning där rörelsehindrade kan få en reducerad avgift. Innan 2016 fanns det i Stockholm en rätt för innehavare att stå upp till 24 timmar på gatan utan att erlägga avgift, men denna generella regel har tagits bort. Genom denna förändring har enligt kommunen antalet falska tillstånd också minskat, se avsnitt 8.6.1.

8.3.3 Andra undantag för personer med funktionsnedsättning

Det särskilda parkeringstillståndet är inte det enda undantaget eller den enda möjligheten till individuella undantag som finns i trafikförordningen.

Det finns andra undantag från trafikregler, t.ex. parkeringsförbud eller reserverade platser, som skulle kunna nyttjas för rörelsehindrade som *inte* regelbundet behöver hjälp av föraren utanför fordonet. För personer som inte uppfyller kraven för ett parkeringstillstånd för rörelsehindrade finns i 11 kap. 9 § 7 TrF ett allmänt undantag som innebär att man vid transport av sjuka eller rörelsehindrade – oavsett innehav av parkeringstillstånd – får stanna och parkera ett fordon trots förbud att parkera enligt lokala trafikföreskrifter. Detta gäller endast om omständigheterna kräver det och om särskild försiktighet iakttas. Det handlar alltså om en typ av undantag som är situationsbundet. Det är inte möjligt att få ett beslut om man omfattas av undantaget, utan det avgörs i respektive situation.

I detta sammanhang är det viktigt att påpeka att ett fordon inte anses parkerat varje gång det står stilla. En uppställning av ett fordon med eller utan förare som sker för på- eller avstigning eller på- eller avlastning av gods utgör inte parkering i trafikförordningens mening (se 2 § förordningen [2001:651] om vägtrafikdefinitioner).

Med tillämpning av 11 kap. 9 § TrF är det därför ändå möjligt för föraren att ta sig nära målpunkten och stanna för att hjälpa sin passagerare – exempelvis en person med nedsatt rörelseförmåga – ur bilen innan föraren parkerar fordonet på en vanlig parkeringsplats eller en bit från målpunkten. Eftersom det handlar om ett situationsbundet undantag kan den som nyttjar det behöva förklara för polisman eller parkeringsvakt varför fordonet stannats på den här platsen, dvs. att det varit nödvändigt för transporten av personen med nedsatt rörelseförmåga och att det också framgår att försiktighet iakttagits.

På ett liknande sätt finns också undantag för gågator. Om det behövs för transporter av sjuka eller rörelsehindrade personer till eller från adress vid gågatan får motordrivna fordon föras även där (8 kap. 1 § TrF).

I förordningen finns också andra individuella undantagsmöjligheter som enskilda kan ansöka om och få beslut om. Enligt 13 kap. 3 § TrF kan undantag från många trafikregler medges om det, vilket framgår av 13 kap. 4 § TrF, behövs av särskilda skäl och det kan ske utan fara för trafiksäkerheten, skada på vägen eller någon annan avsevärd olägenhet.

Kravet på särskilda skäl snävar in gruppen som kan medges undantag. Skäl som gäller väldigt många kan inte naturligen ses som särskilda skäl. I allmänhet krävs det också enligt 13 kap. 3 § TrF att undantaget

ska avse ett visst ändamål, men så är inte fallet när det gäller lokala trafikföreskrifter om parkering inom en kommun. Med stöd av denna reglering förekommer det exempelvis att kommuner medger undantag från parkeringsbestämmelser inom den egna kommunen till personer med allvarligare mag- och tarmbesvär, när sökanden av prövningsmyndigheten anses ha särskilda skäl till undantag. Den beslutande myndigheten bestämmer då de närmare villkoren för undantaget. Den som beviljas undantag får då ett beslut.

8.3.4 Utmärkning och information om gällande trafikregler

Särskilda trafikregler som meddelats genom lokala trafikföreskrifter ska i regel märkas ut med vägmärken (10 kap. 13 § TrF). Det finns inget undantag för tidsbegränsning, avgiftsplikt eller andra villkor för parkering. Om en plats är reserverad för innehavare av parkeringstillstånd ska detta framgå av vägmärken. Likaså om det finns övriga villkor, exempelvis avgiftsplikt.

Vägmärken ska ge trafikanter vägledning, styrning och information för en effektiv och säker trafik. Vägmärkena ska också vara utformade och placerade på ett sådant sätt att de kan upptäckas i tid och förstås av de trafikanter som de är avsedda för. Särskild hänsyn ska tas till bl.a. barn, äldre och funktionshindrade. Därigenom finns en reglering som syftar till att också trafikanterna ska kunna identifiera vad som gäller på respektive plats.

Undantag från andra regler i trafikförordningen än parkeringsreglerna kan vara svåra att identifiera för trafikanter, om inte även dessa tydligt märkts ut. Om kommunerna inte märker ut att exempelvis ett dubbdäcksförbud inte gäller för den som har parkeringstillstånd – dvs. att kommunen gjort förbudsområdet mer tillgängligt för vissa – kan ett sådant undantag vara svårt att känna till eller uppfatta under pågående färd. Det gäller dock även andra trafikantgrupper som av något skäl undantagits från förbudet.

Det finns krav på att trafikföreskrifter också ska finnas tillgängliga digitalt. Enligt förordningen (2007:231) om elektroniskt kungörande av vissa trafikföreskrifter ska bl.a. lokala trafikföreskrifter kungöras elektroniskt på en särskild webbplats som Transportstyrelsen ansvarar för. De myndigheter som kungör föreskrifter – huvudsakligen kommuner, länsstyrelser och Trafikverket – ansvarar för att uppgifterna

är riktiga och kungörs så snart det kan ske och så god tid som möjligt innan de träder i kraft. Det finns en reglerad webbplats där det i ett gällanderegister kan sökas fram uppgifter om regleringen.

Den särskilda webbplatsen är dock i första hand en plats för kungörelser, som kom till för att ersätta det tidigare systemet där trafikförfattningarna kungjordes i respektive myndighets eller kommuns författningssamling.

Oavsett reglering som gäller kungörelser och utmärkning finns det dock inget som hindrar att mer information lämnas på annat sätt, särskilt i fråga om tillgänglighet. När det gäller lokala regler och vilka som undantas så finns ofta information lokalt på respektive kommuns hemsida. Däremot finns det ingen samlad webbplats med information om lokala trafikförmåner eller undantag som erbjuds personer med funktionsnedsättning, exempelvis i anslutning till kommunala anläggningar.

8.3.5 Parkering på tomtmark

Vid sidan om den offentligrättsliga parkeringsregleringen finns även en civilrättslig, med delvis egna förutsättningar.

Det finns ingen lag som i sig anger att markägare får tillåta parkering på sin mark. Detta följer av grundlagsskyddad nyttjanderätt för ägaren, men det finns begränsningar meddelade i lag eller med stöd av lag. Bland dessa begränsningar finns bl.a. trafikregler på väg och i terräng som regeringen, statliga myndigheter och kommuner med lagstöd meddelat. Lokala trafikföreskrifter kan även gälla på enskild väg och enskild mark som inte är väg. Även reglerna i vägmärkesförordningen styr uppsättning och betydelse av vägmärken som används också av andra aktörer än staten och kommunerna.

I övrigt råder dock markägare i hög utsträckning över sin mark och har stor frihet att bestämma hur andra får eller inte får använda den. På många platser, särskilt i tätorterna, är det vanligt att markägare väljer att i viss utsträckning tillåta eller förbjuda parkering. Det kan röra sig om både privata markägare och exempelvis kommunala fastighetsägare.

Inom den civilrättsliga parkeringsregleringen finns förutsättningar att ta ut kontrollavgifter enligt 1 § lagen (1984:318) om kontrollavgift vid olovlig parkering, förkortad LKOP.

Enligt LKOP finns möjligheten att ta ut en avgift (kontrollavgift) om fordon parkerats inom område i strid med villkoren som markägaren har beslutat om. Lagen reglerar alltså inte i sig att parkering får tillåtas, utan hur villkor för parkering ska anges och under vilka förutsättningar en sanktionerande avgift kan tas ut. Lagen är utformad med lagen (1976:206) om felparkeringsavgift, förkortad LFP, som förebild (prop. 1983/84:104 s. 12–14 och 22), se avsnitt 8.6.1. Högsta domstolen har också uttalat att det ur den enskildes perspektiv är rimligt att de båda lagarna så långt det är möjligt ges en enhetlig tolkning och tillämpning (NJA 2013 s. 711 I, p. 5).

Villkoren för parkering inom ett område som upplåts av markägare beslutas av markägaren själv. Villkoren kan exempelvis avse hur länge uppställning får ske och vilka eventuella taxor som gäller för parkering på marken. Villkoren är, till skillnad från i det offentligrättsliga systemet, inte kungjorda i en författningssamling. En kontrollavgift får dock endast tas ut om villkoren för parkering tydligt har tillkännagetts genom skyltning på platsen. Skyltningen ska utföras med vägmärken. Med detta avses vägmärken enligt vid varje tid gällande vägmärkesförordning (prop. 1983/84:104 s. 39). Här knyts alltså det offentligrättsliga och privaträttsliga systemet för parkering till viss del ihop. Högsta domstolen har också uttalat att en skyltning med vägmärken som har skett enligt vägmärkesförordningen som utgångspunkt uppfyller kravet på tydlighet i 3 § LKOP (NJA 2017 s. 669).

Ett parkeringstillstånd för rörelsehindrade ger i sig ingen särskild rätt i förhållande till parkering på tomtmark, eller rätt att parkera i strid med markägarens villkor. De villkor och förmåner som anges i 13 kap. 8 § TrF handlar om undantag och möjligheter i förhållande till den offentligrättsliga parkeringen. Det innebär dock inte att det står en markägare fritt att bestämma en viss betydelse av ett vägmärke eller avgöra att utländska tillstånd med motsvarande rätt ska ha andra villkor, enbart för att de är utländska.

Vägmärket E19, *Parkering,* tillsammans med tilläggstavlan T7 *Rörelsehindrade* har enligt vägmärkesförordningen (2 kap. 30 § VmF) innebörden att platsen är reserverad för rörelsehindrade med särskilt tillstånd enligt den föreskrivna betydelsen, dvs. sådana tillstånd som avses i trafikförordningen. Vägmärkesförordningen hänvisar till både tillstånden enligt 13 kap. 8 § TrF och tillstånden enligt 13 kap. 9 § TrF, det vill säga de tillstånd utfärdade i annat land som Transportstyrelsen kan föreskriva om giltighet för i Sverige. Om Transportstyrelsen före-

skriver att ett utländskt tillstånd av viss typ, exempelvis sådana som följer av EU-rätten, ska gälla på samma sätt som tillstånden enligt TrF, är det därmed inte möjligt att ge tilläggstavlan T7 *Rörelsehindrade* någon annan betydelse än den föreskrivna. De utländska tillstånden omfattas därmed av reservationen för rörelsehindrade med särskilt tillstånd redan till följd av den betydelse som vägmärket har enligt vägmärkesförordningen.

Det finns dock ingen skyldighet för markägaren att erbjuda samma villkor som annars hade gällt på en parkering med kommunalt huvudmannaskap. Villkoren för parkering på tomtmark kan alltså variera, exempelvis avseende avgiftsfrihet eller längsta tid för parkering. Vid tomtmarksparkering är det vanligt att även parkeringsplatserna reserverade för rörelsehindrade omfattas av avgiftsplikt. Det är också möjligt att exempelvis endast tillåta att de som arbetar på fastigheten får parkera där och då reservera platser för vissa personer. I sådana fall ger ett parkeringstillstånd för rörelsehindrade enligt trafikförordningen ingen särskild förmån, eftersom tillståndet i sig inte medför tillåtelse att parkera i området. Detta gäller oavsett om det är ett svenskt eller i utlandet utfärdat tillstånd som föreskrivits ha samma rätt. De villkor som gäller ska dock vara tydligt utmärkta med vägmärken, annars får en kontrollavgift inte tas ut. Det finns därmed ett starkt incitament för markägaren att tydligt märka ut villkoren.

Det finns ingen myndighet som har tillsyn över tillämpningen av lagen om kontrollavgift vid olovlig parkering. Om markägaren anser att kontrollavgift ska tas ut ska markägaren utställa en betalningsuppmaning till fordonets ägare. Vid oenighet är det upp till markägaren att väcka talan vid tingsrätt och därmed kan markägarens talan om uttag av kontrollavgift prövas. Då prövas om markägaren märkt ut tydligt och i enlighet med föreskrifterna. Därmed finns även för dessa parkeringsfrågor ett system för rättslig prövning av om förutsättningarna för att ta ut kontrollavgift är uppfyllda.

8.4 Utformningskrav och internationellt erkännande av parkeringstillstånd för rörelsehindrade

Enligt 1998 års rådsrekommendation (se avsnitt 3.1.3) ska medlemsstaterna erkänna parkeringstillstånd för personer med funktionshinder, vilka utfärdas av varje medlemsstat enligt den enhetliga gemen-

skapsmodellen, så att innehavaren av ett sådant tillstånd kan åtnjuta de parkeringsförmåner som hör samman med detta tillstånd och som medges i den medlemsstat där innehavaren befinner sig.

I Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (TSFS 2009:73) om parkeringstillstånd för rörelsehindrade, meddelade med stöd av 13 kap. 9 § TrF, finns bestämmelser om tillståndens utformning och användning samt om utländska tillstånds giltighet i Sverige.

Dagens utformnings- och giltighetskrav följer 1998 års rådsrekommendation, med nationella tillägg som är förenliga med rekommendationen. Tillstånden har bestämda mått, färger och illustrationer. Utländska parkeringstillstånd av samma gemenskapsmodell utfärdade i en stat inom EES ger i Sverige samma rätt som parkeringstillstånd enligt 13 kap. 8 § TrF. Även vissa tredjelandstillstånd ger samma rätt, dock inte sedan innehavaren vistats i Sverige i mer än ett år (5 kap. 1 § TSFS 2009:73).

Tillstånden som kommunerna utfärdar ska även vara utformade så att förfalskning och efterbildning försvåras, med vissa angivna minimiskydd. På baksidan av kortet ska innehavarens foto, namn och namnteckning finnas.

Respektive tillstånd ska ha ett serienummer som enligt Transportstyrelsens föreskrifter ska innehålla följande uppgifter:

- fyra siffror, som ska ange kommunen såsom sägs i Statistiska centralbyråns meddelanden i samordningsfrågor för Sveriges officiella statistik,
- kommunens löpnummer för parkeringstillstånd,
- de två sista siffrorna i tillståndshavarens födelseår,
- bokstaven M om tillståndet avser en man och bokstaven K om tillståndet avser en kvinna, samt
- bokstaven F om tillståndet avser en rörelsehindrad som får tillstånd för att han eller hon själv kör motordrivet fordon och bokstaven P om tillståndet avser en rörelsehindrad som får tillstånd för att han eller hon regelbundet behöver hjälp av föraren utanför fordonet.

Dessa uppgifter innebär att serienumren får en enhetlig utformning samtidigt som de innehåller viss information som underlättar parkeringsövervakningen.

Rådsrekommendationen gäller parkeringsvillkor, men har i Sverige utvidgats till att kunna gälla även trängselskatt och andra bestämmelser i trafikförordningen. Det finns dock anledning att framhålla att rådsrekommendationen, liksom det nu aktuella direktivet, syftar till att säkerställa att innehavaren får samma parkeringsvillkor som personer med motsvarande tillstånd i den medlemsstat som besöks. Det innebär att det i respektive land i dag och även framöver kan finnas skillnader mellan vilka parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter som gäller, jämfört med vad som gäller i det utfärdande landet.

Även andra villkor i trafiken som erbjuds kan variera mellan länderna. Det är inte givet att vissa förmåner eller tillgänglighetsregler i trafiken som finns i Sverige, också finns i andra EU-länder. Trafikreglering utgör inte ett harmoniserat område inom EU. I länder där det exempelvis finns miljözoner eller andra regler som avser att begränsa utsläppen från biltrafiken, kan det finnas administrativa eller andra krav som den som reser inom unionen behöver förhålla sig till. Kraven kan då variera mellan medlemsstaterna och även lokalt i respektive land – exempelvis vilka avgaskrav som finns, vilka handlingar som måste medföras och vilka som är undantagna förbuden. Här finns en viss intressekonflikt – som berör trafikanter i allmänhet men som kan bli påtaglig för trafikanter med funktionsnedsättning i synnerhet – mellan å ena sidan den fria rörligheten och å andra sidan kraven på luftkvalitet, ställda bl.a. genom luftkvalitetsdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 2024/2881 av den 23 oktober 2024 om luftkvalitet och renare luft i Europa). Kommissionen arbetar med s.k. Urban Vehicle Access Regulations (UVAR) för att göra bestämmelserna om miljözoner och motsvarande mer likriktade inom EU. Sverige har valt att införa undantag för innehavare av parkeringstillstånd för rörelsehindrade i miljözoner, men i andra länder kan kraven se annorlunda ut eller vara förenade med administrativa krav. Detta är frågor som inte regleras i rådsrekommendationen eller EU-direktivet 2024/2841, men som kan komma att styras på ett annat sätt inom unionen i framtiden.

8.5 Nuvarande hantering av uppgifter om parkeringstillstånd och befintliga uppgiftssamlingar

8.5.1 Kommunala uppgiftssamlingar

Det finns inga särskilda bestämmelser i trafikförordningen som närmare reglerar handläggningen av tillstånd eller registerhållningen av ärenden och utfärdade tillstånd. Den kommun som utfärdar tillståndet bestämmer tillståndets serienummer enligt en föreskriven modell. Uppgifter om utfärdade tillstånd hålls därefter ordnade av respektive utfärdande kommun. Det är även kommunen som bevarar akter från avslutade ärenden. Kommunen omfattas i denna hantering av gällande lagstiftning enligt bl.a. EU:s dataskyddsförordning, lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning, lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten, arkivlagen (1990:782), förvaltningslagen (2017:900) och offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

I praktiken innebär detta att alla uppgifter vid sidan om det fysiska parkeringstillståndet finns hos respektive kommun. Om en polis eller parkeringsvakt på gatan har anledning att kontrollera om serienumret överensstämmer med ett giltigt tillstånd, behöver han eller hon kontakta den utfärdande kommunen. Gäller det ett utländskt tillstånd behöver utfärdaren i det berörda landet kontaktas för motsvarande uppgift. Den decentraliserade hanteringen påverkar därmed även möjligheterna till kontroll av giltigheten hos tillstånd som utfärdats av andra än den kommun där bevakningen sker.

8.5.2 Central uppgiftssamling

Det finns ingen central uppgiftssamling över tillstånd utfärdade i Sverige. Det finns inte heller någon motsvarande samlad uppgiftssamling för hela EU.

Frågan om ett nationellt register har övervägts tidigare utan att föreslås. I utredningen Transportstyrelsens databaser på vägtrafikområdet, SOU 2010:76, gjordes bedömningen att central registrering av uppgifter om parkeringstillstånd för rörelsehindrade inte skulle införas i Transportstyrelsens databaser. Som skäl anfördes att vinsterna av en central registrering inte är så stora att det motiverar att

en sådan införs. Härtill kommer att uppgifterna är integritetskänsliga, vilket talar mot en central registrering. I utredningen beaktades också svårigheten att skapa sig en bild av utbredningen av fusk och att en registrering skulle innebära ökad kostnad för något kollektiv medan vinsten med ett register i första hand var kommunernas (SOU 2010:76 s. 646 och 647). Frågan har även senare beretts inom Regeringskansliet, utan att förslag om centralt register har lämnats (prop. 2016/17:188 s. 56 samt prop. 2018/19:33 s. 34).

Transportstyrelsen har enligt sin instruktion till huvuduppgift att svara för regelgivning, tillståndsprövning och tillsyn inom transportområdet (se 1 § förordningen [2008:1300] med instruktion för Transportstyrelsen). Transportstyrelsen är också registermyndighet för uppgiftssamlingen vägtrafikregistret och ansvarar för det system- och programmeringsarbete som behövs. Bestämmelser om behandling av personuppgifter i Transportstyrelsens verksamhet på vägtrafikområdet och vägtrafikregistret finns huvudsakligen i vägtrafikdatalagen (2019:369) och vägtrafikdataförordningen (2019:382). Dessa författningar kompletterar EU:s dataskyddsförordning.

Transportstyrelsen har därmed i dag inte ansvar för att centralt samla uppgifter om tillstånd som kommunerna utfärdat och behandla sådana personuppgifter automatiserat. Det finns vare sig juridiskt stöd eller ett anpassat tekniskt system för detta.

8.6 Övervakning, straff och liknande sanktioner

8.6.1 Parkeringsövervakning och felparkeringsavgifter

I vardagligt tal förekommer fortfarande begreppet parkeringsböter, men sedan 1970-talet är sådana överträdelser i huvudsak avkriminaliserade. Överträdelser av bestämmelser som rör stannande och parkering är i allmänhet inte belagda med straff i straffrättslig mening. Överträdelser av parkeringsbestämmelserna i trafikförordningen eller lokala trafikföreskrifter sanktioneras i stället genom felparkeringsavgifter enligt lagen om felparkeringsavgift. Lagens tillämpning förutsätter att överträdelsen inte är förenad med straff, exempelvis enligt brottsbalken eller lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott.

Enligt 2 § LFP är den som överträder föreskrifter som rör parkering eller stannande skyldig att betala en felparkeringsavgift. Fordo-

nets ägare ansvarar för att felparkeringsavgiften betalas. Det handlar om en administrativ avgift, men i och med att avgiften tas ut av fordonsägare vid överträdelse av en rättsregel och har ett visst bestraffande och avskräckande syfte, så har den också karaktär av en sanktion. Felparkeringsavgiften bestäms av respektive kommun och kan uppgå till ett högsta angivet belopp som bestäms av regeringen.

Enligt 5 § första stycket LFP får parkeringsanmärkning meddelas av en polisman, men också av sådan parkeringsvakt som avses i lagen (1987:24) om kommunal parkeringsövervakning m.m. Övervakning av efterlevnad av parkeringsbestämmelser i tätorterna sker i stor utsträckning av förordnade kommunala parkeringsvakter. Parkeringsvakterna ska ha genomgått utbildning enligt Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (RPSFS 2002:1, FAP 759-1) om utbildning av parkeringsvakter.

Den sanktion som i regel följer av att olovligen – dvs. utan att inneha ett giltigt tillstånd – stanna eller parkera på parkeringsplats som är reserverad för rörelsehindrade är därmed vanligen en felparkeringsavgift. Även den som innehar ett giltigt tillstånd kan vara tvungen att betala en felparkeringsavgift, om innehavaren parkerat för länge eller på annat sätt i strid med angivna villkor. Det kan exempelvis också handla om att innehavaren har använt tillståndet i strid med föreskrifterna, genom att inte placera tillståndet klart synligt för kontroll och därmed inte haft rätt att parkera på det sätt som parkeringstillståndet annars medfört (NJA 2005 s. 20).

Regeringen beslutade 2016 om förordningsändringar mot fusk och missbruk av parkeringstillstånd. En av ändringarna var att en kommun kan fastställa felparkeringsavgiften till högst 1 300 kronor, vilket innebar en höjning jämfört med tidigare. Beloppet är högre än de flesta beloppen för ordningsbot av överträdelser av trafikförordningen enligt Riksåklagarens föreskrifter (2024:1084) om ordningsbot för vissa brott, bilaga 1a.

Samtidigt som det högsta beloppet för felparkeringsavgift höjdes ändrades även förordningen (1982:198) om flyttning av fordon i vissa fall, se nedan. Ändringarna av förordningarna hade till syfte att ge kommunerna förbättrade förutsättningar att bedriva en effektiv parkeringsövervakning samt minska incitament till fusk och missbruk av parkeringstillstånd (prop. 2016/17:188 s. 56).

Felparkeringsavgifter är en sanktion som tillämpas regelbundet i hela landet. År 2025 meddelades enligt Transportstyrelsens uppgifter

1,3 miljoner parkeringsanmärkningar. Parkeringsvakterna och polisen anger en kod på parkeringsanmärkningen som kategoriserar slag av överträdelse. Med hjälp av koden är det möjligt att ta fram hur vanligt förekommande det är med parkeringsanmärkningar för att olovligen ha parkerat på en parkeringsplats reserverad för en viss trafikantgrupp. Enligt uppgifter från Transportstyrelsen rör det sig om cirka 25 000 anmärkningar som utifrån koden avser att ett fordon stannat eller parkerat för annat ändamål än på- eller avstigning på en plats avsedd för rörelsehindrade med särskilt tillstånd. Viss felmarginal finns utifrån hur anmärkningar antecknas och det ska även understrykas att denna uppgift endast avser just den överträdelsen och överträdelser på allmän plats.

Även hur kommunerna reglerar sina parkeringsplatser påverkar förekomsten av fusk och parkeringsövervakningens möjligheter att ingripa. Stockholm har valt att inte helt undanta rörelsehindrade från avgiftsplikt utan i stället infört ett administrativt system där innehavarna ansöker om en reduktion. Enligt kommunen har antalet falska tillstånd därefter minskat. Genom att innehavare ansöker tillkommer också en kontroll av att den som ansöker om avgiftsreducering är innehavare av ett giltigt tillstånd. Enligt en undersökning från Stockholm från 2014 där parkeringsvakter fick notera antalet utländska tillstånd på avgiftsbelagda gator i innerstaden identifierades cirka 740 unika utländska tillstånd. Cirka 95 procent av dessa användes i svenskregistrerade fordon. Vid en mätning 2017, efter att kommunen ändrat sin avgiftsreglering, noterades endast 11 unika tillstånd, varav ett misstänktes vara falskt.[4] Justeringar i den lokala avgiftsregleringen har alltså använts som ett sätt att minska incitament till fusk och har sannolikt också minskat antalet falska tillstånd. Inte heller Malmö undantar sedan ett antal år generellt alla tillståndshavare från avgiftsplikt, utan även parkeringsplatser reserverade för tillståndshavare har parkeringsavgift. Även där upplevs problemen med falska tillstånd ha minskat väsentligt.

Det finns ingen myndighet som har tillsyn över vare sig kommunernas regelgivning eller tillämpning av trafikförordningen och vägmärkesförordningen. I trafikförordningen har kommuner och myndigheter getts bemyndiganden för olika frågor, där kommunernas bemyndiganden inte är föremål för tillsyn av förvaltningsmyndig-

[4] Stockholms stad, Parkeringsundersökning 2017, Särredovisning av parkerade fordon med parkeringstillstånd för rörelsehindrad, s. 6.

heterna. Beslut om föreskrifter och undantag kan överklagas i de enskilda fallen. Ingen myndighet har tillsyn över tillämpningen av lagen om felparkeringsavgift. Däremot kan anmärkningar bestridas och beslut överklagas till allmän domstol. Därmed finns ett system där besluten i olika skeden kan överprövas, antingen av domstolar eller av statliga myndigheter.

8.6.2 Flyttning av fordon

När det behövs för ordning och säkerhet i trafiken eller av naturvårdsskäl finns det i särskilt angivna fall stöd för att flytta fordon. Stödet för detta finns i lagen (1982:129) om flyttning av fordon i vissa fall samt förordningen om flyttning av fordon i vissa fall.

Flyttningen kan ske till en särskild inhägnad uppställningsplats och fordonets ägare är som regel skyldig att ersätta kostnaden för flyttningen och övriga åtgärder som vidtagits med stöd av lagen (7 §). Även om flyttning av fordon inte utgör en straffrättslig reglering kan felparkering även i detta avseende leda till en betydande olägenhet för fordonsägaren. Risken att fordonet flyttas bör därför ha en avskräckande effekt.

Det finns flera flyttningsgrunder angivna i lagen och förordningen, men en särskilt reglerad flyttningsgrund är att fordonet är uppställt i strid med föreskrifter om stannande eller parkering på en parkeringsplats som är reserverad för personer med parkeringstillstånd för rörelsehindrade (2 §). Sedan 2017 finns även flyttningsgrunden att det till stöd för uppställningen åberopats ett parkeringstillstånd för rörelsehindrade som är ogiltigt eller som har anmälts stulet eller förlorat hos Polismyndigheten (2 § förordningen [1982:198] om flyttning av fordon i vissa fall).

Det är i allmänhet Polismyndigheten eller den kommunala myndighet som ansvarar för parkeringsövervakningen som beslutar och verkställer flyttning av fordon som får flyttas till följd av felparkering (16 § förordningen om flyttning av fordon i vissa fall).

Det finns ingen samlad statistik över antalet flyttade fordon, men flyttningsgrunderna kan tillämpas i hela Sverige. Under 2024 flyttade Stockholm totalt 15 fordon och under 2025 flyttades 18 fordon med grunden ”Åberopande av ej giltigt tillstånd”. Fordon som flyttas med denna grund flyttas enligt kommunen alltid till uppställningsplats där

ägaren får hämta ut fordonet. Innan fordonet lämnas ut omhändertas det ogiltiga tillståndet och överlämnas i Stockholm till den kommunala trafikförvaltningen. Även andra storstadskommuner använder sig av samma flyttningsgrunder. Vid samråd har kommunerna framfört att flyttning uppfattas som ett effektivt medel för att förhindra och komma till bukt med fusk.

8.6.3 Straffrättsliga sanktioner

Det finns ingen särskild brottsrubricering som enbart handlar om parkeringstillstånd för rörelsehindrade. Det finns dock flera brottsrubriceringar som kan vara aktuella om förfalskade tillstånd tillverkas eller används eller om fel person använder tillståndet.

Ett parkeringstillstånd för rörelsehindrade är att betrakta som en urkund, dvs. en handling som upprättats som bevis och som har en utställarangivelse som kan kontrolleras på ett tillförlitligt sätt. Att obehörigen tillverka ett parkeringstillstånd för rörelsehindrade av den nu aktuella typen är därmed kriminaliserat som ett förfalskningsbrott enligt 14 kap. 1 § brottsbalken. Även brukande av något förfalskat har särskilda straffbestämmelser i 14 kap. 10 § brottsbalken.

Att exempelvis använda ett parkeringstillstånd som är utfärdat för en annan person kan utgöra missbruk av urkund enligt 15 kap. 12 § brottsbalken. Detta skulle kunna vara fallet när någon använder någon annans tillstånd och därmed får en otillbörlig fördel, oavsett om det skett med tillståndshavarens medgivande eller inte.

Det finns ingen känd statistik som visar hur vanligt förekommande det är att någon fälls till ansvar för förfalskningsbrott med anknytning till parkeringstillstånd eller missbruk av parkeringstillstånd.

Av kontakter med kommunerna framgår att det är ovanligt att kommunerna anmäler misstänkta brott. Ibland har sekretess hindrat anmälningar när det enbart handlat om bötesbrott, men i det avseendet har förutsättningarna förändrats i och med de sekretessbrytande bestämmelserna i lagen (2025:170) om skyldighet att lämna uppgifter till de brottsbekämpande myndigheterna.

8.6.4 Återkallelse med mera

Trafikförordningen anger att det är kommunen som prövar frågor om parkeringstillstånd för rörelsehindrade. Med detta avses inte enbart att pröva om ett tillstånd ska utfärdas eller inte. Kommunen beslutar även i fråga om återkallelse av tillstånd.

Ett tillstånd får återkallas om förutsättningarna för utfärdande inte längre finns eller om tillståndet inte används på föreskrivet sätt (13 kap. 8 § TrF). Exempelvis får tillståndet, om det är utfärdat till en förare, inte användas av annan än av tillståndshavaren. Om tillståndet är utfärdat till en passagerare, får det inte användas annat än *för* tillståndshavaren. Tillståndshavaren får heller inte låta någon annan använda tillståndet (3 kap. 1–3 §§ TSFS 2009:73). Innehavare som använder tillståndet fel, genom att exempelvis låna ut det, kan få sitt parkeringstillstånd återkallat av kommunen. Däremot finns det inga bestämmelser om exempelvis spärr- eller olämplighetstider, så som finns inom körkorts- och yrkestrafiklagstiftningen.

Det finns ingen säker uppgift om hur många tillstånd som återkallas per år. En återkallelse av tillstånd är dock en ingripande åtgärd, som förutsätter en individuell prövning och där bevisbördan ligger på myndigheten. Av kontakter med kommunerna framgår att återkallelseinstitutet tillämpas, men att det är mindre vanligt att tillstånd återkallas. Det förekommer att återkallelseutredningar inleds och att innehavare på det sättet får påminnelser om att de inte får låna ut tillstånd. Kommunerna upplever det däremot som svårt att föra i bevis att någon exempelvis lånat ut sitt tillstånd, vilket vore grunden för återkallelse. Om någon annan utnyttjar tillståndshavaren och använder tillståndet utan att tillståndshavaren har lånat ut det, är det sannolikt inte en grund för återkallelse. Då ligger en straffrättslig sanktion mot den som tagit tillståndet närmare till hands.

Överklaganden av återkallelsebeslut kan i dag prövas i samma ordning som grundfrågan.

8.7 Överklagande

8.7.1 Särskilda bestämmelser om överklagande av kommunala beslut på trafikområdet

När både bemyndiganden att meddela föreskrifter och rätten att pröva undantag på 1970-talet överfördes till kommunerna (se avsnitt 8.2.1), infördes även en särskild ordning för överklagande av kommunens beslut genom den nya trafiknämndslagen. Överklagandeordningen enligt trafiknämndslagen avviker från vad som annars gäller enligt bl.a. kommunallagen (2017:725), förkortad KL, och förvaltningslagen (2017:900), förkortad FL.

I förarbetena till trafiknämndslagen finns främst resonemang gällande förhållandet mellan de övergripande principbesluten och de beslut om föreskrifter och undantag som materialiserar fullmäktigebesluten, det vill säga nämndernas beslut. För de förstnämnda låg det enligt förarbetena närmare till hands att dessa prövas genom kommunal laglighetsprövning, medan de senare bedömdes vara av mer teknisk art och där nämndbeslut och förvaltningsbesvär var en lämpligare ordning (prop. 1977/78:81 s. 44). Nämndernas beslut om både föreskrifter och beslut om undantag kunde och kan därför än i dag överklagas till länsstyrelsen.

Från början kunde besluten därefter överklagas till regeringen som sista instans, men från 1987 överfördes detta från regeringen till centrala förvaltningsmyndigheter, först till Trafiksäkerhetsverket, sedan Vägverket och senare Transportstyrelsen. Något krav på prövningstillstånd finns inte.

Att överklaga beslut till regionala och centrala förvaltningsmyndigheter var en vanlig ordning på 1970-talet som levt kvar inte enbart på trafikregleringsområdet, utan även exempelvis inom fordonsområdet.

När förvaltningsmyndigheterna gjordes till slutinstans i ärenden rörande överklaganden av trafiknämnders beslut berördes inte frågan om rätten till domstolsprövning (prop. 1977/78:81 s. 46 samt prop. 1986/87:34 s. 9–10). I överklagandeordningen, såsom den gäller enligt trafiknämndslagen, görs heller ingen skillnad om beslutet handlar om föreskrifter, det särskilda parkeringstillståndet för rörelsehindrade eller andra tillstånd och undantag.

8.7.2 Rätt till domstolsprövning av beslut om parkeringstillstånd

Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, förkortad EKMR, är en av Europarådet antagen konvention som sedan 1995 gäller som svensk lag genom inkorporering (1 § lagen [1994:1219] om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna).

I Högsta förvaltningsdomstolens avgörande HFD 2016 ref. 41 prövades frågan om överklagandeförbudet i 6 § trafiknämndslagen avseende parkeringstillståndet för rörelsehindrade var förenligt med artikel 6.1 EKMR om rätten till domstolsprövning av civila rättigheter eller skyldigheter, eller om överklagandeförbudet skulle få ge vika för reglerna om överklagande i förvaltningslagen.

Högsta förvaltningsdomstolen fann att beslut om parkeringstillstånd för rörelsehindrade rör en civil rättighet i Europakonventionens mening och alltså ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol enligt den tidigare 3 § förvaltningslagen (1986:223). Högsta förvaltningsdomstolen avslog därför kommunens överklagande av kammarrättens avgörande. Kammarrättens beslut att visa målet åter till förvaltningsrätten för prövning i sak av överklagandet av Transportstyrelsens beslut stod därmed fast.

EKMR garanterar enskildas rättigheter i förhållande till de fördragsslutande staterna. Kammarrätten i Stockholm har konstaterat att kommunerna inte har samma rätt till domstolsprövning enligt EKMR.[5] Kommunerna kan därför inte överklaga Transportstyrelsens beslut eller, om Transportstyrelsens beslut överklagats till domstol, avgöranden från förvaltningsdomstolarna.

De nämnda avgörandena tydliggör inte att kommunen, trots trafiknämndslagen, redan vid överklagandet av kommunens beslut ska överlämna beslutet direkt till förvaltningsdomstol. Samtliga länsstyrelser tar i dag upp överklaganden av kommunernas beslut i denna fråga.

[5] Kammarrätten i Stockholms avgörande i mål nr 7310-17.

8.7.3 Nuvarande tillämpning av överklagandebestämmelser

Trafiknämndslagen har inte ändrats efter HFD:s avgörande. Den praktiska följden av detta är att den enskildes ärende i teorin kan prövas i upp till sex instanser, beroende på vem som klagar.

Kommunens beslut avseende parkeringstillstånd för rörelsehindrade kan enligt lagen i dag överklagas till länsstyrelsen. Både den enskilde och kommunen, i egenskap av första prövande myndighet, är part i ärendet.

Beroende på utfall i länsstyrelsen kan den enskilde eller kommunen därefter överklaga länsstyrelsens beslut till Transportstyrelsen.

Transportstyrelsens beslut kan överklagas till förvaltningsdomstolarna, men endast om Transportstyrelsens avgörande innebär att det går den enskilde emot. Kommunen kan klaga på länsstyrelsens beslut, men inte på Transportstyrelsens eller förvaltningsdomstolarnas avgörande.

Frågor om parkeringstillstånd prövas därför årligen av förvaltningsrätterna och vissa beslut har även prövats av kammarrätt, men ärendena har först gått genom en länsstyrelse och Transportstyrelsen.

Tillgängligheten till praxis har minskat över de senaste åren. Transportstyrelsen och tidigare Vägverket har tidigare publicerat vägledande avgöranden på myndighetens hemsida (7 § rättsinformationsförordningen [1999:175]). Myndigheten har efter ovan nämnda domstolsavgöranden tagit bort tidigare vägledande beslut med hänvisning till att Transportstyrelsen inte längre är sista instans. Antalet domstolsavgöranden med praxisverkan på området är begränsat.

8.7.4 Antalet överklagade beslut om parkeringstillstånd och kostnader

Det finns ingen samlad nationell uppgift om hur många ärenden om parkeringstillstånd för rörelsehindrade som kommunerna handlägger. Antalet giltiga tillstånd har som ovan nämnts uppskattats till cirka 90 000. Tillstånden är tidsbegränsade och antalet giltiga tillstånd förändras fortlöpande genom att tillstånd upphör att gälla och nya tillstånd utfärdas, ibland till tidigare tillståndshavare. Uppgiften ger ändå en bild av systemets omfattning och de volymer som kommunerna hanterar. Utöver de bifallsärenden som kommunerna handlägger tillkommer avslagsbeslut och andra negativa beslut. Det är inte känt hur

många sådana beslut det rör sig om, men genom länsstyrelserna går det att få uppgift om hur många negativa beslut som överklagats. Därtill kommer negativa beslut som aldrig överklagas.

För att få en bättre bild av antalet överklagade beslut har utredningen kontaktat samtliga länsstyrelser. De överklagade besluten avser i huvudsak nekade ansökningar men kan även avse beslut om återkallelse av tillstånd. Även om domkretsarna i dag enligt förordningen (1977:939) om allmänna förvaltningsdomstolars behörighet m.m. inte fullt ut sammanfaller med länsindelningen, ger uppgifterna sammantaget en bild av hur många beslut som överklagas och i hur många instanser besluten prövas innan de eventuellt avgörs i domstol.

Utredningen har frågat samtliga länsstyrelser hur många beslut som överklagats till respektive länsstyrelse under de tre senaste kalenderåren. I frågan ingick endast parkeringstillstånd för rörelsehindrade och inte andra beslut som överklagas enligt samma lag. Enligt uppgifterna från länsstyrelserna handlar det om cirka 1 000 ärenden som årligen hanteras av länsstyrelserna, se tabell 8.1. Drygt hälften av dessa hör till domkretsarna för förvaltningsrätterna i Stockholm, Göteborg och Malmö.

Tabell 8.1 Antal ärenden som överklagats till länsstyrelserna från länets kommuner

Länsstyrelse	2023	2024	2025
Blekinge län	33	24	22
Dalarnas län	9	11	9
Gotlands län	7	6	7
Gävleborgs län	97	53	50
Hallands län	15	18	12
Jämtlands län	23	25	19
Jönköpings län	27	36	34
Kalmar län	11	17	10
Kronobergs län	31	30	43
Norrbottens län	6	5	7
Skåne län	212	237	244
Stockholms län	156	192	244
Södermanlands län	28	54	38
Uppsala län	83	75	63
Värmlands län	3	3	10
Västerbottens län	11	15	20
Västernorrlands län	11	6	7

Länsstyrelse	2023	2024	2025
Västmanlands län	34	30	34
Västra Götalands län	124	149	166
Örebro län	6	5	6
Östergötlands län	34	41	51
Summa	**961**	**1 032**	**1 066**

Hur länsstyrelserna organiserar handläggningen av dessa ärenden varierar. Ärendena handläggs dock i regel inom en juristfunktion eller med medverkan av jurister. Hur mycket tid som krävs för en rättssäker prövning av ett överklagat beslut varierar naturligen utifrån det enskilda ärendets komplexitet. För att ändå få en samlad bild av den arbetsinsats som ärendena kräver har utredningen bett länsstyrelserna att redovisa hur många årsarbetskrafter som arbetar med överklagade ärenden om parkeringstillstånd. I de fall sådana uppgifter inte funnits tillgängliga har länsstyrelserna ombetts att lämna en uppskattning.

Med årsarbetskrafter avses i allmänhet den tid som myndigheten har betalat lön till anställda i utbyte mot arbete under ett räkenskapsår. Huvudregeln när man beräknar årsarbetskrafter är att utgå från ordinarie arbetstid för en heltidsanställd person. Vid en förenklad beräkning antas årsarbetstiden vara 1 920 timmar.

De inkomna svaren, som redovisas i tabell 8.2, varierade mellan redovisade årsarbetskrafter och redovisat antal timmar per år för ärendeslaget. Flera länsstyrelser framhöll att uppgifterna om årsarbetskrafter var uppskattningar. När länsstyrelsen har svarat ett visst antal timmar per år har utredningen omvandlat timantalet till årsarbetskrafter med utgångspunkt i en årsarbetstid om 1 920 timmar.

Tabell 8.2 Uppskattning av årsarbetskrafter för handläggningen av överklagade beslut vid länsstyrelserna

Länsstyrelse	2023	2024	2025
Blekinge län	0,12	0,1	0,1
Dalarnas län	0,013	0,022	0,016
Gotlands län	0,02	0,013	0,022
Gävleborgs län	0,3	0,2	0,3
Hallands län	0,15	0,16	0,09
Jämtlands län	0,04	0,11	0,04
Jönköpings län	0,07	0,219	0,16
Kalmar län	0,03	0,04	0,03
Kronobergs län	0,04	0,04	0,09
Norrbottens län	0,04	0,01	0,01
Skåne län	0,46	0,47	0,611
Stockholms län	0,5	0,5	0,5
Södermanlands län	0,05	0,05–0,08	0,05
Uppsala län	0,2	0,2	0,2
Värmlands län	0,003	0,003	0,01
Västerbottens län	0,064	0,024	0,11
Västernorrlands län	0,04	0,04	0,02
Västmanlands län	0,07	0,05	0,09
Västra Götalands län	0,06	0,07	0,08
Örebro län	0,02	0,02	0,03
Östergötlands län	0,255	0,155	0,157
Summa	**2,545**	**2,516**	**2,716**

Utredningen har även kontaktat Transportstyrelsen för att få en bild av antalet ärenden som överklagas från respektive länsstyrelse till Transportstyrelsen, se tabell 8.3. Det handlar om antalet ärenden som redan i dag prövas i flera överprövningsinstanser.

Tabell 8.3 Antal ärenden som överklagats från respektive länsstyrelse till Transportstyrelsen

Länsstyrelse	2023	2024	2025
Blekinge län	5	2	2
Dalarnas län	1	4	1
Gotlands län	0	1	2
Gävleborgs län	6	8	10
Hallands län	2	1	0
Jämtlands län	2	7	4
Jönköpings län	6	8	9
Kalmar län	6	4	2
Kronobergs län	9	11	8
Norrbottens län	2	2	1
Skåne län	60	52	53
Stockholms län	38	42	62
Södermanlands län	5	13	4
Uppsala län	31	14	15
Värmlands län	0	0	4
Västerbottens län	3	1	2
Västernorrlands län	1	0	2
Västmanlands län	4	9	14
Västra Götalands län	21	26	36
Örebro län	0	0	1
Östergötlands län	17	5	7
Summa	**219**	**210**	**239**

Även Transportstyrelsen har på utredningens förfrågan lämnat uppgifter om beräknade årsarbetskrafter. Dessa redovisas i tabell 8.4. I beräkningen ingår endast överklagandeärenden och inte regelutveckling och regelupplysning.

Tabell 8.4 Beräknade årsarbetskrafter för handläggningen av överklagade beslut om parkeringstillstånd för rörelsehindrade

	2023	2024	2025
Årsarbetskrafter Transportstyrelsen	1,7	1,3	1,7

Transportstyrelsen har även lämnat uppgifter om antalet beslut som överklagas från Transportstyrelsen till förvaltningsdomstolarna. Dessa redovisas i tabell 8.5. Vilken förvaltningsrätt som prövat överklagandet beror på vilken kommun som ursprungligen prövat ärendet. Kommunen är även i domstol den enskildes motpart eftersom det är kommunen som först prövat frågan. När ärendet är i domstol har varken länsstyrelserna eller Transportstyrelsen någon del i handläggningen.

Tabell 8.5 Antal ärenden som överklagats från Transportstyrelsen till förvaltningsdomstolarna

	2023	2024	2025
Ärenden från Transportstyrelsen till förvaltningsdomstolarna	93	47	52

Därmed hanteras parkeringstillstånd redan i dag i viss omfattning av förvaltningsdomstolarna, även om antalet skulle bli högre vid en annan lydelse av trafiknämndslagen. Om samtliga överklaganden i stället skulle prövas direkt av förvaltningsrätterna skulle antalet mål om parkeringstillstånd för rörelsehindrade där kunna öka från dagens cirka 50–100 mål till omkring 1 000 mål per år fördelade på samtliga förvaltningsrätter.

Det saknas uppgift om hur stora kostnaderna i dag är för förvaltningsdomstolarna att handlägga mål om parkeringstillstånd för rörelsehindrade. Domstolsverket tar årligen ut styckkostnader för målkategorier på förvaltningsrätterna. Förvaltningsrätterna avgjorde drygt 100 000 mål under 2025, enligt Domstolsverkets årsredovisning. Parkeringstillstånd för rörelsehindrade är dock ingen egen måltyp i årsredovisningen, utan sorterar in under Övriga mål. Styckkostnaden för kategorin övriga mål för 2025 var 8 385 kronor och omfattar domstolens hela kostnad för att hantera ärendet. Kategorin Övriga mål

är inte homogen utan omfattar både mål som är mycket resurskrävande och mål som är mindre resurskrävande. De cirka 50 ärenden som överklagats från Transportstyrelsen årligen sorterar under en kategori som 2025 inrymde drygt 26 000 mål.

Parkeringstillstånd för rörelsehindrade är en förhållandevis begränsad prövning som genom hela instansordningen avgörs på handlingarna, vanligtvis en ansökan och ett eller flera medicinska underlag om sökandens förflyttningsförmåga. Ärendetypen kan sägas tillhöra mål av enklare beskaffenhet. Det är vidare sannolikt mål där muntlig förhandling inte kan antas vara till fördel för utredningen eller främja ett snabbt avgörande av målen. Ärenden om parkeringstillstånd bör därför tillhöra de övriga mål som väsentligen understiger snittkostnaden. Vid ett antagande om att cirka 1 000 ärenden skulle hanteras i förvaltningsrätterna i stället för dagens cirka 50 ärenden kan kostnadsökningen, beräknad utifrån Domstolsverkets genomsnittliga styckkostnad för kategorin Övriga mål, uppskattas till omkring 8 miljoner kronor (950 × 8 385 = 7 965 750 kronor). Den faktiska kostnadsökningen är dock sannolikt betydligt lägre, eftersom mål om parkeringstillstånd för rörelsehindrade typiskt sett kan antas vara mindre resurskrävande än många andra mål i kategorin.

9 Erfarenheter från andra EU-länder

9.1 Bedömning av funktionsnedsättning och funktionshinderskort i andra EU-länder

Medlemsstaterna inom Europeiska unionen använder olika modeller för att bedöma funktionsnedsättning och för att fastställa rätt till stöd, ekonomiska bidrag, hjälpmedel och tjänster. Även formerna för att styrka funktionsnedsättning varierar mellan medlemsstaterna. Dessa skillnader utgjorde en viktig bakgrund till Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2841 om inrättande av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning.

I Europeiska kommissionens konsekvensbedömning inför förslaget till EU-direktiv 2024/2841 redovisas en översikt över medlemsstaternas huvudsakliga modeller för bedömning av funktionsnedsättning. Vissa länder utgår främst från medicinska diagnoser, andra bedömer graden av funktionsnedsättning för olika nedsättningar, medan ytterligare andra utgår från individens funktionella förmåga i olika miljöer och situationer.[1]

Förekomsten av nationella bevis som styrker funktionsnedsättning eller rätt till förmåner varierar också mellan medlemsstaterna. I exempelvis Tyskland och Frankrike finns etablerade system, medan ett motsvarande nationellt bevis inte funnits i exempelvis Sverige, Italien eller Grekland.

[1] Europeiska kommissionen, Commission staff working document – Impact assessment report accompanying the document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council establishing the European Disability Card and the European Parking Card for persons with disabilities, SWD/2023/290 final, s. 137.

9.2 Erfarenheter från EU:s pilotprojekt

Mellan 2016 och 2018 genomfördes ett pilotprojekt inom EU avseende ett gemensamt intyg om funktionsnedsättning (EU disability card). Åtta länder deltog i projektet: Belgien, Cypern, Estland, Finland, Italien, Malta, Rumänien och Slovenien.

Pilotprojektet byggde på framtagandet av ett gemensamt funktionshinderskort. Medlemsstaternas genomförande skilde sig dock åt i fråga om bl.a. målgrupp, organisation, administration, koppling till andra besluts- eller stödsystem för personer med funktionsnedsättning samt informationsinsatser riktade till kortinnehavare och tjänsteleverantörer. De tidigare erfarenheterna i respektive land varierade också. I vissa av de deltagande länderna saknades en enhetlig definition som kunde ligga till grund för utfärdandet av ett funktionshinderskort, medan andra länder redan hade motsvarande nationella system som tillämpades parallellt med pilotprojektet.

Pilotprojektet utvärderades av kommissionen genom rapporten Study assessing the implementation of the pilot action on the EU disability Card and associated benefits.[2] Kommissionen konstaterade bl.a. att kortet skapade ett tydligt mervärde inom EU genom att underlätta det ömsesidiga erkännandet av funktionsnedsättningsstatus och att kortet gjorde det enklare att ta del av förmåner vid resor till andra medlemsländer. Användarna uppgav generellt att systemet var användarvänligt och studier visade att kortet bidrog till ökat deltagande i kultur- och nöjesliv för användare. Därtill bedömdes de administrativa kostnaderna vara relativt låga och nyttan för tjänsteleverantörerna var större än kostnaderna.[3]

9.2.1 Erfarenheter från respektive land i pilotprojektet

I utvärderingen sammanställde kommissionen ett faktablad för vad som gällt i respektive land under pilotprojektet. Utredningen har därutöver kontaktat de länder som deltagit i pilotprojektet.

Underlaget varierar mellan de deltagande länderna. Kommissionens utvärdering innehåller i vissa fall mer omfattande redovisningar

[2] Europeiska kommissionen, Generaldirektoratet för sysselsättning, socialpolitik och inkludering, EY och IRVAPP, *Study assessing the implementation of the pilot action on the EU Disability Card and associated benefits: final report*, Europeiska unionens publikationsbyrå, 2021.
[3] *Study assessing the implementation of the pilot action on the EU Disability Card and associated benefits*, s. 122–161.

än i andra, och utredningens möjligheter att komplettera uppgifterna genom kontakter med nationella myndigheter har också varierat. Detta avspeglas i beskrivningarnas omfattning och detaljnivå.

Finland

Finland har en nationell lagstadgad definition av funktionsnedsättning som överensstämmer med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Något motsvarande nationellt bevis om funktionsnedsättning fanns dock inte innan pilotprojektet inleddes.

I Finland benämns kortet på svenska ”funktionshinderskort”. Under pilotprojektet antogs i Finland inga särskilda författningar som reglerade kortet eller pilotprojektet. I stället grundades rätten till kortet på ett antal förmåns- eller stödbeslut, där majoriteten gav bokstaven A (Assistans) tryckt på kortet. Kortet administrerades av myndigheten Folkpensionsanstalten (Kela) och det finns än i dag möjlighet att ansöka om kortet via myndigheten.

Kela ansvarar för en nationell webbplats med information om funktionshinderskortet och hanteringen av ansökningar. Under 2018 hade omkring 5 200 personer ett kort utfärdat till sig. Det finska kortet gäller i tio år och utfärdandet har byggt på ansökan från den enskilde. En särskild hjälplinje har inrättats för att stödja ansökningsprocessen. Vid utgången av 2020 deltog 283 tjänsteleverantörer i systemet. De problem som rapporterades avsåg främst praktiska frågor kring ansökningsförfarandet.

Finland var det land som, enligt kommissionens utvärdering, hade den högsta användningsgraden av korten. I kommissionens enkätundersökning uppgav 89,4 procent av de svarande i Finland att de hade använt kortet minst en gång under de senaste tolv månaderna. Motsvarande andelar var 75,7 procent i Malta, 68,2 procent i Rumänien, 66,7 procent i Cypern och 63,6 procent i Belgien. Finland var också det land där kortinnehavarna uppvisade den största ökningen av deltagande i kulturaktiviteter samt, efter Rumänien, den näst största ökningen av deltagande i sportaktiviteter.

Belgien

Belgien saknar en nationell definition av funktionsnedsättning och utgick i pilotprojektet i stället från FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Alla personer med erkänd funktionsnedsättning enligt nationell rätt kunde ansöka om kortet. Någon särskild lag som reglerade kortet antogs inte. Korten producerades av en privat leverantör och skickades per post. Mellan 2016 och 2019 utfärdades cirka 75 000 kort.

Under pilotprojektet kunde tjänsteleverantörer registrera sitt deltagande via en webbaserad plattform. Under pilotperioden uppmuntrades arrangörer att delta och 2019 var det 474 arrangörer på plattformen. Tjänsteleverantörer uppmuntrades att registrera sig frivilligt online och att ange vilken typ av förmåner de skulle erbjuda innehavarna.

De största problemen som identifierades under pilotprojektet var bristande kännedom om kortet bland tjänsteleverantörerna, vilket ibland innebar att kortinnehavare ombads uppvisa ytterligare bevis på sin funktionsnedsättning.

Belgien hade fler kortinnehavare och fler anslutna tjänsteleverantörer än flera av de övriga pilotländerna. Enligt kommissionens utvärdering var dock användningsgraden bland de svarande lägre i Belgien än i de övriga deltagande länderna.

De tjänsteleverantörer som deltog var i allmänhet positivt inställda och bedömde att nyttan översteg kostnaderna för deltagandet.

Cypern

Cypern tillämpade under pilotprojektet FN:s definition av funktionsnedsättning. Vissa liknande rabattsystem fanns tidigare, men inte ett motsvarande nationellt bevis om funktionsnedsättning.

Funktionshinderskortet kunde endast fås av personer med medelsvår eller svår funktionsnedsättning, enligt nationella bedömningar. Begränsade funktionsnedsättningar berättigade därmed inte till ett kort.

Under pilotperioden utfärdades kort till 2 100 personer. Det krävdes ansökan för att få kortet och en extern aktör ansvarade för en webbportal med information om användningen. Cypern hade även en hjälptelefonlinje, som kunde stötta användarna.

Utvärderingen visar att ett problem var att vissa reseaktörer missförstod kortets funktion. Samtidigt rapporterades inga större svårigheter för personer som använde kort från andra deltagande länder.

Användningen var lägre än i flera av de övriga pilotländerna; en tredjedel av de svarande i kommissionens enkät uppgav att de inte hade använt kortet under de senaste tolv månaderna.

Estland

Estland hade redan ett nationellt kort och en nationell definition av funktionsnedsättning som delvis överensstämmer med FN:s definition. Det finns en nationell lagstiftning som hänvisar till grader av funktionsnedsättningsstatus. Även personer under 16 år och pensionärer omfattas av det nationella systemet.

Information om pilotprojektet lämnades på en nationell webbplats under perioden 2016–2017. Estland kom dock under pilotprojektet inte i gång med att utfärda egna kort enligt EU-modellen.

Italien

Italien har en nationell definition av funktionsnedsättning som ligger i linje med FN:s konvention. Gruppen som identifierades för kortet omfattade personer med mer än 67 procents funktionsnedsättning, motsvarande omkring två miljoner personer. Italien kom dock under pilotprojektet inte i gång med att utfärda egna kort enligt EU-modellen.

Malta

Malta använde FN:s definition av funktionsnedsättning och hade redan ett nationellt kortsystem som i stort motsvarade EU-kortet.

Totalt deltog 28 tjänsteleverantörer och drygt 11 000 personer ansökte om kortet under projektet. Ansökan kunde göras digitalt eller på plats och krävde passfoto samt intyg från läkare.

Kort med punktskrift kunde beställas särskilt, men dessa var betydligt dyrare att producera. Korten skickades per post eller hämtades hos den ansvariga myndigheten.

Problem som rapporterades under pilotprojektet var att vissa tjänsteleverantörer inte accepterade kortet. Kortinnehavare kunde då vända sig till ansvarig myndighet som kontaktade leverantören. Det visade sig också svårt att få tjänsteleverantörer att informera om sitt deltagande i systemet. Två tredjedelar av tjänsteleverantörerna ansåg dock att nyttan översteg kostnaderna.

Malta hade, utifrån kommissionens enkätundersökning, en relativt hög användningsgrad.

Rumänien

Rumänien har en nationell definition av funktionsnedsättning som överensstämmer med FN:s konvention. Funktionsnedsättningar delas in i fyra nivåer beroende på omfattning.

Totalt inkom drygt 14 000 ansökningar. Ansökan kunde göras bl.a. via e-post och krävde att den sökande angav identifikationsnummer för sitt tidigare intyg om funktionsnedsättning.

Webbportalen drevs av en extern aktör och uppdaterades periodvis av ansvarig myndighet. Korten behövde hämtas ut personligen.

Drygt 200 leverantörer deltog i försöksverksamheten. Det rapporterades att vissa tjänsteleverantörer inte accepterade kortet. Flera användare upplevde att kortet gav större nytta vid resor utomlands än vid användning i Rumänien. Det noterades även brister avseende information och uppdatering av webbportalen. Samtidigt var Rumänien det land i pilotprojektet där kortet medförde störst ökning av deltagande i sportaktiviteter.

Slovenien

Slovenien använder flera olika nationella definitioner av funktionsnedsättning. Landet saknade ett nationellt funktionshinderskort före pilotprojektet.

Funktionsnedsättningsstatus fastställs av en särskild nämnd och det finns databaser över både personer med funktionsnedsättning och kortinnehavare.

Information om kortet hanterades av en extern organisation via en webbportal. Korten som utfärdades gäller i tio år. Av uppskatt-

ningsvis 170 000 personer som kunde vara berättigade utfärdades drygt 7 500 kort under perioden 2017–2019.

Drygt 200 tjänsteleverantörer deltog i projektet. Ett återkommande problem var att många tjänsteleverantörer i övrigt inte kände till kortet. Samtidigt bedömde de tjänsteleverantörer som deltog att nyttan tydligt översteg kostnaderna.

För Sloveniens del finns ingen uppgift om användningsgraden av korten.

9.2.2 Information på särskilda webbplatser under pilotprojektet

Under pilotprojektet med EU:s funktionshinderskort tog några av de medverkande länderna, som nämnts under avsnitt 9.2.1, fram webbplatser med samlad nationell information och information om arrangörer och leverantörer som erbjuder särskilda villkor och hjälp och stöd till personer med funktionsnedsättning.

Erfarenheterna från pilotprojektet visar sammantaget att digitala informationsplattformar var en central del av genomförandet i flera medlemsstater. Plattformarna användes både för att informera kortinnehavare och för att synliggöra de tjänsteleverantörer som deltog i systemen.

I Belgien utvecklades en plattform där de enskilda leverantörerna, efter att ha godkänts för deltagande, ansvarade för att lägga in sin information. I de länder där ansvarig myndighet eller motsvarande kontrollerade vilken information som lades in på plattformen uppdaterades informationen, enligt tillgängliga uppgifter, varannan eller var tredje månad (Malta, Rumänien, Slovenien).

I flera av de deltagande länderna har plattformen förvaltats av privata aktörer (Cypern, Malta, Rumänien).

I Finland utvecklades en nationell informationstjänst kopplad till funktionshinderskortet (vammaiskortti.fi). Informationstjänsten Besöksmål för Funktionshinderkortet – Vammaiskortti är en webbbaserad plattform där personer med funktionsnedsättning och tjänsteleverantörer kan hitta information om besöksmål och verksamheter som är kopplade till funktionshinderskortet. På webbplatsen presenteras EU:s funktionshinderskort, hur det kan användas för att underlätta kommunikation och delaktighet i olika sammanhang (t.ex. vid

kollektivtrafik, kultur- och fritidsaktiviteter), samt en lista över platser där kortet är relevant.

Plattformen är utformad för att fungera som ett verktyg både för kortinnehavare och för organisationer som vill förbättra tillgänglighet och service för personer med funktionsnedsättning. Tjänsten i Finland illustrerar hur en nationell informationstjänst om tillgänglighet och funktionshinderskortet kan fungera i praktiken inför att kortet blir obligatoriskt i medlemsstaterna enligt EU-direktiv 2024/2841.

Även i Slovenien utvecklades en nationell informationstjänst (invalidska-kartica.si). Erfarenheterna från pilotprojektet visade att det var av stor betydelse med en välstrukturerad webbplats där anslutna förmånsleverantörer redovisas på ett tydligt och lättillgängligt sätt. Det visade sig även vara viktigt att etablera samverkan med aktörer bland tjänsteleverantörerna, särskilt sådana som kan erbjuda relevanta och meningsfulla förmåner för kortinnehavarna. Erfarenheterna visade också att informationsinsatser riktade till personer med funktionsnedsättning var centrala för att öka kännedomen om kortet och förståelsen för de fördelar som det medför. Genom riktade kommunikationskampanjer ökade användningen av kortet avsevärt i Slovenien.

9.2.3 Rekommendationer efter pilotverksamheten

I kommissionens utvärdering av pilotprojektet lämnas ett antal rekommendationer för ett framtida införande av ett gemensamt EU-funktionshinderskort. Flera av rekommendationerna kom att påverka det fortsatta arbetet, även om de inte fullt ut återspeglas i direktivets slutliga utformning.

- Medlemsstater som inför kortet bör säkerställa att samtliga sektorer som omfattas av systemet inkluderas, dvs. kultur, sport, nöje och transporter. Införandet bör ske i nära samverkan med berörda nationella myndigheter, vilka också bör ansvara för att informera relevanta tjänsteleverantörer inom sina respektive ansvarsområden om kortets införande och innebörd.
- Deltagandet för nationella tjänsteleverantörer bör vara obligatoriskt. Med detta avses att aktörer som erbjuder särskilda förmåner eller rabatter till personer med funktionsnedsättning i den egna medlemsstaten även bör erbjuda motsvarande förmåner till inne-

havare av EU-funktionshinderskortet från andra medlemsstater. Kommissionen pekar samtidigt på att eventuella merkostnader för tjänsteleverantörerna kan behöva kompenseras genom offentliga stöd eller subventioner, särskilt om antalet berättigade personer ökar.

- Deltagande tjänsteleverantörer bör vidare tillämpa tydliga tillgänglighetsstandarder. Kommissionen framhåller behovet av gemensamma riktlinjer, standarder och utbildningsinsatser på EU-nivå för att stödja medlemsstater och tjänsteleverantörer i detta arbete. Nationella tillsynsmyndigheter bör därutöver säkerställa att de tjänster som erbjuds inom systemet uppfyller gällande krav på tillgänglighet. Medlemsstaterna uppmuntras även att ge ekonomiskt stöd till åtgärder som förbättrar tillgängligheten.
- Användningen av kortet bör följas upp regelbundet. Kommissionen föreslår att medlemsstaterna använder ett gemensamt format för insamling av uppföljningsdata och att uppgifterna samlas i en gemensam digital plattform på EU-nivå. Uppföljningen bör ske i enlighet med dataskyddsregelverket och bygga på information som lämnas av tjänsteleverantörer och nationella ansvariga organ.
- Information om kortet bör vidare göras mer enhetlig inom unionen. Kommissionen framhåller att de nationella webbplatserna bör utformas efter gemensamma principer för att underlätta användningen för kortinnehavare. Vidare rekommenderas regelbundna möten mellan de nationella ansvariga organen, samordnade av kommissionen, för erfarenhetsutbyte, spridning av goda exempel och lösningar på gemensamma problem.

9.3 Parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning inom EU och i andra nordiska länder

EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning har inte föregåtts av en pilotverksamhet på samma sätt som EU-funktionshinderskortet. För att belysa förutsättningarna för genomförandet redovisas därför i stället översiktligt hur parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning används och administreras inom EU samt i vissa nordiska länder.

Parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning finns i någon utsträckning i alla länder inom EU, även om tillståndens rättsverkningar varierar mellan medlemsstaterna. Den som har ett parkeringstillstånd enligt den gemensamma modell som följer av rådets rekommendation (se avsnitt 3.1.3) bör kunna använda tillståndet inom hela EU och redan i dag ges de parkeringsförmåner som gäller i den medlemsstat som personen besöker. Kommissionen tillhandahåller på webbplatsen Your Europe information om vilka parkeringsförmåner tillståndet ger i respektive medlemsstat samt kontaktuppgifter för nationell regelinformation.

Det finns ingen enhetlig modell för prövning och utfärdande av parkeringstillstånd inom EU. Denna hantering varierar mellan länderna enligt uppgifter i kommissionens konsekvensbeskrivning inför förslaget till EU-direktivet 2024/2841. I exempelvis Nederländerna och Tyskland hanteras frågan om utfärdande av parkeringstillstånd precis som i Sverige av lokala myndigheter. I vissa länder, exempelvis Estland och Litauen, sker prövningen lokalt medan tillverkningen sker centralt.[4] I vissa länder förekommer även en ordning med dubbla parkeringstillstånd. Det finns då både ett lokalt eller regionalt parkeringstillstånd med viss utformning och ett EU-gemensamt enligt den äldre rådsrekommendationen.

För utfärdande krävs även i andra länder förutsättningar som liknar dem som gäller i Sverige. Enligt kommissionens sammanställning ställer de flesta länder krav på nedsatt rörelse- eller förflyttningsförmåga eller på funktionsnedsättningar som medför betydande begränsningar.[5]

9.3.1 Lagstiftningen i andra nordiska länder

Finland och Danmark har parkeringstillstånd som kan utfärdas till personer med funktionsnedsättning med motsvarande utformning som i Sverige. Båda dessa länder har följt 1998 års rådsrekommendation (se avsnitt 3.1.3) och ländernas tillstånd erkänns redan som likvärdiga med svenska tillstånd vid användning i Sverige (se avsnitt 8.4). Utredningen har varit i kontakt med dessa länder för att få en bild av hur parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning

[4] SWD/2023/290 final, s. 147.
[5] Ibid., s. 146.

regleras och administreras i andra nordiska länder samt för att följa deras genomförande av EU-direktivet 2024/2841.

Norge är en del av Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) och följer också 1998 års rådsrekommendation. Även Norge har således ett parkeringstillstånd med motsvarande utformning som i Sverige och detta tillstånd erkänns som likvärdigt vid användning i Sverige. EU-direktivet 2024/2841 är av kommissionen benämnt som EES-relevant och Norge utreder för närvarande om direktivet ska följas.

Finland

I Finland är det Transport- och kommunikationsverket (Traficom) som prövar och utfärdar parkeringstillstånd. Enligt 190 § vägtrafiklagen (729/2018) kan tillstånd beviljas personer med svåra rörelsehinder. Tillstånd kan också beviljas för transport av personer med svåra rörelsehinder.

Närmare kriterier anges i Statsrådets förordning om förutsättningar för beviljande av parkeringstillstånd för rörelsehindrade (FFS 471/2020) och utgår bl.a. från fastställda invaliditetsklasser. I fråga om tillstånd för transport av rörelsehindrade anges i förordningen att tillstånd kan beviljas om personen har ett regelbundet eller ofta återkommande behov av transport och han eller hon inte klarar sig utan annans hjälp efter en transport.

Danmark

I Danmark är det organisationen Danske Handicaporganisationers Brugerservice som prövar och utfärdar parkeringstillstånd. I Danmark är utfärdandet förenat med en avgift. Ett nytt kort kostar 425 DKK.

I Danmark finns bestämmelser om särskilda villkor för personer med funktionsnedsättningar i 14 a kapitlet færdselsloven (LBK nr 1312 af 26/11/2024) som i sin tur innehåller bemyndiganden att föreskriva om undantagsregler. Den författning som närmare reglerar förutsättningarna är Bekendtgørelse om parkeringskort for personer med handicap og institutionskort (BEK nr 782 af 07/08/2019). Tillstånd kan bl.a. beviljas personer som omfattas av vissa stödformer för personer med funktionsnedsättning, personer som är berättigade

till särskild färdtjänst samt personer med varaktigt nedsatt funktionsförmåga eller andra hälsotillstånd som medför betydande svårigheter att förflytta sig, arbeta eller genomföra utbildning.

Norge

Även Norge har liknande rekvisit avseende utfärdande av parkeringstillstånd. Prövningen görs i dag lokalt i kommunerna.

De närmare bestämmelserna om förutsättningarna för utfärdande finns på förordningsnivå i forskrift om parkeringstillatelse for forflytningshemmede (FOR-2016-03-18-264). Tillstånd kan beviljas förare som har ett särskilt behov av parkeringslättnader och som inte kan gå eller har stora svårigheter att förflytta sig längre avstånd. Tillstånd kan även medges till passagerare som regelbundet behöver förarens hjälp utanför fordonet och som har motsvarande svårigheter att förflytta sig.

Likheter och skillnader i förhållande till Sverige

Som framgår av redogörelsen har Danmark, Finland och Norge betydande likheter med Sverige i fråga om regler om när ett parkeringstillstånd får utfärdas (se avsnitt 8.3). Sveriges rekvisit för utfärdande avviker inte väsentligt, vare sig i en mer tillåtande eller mer restriktiv mening.

Finland har vissa funktionsnedsättningar som enligt fastställd invaliditetsklass berättigar tillstånd. Danmark har även särskilda kriterier kopplade till vissa former av transport för personer med funktionsnedsättning. Såväl Finland och Danmark som Norge har, precis som Sverige, bestämmelser som innebär att särskilda svårigheter att förflytta sig eller att röra sig utgör grundläggande rekvisit.

Möjligheten att i Finland utfärda tillstånd för transport av en person med rörelsehinder har en liknande konstruktion och rekvisit som passagerartillstånd i Sverige enligt trafikförordningen och Transportstyrelsens allmänna råd. Även de norska reglerna för passagerartillstånd utgår från ett regelbundet behov av förarens hjälp utanför fordonet.

Vid utredningens kontakt med dessa nordiska länder har inget av länderna uppgett att de i dagsläget arbetar med att förändra rekvisiten för utfärdande.

10 Ett nytt funktionshinderskort

10.1 Ett svenskt funktionshinderskort

Förslag

Ett EU-funktionshinderskort ska kunna utfärdas i Sverige. Kortet ska utgöra ett bevis på att innehavaren har en varaktig funktionsnedsättning och ska kunna användas för att underlätta för innehavaren att ta del av särskilda villkor och positiv särbehandling som erbjuds personer med en funktionsnedsättning i Sverige och i andra medlemsstater.

Ett nytt funktionshinderskort ska tas fram

Av Europaparlamentets och rådets direktiv 2024/2841 av den 23 oktober 2024 om inrättande av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning framgår att varje medlemsstat ska införa ett EU-intyg om funktionsnedsättning i gemensamma och standardiserade format. Dessa intyg ska erkännas ömsesidigt i alla medlemsstater. De behöriga myndigheterna i varje medlemsstat ska utfärda, förnya och återkalla EU-intygen i enlighet med sina nationella regler och förfaranden och sin nationella praxis (artikel 7 i EU-direktiv 2024/2841).

I direktivet konstateras att personer med en erkänd funktionsnedsättningsstatus och personer som annars ändå har rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning regelbundet stöter på särskilda och betydande svårigheter när de vistas i andra EU-länder. Detta eftersom de intyg eller bevis de innehar inte automatiskt erkänns i andra medlemsstater (skäl 12 och 15 i EU-direktiv 2024/2841).

Förmånstagare för EU-intygen är unionsmedborgare och familjemedlemmar vars funktionsnedsättningsstatus eller rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning erkänns av de behöriga myndigheterna eller organen i den medlemsstat där de är bosatta, genom t.ex. ett bevis om funktionsnedsättning, ett intyg eller tillstånd avseende funktionsnedsättningen eller någon annan formell handling som utfärdats i enlighet med nationella befogenheter, praxis och förfaranden (artikel 4 a i EU-direktivet 2024/2841).

Med personer med funktionsnedsättning avses i direktivet personer med varaktiga fysiska, psykiska, intellektuella eller sensoriska funktionsnedsättningar, vilka i samspel med olika hinder kan motverka deras fulla och verkliga deltagande i samhället på lika villkor som andra (artikel 3.3 i EU-direktivet 2024/2841). Denna definition av funktionsnedsättning återfinns även i artikel 1 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

EU-direktiv 2024/2841 reglerar således att det i varje medlemsstat ska utfärdas EU-intyg om funktionsnedsättning. Villkoren för bedömning och erkännande av en funktionsnedsättningsstatus eller beviljande av särskilda tjänster på grund av en funktionsnedsättning bestäms däremot inte i EU-direktivet, utan får avgöras i nationell lagstiftning (artikel 2.4 i EU-direktiv 2024/2841).

Det finns i dag nationella bevis om funktionsnedsättningsstatus i flera andra EU-länder. Inom ramen för EU:s pilotprojekt undersöktes hur införande av gemensamma EU-intyg skulle kunna göras (se avsnitt 9). Vissa länder, som t.ex. Finland och Slovenien som ingick i piloten, hade inga nationella bevis om funktionsnedsättning sedan tidigare, utan införde dessa som ett led i pilotprojektet.

I Sverige utfärdas inte något generellt bevis eller intyg som fastställer att en person har en funktionsnedsättning. I stället bygger det svenska systemet på att delaktighet, självbestämmande och rättssäkerhet för personer med funktionsnedsättning säkerställs genom ett flertal olika lagstiftningar och individuellt prövade insatser och stöd. Dessa regelverk är utformade utifrån respektive lagstiftnings syfte och det sammanhang eller den situation där stöd ska ges (se avsnitt 6).

I dag har Sverige således inte någon motsvarighet till det EU-intyg som regleras i EU-direktivet. Försäkringskassan kan, vid begäran från den enskilde, utfärda förmånsintyg till den som får aktivitetsersättning, sjukersättning eller handikappersättning. Ett sådant intyg kan den enskilde sedan visa upp för att få rabatter och förmåner.

Försäkringskassans förmånsintyg omfattar dock bara en mindre del av de personer som har en varaktig funktionsnedsättning. Det finns även ett antal lokala lösningar med intyg från assistansutförare, kommun, habilitering eller annan aktör som kan ge vissa lokala förmåner. Vissa tjänsteleverantörer, t.ex. nöjesparker som Gröna Lund och Liseberg, har själva tagit fram riktlinjer för vilken typ av bevis eller underlag som krävs för att ta del av de förmåner som tjänsteleverantören erbjuder till personer med funktionsnedsättning.

Vid utredningens samråd med tjänsteleverantörer (se avsnitt 2 för deltagande tjänsteleverantörer) påtalade flera aktörer att de ser betydande administrativa fördelar med ett gemensamt funktionshinderskort. Kortet förväntas kunna minska behovet av individuella bedömningar och underlätta för personal som i dag ofta saknar förutsättningar att avgöra vilka intyg som bör godtas.

För att uppfylla de krav som ställs på Sverige genom EU-direktivet föreslår utredningen att ett EU-intyg ska kunna utfärdas i Sverige. Detta föreslås dock i nationell rätt benämnas EU-funktionshinderskort (se avsnitt 10.4).

Funktionshinderskortet föreslås utgöra ett bevis på att innehavaren har en funktionsnedsättning och ska kunna användas för att underlätta för innehavaren att ta del av särskilda villkor och positiv särbehandling som tjänsteleverantörer erbjuder personer med funktionsnedsättning. EU-funktionshinderskortet föreslås således i dessa situationer utgöra bevis om en erkänd funktionsnedsättningsstatus. Funktionshinderskortet ska även underlätta för tjänsteleverantörer som erbjuder särskilda villkor eller positiv särbehandling att kunna identifiera målgruppen.

Det ska vara enkelt

Utredningens utgångspunkt har varit att genomföra EU-direktiven på ett ändamålsenligt och proportionerligt sätt i enlighet med de krav som unionsrätten ställer.

För att EU-funktionshinderskortet ska få genomslag måste ansökningsprocessen vara enkel, tillgänglig och tydlig. Målgruppen för funktionshinderskortet är personer med en varaktig funktionsnedsättning, ett tillstånd som i de flesta fall är kontinuerligt över tid. Har befintliga system prövat och fastställt en funktionsnedsättning,

bör det inte krävas någon ny prövning av funktionsnedsättningen för att få rätt till ett funktionshinderskort. Utredningen har haft som mål att i så stor utsträckning som möjligt använda redan befintliga system och strukturer för att identifiera målgruppen och administrera funktionshinderskortet. Genom att bygga vidare på etablerade system för bedömning och tillämpning kan den administrativa belastningen begränsas, både för myndigheter som administrerar EU-funktionshinderskortet och för de personer som ansöker om kortet. Ett sådant tillvägagångssätt bedöms bidra till att införandet av ett funktionshinderskort i Sverige blir effektivt, ändamålsenligt och mindre resurskrävande.

Utredningen föreslår inte att det på nationell nivå kopplas några skattefinansierade förmåner eller insatser till funktionshinderskortet (se avsnitt 10.6). Ett funktionshinderskort bör därför inte medföra någon risk för felaktiga utbetalningar från stat, region eller kommun.

Enligt 9 § förvaltningslagen (2017:900), förkortad FL, ska ett ärende handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts. Av lagen framgår även att en myndighet ska se till att ett ärende blir utrett i den omfattning som dess beskaffenhet kräver (23 § FL). Utredningen gör bedömningen att även detta talar för att ansökningsförfarandet för den enskilde och prövningen av ärendet hos utfärdande myndighet ska vara så enkel som möjlig och att onödiga utredningsåtgärder ska undvikas.

Målgruppen för funktionshinderskortet

Av artikel 3 i EU-direktiv 2024/2841 framgår att målgruppen för direktivet är den som har en varaktig fysisk, psykisk, intellektuell eller sensorisk funktionsnedsättning, som i samspel med olika hinder kan motverka hans eller hennes fulla och verkliga deltagande i samhället på lika villkor som andra. I direktivet anges även att medlemsstater som inte har någon definition av funktionsnedsättningsstatus kan använda rättigheter till särskilda tjänster som grundar sig på funktionsnedsättning när tjänster eller förmåner beviljas personer med funktionsnedsättning (skäl 11).

En viktig utgångspunkt för utredningen har varit en definition av målgruppen som skiljer den från andra grupper i samhället. Syftet med detta är att skapa en tydlighet kring vilka personer som har rätt

till ett EU-funktionshinderskort och därigenom öka acceptansen och förståelsen hos de aktörer som kan komma att utfärda eller erbjuda förmåner kopplade till kortet. En avgränsad målgrupp ökar förutsättningarna för att tjänsteleverantörer från olika verksamheter, organisationer och företag ska känna förtroende för systemet och vara villiga att ansluta sig till det. Som nämnts ovan har utredningen strävat efter att i så stor utsträckning som möjligt använda redan befintliga system och strukturer för att identifiera målgruppen för funktionshinderskortet.

För utredningen har det vidare varit viktigt att säkerställa att barn under 18 år omfattas av möjligheten att få ett funktionshinderskort. Barn med funktionsnedsättning kan ha särskilda behov av stöd och tillgänglighet och det anses därför angeläget att även denna grupp ges möjlighet att ta del av de förmåner och lättnader som kortet kan innebära. Även personer som har passerat pensionsåldern bör ingå i målgruppen. Utredningen har i kontakter med andra medlemsstater förstått att personer som har gått i pension inte alltid bedöms inkluderas i målgruppen. T.ex. gör Danmark preliminärt bedömningen att denna grupp inte ska anses omfattas av rätten till funktionshinderskort, utan i stället ska kunna nyttja ett flertal förmåner som särskilt riktar sig till pensionärer. Utredningen anser dock att det är lämpligt att personer som tidigare ingått i målgruppen även fortsättningsvis bör inkluderas i denna även efter pensionsåldern. Vidare framstår det som otillfredsställande om skillnad görs mellan någon som får en funktionsnedsättning vid 60 års ålder och någon som får en funktionsnedsättning vid 70 års ålder. Utredningen anser således att det inte bör finnas några åldersbegränsningar för att anses tillhöra målgruppen för funktionshinderskortet. Avgörande för om en enskild ska kunna få ett funktionshinderskort är om han eller hon har en sådan varaktig funktionsnedsättning som avses i artikel 3.3 i EU-direktiv 2024/2841. Det betyder alltså att ett litet barn bör kunna ingå i målgruppen likväl som någon som får en funktionsnedsättning vid 80 års ålder.

Slutligen har utredningen utgått från principen att utfärdandet av funktionshinderskortet ska bygga på frivillighet och på initiativ från den person som är berättigad till kortet. Detta innebär att kortet inte ska tilldelas automatiskt, utan att den enskilde själv får avgöra om han eller hon vill ansöka om funktionshinderskortet. En sådan ordning kan anses stärka individens självbestämmande och säkerställa att kortet används av dem som upplever att de har nytta av det.

Utifrån dessa utgångspunkter har utredningen definierat målgruppen som tre huvudsakliga undergrupper:

– personer med beslut om vissa socialförsäkringsförmåner från Försäkringskassan,
– personer med beslut om färdtjänst från kommun eller region eller beslut om vissa insatser från kommunen, och
– personer med en varaktig funktionsnedsättning utan sådana beslut eller insatser.

10.2 En ny reglering behöver tas fram

10.2.1 En ny lag

Förslag

En ny lag om EU-funktionshinderskort ska införas i Sverige. Den nya lagen ska innehålla bestämmelser om utfärdande, giltighet, återkallelse och ömsesidigt erkännande av andra medlemsstaters funktionshinderskort.

En ny reglering behöver tas fram för att i svensk rätt införliva bestämmelserna om EU-intyg om funktionsnedsättning i EU-direktiv 2024/2841 och Europaparlamentets och rådets direktiv 2024/2842 av den 23 oktober 2024 om utvidgning av direktiv (EU) 2024/2841 till att omfatta tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i en medlemsstat. I EU-direktivet 2024/2841 anges att erkännande av funktionsnedsättningsstatus är en fråga som faller inom medlemsstaternas befogenheter och att förfarandena för bedömning av funktionsnedsättning skiljer sig åt mellan medlemsstaterna (skäl 11).

Som konstaterats i avsnitt 10.1 finns i Sverige i dag inget som liknar ett funktionshinderskort eller generellt bevis eller intyg om en funktionsnedsättningsstatus. För att kunna reglera ett svenskt funktionshinderskort och för att kunna identifiera och avgränsa målgruppen för ett sådant funktionshinderskort behöver därför ny författningsreglering tas fram. Det måste bl.a. nationellt regleras vem som ska få rätt till ett funktionshinderskort, vem som ska ansvara för att pröva och bevilja funktionshinderskorten, hur dessa kort ska

utfärdas, vilken giltighetstid korten ska ha och när de kan återkallas. Vidare behöver frågor om integritet, dataskydd och sekretess beaktas. Prövningen av rätten till ett funktionshinderskort förutsätter att uppgifter om enskildas funktionsnedsättning behöver behandlas. En sådan hantering utgör behandling av personuppgifter och känsliga personuppgifter om hälsa. Bestämmelser om skyddsåtgärder blir då viktiga för att skydda den enskildes integritet.

Enligt 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen, förkortad RF, är var och en gentemot det allmänna skyddad mot betydande intrång i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden. De personuppgifter som behöver behandlas i samband med utfärdandet av ett funktionshinderskort avser enskildas personliga förhållanden i den mening som avses i 2 kap. 6 § andra stycket RF. Det kan vidare inte uteslutas att behandlingen i vissa fall kan utgöra ett betydande intrång i den personliga integriteten (se avsnitt 13). Skyddet för den enskilde mot ett sådant intrång får dock begränsas genom lag om förutsättningarna enligt 2 kap. 20 och 21 §§ RF är uppfyllda. Detta tillsammans med att prövningen av ett funktionshinderskort medför att känsliga personuppgifter behöver behandlas talar för att en ny reglering av funktionshinderskort bör göras i lag.

Utredningen har övervägt om regleringen av det nya funktionshinderskortet skulle kunna göras i en befintlig lagstiftning som t.ex. socialförsäkringsbalken, lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, eller socialtjänstlagen (2025:400), förkortad SoL. Utredningen anser dock att det nya funktionshinderskortet, även om det kan antas att målgruppen i många fall får socialförsäkringsförmåner eller insatser enligt LSS eller socialtjänstlagen, skiljer sig från dessa regleringar då det nya funktionshinderskortet inte innebär att den enskilde får rätt till någon förmån, insats eller ersättning.

Utredningen föreslår därför att en ny lag ska tas fram som genomför EU-direktivet 2024/2841 och EU-direktiv 2024/2842 i svensk rätt vad gäller bestämmelser om EU-intyg om funktionsnedsättning. Den nya lagen ska reglera ett nytt svenskt EU-funktionshinderskort.

10.2.2 En ny förordning

Förslag

En ny förordning om EU-funktionshinderskort ska införas. Den nya förordningen ska innehålla bestämmelser som kompletterar den nya lagen om EU-funktionshinderskort.

Utredningen gör ovan bedömningen att en ny lag behöver tas fram för att införliva EU-direktiv 2024/2841 och EU-direktiv 2024/2842. Bestämmelser om det nya EU-funktionshinderskortet bedöms dock inte i alla delar kräva en reglering i lag. En förordning är, då den beslutas av regeringen och inte av riksdagen, mer flexibel och kan därmed anpassas snabbare till nya förhållanden och förändringar än vad som är möjligt med en lag. En sådan flexibilitet blir särskilt viktig vid införlivande av EU-direktiv som i detta fall innehåller ett flertal detaljregleringar och tekniska föreskrifter som förväntas meddelas i kommande delegerade akter och genomförandeakter från EU-kommissionen.

I den nya förordningen föreslås ord och uttryck som används ha samma betydelse som i den nya lagen om EU-funktionshinderskort.

Förordningen bör meddelas med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen som är regeringens generella befogenhet att meddela föreskrifter genom förordning.

10.3 Tillämpningsområde för den nya lagen

Förslag

Den nya lagen om EU-funktionshinderskort ska gälla för svenska medborgare, unionsmedborgare, deras familjemedlemmar och tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i en medlemsstat.

Av artikel 4 i EU-direktiv 2024/2841 framgår att EU-direktivet gäller för unionsmedborgare och deras familjemedlemmar. I artikel 1 i EU-direktiv 2024/2842 utvidgas tillämpningsområdet till att även inkludera tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i en medlemsstat.

Med unionsmedborgare avses medborgare i en EU-medlemsstat. En svensk medborgare är således också en unionsmedborgare.

Med familjemedlem avses en familjemedlem enligt definitionen i artiklarna 2.2 och 3.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38/EG av den 29 april 2004 om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier och om ändring av förordning (EEG) nr 1612/68 och om upphävande av direktiven 64/221/EEG, 68/360/EEG, 72/194/EEG, 73/148/EEG, 75/34/EEG, 75/35/EEG, 90/364/EEG, 90/365/EEG och 93/96/EEG (artikel 3 i EU-direktiv 2024/2841).

Med familjemedlem ska således här avses

a) make eller maka, här inkluderas en partner med vilken unionsmedborgaren har ett varaktigt och bestyrkt förhållande som t.ex. samboförhållande,

b) den partner med vilken unionsmedborgaren har ingått ett registrerat partnerskap på grundval av lagstiftningen i en medlemsstat, om den mottagande medlemsstatens lagstiftning behandlar registrerade partnerskap som likvärdiga med äktenskap och i enlighet med villkoren i relevant lagstiftning i den mottagande medlemsstaten,

c) släktingar i rakt nedstigande led som är under 21 år eller är beroende för sin försörjning, även till maken eller makan eller till sådan partner som avses i b,

d) de underhållsberättigade släktingar i rakt uppstigande led, även till maken eller makan eller till sådan partner som avses i b.

För att en tredjelandsmedborgare ska omfattas av EU-direktiv 2024/2841 genom EU-direktiv 2024/2842 krävs att han eller hon är lagligen bosatt i en medlemsstat. Varje medlemsstat har behörighet att fastställa vad det innebär att vara lagligen bosatt i landet. I Sverige regleras detta för tredjelandsmedborgare genom bestämmelserna om uppehållstillstånd i utlänningslagen (2005:716), förkortad UtlL. Lagen anger bl.a. att en utlänning som vistas i Sverige mer än tre månader ska ha uppehållstillstånd (2 kap. 5 § UtlL) (se vidare om laglig vistelse och bosatt i Sverige i avsnitt 5).

En svensk medborgare är också en unionsmedborgare, utredningen anser dock att det i den nya lagen tydligt bör framgå att svenska med-

borgare omfattas av tillämpningsområdet. Utredningen föreslår därför att den nya lagen om EU-funktionshinderskort ska gälla för svenska medborgare, unionsmedborgare, deras familjemedlemmar och tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i en medlemsstat. De definitioner av unionsmedborgare, familjemedlemmar och lagligen bosatta som gäller inom unionsrätten ska även gälla i den nya lagen.

För att få ett EU-funktionshinderskort utfärdat i Sverige föreslås krav ställas både på att den sökande vistas i Sverige eller har för avsikt att vistas i Sverige under en period som är längre än tre månader, samt att den sökande är svensk medborgare, unionsmedborgare eller tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatt i Sverige (se avsnitt 10.5).

10.4 Ord och uttryck i lagen

Förslag

I lagen om EU-funktionshinderskort ska ord och uttryck som används överensstämma med de definitioner som finns i artikel 3 i EU-direktiv 2024/2841. I stället för EU-intyg om funktionsnedsättning ska dock uttrycket EU-funktionshinderskort användas.

I artikel 3 i EU-direktiv 2024/2841 definieras ett antal ord och uttryck. Dessa ord och uttryck bör också, i den mån de förekommer i nationell lagstiftning, definieras i den nya lagen.

Det bör anges att personer med funktionsnedsättning avser personer med varaktiga fysiska, psykiska, intellektuella eller sensoriska funktionsnedsättningar, vilka i samspel med olika hinder kan motverka deras fulla och verkliga deltagande i samhället på lika villkor som andra. Definitionen är nästintill identisk med den definition som finns i artikel 1 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. I FN-konventionen anges att personer med funktionsnedsättning innefattar bl.a. personer med varaktiga fysiska, psykiska, intellektuella eller sensoriska funktionsnedsättningar. FN-konventionen lämnar därmed utrymme för att även andra, utöver de som räknas upp, kan inkluderas i definitionen. Det framgår inte av EU-direktiv 2024/2841 att uppräkningen i definitionen i artikel 3.3 ska anses vara uttömmande, men det finns heller inget som talar mot

en sådan bedömning. I praktiken bedöms dock skillnaden mellan FN-konventionens och EU-direktivets definitioner inte medföra någon faktisk skillnad i fråga om vilka personer som omfattas av begreppet personer med funktionsnedsättning.

Utredningen anser att uttrycket EU-funktionshinderskort bör användas i stället för EU-intyg om funktionsnedsättning. I direktivet anges att ett EU-intyg om funktionsnedsättning till personer med funktionsnedsättning ska inrättas. Det är dock möjligt att på nationell nivå kalla EU-intyget för något enklare. Det europeiska sjukförsäkringskortet kallas t.ex. allmänt för EU-kortet. EU:s digitala covidintyg kallades allmänt för covidbevis. På engelska benämns EU-intyget om funktionsnedsättning European Disability Card. Detta ska också stå på alla kort som utfärdas inom EU (se bilaga I till EU-direktiv 2024/2841). I Finland används uttrycket EU:s funktionshinderkort när man talar om EU-intyget på svenska.

En ny benämning i stället för EU-intyget för personer med funktionsnedsättning behöver vara tydlig och skilja sig från benämningen på andra intyg, bevis och kort. En ny benämning behöver även ta hänsyn till att EU-intyget kommer att kunna finnas i både en fysisk och i en digital version. Uttrycket EU-intyg om funktionsnedsättning är inte bara långt utan riskerar även att ge en missvisande bild av kortets funktion, eftersom det kan uppfattas som ett läkarintyg eller annat intyg som används som underlag vid prövning av förmåner eller insatser. Utredningen har övervägt uttrycket europeiskt funktionshinderskort, vilket Myndigheten för delaktighet också använt i sin rapport Förslag till direktiv om europeiskt funktionshinderskort och parkeringstillstånd. Utredningen har dock landat i att uttrycket EU-funktionshinderskort är att föredra då det tydligt beskriver vad det är för bevis som avses. Funktionshinderskort har den fördelen att det inte riskerar att sammanblandas med andra bevis, underlag eller intyg. Funktionshinderskort är vidare en direkt översättning av engelskans Disability Card och kommer även att överensstämma med den svenska beteckning som Finland använder. Eftersom funktionshinderskortet erkänns inom EU och inte automatiskt inom hela Europa föreslås uttrycket EU-funktionshinderskort. Att ett funktionshinderskort kan vara digitalt bör inte innebära att uttrycket blir missvisande, eftersom det i dag finns både bankkort och kundkort m.m. i digitala versioner.

Med innehavare ska i den nya lagen avses den fysiska person som ett funktionshinderskort har utfärdats till.

Med assistansdjur avses djur som tillhandahåller assistans eller utför uppgifter till förmån för en person med funktionsnedsättning i enlighet med nationell rätt och praxis. Sådan nationell rätt finns bl.a. i lagen (2023:692) om dispositionsrätt till ledarhund. Ansökan om en ledarhund görs enligt lagen hos Myndigheten för delaktighet. Ledarhundar är viktiga hjälpmedel för personer med synnedsättning och blindhet. Sådana hundar är utbildade för att klara av krävande situationer som att åka kommunalt, vara med på restaurang och följa med in i butiker. Myndigheten för delaktighet definierar assistanshund som en hund som syftar till att öka förarnas möjlighet att medverka i och vara en del av samhället. En sådan hund kan t.ex. vara en servicehund som larmar när förarens blodsockernivå är för hög eller för låg eller en hund som arbetar för en person med rörelsenedsättning och assisterar föraren praktiskt i hans eller hennes vardag genom t.ex. att hämta, lämna och bära saker.

Enligt förslaget till definition ska assistansdjuret tillhandahålla assistans eller utföra uppgifter till förmån för en person med funktionsnedsättning. Det innebär att sociala tjänstehundar och andra samhällsnyttiga tjänstehundar inte kan anses ingå i definitionen eftersom deras syfte inte primärt är att hjälpa personer med funktionsnedsättning. Enligt svensk rätt och praxis är det för närvarande endast hundar som kan anses utgöra assistansdjur.

Med unionsmedborgare avses en person som är medborgare i en medlemsstat inom EU. Med en familjemedlem avses en person enligt definitionen i artikel 2.2 i direktivet 2004/38/EG eller i den mening som avses i artikel 3.2 i det direktivet (rörlighetsdirektivet), oavsett medborgarskap, till en unionsmedborgare som utövar sin rätt till fri rörlighet, genom att vistas i en annan medlemsstat.

Särskilda villkor eller positiv särbehandling är sådana villkor eller sådan behandling som erbjuds personer med funktionsnedsättning. Särskilda villkor eller positiv särbehandling kan även erbjudas personer som ledsagar eller bistår en person med en funktionsnedsättning. Även assistansdjur kan få särskilda villkor eller positiv särbehandling vid assistans av en person med en funktionsnedsättning.

Enligt EU-direktivet kan särskilda villkor eller positiv särbehandling t.ex. utgöras av fritt tillträde, nedsatta avgifter, prioriterat tillträde, tillgång till områden med begränsad trafik, markerade och lättillgäng-

liga sittplatser i kollektivtrafiken, parker och andra offentliga områden, tillgängliga platser vid kulturella eller offentliga evenemang, personlig assistans, assistansdjur såsom ledarhundar eller assistanshundar för personer med funktionsnedsättning, inbegripet personer med synnedsättning, assistans på stranden för att komma ned i vattnet, stöd såsom tillgång till punktskrift, ljudguider och teckenspråkstolkning, tillhandahållande av hjälpmedel eller assistans, utlåning av rullstol, utlåning av flytande rullstol, turistinformation i lättillgängliga format och användning av elskoter på vägar eller rullstol på cykelbanor utan böter. För persontransporter med flyg, tåg, vattenburna transportmedel och bussar gäller, utöver de särskilda villkor eller den positiva särbehandling som erbjuds personer med funktionsnedsättning, att assistansdjur, såsom ledarhundar eller assistanshundar för personer med funktionsnedsättning, inbegripet personer med synnedsättning, personliga assistenter, teckenspråkstolkar eller andra personer som ledsagar eller bistår personer med funktionsnedsättning eller nedsatt rörlighet reser kostnadsfritt eller till nedsatt pris och, om det är praktiskt möjligt, blir placerade bredvid den person med funktionsnedsättning som de ledsagar eller bistår (skäl 28 i EU-direktiv 2024/2841).

I artikel 3 i EU-direktiv 2024/2841 återfinns två definitioner som inte föreslås införas i den nya lagen. Anledningen till detta är att dessa definitioner antingen riskerar att bli otydliga och orsaka missförstånd eller bedöms vara överflödiga.

Vad gäller definitionen av personlig assistent anges i direktivet att en personlig assistent avser en person som ledsagar eller bistår en person med funktionsnedsättning och som erkänns som en sådan enligt nationell rätt eller praxis. I direktivet anges även att personer som ledsagar eller bistår personer med funktionsnedsättning utses av personerna med funktionsnedsättning själva eller av deras förmyndare och kan ändras på ad hoc-basis beroende på de krav som personerna med funktionsnedsättning har (skäl 28 i EU-direktiv 2024/2841).

I svensk rätt finns redan uttrycket personlig assistans i 51 kap. socialförsäkringsbalken och 9 § lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Den som ger assistans till en person som fått denna förmån beviljad kallas för personlig assistent. Utredningen bedömer att det finns risk för sammanblandning om uttrycket personlig assistent definieras på ett annat sätt i den nya lagen, och att en sådan definition skulle riskera att bli missvisande. En definition

av personlig assistent bedöms vidare inte vara nödvändig att föra in i den nya lagen. Inte heller bedöms det nödvändigt att i den nya lagen definiera att en kortare vistelse avser besök eller vistelse i en annan medlemsstat i upp till tre månader. I artikel 3 i EU-direktiv 2024/2841 finns även en definition av parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter. En sådan definition bedöms sakna relevans i den nya lagen om EU-funktionshinderskort.

10.5 Rätt till ett funktionshinderskort

Förslag

Rätt till ett EU-funktionshinderskort har den som har en varaktig fysisk, psykisk, intellektuell eller sensorisk funktionsnedsättning, som i samspel med olika hinder kan motverka hans eller hennes fulla och verkliga deltagande i samhället på lika villkor som andra.

För att få rätt till ett EU-funktionshinderskort som utfärdas i Sverige ska den som ansöker också vistas eller ha för avsikt att vistas i Sverige under en längre period än tre månader. Den sökande ska vidare vara svensk medborgare, unionsmedborgare eller tredjelandsmedborgare som lagligen är bosatt i Sverige.

Rätt till ett funktionshinderskort för en person med en varaktig funktionsnedsättning

EU-funktionshinderskort ska utfärdas efter ansökan till den som uppfyller villkoren enligt förslagen till ny lag och förordning. Den nya regleringen innebär att en persons funktionsnedsättningsstatus kan bli erkänd enligt lagen om EU-funktionshinderskort. Den sökande ska för att få rätt till ett funktionshinderskort ha varaktiga fysiska, psykiska, intellektuella eller sensoriska funktionsnedsättningar, vilka i samspel med olika hinder kan motverka hans eller hennes fulla och verkliga deltagande i samhället på lika villkor som andra (jfr artikel 3.3 EU-direktiv 2024/2841). Denna definition återfinns även i artikel 1 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Diskrimineringslagen (2008:567) definierar funktionsnedsättning som varaktiga fysiska, psykiska eller begåvningsmässiga begränsningar av funktionsförmågan. Begränsningen ska

ha funnits vid födseln, uppstått senare eller kunna förväntas uppstå. Tillfälliga tillstånd omfattas inte (prop. 2007/08:95 s. 123).

Av EU-direktivet 2024/2841 och FN:s konvention framgår att en funktionsnedsättning förutom att vara varaktig även ska medföra olika hinder för den enskilde och därigenom försvåra för honom eller henne att delta i samhället på lika villkor som andra. Det innebär att det är en samlad bild av den enskildes förmågor och hinder som ska göras. EU-rätten tolkar begreppet funktionsnedsättning i linje med FN-konventionen. I skäl e i ingressen till FN-konventionen anges att funktionsnedsättning och funktionshinder är begrepp under utveckling.

Av EU-domstolens mål C-13/05 Sonia Chacón Navas mot Eurest Colectividades SA framgår att EU-domstolen inte anser att en uppsägning efter en sjukfrånvaro på åtta månader innebär att den enskilde har diskriminerats på grund av funktionshinder enligt direktiv 2000/78/EG.

EU-domstolen fastslog senare i målen C-335/11 och C-337/11 HK Danmark mot Dansk Arbejdsgiverforening (Ring och Werge) att ett funktionshinder inte enbart handlar om fysiska eller medfödda tillstånd. Även ett botbart eller obotbart tillstånd som orsakar en långvarig begränsning av individens förmåga att delta i arbetslivet kan klassas som ett funktionshinder. Det kan alltså omfatta följderna av långvarig sjukdom. Vid rättstillämpning bör både nedsättningens varaktighet och dess konsekvenser i den aktuella kontexten bedömas.

Förmånstagare är enligt EU-direktivet 2024/2841 personer vars funktionsnedsättningsstatus eller rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning erkänns av de behöriga myndigheterna eller organen i den medlemsstat där de är bosatta, genom bevis om funktionsnedsättning, ett intyg eller tillstånd avseende funktionsnedsättningen eller någon annan formell handling som utfärdats i enlighet med nationella befogenheter, praxis och förfaranden (artikel 4 a).

Utredningen är medveten om att begreppet varaktig funktionsnedsättning inte har någon helt fast och entydig innebörd. Begreppets närmare innehåll har utvecklats genom FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, unionsrätten, EU-domstolens praxis samt nationell rättstillämpning. Detta innebär att gränsdragningen i vissa fall kan vara svår att göra.

Hänsyn till rättssäkerhet, förutsebarhet och likformighet talar för att bedömningen så långt som möjligt bör knytas till redan etablerade

rättsliga begrepp och bedömningsgrunder. Om en särskild nationell definition av varaktig funktionsnedsättning införs enbart för funktionshinderskortet skulle det finnas en risk för att begreppet ges en annan innebörd än inom övrig svensk rätt och unionsrätten. Detta skulle kunna leda till oklarheter för både enskilda och tillämpande myndigheter. Eftersom EU-funktionshinderskortet ska erkännas ömsesidigt mellan medlemsstaterna är det vidare viktigt att den svenska regleringen ligger nära direktivets terminologi och systematik.

Genom att anknyta till den definition som följer av direktivet och FN-konventionen skapas bättre förutsättningar för en enhetlig tillämpning. Det innebär också att bedömningar som redan gjorts inom socialförsäkringen, hälso- och sjukvården, kommunernas verksamheter och andra etablerade system kan tillmätas betydelse vid prövningen av rätten till funktionshinderskort. Därigenom främjas en likformig bedömning mellan olika grupper av sökande.

Även förutsebarheten för den enskilde ökar genom en sådan ordning. Den som redan har fått sin funktionsnedsättning bedömd inom ett offentligrättsligt system bör i normalfallet kunna förutse om han eller hon också kan komma att omfattas av reglerna om funktionshinderskort. En särskild nationell definition för funktionshinderskortet skulle i stället riskera att skapa osäkerhet och behov av nya bedömningar av samma förhållanden.

Utredningen bedömer därför att övervägande skäl talar för att inte införa någon särskild nationell definition av varaktig funktionsnedsättning. Rättssäkerhet, förutsebarhet och likformighet främjas i stället bäst genom att den unionsrättsliga förståelsen av begreppet får genomslag även vid tillämpningen av den nya lagen.

Den definition av varaktig funktionsnedsättning som finns i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och i EU-direktiv 2024/2841 ska utgöra grund för att få ett EU-funktionshinderskort utfärdat i Sverige. Den förståelse av uttrycket som utvecklats genom FN:s konvention, EU-domstolens praxis och unionsrätten i övrigt bör få genomslag även i svensk rätt.

I likhet med diskrimineringslagen ska varaktiga tillstånd även i dessa fall anses vara sådana som inte är tillfälliga. Förarbetsuttalanden och praxis från diskrimineringslagen bör även beaktas vid bedömning av varaktig funktionsnedsättning.

Vistelse i Sverige

Av artikel 4 i EU-direktivet 2024/2841 framgår att direktivet är tillämpligt på unionsmedborgare och familjemedlemmar vars funktionsnedsättningsstatus eller rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning erkänns av de behöriga myndigheterna eller organen i den medlemsstat där de är bosatta. Det anges även i direktivet att en medlemsstat som ansvarar för att utfärda EU-intyget om funktionsnedsättning för personer med funktionsnedsättning bör vara den medlemsstat där personen är stadigvarande bosatt i enlighet med unionsrätten (skäl 34 i EU-direktivet 2024/2841). Vidare anges att personer med funktionsnedsättning som under längre perioder flyttar till andra medlemsstater för anställning, studier eller andra ändamål kan få sin funktionsnedsättning bedömd och formellt erkänd av de behöriga myndigheterna eller organen i den andra medlemsstaten och kan få ett bevis om funktionsnedsättning, ett intyg eller tillstånd avseende funktionsnedsättning i enlighet med tillämpliga regler i den medlemsstaten (skäl 13 i EU-direktiv 2024/2841).

En grundläggande utgångspunkt i EU-direktiv 2024/2841 är alltså att ansvaret för att utfärda EU-funktionshinderskort i första hand ska ligga hos den medlemsstat där den enskilde är bosatt och där hans eller hennes funktionsnedsättningsstatus eller rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning har erkänts. Bosättningsprincipen har en central funktion för att säkerställa en tydlig ansvarsfördelning mellan medlemsstaterna och för att motverka att samma person samtidigt får flera giltiga funktionshinderskort utfärdade i olika medlemsstater.

Utredningen konstaterar samtidigt att direktivet bygger på principen om ömsesidigt erkännande och att det inte innehåller något uttryckligt förbud mot att en person som flyttar mellan medlemsstater eller vistas under längre tid i en annan medlemsstat får ett nytt funktionshinderskort utfärdat där. Av direktivet framgår tvärtom att personer som flyttar till en annan medlemsstat för arbete, studier eller andra ändamål kan få sin funktionsnedsättning bedömd och erkänd enligt den medlemsstatens nationella regler.

Utredningen föreslår därför att ett kriterium för att få ett svenskt funktionshinderskort är att den som ansöker ska ha vistats eller har för avsikt att vistas i Sverige under en längre period än tre månader. Enligt artikel 3.7 i EU-direktiv 2024/2841 ska ett besök eller vistelse

i en annan medlemsstat upp till tre månader anses som en kortare vistelse. Inom unionsrätten är alla unionsmedborgare fria att vistas i ett annat medlemsland under tre månader utan att registrera sig som bosatt där. Om den enskilde har för avsikt att stanna i Sverige under längre tid än tre månader bedömer utredningen att det är rimligt att han eller hon får möjlighet att ansöka om ett funktionshinderskort i Sverige så snart som möjligt. Den tid som krävs för ansökan, handläggning och utfärdande av ett funktionshinderskort talar även för att den som ansöker om kortet bör ha för avsikt att vistas i Sverige under en period som överstiger tre månader.

Inom EU används ofta begreppet bosättningsland (country of residence) om det land där en person har sin faktiska hemvist och har etablerat sitt dagliga liv. Det är den plats där en person tillbringar den största delen av sin tid, men är inte nödvändigtvis detsamma som medborgarskapsland eller det land man är folkbokförd i, även om dessa ofta sammanfaller.

Bosättning är i dag en grundläggande förutsättning för att få tillgång till många socialförsäkringsförmåner. I socialförsäkringsbalken, förkortad SFB, anges att den som kommer till Sverige och kan antas komma att vistas här under längre tid än ett år ska anses vara bosatt här i landet. Detta gäller dock inte om synnerliga skäl talar mot det (5 kap. 3 § SFB). För att anses vara bosatt krävs att den enskilde har sitt egentliga hemvist i Sverige (5 kap. 2 § SFB). Av förarbetena till bestämmelserna i 5 kap. SFB framgår att endast den som har rätt att vistas i Sverige rimligen bör anses vara bosatt här (prop. 1998/99:119 s. 99). Högsta förvaltningsdomstolen har sedan dess konstaterat att kravet på laglig vistelse inte kommer till uttryck i lagtexten. Domstolen ansåg därför att det inte finns något krav på att en person ska ha uppehållstillstånd för att anses vara bosatt i Sverige i SFB:s mening (HFD 2024 ref. 17, se också HFD 2014 not. 20 angående uppehållsrätt).

Från och med den 1 januari 2027 föreslås dock även krav på laglig vistelse i Sverige för att en person ska anses vara försäkrad för bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner (prop. 2025/26:136).

Ett flertal av de socialförsäkringsförmåner som Försäkringskassan handlägger är bosättningsbaserade, t.ex. ärenden om omvårdnadsbidrag, sjukersättning och aktivitetsersättning i form av garantiersättning, merkostnadsersättning, assistansersättning och bilstöd.

Rätten till socialtjänst och bistånd i en kommun regleras i socialtjänstlagen. Huvudregeln är att den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt (bosättningskommunen) ansvarar för de insatser han eller hon behöver (29 kap. 1 § SoL). Med bosättningskommun avses den kommun där den enskilde är stadigvarande bosatt eller annars har sin starkaste anknytning. I regel anses den enskilde stadigvarande bosatt där han eller hon är folkbokförd enligt folkbokföringslagen (1991:481). När det gäller insatser som inte är akuta utan mer långvariga, t.ex. boende, hemtjänst och försörjningsstöd under en längre tid, är det i första hand bosättningskommunen som ansvarar för kostnader och beslut. Om det uppkommer behov av insatser för en enskild under en tillfällig vistelse i en kommun, ansvarar den kommunen (vistelsekommunen) för insatser som behövs i den akuta situationen. Vistelsekommunen ansvarar även för andra insatser till den enskilde, om det inte står klart att en annan kommun är ansvarig (29 kap. 4 § SoL).

De socialförsäkringsförmåner och de insatser enligt socialtjänstlagen och LSS som utredningen bedömer kan användas för att identifiera målgruppen för funktionshinderskortet (se avsnitt 10.8.2) förutsätter i praktiken att personen är bosatt och många gånger också folkbokförd i Sverige.

Utredningen bedömer att tre månader utgör en lämplig avvägning mellan å ena sidan behovet av att säkerställa att Sverige endast utfärdar kort för personer med en faktisk anknytning till landet och å andra sidan behovet av att inte hindra den fria rörligheten för personer som flyttar till Sverige för arbete, studier eller andra ändamål.

Det ställs i dag inte något krav på att den sökande ska ha vistats i Sverige under en viss tid för att beviljas parkeringstillstånd för personer med rörelsehinder. Utredningen bedömer inte heller att ett sådant krav bör införas.

Krav på medborgarskap

Enligt EU-direktiv 2024/2841 omfattas unionsmedborgare och deras familjemedlemmar av bestämmelserna i direktivet. Enligt EU-direktiv 2024/2842 omfattas även tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i en medlemsstat av bestämmelserna.

Med unionsmedborgare avses en medborgare i en medlemsstat. Vad som avses med familjemedlem framgår av avsnitt 10.3.

Med tredjelandsmedborgare avses vanligen de som inte omfattas av artikel 20.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) som anger att alla medborgare i en medlemsstat också är unionsmedborgare. För att den som är tredjelandsmedborgare ska kunna få ett funktionshinderskort i Sverige krävs att han eller hon lagligen vistas i Sverige.

Svenska medborgare inkluderas i termen unionsmedborgare, och behöver därför inte särskilt anges i lagtexten. Utredningen anser dock, för att det ska bli tydligt för den som ansöker om ett funktionshinderskort och för tillämparen, att det är lämpligt att även räkna upp svensk medborgare i bestämmelsen (se 6 § i den nya lagen).

Den föreslagna bestämmelsen reglerar att den som inte är svensk medborgare, unionsmedborgare eller familjemedlem till en svensk eller unionsmedborgare behöver vistas lagligen i Sverige för att kunna få ett funktionshinderskort (se avsnitt 5).

Något krav på medborgarskap ställs i dag inte vid ansökan om parkeringstillstånd för personer med rörelsehinder, och något sådant krav föreslås heller inte införas.

10.6 Funktionshinderskortet ger inte rätt till det skattefinansierade välfärdssystemet

Förslag

EU-funktionshinderskortet ska utgöra ett bevis på att innehavaren har en varaktig funktionsnedsättning och ska kunna användas för att underlätta för innehavaren att ta del av särskilda villkor och positiv särbehandling som erbjuds personer med en funktionsnedsättning inom EU.

EU-funktionshinderskortet ska inte medföra en rätt till det svenska skattefinansierade välfärdssystemet.

Syftet med EU-funktionshinderskortet är att detta ska utgöra ett bevis på att innehavaren har en varaktig funktionsnedsättning. Funktionshinderskortet ska kunna användas för att underlätta för innehavaren att ta del av särskilda villkor och positiv särbehandling som

erbjuds personer med en funktionsnedsättning inom EU. Sådana tjänster erbjuds av ett antal tjänsteleverantörer. Dessa kan vara statliga, regionala och kommunala, t.ex. museum, djurparker och simhallar. Tjänsteleverantörerna kan även vara privata aktörer som teatrar, konsertarrangörer, sportklubbar m.m. De förmåner som funktionshinderskortet kan ge rätt till är sådana förmåner som tjänsteleverantören frivilligt åtagit sig att förmedla. Eftersom funktionshinderskortet ömsesidigt ska erkännas inom EU (se avsnitt 10.17) innebär det också att en innehavare av ett funktionshinderskort kan ta del av de särskilda villkor och den positiva särbehandling som finns i andra medlemsstater vid besök eller vistelse där. EU-funktionshinderskortet bygger således på frivillighet från de tjänsteleverantörer som väljer att ge personer med funktionsnedsättning olika särskilda villkor och positiv särbehandling.

Av artikel 2.3 i EU-direktiv 2024/2841 framgår att direktivet inte ska tillämpas på

a) förmåner inom social trygghet enligt förordningarna (EG) nr 883/2004 och (EG) nr 987/2009,

b) särskilda avgiftsfinansierade eller icke avgiftsfinansierade kontantförmåner eller vårdförmåner inom social trygghet, socialt skydd eller sysselsättning,

c) socialt bistånd som omfattas av artikel 24.2 i direktiv 2004/38/EG (rörlighetsdirektivet),

d) avlönade eller oavlönade tjänster som tillhandahålls för långvarig inkludering, habilitering eller rehabilitering av personer med funktionsnedsättning,

e) särskilda villkor eller positiv särbehandling för tillgång till tjänster som erbjuds personer med funktionsnedsättning med hänsyn till deras individuella behov och efter det att ytterligare kriterier har uppfyllts, på grundval av en individuell bedömning eller ett beslut om rätt till särskilda tjänster.

Av artikel 2.4 i EU-direktiv 2024/2841 framgår att en medlemsstat får koppla bevis om funktionsnedsättningsstatus till beslut om rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning. I ett flertal medlemsstater utfärdas i dag nationella funktionshinderskort som medför att vissa förmåner eller tjänster beviljas. Enligt uppgift till

utredningen avser t.ex. Belgien, Estland, Malta och Tyskland även vid införandet av ett EU-funktionshinderskort behålla en sådan ordning.

Utredningen anser inte att ett funktionshinderskort ska medföra rätt till förmåner, insatser eller tjänster inom det svenska skattefinansierade välfärdssystemet. Med uttrycket avses det system där stat, regioner och kommuner tillhandahåller grundläggande tjänster och ekonomiskt stöd till medborgarna och som finansieras gemensamt genom skatter. En ordning där ett funktionshinderskort i Sverige också medför rätt till förmåner eller insatser skulle utgöra en stor förändring av dagens system. Alla som tillhör målgruppen antas inte heller få en förmån eller insats. Utan en större revidering av dagens trygghetssystem skulle en del av målgruppen därför riskera att stå utan rätt till ett funktionshinderskort, om rätten till ett funktionshinderskort enbart kopplas till om den enskilde får en förmån eller en insats.

För att tydliggöra kortets rättsliga betydelse för såväl tillämpande myndigheter som allmänheten föreslår utredningen att den nya lagen ska ange att funktionshinderskortet inte medför någon rätt till det svenska skattefinansierade välfärdssystemet. Kortet är inte heller avsett att användas som underlag vid prövning av rätt till socialförsäkringsförmåner, insatser enligt socialtjänstlagen eller lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, eller andra jämförbara stödinsatser. Även detta förhållande tydliggörs genom en bestämmelse som klargör funktionshinderskortets begränsade rättsverkningar.

10.7 Försäkringskassans ansvar

Förslag

Försäkringskassan ska vara behörig myndighet med ansvar för att utfärda, förnya och återkalla EU-funktionshinderskortet enligt lagen om EU-funktionshinderskort och föreskrifter som utfärdas i anslutning till lagen.

Myndigheten ska fullgöra Sveriges skyldigheter att tillhandahålla Europeiska kommissionen uppgifter om återkallade EU-funktionshinderskort enligt unionsrätten.

Försäkringskassan ska vidare stödja arbetet med tillsyn och efterlevnad genom att utbyta information om allvarliga eller systematiska fall av missbruk av EU-funktionshinderskortet med andra medlemsstater.

Vid framtagande av föreskrifter ska Försäkringskassan samråda med organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning.

Ansvarig myndighet

Av artikel 12.1 i EU-direktiv 2024/2841 framgår att medlemsstaterna ska utse en eller flera behöriga myndigheter eller organ som ansvarar för att utfärda, förnya och återkalla EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning. Det framgår vidare att de behöriga myndigheterna eller organen i medlemsstaterna ska utfärda, förnya eller återkalla EU-intyget om funktionsnedsättning i enlighet med sina nationella regler och förfaranden och sin nationella praxis (artikel 7.3 i EU-direktiv 2024/2841).

Vid bedömningen av vilken myndighet som bör ansvara för EU-funktionshinderskortet har utredningen beaktat de statliga myndigheternas roll i genomförandet av funktionshinderspolitiken. Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att med utgångspunkt i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet beaktas (prop. 2016/17:188 s. 22).

Regeringen har, med utgångspunkt i det nationella målet för funktionshinderspolitiken, beslutat om en strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under perioden 2021–2031 (S2019/02213 och S2021/06595). Strategin omfattar ett trettiotal utpekade myndigheter som ansvarar för uppföljning inom sina respektive verksamhetsområden, med stöd av Myndigheten för delaktighet. Dessutom är nio myndigheter sektorsansvariga inom funktionshinderspolitiken: Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket, Boverket, Försäkringskassan, Post- och telestyrelsen, Riksantikvarieämbetet, Statens skolverk, Socialstyrelsen och Statens kulturråd.

Sektorsansvaret innebär att myndigheterna ska vara samlande, stödjande och pådrivande inom sina respektive sektorer i arbetet med att genomföra funktionshinderspolitiken.

Den funktionshinderspolitiska strategin ger myndigheterna i uppdrag att följa upp utvecklingen i förhållande till det funktionshinderspolitiska målet inom olika områden. Inom området hälsa, folkhälsa och social välfärd har Folkhälsomyndigheten, Försäkringskassan, Inspektionen för vård och omsorg och Socialstyrelsen ett sådant uppdrag.

Försäkringskassan ansvarar för att administrera stora delar av den svenska socialförsäkringen. Myndigheten utreder, beslutar om och betalar ut över 40 olika bidrag och ersättningar till barnfamiljer, sjuka och personer med funktionsnedsättning och arbetsskada. Försäkringskassan handlägger förmåner som riktar sig till personer med en funktionsnedsättning, t.ex. omvårdnadsbidrag, merkostnadsersättning, aktivitetsersättning, assistansersättning, bilstöd och arbetshjälpmedel (se avsnitt 7). Försäkringskassan ansvarar även för att utfärda det europeiska sjukförsäkringskortet som ger rätt till nödvändig vård inom EU på samma villkor som landets medborgare. Av instruktionen till Försäkringskassan framgår bl.a. att myndigheten är en förvaltningsmyndighet vars huvudsakliga verksamhet består i att besluta och betala ut sådana förmåner och ersättningar som myndigheten ansvarar för. Myndigheten ska även medverka i EU-arbetet och representera Sverige inom sitt verksamhetsområde och är nationell kontaktpunkt enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/24/EU av den 9 mars 2011 om tillämpning av patienträttigheter vid gränsöverskridande hälso- och sjukvård (1, 2 och 2 a §§ förordningen [2009:1174] med instruktion för Försäkringskassan). En betydande andel av de personer som föreslås omfattas av målgruppen för funktionshinderskortet kan identifieras genom uppgifter som redan finns hos Försäkringskassan. Om en annan myndighet skulle ansvara för utfärdandet av funktionshinderskortet skulle det i många fall krävas ytterligare informationsöverföring mellan myndigheter. Detta skulle medföra ökade kostnader, högre administrativ belastning och ett mer omfattande personuppgiftsutbyte.

Folkhälsomyndigheten är en nationell kunskapsmyndighet som arbetar för bättre folkhälsa. Myndigheten handlägger ett antal ärenden, främst förvaltningsärenden, tillsynsvägledning, databeställningar och förfrågningar om allmänna handlingar.

Socialstyrelsen är förvaltningsmyndighet för verksamhet som rör socialtjänst och stöd och service till vissa personer med funktionsnedsättning, men myndigheten handlägger inte själv dessa ärenden. Socialstyrelsen handlägger dock ärenden i andra frågor, såsom behörighets- och legitimationsärenden samt statsbidragsärenden.

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) ansvarar för tillsyn och tillståndsprövning inom hälso- och sjukvård, socialtjänst och verksamhet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Myndigheten ansvarar även för prövning av klagomål enligt patientsäkerhetslagen (2010:659). Myndigheten handlägger en mängd olika ärenden kopplade till hälso- och sjukvård, socialtjänst och LSS. IVO utreder bl.a. enskildas klagomål, lex Maria- och lex Sarah-anmälningar, samt hanterar tillståndsansökningar för privata vård- och omsorgsgivare. Myndigheten utfärdar tillståndsbevis för verksamheter men inte intyg eller bevis till enskilda.

I utredningen har även E-hälsomyndigheten nämnts som en myndighet som skulle kunna ges ansvar för EU-funktionshinderskortet. E-hälsomyndigheten utfärdade under en period covidbevis men hanterar endast i begränsad omfattning beslut avseende enskilda individer. Myndighetens uppdrag är i stället främst fokuserat på teknisk infrastruktur, digitala behörigheter, interoperabilitet och nationella kodverk. Myndighetens nuvarande kärnuppdrag är i huvudsak inriktat på digital infrastruktur och informationsutbyte, snarare än den typ av omfattande individprövning som förslaget förutsätter.

I den rapport som Myndigheten för delaktighet tog fram för att bedöma konsekvenserna av ett införande av EU-direktiven i Sverige, Förslag till direktiv om europeiskt funktionshinderskort och parkeringstillstånd, föreslås att Myndigheten för delaktighet ska handlägga ansökan om funktionshinderskort i de fall den sökande inte får en av de särskilt utpekade socialförsäkringsförmånerna eller en insats från LSS. Ett grundläggande krav vid införandet av ett nationellt system för funktionshinderskort är att bedömningarna blir enhetliga över landet. Om prövningen skulle delas mellan flera myndigheter eller mellan statliga och kommunala aktörer finns en risk för varierande tillämpning och rättsliga skillnader mellan sökande. Rättssäkerhets- och likabehandlingsskäl talar därför för att ansvaret samlas hos en nationell myndighet.

Utredningen bedömer att det skulle vara oproportionerligt att bygga upp en ny organisatorisk struktur hos en myndighet som

i dag saknar en motsvarande individärendehantering när det redan finns en myndighet med etablerad verksamhet, befintliga handläggningsprocesser och tekniska system som i stor utsträckning kan användas för det nya uppdraget. I valet av lämplig myndighet har utredningen även beaktat vilken roll statliga myndigheter har i funktionshinderspolitikens genomförande, vilka närliggande uppgifter som olika myndigheter redan har samt om myndigheten i dag prövar individärenden och då särskilt inom funktionshinderområdet.

Utredningen anser med anledning av ovanstående att Försäkringskassan är bäst lämpad att ansvara för det nya funktionshinderskortet. Försäkringskassan är den myndighet som utifrån sin instruktion ligger närmast till hands att hantera frågan och som har bäst förutsättningar för att utgöra en sådan behörig myndighet som avses i EU-direktivet. Myndigheten har redan i dag kontakter med stora delar av målgruppen, administrerar flera av de förmåner som föreslås ligga till grund för rätten till funktionshinderskort, har väl etablerade system för nationell individärendehantering och erfarenhet av att utfärda unionsrättsligt reglerade intyg. En koncentration av ansvaret till Försäkringskassan främjar dessutom rättssäkerhet, enhetlighet och kostnadseffektivitet samt begränsar behovet av informationsutbyte mellan myndigheter i individärenden.

Försäkringskassan utgör vidare en sektorsansvarig myndighet för funktionshinderspolitiken och har i uppdrag att särskilt följa upp det nationella målet för funktionshinderspolitiken inom området hälsa, folkhälsa och social välfärd enligt strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under perioden 2021–2031.

Samråd med funktionshindersorganisationer

Enligt artikel 13 i EU-direktiv 2024/2841 ska medlemsstaterna säkerställa ett aktivt samråd med och deltagande av organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning i utvecklingen, genomförandet och utvärderingen av EU-intyget om funktionsnedsättning. Med anledning av detta föreslår utredningen att det i den nya förordningen regleras att Försäkringskassan ska samråda med organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning vid framtagande av myndighetens föreskrifter (se avsnitt 10.20). Vilka funktionshindersorganisationer som bör involveras i samrådet får Försäkringskassan

bedöma utifrån de föreskrifter myndigheten föreslår. Som stöd i denna bedömning kan Försäkringskassan även beakta vilka funktionshindersorganisationer som deltar i Myndigheten för delaktighets funktionshindersråd. Utredningen föreslår även att Myndigheten för delaktighet får ett uppföljningsuppdrag där samverkan med funktionshindersorganisationer utgör en viktig del (se avsnitt 12).

Utredningen är medveten om att det finns vissa farhågor hos funktionshindersrörelsen angående förslaget om att Försäkringskassan ska vara ansvarig myndighet för utfärdande av funktionshinderskortet. En sådan farhåga är att myndigheten vid en ansökan om ett funktionshinderskort även kommer att ompröva tidigare beslutade förmåner för den sökande. Någon sådan hantering är dock inte avsedd. En prövning av rätten till ett EU-funktionshinderskort ska vara en separat prövning hos Försäkringskassan som görs efter ansökan från den enskilde. För att organisationerna ska ha möjlighet att lämna synpunkter och få insyn i myndighetens process föreslår utredningen att samråd med funktionshindersorganisationer ska ske innan föreskrifter beslutas hos Försäkringskassan.

Tillsyn och efterlevnad

Av artikel 10 i EU-direktivet 2024/2841 framgår att om en medlemsstat på sitt territorium stöter på allvarliga eller systematiska fall av missbruk av EU-intyg om funktionsnedsättning som har utfärdats av en annan medlemsstat, ska den medlemsstaten informera den utfärdande medlemsstaten om detta. Den utfärdande medlemsstaten ska säkerställa lämplig uppföljning i enlighet med nationell rätt eller praxis. I direktivet anges också att medlemsstaterna aktivt bör bekämpa bedrägligt utfärdande, bedräglig användning och förfalskning av EU-intyg och att de bör utbyta information om sådana fall. Detta för att säkerställa ömsesidigt förtroende mellan medlemsstaterna, eftersom ömsesidigt erkännande av funktionsnedsättningsstatus är hörnstenen i EU-intyget om funktionsnedsättning (skäl 43 i EU-direktiv 2024/2841).

Av artikel 7.1 i EU-direktiv 2024/2841 framgår att medlemsstaterna i den fysiska versionen av intyget ska inkludera en QR-kod och andra digitala funktioner som använder elektroniska medel för att före-

bygga och bekämpa bedrägerier i enlighet med vad som fastställs i de delegerade akter som kommissionen antar.

I kommissionens utkast till delegerad akt, som var föremål för offentligt samråd i april 2026, föreslogs att medlemsstaterna skulle meddela uppgifter om återkallelse av funktionshinderskort till kommissionen inom 24 timmar efter återkallelsen. Uppgifter om återkallelse av funktionshinderskort bedöms behöva hållas samlade för att underlätta för rapportering, kontroll och uppföljning. Uppgifter om återkallelse kan också behöva bevaras och gallras vid andra tidpunkter jämfört med uppgifter i övrigt i ett ärende om funktionshinderskort. Av uppgifter som lämnats till utredningen framgår att information om återkallade funktionshinderskort från medlemsstaterna är av central betydelse vid kontroll av ett kort. Genom att skanna den QR-kod som ska finnas på alla funktionshinderskort (se avsnitt 4.5) ska även en kontroll av om kortet har återkallats kunna göras. Det är dock inte möjligt att med säkerhet bedöma vilka återkallelsesituationer som slutligen kommer att omfattas av unionsrätten och vilka uppgifter som medlemsstaterna kommer att vara skyldiga att tillhandahålla kommissionen för detta ändamål.

Utredningen föreslår därför att Försäkringskassan ska ansvara för att fullgöra Sveriges skyldighet att tillhandahålla uppgifter om återkallade EU-funktionshinderskort till kommissionen. Myndigheten föreslås vidare stödja arbetet med tillsyn och efterlevnad genom att utbyta information om allvarliga eller systematiska fall av missbruk av EU-funktionshinderskortet med andra medlemsstater. I syfte att ge Försäkringskassan verktyg för uppföljning av misstänkt missbruk av enskilda funktionshinderskort föreslås lagen omfatta en uppgiftsskyldighet för myndigheter att på begäran lämna uppgifter som avser den enskilde när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av lagen och föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen (se vidare avsnitt 10.14).

10.8 Ansökan om ett funktionshinderskort

Förslag

Ett EU-funktionshinderskort utfärdas efter ansökan från den enskilde.

Ett barn som har fyllt 13 år får själv ansöka om ett funktionshinderskort.

Ansökan om ett EU-funktionshinderskort ska göras skriftligen till Försäkringskassan. Ansökan ska innehålla de uppgifter som behövs för prövningen av ärendet och ska vara egenhändigt undertecknad. Uppgifter i ansökan ska lämnas på heder och samvete.

EU-funktionshinderskort utfärdas efter ansökan från den enskilde

Av artikel 7.4 i EU-direktiv 2024/2841 framgår att EU-intyget om funktionsnedsättning ska utfärdas eller förnyas av bosättningsmedlemsstaten direkt eller efter ansökan från personen med funktionsnedsättning eller av en person som är behörig enligt nationell rätt.

EU-direktivet lämnar därmed utrymme för att ett bevis om funktionsnedsättning antingen kan utfärdas direkt eller efter att den enskilde ansöker. I vissa länder som t.ex. Estland, Belgien och Malta utfärdas ett bevis om funktionsnedsättning direkt till den enskilde utan att han eller hon behöver ansöka. Ett sådant bevis är ofta utformat så att det fastslår grad av funktionsnedsättning och är kopplat till vissa sociala förmåner eller insatser.

Det svenska funktionshinderskortet föreslås inte medföra någon rätt till statliga, regionala eller kommunala förmåner och insatser. Kortet är i stället avsett att utgöra ett bevis på innehavarens funktionsnedsättningsstatus i förhållande till sådana förmåner eller särskilda villkor som en tjänsteleverantör kan erbjuda personer med funktionsnedsättning (se avsnitt 10.1). I Sverige finns i dag inget intyg, kort eller bevis som motsvarar EU-funktionshinderskortet och därför inte heller någon etablerad eller avgränsad målgrupp för ett EU-funktionshinderskort. Utfärdande av funktionshinderskort kräver vidare att integritetskänsliga uppgifter om hälsa hanteras.

Ovanstående talar enligt utredningen för att det är rimligt att ett funktionshinderskort utfärdas först efter en ansökan. Den enskilde får då själv avgöra om han eller hon anser sig tillhöra målgruppen och om han eller hon vill ha ett funktionshinderskort med den behandling och registrering av personuppgifter om hälsa som ett sådant kort medför.

Om den enskilde inte själv kan ansöka

Av artikel 7.4 i EU-direktiv 2024/2841 framgår att EU-intyget om funktionsnedsättning kan utfärdas efter ansökan av en person med funktionsnedsättning eller av en person som är behörig enligt nationell rätt.

Funktionshinderskortet riktar sig till en målgrupp där vissa personer kan behöva stöd och hjälp med att ansöka om ett funktionshinderskort. Ett sådant stödbehov förekommer dock redan i dag t.ex. vid ansökan om en socialförsäkringsförmån enligt SFB eller en insats enligt SoL eller LSS. Dessa regelverk innehåller inte några särskilda eller uttryckliga bestämmelser om företrädarskap vid ansökan. I stället tillämpas bestämmelserna om förmyndare, god man och förvaltare i föräldrabalken, förkortad FB. Därutöver kan bestämmelserna i bl.a. lagen (2017:310) om framtidsfullmakter innebära att en fullmaktshavare är behörig att ansöka om ett funktionshinderskort för någon annans räkning.

En god man förordnas av överförmyndaren eller tingsrätten. Det är inget som hindrar att en anhörig förordnas till god man så länge han eller hon är lämplig, men den gode mannen får inte vara underårig eller själv ha en förvaltare. Den som har en god man behåller bestämmanderätten över sina angelägenheter, och den gode mannen måste ha personens samtycke, om samtycke kan lämnas, och ska beakta den enskildes vilja eller förmodade inställning för att handla på hans eller hennes vägnar (11 kap. FB). Det innebär att den enskilde som har en god man får ansöka om ett funktionshinderskort själv, utan den gode mannens inblandning (11 kap. FB).

En förvaltare kan utses om det inte räcker att en god man förordnas eller att den enskilde får hjälp på något annat mindre ingripande sätt. En förvaltare får inte vara underårig eller själv ha en förvaltare. En förvaltare bestämmer ensam över den enskildes egendom och

företräder denne i alla angelägenheter som omfattas av uppdraget. Förvaltaren behöver inte den enskildes samtycke för att handla på den enskildes vägnar (11 kap. FB).

För barn som står under vårdnad av bägge föräldrarna är dessa förmyndare (10 kap. 2 § FB). En vårdnadshavare får ansöka om ett funktionshinderskort för sitt barn om barnet är under 18 år.

Utredningen bedömer inte att det finns anledning att i den nya lagen reglera vem som, utöver den enskilde själv, kan ansöka om ett funktionshinderskort. Vem som kan anses vara behörig att företräda den enskilde får i stället anses följa av nationell rätt enligt bestämmelserna i t.ex. föräldrabalken och lagen om framtidsfullmakter. Detta motsvarar utformningen av bestämmelser vid ansökan av en socialförsäkringsförmån i SFB och en insats i SoL eller LSS.

Utredningen bedömer vidare att det saknas anledning att i författning uppställa ett krav på att båda vårdnadshavarna ska underteckna en ansökan om funktionshinderskort som görs för ett barn. Det bör anses vara tillräckligt att ansökan lämnas in och undertecknas av en av vårdnadshavarna.

Barn som har fyllt 13 år

Det finns i EU-direktiv 2024/2841 ingen åldersgräns som anger när en person med funktionsnedsättning kan ansöka om ett funktionshinderskort. Utredningen anser att frågan om ansökan om ett funktionshinderskort bör bedömas mot bakgrund av barnets rätt till delaktighet och inflytande. Ett funktionshinderskort ska utgöra ett personligt bevis som är avsett att underlätta för den enskilde att ta del av särskilda villkor och positiv särbehandling. Frågan om ett sådant kort ska ansökas om, användas eller återkallas är därför en fråga som i hög grad rör barnet självt.

Enligt föräldrabalken gäller att en vårdnadshavare har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter. Vårdnadshavaren ska i takt med barnets stigande ålder och utveckling ta allt större hänsyn till barnets synpunkter och önskemål (6 kap. 11 § FB).

Av artikel 12 i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) följer att ett barn som är kapabelt att bilda egna åsikter har rätt att fritt uttrycka dessa i alla frågor som rör barnet och att

barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

Av 1 § lagen (2015:899) om identitetskort för folkbokförda i Sverige följer att en person som har fyllt 13 år kan ansöka om ett identitetskort. För de tidigare covidbevisen gällde att den enskilde kunde ansöka från och med 16 års ålder (10 § förordningen [2021:708] om digitala covidbevis). Enligt 2 kap. 4 § lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning ges ett barn som är minst 13 år rätten att samtycka till behandling av hans eller hennes personuppgifter vid erbjudande av informationssamhällets tjänster, dvs. på olika plattformar för nätverkande, streamingtjänster, webbutiker och söktjänster m.m.

Utredningen bedömer att möjligheten för barn som uppnått en viss ålder och mognad att själva ansöka om ett funktionshinderskort ligger väl i linje med både barnkonventionen och föräldrabalkens bestämmelser om barns rätt till inflytande. Barn som ännu inte fyllt 18 år själva bör därför kunna ansöka om ett funktionshinderskort. Utredningen gör mot bakgrund av ovanstående bedömningen att det är lämpligt att barn som har fyllt 13 år ska kunna ansöka om ett funktionshinderskort.

Det föreslås inget förbud mot att en vårdnadshavare till ett barn som fyllt 13 år men inte 18 år ansöker om ett funktionshinderskort för barnet, men vårdnadshavaren bör i enlighet med 6 kap. 11 § FB ta hänsyn till barnets synpunkter och önskemål. Detta innebär att både vårdnadshavare och barn under en period kan ansöka om ett funktionshinderskort för barnet.

Enligt förslag till lag om EU-funktionshinderskort ska ett funktionshinderskort kunna utfärdas. Ett utfärdat funktionshinderskort gäller under giltighetstiden eller tills det återkallas, t.ex. av innehavaren av funktionshinderskortet (se avsnitt 10.11). Systemet förutsätter således att en person endast kan ha ett giltigt funktionshinderskort åt gången, ett sådant kort kan dock finnas i både en fysisk och en digital version. Däremot ska inte flera samtidigt giltiga funktionshinderskort, med olika giltighetstider, förekomma för samma person.

Krav på ansökan

I EU-direktiv 2024/2841 anges att personer med funktionsnedsättning kan ansöka om erkännande av funktionsnedsättningsstatus hos behöriga myndigheter eller organ i den medlemsstat där de är bosatta, eftersom detta är en fråga som faller inom medlemsstaternas befogenheter (skäl 11 i EU-direktiv 2024/2841).

Vid Försäkringskassans handläggning av ansökan om en socialförsäkringsförmån är bestämmelserna om handläggning av ärenden i 110 kap. socialförsäkringsbalken, förkortad SFB, tillämpliga. Dessa bestämmelser gäller dock inte när Försäkringskassan handlägger ärenden om funktionshinderskortet eftersom kortet inte är en sådan socialförsäkring eller ett sådant ersättnings- och bidragssystem som behandlas i socialförsäkringsbalken (jfr 1 kap. 1 § och 110 kap. 2 § SFB). För att underlätta både för den enskilde som ansöker och för myndighetens handläggning anser utredningen dock att det finns anledning att låta bestämmelserna i den nya lagen om EU-funktionshinderskort motsvara regelverket i socialförsäkringsbalken när det är möjligt.

Av 110 kap. 4 § SFB framgår att den som vill begära en förmån (sökanden) ska ansöka om den skriftligen. I socialförsäkringsbalken anges vidare att uppgifter om faktiska förhållanden ska lämnas på heder och samvete (110 kap. 4 § SFB). Sådana faktiska förhållanden kan utgöras av uppgifter om t.ex. inkomst och arbetade timmar, förläggning av arbetstider osv.

Liknande faktiska förhållanden kommer inte behöva intygas vid en ansökan om ett funktionshinderskort. Det finns dock ett antal författningar som anger att uppgifter ska lämnas på heder och samvete, vilket innebär att alla uppgifter ska lämnas på heder och samvete, inte bara uppgifter om faktiska förhållanden (se t.ex. 10 kap. 2 och 5 §§ lagen [2024:506] om arbetslöshetsförsäkring, 5 § lagen [2020:548] om omställningsstöd, 11 § förordningen [2025:764] om fritidskort och 29 § förordningen [2023:233] om elstöd till företag).

Den som ansöker om en förmån ansvarar som utgångspunkt för att de uppgifter som lämnas i ansökan är riktiga. Det gäller normalt även om ett ombud, en anhörig eller någon annan rent praktiskt har fyllt i ansökan, särskilt när sökanden själv har undertecknat eller elektroniskt bekräftat den (jfr FÖD 1989:16). Genom att kräva att uppgifterna lämnas på heder och samvete poängteras vikten av att upp-

gifterna är fullständiga och sanningsenliga (jfr prop. 2023/24:128 s. 351). Dessutom kan straffansvar bli aktuellt om felaktiga uppgifter lämnas. Den som skriftligen på heder och samvete lämnar osanna uppgifter eller förtiger sanningen kan göra sig skyldig till osann eller vårdslös försäkran (15 kap. 10 § brottsbalken).

Utredningen anser att den nya lagen bör ställa krav på ansökan som motsvarar kraven i socialförsäkringsbalken. Det innebär att en ansökan föreslås vara skriftlig, innehålla de uppgifter som behövs för prövning av ärendet och vara egenhändigt undertecknad. De uppgifter som behövs i ärendet är sådana som är nödvändiga för att bedöma rätten till funktionshinderskortet men också uppgifter om den enskildes identitet och kontaktuppgifter till henne eller honom. Kravet på att en ansökan ska vara egenhändigt undertecknad innebär att den som ansöker själv måste skriva under ansökningshandlingen med sin namnteckning eller signera den digitalt med en godkänd e-legitimation. Uppgifter i ansökan ska lämnas på heder och samvete, vilket innebär en viss skillnad från bestämmelserna i SFB eftersom förslaget innebär att alla uppgifter ska lämnas på heder och samvete inte bara uppgifter om faktiska förhållanden.

10.8.1 Innehållet i en ansökan

Förslag

Den sökande ska i ansökan ange om han eller hon har behov av personlig assistent, ledsagare, assistansdjur eller behov av ökat stöd på annat sätt.

Den sökande ska i ansökan även uppge om han eller hon har vistats eller har för avsikt att vistas i Sverige under en längre period än tre månader.

Markering med bokstaven A på funktionshinderskortet

Av artikel 4 i EU-direktiv 2024/2841 framgår att bokstaven A kan läggas till på ett EU-intyg om innehavaren av kortet har behov av ledsagning av en eller flera andra personer inbegripet en personlig assistent eller personliga assistenter, eller av assistansdjur. Bokstaven A

kan också läggas till på EU-intyget om funktionsnedsättning för personer med ökat behov av stöd, i enlighet med nationell rätt och praxis.

Det finns således inget krav på att medlemsstaterna ska lägga till ett A på sina respektive funktionshinderskort. Däremot ges i direktivet en möjlighet för medlemsstaterna att göra detta. Bokstaven A underlättar för tjänsteleverantörer att bedöma vilken typ av stöd kortinnehavaren kan vara i behov av. Markeringen gör det även enklare för innehavaren av funktionshinderskortet att kommunicera sina behov. Detta kan vara särskilt betydelsefullt vid vistelse i andra medlemsstater, där språkliga hinder kan försvåra möjligheten att förklara behovet av stöd på annat sätt.

Vad som ska avses med ledsagning av en eller flera personer inbegripet en personlig assistent eller personliga assistenter, eller av assistansdjur får enligt EU-direktivet avgöras i enlighet med nationell rätt och praxis. Detsamma gäller för definitionen av personer med ökat behov av stöd. I svensk lagstiftning finns sedan tidigare bestämmelser om personlig assistent i socialförsäkringsbalken och LSS. Bestämmelser om ledsagare och kontaktperson finns i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade och i socialtjänstlagen. Bestämmelser om assistansdjur finns i lagen om dispositionsrätt till ledarhund. Personer med ökat behov av stöd kan utgöras av många olika grupper med olika behov av stöd. Bestämmelser för att omhänderta denna grupp finns i dag bl.a. i socialtjänstlagen, LSS, hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), patientlagen (2014:821), föräldrabalken och diskrimineringslagen.

Utredningen har i kontakt med andra medlemsstater förstått att samtliga stater planerar att ha bokstaven A på sina funktionshinderskort (se avsnitt 2 vad gäller kontakter med andra medlemsstater). Syftet är att säkerställa att personer med behov av utökat stöd eller assistans lätt kan identifieras även vid vistelse i andra medlemsstater och därmed inte riskerar att gå miste om nödvändig hjälp.

Vid kontakterna med andra medlemsstater har det dock framkommit att många medlemsstater ännu inte avgjort vilka kriterier som ska gälla för att kunna få en markering med bokstaven A på korten. Finland avgjorde under pilotprojektet vem som skulle få bokstaven A på sitt kort genom att bedöma vilka förmåner som vanligen medför ett ökat behov av assistans. Om den enskilde fick en sådan förmån, fick han eller hon också automatiskt ett A på sitt funktionshinderskort. De allra flesta förmåner som i pilotprojektet gav rätt till funk-

tionshinderskortet gav också rätt till en markering med bokstaven A på kortet. Nederländerna och Malta har uppgivit att de avser låta de sökande själva få avgöra om de har ett behov av assistans och därmed om de ska få bokstaven A på sitt funktionshinderskort.

Vid samråd med funktionshindersorganisationerna (se avsnitt 2 vad gäller deltagande organisationer) framkom att en persons behov av assistans kan variera över tid, en sjukdom kan t.ex. gå i skov och förbättras eller försämras under en viss period. Det är inte heller ovanligt att personer med en funktionsnedsättning som vanligen inte behöver assistans, i vissa situationer ändå har ett sådant behov. Så kan vara fallet för en person som bor på ett gruppboende om boendets personal t.ex. inte kan tillgodose den enskildes behov av stöd vid en fritids- eller kulturaktivitet. Det kan också vara fallet för en person med en synnedsättning som behöver utökat stöd för att hitta sin sittplats på t.ex. en teater. De funktionshindersorganisationer som var representerade vid samrådet ansåg att den bästa lösningen var att låta den enskilde själv avgöra om han eller hon har behov av ökat stöd och om bokstaven A ska tillföras kortet eller inte.

För att funktionshinderskortet ska fungera som det är tänkt är det viktigt att informationen på funktionshinderskortet är korrekt. Förekomsten av ett A på ett funktionshinderskort är en viktig signal till tjänsteleverantörerna. Det är också tjänsteleverantörerna själva som avgör vilka förmåner och särskilda villkor som man väljer att lämna till gruppen. Det står dock tjänsteleverantörerna fritt att ge sådana förmåner också till personer som inte har bokstaven A på EU-funktionshinderskortet, eller till en person som saknar ett EU-funktionshinderskort.

Ett flertal förmåner och insatser som kan visa att en person har en funktionsnedsättning har identifierats (se avsnitt 10.8.2). Rätten till ett EU-funktionshinderskort föreslås i stor utsträckning vara knuten till att den enskilde får en sådan identifierad förmån eller insats. Detta innebär att målgruppen lättare kan identifieras, ansökningsförfarandet förenklas och bedömningsmomentet för Försäkringskassan begränsas. Processen förenklas således avsevärt vad gäller både tid och resurser. Dock görs bedömningen att alla som omfattas av målgruppen inte har en gällande förmån eller insats. För att även kunna inkludera dessa i målgruppen föreslås att den enskilde ska få möjlighet att genom ett intyg visa att han eller hon har en funktionsnedsättning (se avsnitt 10.8.2). En intygshantering blir dock mer

administrativt betungande, kostsam och resurskrävande för både den enskilde och för Försäkringskassan.

Utredningen bedömer att rätten till bokstaven A på EU-funktionshinderskortet på samma sätt som rätten till ett funktionshinderskort inte bör begränsas genom att enbart knytas till vissa särskilt utpekade stöd, som t.ex. personlig assistans, ledsagning, assistanshund eller att den sökande har en kontaktperson. En sådan hantering riskerar att bli alltför restriktiv. I enlighet med EU-direktiv 2024/2841 bör även de som har ökat behov av stöd kunna få ett A på sitt funktionshinderskort.

Om alla som ansöker om ett EU-funktionshinderskort också måste styrka sitt behov av assistans för att kunna få bokstaven A på funktionshinderskortet skulle det innebära en betydande administration för Försäkringskassan som skulle behöva bedöma den enskildes funktionsnedsättning och behov av assistans och utökat stöd i varje enskilt fall. En sådan bedömning skulle innebära en utförlig utredning och krav på underlag från den sökande. Det skulle i sin tur innebära en större administrativ börda på sökanden, som trots beslut om insats eller socialförsäkringsförmån ändå behöver ett läkarintyg eller andra handlingar som mer ingående beskriver hans eller hennes behov. Eftersom behovet av assistans också kan variera över tid innebär det att dessa utredningar kan behöva göras ett flertal gånger under funktionshinderskortets giltighetstid. Ett sådant förfarande skulle bli mycket tids- och resurskrävande. Det skulle vidare riskera att medföra långa handläggningstider hos Försäkringskassan. De effektivitetsvinster som uppnås genom att låta redan identifierade förmåner och insatser ligga till grund för rätten till ett EU-funktionshinderskort skulle i stor utsträckning gå förlorade.

Även om assistansbehovet bara skulle behöva utredas för dem som inte har ett gällande beslut om t.ex. personlig assistans, ledsagning eller kontaktperson skulle det ändå innebära att merparten av alla ärenden skulle behöva utredas.

En viktig aspekt vid bedömning av hur bokstaven A på EU-funktionshinderskort ska hanteras är att en sådan markering också kan komma att påverka vilken assistans och stöd som ges den enskilde vid vistelse i en annan medlemsstat.

Utredningen föreslår med anledning av ovanstående att det ska vara den enskilde själv som får avgöra om han eller hon har ett sådant behov av ledsagning av en eller flera personer inbegripet en eller flera

personliga assistenter, eller av assistansdjur eller annat ökat behov av stöd att bokstaven A ska tillföras kortet. En sådan bedömning ska grundas på en uppskattning av det egna behovet och behöver inte vara kopplad till om den sökande har fått t.ex. assistansersättning eller ledsagarservice beviljad vid tiden för ansökan. Det är viktigt att den sökande förstår vad han eller hon ansöker om, och det blir därför angeläget att den sökande får tydlig information i samband med ansökan. Uppgifterna i ansökan ska lämnas på heder och samvete. Även om systemet bygger på självuppskattning begränsas risken för missbruk genom att endast personer som redan bedömts omfattas av målgruppen kan få ett funktionshinderskort. Markeringen A innebär inte heller någon självständig rätt till stöd eller ersättning utan fungerar endast som information till tjänsteleverantörer.

Vistelse i Sverige under längre tid än tre månader

Av direktivet framgår att personer med funktionsnedsättning som under längre perioder flyttar till andra medlemsstater för anställning, studier eller andra ändamål kan få sin funktionsnedsättning bedömd och formellt erkänd av de behöriga myndigheterna eller organen i den andra medlemsstaten. Detta gäller om inte annat föreskrivs i lag eller har överenskommits mellan medlemsstaterna. Dessa personer kan då få ett bevis om funktionsnedsättning, ett intyg eller tillstånd avseende funktionsnedsättning eller någon annan formell handling om erkännande av deras funktionsnedsättningsstatus i enlighet med tillämpliga regler i den medlemsstaten (skäl 13 i EU-direktiv 2024/2841).

Utredningen anser att det är rimligt att en unionsmedborgare som vistas i Sverige under en längre tid också ska kunna ansöka om att få ett funktionshinderskort utfärdat (se avsnitt 10.5).

En person som inte har vistats en längre tid i Sverige uppbär sannolikt inte någon socialförsäkringsförmån eller får någon insats eller tjänst som kan visa att han eller hon tillhör målgruppen för funktionshinderskortet. Den sökande behöver då visa sin rätt till funktionshinderskortet genom ett intyg, vilket sannolikt leder till en manuell handläggning och utredning av ärendet hos Försäkringskassan. Ansökningsförfarandet beräknas därför i dessa situationer bli mer tidskrävande både för den sökande och för den handläggande myndigheten.

Utredningen anser att den enskilde, för att göra handläggningen av funktionshinderskort enklare för den prövande myndigheten, i ansökan ska ange om han eller hon har vistats eller har för avsikt att vistas i Sverige under en längre period än tre månader. Uppgifterna i ansökan ska lämnas på heder och samvete.

10.8.2 Den sökande ska visa att han eller hon har rätt till ett EU-funktionshinderskort

Förslag

Den sökande ska visa att han eller hon har en varaktig funktionsnedsättning. Detta kan den sökande göra genom att skicka in kopia av beslut om vissa regionala och kommunala insatser eller genom intyg som utfärdas av hälso- och sjukvården, elevhälsan på en skola eller en syn-, hörsel- eller hjälpmedelscentral.

Ett intyg som bifogas ansökan ska visa att den som ansöker har en varaktig fysisk, psykisk, intellektuell eller sensorisk funktionsnedsättning, som i samspel med olika hinder kan motverka hans eller hennes fulla och verkliga deltagande i samhället på lika villkor som andra.

Undantag från kravet på beslut eller intyg ska gälla om det för den sökande lämnas en sådan socialförsäkringsförmån som räknas upp i förordningen om EU-funktionshinderskort.

Den sökande ska göra antagligt att han eller hon har en varaktig funktionsnedsättning

Som tidigare har konstaterats har Sverige i dag inget nationellt funktionshinderskort eller annat generellt bevis som visar att innehavaren har en funktionsnedsättning. Vidare saknas i Sverige en väl definierad målgrupp för ett sådant funktionshinderskort.

Av EU-direktiv 2024/2841 framgår att målgruppen för direktivet är den som har en varaktig fysisk, psykisk, intellektuell eller sensorisk funktionsnedsättning, som i samspel med olika hinder kan motverka hans eller hennes fulla och verkliga deltagande i samhället på lika villkor som andra (artikel 3). Det anges även i direktivet att de medlemsstater som inte har någon definition av funktionsnedsättningsstatus

kan använda rättigheter till särskilda tjänster som grundar sig på funktionsnedsättning när tjänster eller förmåner beviljas (skäl 11).

Utredningen har i arbetet med att identifiera och avgränsa målgruppen för funktionshinderskortet tagit ledning av 9 § FL som anger att ett ärende ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts. En viktig utgångspunkt är således att det ska vara enkelt för den enskilde att ansöka om ett funktionshinderskort och enkelt för den handläggande myndigheten att administrera ett sådant kort. Hanteringen och kostnaden för den enskilde, som t.ex. uppstår för att få fram intyg och andra underlag ska undvikas eller göras så enkel och billig som möjligt. På samma sätt bör handläggningen hos Försäkringskassan göras så enkel och kostnadseffektiv som möjligt.

Den sökande föreslås visa att han eller hon har en varaktig funktionsnedsättning för att få rätt till funktionshinderskortet. Om den sökande får någon av de socialförsäkringsförmåner som anges i förslaget till förordning om EU-funktionshinderskort bör beslut om en sådan förmån anses visa att den sökande har en varaktig funktionsnedsättning. Saknas en sådan socialförsäkringsförmån bör den sökande kunna visa att han eller hon har en varaktig funktionsnedsättning genom att skicka in en kopia av beslut om vissa regionala och kommunala stöd och insatser eller genom intyg som utfärdas av hälso- och sjukvården, elevhälsan på en skola eller en syn-, hörsel- eller hjälpmedelscentral.

Utredningen använder uttrycket visa i betydelsen att den sökande ska lägga fram sådana uppgifter eller handlingar att det framstår som antagligt att villkoren för rätt till funktionshinderskort är uppfyllda. Något krav på att den sökande fullt ut ska styrka förekomsten av en varaktig funktionsnedsättning bedöms däremot inte vara nödvändigt.

Utredningen konstaterar att ett EU-funktionshinderskort inte medför rätt till någon socialförsäkringsförmån, ekonomisk ersättning eller annan offentligt finansierad insats. Kortet utgör i stället ett bevis om att innehavaren tillhör den personkrets som omfattas av direktivet. Risken för ekonomisk skada för det allmänna är därför begränsad. Detta talar för att det inte bör ställas lika höga krav på utredning och bevisning som i ärenden som avser rätt till ersättning eller andra offentliga förmåner. Utredningen gör därför bedömningen att kravet på den enskilde att visa att han eller hon har en varaktig funktionsnedsättning bör läggas på den lägsta graden av beviskrav och föreslår

därför att den sökande ska göra det antagligt att han eller hon har en sådan varaktig funktionsnedsättning som ger rätt till ett funktionshinderskort. Detta föreslås komma till uttryck genom att det i förordningen formuleras att den sökande ska visa att han eller hon har rätt till funktionshinderskortet i stället för att styrka en sådan rätt.

Förslaget medför en skillnad i beviskrav mellan ansökan om ett funktionshinderskort och t.ex. sjukpenning hos Försäkringskassan. I 27 kap. 25 § SFB anges att den försäkrade ska styrka sin nedsättning med ett läkarintyg när han eller hon ansöker om sjukpenning. I HFD 2022 ref. 47 angav domstolen att det i sjukpenningärenden ska göras sannolikt av den sökande att han eller hon har rätt till sjukpenning. Beviskravet göra sannolikt är ett högre beviskrav än beviskravet göra antagligt att vissa förutsättningar föreligger.

Att den sökande endast behöver göra det antagligt att förutsättningarna är uppfyllda innebär inte att Försäkringskassan saknar ansvar för att se till att ärendet är tillräckligt utrett (se 23 § FL). Om det i ett enskilt ärende framkommer omständigheter som ger anledning att ifrågasätta de uppgifter eller handlingar som lämnats in, kan myndigheten behöva begära kompletteringar eller vidta ytterligare utredningsåtgärder.

Ett lågt beviskrav innebär dock att vissa personer kan komma att omfattas av målgruppen för funktionshinderskortet trots att det i efterhand skulle kunna diskuteras om samtliga förutsättningar varit uppfyllda. Utredningen bedömer dock att denna risk är begränsad eftersom underlagen utgår från beslut och bedömningar som redan gjorts inom etablerade system eller från intyg utfärdade av aktörer med kunskap om den aktuella funktionsnedsättningen. När en annan myndighet eller huvudman redan har prövat den enskildes behov och fattat beslut om en insats eller förmån som typiskt förutsätter en varaktig funktionsnedsättning framstår det som onödigt att göra en ny fullständig bedömning inom ramen för ansökan om funktionshinderskort. Ett sådant krav skulle öka den administrativa belastningen för både den enskilde och det allmänna utan att nämnvärt förbättra träffsäkerheten i systemet.

Ett system som förutsätter omfattande ny utredning av personer vars funktionsnedsättning redan har bedömts inom andra offentliga system riskerar att skapa omotiverade skillnader mellan olika grupper av sökande. Genom att utgå från redan fattade beslut och etablerade intygsformer främjas också en likformig och förutsebar tillämpning.

Vilka förmåner, insatser och stöd som bör anses kunna visa att en varaktig funktionsnedsättning föreligger hos den som fått dessa beviljade föreslås regleras i den nya förordningen om EU-funktionshinderskort. En sådan reglering ger regeringen möjlighet att anpassa systemet till förändringar i socialförsäkringen, kommunala och regionala stödformer samt utvecklingen av funktionshinderspolitiken utan att lagändringar behöver genomföras. Definitionen av varaktig funktionsnedsättning kan förändras över tid, nya förmåner och insatser kan tillkomma och förändringar av kriterierna för rätt till de förmåner och insatser som nu föreslås kunna visa på en varaktig funktionsnedsättning kan komma att ändras.

Utifrån dessa utgångspunkter har utredningen definierat målgruppen som tre huvudsakliga undergrupper:

- personer med beslut om vissa socialförsäkringsförmåner från Försäkringskassan,
- personer med beslut om färdtjänst från region eller kommun eller beslut om vissa insatser från kommunen, och
- personer med en varaktig funktionsnedsättning utan sådana beslut eller insatser.

Vid avgränsningen av målgruppen har utredningen strävat efter att uppnå en så hög träffsäkerhet som möjligt. Med träffsäkerhet avses i detta sammanhang i vilken utsträckning de personer som beviljas ett EU-funktionshinderskort faktiskt tillhör den avsedda målgruppen, samtidigt som personer som bör omfattas av systemet inte felaktigt utesluts.

Utredningen har därmed behövt göra en avvägning mellan risken för falskt positiva och falskt negativa utfall. Med falskt positiva utfall avses att personer som inte har en sådan varaktig funktionsnedsättning som avses i direktivet ändå beviljas ett funktionshinderskort. Med falskt negativa utfall avses att personer som har en sådan funktionsnedsättning felaktigt nekas ett funktionshinderskort.

Ett system som enbart bygger på befintliga beslut om vissa socialförsäkringsförmåner eller kommunala insatser har fördelen att det minskar risken för falskt positiva utfall, eftersom målgruppen då identifieras genom redan genomförda myndighetsprövningar. Samtidigt ökar risken för falskt negativa utfall, eftersom det finns personer med varaktig funktionsnedsättning som av olika skäl inte har

behov av, inte har ansökt om eller inte uppfyller villkoren för de förmåner och insatser som används som urvalskriterier.

Ett system som i stället helt bygger på en öppen individuell bedömning av funktionsnedsättning skulle kunna minska risken för falskt negativa utfall, men samtidigt medföra ökad administrativ belastning, längre handläggningstider och en större risk för variationer i bedömningen. Det skulle även innebära en ökad risk för falskt positiva utfall.

Utredningens förslag syftar därför till att uppnå en rimlig balans mellan dessa mål. Genom att huvudsakligen utgå från redan etablerade beslutssystem och samtidigt möjliggöra att även personer utan sådana beslut kan omfattas genom särskild prövning bedöms systemet få en hög träffsäkerhet samtidigt som risken för både falskt positiva och falskt negativa utfall begränsas.

Personer med beslut om socialförsäkringsförmåner

Socialförsäkringen omfattar ett stort antal förmåner, varav flera lämnas till personer med funktionsnedsättning. Utredningen har, efter hörande med bl.a. Försäkringskassan, landat i att kravet på varaktig funktionsnedsättning får anses vara uppfyllt om det för den sökande lämnas någon av följande förmåner:

- vård av barn som omfattas av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade enligt 13 kap. 26–29 §§ socialförsäkringsbalken,
- omvårdnadsbidrag enligt 22 kap. socialförsäkringsbalken,
- särskilt högriskskydd enligt 27 kap. 40–44 §§ socialförsäkringsbalken,
- arbetshjälpmedel enligt 30 kap. 5 § socialförsäkringsbalken,
- aktivitetsersättning eller sjukersättning enligt 33–37 kap. socialförsäkringsbalken,
- särskilda hjälpmedel enligt 40 kap. 11 § socialförsäkringsbalken,
- livränta enligt 41–44 kap. socialförsäkringsbalken,
- merkostnadsersättning enligt 50 kap. socialförsäkringsbalken,
- assistansersättning enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken, eller
- bilstöd enligt 52 kap. socialförsäkringsbalken.

Kravet på varaktig funktionsnedsättning får också anses vara uppfyllt om Försäkringskassan för den som ansökan avser lämnar någon av de tidigare förmånerna handikappersättning, vårdbidrag eller livränta enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring.

Förmånerna har valts ut eftersom rätten till dem typiskt sett förutsätter att Försäkringskassan redan har gjort en bedömning av en varaktig funktionsnedsättning eller konsekvenserna av en funktionsnedsättning. Utredningen bedömer därför att dessa förmåner har en hög träffsäkerhet när det gäller att på ett enkelt och ändamålsenligt sätt identifiera personer som omfattas av målgruppen. Förmånerna skiljer sig åt när det gäller hur nära kopplingen är till den definition av funktionsnedsättning som gäller för att kunna få EU-funktionshinderskortet. Utredningen bedömer dock att de uppräknade förmånerna sammantaget ger en tillräckligt träffsäker och administrativt ändamålsenlig avgränsning av målgruppen. Vissa förmåner som t.ex. livränta innebär att även personer över pensionsåldern lätt kan identifieras. Detta är en fördel eftersom många socialförsäkringsförmåner enbart kan lämnas fram till den enskildes riktålder för pension. Förmånerna arbetshjälpmedel och särskilt högriskskydd medför att personer med funktionsnedsättning som är etablerade på arbetsmarknaden, och som kanske inte uppbär andra stöd eller ersättningar, kan identifieras och omfattas av systemet.

Utredningen har även övervägt andra förmåner som t.ex. sjukpenning i särskilda fall, men bedömt att förmånen har en låg träffsäkerhet då den i stor utsträckning även lämnas till personer som inte har en funktionsnedsättning.

För att den sökande ska omfattas av undantaget från kravet på ytterligare underlag behöver det för honom eller henne lämnas en av de uppräknade socialförsäkringsförmånerna vid tiden för ansökan om ett funktionshinderskort. Däremot behöver förmånen inte sträcka sig över hela den tid som funktionshinderskortet ska vara giltigt (läs mer om förmånerna i avsnitt 7).

Personer med vissa beslut från region och kommun

Även den som fått sin funktionsnedsättning bedömd av regionen eller kommunen bör kunna använda denna bedömning för att uppfylla kriterierna för rätt till ett funktionshinderskort. En person som t.ex.

får insatser enligt LSS beviljade av kommunen bör inte behöva bevisa att han eller hon har en funktionsnedsättning för att få rätt till ett funktionshinderskort. Det bör i stället räcka med att den sökande skickar in en kopia av ett sådant beslut.

Utredningen har, efter hörande med bl.a. SKR och Transportstyrelsen, identifierat att beslut om följande bör kunna anses visa på att den enskilde har en varaktig funktionsnedsättning:

- insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade,
- insatsen bostad med särskilt stöd enligt 8 kap. 11 § socialtjänstlagen (2025:400),
- färdtjänst enligt lagen (1997:736) om färdtjänst, och
- parkeringstillstånd för personer med rörelsehinder enligt 13 kap. 8 § trafikförordningen (1998:1276).

Dessa insatser och beslut har valts ut eftersom de bedöms på ett ändamålsenligt och enkelt sätt kunna identifiera personer med funktionsnedsättning. Utredningen har även övervägt andra tjänster som t.ex. personligt ombud, men bedömt att tjänsten inte i tillräckligt stor utsträckning har samma träffsäkerhet och tillförlitlighet som de ovan föreslagna insatserna och besluten.

För att visa på en varaktig funktionsnedsättning behöver den sökande få en av de listade insatserna eller inneha färdtjänst eller parkeringstillstånd för personer med rörelsehinder vid tiden för ansökan om ett funktionshinderskort. Däremot behöver beslut om dessa inte sträcka sig över hela den tid som funktionshinderskortet ska vara giltigt (läs mer om kommunala och regionala beslut i avsnitt 7).

Personer utan gällande beslut om vissa förmåner eller insatser

För att undvika diskriminerande situationer bedömer utredningen att det är viktigt att inte begränsa målgruppen för funktionshinderskortet till bara dem som får en av de uppräknade socialförsäkringsförmånerna eller har fått ett sådant kommunalt eller regionalt beslut. Utredningen anser därför att det bör vara möjligt att visa sin rätt till funktionshinderskortet genom olika intyg. Exempelvis har personer med behov av tecken-, döv- eller skrivtolk inte alltid en förmån eller en insats,

även om denna grupp också bedöms ingå i målgruppen för EU-direktivet.

Vid ansökan om funktionshinderskortet föreslås därför att personer utan tidigare beslut om förmåner eller insatser ska kunna visa sin varaktiga funktionsnedsättning genom ett intyg. Sådana intyg föreslås kunna utfärdas av:

– hälso- och sjukvården,
– elevhälsan, eller
– syn-, hörsel- eller hjälpmedelscentral.

Ett intyg som bifogas en ansökan ska vara relevant och aktuellt. Eftersom funktionsnedsättningen förutsätts vara varaktig över tid bör det dock inte ställas krav på att intyget ska vara helt nytt. Det bör, beroende av omständigheterna, vara möjligt för Försäkringskassan att acceptera intyg som ligger några år tillbaka i tiden.

Utredningen anser att det är rimligt att ett intyg utfärdas av den som innehar en yrkeslegitimation. Något sådant krav ställs dock inte i den föreslagna förordningen, eftersom legitimation inte finns för alla professioner. Utredningen anser t.ex. att även kuratorer i skolan bör kunna utfärda intyg. Den som utfärdar ett intyg behöver dock ha kännedom om den enskilde som intyget avser och ha den kompetens som behövs för att utfärda intyget. Om den som utfärdar intyget är hälso- och sjukvårdspersonal, gäller Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om att utfärda intyg i hälso- och sjukvården (HSLF-FS 2018:54). Föreskriften reglerar bl.a. att intygsutfärdaren endast ska uttala sig om sådana förhållanden som han eller hon har tillräcklig kännedom om (6 kap. 2 § HSLF-FS 2018:54). För att effektivisera och förenkla arbetet kan ett standardiserat formulär för intygandet tas fram som kan läsas in maskinellt vid ansökningsprocessen. Försäkringskassan föreslås få ett bemyndigande att utforma blanketter för intygen (se avsnitt 10.20).

Hälso- och sjukvård

Med hälso- och sjukvård ska avses de professioner inom hälso- och sjukvården som har en skyddad yrkestitel och som kräver en godkänd legitimation från Socialstyrelsen. Detta inkluderar läkare, sjuksköters-

kor, tandvårdspersonal, psykologer och psykoterapeuter, logopeder, fysioterapeuter (sjukgymnaster), arbetsterapeuter m.fl.

Den som tillhör hälso- och sjukvårdspersonalen har eget personligt ansvar för hur han eller hon utför sitt arbete. Grunden i det egna yrkesansvaret är att arbeta utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet och ge patienterna en sakkunnig och omsorgsfull vård.

Med hälso- och sjukvårdspersonal avses både kommunal, regional och privat hälso- och sjukvårdspersonal.

Försäkringskassan bör kunna acceptera intyg från hälso- och sjukvården som inte är helt nya om de i övrigt är aktuella och relevanta. Många personer inom målgruppen bedöms ha olika medicinska underlag, t.ex. läkarintyg, även om han eller hon inte just nu får en förmån eller en insats. Försäkringskassan föreslås få ett bemyndigande att utforma blanketter för intyg (se avsnitt 10.20). Det ska dock inte anses innebära att befintliga medicinska underlag som läkarintyg och läkarutlåtanden inte också kan accepteras av myndigheten. Utredningen noterar att Försäkringskassan i sina föreskrifter har reglerat att de formulär för läkarintyg och särskilda läkarutlåtanden som myndigheten tar fram i ärenden om sjukpenning ska fastställas i samråd med Socialstyrelsen (9 § RFFS 1998:13). Om Försäkringskassan bedömer att nya formulär för läkarintyg behöver utvecklas för prövningen av rätten till EU-funktionshinderskort, anser utredningen att det är rimligt att myndigheten även i dessa fall samråder med Socialstyrelsen. Vid framtagande av föreskrifter föreslås Försäkringskassan även samråda med organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning (se avsnitt 10.20).

Elevhälsan

Alla elever i skolan ska ha tillgång till elevhälsa, som omfattar medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan arbetar främst förebyggande och hälsofrämjande, och ska stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. För medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog, kurator och specialpedagog eller speciallärare (2 kap. 25 § skollagen [2010:800]).

Syn-, hörsel- eller hjälpmedelscentral

En syncentral ger stöd, rådgivning och behandling för personer med synnedsättning eller blindhet. På en syncentral kan finnas optiker, synpedagoger, kuratorer, ögonläkare och arbetsterapeuter.

En hörselcentral, eller hörselmottagning, är en specialistmottagning dit den som har nedsatt hörsel, är döv eller har tinnitus kan vända sig. Där finns audionomer, läkare och kuratorer.

En hjälpmedelscentral, även kallad hjälpmedelscentrum, är en regional eller kommunal verksamhet som förser personer med funktionsnedsättning med medicintekniska hjälpmedel. De ansvarar för att lagerhålla, anpassa, reparera, rengöra och leverera de hjälpmedel som förskrivs av hälso- och sjukvården. Där finns arbetsterapeuter, fysioterapeuter (sjukgymnaster) och logopeder som arbetar med att prova ut och specialanpassa hjälpmedel.

Omfattning av funktionsnedsättningen

Det är inte graden av funktionsnedsättning som ska vara avgörande för rätten till ett funktionshinderskort, utan förekomsten av en varaktig funktionsnedsättning. Även en person som t.ex. får en fjärdedels sjukersättning bör anses uppfylla kravet på varaktig funktionsnedsättning och kunna få ett funktionshinderskort.

Vid bedömningen av rätten till ett funktionshinderskort bör det inte vara relevant att beakta den tidsperiod som en socialförsäkringsförmån, insats eller annat stöd har beviljats för. Av EU-direktiv 2024/2841 framgår att ett EU-funktionshinderskort bör beviljas för en sådan lång tidsperiod som möjligt. Utredningen föreslår därför att ett EU-funktionshinderskort ska gälla i 10 år från och med dagen för utfärdandet (se avsnitt 10.10). Det finns dock få socialförsäkringsförmåner, insatser och andra stöd som kan beviljas för en tidsperiod av 10 år. För rätt till ett EU-funktionshinderskort bör det anses tillräckligt att det vid tiden för ansökan fanns en sådan förmån, insats eller annat stöd. De flesta stöd som utredningen bedömer bör ge rätt till ett EU-funktionshinderskort lämnas löpande eller har en beslutad giltighetstid. Så är dock inte fallet med bilstöd som är en förmån som den enskilde vanligen bara kan beviljas på nytt tidigast nio år efter det senaste beslutet om att bevilja grundbidrag, anskaffningsbidrag

eller tilläggsbidrag. Den som har beviljats bilstöd bör därför i normalfallet kunna anses få stödet under nio år.

10.8.3 Välliknande fotografi

Förslag

Till ansökan ska bifogas ett välliknande fotografi av den sökande.

Försäkringskassan ska ges bemyndigande att meddela föreskrifter om de närmare specifikationerna för fotografiet.

Av bilaga I till EU-direktiv 2024/2841 framgår att det på EU-intyget ska finnas ett fotografi av innehavaren. Ett funktionshinderskort utgör inte en identitetshandling i sig, men ett fotografi hjälper en tjänsteleverantör som granskar kortet att avgöra om det är innehavaren som använder kortet. Eftersom EU-funktionshinderskortet inte utgör en identitetshandling behövs dock inte samma säkerhetsnivå och kontroll av fotografiet vid utfärdande av kortet som vid t.ex. pass och körkort.

Försäkringskassan, som föreslås få ansvaret för att utfärda funktionshinderskorten, har inte tillgång till en egen databas av fotografier. Myndigheten kommer därför att sakna möjlighet att jämföra ett inskickat fotografi från en sökande med ett befintligt fotografi av honom eller henne som lagras i en sådan databas. Utredningen har övervägt möjligheten att ge Försäkringskassan befogenhet att ta del av Polisens passregister eller Transportstyrelsens körkortsregister som båda innehåller fotografier. Att ge en sådan befogenhet till Försäkringskassan skulle dock kräva noggranna överväganden av om en sådan hantering utgör en proportionerlig behandling av personuppgifter. Om det skulle bedömas proportionerlig skulle en sådan befogenhet vidare kräva ett flertal it-anpassningar och ett utökat dataskydd. Det är inte heller säkert att alla som tillhör målgruppen för funktionshinderskortet har pass eller körkort. Utredningen föreslår därför inte att Försäkringskassan ska få möjlighet att ta del av Polisens eller Transportstyrelsens register med fotografier. Utan tillgång till ett sådant register med fotografier bör det dock inte ställas andra krav på Försäkringskassan än att de gör en bedömning av om fotografiet kan anses motsvara en person i den

ålder som den sökande tillhör och att ansiktet på personen syns tydligt.

Utredningens utgångspunkt är som tidigare nämnts att handläggningen av det nya funktionshinderskortet ska vara så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts. Utredningen bedömer därför att det i nuläget inte bör påföras något ytterligare krav på fotografiet i författning annat än att det, såsom anges i 3 kap. 15 § körkortsförordningen (1998:980), ska vara välliknande. En ansökan om ett EU-funktionshinderskort ska innehålla de uppgifter som behövs för prövningen av ärendet. Uppgifter i ansökan ska lämnas på heder och samvete (se avsnitt 10.8). Ett fotografi är att anse som en uppgift i ansökan och som den sökande därför enligt förslaget ska lämna på heder och samvete.

Försäkringskassan föreslås få ett bemyndigande att meddela föreskrifter om de närmare specifikationerna för ett sådant fotografi (se avsnitt 10.21). Ett fotografi behöver t.ex. vara av tillräckligt god teknisk kvalitet för att kunna användas på ett funktionshinderskort.

10.9 Ett funktionshinderskort kan utfärdas i både en fysisk och en digital version

Förslag

Ett funktionshinderskort kan utfärdas i både fysisk och digital version. Kortet ska, oavsett om det är i fysisk eller digital version, utfärdas i de format som följer av bilaga I till EU-direktiv 2024/2841 och i enlighet med de delegerade akter och genomförandeakter som meddelas med stöd av EU-direktivet.

Ett EU-intyg ska kunna vara både fysiskt och digitalt (artikel 7 och skäl 32 i EU-direktiv 2024/2841). Den enskilde kan således få ett funktionshinderskort utfärdat i både en fysisk och en digital version om han eller hon önskar det. Det är dock fråga om ett och samma funktionshinderskort, som kan tillhandahållas i två olika format. Den fysiska och den digitala versionen ska bygga på samma beslutsunderlag och ha samma giltighetstid.

Hänvisningen till EU-direktivet och dess bilaga I är dynamisk, dvs. den avser direktivet och bilagan i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen.

10.10 Giltighet och förnyelse av EU-funktionshinderskort

Förslag

Ett EU-funktionshinderskort ska gälla i 10 år från och med dagen för utfärdandet.

Funktionshinderskortet ska förnyas efter ansökan om förutsättningarna fortfarande är uppfyllda.

Enligt artikel 7.6 i EU-direktiv 2024/2841 ska giltighetstiden för ett EU-intyg fastställas av den utfärdande medlemsstaten och vara så lång som möjligt.

Flera medlemsstater har uppgett att de kommer att föreslå en giltighetstid på 10 år, t.ex. i Belgien, Slovenien, Finland, Nederländerna och Irland. Danmark funderar på en giltighetstid på 3, 5 eller 10 år. Tyskland, som redan har ett nationellt funktionshinderskort, avser att låta det nya EU-funktionshinderskortet få samma giltighetstid som det nationella kortet, det vill säga 5 år.

Eftersom en förutsättning för att få ett funktionshinderskort är att den enskilde har en varaktig funktionsnedsättning, kan det i regel antas att funktionsnedsättningen kommer att bestå under lång tid och i många fall vara livslång. Detta talar för att ett funktionshinderskort bör kunna ha en förhållandevis lång giltighetstid. Det är dock inte möjligt att låta kortet gälla utan angiven giltighetstid (jfr bilaga I till EU-direktiv 2024/2841).

För att få ett funktionshinderskort krävs inte bara en varaktig funktionsnedsättning utan också att denna i samspel med olika hinder kan motverka den enskildes fulla och verkliga deltagande i samhället på lika villkor som andra. Även om en funktionsnedsättning är varaktig kan förändringar i omgivningen och ökad tillgänglighet göra att de hinder som den enskilde tidigare haft minskar i omfattning eller upphör helt.

Vid samrådet med funktionshindersorganisationerna framfördes att en giltighetstid på 10 år framstår som rimlig för ett funktionshinderskort. Organisationerna pekade på att den enskildes förhållanden kan förändras över tid, exempelvis när det gäller behov av ledsagning eller personlig assistans. De framhöll också att fotografiet på kortet bör vara relativt aktuellt för att kunna återge innehavarens utseende.

Körkort som innehåller fotografier av den enskilde har en giltighetstid på 10 år.

Utredningen anser med anledning av ovanstående att ett EU-funktionshinderskort som utfärdas i Sverige bör gälla i 10 år.

Av artikel 7.4 i EU-direktiv 2024/2841 framgår att ett EU-intyg kan förnyas direkt eller efter ansökan. En sådan förnyelse förutsätter att villkoren för utfärdande fortfarande är uppfyllda.

Försäkringskassan föreslås få ett bemyndigande som ger möjlighet att meddela föreskrifter om en förenklad handläggning vid förnyelse av ett funktionshinderskort (se avsnitt 10.20).

10.11 Återkallelse av ett funktionshinderskort

Förslag

Ett gällande EU-funktionshinderskort ska kunna återkallas om det har utfärdats på felaktiga grunder, om funktionshinderskortet har använts felaktigt eller missbrukats av kortinnehavaren, om innehavaren av ett funktionshinderskort begär det eller om innehavaren av ett funktionshinderskort avlider.

Enligt artikel 7.3 i EU-direktiv 2024/2841 ska de behöriga myndigheterna i medlemsstaterna återkalla EU-intyg om funktionsnedsättning i enlighet med sina nationella regler och förfaranden och sin nationella praxis.

Av trafikförordningen (1998:1276), förkortad TrF, framgår att ett parkeringstillstånd endast får utfärdas till en rörelsehindrad person som har ett varaktigt funktionshinder som innebär att han eller hon har väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand. Ett parkeringstillstånd får återkallas om förutsättningarna för tillståndet inte längre finns eller om tillståndet inte används på föreskrivet sätt (13 kap. 8 § TrF).

Utredningen anser att ett funktionshinderskort bör kunna återkallas om det har utfärdats på felaktiga grunder. Det handlar i dessa fall om fel som funnits redan vid beslutstillfället, t.ex. att ett felaktigt intyg ligger till grund för beslutet eller att ett fotografi som bifogats föreställer en annan person än den som ansökt om kortet. Det bör saknas betydelse om felet har orsakats av den enskilde eller av någon annan.

Ett kort bör även kunna återkallas om det har missbrukats eller använts på ett felaktigt sätt av innehavaren av funktionshinderskortet. Det kan t.ex. handla om att innehavaren av funktionshinderskortet har sålt kortet vidare eller lånat ut det till andra för att använda. Ett missbruk av kortet som inte innebär att kortinnehavaren missbrukat kortet själv bör inte utgöra en grund för återkallelse. Om t.ex. någon annan, utan innehavarens vetskap, har använt kortet bör det således inte utgöra en grund för att återkalla funktionshinderskortet.

Information om allvarliga eller systematiska fall av missbruk ska utbytas mellan medlemsstaterna (artikel 10 i EU-direktiv 2024/2841). Det innebär att sådana missbruk som sker i Sverige av funktionshinderskort som är utfärdade i andra medlemsstater ska rapporteras och att andra medlemsstater ska rapportera till Sverige om EU-funktionshinderskort som utfärdats här allvarligt eller systematiskt missbrukas.

Ett funktionshinderskort ska även kunna återkallas om den enskilde själv begär det. Om innehavaren av ett funktionshinderskort inte längre vill ha ett sådant kort bör det återkallas av Försäkringskassan om innehavaren begär det. Eftersom utfärdandet av ett funktionshinderskort innebär insamling och behandling av integritetskänsliga personuppgifter, anser utredningen att det är viktigt att det tydligt framgår att innehavaren själv kan begära att kortet återkallas. Detta blir särskilt viktigt eftersom den enskilde, i enlighet med dataskyddsförordningen, i många fall inte har rätt att begära att hans eller hennes personuppgifter raderas (se avsnitt 10.13.4 och 13). Bestämmelsen tar sikte på innehavarens egen vilja och rätt att bestämma över sitt funktionshinderskort och den behandling av känsliga personuppgifter som kortet medför.

Vid samråd med kommunerna har det framgått att parkeringstillstånd i dag återkallas när den enskilde avlider. En sådan särskild återkallelsegrund saknas i trafikförordningen men kan anses följa av innebörden av regleringen och av förvaltningsrättsliga principer (se avsnitt 11.8.2). Samma förvaltningsrättsliga principer gör sig

gällande även för EU-funktionshinderskortet men utformningen av de föreslagna grunderna för återkallelse skiljer sig åt. För att säkerställa att det är tydligt att en återkallelse kan ske när innehavaren av ett funktionshinderskort avlider föreslås detta även framgå direkt av bestämmelsen.

Utredningen bedömer att det inte finns behov av ytterligare återkallelsegrunder. Det framstår exempelvis inte som nödvändigt att införa en särskild återkallelsegrund för situationer där förutsättningarna för utfärdandet inte längre är uppfyllda. Eftersom rätten till ett EU-funktionshinderskort förutsätter att den enskilde har en varaktig funktionsnedsättning, bör Försäkringskassan som utgångspunkt kunna anta att de förhållanden som ligger till grund för kortet består under den föreslagna giltighetstiden om 10 år.

Utöver de här uppräknade återkallelsegrunderna föreslås även att beslut enligt lagen ska kunna ändras enligt bestämmelserna i 113 kap. socialförsäkringsbalken (se avsnitt 10.18).

Kommissionens arbete med delegerade akter och genomförandeakter är ännu inte avslutat. I kommissionens utkast till delegerad akt, som var föremål för offentligt samråd i april 2026, föreslogs att uppgifter om återkallelse skulle meddelas kommissionen inom 24 timmar efter återkallelsen. Det är dock inte möjligt att med säkerhet bedöma vilka situationer som slutligen kommer att omfattas av unionsrätten och vilka uppgifter som då behöver meddelas till kommissionen. Vilka uppgifter som medlemsstaterna kommer att vara skyldiga att tillhandahålla för kontrolländamål är också det fortfarande ovisst. Därtill återstår kommissionens arbete med att utveckla de applikationer som ska användas vid kontroll av funktionshinderskorten. Hur dessa system kommer att vara utformade och vilka uppgifter som kommer att behöva tillgängliggöras för kontrollfunktionerna är ännu inte känt.

10.12 Avgifter

Förslag

Ett funktionshinderskort ska utfärdas och förnyas utan avgift. Det ska dock vara möjligt för regeringen att besluta om att ta ut en avgift vid ersättning av ett förlorat eller förstört funktionshinderskort.

Av artikel 7.4 i EU-direktiv 2024/2841 framgår att ett EU-intyg ska utfärdas eller förnyas kostnadsfritt för förmånstagaren, men att medlemsstaterna får besluta att ta ut en avgift för kostnaderna i samband med ett nytt utfärdande i händelse av förlust eller skada.

Utredningen gör bedömningen att det i nuläget inte bör föreslås att någon avgift tas ut för ett funktionshinderskort som måste ersättas med anledning av att det tidigare kortet förlorats, skadats eller på annat sätt förstörts. Det bör dock finnas möjlighet att införa en sådan bestämmelse om det med tiden skulle visa sig att ett stort antal kort behöver ersättas varje år och att det medför en större kostnad för staten. Utredningen föreslår därför att ett bemyndigande lämnas till regeringen om att föreskriva om sådan avgift. Regeringen får då beakta att det av artikel 7.4 i EU-direktivet även följer att om en sådan avgift tas ut ska medlemsstaterna säkerställa att avgiften inte överstiger de administrativa kostnaderna i fråga eller hindrar eller avskräcker personer med funktionsnedsättning från att begära att EU-intyget om funktionsnedsättning ska utfärdas på nytt.

För EU-parkeringstillstånd tillåter direktivet att en avgift tas ut för framställningen av tillståndet (se avsnitt 11.4.2).

10.13 Personuppgiftsbehandling hos Försäkringskassan med anledning av EU-funktionshinderskort

10.13.1 Förhållande till annan dataskyddsreglering

Förslag

Lagen om EU-funktionshinderskort ska innehålla en upplysning om att den kompletterar EU:s dataskyddsförordning. I lagen ska det också anges att dataskyddslagen och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen gäller om inte annat följer av den nu föreslagna lagen eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

Av EU-direktiv 2024/2841 framgår att all behandling av personuppgifter inom ramen för direktivet bör vara förenlig med tillämplig dataskyddsrätt, särskilt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), här benämnd EU:s dataskyddsförordning. Vid införlivandet av EU-direktiv 2024/2841 bör medlemsstaterna säkerställa att den nationella lagstiftningen innehåller lämpliga skyddsåtgärder som är tillämpliga på behandlingen av personuppgifter, särskilt särskilda kategorier av personuppgifter. Medlemsstaterna bör också säkerställa säkerhet, integritet, äkthet och konfidentialitet för de personuppgifter som samlas in och lagras i enlighet med direktivet (skäl 33 i EU-direktiv 2024/2841).

EU:s dataskyddsförordning är direkt tillämplig i varje medlemsstat och har företräde framför nationell lagstiftning. De bestämmelser som nu föreslås kan därför endast innehålla bestämmelser som kompletterar EU:s dataskyddsförordning. För att det ska vara tydligt för tillämparen vilken reglering som gäller bör en bestämmelse med upplysning om att EU:s dataskyddsförordning gäller tas in i den nya lagen.

Lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning, förkortad dataskyddslagen, utgör ett komplement till EU:s dataskyddsförordning på en generell nivå och re-

glerar bara vissa frågor. Av 1 kap. 6 § dataskyddslagen följer att om en annan lag eller förordning innehåller någon bestämmelse som avviker från dataskyddslagen så ska bestämmelsen i den andra lagen tillämpas. Dataskyddslagen är alltså subsidiär och kommer bara att gälla för Försäkringskassan om inte de bestämmelser som nu föreslås anger något annat. Av tydlighetsskäl anser utredningen att den föreslagna lagen bör innehålla en upplysning om att dataskyddslagen och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den gäller om inte annat följer av den föreslagna lagen (jfr prop. 2017/18:171 s. 73).

Det kan alltså tillkomma föreskrifter i anslutning till den föreslagna lagen. Utredningen anser att även sådana föreskrifter bör ha företräde framför dataskyddslagen och föreskrifter som har meddelats i anslutning till dataskyddslagen, vilket bör framgå uttryckligen av den nya lagen.

Vid behandling av personuppgifter enligt lagen bör däremot bestämmelserna om behandling av personuppgifter i socialförsäkringsbalken inte vara tillämpliga. Utredningen gör bedömningen att det nya funktionshinderskortet inte utgör en socialförsäkringsförmån, en annan förmån eller en sådan ersättning som avses i 114 kap. 2 § SFB. Funktionshinderskortet bör i stället anses utgöra ett bevis på att innehavaren har en funktionsnedsättning och syfta till att underlätta för innehavaren att ta del av särskilda villkor och positiv särbehandling som erbjuds personer med en funktionsnedsättning (se vidare i avsnitt 10.1).

10.13.2 Uppgifter om avlidna personer

Förslag

Vid behandling av uppgifter om avlidna personer ska lagen om EU-funktionshinderskort och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen, EU:s dataskyddsförordning, dataskyddslagen och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen gälla i tillämpliga delar.

EU:s dataskyddsförordning är inte tillämplig på uppgifter om avlidna personer och medlemsstaterna får i nationell lagstiftning fastställa vad som ska gälla för behandlingen av sådana uppgifter (skäl 27 i EU:s

dataskyddsförordning). Det finns flera exempel på registerförfattningar vars tillämpningsområde har utsträckts på det sättet, t.ex. 1 kap. 1 § lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet och 114 kap. 5 § SFB. Regeringen har i förarbetena till patientdatalagen (2008:355) konstaterat att det i hälso- och sjukvårdens verksamhet förekommer en mängd uppgifter om avlidna patienter samt att dessa uppgifter kan vara integritetskänsliga och därför ska omfattas av patientdatalagens bestämmelser i tillämpliga delar (prop. 2007/08:126 s. 52).

För att förenkla hanteringen hos Försäkringskassan anser utredningen att de bestämmelser som gäller i Försäkringskassans kärnverksamhet enligt socialförsäkringsbalken så långt det är möjligt bör motsvara den reglering som föreslås gälla vid handläggning av funktionshinderskort. Detta blir särskilt relevant eftersom en person kan förekomma både i kärnverksamheten och i verksamhet som rör funktionshinderskort genom t.ex. beslut om att bevilja bilstöd. Ett sådant beslut kan även utgöra underlag för bedömningen av om den enskilde tillhör målgruppen för funktionshinderskortet.

Att låta uppgifter om enskilda så långt som är möjligt omfattas av samma regler framstår därför även som praktiskt motiverat. För att få en enhetlig och heltäckande reglering bör inte bara den nu föreslagna lagen gälla vid behandling av uppgifter om avlidna personer. Även EU:s dataskyddsförordning och dataskyddslagen bör gälla vid behandling av uppgifter om avlidna inom den föreslagna lagens tillämpningsområde (jfr prop. 2019/20:106 s. 32 och prop. 2023/24:29 s. 24 och 25). Dessutom bör föreskrifter som meddelas i anslutning till den nu föreslagna lagen och dataskyddslagen gälla vid behandling av uppgifter om avlidna inom den nya lagens tillämpningsområde.

Bestämmelser som på något sätt kräver den registrerades agerande eller medverkan i övrigt kan av naturliga skäl inte gälla för uppgifter om avlidna personer. Någon möjlighet för efterlevande eller andra att göra gällande rättigheter som tillkom den avlidne när denne var i livet finns inte (jfr prop. 2019/20:106 s. 32). Det innebär exempelvis att bestämmelser om rätt till information, rätt till skadestånd och möjligheten att begära rättelse av den registrerades personuppgifter inte är tillämpliga i förhållande till avlidna. Däremot gäller bestämmelser som avser bl.a. ändamål för behandling och de principer som följer av artikel 5 i dataskyddsförordningen, t.ex. principerna om lag-

lighet, korrekthet och uppgiftsminimering. Den lagtekniska lösningen är i linje med den som används i 114 kap. SFB.

10.13.3 Personuppgiftsansvar

Förslag

Försäkringskassan ska vara personuppgiftsansvarig för den behandling av personuppgifter som myndigheten utför enligt den nya lagen och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

Av artikel 7.3 i EU-direktivet 2024/2841 framgår att de behöriga myndigheter eller organ som ansvarar för att utfärda EU-intyget om funktionsnedsättning ska anses vara personuppgiftsansvariga enligt definitionen i artikel 4.7 i förordning (EU) 2016/679 och ansvara för behandlingen av personuppgifter.

Uttrycket personuppgiftsansvarig är centralt inom all dataskyddsreglering. Den personuppgiftsansvarige är skyldig att se till att behandling av personuppgifter sker i enlighet med gällande bestämmelser, och enskilda ska alltid kunna vända sig till den personuppgiftsansvarige för att göra sina rättigheter gällande. Den personuppgiftsansvarige ska exempelvis ansvara för och kunna visa att de grundläggande principerna i artikel 5.1 i EU:s dataskyddsförordning efterlevs (artikel 5.2). Därutöver ska den personuppgiftsansvarige bl.a. genomföra lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder för att säkerställa och kunna visa att behandlingen utförs i enlighet med EU:s dataskyddsförordning (artikel 24.1) och för att säkerställa en lämplig säkerhetsnivå (artikel 32.1). Av definitionen i artikel 4.7 i EU:s dataskyddsförordning framgår att en personuppgiftsansvarig avser en fysisk eller juridisk person, offentlig myndighet, institution eller annat organ som ensamt eller tillsammans med andra bestämmer ändamålen och medlen för behandlingen av personuppgifter. Om ändamålen eller medlen för behandlingen bestäms i unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt, kan den personuppgiftsansvarige eller de särskilda kriterierna för hur denne ska utses föreskrivas i unionsrätten eller i medlemsstaternas nationella rätt. Det är alltså tillåtet att i nationell rätt ange vem som är personuppgiftsansvarig för en viss behandling av personuppgifter. Registerförfattningar innehåller re-

gelmässigt en reglering av vem som är personuppgiftsansvarig. Av 114 kap. 7 § SFB framgår att Försäkringskassan är personuppgiftsansvarig för behandling av personuppgifter i sin verksamhet inom tillämpningsområdet för socialförsäkringsbalken.

En bestämmelse om personuppgiftsansvar bidrar till tydlighet för både myndigheten och de registrerade. Utredningen anser därför att det bör framgå av den nya lagen att Försäkringskassan är personuppgiftsansvarig för den behandling av personuppgifter som myndigheten utför inom lagens tillämpningsområde.

10.13.4 Undantag från rätten att göra invändningar

Förslag

Rätten att göra invändningar enligt artikel 21.1 i EU:s dataskyddsförordning ska inte gälla vid behandling av personuppgifter som är tillåten enligt den nya lagen eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

Den registrerade har enligt EU:s dataskyddsförordning rätt att göra invändningar mot sådan behandling av personuppgifter avseende honom eller henne som grundar sig på att behandlingen är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning (artikel 21.1). Rätten att invända mot behandlingen av personuppgifter är begränsad om det rör sig om personuppgifter som behandlas för vetenskapliga eller historiska forskningsändamål eller statistiska ändamål i enlighet med artikel 89.1. I sådana fall har den registrerade bara rätt att göra invändningar om behandlingen inte är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse (artikel 21.6). När den registrerade invänder mot behandling av personuppgifter måste den personuppgiftsansvarige kunna visa tvingande berättigade skäl för behandlingen som väger tyngre än den registrerades intressen (artikel 21.1). Om det saknas berättigade skäl för behandlingen som väger tyngre, har den registrerade rätt att få personuppgifterna raderade (artikel 17.1 c).

Det är möjligt att i nationell rätt begränsa rätten att göra invändningar, om begränsningen sker med respekt för andemeningen i de grundläggande rättigheterna och friheterna och utgör en nödvändig

och proportionell åtgärd i ett demokratiskt samhälle i syfte att säkerställa vissa uppräknade intressen (artikel 23.1 i EU:s dataskyddsförordning). Dessa intressen innefattar bl.a. viktiga mål av generellt allmänt intresse, däribland folkhälsa och social trygghet (artikel 23.1 e i EU:s dataskyddsförordning). I 114 kap. 6 § SFB regleras att artikel 21.1 i EU:s dataskyddsförordning inte gäller vid sådan behandling som är tillåten enligt kapitlet eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till kapitlet.

Vid en begränsning enligt artikel 23.1 i EU:s dataskyddsförordning ska det, när så är relevant, finnas vissa specifika bestämmelser om bl.a. ändamålen med behandlingen eller kategorierna av behandling, skyddsåtgärder för att förhindra missbruk och specificering av personuppgiftsansvarig (artikel 23.2 i EU:s dataskyddsförordning). Förslaget till ny lag omfattar bl.a. reglering av ändamål med behandlingen, bestämmelser om personuppgiftsansvar och ett flertal olika skyddsåtgärder. Bestämmelserna i den föreslagna lagen bedöms på så sätt minimera risken för kränkning av den registrerades rättigheter och friheter. Det får därmed anses att de krav som uppställs i artikel 23.2 i EU:s dataskyddsförordning är uppfyllda.

Den behandling av personuppgifter som föreslås regleras i den nya lagen bedöms vara nödvändig för myndighetens uppgift att pröva rätten till, utfärda, administrera och återkalla EU-funktionshinderskort samt att föra ett tillförlitligt register över återkallade kort. Behandlingen syftar till att säkerställa att funktionshinderskort utfärdas till rätt personer, att deras giltighet kan kontrolleras och att återkallade kort inte används. Ett korrekt och tillförlitligt system är vidare en förutsättning för att kortet ska kunna erkännas och användas på avsett sätt även i andra medlemsstater. Behandlingen tillgodoser därmed viktiga mål av generellt allmänt intresse, särskilt intresset av social trygghet, likvärdig tillgång till de rättigheter och förmåner som är knutna till kortet samt en korrekt och rättssäker förvaltning.

En möjlighet för den registrerade att invända mot den normala elektroniska hanteringen skulle påtagligt försvåra arbetet för Försäkringskassan. En delvis manuell hantering skulle minska effektiviteten, öka kostnaderna och riskera att påverka objektiviteten och likabehandlingen i handläggningen negativt. För att uppnå syftet med ett EU-funktionshinderskort och säkra ett ömsesidigt erkännande i medlemsstaterna av funktionshinderskortet krävs att funktionshinderskorten utfärdas på ett korrekt sätt. Vidare är det avgörande att det

nationella registret om återkallade funktionshinderskort innehåller korrekta och tillförlitliga uppgifter. Utredningen föreslår därför att det inte med stöd av artikel 21.1 ska vara möjligt för den enskilde att göra invändningar mot en behandling som är tillåten enligt den nya lagen. Begränsningar av rätten att göra invändningar bör på samma sätt som gäller i socialförsäkringsbalken även inkludera den behandling av personuppgifter som enligt bemyndigande i lagen utförs med stöd av förordning eller myndighetsföreskrifter.

10.13.5 Ändamål för behandling av personuppgifter

Primära ändamål

Förslag

Försäkringskassan ska få behandla personuppgifter om det är nödvändigt för att:

1. handlägga, utfärda, förnya, kontrollera och återkalla funktionshinderskort, och
2. hålla ett nationellt register med uppgifter om återkallade funktionshinderskort i enlighet med unionsrätten.

All behandling av personuppgifter måste ha stöd i någon av de rättsliga grunder som anges i artikel 6.1 a–f i EU:s dataskyddsförordning. Regeringen har bedömt att alla uppgifter som riksdagen eller regeringen har gett i uppdrag åt statliga myndigheter att utföra och sådan verksamhet som myndigheterna bedriver inom ramen för sin befogenhet i normalfallet är sådana uppgifter av allmänt intresse som avses i artikel 6.1 e (prop. 2017/18:105 s. 56 och 57). Personuppgifter får också behandlas om det i enlighet med den rättsliga grunden i artikel 6.1 c i EU:s dataskyddsförordning är nödvändigt för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige. Det kan handla om bl.a. en rättsligt reglerad skyldighet att lämna uppgifter eller att utföra uppdrag enligt myndighetens instruktion. I normalfallet torde dock myndigheters uppgifter och uppdrag i första hand utgöra en rättslig grund för behandling av personuppgifter med stöd av artikel 6.1 e i EU:s dataskyddsförordning, dvs. på

grundval av att uppgiften eller uppdraget avser en uppgift av allmänt intresse (prop. 2017/18:105 s. 53 och 54).

En behandling enligt artikel 6.1 c eller e är bara tillåten om den också är nödvändig. Att behandlingen ska vara nödvändig innebär inte att det ska vara omöjligt att uppnå syftet med behandlingen utan att personuppgifter behandlas. Vanligtvis anses det nödvändigt att behandla personuppgifter elektroniskt eftersom en manuell informationshantering inte utgör ett realistiskt alternativ för vare sig myndigheter eller företag (prop. 2017/18:105 s. 46 och 47 och EU-domstolens dom i målet Huber mot Tyskland C-524/06, EU:C:2008:724). Kravet på nödvändighet innebär dock att personuppgifter inte får behandlas om syftet med behandlingen kan uppnås med andra medel, t.ex. genom att anonymisera uppgifterna (prop. 2017/18:232 s. 117). En bedömning av om nödvändighetskravet är uppfyllt måste göras inför varje behandling. De grunder för behandlingen som avses i artikel 6.1 c och e ska fastställas i enlighet med unionsrätten eller en medlemsstats nationella rätt som den personuppgiftsansvarige omfattas av (artikel 6.3 första stycket i EU:s dataskyddsförordning). Med detta avses, enligt skäl 41 i EU:s dataskyddsförordning, inte att den rättsliga grunden nödvändigtvis måste fastställas i lag. Däremot måste grunden vara fastställd i laga ordning på ett konstitutionellt korrekt sätt (prop. 2017/18:105 s. 51).

Försäkringskassans uppgifter när det gäller funktionshinderskortet föreslås regleras i den nya lagen och förordningen. Därigenom kommer den rättsliga grunden att fastställas. För att en behandling ska vara nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse krävs att den rättsliga grunden ska uppfylla ett mål av allmänt intresse och vara proportionerlig mot det legitima mål som eftersträvas (artikel 6.3 andra stycket sista meningen). Uppgifter av allmänt intresse som har fastställts i enlighet med svensk rätt uppfyller genomgående dessa krav (prop. 2017/18:105 s. 50). Kravet på proportionalitet kan också tillgodoses genom särskilt reglerade skyddsåtgärder (jfr avsnitt 13). Sammantaget bedömer utredningen att den behandling av personuppgifter som Försäkringskassan behöver utföra med anledning av verksamhet som avser funktionshinderskortet har stöd i den rättsliga grunden i artikel 6.1 c och e i EU:s dataskyddsförordning.

Ett fastställt ändamål är enligt EU:s dataskyddsförordning en grundläggande förutsättning för att personuppgifter ska få samlas in och i övrigt behandlas. Personuppgifter ska enligt artikel 5.1 b i

EU:s dataskyddsförordning samlas in för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål. Detta kallas principen om ändamålsbegränsning. Möjligheten att senare behandla personuppgifterna för andra ändamål är begränsad. Den registrerade skyddas därigenom mot oväntad och integritetskränkande behandling av de personuppgifter som har samlats in. I skäl 39 i EU:s dataskyddsförordning klargörs att de specifika ändamål som personuppgifterna behandlas för bör vara tydliga och legitima och ha bestämts vid den tidpunkt då personuppgifterna samlades in. Utifrån det fastställda ändamålet avgörs vilka personuppgifter som får behandlas (artikel 5.1 c) och den registrerade har rätt att få information om ändamålet för behandlingen av personuppgifterna (artiklarna 13–15). Även lämplig säkerhetsnivå bestäms utifrån bl.a. behandlingens ändamål (artikel 32). Ändamålet fastställs av den personuppgiftsansvarige, i EU-rätt eller i nationell rätt (artiklarna 4.7, 6.2 och 6.3). Lagstiftning som begränsar tillämpningsområdet för de rättigheter och skyldigheter som följer av EU:s dataskyddsförordning, däribland rätten att invända mot behandling, ska innehålla specifika ändamålsbestämmelser när så är relevant (artikel 23.2 a).

De föreslagna ändamålen återspeglar Försäkringskassans behov av att behandla personuppgifter för att utföra verksamhet enligt lagen om EU-funktionshinderskort. Detta inkluderar t.ex. kontroll av funktionshinderskort som myndigheten har utfärdat men även kontroll av funktionshinderskort som har utfärdats av en annan medlemsstat i den utsträckning detta behövs för att kunna stödja arbetet med tillsyn och efterlevnad enligt förslaget till 8 § i lagen.

I kommissionens utkast till delegerad akt, som var föremål för offentligt samråd i april 2026, föreslogs att medlemsstaterna skulle meddela uppgifter om återkallelse av funktionshinderskort till kommissionen inom 24 timmar efter återkallelsen. Försäkringskassan föreslås få ansvaret för att rapportera uppgifter om återkallelser av EU-funktionshinderskort i enlighet med unionsrätten (se avsnitt 10.7). Uppgifter om återkallelse av funktionshinderskort bedöms behöva hållas samlade för att underlätta för rapportering och uppföljning. Uppgifter om återkallelse kan också behöva bevaras och gallras vid andra tidpunkter jämfört med uppgifter i övrigt i ett ärende om funktionshinderskort. Utredningen bedömer därför att det behövs ett särskilt ändamål för den behandling av personuppgifter som blir nödvändig med anledning av uppgiftsplikten till kommissionen.

Utredningen föreslår att Försäkringskassan ska få behandla personuppgifter om det är nödvändigt för att handlägga, utfärda, förnya, kontrollera eller återkalla funktionshinderskort, och för att föra ett nationellt register med uppgifter om återkallade funktionshinderskort i enlighet med unionsrätten. Registret ska innehålla den information som behövs för att fullgöra Sveriges skyldigheter att tillhandahålla EU-kommissionen uppgifter om återkallade funktionshinderskort enligt delegerade akter och genomförandeakter. Kommissionens arbete med delegerade akter och genomförandeakter är ännu inte avslutat. Det är därför inte möjligt att med säkerhet bedöma vilka situationer unionsrätten slutligt kommer att anse omfattas i dessa fall eller vilka uppgifter som medlemsstaterna kommer att vara skyldiga att tillhandahålla för kontrolländamål.

Sekundära ändamål

Förslag

Personuppgifter som behandlas enligt de primära ändamålen får även behandlas för att fullgöra uppgiftslämnande som sker i överensstämmelse med lag eller förordning eller som följer av unionsrätten.

Personuppgifter som behandlas för primära ändamål eller för att fullgöra ett uppgiftslämnande får behandlas även för andra ändamål, under förutsättning att uppgifterna inte behandlas på ett sätt som är oförenligt med det ändamål för vilket uppgifterna samlades in.

Uppgiftslämnande

En sekundär ändamålsbestämmelse ger stöd för den behandling av personuppgifter som sker vid ett utlämnande av personuppgifter. Stöd för utlämnandet finns dock i annan lagstiftning. Vid uppgiftslämnande är den viktigaste frågan ur ett integritetsperspektiv om uppgifterna över huvud taget ska lämnas ut. Frågan aktualiseras redan när den bestämmelse som fastställer en skyldighet eller tillåter ett utlämnande införs. Det får förutsättas att det då görs en avvägning mellan intresset av att uppgiften lämnas ut och intresset av att skydda

enskilda personers integritet. Den avvägningen säkerställer att den rättsliga grunden uppfyller ett mål av allmänt intresse och är proportionerlig mot det legitima mål som eftersträvas (artikel 6.3 andra stycket sista meningen i EU:s dataskyddsförordning). Avvägningen säkerställer också att den behandling av personuppgifter som utlämnandet innebär är proportionerlig i enlighet med regeringsformens krav (2 kap. 6, 20 och 21 §§ RF). Ett utlämnande av personuppgifter som sker i överensstämmelse med lag eller förordning får alltså anses uppfylla kraven enligt artikel 6 i EU:s dataskyddsförordning. En ändamålsbestämmelse med detta innehåll får införas i nationell rätt (artikel 6.2 och 6.3). En sådan bestämmelse ger stöd för den behandling av personuppgifter som ett utlämnande av uppgifter medför.

Utredningen föreslår därför att personuppgifter som behandlas enligt de primära ändamålen även ska få behandlas för att fullgöra uppgiftslämnande som sker i överensstämmelse med lag eller förordning eller som följer av unionsrätten. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak den bestämmelse som finns i 114 kap. 9 § SFB.

Finalitetsprincipen

Enligt artikel 5.1 b i EU:s dataskyddsförordning ska personuppgifter samlas in för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål och inte senare behandlas på ett sätt som är oförenligt med dessa ändamål. Ytterligare behandling för arkivändamål av allmänt intresse, vetenskapliga eller historiska forskningsändamål eller statistiska ändamål i enlighet med artikel 89.1 ska inte anses vara oförenlig med de ursprungliga ändamålen. I artikel 6.4 i EU:s dataskyddsförordning beskrivs vad den personuppgiftsansvarige bör beakta för att fastställa om behandling för andra ändamål är förenlig med det ändamål för vilket personuppgifterna ursprungligen samlades in. Principen att personuppgifter ska samlas in för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål och inte senare behandlas på ett sätt som är oförenligt med dessa ändamål brukar kallas finalitetsprincipen. I registerförfattningar finns ofta en bestämmelse som ger uttryck för finalitetsprincipen, se t.ex. 2 kap. 2 § lagen om Rättsmedicinalverkets behandling av personuppgifter och 114 kap. 10 § SFB. Finalitetsprincipen gäller dock oavsett om den uttrycks i svensk författning eller inte. Bestämmelser som ger uttryck för finalitetsprincipen har

införts av tydlighetsskäl och avser främst att klargöra att det är tillåtet att behandla personuppgifter för andra ändamål än de som uttryckligen anges i lagen, så länge behandlingen inte är oförenlig med insamlingsändamålen (prop. 2018/19:151 s. 24, prop. 2019/20:106 s. 40 och prop. 2019/20:113 s. 23).

Utredningen bedömer att en bestämmelse som ger uttryck för finalitetsprincipen bör införas i den nya lagen. En sådan bestämmelse tydliggör hur Försäkringskassan får behandla personuppgifter.

10.13.6 Känsliga personuppgifter och sökbegränsningar

Förslag

Sådana känsliga personuppgifter som avses i artikel 9.1 i EU:s dataskyddsförordning får behandlas med stöd av artikel 9.2 g i förordningen om det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med behandlingen.

Sökningar får inte utföras i syfte att få fram ett urval av personer grundat på känsliga personuppgifter. För primära ändamål och för att fullgöra ett uppgiftslämnande får dock sökningar utföras i syfte att få fram ett urval av personer grundat på känsliga personuppgifter om hälsa.

Känsliga personuppgifter

Personuppgifter som avslöjar ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse eller medlemskap i fackförening och behandling av genetiska uppgifter, biometriska uppgifter för att entydigt identifiera en fysisk person, uppgifter om hälsa eller uppgifter om en fysisk persons sexualliv eller sexuella läggning benämns i artikel 9.1 i EU:s dataskyddsförordning som särskilda kategorier av uppgifter. I svensk rätt kallas uppgifterna känsliga personuppgifter (se t.ex. 3 kap. 1 § dataskyddslagen). Enligt regeringen är uttrycket känsliga personuppgifter väl inarbetat, även på EU-nivå, och dessutom språkligt enklare att använda och förstå, inte minst i författningstext (prop. 2017/18:105 s. 75). Av dessa skäl är uttrycket lämpligt att använda även i den lag som nu föreslås.

Vid Försäkringskassans handläggning av funktionshinderskort kommer det att vara nödvändigt att behandla känsliga personuppgifter. Uppgifter om hälsa, som inkluderar uppgifter om funktionsnedsättning utgör en förutsättning för funktionshinderskortet.

EU-direktiv 2024/2841 fastställer vidare att ett funktionshinderskort ska ha ett fotografi av den enskilde på framsidan. Ett fotografi kan utgöra en biometrisk uppgift och därigenom också en känslig personuppgift. Enligt artikel 4.14 i EU:s dataskyddsförordning är en biometrisk uppgift en personuppgift som erhållits genom en särskild teknisk behandling som rör en fysisk persons fysiska, fysiologiska eller beteendemässiga kännetecken och som möjliggör eller bekräftar identifieringen av denna fysiska person, såsom ansiktsbilder eller fingeravtryck. Behandling av foton bör inte systematiskt anses utgöra behandling av särskilda kategorier av personuppgifter, eftersom foton endast definieras som biometriska uppgifter när de behandlas med särskild teknik som möjliggör identifiering eller autentisering av en fysisk person (skäl 51 i EU:s dataskyddsförordning). Foton som används för att låsa upp en telefon eller för att ge tillträde till en byggnad kan t.ex. utgöra en biometrisk uppgift. En sådan behandling skiljer sig från den behandling av fotografier som är nödvändig för Försäkringskassan för att utfärda EU-funktionshinderskort. Någon särskild teknik i dataskyddsförordningens bemärkelse bedöms inte vara nödvändig för myndigheten att använda. Försäkringskassans behandling av fotografier bör därmed inte medföra att fotografiet ska anses utgöra en biometrisk uppgift. Ett sådant välliknande fotografi som den sökande ska lämna in till Försäkringskassan bör dock anses utgöra en personuppgift.

Andra känsliga personuppgifter än uppgifter om hälsa bör normalt inte behöva behandlas vid handläggning av funktionshinderskort. Det kan dock inte uteslutas att Försäkringskassan oavsiktligt behandlar även andra känsliga personuppgifter i samband med handläggningen. Så kan ske om Försäkringskassan använder beviljande av en av de särskilt utpekade socialförsäkringsförmånerna som stöd för rätten till ett funktionshinderskort och det finns andra känsliga personuppgifter i det ärendet. Så kan även ske om den sökande själv lämnat sådana uppgifter till Försäkringskassan. Utredningen anser därför att Försäkringskassan bör kunna behandla alla typer av känsliga personuppgifter, dock under förutsättning att en sådan behandling är nödvändig med hänsyn till ändamålet med behandlingen.

Sökbegränsningar

Det finns i EU:s dataskyddsförordning inget förbud mot att använda personuppgifter vid sökning, men vid behandling av känsliga personuppgifter krävs lämpliga och särskilda åtgärder för att säkerställa den registrerades grundläggande rättigheter och intressen (artikel 9.2 g). Regeringen har bedömt att en sökbegränsning är en sådan skyddsåtgärd som säkerställer den registrerades grundläggande rättigheter och intressen (prop. 2017/18:105 s. 90). En sökbegränsning utgör därför många gånger en förutsättning för att behandling av känsliga personuppgifter ska vara tillåten enligt EU:s dataskyddsförordning. Bestämmelser om skyddsåtgärder är tillåtna med stöd av artikel 6.2 och 6.3 i EU:s dataskyddsförordning när det gäller reglering av behandling som grundar sig på en rättslig förpliktelse eller arbetsuppgift av allmänt intresse enligt artikel 6.1 c och e i EU:s dataskyddsförordning.

En bestämmelse om sökbegränsningar, som ska vara en skyddsåtgärd, måste utformas på ett sådant sätt att den enskildes personliga integritet beaktas. Syftet är dock inte att omöjliggöra sökningar som behövs för att myndighetens verksamhet ska fungera. En sökbegränsning som utgår från syftet med sökningen hindrar inte sökningar som görs i ett annat syfte än att identifiera ett urval av individer, exempelvis för att ta fram verksamhetsstatistik eller för registervård (prop. 2017/18:105 s. 195). En sådan sökbegränsning förutsätter också att sökningen görs på ett urval av individer. Görs en sökning enbart på en individ, t.ex. i en enskilds ärende är bestämmelsen inte tillämplig.

Försäkringskassan kommer i sin handläggning av funktionshinderskortet i samtliga ärenden behöva behandla känsliga personuppgifter om hälsa eftersom rätten till ett funktionshinderskort är avhängig en funktionsnedsättning. Försäkringskassan behöver därför i sin verksamhet kunna göra urval baserat på hälsa. Det kan t.ex. behövas för att lämna uppgifter till Myndigheten för delaktighet för analyser och uppföljningar enligt 30 § i den nya lagen eller för att lämna uppgifter till EU-kommissionen. Vidare kan det finnas behov av att kunna göra urval baserat på hälsa för övriga utlämnanden. På funktionshinderområdet har det länge funnits behov av bättre statistiska underlag och forskning om gruppen personer med funktionsnedsättning (jfr avsnitt 7.3). Utredningen anser att det även bör vara möjligt för

Försäkringskassan att göra sökningar i syfte att få fram urval av personer grundat på känsliga personuppgifter om hälsa vid begäran om uppgifter för statistik eller forskningsändamål. För att sådana uppgifter ska kunna lämnas ut krävs dock att en sekretessbedömning först görs. Försäkringskassan föreslås inte själv få något uppdrag avseende forskning inom funktionshinderområdet, utan det som anses kunna bli aktuellt är forskning som utförs av andra forskningshuvudmän.

Utredningen bedömer inte att det behövs göras något undantag från sökbegränsningen avseende uppgifter om hälsa när det gäller personuppgifter som behandlas med stöd av finalitetsprincipen. Utredningen bedömer vidare att det inte är nödvändigt för Försäkringskassan att i ärenden om funktionshinderskort kunna göra urval baserat på andra känsliga personuppgifter än hälsa.

10.13.7 Elektroniskt utlämnande av personuppgifter

Förslag

Försäkringskassan ska få lämna ut personuppgifter elektroniskt om det inte är olämpligt. Direktåtkomst till personuppgifter i verksamhet som avser EU-funktionshinderskort ska endast vara tillåten i den utsträckning som anges i lag eller förordning.

Även om EU:s dataskyddsförordning inte ställer upp något generellt förbud mot att lämna ut uppgifter i en viss form är det vanligt att elektroniskt utlämnande regleras särskilt. Detta har sin grund i att ett elektroniskt utlämnande av uppgifter traditionellt har ansetts medföra en större risk för otillbörliga integritetsintrång, eftersom det ger en större möjlighet att bearbeta och sprida information jämfört med ett utlämnande som sker i pappersform.

Utredningen anser att elektroniskt utlämnande kan kräva särskilda överväganden, t.ex. avseende begränsning av överskottsinformation och begränsningar av mottagarens möjligheter att använda sig av de uppgifter som görs åtkomliga. För att elektroniskt utlämnande ska vara tillåtet bör det därmed krävas att sådant utlämnande inte är olämpligt. Vid lämplighetsbedömningen har det bl.a. betydelse vem mottagaren är och vad syftet med utlämnandet är. Typiskt sett bör det

inte anses vara olämpligt att lämna ut uppgifter elektroniskt till en myndighet. Lämplighetsprövningen blir särskilt viktig när utlämnandet ska ske till en enskild och det på grund av personuppgifternas art, struktur, antal eller någon annan särskild omständighet finns anledning att befara att utlämnandet i förlängningen kan leda till integritetsrisker. Vid prövningen av om personuppgifter bör lämnas ut elektroniskt bör även informationssäkerheten, dvs. säkerheten hos mottagaren, vägas in (jfr prop. 2014/15:148 s. 114 och prop. 2020/21:224 s. 188).

Direktåtkomst anses särskilt känslig ur integritetssynpunkt eftersom uppgifter som görs tillgängliga för direktåtkomst anses förvarade hos den mottagande myndigheten (2 kap. 6 § första stycket tryckfrihetsförordningen). Det finns också en risk för att mottagaren av en direktåtkomst tar del av överskottsinformation. Den utlämnande myndigheten saknar vidare möjlighet att påverka hur mottagaren använder direktåtkomsten.

Av uppgifter som lämnats till utredningen framgår att det i nuläget inte är möjligt att avgöra om direktåtkomst är nödvändig i verksamheten med EU-funktionshinderskort. Även om det i dag inte finns ett tydligt behov av direktåtkomst utesluter utredningen dock inte att en sådan åtkomst kan komma att bli nödvändig, t.ex. vid utfärdande av digitala funktionshinderskort. Utredningen föreslår därför att direktåtkomst till personuppgifter i verksamhet som avser EU-funktionshinderskort ska vara tillåten i den utsträckning som anges i lag eller förordning. Detta motsvarar även regleringen av direktåtkomst inom socialförsäkringen, jfr 114 kap. 14 § SFB. Ett bemyndigande om att meddela föreskrifter om direktåtkomst föreslås lämnas (se avsnitt 10.20). Innan en bestämmelse om att tillåta direktåtkomst regleras i förordning behöver en samlad analys av behov, rättsligt stöd, sekretess, dataskydd, handlingsoffentlighet och informationssäkerhet först göras.

10.13.8 Tillgång till personuppgifter

Förslag

Åtkomst till personuppgifter ska begränsas till vad var och en behöver för att kunna fullgöra sina arbetsuppgifter. Åtkomsten till personuppgifter ska kontrolleras och följas upp regelbundet.

En utgångspunkt vid personuppgiftsbehandling är att personuppgifter inte ska göras tillgängliga för fler personer än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med behandlingen. Vilken spridning av personuppgifter som en viss behandling innebär har av naturliga skäl stor inverkan på behandlingens integritetsrisker. Obehörig spridning eller användning av uppgifter kan medföra betydande integritetsskada för den enskilde. Personuppgifter som är lättillgängliga för en vidare krets av personer innebär en ökad risk för att uppgifterna kommer att användas på ett otillbörligt och inte avsett sätt. En viktig del av skyddet för den personliga integriteten vid behandling av personuppgifter är därför att det finns tydliga regler och rutiner om vem som ska få åtkomst till uppgifter, och under vilka förutsättningar. Personuppgiftsansvariga är enligt EU:s dataskyddsförordning skyldiga att vidta tekniska eller organisatoriska åtgärder för att säkerställa lämplig säkerhet för personuppgifterna, inbegripet skydd mot obehörig och otillåten behandling (artiklarna 5.1 f, 24, 25 och 32 i EU:s dataskyddsförordning). Den personuppgiftsansvarige ska bl. a. vidta åtgärder för att säkerställa att varje fysisk person som utför arbete under den personuppgiftsansvariges överinseende, och som får tillgång till personuppgifter, endast behandlar dessa på instruktion från den personuppgiftsansvarige (artikel 32.4). Att begränsa tillgången till personuppgifter är en viktig åtgärd för att säkerställa den registrerades grundläggande rättigheter och intressen (jfr artikel 9.2 g). Skyldigheten för personuppgiftsansvariga att på olika sätt begränsa denna tillgång följer redan av EU:s dataskyddsförordning. I syfte att skydda enskilda från att uppgifter om dem sprids på ett obehörigt sätt bedömer utredningen att det hos Försäkringskassan bör säkerställas att personuppgifter i ärenden om funktionshinderskort endast görs tillgängliga för de medarbetare som behöver uppgifterna i sitt arbete. Därför bör en bestämmelse införas i lagen som tydliggör att åtkomst till personuppgifter ska begränsas till vad var och en behöver för att

kunna fullgöra sina arbetsuppgifter. Med stöd av artikel 6.2 och 6.3 i EU:s dataskyddsförordning kan mer specifika krav på att vidta åtgärder fastställas i nationell lagstiftning utan att den personuppgiftsansvariges eget ansvar för att vidta lämpliga åtgärder upphör.

Med den föreslagna bestämmelsen klargörs att Försäkringskassan har ett ansvar för att vidta lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder för att säkerställa att personuppgifter inte sprids utanför den krets av personer som behöver ha åtkomst till dessa för att kunna utföra sina arbetsuppgifter (jfr artikel 32). Innebörden av bestämmelsen är att det ska finnas ett berättigat behov av åtkomst till personuppgifter. Det krävs alltså att Försäkringskassan aktivt tar ställning till vilka personuppgifter en medarbetare behöver ges åtkomst till för att utföra sina arbetsuppgifter, och att nödvändig behörighet tilldelas utifrån det. Det kan finnas skäl att tekniskt begränsa en medarbetares åtkomst till personuppgifter både i fråga om uppgifters omfattning och form. Om det exempelvis är tillräckligt för en medarbetare att arbeta med pseudonymiserade personuppgifter bör tillgången begränsas till detta. Pseudonymisering framhålls på flera ställen i EU:s dataskyddsförordning som ett exempel på lämplig skyddsåtgärd.

Vilka närmare tekniska och organisatoriska åtgärder som är mest lämpliga beror bl.a. på vilka tekniska möjligheter myndigheten har och hur myndighetens organisation ser ut. Särskilt de tekniska förutsättningarna kan utvecklas med tiden varför det enligt utredningens bedömning inte framstår som ändamålsenligt att författningsreglera vilka konkreta åtgärder som ska vidtas för att begränsa tillgången.

Den personuppgiftsansvarige ska enligt artiklarna 24 och 32 i EU:s dataskyddsförordning bl.a. säkerställa och kunna visa att behandlingen utförs i enlighet med EU:s dataskyddsförordning. Myndigheter ska dessutom enligt 3 och 6 §§ myndighetsförordningen (2007:515) löpande följa upp sin verksamhet i syfte att se till att de bedrivs effektivt och lagenligt. Det kan därför hävdas att en skyldighet att regelbundet kontrollera och följa upp åtkomsten av personuppgifter redan följer av befintlig reglering. Med anledning av att motsvarande bestämmelser finns i 114 kap. 13 § SFB anser utredningen dock att det är lämpligt att det också i den föreslagna lagen uttryckligen anges att åtkomsten till personuppgifter regelbundet ska kontrolleras och följas upp. Liknande regleringar finns i andra författningar, t.ex. i 1 kap. 11 § lagen (2023:457) om behandling av

personuppgifter vid Utbetalningsmyndigheten och 1 kap. 9 § andra stycket studiestödsdatalagen (1999:1395). Kontroll och uppföljning bör genomföras regelbundet, dvs. systematiskt och återkommande, och inte endast om myndigheten av någon orsak har fått anledning att misstänka att obehörig åtkomst har förekommit.

10.13.9 Gallring och längsta tid som personuppgifter får behandlas

Bedömning

Frågan om särskilda gallringsbestämmelser avseende uppgifter om EU-funktionshinderskort bör hanteras när kommissionens arbete med delegerade akter och genomförandeakter är avslutat och de praktiska kraven på bevarandetid är kända.

Enligt artikel 5.1 e i EU:s dataskyddsförordning får personuppgifter inte förvaras i en form som möjliggör identifiering av den registrerade under en längre tid än vad som är nödvändigt för de ändamål för vilka personuppgifterna behandlas. Bestämmelsen ger uttryck för EU-förordningens princip om lagringsminimering. Att personuppgifter upphör att behandlas innebär inte nödvändigtvis att handlingarna gallras. Personuppgifter får lagras under en längre period om de enbart behandlas för arkivändamål av allmänt intresse eller för vetenskapliga och historiska forskningsändamål eller statistiska ändamål. Det förutsätter dock att de lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder som krävs enligt EU:s dataskyddsförordning genomförs för att garantera den registrerades fri- och rättigheter (prop. 2017/18:105 s. 110 och prop. 2023/24:146 s. 74 och 75).

I arkivlagen (1990:782) och arkivförordningen (1991:446) finns bestämmelser om bevarande av uppgifter hos myndigheter och vissa andra organ. Utgångspunkten är enligt 3 § arkivlagen att allmänna handlingar ska bevaras, hållas ordnade och vårdas så att myndigheternas arkiv kan tillgodose rätten att ta del av allmänna handlingar, behovet av information för rättskipningen och förvaltningen samt forskningens behov. Om arkivändamålen kan tillgodoses får allmänna handlingar dock under vissa förutsättningar gallras (10 § arkivlagen). Utgångspunkten i det arkivrättsliga regelverket är alltså att uppgifter

ska bevaras, medan presumtionen i regelverk som skyddar personuppgifter är den omvända. Gallring enligt det arkivrättsliga regelverket syftar till att begränsa arkivens omfattning, bl.a. för att därmed öka deras tillgänglighet, medan bestämmelser om längsta tid för behandling av personuppgifter enligt det dataskyddsrättsliga regelverket syftar till att skydda enskildas personliga integritet (prop. 2023/24:147 s. 75). I 114 kap. 15 § SFB finns bestämmelser om gallring av personuppgifter som behandlas automatiserat när de inte längre är nödvändiga för de ändamål som anges i 114 kap. SFB.

När det gäller ärenden om EU-funktionshinderskort kan utredningen dock i nuläget inte bedöma när en gallring av sådana uppgifter lämpligen bör göras. Kommissionens arbete med delegerade akter och genomförandeakter enligt EU-direktivet 2024/2841 är ännu inte avslutat. Såvitt utredningen har kännedom om kommer arbetet med både delegerade akter och genomförandeakter att fortsätta även under hösten 2026. Därtill ska kommissionen även ta fram öppna källkoder för applikationer för kontroll. Av detta skäl är det inte känt hur länge uppgifterna förväntas bevaras med hänsyn till kommissionens akter.

Enligt artikel 20 i direktivet ska kommissionen senast den 5 juni 2031, och därefter vart fjärde år, överlämna en rapport om direktivets tillämpning. Vad dessa rapporter kommer att avse i detalj och hur lång tid bakåt medlemsstaterna förväntas bidra med underlag är ännu inte känt.

Mot denna bakgrund föreslår utredningen ingen särskild gallringsbestämmelse i dagsläget. Frågan bör dock följas upp så att bevarandetiden inte blir längre än vad som är nödvändigt.

EU:s dataskyddsförordning är dock direkt tillämplig i svensk rätt och principen om lagringsminimering kräver att de uppgifter som inte längre behöver behandlas för ett visst ändamål också slutar behandlas för det ändamålet.

10.14 Myndigheters uppgiftsskyldighet till Försäkringskassan

Förslag

Myndigheter ska, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av lagen om EU-funktionshinderskort och föreskrifter som meddelats med stöd av den lagen, på begäran lämna Försäkringskassan uppgifter som avser innehavare av ett EU-funktionshinderskort eller den som ansöker om ett sådant kort.

En uppgift ska inte lämnas om det finns en bestämmelse om sekretess som är tillämplig på uppgiften och synnerliga skäl talar för att det intresse som sekretessen ska skydda har företräde framför intresset av att uppgiften lämnas ut.

Av artikel 10 i EU-direktiv 2024/2841 framgår att om en medlemsstat stöter på allvarliga eller systematiska fall av missbruk på sitt territorium av EU-intyg om funktionsnedsättning som utfärdats av en annan medlemsstat, ska den medlemsstaten informera den utfärdande medlemsstaten om detta. Av detta skäl föreslår utredningen att den nya lagen ska ange att Försäkringskassan ska stödja arbetet med tillsyn och efterlevnad genom att utbyta information om missbruk av EU-funktionshinderskortet med andra medlemsstater (se avsnitt 10.7). Bestämmelsen medför att Försäkringskassan kan få information om allvarliga och systematiska fall av missbruk av EU-funktionshinderskort som utfärdats i Sverige.

Av 23 § FL följer att en myndighet ska se till att ett ärende blir utrett i den omfattning som dess beskaffenhet kräver. Utredningen har som tidigare nämnts strävat efter att Försäkringskassans handläggning av funktionshinderskort ska vara enkel. I detta ligger att ett ärende om funktionshinderskort normalt inte kräver en lika omfattande utredning som socialförsäkringsärenden som medför rätt till ekonomisk ersättning. Försäkringskassan kan dock få in uppgifter om att någon medvetet lämnat felaktiga eller vilseledande uppgifter till Försäkringskassan. För att fullgöra sin utredningsskyldighet behöver myndigheten då ändamålsenliga verktyg.

Av 110 kap. 31 § SFB framgår att myndigheter ska, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av socialförsäkringsbalken, på begäran lämna Försäkringskassan uppgifter som avser

den försäkrade, en annan fysisk person än den försäkrade eller en juridisk person.

Det finns i dag även bestämmelser utanför socialförsäkringsbalken som ger Försäkringskassan möjlighet att ta del av uppgifter som finns hos andra myndigheter.

Av 6 kap. 5 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, följer att en myndighet på begäran av en annan myndighet ska lämna uppgift som den förfogar över, om inte uppgiften är sekretessbelagd eller det skulle hindra arbetets behöriga gång. Vid ärenden om funktionshinderskort är det rimligt att anta att det hos andra myndigheter finns sekretessbestämmelser som syftar till att skydda uppgifter om en enskilds hälsa. För att Försäkringskassan ska kunna få ta del av uppgifterna krävs i sådana fall en sekretessbrytande bestämmelse.

I OSL finns även undantag från bestämmelser om sekretess t.ex. i bestämmelsen om nödvändigt utlämnande som anger att sekretess inte hindrar att en uppgift lämnas till en enskild eller till en annan myndighet, om det är nödvändigt för att den utlämnande myndigheten ska kunna fullgöra sin verksamhet (10 kap. 2 § OSL). Bestämmelsen ska dock tillämpas med restriktivitet (jfr prop. 1979/80:2 del A s. 465). Undantag från sekretess får också göras för uppgift om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden (10 kap. 15 a § OSL). Bestämmelsen gäller om en annan myndighet lämnar information till Försäkringskassan. Om Försäkringskassan däremot begär sådan information så gäller tillämpliga sekretessbestämmelser. Både 10 kap. 15 a § OSL och generalklausulen i 10 kap. 27 § OSL, som anger att en sekretessbelagd uppgift får lämnas till en myndighet om det är uppenbart att intresset av att uppgiften lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda, innehåller också bestämmelser om att sekretessen i vissa fall ska gälla t.ex., vid hälso- och sjukvård (25 kap. 1–8 §§ OSL) och hos socialtjänsten (26 kap. 1–6 §§ OSL).

Det finns i övrigt ett antal bestämmelser om uppgiftsskyldighet till myndigheter t.ex. i lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen och lagen (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet. Dessa lagar bör dock inte bli tillämpliga vid kontroll av

funktionshinderskort eftersom kortet inte innebär risk för felaktiga utbetalningar från det statliga välfärdssystemet.

Utredningen anser att det är viktigt att Försäkringskassan ges möjlighet att kunna utreda ärenden som dess beskaffenhet kräver och utföra kontroller i de fall de får uppgifter eller impulser om att något inte stämmer, detta gäller särskilt om dessa kommer från en annan medlemsstat. Utredningen bedömer därför att det är lämpligt att Försäkringskassan får möjligheter att begära in uppgifter om innehavare av ett EU-funktionshinderskort eller den som ansöker om ett sådant kort från andra myndigheter. En sådan bestämmelse bryter eventuell sekretess för uppgifterna (10 kap. 28 § OSL). En skyldighet att lämna ut en uppgift gäller således som huvudregel oavsett om uppgiften omfattas av sekretess eller tystnadsplikt. Utredningen finner inga skäl för att föreslå att uppgiftsskyldigheten även ska omfatta andra fysiska personer eller juridiska personer på det sätt som regleras i 110 kap. 31 § SFB.

Det kan dock finnas situationer när sekretessen är befogad även mellan myndigheter. Utredningen föreslår därför att en uppgift inte ska lämnas om det finns en bestämmelse om sekretess som är tillämplig på uppgiften och synnerliga skäl talar för att det intresse som sekretessen ska skydda har företräde framför intresset av att uppgiften lämnas ut. Denna bestämmelse har sin direkta motsvarighet i 110 kap. 31 § SFB. Synnerliga skäl kan t.ex. anses föreligga om uppgiften skyddas av utrikessekretess eller försvarssekretess enligt 15 kap. 1 eller 2 § OSL.

10.15 Försäkringskassans skyldighet att lämna uppgifter och information

10.15.1 Försäkringskassans uppgiftsskyldighet

Förslag

Försäkringskassan ska, på begäran av Myndigheten för delaktighet, lämna de uppgifter som myndigheten behöver för sitt uppföljningsuppdrag enligt myndighetens instruktion.

Myndigheten för delaktighet föreslås i sin instruktion få ansvar för uppföljning och utvärdering av EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning enligt artikel 10.3 i EU-direktiv 2024/2841 (se avsnitt 12.4). Av artikeln framgår att medlemsstaterna på lämpligt sätt ska utföra kontroller av efterlevnaden av de skyldigheter som följer av EU-intyget om funktionsnedsättning eller EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning och motsvarande rättigheter för personer med funktionsnedsättning som innehar sådana intyg eller tillstånd, inklusive för assistansdjur, och personer som ledsagar eller bistår personer med funktionsnedsättning, såsom personliga assistenter.

För att ge Myndigheten för delaktighet de förutsättningar som myndigheten behöver för att göra sådana uppföljningar och utvärderingar föreslår utredningen att Försäkringskassan får en uppgiftsskyldighet till Myndigheten för delaktighet. Eftersom införandet av EU-funktionshinderskortet utgör en ny konstruktion i nationell rätt och delegerade akter och genomförandeakter till EU-direktiv 2024/2841 ännu inte har meddelats är det i nuläget svårt att i detalj bedöma vilka uppgifter som Myndigheten för delaktighet kan behöva. Det torde främst handla om statistikuppgifter, men det kan inte uteslutas att även indirekta personuppgifter kan bli nödvändiga. Om personuppgifter lämnas över bör de vara pseudonymiserade eller krypterade. Pseudonymisering är enligt definitionen i artikel 4.5 i EU:s dataskyddsförordning behandling av personuppgifter på ett sätt som innebär att personuppgifterna inte längre kan tillskrivas en specifik registrerad utan att kompletterande uppgifter används, under förutsättning att dessa kompletterande uppgifter förvaras separat och är föremål för tekniska och organisatoriska åtgärder som säkerställer att personuppgifterna inte tillskrivs en identifierad eller identifierbar fysisk person. Av definitionen följer alltså krav på att all information som direkt kan identifiera en person ersätts med en pseudonym, t.ex. ett löpnummer.

Utredningen föreslår att Försäkringskassan vid begäran ska vara skyldig att lämna Myndigheten för delaktighet de uppgifter som myndigheten behöver för sitt nya uppdrag enligt 4 a § förordningen (2024:78) med instruktion för Myndigheten för delaktighet. Det ankommer på Myndigheten för delaktighet att bedöma vilka uppgifter som behövs för uppdraget.

Bestämmelsen bryter eventuell sekretess för uppgifterna (10 kap. 28 § OSL). En skyldighet att lämna ut en uppgift gäller således även om uppgiften omfattas av sekretess.

10.15.2 Försäkringskassans informationsskyldighet

Bedömning

Försäkringskassans skyldighet att tillhandahålla information om EU-funktionshinderskort behöver inte regleras särskilt.

Vid införlivandet av EU-direktiv 2024/2841 i svensk rätt föreslår utredningen att ansvar för EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet ska fördelas på ett antal aktörer; Försäkringskassan, Transportstyrelsen, kommunerna och Myndigheten för delaktighet. Myndigheten för delaktighet föreslås få ett övergripande informationsuppdrag och dessutom ansvara för den webbplats som varje medlemsstat ska hålla enligt artikel 18 i EU-direktiv 2024/2841 (se avsnitt 12).

När flera aktörer är involverade finns det alltid en risk att det blir otydligt vilken myndighet eller aktör som ansvarar för information som lämnas till den sökande och till allmänheten. Utredningen har därför analyserat om det finns behov av att förtydliga Försäkringskassans informationsansvar och om detta ansvar bör regleras särskilt.

Av 6 § FL framgår att en myndighet ska se till att kontakterna med enskilda blir smidiga och enkla. Myndigheten ska lämna den enskilde sådan hjälp att han eller hon kan ta till vara sina intressen. Hjälpen ska ges i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet.

Av 6 § myndighetsförordningen framgår att en myndighet ska tillhandahålla information om myndighetens verksamhet.

För myndigheter gäller även tillgänglighetskraven enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service.

Utredningen bedömer med anledning av ovanstående att det saknas anledning att särskilt reglera Försäkringskassans informationsansvar vad gäller utfärdande av EU-funktionshinderskort i Sverige. Ett sådant informationsansvar anses redan följa av befintlig lagstiftning.

10.16 Sekretess hos Försäkringskassan för uppgifter i verksamhet om funktionshinderskort

Förslag

Sekretess ska gälla hos Försäkringskassan i verksamhet som avser EU-funktionshinderskort enligt lagen om EU-funktionshinderskort för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider men om uppgiften röjs. I fråga om uppgift i allmän handling ska sekretessen gälla i högst sjuttio år.

Bestämmelser om sekretess till skydd för enskilda i Försäkringskassans kärnverksamhet finns i 28 kap. 1 § OSL. Bestämmelsen anger att sekretess gäller hos Försäkringskassan, Fondtorgsnämnden, Pensionsmyndigheten och domstol för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs. Bestämmelsen reglerar sekretess i ärenden enligt ett antal uppräknade lagstiftningar. Utredningen bedömer inte att det är lämpligt att i den befintliga sekretessregleringen även inkludera verksamhet enligt den nya lagen om EU-funktionshinderskort. Något behov av särskild sekretess för uppgifter i verksamhet som avser EU-funktionshinderskort hos Fondtorgsnämnden, Pensionsmyndigheten eller domstol bedöms inte finnas. En ny sekretessbestämmelse bör därför läggas i en egen paragraf och inte infogas i 28 kap. 1 § OSL.

Det är rimligt att utgå från att de som ansöker om ett funktionshinderskort inte vill att uppgifter i ansökan eller underlag till ansökan ska bli offentliga. Vid ansökan om ett funktionshinderskort ska den enskilde visa att han eller hon tillhör målgruppen för kortet, vilket innebär att uppgifter om hälsa i form av intyg och kopior av beslut kan komma att bifogas ansökan. Uppgifter om en enskilds hälsotillstånd bör, i likhet med vad som gäller för uppgifter i socialförsäkringsärenden, skyddas av sekretess.

Rätten att ta del av allmänna handlingar får begränsas endast om det krävs med hänsyn till vissa intressen (2 kap. 2 § tryckfrihetsförordningen, förkortad TF). Utredningen bedömer att ett sekretesskydd hos Försäkringskassan för uppgifter om enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden i verksamhet som avser funktionshin-

derskort är påkallat med hänsyn till skyddet för enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden (2 kap. 2 § första stycket 6 TF). När det övervägs att införa en ny sekretessbestämmelse i OSL ska det alltid göras en avvägning mellan sekretessintresset och insynsintresset (prop. 1979/80:2 del A s. 75 och 76). Sedan tidigare har samma intresse av skydd bedömts motivera sekretess för uppgifter om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden vid Försäkringskassans verksamhet i socialförsäkringsärenden. Ett rakt skaderekvisit har bedömts tillgodose balansen mellan det påtagliga behovet av att skydda enskildas uppgifter hos de myndigheter som handlägger ärenden om socialförsäkring och det beaktansvärda offentlighetsintresse som finns vad gäller tillämpningen av socialförsäkringen (jfr prop. 1979/80:2 del A s. 189 och 190). Utredningen anser att det inte finns skäl att tillämpa ett annat skaderekvisit i fråga om uppgifter i detta fall, och föreslår därför att sekretess ska gälla för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider men om uppgiften röjs.

Den föreslagna sekretessbestämmelsen är försedd med ett rakt skaderekvisit, dvs. det gäller en presumtion för att upp gifterna är offentliga. Bestämmelsen gäller vidare i Försäkringskassans verksamhet som innefattar myndighetsutövning. Dessa två omständigheter talar för att den tystnadsplikt som följer av bestämmelsen inte bör ha företräde framför rätten att meddela och offentliggöra uppgifter (jfr prop. 1979/80:2 del A s. 111 och 112). Utredningen föreslår därför inte någon begränsning av meddelarfriheten.

Sekretesstiden i olika sekretessbestämmelser varierar beroende på vilken typ av uppgift det är fråga om. Exempelvis brukar sekretess till skydd för uppgifter om enskildas personliga förhållanden gälla i högst sjuttio år (se t.ex. 25 kap. 1–5 och 8 §§ och 28 kap. 1 § OSL). Detta innebär att sekretessen som utgångspunkt kommer att gälla under större delen av den enskildes livstid. Enligt förarbetena till OSL anges att en sekretesstid på sjuttio år är vanligast vid sekretess som syftar till att skydda enskildas personliga integritet (jfr prop. 1979/80:2 del A s. 86). Utredningen föreslår därför att sekretesstiden även i detta fall ska vara sjuttio år.

10.17 Erkännande i Sverige

Förslag

Ett EU-funktionshinderskort som har utfärdats i en annan medlemsstat ska erkännas i Sverige enligt sitt innehåll.

Innehavare av ett sådant funktionshinderskort ska vid vistelse i Sverige ges tillgång till de särskilda villkor eller den positiva särbehandling som ges till personer med ett funktionshinderskort som har utfärdats i Sverige.

Ett EU-funktionshinderskort som har utfärdats i en annan medlemsstat ska gälla i Sverige under funktionshinderskortets giltighetstid, också om kortinnehavaren stannar i Sverige längre tid än tre månader.

Ömsesidigt erkännande

Av artikel 7.2 i EU-direktiv 2024/2841 framgår att EU-intyg om funktionsnedsättning som utfärdats av medlemsstaterna ska erkännas ömsesidigt i alla medlemsstater. I direktivet anges även att eftersom funktionsnedsättningsstatus inte erkänns ömsesidigt mellan medlemsstaterna stöter personer med funktionsnedsättning ofta på särskilda och betydande svårigheter och hinder när de utövar sina grundläggande rättigheter till likabehandling, icke-diskriminering och fri rörlighet. Detta anses särskilt gälla vid kortare vistelser eller besök i en annan medlemsstat (skäl 12 och 15 i EU-direktiv 2024/2841).

Vidare anges i direktivet att medlemsstaterna med stöd av kommissionen bör vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga risken för förfalskning eller bedrägeri med koppling till EU-intyget om funktionsnedsättning eller EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning och att de aktivt bör bekämpa bedrägligt utfärdande, bedräglig användning och förfalskning av dessa intyg och tillstånd. Medlemsstaterna bör utbyta information om sådana fall för att säkerställa ömsesidigt förtroende mellan medlemsstaterna, eftersom ömsesidigt erkännande av funktionsnedsättningsstatus är hörnstenen i EU-intyget om funktionsnedsättning (skäl 43 i EU-direktiv 2024/2841).

Principen om ömsesidigt erkännande har som utgångspunkt att medlemsstaterna inte ska ifrågasätta funktionshinderskort som utfärdats av andra medlemsstater. Utredningen föreslår därför att det i lagen ska regleras att ett EU-funktionshinderskort som har utfärdats i annan medlemsstat ska erkännas i Sverige enligt sitt innehåll. Av funktionshinderskortets innehåll framgår giltighetstid för funktionshinderskortet. Ett funktionshinderskort får även vara försett med bokstaven A om intyget ger innehavaren rätt att ledsagas eller bistås av en eller flera personer, däribland personliga assistenter, eller av assistansdjur. Bokstaven A får enligt bilaga I även användas för personer med ett ökat behov av stöd.

Den som innehar ett EU-funktionshinderskort ska vid vistelse i Sverige ges tillgång till sådana särskilda villkor eller den positiva särbehandling som ges till personer med ett funktionshinderskort som har utfärdats i Sverige.

Ett utländskt EU-funktionshinderskort ska kunna gälla under kortets giltighetstid i Sverige

Enligt artikel 2.1 i EU-direktiv 2024/2841 ska medlemsstaterna tillämpa direktivet på alla situationer där offentliga myndigheter eller privata aktörer erbjuder personer med funktionsnedsättning särskilda villkor eller den positiva särbehandling när det gäller tillgång till tjänster, verksamheter och faciliteter i samband med en kortare vistelse. En kortare vistelse är enligt artikel 3.7 i direktivet ett besök eller vistelse i en annan medlemsstat i upp till tre månader. Från denna bestämmelse finns i direktivet ett antal undantag, och medlemsstaterna ges också möjlighet att själva besluta att tillämpa direktivet under längre tid än tre månader (artikel 2.2 i direktivet).

Av de andra medlemsstater som utredningen har haft kontakt med har ingen uppgett att de avser att kontrollera att ett funktionshinderskort som utfärdats i en annan medlemsstat enbart omfattas av bestämmelserna om ömsesidigt erkännande i den egna staten under en kortare vistelse i upp till tre månader. En sådan kontroll ställer också krav på att en tjänsteleverantör inte bara kontrollerar funktionshinderskortet utan även hur länge innehavaren av ett kort som inte är utfärdat i det aktuella landet vistats i landet.

Utredningen anser att det inte finns anledning att ha en begränsning på tre månader av ett erkännande av ett utländskt EU-funktions-

hinderskort. En sådan begränsning riskerar främst att leda till komplicerade kontroller som inte tillför något egentligt mervärde. Om en person har fått ett funktionshinderskort utfärdat i t.ex. Frankrike och sedan flyttat till Sverige bör det utfärdade kortet kunna erkännas i Sverige fram till dess att kortets giltighetstid har löpt ut. Utredningen anser därför att ett EU-funktionshinderskort som har utfärdats i en annan medlemsstat ska gälla i Sverige under funktionshinderskortets hela giltighetstid.

10.18 Överklagande, efterlevnadsåtgärder och rättsmedel

Förslag

Försäkringskassans beslut enligt lagen om EU-funktionshinderskort ska kunna ändras, omprövas och överklagas på samma sätt som Försäkringskassans beslut i ärenden om förmåner enligt socialförsäkringsbalken.

Bedömning

Kraven på efterlevnad och rättsmedel i övrigt enligt artikel 16 i EU-direktivet 2024/2841 är tillgodosedda genom befintlig lagstiftning.

Av artikel 16 i EU-direktiv 2024/2841 framgår att medlemsstaterna ska säkerställa att det finns lämpliga och effektiva medel för att säkerställa efterlevnaden och tillämpningen av direktivet. Dessa medel ska bl.a. omfatta bestämmelser enligt vilka personer med funktionsnedsättning, eller företrädare som utsetts av dem och agerar på deras vägnar och med deras eller deras förmyndares godkännande, kan överklaga beslut om utfärdande eller återkallelse som fattas av de behöriga myndigheterna (artikel 16.2 a).

Försäkringskassan föreslås vara behörig myndighet med ansvar för att utfärda, förnya och återkalla EU-funktionshinderskort. Bestämmelser om ändring, omprövning och överklagande av Försäkringskassans beslut i socialförsäkringsärenden finns i 113 kap. SFB. Innan

ett beslut kan överklagas ska Försäkringskassan ompröva beslutet enligt 113 kap. 7–9 §§ SFB.

Omprövningsinstitutet innebär att Försäkringskassan ges möjlighet att göra en förnyad bedömning av sitt beslut. Den enskilde kan därmed få sitt ärende omprövat inom ramen för en snabbare och mindre formaliserad process än en domstolsprövning. Om den enskilde inte är nöjd med omprövningsbeslutet kan beslutet överklagas till domstol. En sådan ordning innebär också att ärenden om funktionshinderskort kommer att hanteras på samma sätt som socialförsäkringsärenden hos Försäkringskassan.

Utredningen föreslår mot denna bakgrund att beslut enligt lagen om EU-funktionshinderskort ska få ändras, omprövas och överklagas enligt bestämmelserna i 113 kap. socialförsäkringsbalken.

Förslaget innebär vidare att även det allmänna ombudet bör kunna begära ändring av beslut om funktionshinderskort med stöd av 113 kap. 4 § SFB.

Artikel 16 i EU-direktiv 2024/2841 är dock inte begränsad till överklagande av Försäkringskassans beslut. Bestämmelsen kräver mer generellt att det finns lämpliga och effektiva medel för att säkerställa efterlevnaden och tillämpningen av direktivet. Bedömningen måste därför även omfatta situationer där en offentlig eller privat aktör inte erkänner ett EU-funktionshinderskort eller inte ger kortinnehavaren tillgång till sådana särskilda villkor eller sådan positiv särbehandling som erbjuds jämförbara kortinnehavare i Sverige.

En person eller organisation kan uppmärksamma Europeiska kommissionen på en medlemsstats påstådda överträdelse av unionsrätten genom att lämna in ett klagomål. Kommissionens kontroll är i första hand inriktad på medlemsstatens generella efterlevnad av unionsrätten. Ett sådant klagomål ersätter därför inte möjligheten till nationell omprövning eller domstolsprövning och utgör normalt inte ett individuellt rättsmedel som den enskilde kan använda för att få ett visst anspråk prövat.

En person kan också inge en framställning till Europaparlamentet om en fråga som omfattas av unionens verksamhetsområden och berör honom eller henne direkt. Även denna möjlighet är ett komplement till de nationella rättsmedlen.

När det gäller beslut om utfärdande, förnyelse och återkallelse säkerställer den föreslagna hänvisningen till 113 kap. socialförsäkringsbalken en fullständig omprövning och en efterföljande domstolspröv-

ning. För andra former av bristande efterlevnad finns flera nationella vägar till prövning, tillsyn eller rättelse. Dessa behandlas närmare i avsnitt 10.19.

Sammantaget bedömer utredningen att den föreslagna ordningen ger personer med funktionsnedsättning tillgång till ett effektivt rättsmedel mot Försäkringskassans beslut och att befintlig nationell rätt i övrigt erbjuder sådana möjligheter till prövning, tillsyn och rättelse som krävs enligt artikel 16.

10.19 Bristande efterlevnad och sanktioner

Bedömning

Det finns redan i dag tillräckliga verktyg i nationell rätt och praxis för att vidta lämpliga åtgärder vid bristande efterlevnad av de skyldigheter som följer av direktivet.

Enligt artikel 17 i EU-direktiv 2024/2841 ska medlemsstaterna i enlighet med nationell rätt och praxis fastställa regler om lämpliga åtgärder, såsom sanktioner, som är tillämpliga på offentliga myndigheter eller organ eller privata aktörer vid bristande efterlevnad av nationella bestämmelser som antagits enligt direktivet. Medlemsstaterna ska vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att dessa regler tillämpas. Åtgärderna ska vara effektiva, proportionella och avskräckande och åtföljas av effektiva korrigerande åtgärder.

Artikeln ger uttryck för att det ska finnas lämpliga åtgärder i nationell rätt som kan användas om myndigheter, organ och privata aktörer inte lever upp till de krav som ställs i nationell rätt med anledning av EU-direktivet. Lämpliga åtgärder kan utgöras av sanktioner, men det är inte ett krav.

I förslaget till ny lag om EU-funktionshinderskort regleras att ett funktionshinderskort som har utfärdats i en annan medlemsstat ska erkännas enligt sitt innehåll. En kortinnehavare ska vid vistelse i Sverige ges tillgång till sådana särskilda villkor eller den positiva särbehandling som ges till personer med ett funktionshinderskort som har utfärdats i Sverige. Bestämmelsen medför en rättsligt bindande skyldighet att erkänna kortet. Om en offentlig eller privat aktör vägrar att erkänna ett kort eller behandlar innehavaren mindre

förmånligt än en innehavare av ett kort som har utfärdats i Sverige kan agerandet, beroende på omständigheterna, prövas inom ramen för flera olika nationella regelverk.

Artikel 17 i EU-direktiv 2024/2841 kräver inte att varje överträdelse ska mötas av en särskild administrativ sanktionsavgift eller en straffrättslig påföljd. Kravet är att de nationella åtgärderna sammantaget ska vara effektiva, proportionella och avskräckande samt att det ska finnas möjlighet till effektiv rättelse.

Det finns redan i dag ett antal möjligheter för den enskilde att klaga på hanteringen av hans eller hennes myndighetsärende.

Försäkringskassans beslut enligt lagen om EU-funktionshinderskort ska kunna ändras, omprövas och överklagas på samma sätt som Försäkringskassans beslut i ärenden om förmåner enligt socialförsäkringsbalken (se avsnitt 10.18).

Den enskilde eller en ideell organisation, såsom en funktionshindersorganisation, kan också väcka talan vid domstol. En funktionshindersorganisation kan t.ex. genom lagen (2002:599) om grupprättegång väcka en grupptalan mot en näringsidkare, dvs. en tjänsteleverantör, avseende tjänster som näringsidkaren erbjuder konsumenter. En organisationstalan får väckas av en ideell förening som i enlighet med sina stadgar tillvaratar konsument- eller löntagarintressen i tvister mellan konsumenter och en näringsidkare om någon vara, tjänst eller annan nyttighet som näringsidkaren erbjuder konsumenter. Talerätten är inte knuten till medborgarskap.

Det är även möjligt att klaga till Justitieombudsmannen (JO) och Justitiekanslern (JK). Vem som helst kan klaga till JO. Det finns inget krav på att den som klagar är svensk medborgare eller är bosatt i Sverige. Det finns heller inget krav på att den som klagar är personligen drabbad av det som klagomålet gäller. JO granskar offentlig verksamhet och inte privata företag. JO:s arbete styrs bl.a. av lagen (2023:499) med instruktion för Riksdagens ombudsmän (JO).

Även JK granskar att myndigheter och tjänstemän följer lagar och författningar. På samma sätt som hos JO kan vem som helst lämna in ett klagomål till JK. Den klagande behöver inte vara svensk medborgare, bo i Sverige eller vara personligen drabbad av det man klagar på. JK har möjlighet att på frivillig väg reglera vissa skadeståndsanspråk som riktas mot staten. De skadeståndsanspråk som JK handlägger är i första hand sådana som grundar sig på att en statlig myn-

dighet har fattat ett felaktigt beslut. JK:s verksamhet styrs genom förordningen (1975:1345) med instruktion för Justitiekanslern.

Diskrimineringsombudsmannen (DO) tar emot anmälningar från enskilda och kan besluta att inleda tillsyn eller utreda om ett agerande strider mot diskrimineringslagen. Inte heller här finns krav på att den som gör en anmälan är svensk medborgare eller bosatt i landet. Grunden för DO:s arbete finns i diskrimineringslagen som har till syfte att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Diskriminering är bl.a. förbjuden för den som tillhandahåller varor eller tjänster eller som anordnar en allmän sammankomst eller en offentlig tillställning. Till DO kan den enskilde anmäla även privata aktörer, t.ex. tjänsteleverantörer.

Konsumentverket och Konsumentombudsmannen (KO) ser till att företag följer konsumentlagstiftningen. Myndigheten kan stoppa vilseledande reklam och oskäliga avtalsvillkor. Konsumentverket och KO:s arbete regleras i förordningen (2009:607) med instruktion för Konsumentverket.

Allmänna reklamationsnämnden (ARN) är en myndighet som prövar tvister mellan konsumenter och företag. Till ARN kan en privatperson t.ex. anmäla om en tjänst inte uppfyller det resultat eller det pris man kommit överens om. Det kan handla om att ett företag har utlovat kostnadsfritt inträde för en ledsagare på en nöjespark men sedan ändå krävt att ledsagaren betalar fullt pris för inträde. Ett beslut från ARN utgår från gällande rätt, dvs. lagstiftning och praxis och är en rekommendation om hur tvisten ska lösas. ARN:s verksamhet styrs av förordningen (2015:739) med instruktion för Allmänna reklamationsnämnden. Det finns inget krav på att den som gör en anmälan till ARN är svensk medborgare eller bosatt i Sverige.

Utredningen bedömer att kravet på proportionalitet talar emot att införa ytterligare sanktioner eller tillsynsstrukturer. En ny sanktionsordning skulle dessutom kunna överlappa befintlig diskriminerings-, konsument- och skadeståndsrätt. Det finns därför en risk för dubbelreglering, oklar ansvarsfördelning och oproportionerliga administrativa kostnader. Mot denna bakgrund bedömer utredningen att det för närvarande inte är motiverat att införa särskilda administrativa

sanktioner eller en ny tillsynsstruktur enbart för EU-funktionshinderskortet.

Bedömningen förutsätter dock att de befintliga mekanismerna fungerar effektivt även i praktiken. Det är därför viktigt att följa upp om det visar sig att dessa mekanismer är svåra att använda, inte leder till rättelse eller lämnar återkommande överträdelser utan ingripande. Detta gäller särskilt frågan om en privat aktörs vägran att erkänna ett kort kan hanteras inom ramen för diskriminerings- eller konsumentlagstiftningen.

Genom den föreslagna uppföljningen av direktivets genomförande (se avsnitt 12.4) kan det klarläggas om det uppkommer sådana återkommande eller systematiska brister.

Med ledning av ovanstående bedömer utredningen att befintliga bestämmelser om omprövning, överklagande, domstolsprövning, tillsyn, diskriminering, skadestånd och konsumentskydd, tillsammans med den föreslagna bestämmelsen om erkännande av EU-funktionshinderskort som har utfärdats i andra medlemsstater, ger tillräckliga möjligheter att ingripa mot bristande efterlevnad. Någon särskild sanktionsordning bör därför inte införas i detta skede. Bedömningen bör emellertid följas upp efter lagens ikraftträdande.

10.20 Rätt att meddela föreskrifter

Förslag

I lagen om EU-funktionshinderskort ska det anges att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med stöd av 8 kap. 7 § RF kan meddela föreskrifter om:

1. ansökningsförfarande, handläggning, form och kontroll av EU-funktionshinderskortet,
2. rapportering till EU-kommissionen om uppgifter i det nationella registret med uppgifter om återkallade EU-funktionshinderskort,
3. informationsutbyte med andra medlemsstater vid uppgifter om missbruk av EU-funktionshinderskortet,
4. uttagande av avgift vid ersättning av ett förlorat eller förstört EU-funktionshinderskort,

5. ytterligare ändamål för behandling av personuppgifter om detta är nödvändigt för att tillgodose krav från unionsrätten, och
6. elektroniskt utlämnande genom direktåtkomst.

I den nya förordningen ska Försäkringskassan få meddela närmare föreskrifter om:

1. utformning av ansökan om EU-funktionshinderskort,
2. förenklad handläggning vid förnyelse av ett EU-funktionshinderskort,
3. särskilda specifikationer för fotografier, och
4. utformningen av ett intyg enligt 7 och 8 §§ i förslaget till förordning.

Vid framtagande av föreskrifter ska Försäkringskassan samråda med organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning.

Som framgår av avsnitt 10.2.2 finns det fördelar med att låta vissa delar av EU-direktiv 2024/2841 införas i svensk rätt genom förordning. Eftersom det vid tiden för utredningens arbete ännu inte beslutats om delegerade akter och genomförandeakter behöver den nya lagen även ges viss flexibilitet. Detta gäller särskilt i frågor om rapportering till EU-kommissionen, informationsutbyte med andra medlemsstater, tekniska specifikationer vid digitala funktionshinderskort och ytterligare ändamål för personuppgiftshanteringen där ny reglering från unionsrätten kan leda till att förslagen behöver modifieras.

Vad gäller ansökningsförfarande, handläggning, form och kontroll är detta uppgifter som kan behöva regleras i vissa detaljer och som det kan finnas behov av att Försäkringskassan reglerar i sin egen verksamhet. Bemyndigandet som avser uttagandet av avgifter för förlorat eller förstört funktionshinderskort är tänkt att användas bara om det finns anledning för detta (se avsnitt 10.12). Direktåtkomst till personuppgifter i verksamhet som avser EU-funktionshinderskort kan t.ex. visa sig nödvändig för att möjliggöra digitala versioner av EU-funktionshinderskortet för den enskilde (se avsnitt 10.13.7).

I vissa delar bör även Försäkringskassan ges rätt att närmare reglera den hantering som myndigheten ansvarar för. Det gäller utformning av ansökan, förenklad handläggning vid förnyelse av funktionshinderskortet, särskilda specifikationer för fotografier som ska finnas på funktionshinderskortet och utformning av ett sådant intyg som den enskilde ska lämna för att visa att han eller hon tillhör målgruppen. Försäkringskassan bör med stöd av bestämmelsen kunna fastställa formen för ett intyg. En sådan mall eller blankett är tänkt att kunna hjälpa intygsskrivaren att identifiera vilka uppgifter som behövs vid bedömningen av rätten till EU-funktionshinderskort. En gemensam mall eller blankett bör dessutom underlätta Försäkringskassans prövning genom att säkerställa att samtliga uppgifter som behövs för bedömningen lämnas på ett enhetligt sätt. Detta skapar också bättre förutsättningar för att utveckla automatiserade it-stöd för handläggningen. Rätten att föreskriva om utformningen av intyg ska dock inte anses innebära att Försäkringskassan är förhindrad att godta andra medicinska underlag, såsom läkarintyg eller läkarutlåtanden, om dessa innehåller de uppgifter som krävs för att pröva ärendet. Om Försäkringskassan bedömer att formulär för nya läkarintyg behöver tas fram för bedömning av rätten till EU-funktionshinderskort är det rimligt att myndigheten även i dessa fall samråder med Socialstyrelsen (se avsnitt 10.8.2).

Vid framtagande av föreskrifter föreslås Försäkringskassan samråda med organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning (se avsnitt 10.7).

Regeringens föreskriftsrätt i lagen bör utformas som en upplysningsbestämmelse enligt 8 kap. 7 § RF. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 11 § RF bemyndiga en myndighet under regeringen att meddela föreskrifter inom detta område. Ett sådant bemyndigande till Försäkringskassan bör tas in i förordningen om EU-funktionshinderskort.

11 Ett EU-parkeringstillstånd som ersätter dagens parkeringstillstånd för rörelsehindrade

11.1 EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning

Genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2024/2841 av den 23 oktober 2024 om inrättande av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning införs ett nytt EU-parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning. Tillståndet ska fungera som bevis på rätten till parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter som är reserverade för personer med funktionsnedsättning. Syftet med direktivet är att främja den fria rörligheten för personer med funktionsnedsättning och underlätta kortare vistelser i en annan medlemsstat än den där de är bosatta. Vilka som är förmånstagare enligt EU-direktiv 2024/2841 beskrivs i avsnitt 4.5.1. I avsnitt 5.2.2 beskrivs de tredjelandsmedborgare som också ska omfattas av reglerna enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2024/2842 av den 23 oktober 2024 om utvidgning av direktiv (EU) 2024/2841 till att omfatta tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i en medlemsstat.

I svensk rätt finns redan regler om ett särskilt parkeringstillstånd som kan utfärdas till rörelsehindrade personer. I avsnitt 8 Parkeringstillstånd för rörelsehindrade i dag beskrivs gällande rätt avseende prövningsmyndigheter, förutsättningar för utfärdande, överklagande, de rättigheter som tillståndet medför, utformningskrav, erkännande av utländska tillstånd samt sanktioner och andra åtgärder. Det tillstånd

som regleras i svensk rätt ska ersättas av det EU-parkeringstillstånd som införs genom EU-direktiv 2024/2841.

Vid bedömningen av vilka författningsändringar och andra åtgärder som krävs för att genomföra direktiven har utredningen därför utgått från den befintliga regleringen av parkeringstillstånd för rörelsehindrade (se avsnitt 8). Direktivets krav har analyserats i förhållande till gällande rätt för att identifiera vilka ändringar som behöver göras och för att bedöma i vilka delar den nuvarande regleringen redan uppfyller direktivens ändamål och krav.

Mot denna bakgrund redovisas utredningens förslag och bedömningar, tillsammans med skälen för dessa, inledningsvis i frågor som rör behovet av ny övergripande lagstiftning, vilka myndigheter som bör ansvara för olika uppgifter samt behovet av kompletterande reglering för dessa myndigheter. Därefter redovisas utredningens förslag och bedömningar huvudsakligen i den ordning som de aktuella frågorna behandlas i EU-direktivet 2024/2841.

11.1.1 Behovet av en ny lag för EU-parkeringstillståndet

Bedömning

Regleringen av EU-parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning bör kunna bygga på befintlig lagstiftning och nuvarande bemyndiganden.

I EU-direktivet 2024/2841 regleras utfärdandet av ett EU-parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning som bevis på rätten till parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter som är reserverade för personer med funktionsnedsättning (artikel 1).

Medlemsstaterna ska bl.a. vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa lika tillgång för innehavare av EU-parkeringstillstånd till parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter (artikel 6). Det är obligatoriskt för medlemsstaterna att införa EU-parkeringstillståndet enligt ett gemensamt och standardiserat format (artikel 8).

Direktivet har därmed vissa gemensamma bestämmelser om EU-parkeringstillståndet men reglerar inte vilka nationella kriterier som ska gälla för att en person ska beviljas ett EU-parkeringstillstånd eller vilka undantag från trafik- och parkeringsbestämmelser eller andra

villkor som ett sådant tillstånd ska medföra i respektive medlemsstat (artikel 2). Direktivet förutsätter att sådana regler finns nationellt, men det är medlemsstaterna som bestämmer form och tillvägagångssätt för att uppnå resultatet.

En inledande fråga för utredningen är därmed om genomförandet av direktivet kräver en ny lag eller om nödvändiga ändringar kan göras inom ramen för befintlig lagstiftning.

I Sverige finns sedan tidigare bestämmelser om parkeringstillstånd i 13 kap. 8 § trafikförordningen (1998:1276), förkortad TrF, och i föreskrifter enligt 13 kap. 9 § TrF. Dessa bestämmelser motsvarar den rådsrekommendation från 1998 som Sverige valt att följa (se avsnitt 3.1.3). Sverige har inget annat nationellt parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning än det särskilda parkeringstillståndet för rörelsehindrade som regleras i trafikförordningen. I vissa andra länder har det funnits både nationella tillstånd enligt rådsrekommendationen och andra nationella tillstånd med annan utformning, liksom regionala tillstånd av viss utformning.

Dagens regler i trafikförordningen har meddelats med stöd av lagen (1975:88) med bemyndigande att meddela föreskrifter om trafik, transporter och kommunikationer, förkortad bemyndigandelagen. Av bemyndigandelagen framgår att regeringen får meddela föreskrifter om trafik på väg eller i terräng (1 §) och att regeringen även får överlåta åt förvaltningsmyndigheter och kommuner att meddela vissa föreskrifter om trafik på väg eller i terräng (2 §). Med stöd av dessa bemyndiganden har regeringen utfärdat trafikförordningen, som innehåller bestämmelser om parkeringstillståndet, vilken rätt det ger i förhållande till allmänna och särskilda trafikregler samt förutsättningar för återkallelse. Regeringen har också med samma stöd gett Transportstyrelsen bemyndigande att meddela föreskrifter om utformningen av parkeringstillstånd för rörelsehindrade, om utländska tillstånds giltighet i Sverige samt om hur parkeringstillstånd för rörelsehindrade ska användas (13 kap. 9 § TrF). Av 13 kap. 8 § TrF framgår även att det är kommunen som prövar frågor om parkeringstillstånd och av 1 § lagen (1978:234) om nämnder för vissa trafikfrågor, förkortad trafiknämndslagen, framgår att denna uppgift ska fullgöras av en nämnd inom kommunen.

Utredningen har övervägt om genomförandet av direktiven förutsätter en ny lag. Utredningen bedömer att de ändringar som behöver göras i nationell rätt med anledning av EU-direktiven inte är så

omfattande eller avvikande från dagens reglering att en ny lag behövs. Detta eftersom ett motsvarande regelsystem av parkeringstillstånd redan finns. Enligt utredningens bedömning är nuvarande stöd i bemyndigandelagen tillräckligt för att göra de ändringar i trafikförordningen och i föreskrifter som har meddelats med stöd av den förordningen som behövs för att genomföra EU-direktiven.

Utredningen föreslår därför inte någon ny särskild lag vad gäller EU-parkeringstillståndet.

11.1.2 Målgruppen för parkeringstillståndet och uttryck i nationella författningar

Bedömning

Målgruppen för EU-parkeringstillståndet bör vara samma målgrupp som i dag.

De nationella författningar som reglerar EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning bör fortsatt använda uttrycket parkeringstillstånd för rörelsehindrade.

Dagens svenska parkeringstillstånd är inte ett generellt parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning, utan är ett tillstånd som kan ges en person med ett varaktigt funktionshinder som innebär att personen har väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand.

Utredningen har inte haft i uppdrag att föreslå nya målgrupper eller ändrade rekvisit för parkeringstillståndet och bedömer att det inte heller utgör en förutsättning för genomförandet av direktivet.

Enligt EU-direktivet ska tillståndshavare ges lika tillgång till parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter. Direktivet innehåller definitioner av person med funktionsnedsättning samt parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter. Definitionen av person med funktionsnedsättning avgränsar direktivets tillämpningsområde men syftar inte till att harmonisera de nationella kriterierna för rätt till tillstånd. Det är medlemsstaterna som avgör vilka som ska få det i direktivet angivna parkeringstillståndet (artikel 2.4). Den rätt till likvärdig tillgång som direktivet föreskriver förutsätter också att personen innehar ett parkeringstillstånd (artikel 6). Definitionen av målgruppen

behöver därför inte heller föras in som en särskild bestämmelse i trafikförordningen. Begreppen parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter definieras vidare inte på ett sätt som anger vad parkering innebär. Uttrycken ”villkor” respektive ”möjligheter” tar sikte på sådant som i svensk rätt benämns som tillåtelse, avvikelse, förbud, avgiftsplikt och andra villkor för parkering, inklusive villkor som gäller vissa trafikantgrupper.

Utredningen bedömer därmed att direktivet inte hindrar att Sverige behåller dagens grunder för utfärdande av parkeringstillstånd och de rättsverkningar som tillståndet medför i trafiken. Det finns därför inte något behov av att ändra den materiella regleringen, dvs. reglerna om när tillstånd får beviljas eller vilka undantag och andra villkor det medför. Utredningen bedömer också att direktivet inte föranleder någon ändring av den nuvarande avgränsningen av målgruppen, som även fortsättningsvis bör omfatta personer med funktionsnedsättning som är rörelsehindrade.

I direktivet och dess tekniska bestämmelser kallas tillståndet för EU-parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning. Att direktivet använder en annan benämning än parkeringstillstånd för rörelsehindrade innebär inte nödvändigtvis att samma benämning måste användas i svensk rätt. Däremot ska det fysiska parkeringstillståndet ha ett visst utseende enligt EU-rättsakten, där benämningen European parking card for persons with disabilities måste framgå.

Utredningen anser att de nationella författningar som reglerar EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning fortsatt bör använda uttrycket parkeringstillstånd för rörelsehindrade. Benämningen motsvarar i hög grad målgruppen för tillståndet. Vid en ändrad användning i författningstexterna finns en risk att den nya utformningen av tillståndet skulle uppfattas som ändrade förutsättningar för utfärdande. Benämningen är vidare språkligt väl etablerad, både bland användare och bland andra trafikanter.

En ändrad benämning i författningstexterna skulle också kräva att ett stort antal vägmärken och anvisningar i väg- och gaturummet ses över. Detta skulle medföra betydande kostnader utan att ge motsvarande praktisk nytta, eftersom det tillstånd som avses på vägmärken och i författningar motsvarar det tillstånd som regleras i direktivet. Såväl lagar och förordningar som myndighetsföreskrifter och kommunala föreskrifter använder uttrycket parkeringstillstånd för rörelsehindrade med betydelsen av det särskilda tillståndet som regle-

ras i 13 kap. 8 § TrF eller andra utländska tillstånd som ges samma rätt enligt 13 kap. 9 § TrF.

Utredningen bedömer därför att EU-parkeringstillståndet kan införas inom ramen för det befintliga svenska regelverket. Sverige kan därmed uppfylla direktivets krav på ömsesidigt erkännande utan att ändra vare sig målgruppen, de materiella reglerna för utfärdande eller den etablerade benämningen parkeringstillstånd för rörelsehindrade.

11.2 Ansvar för prövningen av frågor om parkeringstillstånd

11.2.1 Kommunerna föreslås ansvara för prövningen

Bedömning

Kommunerna bör på samma sätt som i dag pröva frågor om parkeringstillstånd för rörelsehindrade.

Förutsättningarna för prövningsansvaret

Enligt EU-direktiv 2024/2841 ska medlemsstaterna utse en eller flera behöriga myndigheter eller organ som ansvarar för att utfärda, förnya och återkalla EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning (artikel 12). Formuleringen utesluter inte att det är flera myndigheter eller organ som ansvarar för olika delar i denna hantering eller att det är flera myndigheter eller organ som prövar frågorna.

I dag prövas frågor om parkeringstillstånd för rörelsehindrade av kommunerna. Prövningen görs således av många behöriga myndigheter. De frågor som anges i artikel 12 i EU-direktiv 2024/2841 prövas av nämnder i kommunerna. Ordningen följer av 1 § trafiknämndslagen samt av 13 kap. 8 § trafikförordningen. Den nämnd som prövar frågan omfattas av kommunallagens (2017:725) bestämmelser. I praktiken innebär detta att beslut i hög grad fattas av tjänstepersoner på delegation, med återrapportering till nämnden enligt kommunallagen.

En grundläggande fråga när direktivet ska genomföras är därför om nuvarande ordning är ändamålsenlig och vilka för- och nackdelar som finns med en förändring. I samråden med kommunerna har vissa kommuner förordat en ordning där staten tar över prövningen av

parkeringstillstånd, medan andra kommuner menar att dagens ordning fungerar väl i kontakten med sökanden och de prövningar som kommunerna förväntas göra. Funktionshindersorganisationer har i samråd understrukit vikten av förutsebarhet och likvärdighet, men också behovet av smidiga och snabba processer. Vilka kommuner och funktionshindersorganisationer som deltagit vid samråden framgår av avsnitt 2.

Utredningen har övervägt möjligheten att samla handläggningen av parkeringstillstånden hos en statlig myndighet. Tillkommande krav på att uppgifter om återkallade parkeringstillstånd ska göras tillgängliga för kontroll (se avsnitt 11.3.1 och 11.5) talar för att utse en central myndighet för en sådan uppgift. En central hantering av parkeringstillstånden skulle även kunna leda till en mer enhetlig prövning och ge en tydligare struktur för framtagning av vägledningar och annat stöd för prövningen.

Transportstyrelsen prövar redan i dag många tillstånds- och undantagsbeslut på trafikregleringsområdet. Även Trafikverket och länsstyrelserna prövar många beslut på området, men tillstånd och undantag som gäller mer än ett län prövas i regel av Transportstyrelsen.

För att avgöra om nuvarande ordning bör behållas behöver samhällsekonomiska faktorer som kompetensförsörjning och behov av särskild expertis beaktas, men även faktorer som service och närhetsprinciper vid handläggningen samt behovet av enhetlig prövning och statlig styrning.

Kompetensförsörjning

Nuvarande ordning där parkeringstillstånden prövas av kommunerna har en lång historik, precis som många andra regler och undantag i förhållande till trafikregler i framför allt tätorterna (se avsnitt 8.2).

EU-direktivet medför inga ändringar i den materiella prövningen som kommunerna gör redan i dag. Sverige har sedan 1999, när trafikförordningen trädde i kraft, endast haft ett nationellt parkeringstillstånd för rörelsehindrade i enlighet med 1998 års rådsrekommendation (se avsnitt 3.1.3).

I kommunerna finns i dag en fungerande och förankrad beslutsorganisation. Samtliga kommuner har rutiner för att hantera prövningen av parkeringstillstånd för rörelsehindrade. Det finns kunskap

i varje kommun om vad parkeringstillståndet innebär, och vilken rätt det ger i den egna kommunen och vad som generellt gäller vid användning av tillståndet. Det är kommunerna som i praktiken reglerar var parkeringstillstånden ska gälla på allmän plats, bedriver den huvudsakliga övervakningen av tillämpningen och har kontakterna med lokal polis. Transportstyrelsen reglerar i sina föreskrifter att kommunerna redan i dag vid utfärdandet av parkeringstillstånd för rörelsehindrade på begäran ska tillhandahålla en översikt över villkoren för användandet av parkeringstillstånd i de olika medlemsstaterna i Europeiska unionen (3 kap. 2 § Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd [TSFS 2009:73] om parkeringstillstånd för rörelsehindrade). Medborgarna vänder sig redan i dag till kommunen för frågor om parkeringstillstånd för rörelsehindrade och andra frågor som rör parkering.

Att Sveriges kommuner gör prövningar är inte unikt för parkeringstillståndet för rörelsehindrade. Kommunerna prövar en rad frågor mot nationella regler. Det bör inte vara främmande att se frågan som en kommunal angelägenhet, även om giltigheten av beslutet får effekter även utanför kommunen.

Det har genom åren gjorts centraliseringar av myndighetsuppgifter och vidtagits åtgärder för att stärka den statliga styrningen, från kommuner till regionala myndigheter, eller från kommuner eller regionala myndigheter till centrala förvaltningsmyndigheter. Några exempel är de omorganisationer som gjorts avseende lantmäterifrågor mellan kommunala och regionala myndigheter till mer handläggning hos det statliga Lantmäteriet, djurskyddstillsyn som flyttats från kommunerna till länsstyrelserna och körkortsfrågor som övergått från länsstyrelserna till Transportstyrelsen. Ett mer nutida exempel är Folkhälsomyndigheten som har fått ytterligare möjligheter att meddela föreskrifter och verktyg vid extraordinära smittlägen. Det handlar om beslut eller föreskriftsrätt där det kan sägas ha funnits behov av mer likvärdighet i besluten, specialiserad kompetens eller mer statlig styrning.

Många decentraliseringsreformer har också behållits med fortsatt prövning på lokal och regional nivå, inte enbart vad gäller trafikreglering och undantag kopplade till det. Socialtjänst, plan- och byggfrågor, skolfrågor och flera frågor inom miljö- och livsmedelsområdet har historiskt decentraliserats och behållits lokalt, även när lagstiftningen på respektive område har ändrats. De lokala myndigheterna har styrkor sett till närvaro och service. De har också en vana vid att inom

sina organisationer hantera myndighetsutövning inom skilda rättsområden.

En centralisering av prövningen av parkeringstillstånd skulle innebära en helt ny uppgift för den myndighet som skulle få ansvar för den. Den som ansöker behöver visa att han eller hon uppfyller kraven för utfärdande av tillstånd. För att kunna bedöma och ange skäl för beslutet behöver det hos den prövande myndigheten finnas både en grundläggande förståelse för parkeringsregleringen och kompetens att bedöma funktionshinder och deras påverkan på förflyttningsförmågan.

Parkeringstillstånd för rörelsehindrade är en förhållandevis liten fråga i de allra flesta kommuner i Sverige, med få berörda medarbetare per kommun. I vissa kommuner finns flera medarbetare som arbetar med parkeringstillstånd på heltid, men i många kommuner kan en och samma medarbetare också utreda färdtjänst eller bostadsanpassning, eller ha ansvar för andra trafikregleringsfrågor. Kompetensen är därmed i mycket hög grad utspridd i Sverige, men finns i lokala myndigheter som både har trafikregleringskompetens och hanterar andra funktionshindersfrågor. Eftersom kompetensen är så geografiskt utspridd går det inte att förvänta sig att det skulle gå att flytta över någon större befintlig personalorganisation, vilket ofta har varit möjligt när andra frågor har centraliserats. Ingen statlig myndighet har i dag utredare som handlägger motsvarande frågor, med undantag för handläggning av överklaganden av sådana beslut, något som i sammanhanget är en liten fråga.

En övergång skulle därmed inte kunna ske utan påtagliga risker för kompetensförsörjningsproblem. Kompetensförsörjning är avgörande för samhällsekonomin, både på kort och lång sikt. Ett stort antal nya beslutsfattare skulle behöva rekryteras, eller också skulle befintliga beslutsfattare behöva ställa om för att utreda en ny fråga. Det riskerar att försämra kvaliteten på beslutsfattandet och utformningen av besluten. Servicen kan försämras i fråga om tillgänglighet och effektiv handläggning. Dessa kompetens- och serviceproblem skulle rimligen vara övergående men utgör risker som bör vägas in.

I dag finansieras handläggningen och framställningen via kommunalskatten. Parkeringstillstånd för rörelsehindrade är undantagna från de prövningar som kommunerna får ta ut avgift för (4 § trafiknämndslagen). Även finansieringsfrågan skulle därför behöva lösas på ett annat sätt vid ett statligt ansvar för prövningen.

Det ligger i både den enskildes och det allmännas intresse att frågorna prövas där kompetensen finns i dag, om inte starka skäl talar för en ändring.

Behovet av närhet i handläggningen

Varken EU-direktiv 2024/2841 eller nu gällande rätt har närmare bestämmelser om hur handläggningen av parkeringstillstånd för rörelsehindrade ska gå till. Vid handläggningen gäller förvaltningslagen (2017:900), förkortad FL, som anger att handläggningen ska vara så enkel, snabb och kostnadseffektiv som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts (9 § FL). Inom förvaltningsrätten är handläggningen i grunden skriftlig, men myndigheten får bestämma att handläggningen helt eller delvis ska vara muntlig, om det inte är olämpligt.

Utifrån uppgifter från samrådet med kommunerna framkommer att det varierar i vilken utsträckning kommunernas handläggning sker digitalt, i pappersform eller genom fysiska möten med sökande. I detta avseende kan dock parkeringstillståndet sägas skilja sig från vissa andra tillstånd som kommuner och myndigheter prövar. Parkeringstillståndet hör till en tillståndskategori där behovet av tillgänglighet och personligt möte kan sägas vara större än i andra kategorier av ärenden. Målgruppen för parkeringstillståndet för rörelsehindrade är många gånger äldre personer och andra som har ett större behov av personlig kontakt än vad en central förvaltningsmyndighet med begränsad geografisk spridning kan erbjuda. Förutsättningarna för sökanden att träffa beslutsmyndigheten för att ställa frågor och överlämna handlingar till stöd för prövningen är helt andra på de kommunala förvaltningarna än vad som är fallet vid en central förvaltningsmyndighet, som kanske endast har ett fåtal besökskontor i landet. Flera kommuner har i samråden lyft fram denna närhet som något som uppskattas av målgruppen. Det är vanligt förekommande att både tillståndshavare och sökande besöker de kommunala förvaltningarna för att ställa frågor och lämna in handlingar. Sökanden får vid de kommunala förvaltningarna information om vad som gäller i kommunen, var i kommunen det finns parkeringsplatser för rörelsehindrade och information om vad som generellt gäller i andra kommuner.

Det är främst kommunerna som har kunskap om hur tillämpningen av regelverket ser ut och hur tillståndshavarna använder tillstånden.

Detta eftersom parkeringsövervakning i hög grad bedrivs av kommunala myndigheter. Kommunerna har också kontakten med den lokala polisen. Det är den typen av lokalt insamlat underlag som skulle kunna utgöra grunden för återkallelser av tillstånd.

Enligt utredningen är denna närhet till medborgarna och tillämpningen ett starkt skäl, både utifrån den enskildes och det allmännas perspektiv, att behålla kommunal prövning och låta handläggning och beslutsfattande ske så nära medborgarna som möjligt.

Behovet av enhetlig prövning och styrning

En följd av att det finns många beslutsmyndigheter är att tillämpningen kan variera. Såväl kommuner som funktionshindersorganisationer har lyft vikten av enhetlighet i prövningarna.

Sannolikt skulle tillämpningen bli mer enhetlig om en myndighet prövade alla tillståndsansökningar. Prövningen för parkeringstillstånden är dock individuell och utgår från hur rörelsehindret påverkar personens förmåga att förflytta sig på egen hand, vilket naturligen innebär att förutsättningarna för parkeringstillstånd kan skilja sig åt, oavsett vilken diagnos eller motsvarande som medför funktionshindret. En i hög grad individuell prövning av ärenden behöver göras oavsett om kommunerna eller en central förvaltningsmyndighet prövar ansökningarna.

Behovet av enhetlig prövning och styrning behöver värderas för att kunna ta ställning till om en centraliserad handläggning ändå framstår som ändamålsenlig, eller om andra åtgärder kan vidtas för att uppnå mer enhetlighet än i dag. Det finns även andra åtgärder som kan analyseras och övervägas för att öka enhetligheten i prövningarna och ge möjlighet till ökad statlig styrning. Det handlar om att utreda vilka skillnader som finns, om de är omfattande och vad de beror på. Ytterligare reglering är ett annat instrument, även om det inte efterfrågats vid samråden med representanter för kommuner och funktionshindersorganisationer. Mer domstolspraxis har efterfrågats, men det behovet kan komma att tillmötesgås genom föreslagen ändring av trafiknämndslagen (se avsnitt 11.13.1). Kommunerna efterfrågar mer vägledning och stöd, men sådant främjande arbete borde kunna genomföras utan att det behöver författningsregleras och utgör inte i sig ett övertygande skäl för statlig handläggning.

Enligt utredningen talar kompetensförsörjning och behov av närhet i handläggningen starkt för fortsatt kommunal handläggning. Enligt utredningen finns det vidare goda skäl att samordna vägledning och stöd (se avsnitt 11.2.2). Det kan också finnas andra brister i regelverket som behöver analyseras närmare men som ligger utanför detta utredningsuppdrag. Sådana åtgärder bör genomföras innan förslag om en eventuell centralisering av handläggning övervägs på nytt.

11.2.2 Fortsatt analys och åtgärder för en mer enhetlig rättstillämpning

Bedömning

En statlig myndighet bör få i uppdrag att kartlägga rättstillämpningen i ärenden om parkeringstillstånd för rörelsehindrade och föreslå åtgärder för en mer enhetlig tillämpning. Ett sådant uppdrag bör även omfatta en bedömning av behovet av ytterligare statlig styrning på området.

Utredningen har utgått från att målgruppen för parkeringstillståndet även fortsättningsvis bör avgränsas till personer med varaktig funktionsnedsättning som är rörelsehindrade. I samråden med representanter för kommunerna och funktionshindersorganisationerna har dock frågor kopplade till rekvisiten i trafikförordningen och kommunernas bedömningar lyfts, särskilt i fråga om behov av enhetlighet i rättstillämpningen mellan olika beslutsfattare. Enligt utredningen talar samråden med kommunerna och funktionshindersorganisationerna för att det finns anledning att närmare analysera behovet av åtgärder för en mer enhetlig rättstillämpning.

Utredningen har undersökt frågan om behov av närmare reglering av förutsättningarna för utfärdande av parkeringstillstånd. Reglering i myndighetsföreskrifter genom ett nytt bemyndigande till Transportstyrelsen skulle sannolikt ligga närmast till hands, särskilt om Transportstyrelsen inte längre skulle vara överprövningsinstans enligt trafiknämndslagen (se avsnitt 11.13.1). Samtidigt bör behovet av närmare föreskrifter övervägas separat, med ett bredare underlag om den nuvarande tillämpningen än vad som finns i dag. Ett förtydligande av vad som ska anses utgöra *väsentliga svårigheter* i fråga om förflytt-

ningsavstånd – exempelvis angivande av ett visst antal meter – skulle kunna bidra till mer enhetliga bedömningar. Samtidigt skulle en sådan bestämmelse minska bedömningsutrymmet och riskera att bidra till schablonmässiga bedömningar som inte tar hänsyn till personers individuella och sammantagna svårigheter vid förflyttning. Det finns i dagens regler ett betydande bedömningsutrymme och möjligheter till helhetssyn i frågan som det enligt utredningen finns anledning att värna. Vid samråden har heller inte ett omedelbart behov av närmare föreskrifter lyfts av vare sig kommunerna eller funktionshindersorganisationerna.

Transportstyrelsen har beslutat om föreskrifter och allmänna råd om parkeringstillstånd för rörelsehindrade. Dessa behöver dock ses över med anledning av de ändringar som EU-direktivet föranleder. I samband med en sådan översyn bör behovet av andra eller ytterligare allmänna råd också övervägas. Det finns även handböcker utgivna av Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) som kommunerna i samrådet uppgett att de använder. Dessa handböcker kommer dock i delar att bli inaktuella med anledning av införandet av EU-direktiven.

Vid samråden med kommunerna har det inte framkommit att kommunernas förståelse för bestämmelserna diametralt skiljer sig åt och det finns inte domstolspraxis som tydligt pekar på stora skillnader i kommunernas tillämpning av rekvisiten för utfärdande. Flera kommuner pekar på att praxis sannolikt har blivit mer enhetlig på senare år. Det har dock vid samråden blivit tydligt att kommunerna efterfrågar mer stöd, vägledning och information om domstolspraxis och om vilka underlag som kan användas i handläggningen. Flera kommuner lyfter också svårigheten att få in rättvisande underlag för att kunna göra korrekta prövningar, eftersom underlagen från sjukvården många gånger är knapphändiga.

Funktionshindersorganisationer har också lyft behovet av en mer enhetlig tillämpning liksom att vissa kommuner upplevs bli allt hårdare i sina bedömningar. Funktionshindersorganisationer har vidare framfört att det upplevs som svårt att få passagerartillstånd, som förutom väsentliga förflyttningssvårigheter även kräver regelbundet behov av förarens hjälp utanför fordonet. Föreningen för de Neurosedynskadade har framfört att personer med armskador ofta upplever det som för svårt att få parkeringstillstånd. Föreningen menar att vissa kommuner inte ser helheten i förflyttningsförmågan.

Funktionshindersorganisationer har också lyft förslag om att ett beviljat bilstöd ska leda till att parkeringstillstånd utfärdas automatiskt. Bilstöd ger i dag inte per automatik rätt till ett parkeringstillstånd, eftersom det är olika lagstiftningar med delvis olika rekvisit och som prövas av olika myndigheter. Det förekommer dock sannolikt en betydande överlappning mellan grupperna. Det är väsentligt fler som får parkeringstillstånd än som får bilstöd. Om bilstöd per automatik ska ge rätt till parkeringstillstånd kräver detta separata överväganden.

Både kommunerna och vissa funktionshindersorganisationer pekar således på svårigheter med underlagen och tillämpningen. Det bör dock understrykas att dagens reglering inte kräver att ett visst underlag ska lämnas in för att ansökan ska kunna bedömas, utan det står den enskilde fritt att lämna in även andra underlag än läkarintyg, exempelvis beslut från andra myndigheter, eller underlag från andra sakkunniga som belyser förflyttningsförmågan. Regelverket kräver inte några specifika underlag eller diagnoser. Transportstyrelsens allmänna råd innehåller främst utgångspunkter för prövningen och betonar vikten av att göra en helhetsbedömning av förflyttningsförmågan. Direktivet ställer inte heller sådana krav.

Antalet domstolsavgöranden är begränsat till följd av den nuvarande instansordningen enligt trafiknämndslagen, men detta kan förändras om den lagen ändras på så sätt som utredningen föreslår (se avsnitt 11.13.1). När fler ärenden prövas av domstolarna kommer förutsättningarna att öka för att se mönster i tillämpningen och för att dra välgrundade slutsatser av praxis.

Utredningen har gjort en övergripande analys av dagens regler, de nationella stöddokument som finns och de utgångspunkter för prövningen som Transportstyrelsen förordar (se avsnitt 8.2). Någon större genomlysning av i vilken utsträckning praxis faktiskt varierar i landet har dock inte gjorts. Enligt utredningen finns det anledning att separat utvärdera om det finns väsentliga skillnader, vad eventuella skillnader beror på och vilka åtgärder som kan vidtas för att uppnå en mer enhetlig rättstillämpning. Utifrån detta kan därefter en bedömning göras av om det finns skäl att se över rekvisiten i trafikförordningen.

Transportstyrelsen har i dag en roll som den centrala myndigheten för trafikregleringsfrågor. Samtidigt är den en av prövningsinstanserna i kedjan, men inte den högsta. Om trafiknämndslagen ändras på det sätt som utredningen föreslår (se avsnitt 11.13.1) bör Transportstyrel-

sen få bättre förutsättningar att inta en mer central roll i arbetet för en enhetlig rättstillämpning.

Statliga myndigheter och SKR kan på eget initiativ göra analyser och vidta åtgärder för en mer enhetlig rättstillämpning. Utredningen bedömer dock att ett särskilt uppdrag ger bättre förutsättningar för en samlad och systematisk bedömning av behovet av ytterligare åtgärder. Ett uppdrag till exempelvis Transportstyrelsen eller Trafikanalys, i samråd med kommunerna, skulle sannolikt tillföra väsentligt underlag för att utvärdera om regleringen behöver förändras.

11.2.3 Krav på skäliga handläggningstider

Bedömning

Dagens bestämmelser i förvaltningslagen uppfyller direktivets krav på skäliga handläggningstider.

I artikel 8.4 i EU-direktiv 2024/2841 anges att ett parkeringstillstånd ska utfärdas inom en rimlig period som inte får överstiga 90 dagar från dagen för ansökan, om inte de bedömningar som krävs pågår.

Direktivets bestämmelse lämnar utrymme för tolkning. Den tar upp ärenden där sökanden beviljats tillstånd och öppnar för längre handläggningstider i de fall mer utredning behövs, men berör inte situationer där tillstånd inte beviljas och beslutet eventuellt överklagas (se avsnitt 11.13.1).

Ändamålet med bestämmelsen är rimligen att medlemsstaten ska se till att skäliga handläggningstider upprätthålls. En ansökan ska inte bli liggande en längre tid, om inte en prövning pågår. Om tillstånd beviljas, ska det fysiska tillståndet utfärdas så snabbt som möjligt.

Det finns i svensk rätt flera krav som syftar till att säkerställa skäliga handläggningstider och effektivitet i handläggningen i relation till medborgarna. Av 9 § FL framgår att ett ärende ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts. Enligt 11 § FL ska en myndighet också underrätta parten, i det här fallet den enskilde, om myndigheten bedömer att avgörandet i ett ärende som har inletts av den enskilde kommer att bli väsentligt försenat. Om ett ärende som inletts av en enskild part inte har avgjorts i första instans senast inom sex månader, får parten

begära att myndigheten ska avgöra ärendet (12 § FL). Myndigheten ska då inom viss tid antingen avgöra ärendet eller avslå begäran.

Den enskilde kan även vända sig till Justitieombudsmannen (JO) (30 § lagen [2023:499] med instruktion för Riksdagens ombudsmän [JO]). JO granskar myndigheter som dröjer med beslut och kan rikta kritik mot långsam handläggning som bryter mot förvaltningslagens krav på skyndsamhet.

I detta sammanhang bör det dock framhållas att EU-direktiv 2024/2841 inte reglerar vad som händer efter den utsatta tiden, vare sig för den enskilde eller för prövningsmyndigheten. Det bör också noteras att direktivets tidsangivelser enbart berör ansökningar och inte tillsyn av befintliga innehavare. Prövningen av om parkeringstillstånd ska utfärdas görs efter ansökan. Det är i dag inte en prövning som är förenad med någon avgift, som eventuellt annars skulle kunna sättas ner om kommunen handlade ärendet saktfärdigt, så som t.ex. är fallet enligt plan- och bygglagen (2010:900). Det finns därför inga ytterligare relevanta följder som skulle kunna regleras.

Även i praktiken tyder tillgängliga uppgifter på att dagens bestämmelser leder till att skäliga handläggningstider upprätthålls av kommunerna. Utredningen har kontaktat de kommuner som har störst antal ärenden: Göteborg, Malmö och Stockholm. De uppger att de allra flesta ärenden i dag med god marginal blir avgjorda inom direktivets angivna tidsfrister. Det finns inga fasta gränser, men i dag prövas ärendena enligt dessa kommuner inom 3–4 veckor, om inte ytterligare utredningar krävs. Många gånger är handläggningen avslutad tidigare än så. I samband med ansökan lämnas de uppgifter som krävs för tillverkningen av tillståndet, vilken därmed kan ske i direkt anslutning till beviljandet.

Utredningen bedömer därför att dagens krav i förvaltningslagen tillgodoser ändamålet med direktivets krav. Detta stöds av uppgifterna från de tre största kommunerna, även om underlaget är begränsat. Det framstår inte som lämpligt eller nödvändigt att i trafikförordningen föra in en bestämmelse om att ärendet ska vara avgjort inom ett visst antal dagar, i synnerhet som bestämmelsen skulle medge undantag så länge de bedömningar som krävs pågår. Förvaltningslagens krav på effektiv handläggning och skäliga handläggningstider är redan tillämpliga.

11.3 Ansvar för framställningen av EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning

11.3.1 Transportstyrelsen föreslås ansvara för att framställa parkeringstillstånd och att fullgöra skyldigheter att tillhandahålla uppgifter om återkallade tillstånd

Förslag

Efter att en kommun har beslutat att bevilja ett parkeringstillstånd för rörelsehindrade ska Transportstyrelsen ansvara för att framställa tillståndet.

Tillståndet ska vara utformat i fysisk version enligt de tekniska krav som följer av EU-direktivet och anslutande rättsakter och ska förses med de uppgifter som kommunen lämnat.

Transportstyrelsen ska vidare ansvara för att fullgöra Sveriges skyldigheter att tillhandahålla Europeiska kommissionen uppgifter om återkallade tillstånd enligt unionsrätten.

Förutsättningarna för ansvarsfördelningen

Enligt artikel 12 i EU-direktivet 2024/2841 ska medlemsstaterna utse en eller flera behöriga myndigheter som ansvariga för att bl.a. utfärda EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning. Enligt artikel 8 ska varje medlemsstat införa den fysiska versionen av parkeringstillståndet i det gemensamma standardiserade och tillgängliga formatet enligt bilaga II till direktivet. Medlemsstaterna ska i tillståndet inkludera en QR-kod och andra digitala funktioner som använder elektroniska medel för att förebygga och bekämpa bedrägerier i enlighet med delegerade akter. Det ska göras i rimlig tid efter antagandet av de delegerade akterna och senast den 5 juni 2028.

Att utfärda ett tillstånd kan ha flera betydelser, både i en juridisk och allmänspråklig mening. Att utfärda kan ses som det beslut som följer av att ha prövat förutsättningarna för att bevilja tillstånd. Att utfärda kan också ha betydelsen att framställa eller tillverka och distribuera en handling i enlighet med ett beslut. I Svenska Akademiens ordlista (SAOL) illustreras användningen av ordet med exemplen ”utfärda ett pass” och ”utfärda instruktioner”. I Svensk ordbok ut-

given av Svenska Akademien (SO) beskrivs utfärda som ”låta framställa (dokument) i lagligt bindande form”.

I dagens reglering anges i 13 kap. 8 § TrF att ett särskilt parkeringstillstånd kan utfärdas och att det är kommunen som prövar frågor om parkeringstillstånd. Bestämmelsen skiljer inte på prövningen av ansökan eller själva tillverkningen och distributionen av tillståndet. Det framgår inte av förordningen att kommunen ska utfärda tillståndet i meningen tillverka det, utan framställningen av det särskilda parkeringstillståndet är närmast en följd av prövningen av om ett tillstånd ska beviljas. Frågan för utredningen är om denna ordning ska förtydligas eller förändras.

EU-direktiv 2024/2841 ställer inga krav på att det är samma myndighet eller organ som prövar, tillverkar och distribuerar EU-parkeringstillstånd. Så vitt utredningen erfar är det flera medlemsstater, bl.a. Nederländerna och Tyskland, som har eller kommer att ha delat ansvar mellan lokala och centrala myndigheter i denna fråga.

I valet av lämplig myndighet har utredningen beaktat vilken roll statliga myndigheter har i transport- och funktionshinderspolitikens genomförande, liksom vilka närliggande uppgifter olika myndigheter redan har. Det finns ett sektoransvar för genomförande av funktionshinderspolitiken och för att bedriva verksamheten med beaktande av de funktionshinderspolitiska målen.

Transportpolitikens övergripande mål är att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet i hela landet. I transportpolitikens mål ingår två jämbördiga mål – ett hänsynsmål avseende trafiksäkerhet, miljö och hälsa samt ett funktionsmål om tillgänglighet. Med funktionsmålet avses att transportsystemets utformning, funktion och användning ska medverka till att ge alla en grundläggande tillgänglighet med god kvalitet och användbarhet (se prop. 2008/09:93 s. 7 och 8).

Svårigheter för kommunerna att uppfylla kraven och behovet av en central myndighet

EU-direktiv 2024/2841 inför nya tekniska krav på parkeringstillstånden, inklusive avancerade säkerhetsdetaljer, och krav på koppling mellan respektive tillstånd och ett register över tillstånd som återkallats.

Storleken på det nya parkeringstillståndet är densamma som dagens. Enligt kommissionens utkast till delegerad akt, som var föremål för offentligt samråd i april 2026, ska tillstånden dock tillverkas i ett material som hindrar delaminering samt ha en särskild optiskt variabel bildanordning och ett kopieringsskydd. För att uppnå detta och för att tillstånden ska få en rimlig förväntad livslängd behöver de, såvitt utredningen förstår utifrån uppgifter från Transportstyrelsens körkortstillverkning, vara tillverkade i plast av typen polykarbonat. När polykarbonat används som material finns inget annat sätt att tillföra information på tillståndet än genom lasergravering.

Den QR-kod som ska infogas på parkeringstillståndet ska kunna verifiera både det fysiska tillståndets äkthet och giltighet. Medlemsstaterna ska också tillhandahålla den information som behövs för verifieringen och underrätta kommissionen om administrativ och teknisk information om tillstånden. I kommissionens utkast till delegerad akt föreslås även att uppgifter om återkallade parkeringstillstånd ska göras tillgängliga inom 24 timmar efter återkallelsen. För att dessa skyldigheter ska kunna fullgöras behövs en nationell uppgiftssamling med uppgifter om återkallade tillstånd. För att effektivt kunna beivra fusk och brottslighet är det även viktigt att det finns en nationell uppgiftsamling ur vilken det går att få fram uppgifter om ett tillstånds giltighet.

Utifrån detta framstår dagens ordning där kommunerna tillverkar tillstånden inte som ändamålsenlig. Den skulle kräva att samtliga kommuner behöver införskaffa teknisk utrustning som de i dag inte har eller att respektive kommun behöver upphandla tillverkningen från en extern leverantör. Dagens parkeringstillstånd är förhållandevis enkla i fråga om material och tekniska detaljer. Många kommuner tillverkar i dag parkeringstillstånd av pappersutskrifter med hjälp av lamineringsmaskiner. Kommunerna tillverkar inga andra tillstånd med teknisk utformning som motsvarar det kommande EU-parkeringstillståndet. Kommunerna bedöms inte kunna lösa tillverkningsfrågan utan att det är förenat med kostnader som vida överstiger nyttan med att kommunerna fortsätter tillverka tillstånden. Kopplingen till ett nationellt register med uppgifter om återkallade parkeringstillstånd är också en fråga som kommunerna inte kan lösa ensamma, utan som kräver en statlig inblandning.

Enligt utredningens uppfattning framstår det därför som lämpligt att en central förvaltningsmyndighet ansvarar för att framställa parker-

ingstillstånd och tillhandahålla ett nationellt register med uppgifter om återkallade parkeringstillstånd, utifrån de prövningar som kommunen gjort. Det innebär att kommunerna inte längre ska framställa tillstånden utan i stället pröva, besluta och överföra relevanta uppgifter till den centrala förvaltningsmyndigheten. Den centrala förvaltningsmyndigheten ska därmed inte själv pröva om parkeringstillstånd ska beviljas, utan endast framställa tillstånd baserat på kommunens beslut. Den centrala förvaltningsmyndigheten ska heller inte kunna besluta om att återkalla eller förnya tillstånd.

Transportstyrelsen är den lämpliga centrala förvaltningsmyndigheten

Utredningen föreslår att en central förvaltningsmyndighet ska ta över delar av ansvaret för parkeringstillståndet. Utredningen har övervägt flera statliga myndigheter som möjliga för att ta över delar av ansvaret.

Transportstyrelsen har till huvuduppgift att svara för regelgivning, tillståndsprövning och tillsyn inom transportområdet. Transportstyrelsen ska verka för att transportpolitikens mål uppnås och verksamheten ska särskilt inriktas på att bidra till ett internationellt konkurrenskraftigt, miljöanpassat och säkert transportsystem. Transportstyrelsen ska inom sitt ansvarsområde fullgöra uppgifter enligt EU-rättsakter och andra internationella överenskommelser (1 och 4 §§ förordningen [2008:1300] med instruktion för Transportstyrelsen).

Transportstyrelsen har även en tydlig och viktig roll inom sin sektor när det gäller att genomföra funktionshinderspolitiken. Som utpekad myndighet i regeringens strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031 (S2021/06595) förväntas myndigheten aktivt bidra till att de nationella målen för funktionshinderspolitiken får genomslag inom transportområdet.

Transportstyrelsen tillverkar eller ansvarar redan i dag för tillverkning av handlingar på transportområdet, bl.a. körkort, färdskrivarkort, taxiförarlegitimationer och yrkeskompetensbevis. Vissa av tillstånden tillverkas först efter att uppgifter om godkända prov inrapporterats från andra aktörer. Att hålla vissa uppgiftssamlingar över giltigheten av tillstånd på transportområdet är också något myndigheten gör redan i dag. Även om tillverkning av parkeringstillstånden vore en ny uppgift och tillstånden har en teknisk utformning som avviker

från andra handlingar, ligger uppgiften ändå i linje med andra uppdrag som myndigheten har.

Utredningen har under arbetet haft löpande kontakt med Transportstyrelsen. Transportstyrelsen har framfört svårigheter med att hantera nya uppgifter om parkeringstillstånd för rörelsehindrade, bl.a. med hänsyn till myndighetens ansträngda resursläge på it-sidan med anledning av att det byggs ett nytt vägtrafikregister, samtidigt som det pågår omfattande regelarbeten på både körkorts- och vägskatteområdet som också kräver it-utveckling. Myndigheten pekar på risker för att andra högt prioriterade utvecklingsområden kan bli försenade om myndigheten åläggs ytterligare en uppgift.

Utredningen har tagit hänsyn till de uppgifter som Transportstyrelsen lämnat, men detta förändrar inte utredningens bedömning av vilken myndighet som i grunden bör vara bäst lämpad för denna nya uppgift. Flera av svårigheterna med parkeringstillståndet och de ökade kostnaderna handlar om EU:s krav på materialet och storleken på tillstånden, liksom att de tekniska akterna från kommissionen har dröjt. Eftersom det i dag saknas en myndighet som har ansvar för ett kort eller tillstånd av motsvarande storlek med liknande tekniska krav och materialval, bedömer utredningen att utmaningar kommer att uppstå oavsett vilken myndighet som tilldelas ansvaret.

Bland transportmyndigheterna finns fler myndigheter av betydelse som skulle kunna spela en roll i genomförandet av direktivet. Även andra myndigheter utanför transportsektorn, men med liknande uppdrag, har övervägts.

Trafikverket ska med utgångspunkt i ett trafikslagsövergripande perspektiv ansvara för den långsiktiga infrastrukturplaneringen och verka för att de transportpolitiska målen uppnås (1 § förordningen [2010:185] med instruktion för Trafikverket). I detta ingår att verka för grundläggande tillgänglighet. Trafikverket prövar redan vissa tillstånd och har också vissa databaser, men att ansvara för tillverkning av fysiska tillstånd vore en främmande uppgift för myndigheten.

Skatteverket ska fastställa och ta ut skatter, socialavgifter och andra avgifter så att en riktig uppbörd kan säkerställas samt ansvarar även för frågor om folkbokföring och personnamn (1 och 2 §§ förordningen [2017:154] med instruktion för Skatteverket). I sitt uppdrag ansvarar Skatteverket också för framställningen av ett ID-kort. Kortet har dock ett avvikande format från parkeringstillstånden och ska uppfylla andra säkerhetskrav än parkeringstillståndet.

Skatteverket har även uppgifter kopplade till transportpolitiken. Skatteverket omprövar vissa beslut och hanterar omprövningar av trängselskatt. Detta är dock ett delat ansvar, eftersom det är Transportstyrelsen som är uppbördsmyndighet för trängselskatten och administrerar denna och det är Trafikverket som äger betalstationerna. Även om Skatteverket utfärdar vissa handlingar och har en del i transportpolitiken, framstår ett ansvar för parkeringstillstånd som en avvikande uppgift givet myndighetens instruktion. Skatteverket skiljer sig även från Transportstyrelsen, Trafikverket, Polisen och Försäkringskassan eftersom den inte är en myndighet som pekas ut i regeringens strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031.

Även Polismyndigheten ansvarar, i egenskap av passmyndighet enligt passlagen (1978:302), för utfärdandet av handlingar i form av pass och nationellt identitetskort. Även pass och nationella ID-kort har en avvikande utformning och krav jämfört med kraven som ställs i EU-direktiv 2024/2841. Polisen har också en stor del i övervakningen av trafikregler, däribland parkering. Därför är uppgifter om återkallade tillstånd något polisen har ett berättigat intresse av. I hög grad är det dock inte polisen som administrerar de system som används vid trafikövervakningen. Polisen kontrollerar bl.a. uppgifter mot vägtrafikregistret, för vilket Transportstyrelsen ansvarar, och använder sig också av fasta trafiksäkerhetskameror som Trafikverket äger och ansvarar för driften av. Att ansvara för framställningen av parkeringstillstånd skulle vara en avvikande uppgift i myndighetens ansvarsområde och kärnuppdrag.

Försäkringskassan ansvarar för socialförsäkringen och andra förmåner och ersättningar som myndigheten administrerar. Verksamheten består huvudsakligen i att besluta om och betala ut sådana förmåner och ersättningar som myndigheten ansvarar för. Försäkringskassan utfärdar också vissa handlingar. Myndigheten föreslås av utredningen få i uppdrag att utfärda EU-funktionshinderskort. Funktionshinderskortet och parkeringstillståndet har dock inte samma utformning och har heller inte samma uppgifter på kortet och tillståndet. Det är två handlingar som utgår från olika regelsystem och direktivet utgår inte heller från att det ska vara samma myndighet som utfärdar eller är kontaktpunkt för båda. Utredningen har i kontakt med andra EU-länder som också ska genomföra direktivet inte identifierat något land

som föreslår att funktionshinderskortet och parkeringstillståndet ska hanteras av samma myndighet eller organ.

Ett parkeringstillstånd är inte en socialförsäkringsförmån eller kontant förmån, utan ett tillstånd som ger undantag från trafikregler. Det är enligt utredningen i grunden ett trafikrättsligt tillstånd som ger innehavaren vissa förmåner i trafiken. Om ett sådant tillstånd kräver statlig hantering bör uppgiften, mot bakgrund av det sektorsvisa ansvaret för funktionshinderspolitikens genomförande, hanteras av transportmyndigheterna om inte starka skäl talar för en annan ordning. Några sådana skäl bedöms inte finnas. Om Sverige i framtiden skulle välja att helt överföra ansvaret för parkeringstillstånd från kommunerna till staten, framstår det också som lämpligt att ansvaret för framställning, distribution och nationella register hålls inom den sektor som i så fall ligger närmast till hands att överväga för handläggning.

Enligt utredningens uppfattning finns därför övertygande skäl för att staten, genom Transportstyrelsen, ska ta över delar av processen när det gäller parkeringstillstånd för rörelsehindrade samt kraven på det nationella registret. Utredningen har övervägt om andra myndigheter skulle kunna ha del i hanteringen, såsom Trafikverket och andra myndigheter som i dag har liknande uppgifter, men ser Transportstyrelsen som det enda ändamålsenliga alternativet när staten föreslås ta över delar av processen från kommunerna.

11.3.2 Nya skyldigheter att lämna information mellan kommunerna och Transportstyrelsen

Förslag

Kommunerna ska lämna uppgifter om kommunens beslut om att bevilja respektive återkalla ett parkeringstillstånd till Transportstyrelsen.

De uppgifter som ska lämnas till Transportstyrelsen är de uppgifter som är nödvändiga för myndighetens hantering.

Transportstyrelsen ska lämna uppgift till kommunen om ett tillstånd har beviljats en innehavare som redan har ett tillstånd med en återstående giltighetstid av 3 månader eller mer.

För att en annan myndighet än den som beslutat att bevilja parkeringstillstånd ska kunna framställa tillståndet enligt artikel 8 i EU-direktiv 2024/2841, behöver det finnas en reglerad uppgiftsskyldighet. En sådan uppgiftsskyldighet utgör även en nödvändig sekretessbrytande bestämmelse för de uppgifter som behöver lämnas ut.

Enligt förslaget ska därför en kommunal uppgiftsskyldighet införas i trafikförordningen. Uppgiftsskyldigheten ska omfatta de uppgifter som Transportstyrelsen behöver för sin hantering. Det är således inte tänkt att kommunen ska överföra hela beslut eller samtliga uppgifter ur akterna, utan endast de uppgifter som är nödvändiga för att framställa tillståndet och för att distribuera det. Likaså behöver uppgifter lämnas till Transportstyrelsen för att de register som kommissionen kräver ska vara aktuella.

För att Transportstyrelsen ska kunna framställa parkeringstillståndet behöver kommunen lämna de uppgifter som krävs för tillverkning och distribution. På tillståndet ska innehavarens för- och efternamn samt födelsedatum tryckas. Hela personnumret ska alltså inte tryckas, men även de fyra sista siffrorna behöver lämnas över för att folkbokföringsadressen ska kunna användas för att distribuera tillstånden. Därtill behöver kommunen lämna uppgifter om från vilken tidpunkt tillståndet ska gälla och när giltighetstiden går ut. Det finns en risk att kommunen anger en giltighetsstart som infaller innan tillstånden kan produceras och distribueras. Detta bör dock kunna lösas tekniskt genom att förhindra möjligheten att sätta ett datum som infaller inom den förväntade tillverkningstiden.

Serienumret på parkeringstillståndet fastställs i dag av kommunerna utifrån Transportstyrelsens föreskrifter. I serienumret finns uppgifter som underlättar kontroll av innehavaren och gör det möjligt att identifiera vilken kommun som beslutat att parkeringstillstånd ska utfärdas. Vilka uppgifter kommunen ska lämna till Transportstyrelsen för att myndigheten ska kunna fastställa ett lämpligt serienummer framstår inte som en fråga som bör regleras på förordningsnivå utan kan även fortsatt anges i myndighetsföreskrifter. Av 13 kap. 9 § TrF framgår att Transportstyrelsen får föreskriva om utformningen av parkeringstillstånd för rörelsehindrade. Till stor del är detta nu styrt genom EU-direktiv 2024/2841 och akter som antas med stöd av direktivet. Detaljfrågor, såsom serienumret och de uppgifter som kommunerna behöver lämna för att Transportstyrelsen ska kunna

trycka rätt serienummer, bör däremot kunna regleras genom dagens föreskriftsbemyndigande.

Kommunerna behöver även lämna uppgifter när parkeringstillstånd blivit återkallade. Det är nödvändigt för att Transportstyrelsen ska kunna tillhandahålla det register över återkallade tillstånd som krävs. Kommunerna behöver rapportera in återkallelser löpande i samband med beslut om återkallelse, för att ett register ska kunna hållas aktuellt. Om kommunen har beslutat att återkalla ett tillstånd får det inte längre användas och det ska vara möjligt att kontrollera att det inte längre är giltigt. Om en domstol upphäver beslutet eller beslutar att det tills vidare inte ska gälla (inhibition) ska kommunen lämna uppgift om detta för att registret ska vara aktuellt. Även i de fall kommunen får kännedom om att en tillståndshavare har avlidit behöver kommunen lämna uppgifter som gör att tillståndet kan kopplas till register över återkallade tillstånd. Detsamma gäller om ett tillstånd förkommit eller blivit stulet och ett nytt tillstånd behöver tillverkas med nytt serienummer. Även om kommissionens arbete med delegerade akter och genomförandeakter ännu inte är avslutat, bedömer utredningen att sådana situationer kan komma att ses som återkallelser i direktivets mening. När någon avlidit föreligger inte längre förutsättningarna för det tidigare tillståndet och det är inte längre tillåtet att använda tillståndet.

Både uppgiftsskyldigheten och Transportstyrelsens mottagande av uppgifterna kommer att vara nya företeelser. För detta kommer nya tekniska system att behöva tas fram. Överföringen bör dock kunna ske genom elektronisk överföring på det sätt och enligt de anvisningar som Transportstyrelsen bestämt, i ett system som tagits fram av Transportstyrelsen. Transportstyrelsen bör även i enskilda fall kunna bestämma att uppgiftslämningen ska kunna ske på annat sätt.

Transportstyrelsen bör i anslutning till rapporteringen även kunna uppmärksamma den beslutande kommunen om att sökanden redan har ett tillstånd med en betydande återstående giltighetstid. Kommunerna behöver ha möjlighet att arbeta med viss framförhållning och en viss överlappning kan sannolikt förekomma utan praktiska problem. Överlappning av pågående giltighetstid bör dock undvikas, eftersom regleringen utgår från ett tillstånd per individ. Såvitt utredningen förstår är detta en fråga som kommunerna utreder redan i dag i samband med inkomna ansökningar. Transportstyrelsen bör vara skyldig att informera kommunen om innehavaren vid tidpunkten för beviljandet

av det nya tillståndet har ett gällande parkeringstillstånd med en återstående giltighetstid på 3 månader eller längre. Avsikten med denna skyldighet är inte att Transportstyrelsen ska överpröva kommunernas beslut att bevilja tillstånd. I Transportstyrelsens ansvar ligger att framställa och distribuera tillstånd i enlighet med kommunens beslut. En längre överlappning kan dock indikera att tidigare tillstånd inte har beaktats vid beslutet eller att det finns anledning att se över tillståndens giltighet. Därmed bör regleringen fånga upp de fall där det är uppenbart att en åtgärd behöver vidtas av kommunen, såsom att återkalla ett äldre tillstånd som kommunen utfärdat eller återkalla ett nytt tillstånd, för att den enskilde lämnat felaktiga uppgifter om ett tidigare innehav.

11.3.3 Transportstyrelsen ska ansvara för distribution av parkeringstillstånden

Förslag

Transportstyrelsen ska ansvara för att parkeringstillståndet lämnas till den enskilde.

I undantagsfall ska Transportstyrelsen även kunna lämna tillståndet till den kommun som beslutat om utfärdande och hänvisa den enskilde att hämta ut sitt tillstånd vid den kommunala förvaltningen.

Efter att parkeringstillståndet har framställts behöver sökanden ta emot det för att det ska kunna användas. Parkeringstillståndet skiljer sig från vissa andra beslut på det förvaltningsrättsliga området i det avseendet att det måste medföras för att ge rätt till undantag. Det är det fysiska tillståndet som ger rätten.

I dag sker överlämningen av parkeringstillstånd på olika sätt i olika kommuner. Många kommuner skickar i regel tillstånden per post – antingen rekommenderad eller vanlig – och i undantagsfall kan den enskilde hämta ut tillstånden vid nämndens förvaltning. I vissa kommuner är dock uthämtning vid förvaltningen det enda utlämningssättet.

När Transportstyrelsen framställer parkeringstillståndet aktualiseras frågan om hur tillståndet ska nå den enskilde: om detta fortsatt

ska ske genom kommunens försorg eller om det kan ske per postgång och om detta i så fall behöver regleras närmare.

Transportstyrelsen framställer ett flertal handlingar på transportområdet. Förutom körkort tillverkas bl.a. taxiförarlegitimationer, olika färdskrivarkort, yrkeskompetensbevis och lokförarbevis. Transportstyrelsen tillverkar även ADR-intyg, dvs. intyg om att få köra farligt gods, på uppdrag av Myndigheten för civilt försvar. Hur dessa handlingar distribueras varierar beroende på hur värdefull handlingen bedöms vara. Körkort avviker något från övriga handlingar eftersom det utgör en ID-handling och därmed är av stort värde. Det har historiskt funnits och finns fortfarande en särskild reglering för hur körkort lämnas ut. Från början skedde utlämnandet till följd av avtal mellan Postverket och Vägverket och efter Postverkets bolagisering i form av reglering. Detta eftersom uppgiften, enligt förarbetena, i viss mån kan sägas innefatta myndighetsutövning där bolaget behöver lagstöd för sin medverkan (prop. 1993/94:38 s. 105). Eftersom det har blivit alltmer vanligt med postombud finns det sedan 2013 också föreskrifter som reglerar vilka ombud som får lämna ut körkort (10 kap. 2 § körkortslagen [1998:488] och 8 kap. 3 § körkortsförordningen [1998:980]). Transportstyrelsen distribuerar därför körkorten till körkortshavarna som rekommenderad post och innehavarna behöver hämta ut körkorten personligen vid något av de föreskrivna utlämningsställena.

Just körkorten har dock en särskild ställning, som präglas av en viss karaktär och historik. Det är inte endast körkorten som Transportstyrelsen distribuerar via rekommenderad post. Det har dock inte bedömts nödvändigt att på lag- och förordningsnivå reglera att även andra värdehandlingar behöver distribueras på ett visst sätt. Någon sådan reglering finns t.ex. inte för förarkort eller verkstadskort till färdskrivare, som i dag skickas via rekommenderad post. Såvitt utredningen erfar sker utskick med A-post bl.a. för yrkeskompetensbevis och taxiförarlegitimationer, trots att dessa också har visst värde i egenskap av bevis om viss behörighet eller motsvarande och dessutom innehåller personuppgifter.

Utredningen bedömer att parkeringstillstånd är en värdehandling, både utifrån den rätt tillståndet ger och de uppgifter som finns på tillståndet. Det framstår därmed som rimligt att dessa distribueras med rekommenderad post. Däremot bör detta inte behöva regleras närmare med en lagstiftningskedja motsvarande den i körkortslagen.

Transportstyrelsen ansvarar för att distributionen sker på ett för handlingen lämpligt sätt, precis som det på motsvarande sätt skett från kommunernas sida. Det framstår inte som ändamålsenligt att skicka tillbaka tillstånden till kommunerna för distribution, när många kommuner redan i dag skickar ut tillstånden per post. Även i andra medlemsstater varierar det hur utlämning görs i dag och vissa har lokal uthämtning. De flesta medlemsstater som utredningen har varit i kontakt med planerar dock att distribuera EU-parkeringstillstånden via post i någon form.

I regel bör Transportstyrelsen därför kunna distribuera parkeringstillstånden genom rekommenderad post till den enskildes folkbokföringsadress. Det kan dock finnas situationer där det är bättre att tillståndet lämnas ut av kommunen. Ett exempel på en sådan situation kan vara en person som inte är folkbokförd i riket, men ändå lagligen vistas i landet och därför kan söka tillstånd i den kommun där han eller hon vistas. Utredningen anser att om Transportstyrelsen saknar en fast adress att skicka tillståndet till bör den enskilde inte hänvisas till Transportstyrelsens besökskontor för uthämtning av tillståndet, eftersom dessa har en mycket begränsad geografisk spridning.

Det kan inte uteslutas att det även i ett fåtal andra undantagsfall kan finnas situationer där Transportstyrelsen inte kan eller bör skicka tillståndet per post till den enskilde. I dessa situationer bör Transportstyrelsen kunna sända tillståndet till den kommun som beslutat om utfärdandet och den enskilde får då hämta ut tillståndet vid den kommunala förvaltning som beviljat tillståndet. Transportstyrelsen bör då kunna skicka parkeringstillståndet med A-post. Det handlar om undantagssituationer och det är möjligt att kontrollera om kommunen tagit emot tillståndet, utan att en viss person på kommunen behöver styrka sin identitet. Kommunen får därefter kontrollera att rätt person tar emot tillståndet. Det förekommer som ovan nämnts redan i dag att kommunerna lämnar ut parkeringstillstånden vid förvaltningarna, så förslaget innebär ingen ny uppgift i de fallen.

11.3.4 Uppföljning av förslaget att dela upp prövning och framställning av parkeringstillståndet

Bedömning

Den föreslagna uppdelningen av prövning och framställning och distribution av parkeringstillstånd bör följas upp och utvärderas av en lämplig aktör.

Enligt utredningens bedömning talar övertygande skäl för att kommunerna fortsatt ska pröva frågor om parkeringstillstånd för rörelsehindrade. Samtidigt finns det enligt utredningen starka skäl för att framställning, distribution samt ett nationellt register över återkallade tillstånd bör hanteras av staten för att direktivet ska kunna följas på ett ändamålsenligt sätt.

Det finns dock identifierbara risker med ett delat ansvar. Flera kommuner har lyft att kommunerna tappar en del av en i dag fungerande process, med risk för glapp och väntetider när tillstånden ska framställas och distribueras av annan myndighet än den som fattat beslutet. Vissa kommuner har framfört att staten i så fall borde ansvara för hela processen från prövning till utfärdande.

Det delade ansvaret innebär att rutiner behöver förändras och nya tekniska system behöver utvecklas, främst av staten. Att åstadkomma en fungerande tillverkning av tillstånd enligt direktivet och upprätta en nationell kontaktpunkt för återkallade tillstånd är i sig förenat med stora kostnader och utmaningar. Till detta kommer den tidsplan som direktivet kräver.

Utredningen gör därför bedömningen att den föreslagna ordningen bör följas upp och utvärderas, bl.a. med avseende på tillkommande administration och effekterna för den enskilde. Uppdelningen kan behöva vara etablerad i 3–5 år innan effekterna fullt ut kan värderas.

Myndigheten för delaktighet föreslås i denna utredning få ett generellt uppföljningsuppdrag avseende direktivet (se avsnitt 12.4). Flera myndigheter behöver dock aktivt bidra till uppföljningen. Transportstyrelsen är central förvaltningsmyndighet för frågor om bl.a. trafikregler och föreslås dessutom få ansvar för flera funktioner i den nya ordningen, däribland framställning och distribution av tillstånd samt nationellt register över återkallade tillstånd. Myndigheten kommer därför att ha tillgång till viktiga underlag för uppföljningen och bör

ges en tydlig roll i detta arbete. En uppföljning av den föreslagna ordningen bör därför kunna genomföras inom ramen för befintliga myndighetsstrukturer och ansvarsområden. Kommunerna kommer även fortsatt att vara prövningsmyndigheter och har, tillsammans med Polismyndigheten, viktiga uppgifter som rör tillämpningen av parkeringsregleringen. Det ligger därför även i kommunernas intresse att bidra med underlag och synpunkter i uppföljningsarbetet.

11.4 Avgifter

11.4.1 Kommunernas handläggning

Bedömning

Prövningen av ansökningar om parkeringstillstånd bör fortsatt vara avgiftsbefriad för den enskilde.

Enligt artikel 8.4 i EU-direktivet 2024/2841 får medlemsstaterna utfärda EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning kostnadsfritt eller ta ut en avgift för kostnaderna i samband med dess utfärdande. Om en sådan avgift tas ut ska medlemsstaterna säkerställa att avgiften inte överstiger de administrativa kostnaderna i fråga eller hindrar eller avskräcker personer med funktionsnedsättning från att begära att parkeringstillståndet ska utfärdas.

Enligt nuvarande bestämmelser får ingen avgift för kommunernas prövning tas ut. Detta utgör ett undantag från den annars gällande möjligheten för kommunerna att ta ut avgifter (4 § trafiknämndslagen). Kommunerna gör många andra undantagsprövningar avseende trafiken i tätorterna och för dessa får de i regel ta ut avgifter för att täcka sina utredningskostnader. När bestämmelserna infördes gjordes dock bedömningen att kommunerna inte borde få ta ut avgift för prövningen av parkeringstillstånd för rörelsehindrade (prop. 1992/93:132 s. 25). Utredningen ser inte skäl att ifrågasätta den bedömning av prövningsavgifter som gjorts i äldre förarbeten.

Prövningen av ärenden om parkeringstillstånd för rörelsehindrade finansieras därmed i dag av kommunerna via skattemedel och avser personer som är folkbokförda i kommunen, liksom personer som inte är folkbokförda i Sverige men vistas i kommunen. Utredningens för-

slag medför inga ökade utredningskostnader för kommunerna. Kommunerna kommer att behöva rapportera uppgifter om beviljade tillstånd till Transportstyrelsen, vilket medför en viss administrativ kostnad. Denna kostnad bedöms inte överstiga den besparing som uppstår när kommunerna inte längre behöver tillverka och distribuera tillstånden.

Direktivets bestämmelse om avgifter bör förstås som att den inte omfattar avgifter för att täcka utredningskostnader. Den möjlighet som direktivet öppnar för bör i stället avse finansiering av administrativa kostnader såsom tillståndstillverkning och distribution.

Utredningen ser därför inte skäl att ändra trafiknämndslagen i detta avseende.

11.4.2 Den centrala förvaltningsmyndighetens handläggning

Förslag

Transportstyrelsen ska kunna föreskriva om avgifter för framställningen av parkeringstillstånd.

Avgifterna får bestämmas upp till full kostnadstäckning, men ska vara skäliga med hänsyn till att de inte ska bidra till att personer med funktionsnedsättning avstår från att ansöka.

Förutsättningarna för avgiftsfinansiering

Som ovan nämnts kan medlemsstaterna enligt artikel 8.4 i direktivet ta ut en avgift för kostnaderna i samband med utfärdande av ett parkeringstillstånd.

Grundläggande bestämmelser om förutsättningar för myndigheter under regeringen att ta ut avgifter finns i avgiftsförordningen (1992:191). Förordningen ska tillämpas om inte något annat följer av en annan författning eller av ett särskilt beslut av regeringen som innehåller bl.a. bestämmelser om avgiftsklasser som statliga myndigheter får ta ut för prövning av ärenden.

Med stöd av lag får också regeringen meddela andra föreskrifter om vissa avgifter samt överlåta åt förvaltningsmyndigheter att meddela föreskrifter om avgifter. Detta är vanligt på vägtransportområdet,

där bl.a. körkortslagen, taxitrafiklagen och fordonslagen innehåller en sådan konstruktion för avgiftsföreskrifter.

Enligt 2 § lagen (1975:88) med bemyndigande att meddela föreskrifter om trafik, transporter och kommunikationer, förkortad bemyndigandelagen, får regeringen överlåta åt förvaltningsmyndigheter att meddela föreskrifter om avgifter för ärendehandläggning enligt bestämmelser som avser trafik på väg och i terräng. Trafikförordningen innehåller både ärenden där Transportstyrelsen bemyndigats att föreskriva om avgifter och ärenden där det finns hänvisningar till de särskilda avgiftsklasserna i avgiftsförordningen.

Tillstånden blir dyrare att tillverka och distribuera

De nya säkerhetskraven på parkeringstillstånden gör att tillstånden blir dyrare att tillverka och distribuera. Åtminstone initialt kommer det att krävas riktade anslag för de tillkommande investeringskostnaderna för maskiner och systemstöd samt ökade omkostnader av engångskaraktär, men det kommer också att finnas löpande kostnader för tillverkning och distribution.

Inriktningen för finansieringen av Transportstyrelsens verksamhet som avser ärendehandläggning, tillsyn och registerhållning är att den i huvudsak bör finansieras med avgifter. Inriktningen är även att den närmare regleringen avseende avgiftsuttagen bör ske på lägre författningsnivå (prop. 2010/11:30 s. 49). På transportområdet i Sverige är det därför vanligt med avgifter för att täcka statens kostnader. För exempelvis en taxiförarlegitimation tas det ut både avgifter för proven vid Trafikverket och en prövningsavgift vid Transportstyrelsen. Det finns även en tillverkningsavgift för själva kortet. Avgifterna för Transportstyrelsens del finns i styrelsens föreskrifter (TSFS 2024:78) om avgifter.

Ärendehandläggning enligt 2 § i bemyndigandelagen ska inte förstås som enbart prövningen av en ansökan. Uttrycket ärendehandläggning är en samlingsbenämning för uppgifter såsom olika prövningar, godkännanden och dispenser. Detta innebär verksamheter kopplade till tillstånd eller motsvarande. I de fall ärendehandläggningen enligt en viss lagstiftning består i enbart t.ex. *prövning av ansökan* har den benämningen använts i stället (se prop. 2010/11:30 s. 57). Att en central förvaltningsmyndighet tar emot uppgifter från kommunerna, fram-

ställer ett tillstånd i enlighet med kommunens beslut och distribuerar tillståndet får betraktas som ärendehandläggning, även om det i hög grad sker automatiserat. Bemyndigandet i lagen bör därför kunna användas för att regeringen ska kunna överlåta åt en förvaltningsmyndighet att meddela föreskrifter om avgifter i frågan. Ett alternativ vore att hänvisa till de särskilda avgiftsklasserna i avgiftsförordningen. Avgiftsklasserna i avgiftsförordningen är dock utformade utifrån prövning av ärenden. När, som nu, avgiften ska kunna täcka handläggning i form av framställning av själva tillståndet, ligger det närmare till hands med ett föreskriftsbemyndigande.

Parkeringstillstånd för rörelsehindrade är i dag, som ovan nämnts, fria från avgifter för den enskilde. Så är det även i vissa andra länder, bl.a. Finland och Belgien. I exempelvis Nederländerna och Danmark tas dock administrativa avgifter ut. I Nederländerna uppgår avgiften till 45 euro och i Danmark till 425 DKK. Avgifterna motsvarar sannolikt inte full kostnadstäckning för hela processen, men framstår inte som hindrande för den som överväger att ansöka med tanke på hur länge tillståndet gäller och vilka förmåner det medför. Transportstyrelsen har preliminärt uppskattat kostnaden per fysiskt kort till cirka 450 kronor. Summan baseras på en uppskattning av kostnaderna under de fem första åren och ett antagande om att 250 000 tillstånd behöver tillverkas under de fem första åren (se avsnitt 15.4.2). Den närmare avgiftsnivån kommer dock att behöva bestämmas av Transportstyrelsen i myndighetens föreskrifter.

Enligt utredningen bör det finnas möjlighet att ta ut avgifter för att finansiera tillverkning och distribution. Det bör också understrykas att en avgift för Transportstyrelsens handläggning i så fall endast träffar den som faktiskt beviljats tillstånd och inte utgör en avgift för kommunens prövning.

Utgångspunkten är att avgifter ska beräknas så att de helt täcker verksamhetens kostnader (full kostnadstäckning), om inte regeringen föreskrivit om annat. En avgift får dock i detta fall inte vara för hög, eftersom kostnaden förenad med utfärdandet av ett parkeringstillstånd då kan framstå som hindrande eller avskräckande för den som vill ansöka om tillstånd. Avgiftsbemyndigandet bör därmed utformas så att avsteg kan göras från principen om full kostnadstäckning. Formuleringen är funktionell och ger myndigheten ett handlingsutrymme nedåt. Motsvarande utformning av ett bemyndigande med avsteg från principen om full kostnadstäckning finns exempelvis i 5 § fartygsregis-

terförordningen (1975:927). I den utsträckning avgiften sätts lägre behöver mellanskillnaden täckas av anslag i regleringsbrevet. Det är myndigheten som fortsatt behöver utreda den faktiska nivån, om det finns en del av kostnaden som behöver finansieras på annat sätt samt konsekvenserna för personer med funktionsnedsättning.

11.5 Transportstyrelsens personuppgiftsbehandling vid uppgifter om parkeringstillstånd

11.5.1 Valet mellan reglering inom vägtrafikdatalagstiftningen och en separat reglering

Bedömning

Nödvändig reglering för Transportstyrelsens personuppgiftsbehandling avseende parkeringstillstånd för rörelsehindrade bör införas i vägtrafikdatalagstiftningen och inte i en separat registerreglering.

Förutsättningar för reglering av personuppgiftsbehandlingen

I dagens regelverk för parkeringstillstånd för rörelsehindrade ansvarar kommunerna för att ta fram och distribuera parkeringstillstånden. De hanterar även register över återkallade eller av annat skäl ogiltiga tillstånd. Kommunerna är skyldiga att följa Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), här benämnd EU:s dataskyddsförordning, och den nationella lagstiftning som kompletterar denna, bl.a. lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning, förkortad dataskyddslagen.

Om processen, i enlighet med utredningens förslag, delas upp och Transportstyrelsen ges ansvar för framställning och distribution av parkeringstillstånd, behöver den automatiserade personuppgiftsbehandlingen hos den myndigheten ges ett tydligt rättsligt stöd. Transportstyrelsen måste även ha rättsligt stöd för att på ett effektivt, säkert och ändamålsenligt sätt kunna tillhandahålla uppgifter om återkallade

tillstånd. Sådant rättsligt stöd behöver finnas oavsett vilken myndighet som utses. Utredningen utgår dock från förslaget att Transportstyrelsen ska pekas ut som ansvarig myndighet för framställning och distribution av tillstånd samt för hanteringen av uppgifter om återkallade tillstånd enligt delegerade akter.

Utredningen har inom ramen för uppdraget övervägt om och på vilket sätt uppgifter om EU-parkeringstillstånd behöver hanteras samlat på nationell nivå. De krav som följer av direktivet och av den föreslagna ansvarsfördelningen mellan kommunerna och Transportstyrelsen innebär att vissa uppgifter behöver behandlas nationellt. Det är därmed inte möjligt att enbart hantera uppgifterna inom ramen för kommunala uppgiftssamlingar. En ordning med en nationell uppgiftssamling förbättrar förutsättningarna för kontroll, informationsutbyte och uppföljning men innebär samtidigt att känsliga personuppgifter behandlas i en gemensam funktion. Detta aktualiserar frågor om bl.a. personuppgiftsansvar, ändamålen med behandlingen, vilka uppgifter som bör registreras samt behovet av sökbegränsningar, gallring och andra integritetsskyddande åtgärder. Mot denna bakgrund aktualiseras frågan om hur den nationella hanteringen av uppgifterna bör utformas och regleras, däribland om den bör omfattas av en särskild registerreglering eller av vägtrafikdatalagstiftningen.

Generellt om EU-parkeringstillståndet och behandling av känsliga personuppgifter

Utfärdandet av EU-parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning innebär en behandling av personuppgifter om hälsa enligt artikel 4.15 i EU:s dataskyddsförordning. Sådana uppgifter utgör en särskild kategori av personuppgifter enligt artikel 9 i EU:s dataskyddsförordning, vilka omfattas av ett generellt förbud mot behandling såvida inte något av undantagen i artikel 9.2 är tillämpligt. Vid genomförandet av EU-direktivet måste medlemsstaterna säkerställa att den nationella lagstiftningen innehåller lämpliga skyddsåtgärder för denna behandling. De ska även säkerställa säkerhet, integritet, äkthet och konfidentialitet för de personuppgifter som samlas in och lagras.

Känsliga personuppgifter får behandlas bl.a. när behandlingen är nödvändig av hänsyn till ett viktigt allmänt intresse, på grundval av unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt, vilken ska stå i proportion till det eftersträvade syftet, vara förenlig med det väsent-

liga innehållet i rätten till dataskydd och innehålla bestämmelser om lämpliga och särskilda åtgärder för att säkerställa den registrerades grundläggande rättigheter och intressen (artikel 9.2 g i EU:s dataskyddsförordning).

Av 3 kap. 3 § dataskyddslagen framgår vidare att känsliga personuppgifter får behandlas av en myndighet om uppgifterna har lämnats till myndigheten och behandlingen krävs enligt lag, om behandlingen är nödvändig för handläggningen av ett ärende eller i annat fall om behandlingen är nödvändig med hänsyn till ett viktigt allmänt intresse och inte innebär ett otillbörligt intrång i den registrerades personliga integritet. Dataskyddslagen innehåller därmed nationella bestämmelser som kompletterar artikel 9 i EU:s dataskyddsförordning och som möjliggör behandling av känsliga personuppgifter inom myndigheters verksamhet under de förutsättningar som anges där.

Personuppgiftsbehandling i Transportstyrelsens verksamhet och tillgång till information i myndighetens databaser i dag

För att ta ställning till om den tillkommande personuppgiftsbehandlingen bör regleras inom vägtrafikdatalagstiftningen eller genom en särskild registerreglering behöver Transportstyrelsens nuvarande behandling av personuppgifter och den reglering som gäller för denna verksamhet belysas.

Transportstyrelsen bedriver omfattande verksamhet inom transportområdet som kräver behandling av personuppgifter. Myndighetens uppgifter regleras i ett flertal författningar inom samtliga trafikslag. Inom vägtrafikområdet regleras Transportstyrelsens verksamhet bl.a. i körkortslagen (1998:488), yrkestrafiklagen (2012:210), lagen (2004:629) om trängselskatt och lagen (2019:370) om fordons registrering och användning. Uppgifterna är regelmässigt av allmänt intresse och innefattar ofta myndighetsutövning eller rättsliga skyldigheter.

Transportstyrelsen ansvarar för flera uppgiftssamlingar – registret över järnvägsfordon, luftfartygs- och inskrivningsregistret, fartygs- och sjömansregistret, registreringen av avtal om båtbyggnadsförskott, databasen över olyckor och personskador i trafik samt vägtrafikregistret.

Bestämmelser som närmare reglerar personuppgiftsbehandlingen i vägtrafikregistret finns huvudsakligen i vägtrafikdatalagen (2019:369),

förkortad VTDL, och vägtrafikdataförordningen (2019:382), förkortad VTDF. Vägtrafikdatalagen kompletterar EU:s dataskyddsförordning och innehåller grundläggande bestämmelser om behandling av personuppgifter (1 kap. 1 och 2 §§ VTDL). Vid behandling av personuppgifter enligt VTDL gäller dataskyddslagen och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen, om inte annat följer av VTDL eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen.

Syftet med vägtrafikdatalagen är att ge tillgång till den information som finns i vägtrafikregistret, ge Transportstyrelsen möjlighet att behandla personuppgifter på ett ändamålsenligt sätt och att skydda människor mot att deras personliga integritet kränks vid sådan behandling (1 kap. 1 och 2 §§ VTDL).

VTDL gäller vid behandling av personuppgifter i Transportstyrelsens verksamhet på vägtrafikområdet och endast om behandlingen är helt eller delvis automatiserad eller om personuppgifterna ingår i eller kommer att ingå i ett register (1 kap. 2 § VTDL). Lagen omfattar därmed dels behandling av de enskilda personuppgifter som registreras i vägtrafikregistret, dels annan helt eller delvis automatiserad behandling av personuppgifter som förekommer i myndighetens verksamhet. Det kan t.ex. vara behandling av uppgifter i handlingar som kommit in till eller upprättats av myndigheten och som sedan behandlas i myndighetens ärendehanteringssystem.

Enligt 2 kap. 1 § VTDL ska Transportstyrelsen med hjälp av automatiserad behandling registrera personuppgifter för de ändamål som anges i 2 kap. 3, 7, 11, 14 och 16 §§, dvs. för ändamålen fordonsverksamhet, behörighetsverksamhet, tillståndsverksamhet, tillsynsverksamhet samt gemensamma ändamål. De primära ändamålen är uttömmande angivna i lagen (prop. 2018/19:33 s. 81).

Lagen innehåller också krav på säkerhetsåtgärder och skyddsmekanismer. Tillgången till personuppgifter ska begränsas till vad var och en behöver för att kunna fullgöra sina arbetsuppgifter, och personuppgifter som behandlats för det föreskrivna ändamålet ska avskiljas så att tillgången till dem begränsas om de inte längre behövs i Transportstyrelsens löpande verksamhet (2 kap. 20 § VTDL). Lagen har också begränsningar avseende direktåtkomsten till personuppgifter (3 kap. 4 § VTDL).

Det är enligt 2 kap. 21 § VTDL förbjudet att utföra sökningar i syfte att få fram ett urval av personer grundat på sådana uppgifter som avses i artikel 9.1 i EU:s dataskyddsförordning. Bestämmelsen

hindrar dock inte sökningar som görs i ett annat syfte än att identifiera ett urval av individer, t.ex. för att ta fram verksamhetsstatistik eller för registervård (prop. 2018/19:33 s. 133).

Regeringen kan meddela föreskrifter om vilka personuppgifter som ska registreras och om gallring (2 kap. 1 § VTDL). I vägtrafikdataförordningen anges vilka uppgifter som får behandlas, vilka personkategorier som får förekomma i databaserna, tillåtna sökbegrepp, extern åtkomst och gallring.

Vägtrafikregistret är i juridisk mening inte en viss teknisk lösning utan beteckningen på den uppgiftssamling som Transportstyrelsen är registermyndighet för. Registret utgörs av uppgifter som samlas in med stöd av flera olika lagstiftningar på transportområdet. Det finns på det sättet inget särskilt körkortsregister, fordonsregister eller yrkestrafikregister. Vägtrafikdatalagen är teknikneutral och fastställer ramarna för Transportstyrelsens personuppgiftsbehandling.

Transportstyrelsen är personuppgiftsansvarig för den behandling av personuppgifter som sker inom ramen för myndighetens verksamhet (2 kap. 2 § VTDL). Transportstyrelsen ansvarar därmed för de skyldigheter som följer av personuppgiftsansvaret enligt EU:s dataskyddsförordning. Transportstyrelsen är därmed skyldig att bl.a. se till att behandling av personuppgifter sker i enlighet med gällande bestämmelser och säkerställa att enskilda alltid kan vända sig till den personuppgiftsansvarige för att göra sina rättigheter gällande.

Sådana rättigheter innefattar bl.a. den registrerades rätt att under vissa förutsättningar kräva att behandlingen av personuppgifter begränsas (artikel 18) och den registrerades rätt att invända mot behandling av personuppgifter i vissa fall (artikel 21). Vägtrafikdatalagen innehåller inga inskränkningar av dessa rättigheter (jfr artikel 23).

Uppgifter om parkeringstillstånd för rörelsehindrade har en tydlig koppling till en enskilds hälsotillstånd och kräver därför särskild försiktighet vid behandling. Samtidigt finns redan många uppgifter av integritetskänslig karaktär i registret, såsom uppgifter om brottslighet som behandlas i vissa behörighets- och tillståndsärenden, anmälningar från läkare om medicinsk olämplighet och uppgifter om fordonspassager vid betalstationer. Dessa uppgifter skyddas av sekretess och direktåtkomst till dessa uppgifter kan endast beviljas den enskilde själv eller myndigheter där motsvarande sekretesskydd finns. Vilka uppgifter i vägtrafikregistret som är offentliga regleras i tryckfrihetsförordningen och offentlighets- och sekretesslagen. Bestämmelserna

om syftet med lagen (1 kap. 1 § VTDL) balanserar människors rätt till skydd av personuppgifter mot samhällets rättmätiga krav på att verksamheten på vägtrafikområdet kan bedrivas på ett effektivt och välordnat sätt (prop. 2018/19:33 s. 62). Det vidtas i vägtrafikregistrets förvaltning redan i dag tekniska och organisatoriska åtgärder för att säkerställa att behandlingen av personuppgifter utförs i enlighet med EU:s dataskyddsförordning och att en lämplig säkerhetsnivå säkerställs (artiklarna 24 och 32 i EU:s dataskyddsförordning).

Att myndigheter på ett korrekt, rättssäkert och effektivt sätt kan bedriva den verksamhet som tydligt faller inom ramen för deras befogenheter är ett viktigt allmänt intresse. Att Transportstyrelsen kan sköta registerverksamheten på vägtrafikområdet utgör således ett viktigt allmänt intresse. Detta intresse kommer till uttryck i de författningar som reglerar myndighetens uppgifter. De krav som ställs upp i artikel 9.2 g i EU:s dataskyddsförordning för att känsliga personuppgifter ska få behandlas med hänsyn till ett allmänt intresse är uppfyllda för den personuppgiftsbehandling som i dag sker inom ramen för Transportstyrelsens verksamhet på vägtrafikområdet (prop. 2018/19:33 s. 131). För denna verksamhet finns redan en särskild reglering i vägtrafikdatalagen och vägtrafikdataförordningen.

Känsliga personuppgifter behandlas därmed i Transportstyrelsens registerverksamhet, även sådana som utgör uppgifter om hälsa. Det är dock inte vägtrafikdatalagen som utgör den rättsliga grunden för behandlingen av känsliga personuppgifter. Vägtrafikdatalagen reglerar i stället personuppgiftsbehandlingen i verksamheten och innehåller samtidigt de skyddsåtgärder och begränsningar som gäller för Transportstyrelsens personuppgiftsbehandling på vägtrafikområdet, exempelvis regler om ändamål, åtkomst och sökningar. Bestämmelserna i artikel 9 i EU:s dataskyddsförordning om när känsliga personuppgifter får behandlas är direkt tillämpliga. Den behandling av uppgifter om hälsa som aktualiseras genom utredningens förslag bedöms, på motsvarande sätt som annan behandling av känsliga personuppgifter inom Transportstyrelsens verksamhet på vägtrafikområdet, kunna ske med stöd av artikel 9.2 g i dataskyddsförordningen och de kompletterande bestämmelserna i 3 kap. 3 § dataskyddslagen. Dataskyddslagen gäller, som ovan nämnts, även vid behandling av personuppgifter enligt VTDL.

Vägtrafikdatalagstiftningen är därmed avsedd och utformad för att reglera situationer där automatiserad personuppgiftsbehandling

krävs i Transportstyrelsens verksamhet på vägtrafikområdet. Det gäller oavsett om grunden är en rättslig förpliktelse, en uppgift av allmänt intresse eller myndighetsutövning. När en ny rättslig förpliktelse föreslås i trafikförordningen (se avsnitt 11.3.1) aktualiseras ny personuppgiftsbehandling som bedöms kunna ske med stöd av artikel 9.2 g i EU:s dataskyddsförordning och 3 kap. 3 § dataskyddslagen. Den nya personuppgiftsbehandling som är nödvändig till följd av förslagen om att Transportstyrelsen ska framställa, distribuera och tillhandahålla uppgifter är inte väsentligt avvikande från annan personuppgiftsbehandling som redan sker inom ramen för vägtrafikdatalagstiftningen och med de tekniska och organisatoriska skyddsåtgärder som redan tillämpas inom denna verksamhet. Personuppgiftsfrågorna bedöms därför närmare kunna hanteras genom ändringar i vägtrafikdatalagstiftningen.

En särskild kompletterande registerlagstiftning skulle i huvudsak behöva innehålla motsvarande regler om personuppgiftsansvar, ändamål, behörighet, sökbegränsningar och andra skyddsåtgärder som redan finns i VTDL och VTDF. En sådan reglering skulle innebära ytterligare reglering utan ett påtagligt mervärde ur integritets- eller effektivitetssynpunkt. Det framstår därför inte som ändamålsenligt att införa en egen registerreglering enbart för denna fråga.

Utredningens bedömning är därför att de ändringar som är nödvändiga för att uppfylla unionsrättens krav och säkerställa en ändamålsenlig hantering av Transportstyrelsens personuppgiftsbehandling bör genomföras inom vägtrafikdatalagstiftningen i stället för genom en särskild registerreglering.

11.5.2 Ändamål för personuppgiftsbehandling

Förslag

Personuppgifter ska få behandlas i Transportstyrelsens verksamhet som rör tillstånd om det är nödvändigt för att hantera frågor om parkeringstillstånd för rörelsehindrade. Ändamålet ska föras in i vägtrafikdatalagen.

All behandling av personuppgifter måste ha stöd i någon av de rättsliga grunder som anges i artikel 6.1 a–f i EU:s dataskyddsförordning. Regeringen har bedömt att alla uppgifter som riksdagen eller regeringen har gett i uppdrag åt statliga myndigheter att utföra samt sådan verksamhet som myndigheterna bedriver inom ramen för sin befogenhet i normalfallet är sådana uppgifter av allmänt intresse som avses i artikel 6.1 e (prop. 2017/18:105 s. 56 och 57). Personuppgifter får också behandlas om det i enlighet med den rättsliga grunden i artikel 6.1 c i EU:s dataskyddsförordning är nödvändigt för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige. Det kan t.ex. handla om en rättsligt reglerad skyldighet att lämna uppgifter eller att utföra uppdrag enligt myndighetens instruktion. I normalfallet torde dock myndigheters uppgifter och uppdrag i första hand utgöra en rättslig grund för behandling av personuppgifter med stöd av artikel 6.1 e i EU:s dataskyddsförordning, dvs. på grundval av att uppgiften eller uppdraget avser en uppgift av allmänt intresse (prop. 2017/18:105 s. 53 och 54).

En behandling enligt artikel 6.1 c eller e är bara tillåten om den också är nödvändig. Att behandlingen ska vara nödvändig innebär inte att det ska vara omöjligt att uppnå syftet med behandlingen utan att personuppgifter behandlas. Vanligtvis anses det nödvändigt att behandla personuppgifter elektroniskt eftersom en manuell informationshantering inte utgör ett realistiskt alternativ för vare sig myndigheter eller företag (prop. 2017/18:105 s. 46 och 47 och EU-domstolens dom i målet Huber mot Tyskland C-524/06, EU:C:2008:724). Kravet på nödvändighet innebär dock att personuppgifter inte får behandlas om syftet med behandlingen kan uppnås med andra medel, t.ex. genom att anonymisera uppgifterna (prop. 2017/18:232 s. 117).

En bedömning av om nödvändighetskravet är uppfyllt måste göras inför varje behandling. De grunder för behandlingen som avses i artikel 6.1 c och e ska fastställas i enlighet med unionsrätten eller en medlemsstats nationella rätt som den personuppgiftsansvarige omfattas av (artikel 6.3 första stycket i EU:s dataskyddsförordning). Med detta avses, enligt skäl 41 i EU:s dataskyddsförordning, inte att den rättsliga grunden nödvändigtvis måste fastställas i lag. Däremot måste grunden vara fastställd i laga ordning på ett konstitutionellt korrekt sätt (prop. 2017/18:105 s. 51).

Mot denna bakgrund behöver det bedömas hur den personuppgiftsbehandling som följer av Transportstyrelsens nya uppgifter bör

komma till uttryck i vägtrafikdatalagstiftningen. Parkeringstillstånd för rörelsehindrade nämns inte i dagens vägtrafikdatalagstiftning. Med vägtrafikdatalagstiftningen avses här VTDL och VTDF.

I vägtrafikdatalagen finns flera ändamålsbestämmelser som är relevanta för den personuppgiftsbehandling som nu aktualiseras. En sådan bestämmelse finns i 2 kap. 11 § VTDL, som avser personuppgiftsbehandling i Transportstyrelsens verksamhet som rör tillstånd. Enligt bestämmelsen får personuppgifter behandlas om det är nödvändigt för att hantera frågor om tillstånd att bedriva yrkesmässig verksamhet, förordnande eller godkännande av personal, undantag från trafikregler eller avgifter. Behandling får också ske när det är nödvändigt för att tillhandahålla uppgifter om tillstånd som behövs i statlig eller kommunal verksamhet, för tillsyn eller annan verksamhetsuppgift som förutsätter tillgång till sådan information (2 kap. 12 § VTDL), för att fullgöra en rättslig skyldighet att registrera eller på annat sätt dokumentera en personuppgift (2 kap. 16 § VTDL) eller för att tillhandahålla information till en annan myndighet eller till ett EU-organ om utlämnandet sker med stöd av lag eller förordning eller med anledning av medlemskapet i unionen (2 kap. 17 § VTDL).

Utredningen har behövt ta ställning till om 2 kap. 11 § VTDL, dvs. ändamålet tillståndsverksamhet, uttryckligen bör ange parkeringstillstånd för rörelsehindrade, eller om den tillkommande rättsliga skyldigheten i trafikförordningen tillsammans med de befintliga ändamålsbestämmelserna i vägtrafikdatalagen är tillräckliga för att reglera den närmare personuppgiftsbehandlingen i Transportstyrelsens verksamhet på förordningsnivå.

Den nuvarande uppräkningen av tillstånd i 2 kap. 11 § VTDL är generell och syftar till att omfatta olika typer av tillstånd. Uttrycket *tillstånd att bedriva yrkesmässig verksamhet* omfattar exempelvis yrkestrafiktillstånd, taxitrafiktillstånd och tillstånd till trafikskola, utan att respektive tillståndstyp eller lagstiftning nämns i bestämmelsen. Detsamma gäller för *förordnanden och godkännanden av personal* inom olika lagstiftningar samt för *avgifter*. Även uttrycket *undantag från trafikregler* gäller flera typer av ärenden. Ibland gestaltas beslutet endast som ett undantagsbeslut, men parkeringstillstånd för rörelsehindrade – det vill säga en särskild handling – bör också betraktas som ett tillståndsbeslut som ger undantag från trafikregler.

Den allmänna utformningen av 2 kap. 11 § VTDL talar därmed för att parkeringstillstånd för rörelsehindrade inte behöver nämnas

särskilt och att det befintliga ramverket i vägtrafikdatalagen ger tillräckligt stöd för att reglera den närmare personuppgiftsbehandlingen i Transportstyrelsens verksamhet på förordningsnivå. Det finns dock väsentliga skillnader från de tillstånd som i dag anges i bestämmelsen. Övriga uppräknade tillståndsbeslut – även om de omfattar många typer av beslut – är sådana som Transportstyrelsen själv prövar. För parkeringstillstånden skulle ändamålet med personuppgiftsbehandlingen vara att framställa fysiska tillstånd på grundval av kommunernas beslut och att förse tillstånden med uppgifter från kommunerna. Ändamålet skulle också omfatta skyldigheter att lämna och tillhandahålla uppgifter om återkallade tillstånd. Även av transparens- och integritetsskäl finns det anledning att låta parkeringstillstånd för rörelsehindrade komma till tydligare uttryck i lagen.

Uppgiften är ny för Transportstyrelsen. En nationell hantering innebär att uppgifterna blir samlade i en gemensam funktion och därmed potentiellt mer sökbara och tillgängliga än när motsvarande uppgifter endast hanteras lokalt av respektive kommun. Uppgifter om innehav av parkeringstillstånd för rörelsehindrade utgör typiskt en uppgift om en persons hälsotillstånd, i detta fall uppgift om en funktionsnedsättning och rörelsehinder. Även om detaljerade uppgifter om medicinska diagnoser och underlag inte kommer att finnas hos Transportstyrelsen bör uppgifter om tillstånd därför betraktas som känsliga personuppgifter i dataskyddsrättslig mening. Det talar för ökade krav på tydlighet och förutsebarhet för den enskilde. När känsliga personuppgifter behandlas automatiserat i större skala finns det generellt skäl att eftersträva en hög grad av tydlighet i lagstiftningen. Ett uttryckligt omnämnande i lagen bidrar till att stärka transparensen.

Enligt 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen, förkortad RF, är var och en gentemot det allmänna skyddad mot betydande intrång i den personliga integriteten, om det sker utan samtycke och innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden. Personuppgifter som behöver behandlas i samband med ett EU-parkeringstillstånd rör enskildas personliga förhållanden i den mening som avses i 2 kap. 6 § andra stycket RF, och det kan inte uteslutas att behandlingen kan komma att utgöra ett betydande intrång i den personliga integriteten (se avsnitt 13). Skyddet för den enskilde mot ett sådant intrång får dock begränsas genom lag om förutsättningarna enligt 2 kap. 20 och 21 §§ RF är uppfyllda. Även detta talar för att det

tydligt bör framgå av lagen att personuppgifter får behandlas för att hantera frågor om parkeringstillstånd för rörelsehindrade.

Enligt utredningens bedömning bör därför parkeringstillstånd för rörelsehindrade uttryckligen anges i 2 kap. 11 § VTDL för att tydliggöra att personuppgifter ska få behandlas i Transportstyrelsens verksamhet som rör tillstånd om det är nödvändigt för att hantera frågor om dessa tillstånd. Utredningen bedömer vidare att den personuppgiftsbehandling som förutsätts för ändamålet uppfyller det nödvändighetskrav som följer av artikel 6 i EU:s dataskyddsförordning.

För funktionshinderskortet föreslår utredningen en annan uppdelning mellan den personuppgiftsbehandling som krävs för handläggning, utfärdande och återkallelse av kort respektive den personuppgiftsbehandling som behövs för ett nationellt register med uppgifter om återkallade kort. För parkeringstillstånden behöver uppdelningen se något annorlunda ut. Det beror på den struktur som vägtrafikdatalagstiftningen bygger på och den föreslagna uppdelning där Transportstyrelsen framställer och distribuerar tillstånden medan kommunerna handlägger och fattar beslut om att bevilja eller återkalla dem.

Uttrycket *frågor om* markerar att det rör sig om åtgärder vid handläggning i en vid bemärkelse. Ändamålet kan därmed innefatta personuppgiftsbehandling som krävs för framställning och distribution av tillstånd, förandet av register över återkallade tillstånd samt viss statistikframställning och verksamhetsuppföljning. Även övriga punkter i 2 kap. 11 § använder uttrycket frågor om i en vid bemärkelse (prop. 2018/19:33 s. 112). Skyldigheten att framställa tillstånden och vilka uppgifter som kommunerna och Transportstyrelsen är skyldiga att lämna till varandra följer enligt förslaget av ny reglering i trafikförordningen (se avsnitt 11.3.1 och 11.3.2). Transportstyrelsens närmare hantering och uppgiftslämnande kan därmed regleras i vägtrafikdataförordningen.

11.5.3 Uppgifter för registrering

Förslag

Transportstyrelsen ska registrera de uppgifter som är nödvändiga för myndighetens framställning och distribution av tillstånd, samt tillhandahålla uppgifter om återkallade tillstånd. I vägtrafikregistret ska införas identitetsuppgifter, uppgifter om slag av tillstånd, serienummer, giltighetstid och uppgift om återkallelse.

Vilka uppgifter som ska föras in i vägtrafikregistret framgår inte av vägtrafikdatalagen. Av lagen följer att endast sådana uppgifter som behövs för de primära ändamålen får behandlas. Det är i bilagorna till vägtrafikdataförordningen som det närmare regleras vilka uppgifter som ska föras in i uppgiftssamlingen. Transportstyrelsen ansvarar som huvudregel för att uppgifterna förs in, är registermyndighet för vägtrafikregistret och ansvarar för det system- och programmeringsarbete som behövs (2 kap. 1, 2 och 6 §§ VTDF).

Utredningen har därför behövt ta ställning till vilka uppgifter som ska registreras i uppgiftssamlingen och om vissa uppgifter kan hanteras i andra administrativa system med stöd av lagens ändamål och därmed inte behöver regleras i vägtrafikdataförordningens bilaga.

Eftersom uppgift om innehav av parkeringstillstånd för rörelsehindrade kan röja uppgifter om hälsotillstånd är det särskilt viktigt att mängden uppgifter som bevaras långsiktigt begränsas till det som är nödvändigt för de ändamål som behandlingen ska tillgodose. Genom att begränsa vilka uppgifter som förs in i uppgiftssamlingen minskar mängden integritetskänsliga uppgifter som bevaras långsiktigt inom vägtrafikregistret. Detta är i linje med principerna om uppgiftsminimering och lagringsminimering enligt artikel 5.1 c och e i EU:s dataskyddsförordning.

Transportstyrelsen ska enligt utredningens förslag ansvara för framställning och distribution av tillstånden. Tillstånden ska ha en viss utformning som följer av unionsrätten. Vidare ska Transportstyrelsen kunna uppmärksamma om en kommun har beviljat ett tillstånd trots att tillståndshavaren redan har ett tillstånd med löpande giltighetstid. Transportstyrelsen ska även ansvara för att tillhandahålla uppgifter om återkallade tillstånd.

För att kunna fullgöra dessa uppgifter behöver Transportstyrelsen ha tillgång till uppgifter om slag av tillstånd, tillståndets serienummer, giltighetstid, uppgifter om återkallelse samt identifieringsuppgifter i form av person- eller samordningsnummer för distribution. Även namn på innehavaren och födelsedatum ska tryckas på tillståndet (se EU-direktivet 2024/2841, bilaga II). I den QR-kod som ska påföras tillståndet kommer det sannolikt även behöva finnas uppgifter om tillståndets serienummer och när tillståndet går ut. Uppgifterna behöver vara ordnade och tillgängliga i samband med att Transportstyrelsen uppfyller respektive skyldighet.

Transportstyrelsen ska däremot inte pröva frågor om utfärdande eller återkallelse av tillstånd. Sådana frågor handläggs av kommunerna. Uppgifter om beslutsunderlagen, exempelvis av vilket skäl ett tillstånd ges eller återkallas, omfattas inte av kommunernas uppgiftsskyldighet (se avsnitt 11.3.2) och är således vare sig aktuella för registrering eller hantering i administrativa system hos Transportstyrelsen. Dessa uppgifter finns hos den beslutande myndigheten, dvs. respektive beslutande kommun.

Uppgifter om återkallelser behöver för kontrolländamål finnas tillgängliga över tid i en uppgiftssamling. Detta talar för att uppgifterna ska finnas i ett register för att kunna sökas, lämnas ut och göras tillgängliga på ett strukturerat sätt. I kommissionens utkast till delegerad akt föreslås även att uppgifter om återkallade parkeringstillstånd ska göras tillgängliga inom 24 timmar efter återkallelsen. Uppgifterna om de återkallade tillstånden behöver därför finnas i vägtrafikregistret.

Identitetsuppgifter i form av person- eller samordningsnummer behöver finnas tillgängliga för att möjliggöra automatiserad distribution av de tillstånd som Transportstyrelsen framställt. För att möjliggöra distribution behöver tillståndet kunna kopplas till en identifierad person genom person- eller samordningsnummer. Om identifikationsuppgifterna blir registrerade kan adressuppgifter därefter hämtas från de uppgifter som redan behandlas inom vägtrafikregistret. Denna lösning används i dag för andra tillstånd i vägtrafikregistret. En alternativ lösning skulle förutsätta dubbellagring av adressuppgifter eller särskilda administrativa rutiner för adresshanteringen. Detta talar för att kopplingen mellan tillståndet och innehavarens person- eller samordningsnummer bör registreras.

För att undvika att flera giltiga tillstånd framställs för samma innehavare behöver tillgång till uppgifter om befintliga tillstånd och deras

giltighetstid finnas tillgänglig i anslutning till att kommunerna rapporterar in uppgifter. Tillgången till uppgifterna behöver kunna ske automatiserat.

Dessa funktioner förutsätter att uppgifter om samtliga tillstånd som Transportstyrelsen framställt ska finnas tillgängliga över viss tid och inte enbart i samband med framställningen av ett tillstånd. Att endast registrera återkallade tillstånd skulle innebära att uppgifter om övriga tillstånd ändå måste bevaras i administrativa system för att Transportstyrelsen ska kunna fullgöra sina uppgifter. En sådan ordning skulle innebära att samma funktioner behöver upprätthållas i parallella system och skulle medföra ett ökat behov av informationsöverföring mellan systemen. Transportstyrelsen behöver, under tillståndens giltighetstid, ha löpande tillgång till uppgifter om alla gällande parkeringstillstånd som myndigheten framställt.

Transportstyrelsen kommer inom ramen för sin administrativa verksamhet även att behandla andra uppgifter som kommunerna ska lämna enligt trafikförordningen för framställning och distribution av tillstånden, utan att uppgifterna förs in i vägtrafikregistret. Behandlingen sker om det är nödvändigt för ändamålet frågor om parkeringstillstånd för rörelsehindrade. Att uppgifterna inte registreras i vägtrafikregistret innebär dock inte att de faller utanför den reglering som gäller för Transportstyrelsens personuppgiftsbehandling på vägtrafikområdet. VTDL omfattar även annan helt eller delvis automatiserad personuppgiftsbehandling i Transportstyrelsens verksamhet på vägtrafikområdet än behandling av personuppgifter som ingår i eller kommer att ingå i ett register (1 kap. 2 § VTDL). Ändamålsbestämmelserna gäller personuppgiftsbehandling i Transportstyrelsens verksamhet och är inte begränsade enbart till behandling av uppgifter i vägtrafikregistret (2 kap. 11 § VTDL). Dataskyddslagen som är subsidiär gäller, som ovan nämnts, vid all personuppgiftsbehandling enligt VTDL.

De uppgifter som kan komma att behandlas inom Transportstyrelsens administrativa verksamhet är exempelvis beslutande kommun, uppgift om tillståndet avser förare eller passagerare samt andra uppgifter som är nödvändiga för att fastställa tillståndets serienummer. Det handlar om uppgifter som är nödvändiga för att Transportstyrelsen ska kunna framställa och distribuera tillstånden samt uppfylla informationsskyldigheten gentemot beslutande kommun (se avsnitt 11.3.2). Det bör samtidigt framhållas att även om vissa av dessa

uppgifter inte förs in i vägtrafikregistret kommer de att behandlas inom Transportstyrelsens administrativa verksamhet i samband med framställning och distribution av tillstånden. Behandlingen kan därmed även möjliggöra viss statistik- och verksamhetsuppföljning ur verksamhetssystemen. Sådan statistik är nödvändig för den uppföljning som föreslås (se avsnitt 12.4 samt avsnitt 11.7.1).

Det finns en viss osäkerhet om vilka uppgifter som kommer att behöva finnas i vägtrafikregistret respektive i andra administrativa system. Det beror på att kommissionens arbete med delegerade akter och genomförandeakter ännu inte är avslutat. Kommissionen ska även utveckla applikationer för kontroll, som kan ha betydelse för vilka uppgifter som behöver finnas i respektive uppgiftssamling. Det är därmed inte heller möjligt att fullt ut bedöma vilka uppgifter som kommer att behöva göras tillgängliga för kontrolländamål. Exempelvis giltighetstiden ska sannolikt införas i både QR-koden och på tillståndet. En kontroll av QR-koden kan behöva förutsätta verifiering mot uppgifter som omfattar både tillståndets giltighetstid och uppgiften om att ett tillstånd återkallats. Sådan kontroll förutsätts dock inte ske direkt mot vägtrafikregistret utan genom de unionsgemensamma lösningar för kontroll som kommissionen ska utveckla.

Transportstyrelsen behöver även utveckla ett nytt verksamhetssystem för hanteringen av uppgiften. De uppgifter som föreslås registreras är sådana som utredningen ser som nödvändiga utifrån dagens kända förutsättningar.

Den föreslagna regleringen går enligt utredningens bedömning inte utöver vad som är nödvändigt och proportionerligt för att uppfylla de krav som följer av unionsrätten och för en ändamålsenlig hantering hos Transportstyrelsen.

11.5.4 Sökbegränsningar

Förslag

Det ska regleras vilka sökbegrepp som är tillåtna vid sökning i vägtrafikregistret avseende parkeringstillstånd för rörelsehindrade. De tillåtna sökbegreppen ska motsvara de uppgifter som registreras i uppgiftssamlingen.

I 4 kap. vägtrafikdataförordningen finns begränsningsregler om sökbegrepp i Transportstyrelsens databaser, dvs. i vägtrafikregistret och i andra uppgifter som gjorts gemensamt tillgängliga. Endast tillåtna sökbegrepp får användas. Sökbegränsningarna i lagstiftningen motverkar kvalificerade former av kartläggning av enskildas personliga förhållanden, som i sig kan utgöra ett intrång i den personliga integriteten.

För att kunna göra sökningar i vägtrafikregistret behövs en reglering av sökbegrepp, dvs. vilka begrepp som får användas vid sökning i registret. Begreppen ska begränsas till vad som är nödvändigt för att fullgöra myndighetens åtaganden enligt nationella bestämmelser och bestämmelser i direktivet och delegerade akter.

I vägtrafikdataförordningen anges vilka sökbegrepp som får användas vid sökningar i vägtrafikregistret avseende tillstånd. Bestämmelserna finns i 4 kap. 3 § VTDF och gäller för de tillståndskategorier som räknas upp i 2 kap. 11 § VTDL.

Som utgångspunkt bör de sökbegrepp som får användas motsvara de uppgifter som registreras i uppgiftssamlingen, dvs. de uppgifter som enligt förslaget ska registreras, se förslag i avsnitt 11.5.3.

Det är QR-koden som polisen och parkeringsvakter kommer kunna använda för att kontrollera om ett tillstånd är giltigt eller inte. Transportstyrelsen har däremot behov av att automatiserat kunna söka på person- eller samordningsnummer inom ramen för sin egen verksamhet. Sådana sökningar kan vara nödvändiga för att kontrollera om en innehavare redan har ett giltigt tillstånd när ett nytt tillstånd ska framställas.

Det bör därutöver vara möjligt att söka i registret på slag av tillstånd, serienummer för tillståndet samt uppgifter om giltighetstid och återkallelse.

Utredningen föreslår därför att tillåtna sökbegrepp ska motsvara de uppgifter som ska registreras i vägtrafikregistret.

11.5.5 Gallringsbestämmelser

Bedömning

Frågan om särskilda gallringsbestämmelser avseende uppgifter om parkeringstillstånd i vägtrafikregistret bör hanteras när kommissionens arbete med delegerade akter och genomförandeakter är avslutat och de praktiska kraven på bevarandetid är kända.

Transportstyrelsen har en författningsreglerad skyldighet att registrera vissa uppgifter i vägtrafikregistret. Vissa typer av uppgifter är även generellt sett känsligare att registrera än andra. För att uppväga riskerna finns i dagens lagstiftning skydd för den enskilde, bl.a. bestämmelser om gallring av uppgifter och sekretess.

De uppgifter som enligt förslaget ska registreras i vägtrafikregistret är sådana som bedöms vara nödvändiga dels för att på ett effektivt och ändamålsenligt sätt kunna framställa och distribuera tillstånd, dels för att uppfylla unionsrättens krav på att tillhandahålla information om att tillstånden är utfärdade av en behörig myndighet och att tillstånden vid tidpunkten för kontrollen är giltiga. Syftet med att föra in uppgifterna i uppgiftssamlingen är däremot inte att bevara uppgifter om tillstånd som funnits tidigare. Uppgifterna behöver bevaras över viss tid, men bör inte bevaras som registeruppgifter när de inte längre fyller en funktion för kontrolländamål.

För många uppgifter i vägtrafikregistret finns särskilda gallringsbestämmelser, som gör att de upphör att vara registeruppgifter när de inte längre fyller en funktion som sådana. I 3 kap. 15 § vägtrafikdataförordningen finns även en gallringsbestämmelse för de fall då tillståndshavare avlider. I dessa fall ska uppgifter om exempelvis innehav av körkort och taxiförarlegitimation gallras snarast.

För parkeringstillstånden är situationen något annorlunda än andra tillstånd. Det framgår av det fysiska tillståndet när det går ut, men i trafiken kan det förekomma förlorade eller stulna tillstånd som enligt uppgifterna på tillståndet fortsatt är giltiga, men som i praktiken inte längre är det. Det finns även en risk att ett tillstånd obehörigen används av andra än tillståndshavaren efter att en tillståndshavare avlidit. Även om tillståndet återkallas, exempelvis för att innehavaren avlidit, måste uppgifterna alltså finnas kvar för kontrolländamål. En naturlig gallringsbestämmelse vore därför att uppgifterna gallras när tillståndet

går ut enligt dess ordinarie giltighetstid, även om det har återkallats i förtid. Ordinarie giltighetstid är upp till fem år. En sådan särskild gallringsbestämmelse ska i så fall införas i anslutning till uppgiften i vägtrafikdataförordningens bilaga 3, enligt den systematik som i övrigt följer av bilagan.

I dagsläget bedömer dock utredningen att det inte kan uteslutas att uppgifterna behöver finnas kvar som registeruppgifter i någon form även en tid efter att tillståndet gått ut enligt dess ordinarie giltighetstid. Kommissionens arbete med delegerade akter och genomförandeakter enligt EU-direktivet 2024/2841 är ännu inte avslutat. Såvitt utredningen har kännedom om kommer arbetet med genomförandeakter att fortsätta även under hösten 2026. Därtill ska kommissionen även ta fram öppna källkoder för applikationer för kontroll. Av detta skäl är det inte känt hur länge uppgifterna förväntas bevaras med hänsyn till kommissionens akter. Kommissionen ska även enligt artikel 20 i EU-direktivet 2024/2841 överlämna rapporter avseende tillämpningen av direktivet till Europaparlamentet, rådet, Ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén, varav den första senast den 5 juni 2031. Vad dessa rapporter kommer att avse i detalj och hur lång tid bakåt medlemsstaterna förväntas bidra med underlag för är ännu inte känt.

Även om det saknas gallringsbestämmelse får personuppgifter inte behandlas längre än vad som är nödvändigt. Enligt artikel 5.1 e i EU:s dataskyddsförordning får personuppgifter inte förvaras i en form som möjliggör identifiering av den registrerade under en längre tid än vad som är nödvändigt för de ändamål för vilka personuppgifterna behandlas. Bestämmelsen ger uttryck för EU-förordningens princip om lagringsminimering. EU:s dataskyddsförordning är direkt tillämplig i svensk rätt och principen om lagringsminimering kräver att de uppgifter som inte längre behöver behandlas för ett visst ändamål också slutar behandlas för det ändamålet.

Mot denna bakgrund föreslår utredningen ingen särskild gallringsbestämmelse i dagsläget. Frågan bör dock följas upp så att bevarandetiden inte blir längre än vad som är nödvändigt.

Eftersom uppgifterna kommer att registreras i vägtrafikregistret först från tidigast 2028 och därtill kommer att behöva finnas där i åtminstone ett antal år därefter, finns det möjlighet att återkomma i frågan när kommissionens arbete med delegerade akter och genomförandeakter är avslutat och de praktiska kraven på bevarandetid är

kända. Transportstyrelsen bör involveras i frågan om hur lång tid som uppgifterna behöver vara kvar i vägtrafikregistret.

11.6 Sekretess hos Transportstyrelsen

Förslag

Sekretess ska gälla hos Transportstyrelsen i verksamhet som avser parkeringstillstånd för rörelsehindrade för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider men om uppgiften röjs. I fråga om uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Ärenden om tillstånd till parkering för rörelsehindrade omfattas redan i dag av sekretessbestämmelser. Enligt 26 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, jämställs dessa ärenden med socialtjänst. Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Sekretessregeln är motiverad bl.a. av att sekretessen inom hälso- och sjukvården inte gäller när motsvarande uppgifter görs tillgängliga utanför detta område, t.ex. genom att ges in till en trafiknämnd. Enligt förarbetena finns det starka skäl att med sekretess skydda uppgifter om sökandens hälsotillstånd och andra personliga förhållanden som förekommer i parkeringsärenden. Sekretessregeln är medvetet utformad på samma sätt som den som gäller för färdtjänst. Bestämmelsen är också utformad för att omfatta samtliga instanser som handlägger ärendet (se prop. 1993/94:165 s. 30).

Det finns i dag ingen primär sekretessbestämmelse för Transportstyrelsen avseende parkeringstillstånd för rörelsehindrade. När Transportstyrelsen får ansvar för att framställa och distribuera tillstånden samt föra register över återkallade tillstånd förändras behovet av sekretessregler. Sekretessen enligt 26 kap. 1 § OSL kommer inte att vara direkt tillämplig i den nya administrativa verksamheten. Det behövs därför en primär sekretessbestämmelse för denna verksamhet.

Mängden uppgifter hos Transportstyrelsen kommer inte att vara densamma som hos kommunerna, eftersom de akter som ligger till grund för prövningen av tillstånden inte ska överlämnas till Transportstyrelsen. Likväl kommer de uppgifter som lämnas till Transportstyrelsen att vara kopplade till en persons hälsotillstånd och personliga förhållanden. Att ha beviljats ett tillstånd innebär att den enskilde har bedömts ha en varaktig funktionsnedsättning som leder till väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand.

Rätten att ta del av allmänna handlingar får begränsas endast om det krävs med hänsyn till vissa intressen (2 kap. 2 § tryckfrihetsförordningen, förkortad TF). Utredningen bedömer att ett sekretesskydd hos Transportstyrelsen för uppgifter om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden i verksamhet som avser parkeringstillstånd är påkallat med hänsyn till skyddet för enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden (2 kap. 2 § första stycket 6 TF). När det övervägs att införa en ny sekretessbestämmelse i OSL ska det alltid göras en avvägning mellan sekretessintresset och insynsintresset (prop. 1979/80:2 Del A s. 75 och 76).

Den centrala registreringen syftar till att möjliggöra Transportstyrelsens framställning och distribution av tillstånden samt tillhandahållande av uppgifter enligt unionsrätten. Sedan tidigare har intresset av att skydda enskildas personliga förhållanden bedömts motivera sekretess i ärenden om tillstånd till parkering för rörelsehindrade. I dessa ärenden gäller hos prövningsmyndigheterna sekretess enligt 26 kap. 1 § OSL med ett omvänt skaderekvisit. Transportstyrelsens föreslagna verksamhet skiljer sig emellertid från handläggningen av tillståndsärendena. Myndigheten ska varken pröva om ett parkeringstillstånd ska beviljas eller återkallas eller ta del av de underlag som ligger till grund för prövningen. De uppgifter som ska behandlas hos Transportstyrelsen kommer därmed att vara färre och mindre detaljerade än de uppgifter som behandlas hos prövningsmyndigheterna. Uppgifterna behöver likväl omfattas av sekretess, eftersom de är kopplade till enskildas hälsotillstånd och andra personliga förhållanden.

Ett rakt skaderekvisit bedöms tillgodose balansen mellan det påtagliga behovet av att skydda enskildas personliga förhållanden och det beaktansvärda offentlighetsintresset i Transportstyrelsens verksamhet. Utredningen anser därför att ett rakt skaderekvisit bör tillämpas och föreslår att sekretess ska gälla för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att den

enskilde eller någon närstående till den enskilde lider men om uppgiften röjs. Ett sådant skaderekvisit föreslås även för uppgifter i Försäkringskassans verksamhet som avser EU-funktionshinderskortet (se avsnitt 10.6).

Den föreslagna sekretessbestämmelsen är försedd med ett rakt skaderekvisit, dvs. det gäller en presumtion för att uppgifterna är offentliga. Bestämmelsen gäller vidare för uppgifter i Transportstyrelsens verksamhet avseende parkeringstillstånd som kommunerna beslutar om inom ramen för sin myndighetsutövning. Dessa två omständigheter talar för att den tystnadsplikt som följer av bestämmelsen inte bör ha företräde framför rätten att meddela och offentliggöra uppgifter (jfr prop. 1979/80:2 del A s. 111 och 112). Utredningen föreslår därför inte någon begränsning av meddelarfriheten.

Sekretesstiden i olika sekretessbestämmelser varierar beroende på vilken typ av uppgift det är fråga om. Exempelvis brukar sekretess till skydd för uppgifter om enskildas personliga förhållanden gälla i högst sjuttio år (se t.ex. 26 kap. 1 § och 28 kap. 1 § OSL). Utredningen ser ingen anledning att avvika från den sekretesstid som gäller för ärenden om parkeringstillstånd enligt 26 kap. 1 § OSL.

Utredningen anser att de uppgifter som skyddas av sekretess hos kommunerna bör omfattas av sekretess även hos Transportstyrelsen och föreslår därför en särskild sekretessbestämmelse för myndighetens verksamhet som avser parkeringstillstånd för rörelsehindrade.

11.7 Skyldigheter att lämna uppgifter och information

11.7.1 Skyldighet för Transportstyrelsen att lämna uppgifter till Myndigheten för delaktighet

Förslag

Transportstyrelsen ska, på begäran av Myndigheten för delaktighet, lämna de uppgifter som Myndigheten för delaktighet behöver för sitt uppföljningsuppdrag.

Myndigheten för delaktighet föreslås i sin instruktion få ansvar för uppföljning av EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning enligt artikel 10 i EU-

direktiv 2024/2841 (se avsnitt 12.4). Av den artikeln framgår att medlemsstaterna på lämpligt sätt ska utföra kontroller av efterlevnaden av de skyldigheter som följer av EU-intyget om funktionsnedsättning eller EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning och motsvarande rättigheter för personer med funktionsnedsättning som innehar sådana intyg eller tillstånd, inklusive för assistansdjur, och personer som ledsagar eller bistår personer med funktionsnedsättning, såsom personliga assistenter.

För att ge Myndigheten för delaktighet de förutsättningar som den behöver för att göra sådana uppföljningar föreslås att Transportstyrelsen får en uppgiftsskyldighet till Myndigheten för delaktighet, eftersom nödvändig statistik kan behöva hämtas ur vägtrafikregistret eller ur andra av Transportstyrelsens gemensamt tillgängliga uppgifter samt sammanställas på ett särskilt sätt. Motsvarande skyldigheter att ta fram särskilda sammanställningar finns redan för vissa myndigheters förfrågningar (se 5 kap. vägtrafikdataförordningen).

Eftersom direktivet medför delvis ny rätt och eftersom delegerade akter och genomförandeakter till EU-direktiv 2024/2841 ännu inte har beslutats är det i nuläget svårt att i detalj beskriva de uppgifter som Myndigheten för delaktighet kan behöva. Det bör dock inte röra sig om uppgifter om enskilda individer ur målgruppen och det bör inte heller i andra fall handla om personuppgifter, utan främst om statistikuppgifter såsom antalet utfärdade tillstånd, geografisk spridning och antalet återkallade tillstånd.

Om det ändå skulle bli nödvändigt att lämna ut personuppgifter bör dessa vara pseudonymiserade eller överföras krypterat. Pseudonymisering är enligt definitionen i artikel 4.5 i EU:s dataskyddsförordning behandling av personuppgifter på ett sätt som innebär att personuppgifterna inte längre kan tillskrivas en specifik registrerad utan att kompletterande uppgifter används, under förutsättning att dessa kompletterande uppgifter förvaras separat och är föremål för tekniska och organisatoriska åtgärder som säkerställer att personuppgifterna inte tillskrivs en identifierad eller identifierbar fysisk person. Av definitionen följer alltså krav på att all information som direkt kan identifiera en person ersätts med en pseudonym, t.ex. ett löpnummer.

Utredningen föreslår att Transportstyrelsen på begäran ska vara skyldig att lämna Myndigheten för delaktighet de uppgifter som myndigheten behöver för sitt nya uppdrag enligt 4 a § förordningen

(2024:78) med instruktion för Myndigheten för delaktighet. Vilka uppgifter som Myndigheten för delaktighet behöver för att utföra sitt uppdrag blir upp till myndigheten själv att bedöma.

Bestämmelsen bryter eventuell sekretess för uppgifterna (10 kap. 28 § OSL). En skyldighet att lämna ut en uppgift gäller således även om uppgiften omfattas av sekretess.

11.7.2 Övrig informationsskyldighet

Bedömning

Kommunernas eller Transportstyrelsens skyldighet att tillhandahålla information om EU-parkeringstillståndet bör inte regleras ytterligare.

Befintliga informationsskyldigheter

Av 6 § förvaltningslagen, FL, framgår att en myndighet ska se till att kontakterna med enskilda blir smidiga och enkla. Myndigheten ska lämna den enskilde sådan hjälp att han eller hon kan ta till vara sina intressen. Hjälpen ska ges i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet. Denna bestämmelse gäller både kommunerna och statliga myndigheter.

Tillgänglighetskraven på digital service i lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service omfattar såväl kommuner som statliga myndigheter.

Det finns även allmänna uppgifter som gäller myndigheter under regeringen. Enligt myndighetsförordningen (2007:515) ska en myndighet fortlöpande utveckla verksamheten, verka för att genom samarbete med myndigheter och andra ta till vara de fördelar som kan vinnas för enskilda samt för staten som helhet. Vidare ska myndigheten tillhandahålla information om sin verksamhet (6 §).

Utredningen föreslår att Myndigheten för delaktighet ska få ett övergripande informationsuppdrag och dessutom ansvara för den webbplats som varje medlemsstat ska hålla enligt artikel 18 i EU-direktiv 2024/2841 (se avsnitt 12.1 och 12.2). I genomförandet av EU-direktivet i svensk rätt föreslås i övrigt att ansvaret fördelas på ett antal

aktörer: Försäkringskassan, Transportstyrelsen och kommunerna. Även om Myndigheten för delaktighet får ett övergripande informationsansvar, har övriga också för egen del ett ansvar enligt dagens lagstiftning att informera om den egna verksamheten och att vid behov hänvisa enskilda till rätt myndighet. Frågan för utredningen är om detta behöver regleras närmare än i dag.

Information från kommunerna

Samtliga kommuner har redan i dag prövning av parkeringstillstånd för rörelsehindrade som en del av sin verksamhet. Vidare har samtliga kommuner en webbplats där information kan läggas upp. De kommuner som deltog vid utredningens samråd, såväl mindre som större kommuner, har på sin webbplats redan i dag information om hur den enskilde kan gå till väga för att ansöka om parkeringstillstånd samt vilken övergripande rätt ett sådant tillstånd ger. Utredningen har inte kontrollerat samtliga svenska kommuners webbplatser, men utifrån serviceskyldigheten i förvaltningslagen saknas det anledning att anta att det finns kommuner som avstår från att lämna motsvarande information på webbplatsen eller via andra informationskanaler.

Många kommuner har redan i dag också information på sina webbplatser om var i kommunen det finns parkeringsplatser för rörelsehindrade på allmän plats. Kommunerna är också skyldiga att kungöra sådana föreskrifter på den särskilda webbplatsen Svensk trafikföreskriftssamling, STFS, som Transportstyrelsen ansvarar för enligt 9 § förordningen (2007:231) om elektroniskt kungörande av vissa trafikföreskrifter.

Enligt utredningens bedömning saknas anledning att närmare reglera att kommunerna även fortsättningsvis ska informera enskilda om parkeringstillstånd för rörelsehindrade, även om det enligt förslaget är en central myndighet som efter kommunens beslut framställer själva tillståndet och tillståndet får en ny fysisk utformning. Kommunernas information bör anpassas till målgruppen och därför finnas i tillgängliga och anpassade format. Informationen bör uppfylla tillgänglighetskraven i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/882 av den 17 april 2019 om tillgänglighetskrav för produkter och tjänster. Dagens lagstiftning är i detta avseende tillräcklig. Kommunernas information behöver naturligtvis ses över med anledning

av utredningens förslag och hanteras i kommunernas löpande förvaltningsarbete. Eftersom inga nya skyldigheter föreslås, bedöms inga ökade kostnader av betydelse uppstå för kommunerna i detta avseende.

Information från Transportstyrelsen

För Transportstyrelsens del skulle utredningens förslag innebära att parkeringstillstånd för rörelsehindrade i en väsentligt större omfattning blir en del av myndighetens verksamhet. En informationsskyldighet följer därmed redan genom myndighetsförordningen.

Transportstyrelsen ska redan i dag särskilt ansvara för frågor om trafikregler (3 § förordningen med instruktion för Transportstyrelsen). Myndigheten har på sin webbplats omfattande information om trafikregler, däribland parkeringsreglering, samt om utformningen av vägmärken och deras betydelse och användning. Det finns en dedikerad del av webbplatsen som berör parkeringstillstånd för rörelsehindrade, vilken rätt det ger och hur olika vägmärken används för att märka ut platser reserverade för innehavare. I anslutning till informationen finns upplysningar om Transportstyrelsens nuvarande föreskrifter och allmänna råd. Det finns även skyldigheter enligt förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar om att organisationer och andra enskilda som på ett betydande sätt berörs ska ges tillfälle att yttra sig i frågan och om konsekvensutredningen innan föreskrifter eller allmänna råd beslutas (12 §).

Informationen på Transportstyrelsens webbplats behöver ses över om utredningens förslag genomförs. En sådan översyn är en naturlig del av det löpande förvaltningsarbetet. Informationen bör anpassas till målgruppen och därför tillhandahållas i tillgängliga och anpassade format. Informationen bör uppfylla tillgänglighetskraven i tillgänglighetsdirektivet (EU) 2019/882.

Enligt utredningens bedömning finns det därför inte anledning att närmare reglera ett eget informationsansvar för Transportstyrelsen. Det följer redan av ovan nämnda lagstiftning att ett sådant ansvar finns, både avseende information om den egna verksamheten och avseende samarbete mellan myndigheter. Eftersom inga nya skyldigheter föreslås i denna del bedöms inga ökade kostnader av betydelse uppstå för Transportstyrelsen i detta avseende.

11.8 Återkallelser

11.8.1 Återkallelse på egen begäran

Förslag

Återkallelse på egen begäran ska läggas till som en egen återkallelsegrund i trafikförordningen.

Enligt artikel 8.3 i EU-direktivet 2024/2841 ska behöriga myndigheter återkalla EU-parkeringstillstånd i enlighet med sina nationella regler och förfaranden samt sin nationella praxis. Direktivet anger inte att återkallelsegrunder ska regleras av respektive medlemsstat, men förutsätter att sådan reglering finns.

Av 13 kap. 8 § TrF framgår att det är kommunerna som prövar frågor om parkeringstillstånd. Därmed avses även att kommunerna prövar återkallelser av tillstånd. Av samma bestämmelse följer att ett tillstånd får återkallas om förutsättningarna för tillståndet enligt 13 kap. 8 § första stycket inte längre föreligger eller om tillståndet inte används på föreskrivet sätt. Utöver detta finns även bestämmelser om ändringar av gynnande beslut i förvaltningslagen.

Utredningen bedömer således att det redan finns nationella regler och förfaranden, men har sett anledning att överväga om det finns behov av ytterligare återkallelsegrunder.

Det finns författningar som innehåller bestämmelser om att myndigheter ska återkalla tillstånd, eller agera på ett visst sätt, om tillståndshavaren själv begär att tillståndet återkallas. En sådan bestämmelse finns inte i trafikförordningen. Det har inte framkommit vid samråden att en sådan är efterfrågad, men det framstår ändå som lämpligt att införa en sådan möjlighet. Om innehavaren inte längre önskar behålla sitt tillstånd, exempelvis för att han eller hon aldrig använder det, bör det kunna lämnas in och återkallas. Det är även tänkbart att någon som har tillstånd med gällande giltighetstid men som slutar köra bil och i stället vill söka som passagerare – eller vice versa – också vill ansöka på nytt och ett tidigare tillstånd behöver återkallas på egen begäran. Att uttryckligen reglera återkallelse på egen begäran bidrar till förutsebarhet och tydlighet i kommunernas handläggning. För kommunens del bör detta utgöra ett marginellt tillägg i en befintlig verksamhet.

11.8.2 Övriga befintliga återkallelsegrunder

Bedömning

Dagens återkallelsegrunder i övrigt är tillämpliga i andra situationer där ett tillstånd ska upphöra att gälla innan dess giltighetstid går ut.

Som nämnts i avsnitt 11.8.1 förutsätter EU-direktivet 2024/2841 att det finns nationella regler och förfaranden för återkallelse. De återkallelsegrunder som finns i dag följer av 13 kap. 8 § TrF och 37 § FL.

Utredningen har vid samråden med kommunerna lyft frågan om förekomsten av återkallelser i dagsläget och behovet av ytterligare återkallelsegrunder.

Utredningen kan konstatera att felanvändning från innehavarens sida, exempelvis genom att han eller hon lånar ut tillståndet eller låter någon annan använda det, redan utgör en grund för återkallelse.

Det är också grundläggande att tillståndet är individuellt. Det framgår uttryckligen av trafikförordningen att det handlar om ett tillstånd. Det talar för att det inte bör vara förenligt med trafikförordningens systematik att samma person samtidigt innehar flera giltiga parkeringstillstånd, exempelvis både som förare och som passagerare, eller har flera tillstånd som är giltiga samtidigt. Om det felaktigt har utfärdats två tillstånd eller om flera tillstånd har överlappande giltighet, bör ett av tillstånden kunna återkallas eftersom förutsättningarna för det ena tillståndet inte längre finns. Om någon felaktigt har fått ett tillstånd till följd av att personen har lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter, finns även i 37 § FL stöd för beslutsmyndigheten att ändra ett sådant beslut.

Kommunerna har vid samråden inte efterfrågat ytterligare eller andra återkallelsegrunder utan snarare pekat på svårigheter att föra i bevis att någon exempelvis lånat ut sitt parkeringstillstånd. Det finns därmed en risk att tillstånd lånas ut utan att återkallelse sker, men återkallelsegrunderna behöver inte ändras av det skälet. Därtill finns det goda skäl till att bevisbördan ligger på den som ska återkalla. Det kan också förekomma att anhöriga missbrukat tillståndet. I sådana fall är återkallelse av tillståndet knappast en rimlig påföljd, utan frågan bör i stället hanteras polisiärt med sanktioner riktade mot den som har missbrukat tillståndet.

Om en innehavare avlider eller ett fysiskt tillstånd går förlorat vidtar kommunerna redan i dag åtgärder.

Eftersom parkeringstillstånd för rörelsehindrade endast kan medges en fysisk person är förutsättningarna för tillstånd inte längre uppfyllda om innehavaren avlider. När personen avlider finns inget rättssubjekt kvar som kan vara innehavare av tillståndet. Rätten som följer av tillståndet upphör i praktiken omedelbart när innehavaren avlider.

Det förekommer också i kommunernas handläggning att fysiska tillstånd blir stulna eller förstörs och att tidigare utfärdanden därför behöver ändras. Den gängse ordningen är, såvitt utredningen uppfattar det, att kommunerna i förekommande fall begär in en polisanmälan av det förkomna parkeringstillståndet eller begär att det skadade tillståndet ska lämnas in. Ett nytt fysiskt tillstånd med samma giltighetstid utfärdas då för att ersätta det gamla. Det nya tillståndet får då ett nytt serienummer.

Det är rimligtvis inte förenligt med 13 kap. 8 § TrF att låta flera giltiga tillstånd vara i omlopp för samma person och i en sådan situation kan ett tillstånd vid behov återkallas. Tillståndet kan inte användas på föreskrivet sätt, oavsett om det är för att tillståndet är skadat eller för att det sannolikt till följd av stölden innehas av någon annan än den det är utfärdat till. Så länge ett nytt fysiskt tillstånd utfärdas är det inte fråga om en återkallelse i traditionell mening, men situationen kan ändå omfattas av trafikförordningens återkallelsegrunder. Ett tillstånd kan också återkallas med stöd av den föreslagna grunden återkallelse på tillståndshavarens begäran.

Kommissionens arbete med delegerade akter och genomförandeakter är ännu inte avslutat. Det är därför inte möjligt att med säkerhet bedöma vilka situationer som unionsrätten slutligt kommer att behandla som återkallade tillstånd eller vilka uppgifter som medlemsstaterna kommer att vara skyldiga att tillhandahålla för kontrolländamål. Samtidigt kan situationer där ett tillstånd inte längre kan användas före giltighetstidens utgång, t.ex. till följd av att tillståndshavaren har avlidit, komma att behandlas som återkallade tillstånd enligt unionsrätten. Frågan har särskild betydelse för vilka uppgifter som kommunerna ska rapportera till Transportstyrelsen. Därtill återstår kommissionens arbete med att utveckla de applikationer som ska användas vid kontroll av tillstånden. Hur dessa system kommer att vara utformade och vilka uppgifter som kommer att behöva tillgängliggöras för kontrollfunktionerna är ännu inte känt.

Det framstår dock som sannolikt att situationer där ett tillstånd inte längre får användas under den på tillståndet angivna giltighetstiden kommer att behöva avspeglas i de uppgifter som görs tillgängliga för kontrolländamål. Ett fysiskt tillstånd ger normalt ingen upplysning om att innehavaren har avlidit eller att tillståndet har ersatts av ett nytt tillstånd. Sådana förhållanden bör därför kunna hanteras inom ramen för den ordning som byggs upp för kontroll av tillståndens giltighet.

Utredningen föreslår därmed inga ytterligare återkallelsegrunder, utöver återkallelse på egen begäran. Dagens bestämmelser bedöms i övrigt vara tillämpliga för att hantera andra situationer där ett tillstånd ska återkallas, ändras eller upphöra att gälla innan dess giltighetstid går ut.

11.9 Digital version av EU-parkeringstillståndet

Bedömning

Frågan om införandet av en digital version av parkeringstillståndet bör avvaktas till dess att även andra handlingar på transportområdet görs tillgängliga i digitala versioner i en digital identitetsplånbok.

Transportstyrelsen, eller annan lämplig aktör, bör få i uppdrag att ta ställning till när och hur en digital version kan införas på ett ändamålsenligt sätt.

Enligt artikel 8 i EU-direktiv 2024/2841 ska varje medlemsstat införa en fysisk version av EU-parkeringstillståndet. Medlemsstaterna får dock själva besluta att komplettera den fysiska versionen av tillståndet med en digital version. I de medlemsstater där en digital version erbjuds kan innehavarna begära enbart den fysiska eller både den fysiska och den digitala. Den fysiska versionen är således inte valbar utan ska tillhandahållas alla som beviljas tillstånd.

I olika länder varierar förutsättningarna för parkeringstillstånden. På det fysiska tillståndet kan ett fordons registreringsnummer anges och i vissa länder knyts ett tillstånd till ett visst fordon. Så är dock inte fallet i Sverige, i övriga nordiska länder eller i flera andra länder

inom EU. Skillnaderna mellan medlemsstaterna är sannolikt en anledning till att en digital version inte har blivit tvingande i EU-direktivet.

I Sverige kan parkeringstillståndet användas i vilken bil som helst, som innehavaren färdas i. Systemet är flexibelt och gynnar tillgängligheten för tillståndshavaren. För en passagerare är det viktigt att kunna använda tillståndet, oavsett vilket fordon föraren använder. Förare med parkeringstillstånd har ofta, men inte alltid, tillgång till en viss bil. Även förare med parkeringstillstånd bör dock enligt utredningens mening kunna låna, hyra och dela fordon med andra utan att parkeringstillståndet administrativt knyts till bilen.

Förutsättningarna för att använda parkeringstillståndet är i dag knutna till att tillståndet placeras synligt i bilen som innehavaren använder vid det aktuella tillfället. En digital version av tillståndet fyller därmed ingen självständig funktion vid själva användningen. För att en kontroll av ett digitalt tillstånd skulle kunna göras, krävs antingen att tillståndshavaren är på plats i samband med kontrollen eller att tillståndet – tillfälligt eller permanent – är knutet till ett fordon och att tillståndet kan kontrolleras via fordonsuppgifter. Att knyta parkeringstillstånd till fordon eller utveckla nationella system för digitaliserad parkeringsövervakning skulle kräva lång tid och innebära egna överväganden som faller utanför ramen för detta uppdrag. I förslaget till bestämmelse avseende Transportstyrelsens framställning framgår att det handlar om den fysiska versionen (ny 13 kap. 8 b § TrF). Om även en digital version ska införas, behöver detta regleras.

Det finns flera skäl att på sikt överväga införandet av digitala versioner av parkeringstillstånd. Det är eftersträvansvärt i sig att många handlingar finns tillgängliga både i fysiska och digitala format. En digital version kan underlätta för den som reser inom EU och glömt sitt fysiska tillstånd, i länder där digitala versioner godtas i trafiken eller fyller en funktion i ett annat sammanhang. Digitala versioner kan dessutom på sikt öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning som har svårt att hantera fysiska handlingar, oavsett om de befinner sig i Sverige eller utomlands.

För att detta ska fungera på ett tillfredsställande sätt bör dock en digital version av parkeringstillståndet utformas så att den kan införas i den digitala identitetsplånboken. Den digitala identitetsplånboken, även kallad EU Digital Identity Wallet (EUDIW), är ett viktigt steg i EU:s arbete för att göra digitala tjänster enklare, säkrare och mer tillgängliga över landsgränserna. Även EU-direktivet 2024/2841 har

inriktningen att det är i denna plånbok som en digital version av parkeringstillståndet ska kunna föras in (skäl 32).

Det finns i dag ingen motsvarande applikation för andra handlingar på transportområdet. För transportområdet kommer det att dröja flera år innan handlingar, såsom körkort, kommer att vara tillgängliga i den digitala identitetsplånboken. Bestämmelser om digitala körkort finns i det s.k. fjärde körkortsdirektivet, Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2025/2205 av den 22 oktober 2025 om körkort och om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1724 och Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2022/2561 samt om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/126/EG och kommissionens förordning (EU) nr 383/2012. Enligt direktivet ska körkort senast 2031 finnas tillgängliga i en digital plånbok. Det pågår utredningar om förutsättningarna för digitala körkort och för att föra in körkort och andra handlingar i digitala plånböcker. Såväl Transportstyrelsen som Myndigheten för digital förvaltning (DIGG) är involverade.

Frågan är därmed inte om digitala versioner är önskvärda på sikt, utan om det är ändamålsenligt att införa dem nu, separerat från övriga handlingar på transportområdet. Eftersom en digital version av parkeringstillståndet inte är tvingande och i dagsläget har ett begränsat praktiskt värde, framstår det inte som ändamålsenligt att under en övergångsperiod utveckla en separat teknisk informationsbärare enbart för parkeringstillståndet.

Behovet av och nyttan med digitala versioner av parkeringstillstånd bör följas upp inom ramen för den fortsatta utvecklingen av digitala identitetsplånböcker och andra digitala handlingar inom EU. Det finns därför anledning att återkomma till frågan när förutsättningarna för ett samlat införande av digitala handlingar på transportområdet har utvecklats ytterligare. De system som utvecklas bör rimligen ta höjd för detta. Eftersom Transportstyrelsen enligt utredningens förslag ska få i uppdrag att framställa de fysiska tillstånden, bör myndigheten, eller någon annan lämplig aktör, också på sikt få i uppdrag att ta ställning till när och hur digitala versioner kan införas på ett ändamålsenligt sätt.

11.10 Erkännande av EU-parkeringstillstånd

11.10.1 Dagens bemyndigande avseende utländska tillstånd

Bedömning

Det går att åstadkomma ett erkännande av EU-parkeringstillstånd utfärdade av andra länder inom ramarna för Transportstyrelsens bemyndigande i trafikförordningen.

Enligt artikel 8.2 i EU-direktiv 2024/2841 ska EU-parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning som utfärdas av medlemsstaterna erkännas ömsesidigt i alla medlemsstater.

I dag finns inte motsvarande reglering på lag- eller förordningsnivå. Med stöd av lagen med bemyndigande att meddela föreskrifter om trafik, transporter och kommunikationer har regeringen i trafikförordningen reglerat frågor om parkeringstillstånd och gett Transportstyrelsen bemyndigande att meddela föreskrifter om utformningen av parkeringstillstånd för rörelsehindrade samt om hur sådana tillstånd utfärdade i något annat land ska gälla i Sverige (13 kap. 9 § första stycket TrF).

Bestämmelser om utländska tillstånds giltighet i Sverige finns därför i dag i myndighetsföreskrifter. Enligt Transportstyrelsens föreskrifter ger ett utländskt parkeringstillstånd av gemenskapsmodell som är utfärdat i en stat inom EES samma rätt att parkera i Sverige som ett parkeringstillstånd enligt 13 kap. 8 § TrF (5 kap. 1 § [TSFS 2009:73]). Den utformning som följer av gemenskapsmodellen är samma som den enligt vilken kommunerna i dag ska utfärda tillstånd och som överensstämmer med 1998 års rådsrekommendation. Föreskrifterna innehåller också vissa bestämmelser om parkeringstillstånd från tredje land.

När EU-direktiv införlivas gäller principen att svensk rätt måste överensstämma med direktivet. Även förvaltningsmyndigheterna har ett ansvar i detta avseende. Transportstyrelsen har redan föreskriftsrätt på området och föreskrifterna bör rimligen ses över för att säkerställa att direktivets krav genomförs korrekt och fullständigt i svensk rätt. I detta fall är det tydligt att dagens föreskrifter i vissa avseenden inte överensstämmer med EU-direktiv 2024/2841, eftersom de hänvisar till en utformning av parkeringstillstånd som direktivet ska ersätta,

det vill säga 1998 års rådsrekommendation. EU-direktiv 2024/2841 lämnar inget utrymme för att vid sidan av dess utformningskrav över tid behålla systemet med tillstånd enligt 1998 års rekommendation. Det får förutsättas att Transportstyrelsen kommer att se över föreskrifterna så att det i stället är den nya utformningen av parkeringstillstånd som ska jämställas med motsvarande tillstånd utfärdat i Sverige. Transportstyrelsens bemyndigande är dessutom förhållandevis brett och får betydelse utöver den direkta regleringen av parkeringstillstånd. När Transportstyrelsen jämställer ett utländskt tillstånd med ett svenskt får det också betydelse för vägmärken och deras innebörd när de används av både offentliga och privata aktörer.

För att märka ut parkeringsplatser används s.k. anvisningsmärken och vid behov s.k. tilläggstavlor enligt vägmärkesförordningen (2007:900), förkortad VmF. Tilläggstavlan T7 Rörelsehindrade anger att angivelsen på märket gäller den som får parkera enligt ett parkeringstillstånd som avses i 13 kap. 8 eller 9 §§ TrF (2 kap. 30 § VmF), dvs. både svenska tillstånd och utländska tillstånd med föreskriven utformning. Tilläggstavlan används endast under anvisningsmärket E19 Parkering, och är därmed det sätt på vilket det markeras att en parkeringsplats är reserverad för innehavare av parkeringstillstånd för rörelsehindrade enligt den föreskrivna betydelsen. Anvisningsmärket E19 Parkering och tilläggstavlan T7 Rörelsehindrade kan sättas upp både inom offentligrättslig och privaträttslig parkering och Transportstyrelsens föreskrifter har därmed betydelse i båda fallen.

Genom föreskriftsändringar kan det därmed säkerställas att EU-parkeringstillstånd från andra länder ges samma rätt som svenska tillstånd, även vid privaträttslig parkering, eftersom platser reserverade på detta sätt gäller både svenska och utländska tillstånd.

Som redogjorts för i avsnitt 8.3.5 innebär det dock inte att samma villkor i övrigt gäller inom offentligrättslig respektive privaträttslig parkering. Villkoren skiljer sig både för svenska och utländska tillstånd och innebär därför inte att utländska tillstånd särbehandlas.

Då ordningen med bemyndigande finns sedan tidigare och har fungerat väl anser utredningen att det saknas anledning att justera bemyndigandet och reglera frågan på en högre författningsnivå.

11.10.2 Undantag från miljözonsbestämmelser för innehavare av utländska parkeringstillstånd

Förslag

Trafikförordningen ska kompletteras med en bestämmelse om att förare eller passagerare som innehar ett utländskt parkeringstillstånd för rörelsehindrade är undantagna från miljözonsbestämmelserna.

Direktivet ställer inte krav på vilka parkeringsvillkor eller andra parkeringsmöjligheter som respektive medlemsstat ska erbjuda. Direktivet reglerar inte heller andra områden, där medlemsstaterna erbjuder tillståndshavarna förmåner i trafiken. Det får dock anses ligga i linje med direktivets grundsatser och bestämmelser om fri rörlighet att när en medlemsstat undantar en viss trafikantgrupp från ett förbud, ska detta även gälla för motsvarande trafikantgrupper från en annan medlemsstat. I trafikförordningens bestämmelser om miljözoner har denna princip inte kommit till tydligt uttryck.

I trafikförordningen finns i 4 kap. 22 och 22 a §§ bestämmelser om miljözoner i klasserna 1, 2 och 3, som medför att vissa motordrivna fordon endast får föras i zonerna om de uppfyller vissa gränsvärden för utsläpp. Det är kommunerna som föreskriver att ett visst miljökänsligt område inom tättbebyggt område ska vara miljözon.

Trots de förbud som en miljözon medför får fordon vars förare eller passagerare innehar ett parkeringstillstånd för rörelsehindrade enligt 13 kap. 8 § TrF, föras i miljözon, vilket framgår av 11 kap. 4 § TrF. Trafikförordningen räknar här inte upp parkeringstillstånd enligt 13 kap. 9 §, det vill säga tillstånd som utfärdats av annat land. Det är för utredningen okänt om detta har utgjort ett problem i praktiken, men avsikten med bestämmelsen har sannolikt inte varit att skilja tillstånd utfärdade i Sverige från tillstånd utfärdade i andra länder, allra minst länder inom EES. Lydelsen i 11 kap. 4 § TrF är otydlig och en ändring skulle innebära att regleringen blir mer konsekvent med hur frågan är löst i 2 kap. 30 § vägmärkesförordningen och 6 § lagen (2004:629) om trängselskatt, där det tydligt framgår att även utländska tillstånd ingår i tillämpningsområdet.

Enligt utredningen bör därför 11 kap. 4 § TrF kompletteras så att den även omfattar fordon vars förare eller passagerare innehar ett par-

keringstillstånd för rörelsehindrade enligt 13 kap. 9 §, så att utländska tillstånd ges samma verkan som svenska i miljözonerna. Eftersom ändringen genomförs direkt i trafikförordningen medför den inga kostnader eller administrativa konsekvenser av betydelse för kommunerna.

11.11 Utbyten av befintliga tillstånd och ansökningar från utländska medborgare

11.11.1 Utbyte av äldre parkeringstillstånd

Förslag

Svenska parkeringstillstånd enligt äldre utformning som har utfärdats före den 5 juni 2028 och som ännu är giltiga ska kunna bytas ut mot ett tillstånd enligt EU-direktiv 2024/2841. Ansökan om utbyte ska kunna göras av den enskilde hos den kommun som utfärdat det gällande tillståndet.

Ett nytt tillstånd ska vid utbyte ges samma giltighetstid som det äldre tillståndet och det äldre tillståndet ska lämnas in i anslutning till utfärdandet av det nya tillståndet.

Kommunen ska lämna uppgifter till Transportstyrelsen avseende beslut om utbyte samt sådana uppgifter som är nödvändiga för att Transportstyrelsen ska kunna framställa och distribuera ett parkeringstillstånd med den nya utformningen.

Enligt artikel 8.5 i EU-direktiv 2024/2841 ska medlemsstaterna vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning ersätter alla befintliga parkeringstillstånd som utfärdats enligt rådsrekommendationen 98/376/EG. Detta ska ske när innehavaren begär det och under alla omständigheter senast den 5 december 2029. Fram till detta datum får medlemsstaterna tillåta att parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning som utfärdats före den 5 juni 2028 i enlighet med rekommendation 98/376/EG har samma verkan på deras territorium som EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning.

Från och med den 5 juni 2028 ska parkeringstillstånd utfärdas enligt kraven i EU-direktivet 2024/2841.

Sverige har, liksom de flesta andra länder inom EU, utfärdat parkeringstillstånd enligt rekommendationen med en begränsad giltighet, i Sveriges fall upp till fem år. Det finns därför sannolikt tillstånd utfärdade under 2025 och 2026 som gäller bortom den 5 december 2029. Vid utredningens samråd med kommunerna har det framkommit att många kommuner har identifierat 5 december 2029 som ett bortre datum för äldre tillstånd och därför begränsat giltighetstiden till detta datum. Det är okänt hur många tillstånd som gäller för en period längre än detta datum. Utredningen har därför behövt ta ställning till vilka åtgärder Sverige bör vidta och vilken påverkan som artikeln bedöms ha på tillstånd som enligt sitt innehåll gäller bortom den 5 december 2029.

Artikel 8.5 i EU-direktiv 2024/2841 är tvetydig och kräver en tolkning i ljuset av direktivets övergripande syfte och tillämpningsområde. Bestämmelsen behandlar två frågor – utbytet av äldre parkeringstillstånd samt hur vissa äldre tillstånd ska eller får erkännas. Vid tolkningen bör det beaktas att direktivets tillämpningsområde är parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter vid besök eller vistelse i en annan medlemsstat i upp till tre månader (jfr artikel 2 och 3) och att det innehåller krav på nya tillstånd och ömsesidigt erkännande av tillstånd enligt direktivet från andra medlemsstater. Direktivet anger även att medlemsstaterna bör kunna tillåta att parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning som utfärdats före dagen för tillämpning av de åtgärder som införlivar direktivet, i enlighet med den rekommendationen, har samma verkan som EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning på deras territorium (skäl 23 i EU-direktiv 2024/2841).

Det första ledet i artikel 8.5 handlar om att medlemsstaterna ska vidta nödvändiga åtgärder för att byta ut parkeringstillstånd. Den enskilde ska också kunna begära detta. Ändamålet med bestämmelsen är rimligtvis att medlemsstaterna ska göra så mycket som möjligt för att på statens eller den enskildes initiativ byta ut befintliga tillstånd som medlemsstaten utfärdat. Något utbyte av utländska tillstånd, dvs. tillstånd som en annan medlemsstat utfärdat, omfattas inte av bestämmelsen. Det första ledet i artikel 8.5 säger dock inte att äldre tillstånd som medlemsstaten utfärdat ska vara ogiltiga inom medlemsstaten per den 5 december 2029.

Det andra ledet i artikel 8.5 innebär att medlemsstaterna fram till den 5 december 2029 får tillåta att äldre parkeringstillstånd som har

utfärdats före den 5 juni 2028 i enlighet med rekommendation 98/376/EG har samma verkan på deras territorium som EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning. Det bör förstås som att tillstånd enligt rekommendationen under denna tidsperiod får erkännas som ett EU-parkeringstillstånd från den andra medlemsstaten, eftersom direktivet handlar om att ömsesidigt erkänna tillstånd enligt direktivets modell. Om en medlemsstat godtar tillstånd enligt rådsrekommendationen från en annan medlemsstat, får den således under den här perioden tillåta att sådana tillstånd är likvärdiga med EU-parkeringstillstånden, trots att direktivet föreskriver en annan utformning. Efter den 5 december 2029 kan däremot den som har ett tillstånd enligt rådsrekommendationen eller enligt annan nationell utformning inte längre förvänta sig att tillståndet godtas när den besöker en annan medlemsstat.

Enligt utredningen bör det därför finnas en reglering som möjliggör att äldre tillstånd kan bytas ut mot tillstånd enligt direktivet. Regleringen behövs endast under en övergångsperiod och avser giltiga tillstånd som utfärdats före den 5 juni 2028.

Dagens bestämmelser i trafikförordningen reglerar inte närmare utbyte av parkeringstillstånd. Behov av utbyte kan uppstå redan i dag till följd av exempelvis trasiga eller förkomna tillstånd. När ett tillstånd av något annat skäl behöver ersättas, sker detta på den enskildes initiativ. Kommunerna återtar då det skadade tillståndet eller konstaterar att det är polisanmält som förlorat. Därefter utfärdar de ett nytt tillstånd med ett nytt serienummer, men med samma giltighetstid. Kommunen informerar de som bedriver den lokala parkeringsövervakningen om att tillståndet inte längre är giltigt. Situationen kommer att bli annorlunda när tillståndet ska bytas ut mot ett tillstånd med en annan utformning som framställs av en central myndighet. Eftersom bytet kommer att innebära ett nytt förfarande där uppgifter om personliga förhållanden förs över till en annan myndighet är det enligt utredningens uppfattning viktigt att den enskilde är aktivt delaktig i bytet.

Det ligger i både den enskildes och samhällets intresse att befintliga parkeringstillstånd byts ut. Endast om tillstånd ersätts kommer fri rörlighet att kunna uppstå för den enskilde. Den som har ett äldre tillstånd, även om det betraktas som giltigt i Sverige, kan inte åberopa det som ett EU-parkeringstillstånd efter den 5 december 2029. Endast genom utbyte kan även de säkerhets- och kontrollfunktioner som

direktivet medför få full verkan. Även om utbytet sker på den enskildes initiativ bör staten och kommunerna därför vidta åtgärder för att uppmuntra utbyten av tillstånd. Detta kan ske genom informationsåtgärder från Transportstyrelsen och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och även genom att kommunerna kontaktar tillståndshavare. Detta ligger också i linje med direktivets krav i artikel 8.5 på att medlemsstaten ska vidta nödvändiga åtgärder för att byta ut tillstånd.

Den process som utredningen föreslår är att den enskilde ska kunna ansöka hos den kommun som utfärdat parkeringstillståndet om att byta ut sitt befintliga tillstånd mot ett EU-parkeringstillstånd. Eftersom kommunerna är prövningsmyndigheter, framstår det som rimligt att utbytet görs via kommunen. Tillståndshavaren kan ha flyttat från kommunen som utfärdat tillståndet. En helt ny ansökan görs i den kommun som sökanden vid tidpunkten för ansökan är folkbokförd i, men om det handlar om en ansökan om utbyte bör det ändå göras hos den kommun som utfärdat tillståndet. Endast den kommunen har i dag uppgifter om det tillstånd som sökanden avser byta ut fortfarande är giltigt.

Kommunen ska inte göra en vidare prövning än att kontrollera att tillståndet ännu är giltigt och att nödvändiga uppgifter finns för rapportering till Transportstyrelsen. Uppgiften medför viss administration för kommunen, men understiger den som krävs vid en ny ansökan. Vid ett byte ska tillståndet ges samma sista giltighetsdag som det utbytta tillståndet. I anslutning till bytet ska den enskilde lämna in det äldre tillståndet, så att kommunen kan notera detta i kommunens system. Även vid utbyte behöver en uppgiftsskyldighet för kommunen regleras, motsvarande den som gäller i samband med att ett tillstånd beviljas.

Den enskilde kan vid en ansökan om utbyte få en förhållandevis kort giltighetstid på sitt nya parkeringstillstånd. Det står dock den enskilde fritt att i stället välja att ansöka om ett nytt tillstånd, varvid prövningen kan göras mot förutsättningarna för detta och med en ny giltighetstid som därmed kan vara upp till fem år.

11.11.2 Fortsatt giltighet av vissa äldre tillstånd

Bedömning

Svenska parkeringstillstånd som har utfärdats före den 5 juni 2028 bör fortsatt gälla i Sverige.

Utifrån artikel 8.5 i EU-direktiv 2024/2841, dvs. samma artikel som behandlas under avsnitt 11.11.1, har utredningen övervägt om det bör införas ett sista giltighetsdatum för äldre parkeringstillstånd. Utredningen har därmed övervägt om det i trafikförordningen bör införas bestämmelser som gör att äldre tillstånd blir ogiltiga efter den 5 december 2029.

Med hänsyn till att det handlar om en reglering på förordningsnivå framstår det som problematiskt att genom generella bestämmelser i praktiken återkalla eller ändra tillstånd som kommunerna har utfärdat. Ändringar av gynnande beslut kräver i allmänhet stöd i lag. EU-direktiv 2024/2841 kräver inte heller uttryckligen att tidigare beslut ändras. Enligt utredningen hindrar inte direktivet att ett nationellt tillstånd fortsatt kan gälla nationellt under den giltighetstid som följer av det kommunala beslut som legat till grund för tillståndet.

För den som har ett gällande tillstånd och inte har för avsikt att åka utomlands, framstår det som betungande att behöva genomgå ett administrativt förfarande enbart för att byta ut det fysiska kortet. Även ur samhällets perspektiv framstår det som mer effektivt att fokusera på nya tillstånd och på utbyten av tillstånd för enskilda som har ett behov av eller önskan om det.

Det innebär dock inte att äldre tillstånd kommer att förekomma under någon längre övergångsperiod, eftersom tillstånd inte får utfärdas enligt äldre mall efter den 5 juni 2028 och att alla äldre tillstånd har en begränsad giltighetstid. Det kan också förutsättas att kommunerna i anslutning till den nya lagstiftningens ikraftträdande fortsatt begränsar giltighetstiden för att minimera överlappningen mellan olika utformningar av tillstånd. Utländska tillstånd enligt äldre modell kan heller inte betraktas som EU-parkeringstillstånd efter den 5 december 2029, utan utgör precis som svenska äldre tillstånd i grunden nationella tillstånd.

11.11.3 Krav på medborgarskap eller vistelsetid

Bedömning

Särskilda krav på medborgarskap eller minsta vistelsetid för parkeringstillstånd bör inte införas i trafikförordningen.

Enligt artikel 8.4 i EU-direktiv 2024/2841 ska parkeringstillståndet utfärdas av bosättningsmedlemsstaten efter ansökan från en person som är behörig i enlighet med nationell rätt. Utgångspunkten är således bosättningsmedlemsstaten, men bestämmelsen öppnar även för att medlemsstaterna kan utfärda tillstånd till personer som inte är bosatta där. Även tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i en medlemsstat omfattas av direktivet (artikel 1 i EU-direktiv 2024/2842).

Dagens svenska bestämmelser ställer inte krav på ett visst medborgarskap eller en viss vistelsetid i Sverige för att någon ska kunna beviljas parkeringstillstånd. Av 13 kap. 8 § TrF framgår att frågor om parkeringstillstånd prövas av den kommun där sökanden är folkbokförd, eller om sökanden inte är folkbokförd i riket, där han eller hon vistas.

Parkeringstillstånd för rörelsehindrade är inte en socialförsäkringsförmån och det finns därför inte kvalifikationsregler av detta slag. Rörelsehindrade personer som uppfyller kraven kan få tillstånd utfärdade, som gäller i upp till fem år. Att ett tillstånd en gång utfärdats – oavsett om det skett i Sverige eller i ett annat land – innebär inte per automatik att tillstånd beviljas igen.

Den som är folkbokförd i Sverige, oavsett om den enskilde är svensk medborgare, annan unionsmedborgare eller tredjelandsmedborgare, har således en prövningsmöjlighet och kan beviljas tillstånd om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda.

För den som inte är folkbokförd i Sverige är dagens reglering öppen för personer som vistas i Sverige, oavsett hur lång tid som vistelsen avser. Bestämmelsen uppfyller kraven i direktivet och är viktig för att exempelvis den som inom ramen för den fria rörligheten vistas en längre tid i Sverige ska kunna ansöka även här. Det finns även andra personer som vistas lagligen i Sverige utan att vara folkbokförda, exempelvis personer som beviljats tillfälligt skydd enligt det s.k. massflyktsdirektivet, rådets direktiv 2001/55/EG av den 20 juli 2001 om miniminormer för att ge tillfälligt skydd vid massiv tillströmning av

fördrivna personer och om åtgärder för att främja en balans mellan medlemsstaternas insatser för att ta emot dessa personer och bära följderna av detta. Även för dessa grupper av rörelsehindrade personer är lagstiftningen öppen, oavsett om de vistas kortare eller längre tid än tre månader i landet.

I dag är det, såvitt är känt för utredningen, ovanligt att personer som inte är folkbokförda i landet ansöker om ett parkeringstillstånd i Sverige. Enligt uppgift från Stockholms kommun handlar det där om 1–2 personer per år som ansöker utan att vara folkbokförda i Sverige. Även uppgifter från Göteborgs respektive Malmös kommun pekar på att det är mycket ovanligt att någon som bara vistas i kommunen ansöker. Även om underlaget är begränsat till dessa tre kommuner tyder uppgifterna på att det inte rör sig om någon större grupp av sökande. Det framstår heller inte som sannolikt att större grupper av utländska personer med funktionsnedsättning skulle åka till Sverige och söka tillstånd med anledning av EU-direktiv 2024/2841, eller att det i praktiken skulle innebära ett problem. Direktivet skapar inte i sig några incitament för personer att söka tillstånd i ett annat land än bosättningslandet, eftersom sökanden under alla omständigheter måste visa att förutsättningarna för tillstånd är uppfyllda. Detta skiljer parkeringstillstånden från andra tillstånd, där innehav av tillstånd i ett EU-land kan utgöra grund för utbyte till en svensk motsvarighet.

Dagens regler har inga krav på minimitid för parkeringstillståndens giltighetstid, utan är utformade på det sättet att de ska utfärdas för en begränsad tid upp till fem år. Om sökanden inte är folkbokförd i Sverige och endast avser att vistas i Sverige en begränsad tid, finns det därmed inget som hindrar att kommunen beviljar tillstånd för en kortare tid. Sökanden kan därefter ansöka i sitt bosättningsland eller annat vistelseland, i enlighet med det landets regler.

Eftersom frågan om vem som kan söka är en fråga för nationell rätt, och det redan finns befintlig lagstiftning som bedöms vara väl-avvägd och förenlig med EU-direktiv 2024/2841, anser utredningen att det saknas skäl att införa nya särskilda krav på medborgarskap eller vistelsetid.

11.12 Övervakning och efterlevnad

11.12.1 Åtgärder för att bekämpa förfalskning och bedrägeri

Bedömning

Dagens gällande bestämmelser uppfyller kraven i EU-direktiv 2024/2841 när det gäller övervakning, sanktioner vid bristande efterlevnad, bedrägligt utfärdande, bedräglig användning och förfalskning av parkeringstillstånd.

Enligt artikel 10.1 i EU-direktiv 2024/2841 ska medlemsstaterna, med stöd av kommissionen, vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga risken för förfalskning och bedrägeri samt aktivt bekämpa bedräglig användning och förfalskning av EU-parkeringstillståndet. Medlemsstaterna ska även på lämpligt sätt utföra kontroller av efterlevnaden (artikel 10.3).

En avgörande del i arbetet för att förebygga risken för bl.a. förfalskning sker genom de tekniska krav som direktivet och kommissionens delegerade akter ställer på parkeringstillstånden.

Det finns i dag både administrativa åtgärder och sanktioner som är tillämpliga i fråga om parkeringstillstånd. Dessa har behandlats i avsnitt 8.6 och berör både situationer där förfalskade eller ogiltiga tillstånd åberopas och situationer där giltiga tillstånd används fel.

Eftersom Sverige i huvudsak har avkriminaliserat parkeringsöverträdelser och ersatt straffrättsliga sanktioner med administrativa, är förutsättningarna för kontroll och övervakning stora. Förutom polisen bedriver även kommunerna omfattande övervakning och kontroll av parkeringsbestämmelser i tätorter. Det finns tillämpliga sanktioner i form av parkeringsanmärkningar och även andra administrativa åtgärder, såsom flyttning av fordon. Dessa sanktioner och åtgärder framhålls i samråden som både avskräckande och effektiva.

Det finns även straffrättsliga sanktioner som träffar bedrägligt utfärdande och förfalskning av parkeringstillstånd. Det gäller både förfalskning av parkeringstillstånd och användning av annans tillstånd.

Utredningen föreslår inga ytterligare sanktioner eller liknande åtgärder. Det har inte vid samråden framkommit att det behövs andra administrativa åtgärder eller högre felparkeringsavgifter. Den huvud-

sakliga utmaningen handlar i stället om möjligheten att upptäcka förfalskningar.

Kommunerna har vid samråden berättat att det ibland är svårt att kontrollera om ett tillstånd är förfalskat eller av något annat skäl inte längre får användas. I detta avseende bedömer utredningen att de tekniska kraven på tillstånden kommer att ha avgörande betydelse. De nya kontrollsystemen möjliggör ytterligare kontroll på plats av om ett tillstånd är giltigt och utfärdat av en behörig myndighet. Kontrollanten behöver inte förlita sig endast på de uppgifter som är synliga på tillståndet.

Genom tillståndens nya kontrollfunktioner förstärks effekten av de bestämmelser om övervakning och bristande efterlevnad som gäller redan i dag. För såväl den kommunala parkeringsövervakningen som för polisens brottsbekämpande verksamhet bör möjligheterna till effektiv övervakning och kontroll av efterlevnad öka. De sekretessbrytande bestämmelser som har införts på senare år (6 § lagen [2025:170] om skyldighet att lämna uppgifter till de brottsbekämpande myndigheterna) kan också innebära att fler misstänkta brott kan anmälas av kommunerna, vilket kan leda till att fler fall av förfalskning och bedräglig användning upptäcks och lagförs.

Utredningens bedömning är därför sammantaget att den svenska regleringen, tillsammans med de tekniska kraven på EU-parkeringstillståndet, uppfyller kraven på övervakning och efterlevnad i artikel 10.1 och 10.3 i direktivet i denna del.

11.12.2 Transportstyrelsen ska svara för informationsutbyte om systematiskt missbruk

Förslag

Transportstyrelsen ska svara för informationsutbytet med andra medlemsstater avseende allvarliga eller systematiska fall av missbruk av parkeringstillstånd.

Om en medlemsstat stöter på allvarliga eller systematiska fall av missbruk av EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning, som utfärdats av en annan medlemsstat, ska den medlemsstaten informera den utfärdande medlemsstaten om detta. Detta följer

av artikel 10.2 i EU-direktivet 2024/2841. Den utfärdande medlemsstaten ska även säkerställa lämplig uppföljning i enlighet med nationell rätt eller praxis. Medlemsstaterna ska utbyta information om missbruk av dessa tillstånd.

Artikel 10.2 tar sikte på situationer där giltiga parkeringstillstånd som har utfärdats i en annan medlemsstat missbrukas. Artikeln handlar inte om användningen av tillstånd som förfalskats i ett annat land eller förfalskats för att likna ett annat lands tillstånd.

Vidare står inte enstaka tillstånd eller enstaka felaktiga användningar i fokus. Artikel 10.2 handlar om mer omfattande problem, dvs. fall som är allvarliga eller systematiska, där medlemsstaterna ska utbyta information om missbruket. Det bör krävas ett mönster eller återkommande situationer som tyder på ett strukturellt problem. I sådana fall ska den medlemsstat där missbruket upptäckts informera den medlemsstat som utfärdat tillstånden. Den utfärdande medlemsstaten har därefter ansvar för att följa upp frågan nationellt i enlighet med nationell rätt eller praxis. Direktivet reglerar inte hur detta ska ske.

Bestämmelsen bygger alltså på en ansvarsfördelning där upptäckten sker i en stat medan åtgärderna i huvudsak vidtas i den stat som utfärdat tillståndet. Bestämmelsen kan sägas handla om administrativt samarbete och introducerar inte några nya krav på sanktioner eller tillsynsstrukturer på nationell nivå. Artikel 10.2 förutsätter informationsutbyte mellan medlemsstaterna men föreskriver inte att utbytet ska ske genom ett särskilt unionsgemensamt tekniskt system. Frågan om vilka tekniska eller administrativa former som ska användas för informationsutbytet är inte närmare reglerad.

För att Sverige ska kunna svara för informationsutbyte behöver det i praktiken finnas en eller flera utpekade myndigheter eller organ. Artikeln reglerar inte hur många sådana som kan finnas i en medlemsstat, eller genom vilka informationskanaler som kontakten med den andra medlemsstaten ska ske. Det framstår dock inte som ändamålsenligt att varje kommun ska vara mottagare av rapporter från andra medlemsstater, särskilt som utländska myndigheter sannolikt skulle ha svårt att identifiera vilken kommun som först prövat ärendena. Givet övriga förslag i denna utredning framstår det som rimligt att låta Transportstyrelsen vara utpekad informationsingång vad gäller EU-parkeringstillstånd. Att Transportstyrelsen får ett ansvar i detta avseende hindrar inte att även exempelvis Polismyndigheten inom ramen för sin verksamhet och sina förutsättningar utbyter informa-

tion i dessa och liknande frågor. Omfattningen av Transportstyrelsens uppgift enligt artikel 10.2 är svår att bedöma på förhand. Eftersom uppgiften endast avser informationsutbyte om allvarliga eller systematiska fall av missbruk kan arbetsbelastningen dock antas bli begränsad.

Transportstyrelsen blir därmed inte tillsynsmyndighet över kommunerna, utan en funktion som kan ta emot information från kommunerna eller Polismyndigheten om systematiskt missbruk som förekommer i Sverige av parkeringstillstånd som har utfärdats av en annan medlemsstat, och omvänt ta emot rapporter om missbruk av svenska tillstånd i en annan medlemsstat. Vilka åtgärder som kan vidtas vid missbruk av tillstånd utfärdade i Sverige i en annan medlemsstat beror naturligtvis på vad missbruket består i och vad som framgår av rapporten. Det kan vara en polisiär fråga, en fråga om att den kommun som återkommande nämns i rapporterna behöver vidta åtgärder eller något som hör samman med Transportstyrelsens framställning av tillstånd.

Hur informationsutbytet mellan medlemsstaterna kommer att utvecklas i praktiken är beroende av kommissionens fortsatta arbete, de delegerade akterna och genomförandeakterna samt de samarbetsformer som efter hand etableras mellan medlemsstaterna. Informationsutbytet kan exempelvis komma att ske genom befintliga eller framtida gemensamma lösningar. Transportstyrelsen kommer genom sitt ansvar för informationsutbytet att ha särskilda förutsättningar att följa utvecklingen av sådant informationsutbyte mellan medlemsstaterna.

11.13 Överklagande

11.13.1 Ny instansordning för överklagande av beslut om parkeringstillstånd för rörelsehindrade

Förslag

Den enskilde ska kunna överklaga en kommuns beslut om parkeringstillstånd för rörelsehindrade direkt till förvaltningsdomstol. Kommunernas beslut ska inte först överprövas av länsstyrelserna och Transportstyrelsen. Rätten att överklaga direkt till förvaltningsdomstol ska gälla för beslut om parkeringstillstånd som fattats från och med den 5 juni 2028.

Förutsättningar för överklagandeordningen

Enligt artikel 16 i EU-direktivet 2024/2841 ska medlemsstaterna säkerställa att det finns lämpliga och effektiva medel för att säkerställa efterlevnaden och tillämpningen av direktivet. Dessa medel ska bl.a. omfatta bestämmelser enligt vilka personer med funktionsnedsättning, eller företrädare som utsetts av dem och agerar på deras vägnar och med deras eller deras förmyndares godkännande, kan överklaga beslut om utfärdande eller återkallelse som fattas av de behöriga myndigheterna.

Eftersom EU-parkeringstillståndet har en motsvarighet i dagens bestämmelser behöver utredningen ta ställning till om dagens överklagandemöjligheter överensstämmer med kraven i direktivet.

Huvudregeln enligt 40 § FL är att överklagande av förvaltningsbeslut sker till allmän förvaltningsdomstol. I dag finns dock särskilda bestämmelser om överklagande av kommunernas beslut om parkeringstillstånd i 6 § trafiknämndslagen. De särskilda bestämmelserna innebär avvikelser jämfört med huvudregeln både i fråga om vilka instanser överklagande kan ske till och genom att det finns överklagandeförbud. Bakgrunden till denna författning och dess särskilda bestämmelser om överklagande samt hur de tillämpas i ljuset av Högsta förvaltningsdomstolens avgörande HFD 2016 ref. 41 beskrivs i avsnitt 8.7.

EU-direktiv 2024/2841 anger inte att överklagande ska ske direkt till domstol. Redan i dag finns det möjlighet att, efter en administrativ överprövning hos förvaltningsmyndigheter, få ett avslag prövat av domstol. Den enskilde kan klaga själv eller med hjälp av ombud. Dagens ordning uppfyller därmed minimikraven i direktivet. Bestämmelserna i trafiknämndslagen bör dock ändras av andra skäl – dels till följd av HFD:s avgörande, dels för att säkerställa att rättsmedlen är effektiva i praktiken och inte bara formellt.

Överklagandeförbudet är inte förenligt med rätten till domstolsprövning

Genom Högsta förvaltningsdomstolens avgörande HFD 2016 ref. 41 står det klart att överklagandeförbudet i trafiknämndslagen avseende parkeringstillstånd för rörelsehindrade inte är förenligt med rätten till domstolsprövning enligt artikel 6.1 i Europeiska konventionen

om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (EKMR). Lagen har trots detta inte ändrats.

Domstolen hänvisar i HFD 2016 ref. 41 bl.a. till 3 § i den äldre förvaltningslagen (1986:223). I 3 § andra stycket angavs att bestämmelserna om överklagande i förvaltningslagen ska tillämpas om det behövs för att tillgodose rätten till domstolsprövning av civila rättigheter eller skyldigheter enligt artikel 6.1 EKMR. Bestämmelsen trädde i kraft 2006 och var av upplysningskaraktär. Den tillkom vid en översyn med syfte att modernisera rättsprövningen. I samband med detta övervägdes enligt förarbetena en översyn av överklagandeförbuden i specialförfattningar. Det konstateras dock i förarbetena att arbetet med att se över författningarna inte kan bli slutfört på så sätt att man kan vara säker på att det inte längre finns något överklagandeförbud som står i strid med konventionens krav. I den utsträckning ett överklagandeförbud kvarstår kan sådana beslut enligt förarbetena ändå överklagas hos allmän förvaltningsdomstol med stöd av EKMR och 22 a § dåvarande förvaltningslagen (prop. 2005/06:56 s. 11).

En heltäckande översyn av specialförfattningar med överklagandeförbud gjordes därmed inte innan lagen trädde i kraft.

Förarbetena berör inte att vissa av de specialförfattningar som innehåller överklagandeförbud också kan innefatta bestämmelser om att ärenden ska överklagas till förvaltningsmyndigheter innan överklagandeförbudet träder in. Det är just den ordningen som gäller i trafiknämndslagen.

Upplysningsparagrafen togs inte med i nuvarande förvaltningslag (2017:900). Även om den ansågs ha ett visst pedagogiskt värde, bedömdes rätten till domstolsprövning enligt överordnade normer ha synliggjorts tydligare än tidigare (prop. 2016/17:180 s. 45 och 46). Behovet av att se över specialförfattningar med överklagandeförbud som underkänns med hänvisning till rätten till domstolsprövning, som framhölls i tidigare förarbeten (prop. 2005/06:56 s. 11), får dock anses kvarstå. Även om rätt till domstolsprövning således finns i praktiken bör trafiknämndslagen inte ha en lydelse som strider mot detta. Det finns således redan här starka skäl att ändra lagen i den del som avser överklagandeförbudet.

Regeringen får föreskriva om inskränkningar i rätten att överklaga beslut (6 § trafiknämndslagen). Bemyndigandet avser den annars gällande fullföljdsrätten (prop. 1984/85:14 s. 17) och kan således inte

användas för att åtgärda lydelsens bristande förenlighet med rätten till domstolsprövning.

Den långa kedjan av prövningsinstanser försvagar effektiviteten i befintliga rättsmedel

Högsta förvaltningsdomstolens (HFD) avgörande har endast påverkat överklagandeförbudet, inte de särskilda överklagandebestämmelserna i övrigt avseende parkeringstillstånd för rörelsehindrade. I enlighet med lagens lydelse överklagas de först till länsstyrelsen och inte direkt från kommunen till förvaltningsdomstol.

Till följd av trafiknämndslagens utformning överlämnas cirka 1 000 ärenden varje år från kommunerna till länsstyrelserna för prövning (se avsnitt 8.7.4). Transportstyrelsen prövar i sin tur årligen cirka 200 ärenden och därifrån överklagas ytterligare ett femtiotal ärenden till förvaltningsdomstolarna. Ärenden har också gått upp i kammarrätt. Trots att enskilda överklagar kommunernas beslut är det en förhållandevis liten andel beslut som blir föremål för domstolsprövning.

Eftersom den enskilde har rätt till domstolsprövning i detta fall är det en otillfredsställande ordning att den enskilde först behöver passera två andra förvaltningsmyndigheter innan detta åstadkoms. Den långa kedjan av prövningsinstanser gör också att det kan ta längre tid än nödvändigt att få ett lagakraftvunnet avgörande och minskar tillgången till praxis från överrätt.

Det bör i sammanhanget framhållas att kommunens nekande saknar positiv rättskraft, dvs. beslutet hindrar inte en förnyad prövning av samma sak. Den enskilde kan i stället för att överklaga vända sig till kommunen och söka på nytt, eventuellt med ett nytt underlag. För den som i stället vill få beslutet prövat i domstol är kedjan av instanser emellertid ovanligt lång. Utredningen känner inte till någon annan fråga på området som har så många potentiella prövningsinstanser.

Rätten till effektiva rättsmedel är inte bara en formell möjlighet till överprövning, utan ska även innebära ett praktiskt och verkningsfullt skydd. Länsstyrelsernas och Transportstyrelsens prövning utgör i detta fall administrativa mellanled som bör vara starkt motiverade, eftersom de förlänger tiden innan ärendet slutligt avgörs och innebär en administrativ process hos andra myndigheter som den enskilde måste genomgå innan domstolsprövningen. Processuella regler som

minskar benägenheten att ta del av rätten till domstolsprövning bör undvikas i ljuset av kravet på effektiva rättsmedel.

På vissa områden kan en initial eller genomgående överprövning hos en mer specialiserad förvaltningsmyndighet fylla en funktion. Många av de beslut som överklagas enligt trafiknämndslagen har en övervägande teknisk eller trafikjuridisk karaktär, exempelvis bestämmelser om högsta tillåtna hastigheter. I många fall är länsstyrelsernas regionala och Transportstyrelsens nationella perspektiv på trafiksäkerhet, framkomlighet och miljö av stor betydelse för utformningen och lämpligheten i olika beslut. De statliga myndigheternas prövning och andra anvisningar fyller en viktig funktion för att nå nödvändig förståelse för trafikreglerande åtgärder. När det gäller parkeringstillstånd för rörelsehindrade framstår inte behovet som lika starkt, eftersom det handlar om sökandens individuella förutsättningar. Det finns ett behov av likformig tillämpning, men om en fråga kan bli föremål för domstolsprövning uppnås likformigheten främst genom tillämpning av praxis från överrätter eller genom myndigheternas övriga åtgärder, t.ex. myndighetsföreskrifter, allmänna råd eller informationsinsatser. Betydelsen av att få länsstyrelsens eller Transportstyrelsens bedömning av det enskilda ärendet framstår enligt utredningen som begränsad, eftersom dessa myndigheters beslut inte har praxisverkan.

Det är också ur kommunernas perspektiv otillfredsställande att antalet instanser varierar beroende på vem som klagar. I domstol är kommunerna den enskildes motpart (7 a § förvaltningsprocesslagen [1971:291]). Enligt avgöranden från kammarrätterna saknar kommunerna dock utifrån trafiknämndslagens nuvarande lydelse rätt att klaga på Transportstyrelsens eller förvaltningsrätternas avgöranden, vilket innebär att instanskedjan ser olika ut för den enskilde och för kommunen (se avsnitt 8.7.3). Kommunerna efterfrågar domstolspraxis, vilket de i dag har begränsade möjligheter att få till stånd genom överklaganden. Med bättre tillgång till domstolspraxis ökar möjligheterna till välgrundade slutsatser om rättsläget och en likvärdig tillämpning i hela landet.

Enligt utredningens uppfattning finns övervägande skäl för att ändra trafiknämndslagen på ett sådant sätt att frågor om parkeringstillstånd tydligt undantas från specialbestämmelserna om överklagande. Det finns inte övertygande skäl till att länsstyrelserna och Transportstyrelsen ska finnas med i kedjan av överklagandeinstanser, när det finns en rätt till domstolsprövning. En ändring ligger också

i linje med kraven på effektiva rättsmedel i artikel 16 i EU-direktiv 2024/2841.

Utredningen har därmed avfärdat alternativa regleringar av den typen att ärendena ska passera antingen länsstyrelsen eller Transportstyrelsen innan de kan överklagas till domstol. Om endast en av förvaltningsmyndigheterna behölls i bestämmelserna om överklagande, skulle det visserligen avlasta domstolarna något, men ur den enskildes perspektiv och utifrån kravet på effektiv prövning framstår en sådan ordning som svårmotiverad. Det finns inget som hindrar domstolen från att begära in särskilda yttranden från en expertmyndighet om domstolen bedömer det som nödvändigt.

I och med nuvarande tillämpning handlägger förvaltningsrätterna redan i dag denna ärendetyp, även om antalet ärenden rimligtvis kommer att bli större om lagen ändras på föreslaget sätt. Detta skulle innebära en kostnadsökning för domstolarna.

Mot kostnadsökningen för domstolarna ska dock vägas framför allt effektiviseringen och rättssäkerhetshöjningen för den enskilde, men också den potentiella besparingen i årsarbetskrafter hos länsstyrelserna och Transportstyrelsen (se avsnitt 8.7.4). Med mer riktade insatser för att öka likvärdigheten i kommunernas beslutsfattande (se avsnitt 11.2.2) kan också besluten bli mer välmotiverade och på det sättet kan antalet beslut som överklagas minska.

Konsekvenserna av förslaget bör följas upp efter att lagen trätt i kraft. Domstolsverket och berörda förvaltningsrätter bör kunna bidra med statistik om antalet inkomna ärenden avseende parkeringstillstånd för rörelsehindrade. Länsstyrelserna och Transportstyrelsen bör på motsvarande sätt kunna redovisa hur kostnaderna förändras.

I praktiken innebär utredningens förslag därmed att beslut att neka tillstånd, återkalla tillstånd, avvisa ansökningar eller motsvarande vid överklagande ska gå direkt till domstolsprövning. Den enskilde ska inte först behöva överklaga till länsstyrelserna och Transportstyrelsen. Undantag från bestämmelserna i 6 § trafiknämndslagen bör därför göras och utredningen föreslår en ny 7 § som anger att bestämmelserna i 6 § inte gäller beslut om parkeringstillstånd för rörelsehindrade. Dessa beslut ska i stället överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Enligt lagens systematik i övrigt ska prövningstillstånd krävas vid överklagande till kammarrätten. Den nya 7 § behöver inte innehålla något bemyndigande till regeringen avseende inskränkningar i full-

följdsrätten, eftersom ärenden kommer att gå direkt från nämnd till förvaltningsdomstol.

Eftersom det handlar om en ärendetyp som redan hanteras i kommunerna och hos förvaltningsmyndigheterna behöver övergångsbestämmelser övervägas. Det behöver vara tydligt vilken instans som ska pröva överklaganden av redan fattade beslut. Vidare behöver det säkerställas att kommunerna också får information om detta, så att rätt information lämnas till enskilda. I detta avseende kan både Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och Transportstyrelsen bidra. Ordningen för ett ärende som redan befinner sig i en överprövningskedja bör dock normalt inte ändras om inte starka skäl talar för det. Sådana starka skäl bedöms inte finnas i dessa fall. Om ett beslut redan har fattats av kommunen har också information om tillämplig överklagandeordning redan lämnats till den enskilde, vilket också talar för att ärendet bör följa de äldre bestämmelserna.

Utredningen föreslår därför att ändringen av lagen inte ska tillämpas på beslut om parkeringstillstånd som nämnden fattat före ikraftträdandet.

11.13.2 Föreskriftsbeslut som rör innehavare av parkeringstillstånd för rörelsehindrade

Bedömning

Beslut om föreskrifter som rör trafikantgruppen innehavare av parkeringstillstånd för rörelsehindrade bör inte lyftas ur dagens överklagandebestämmelser.

När parkeringstillstånd för rörelsehindrade, genom förslaget under avsnitt 11.13.1, ska undantas från de särskilda överklagandebestämmelserna krävs vissa överväganden för hur avgränsningen ska ske, för att rätt beslut ska lyftas ur bestämmelsen i trafiknämndslagen.

I lagen görs ingen skillnad mellan olika typer av nämndbeslut, utan bestämmelsen omfattar till sin lydelse alla beslut som nämnd fattar (1 och 6 §§). Det kan handla om beslut om föreskrifter (s.k. normbeslut), undantag och olika typer av tillstånd som kommunerna prövar på trafikregleringens område.

Parkeringstillstånd för rörelsehindrade avviker i denna grupp av beslut, eftersom domstolarna har konstaterat att de har karaktären av en civil rättighet och överklagandeförbudet av det skälet ska ge vika.

Övriga ärenden som nämnderna beslutar i har också en starkare allmän trafikteknisk koppling med större behov av överprövning vid förvaltningsmyndigheter och gäller i praktiken framför allt beslut om föreskrifter. Det innefattar även beslut om föreskrifter som visserligen kan relatera till innehavare av parkeringstillstånd för rörelsehindrade som trafikantgrupp, men som utgör beslut som har en allmän giltighet och karaktär. Det kan exempelvis handla om föreskrifter om vilka platser som ska vara reserverade för innehavare, föreskrifter om avgifter eller föreskrifter som ger generella undantag bl.a. för denna trafikantgrupp. Rätten till domstolsprövning avseende föreskrifter som berör trafikantgruppen prövades inte av HFD och avgörandet bör inte ges en sådan extensiv betydelse.

Avgränsningen av vilka beslut som ska lyftas ur överklagandebestämmelserna bör därför göras vid besluten om parkeringstillstånd för rörelsehindrade. Om någon annan ärendetyp enligt lagen ska medföra rätt till domstolsprövning skulle under alla omständigheter först behöva prövas vid ett överklagande av beslut till domstol. En bredare översyn av trafiknämndslagen ligger inte i utredningens uppdrag.

Av detta skäl nämns endast beslut om parkeringstillstånd för rörelsehindrade i den föreslagna 7 § och inte föreskrifter eller undantag från föreskrifter. Övriga beslut är därmed kvar i nuvarande överklagandebestämmelser, även i situationer där föreskrifterna kan röra parkeringstillstånd för rörelsehindrade.

11.13.3 Statliga myndigheters rätt att klaga på enskilda beslut om parkeringstillstånd för rörelsehindrade

Förslag

Beslut om parkeringstillstånd för rörelsehindrade ska undantas från de beslut som statliga väghållningsmyndigheter och Polismyndigheten får överklaga.

I trafiknämndslagen finns särskilda bestämmelser om klagorätt för statliga väghållningsmyndigheter och Polismyndigheten (6 §). Dessa omfattar i dag även beslut om parkeringstillstånd för rörelsehindrade.

Av lagen framgår att uppgiften att meddela föreskrifter enligt trafikförordningen, pröva frågor om undantag från sådana föreskrifter samt pröva frågor om parkeringstillstånd ska fullgöras av en nämnd (1 §). Statliga väghållningsmyndigheter och Polismyndigheten får överklaga en nämnds eller länsstyrelses beslut (1 och 6 §§).

De statliga väghållningsmyndigheterna utgörs av de regionala förvaltningarna inom Trafikverket. Genom bestämmelsen ges dessa myndigheter och Polismyndigheten möjlighet att överklaga nämndbeslut utan att vara berörda i den mening som avses i förvaltningslagen. Bestämmelsen innehåller inte någon avgränsning av vilka beslut enligt 1 § som omfattas. I teorin innebär detta att samtliga beslut om föreskrifter, undantag och parkeringstillstånd kan överklagas av dessa myndigheter.

Av lagen framgår också att regeringen får meddela föreskrifter om inskränkningar i rätten att överklaga beslut (6 §). Bemyndigandet avser den annars gällande fullföljdsrätten (prop. 1984/85:14 s. 17). En justering av väghållningsmyndigheternas och Polismyndighetens klagorätt måste därför ske genom ändring i lagen.

I förarbetena till lagen framhålls att väghållningsmyndigheternas och Polismyndighetens klagorätt uttryckligen bör framgå av författningen, bl.a. mot bakgrund av att statliga myndigheter inte automatiskt har rätt att överklaga kommunala beslut. I förarbetena anges vidare att det var nödvändigt att utvidga kretsen av besvärsberättigade till att omfatta statliga myndigheter med trafikexpertis (prop. 1977/78:81 s. 63, 123 och 124).

Förarbetena berör främst normbeslut, det vill säga beslut om föreskrifter, och vikten av att dessa har en korrekt utformning. Bestämmelsen har sannolikt utformats med den utgångspunkten och tar således i första hand sikte på beslut med generella eller systempåverkande effekter inom trafikregleringen. Att parkeringstillstånd för rörelsehindrade kom att omfattas av klagorätten tycks följa av att bestämmelsen inte innehåller någon uttrycklig avgränsning, snarare än av ett medvetet ställningstagande att även dessa beslut ska kunna överklagas av statliga myndigheter.

Det finns inte skäl att generellt ifrågasätta att statliga väghållningsmyndigheter och Polismyndigheten kan överklaga kommunala beslut

om föreskrifter och om undantag inom trafikområdet. Sådana kan påverka framkomlighet, trafiksäkerhet och andra intressen som ligger inom myndigheternas ansvarsområden. Det förekommer därför att myndigheterna överklagar kommunala beslut på det här området, som då kan överprövas av i första hand länsstyrelserna. När det gäller individuella tillståndsbeslut av det aktuella slaget är kopplingen till dessa övergripande intressen däremot svag.

Beslut om att bevilja eller återkalla parkeringstillstånd för rörelsehindrade har en annan karaktär än övriga beslut som kan omfattas av klagorätten. Det rör sig om individuella förvaltningsbeslut som avser en enskilds personliga förhållanden och rätt att i vissa situationer undantas från reglerade parkeringsbestämmelser. Sådana beslut saknar typiskt sett generella eller systempåverkande effekter på trafikregleringen i stort.

Rimligheten i och behovet av att väghållningsmyndigheterna och Polismyndigheten ska kunna överklaga beslut i ärenden om parkeringstillstånd för rörelsehindrade bör därför ifrågasättas. Det är inte känt att möjligheten att överklaga beslut om parkeringstillstånd för rörelsehindrade har gett upphov till problem i praktiken eller utnyttjats i någon nämnvärd omfattning. En ändring skulle därför inte medföra några kostnader eller administrativa konsekvenser av betydelse för vare sig de statliga väghållningsmyndigheterna eller Polismyndigheten.

Utredningen bedömer därför att det finns anledning att tydligt undanta parkeringstillstånd för rörelsehindrade från de beslut som statliga myndigheter ska kunna klaga på. Motsvarande klagorätt som finns i dagens 6 § trafiknämndslagen ska därför inte föras in i den nya 7 §. Ändringarna är inte avsedda att påverka möjligheten för aktuella myndigheter att överklaga beslut om föreskrifter eller andra beslut enligt lagen.

11.13.4 Bristande efterlevnad och sanktioner i andra fall

Bedömning

Dagens svenska bestämmelser avseende parkeringstillstånd uppfyller i övrigt kraven i EU-direktivet 2024/2841 på efterlevnadsåtgärder och rättsmedel.

Enligt artikel 16 i EU-direktiv 2024/2841 ska medlemsstaterna säkerställa att det finns lämpliga och effektiva medel för att säkerställa efterlevnaden och tillämpningen. Bestämmelsen omfattar även andra situationer än överklaganden av beslut om utfärdande eller återkallelse av tillstånd (se avsnitt 11.13.1). Personer med funktionsnedsättning ska enligt nationella bestämmelser kunna gå till domstol eller vända sig till en myndighet för att få sin rätt prövad (artikel 16.2 b). Även organ och privata sammanslutningar ska kunna väcka talan i enlighet med nationell rätt till stöd för eller på vägnar av personer med funktionsnedsättning, i syfte att skydda rättigheterna för personer med funktionsnedsättning och för att säkerställa att skyldigheterna i direktivet efterlevs (artikel 16.2 c).

Enligt artikel 17 i EU-direktivet 2024/2841 ska medlemsstaterna vidare fastställa regler om lämpliga åtgärder, såsom sanktioner, som är tillämpliga vid bristande efterlevnad. Åtgärderna ska vara tillämpliga på offentliga myndigheter, organ och privata aktörer. Åtgärderna ska vara effektiva, proportionella och avskräckande och åtföljas av effektiva korrigerande åtgärder.

Artiklarna 16 och 17 reglerar närliggande frågor – både möjligheten till rättsmedel och efterföljande sanktioner och andra åtgärder. Direktivet kräver att åtgärder ska kunna vidtas om offentliga eller privata aktörer inte följer de nationella bestämmelserna. Det bör understrykas att kärnan i artikel 17 är begreppet *lämpliga åtgärder* och att sanktioner utgör ett möjligt men inte obligatoriskt instrument. Sådana sanktioner är i EU-rättens mening heller inte nödvändigtvis straffrättsliga, utan kan vara andra åtgärder med korrigerande och avskräckande effekt. Bestämmelsen är funktionellt utformad och ställer snarare krav på resultat än på en viss typ av reglering. I avsnitt 10.19 redogörs för befintliga möjligheter att klaga på hanteringen av ett myndighetsärende, anmäla diskriminering, föra organisationstalan eller få konsumenträttsliga tvister prövade. Det finns dock även efterlevnadsåtgärder och rättsmedel som är specifika för parkeringsområdet.

Artiklarna 16 och 17 behöver läsas i sitt sammanhang. I nu aktuellt hänseende reglerar direktivet det ömsesidiga erkännandet av EU-parkeringstillstånd och att utländska EU-parkeringstillstånd vid tillfällig vistelse ska ges samma rätt som nationellt utfärdade tillstånd. Direktivet reglerar inte villkoren för parkering eller tillhandahållandet av parkeringsplatser.

Parkeringstillståndet ger i Sverige en viss reglerad rätt i förhållande till offentlig parkering. Utländska tillstånd från andra EES-länder enligt samma modell erkänns redan. Även betydelsen av vägmärken är reglerad på ett sådant sätt att parkeringstillstånd för rörelsehindrade, oavsett om de kommer från Sverige eller från ett annat land inom EES, har en viss föreskriven betydelse och ska behandlas lika på platser reserverade för innehavare av parkeringstillstånd för rörelsehindrade. Både offentliga och privata aktörer som erbjuder parkering är därmed skyldiga att behandla sådana utländska tillstånd som omfattas av direktivet som likvärdiga, även om de två regelsystemen skiljer sig åt när det gäller vilka villkor som erbjuds.

Utredningen har inte identifierat några uppgifter som tyder på att detta system vållat problem i den meningen att utländska tillstånd från andra EU- eller EES-länder enligt föreskriven modell inte behandlas lika som svenska. Såväl kommuner som privata aktörer tycks uppfatta regelverket som att de är skyldiga att behandla tillstånden lika.

Inom den offentligrättsliga regleringen kan parkeringsanmärkningar bestridas och undanröjas efter prövning, vilket innebär att felaktigt påförda avgifter inte kan göras gällande. Även kontrollavgifter enligt den privaträttsliga parkeringsregleringen kan bestridas och ytterst prövas av domstol. Även i detta system gäller att felaktigt påförda avgifter inte kan göras gällande. Den enskilde kan själv vidta rättsliga åtgärder vid bristande efterlevnad av direktivet eller företrädas av ombud. I svensk rätt finns därmed redan en i detta avseende etablerad och utbredd ordning som omfattar såväl offentligrättslig som privaträttslig parkering.

I både det offentligrättsliga och det privaträttsliga systemet finns effektiva korrigerande mekanismer som bör anses vara i linje med direktivets krav. Felaktiga beslut kan undanröjas och betalningsskyldigheter bortfalla, vilket motverkar att enskilda drabbas av obefogade kostnader och bidrar till att de kan nyttja den rätt som direktivet avser att säkerställa. Ordningen kan därutöver antas ha en faktisk avskräckande effekt. Aktörer som obefogat påför avgifter riskerar att inte få betalt och att ådra sig administrativa kostnader för hanteringen av bestridanden och rättsliga förfaranden. Den eventuella ekonomiska nyttan av att särbehandla innehavare av utländska tillstånd negativt minskar, vilket i praktiken motverkar felaktigt agerande utan att re-

gleringen i sig innebär sanktioner mot den som tillhandahåller parkeringsplatsen.

Kravet på proportionalitet talar emot införandet av ytterligare sanktioner eller tillsynsstrukturer. Införandet av administrativa sanktioner eller utökad tillsyn för ett område där det redan finns fungerande rättsmedel riskerar att innebära överreglering i förhållande till problemets omfattning. Det finns i dag inga indikationer på systematiska brister i nuvarande ordning, i meningen att tillstånd från andra EU- eller EES-länder skulle behandlas olika. Den svenska regleringen innehåller redan effektiva, proportionella och i praktiken avskräckande mekanismer för att säkerställa efterlevnaden. Införlivandet av direktivet kommer också att följas upp (se avsnitt 12.4), vilket kan ge svar på om det framöver uppstår avgörande brister i systemet.

Den svenska ordningen bedöms därmed tillgodose ändamålet med såväl artikel 16 som artikel 17. Något behov av att införa ytterligare sanktioner eller tillsynsstrukturer bedöms därför inte finnas.

12 Ett samlat ansvar för information och uppföljning

12.1 Nationell webbplats med information

Förslag

Myndigheten för delaktighet ska ansvara för en nationell webbplats med allmän information om EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet. Webbplatsen ska innehålla hänvisningar till de myndigheter som ansvarar för att utfärda, förnya och återkalla EU-funktionshinderskort och EU-parkeringstillstånd. Webbplatsen ska uppfylla tillgänglighetskraven i bilaga I till tillgänglighetsdirektivet (EU) 2019/882.

Ansvaret för webbplatsen ska regleras i förordningen med instruktion för Myndigheten för delaktighet.

Myndigheten för delaktighet ska ansvara för en nationell webbplats för EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet

Av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2841 av den 23 oktober 2024 om inrättande av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning framgår att varje medlemsstat ska inrätta en nationell webbplats. En sådan nationell webbplats ska innehålla allmän information om syftet med och användningen av EU-intyget och EU-parkeringstillståndet, hänvisa till de behöriga myndigheter som ansvarar för att utfärda, förnya och återkalla intyg och tillstånd, innehålla information om särskilda villkor och positiv särbehandling som offentliga myndigheter erbjuder samt omdirigera till berörda myndigheters webbplatser för mer specifik information (artikel 18.1). Webbplatsen ska även

uppfylla tillgänglighetskraven i bilaga I till Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/882 av den 17 april 2019 om tillgänglighetskrav för produkter och tjänster (artikel 18.3).

Utredningen anser att i stället för uttrycket EU-intyg om funktionsnedsättning som används i EU-direktivet bör uttrycket EU-funktionshinderskort användas i nationell rätt (se avsnitt 10.4).

Syftet med den nationella webbplatsen är att ge en samlad och överblickbar bild av systemet med EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet samt att hänvisa användare vidare till rätt myndighet. Kommissionen ska ansvara för att ta fram en unionswebbsida som ska innehålla länkar till medlemsstaternas nationella webbplatser (artikel 19 i EU-direktiv 2024/2841).

Ansvaret för den nationella webbplatsen skulle kunna läggas på antingen en privat aktör eller en statlig myndighet. Utredningen bedömer dock att en statlig myndighet bör ansvara för webbplatsen, eftersom det krävs ett långsiktigt ansvar för informationen samt samverkan med berörda myndigheter. Ett sådant ansvar underlättas även av sakkunskap inom funktionshindersområdet, erfarenhet av tillgänglig och användaranpassad kommunikation, kunskap om de hinder personer med funktionsnedsättning möter samt en etablerad samordningsroll gentemot andra myndigheter. Informationen behöver vara relevant, tillgänglig och utformad utifrån målgruppens behov.

Utredningen har övervägt om ansvaret för att hålla en nationell webbplats skulle kunna läggas på någon av de statliga myndigheter som föreslås utgöra behöriga myndigheter enligt EU-direktivet, dvs. Försäkringskassan eller Transportstyrelsen. Fördelen med detta är att dessa utfärdande myndigheter har direkt operativ kunskap om de egna processerna. Nackdelen är att ingen enskild utfärdande myndighet har ett helhetsgrepp om hela systemet, vilket innebär att informationen riskerar att bli sektorsspecifik och att användaren inte får den samlade bild som direktivet syftar till. Det finns också en risk för otydlighet om ansvaret för den gemensamma webbplatsen och ansvaret för den egna verksamheten blandas samman.

Myndigheten för delaktighet är en kunskapsmyndighet inom funktionshindersområdet som arbetar aktivt med delaktighets- och tillgänglighetsfrågor. Myndigheten ger stöd till myndigheter, kommuner och andra aktörer i arbetet med att öka tillgängligheten och delaktigheten i samhället. Även om myndighetens kärnuppdrag främst är inriktat på offentliga aktörer har myndigheten redan medborgarkon-

takt i delar av sitt uppdrag och stor erfarenhet av att kommunicera med målgruppen. Myndigheten tar fram material, vägledningar och information som är avsedda att nå ut till personer med funktionsnedsättning. Detta har gett myndigheten omfattande kunskap om målgruppen och dess behov.

Myndigheten för delaktighet har även en etablerad samordningsroll gentemot andra myndigheter, vilket bl.a. framgår av den nationella strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under perioden 2021–2031 (S2019/02213 och S2021/06595). Som informationsnav kan myndigheten säkerställa att tillgänglig information om EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet tillhandahålls på svenska och flera andra EU-språk samt hänvisa vidare till fördjupad information hos berörda aktörer.

Utredningen bedömer därför att Myndigheten för delaktighet är den nationella aktör som har bäst förutsättningar att ansvara för den samlade nationella webbplatsen. Att Myndigheten för delaktighet är en relativt liten myndighet förändrar inte denna bedömning. Uppgiftens karaktär kräver framför allt rätt kompetens, ett tydligt mandat och en etablerad samordningsfunktion, snarare än en stor organisation.

Försäkringskassan, Transportstyrelsen och kommunerna föreslås ansvara för utfärdande, förnyelse och återkallelse av EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet. Med detta följer också ett ansvar att informera om den egna verksamheten. Försäkringskassans informationsskyldighet behandlas särskilt i avsnitt 10.15. Kommunernas och Transportstyrelsens ansvar att informera om den egna verksamheten framgår av avsnitt 11.7. Myndigheten för delaktighets roll blir därmed främst att sammanställa övergripande information och hänvisa vidare till ansvariga aktörer. För att säkerställa en tydlig ansvarsfördelning, enhetlig information och ändamålsenliga hänvisningar bör informationen på webbplatsen tas fram i nära samarbete mellan Myndigheten för delaktighet, Försäkringskassan, Transportstyrelsen och kommunerna.

För att ge Myndigheten för delaktighet förutsättningar att ta fram och förvalta webbplatsen bör ansvaret regleras i myndighetens instruktion.

Målgrupper och webbplatsens innehåll

Utredningen bedömer att informationen på webbplatsen om EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet behöver vända sig till flera olika grupper och utformas utifrån deras olika informationsbehov.

Den huvudsakliga målgruppen är personer som bor i Sverige och har intresse för eller rätt till EU-funktionshinderskortet eller EU-parkeringstillståndet. De ska på ett enkelt och tillgängligt sätt kunna hitta information om exempelvis regelverket, vart de ska vända sig för att ansöka eller överklaga samt länkar till information från EU-kommissionen och andra medlemsstater.

En annan målgrupp är tjänsteleverantörer och andra aktörer som berörs av eller beslutar om frågor i anslutning till EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet. Exempel på denna målgrupp kan vara olika typer av näringsidkare och offentliga aktörer som tillhandahåller kultur- och fritidsaktiviteter. De ska kunna få relevant information om funktionshinderskortet och regelverket samt allmän information om hur produkter, miljöer och tjänster i största möjliga utsträckning kan användas av alla utan behov av anpassning eller specialutformning.

En tredje målgrupp är europeiska aktörer samt besökande EU-medborgare och tredjelandsmedborgare som lagligen är bosatta i EU. Dessa ska kunna få information om regler för EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet i Sverige.

Ytterligare målgrupper som skulle kunna vara intresserade av tjänsten är äldre personer som kan ha ett generellt intresse av information om tillgänglighet. Även personer med funktionsnedsättning från länder utanför EU som inte är lagligen bosatta inom unionen kan vara intresserade av tjänsten. Även om dessa grupper inte omfattas av direktivets tillämpningsområde finns det inget som hindrar att tjänsteleverantörer erbjuder dem motsvarande eller andra särskilda förmåner.

Webbplatsen ska enligt artikel 18.3 i EU-direktiv 2024/2841 uppfylla tillgänglighetskraven i bilaga I till EU-direktiv 2019/882 (tillgänglighetsdirektivet). Webbplatsen bör därför utformas så att den är tillgänglig och användbar för personer med olika typer av funktionsnedsättning. Det innebär bl.a. att informationen ska presenteras på ett sätt som gör den möjlig att uppfatta, förstå och använda, att

den ska kunna tillhandahållas i alternativa format och att webbplatsen ska vara kompatibel med olika typer av hjälpmedel. Webbplatsen bör även utformas så att information och funktioner är tydliga, begripliga och användbara på lika villkor, oavsett användarnas individuella förutsättningar.

12.2 Informationstjänst för att söka information om tillgänglighet, villkor och förmåner

Förslag

Myndigheten för delaktighet ska, som en del av den nationella webbplatsen, hålla en informationstjänst med uppgifter om besöksmål i Sverige som erbjuder särskilda villkor och förmåner för personer med funktionsnedsättning samt om besöksmålens tillgänglighet och användbarhet. Informationstjänsten ska bygga på uppgifter från berörda tjänsteleverantörer och andra relevanta aktörer, exempelvis kommuner.

Bedömning

Myndigheten för delaktighet bör, inför inrättandet av informationstjänsten, ges ett särskilt uppdrag att ta fram ett förslag till informationstjänstens närmare utformning. Uppdraget bör även omfatta utformningen av en återkopplingsfunktion genom vilken enskilda användare, kommuner och tjänsteleverantörer kan lämna synpunkter, rapportera fel och brister samt dela erfarenheter.

Tillgång till information

Enligt artikel 18.1 i EU-direktiv 2024/2841 ska medlemsstaterna säkerställa att offentliga myndigheter gör information om de särskilda villkor, den positiva särbehandling eller de parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter som de erbjuder personer med funktionsnedsättning allmänt tillgänglig.

Varje medlemsstat ska inrätta en nationell webbplats med allmän information om syftet med och användningen av EU-intyget om funk-

tionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning med hänvisningar till de behöriga myndigheter eller organ som ansvarar för att utfärda, förnya och återkalla dessa intyg och tillstånd. Webbplatsen ska även innehålla allmän information om särskilda villkor eller positiv särbehandling som de offentliga myndigheterna erbjuder personer med funktionsnedsättning och omdirigera användarna till de berörda offentliga myndigheternas särskilda webbplatser för mer specifika uppgifter. Webbplatsen får också innehålla sådan information från privata aktörer på nationell nivå.

Medlemsstaterna ska vidare uppmuntra privata aktörer att offentliggöra information i tillgängliga format om de särskilda villkor eller den positiva särbehandling samt de parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter som de erbjuder (artikel 18.2).

Direktivet ställer således krav på att viss information ska göras tillgänglig och på att en nationell webbplats ska inrättas. Direktivet lämnar dock ett handlingsutrymme när det gäller den närmare utformningen av hur informationen ska tillgängliggöras och organiseras. Utredningens förslag om en samlad informationstjänst följer därför inte direkt av ett krav i direktivet, utan är ett vägval inom ramen för det handlingsutrymme som direktivet medger.

Befintliga förmåner och särskilda villkor i Sverige i dag

I jämförelse med många andra EU-länder är individuella rabatter och förmåner mindre vanliga i Sverige. En orsak är att svensk funktionshinderspolitik sedan länge har betonat samhällets ansvar för tillgänglighet och universell utformning, vilket innebär att miljöer, varor och tjänster ska utformas så att de är tillgängliga och användbara för så många som möjligt. De individuella stöd som ges har därmed i huvudsak varit inriktade på att möta den enskildes behov och kompensera för de begränsningar som hinder i omgivningen medför. Detta kan vara en förklaring till att generella rabatter och förmåner för personer med funktionsnedsättning är mindre vanliga i Sverige än i flera andra EU-länder (se avsnitt 6).

Myndigheten för delaktighets kartläggning av befintliga förmåner och särskilda villkor för personer med funktionsnedsättning visar att det i Sverige finns ett begränsat antal sådana förmåner och villkor (Myndigheten för delaktighet 2023, Förslag till direktiv om europeiskt

funktionshinderskort och parkeringstillstånd, 2023:25). De områden där sådana förmåner främst förekommer är transportsektorn, kultursektorn samt turism- och besöksnäringen.

Inom kultur-, nöjes- och fritidssektorn är det vanligt att ledsagare ges fri entré. Myndigheten för delaktighets kartläggning visar att många verksamheter medger kostnadsfritt inträde för ledsagare till personer med behov av stöd. Däremot varierar kraven på dokumentation. De flesta verksamheter efterfrågar någon form av ledsagarbevis eller intyg, men accepterar samtidigt ett brett spektrum av handlingar från kommuner, assistansanordnare och andra aktörer.

När det gäller rabatter inom denna sektor förekommer framför allt student-, senior- och pensionärsrabatter. Det är inte lika vanligt med rabatter för gruppen personer med funktionsnedsättning. I flera fall omfattas personer med sjuk- eller aktivitetsersättning av rabatter, ofta mot uppvisande av intyg från Försäkringskassan eller annan behörig myndighet. Majoriteten av de tillfrågade verksamheterna medgav att personer med sjuk- eller aktivitetsersättning kunde ta del av pensionärs- eller seniorrabatter, men villkoren varierar mellan olika aktörer.

Av kartläggningen framgår att generella rabatter för personer med funktionsnedsättning sällan förekommer vid konserter, idrottsevenemang och andra publika arrangemang. Däremot erbjuds ofta kostnadsfri ledsagarbiljett när behov av ledsagare kan styrkas. De vanligaste rabattformerna inom evenemangssektorn är rabatter för barn, studenter och seniorer.

Även inom transportområdet förekommer ett antal förmåner som är relevanta i sammanhanget. Kartläggningen visar att personer som är berättigade till färdtjänst i många regioner kan resa kostnadsfritt eller till reducerat pris i den ordinarie kollektivtrafiken. Möjligheterna att ta med ledsagare utan kostnad är också relativt utbredda, även om särskilda ledsagarbevis ofta krävs. Bland nationella transportaktörer, såsom tåg-, buss- och båtoperatörer, är senior- och studentrabatter vanligt förekommande. Flera av dessa aktörer erbjuder också särskilda villkor för personer med sjuk- eller aktivitetsersättning samt möjligheter till ledsagning eller kostnadsfri resa för ledsagare.

Sammantaget visar kartläggningen att det i dag finns betydande variationer i hur olika aktörer utformar och tillämpar sina villkor samt vilka typer av intyg som godtas. Flera aktörer i kartläggningen framhåller därför att ett standardiserat och allmänt erkänt intyg skulle

kunna underlätta tillämpningen och bidra till ökad förutsebarhet för både verksamheter och enskilda.

Vid utredningens samråd med privata och offentliga tjänsteleverantörer framkom en liknande bild (se avsnitt 2 för deltagande tjänsteleverantörer). Många verksamheter erbjuder särskilda villkor, exempelvis kostnadsfri ledsagare eller köföreträde, men det saknas ofta enhetliga kriterier för hur rätten till sådana förmåner ska styrkas. Flera aktörer beskriver att de i dag möter ett stort antal olika intyg och handlingar, vilket skapar osäkerhet både för besökare och personal. Liseberg framhöll att införandet av ett eget intygssystem har minskat behovet av individuella bedömningar i entrén och gjort hanteringen mer rättssäker och förutsebar.

De privata och offentliga tjänsteleverantörer som deltog i samrådet bekräftade att det i dag finns stora variationer mellan verksamheter när det gäller vilka förmåner som erbjuds personer med funktionsnedsättning, vilka intyg som godtas och hur bedömningar görs i praktiken.

Vid samrådet framkom också att det finns en utbredd uppfattning hos vissa användare att om en verksamhet erbjuder köföreträde eller andra särskilda villkor ska motsvarande förmåner även gälla på andra besöksmål. Så är dock inte fallet i dag. Enligt EU-direktivet är det också frivilligt för tjänsteleverantörer att erbjuda särskilda villkor och de avgör själva vilka förmåner som erbjuds och på vilka villkor. Det innebär att utbudet av förmåner även fortsättningsvis kommer att variera mellan olika verksamheter.

Behovet av samlad information om tillgänglighet och villkor vid besöksmål

Personer med funktionsnedsättning möter betydande hinder i samhället inom alla samhällsområden, inte minst de områden som direktivet tar sikte på. Myndigheten för delaktighets samlade uppföljning av levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning visar att det finns brister i tillgänglighet och delaktighet inom flera samhällsområden, däribland utbildning, arbetsmarknad, transporter och fritid (Myndigheten för delaktighet 2025, Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024). Det kan handla om brister i praktiska förutsättningar som svårigheter att transportera sig, otillgängliga lokaler och brist på information för att kunna planera och genomföra aktiviteter.

Vid utredningens samråd med funktionshindersorganisationer påtalade flera deltagare att det i dag är svårt att hitta samlad information om besöksmålens tillgänglighet, användbarhet och vilka särskilda villkor eller förmåner som erbjuds (se avsnitt 2 för deltagande funktionshindersorganisationer vid samrådet). Deltagarna framhöll att bristen på tydlig information gör det svårt att planera resor och aktiviteter på ett självständigt och tryggt sätt. Det gäller särskilt när en resa omfattar flera besöksmål. För att kunna planera resan behöver den enskilde få en samlad bild av tillgänglighetsförutsättningarna vid de olika besöksmålen och kunna göra informerade val mellan dem.

I dag är informationen om villkor, förmåner och tillgänglighet spridd hos ett stort antal aktörer i Sverige. Det finns i nuläget inte någon nationellt heltäckande webbplats som synliggör tillgängligheten hos privata eller offentliga besöksmål som nöjesparker, friluftsområden, badhus och fritidsanläggningar. Det finns webbsidor och kartfunktioner med information om tillgänglighet, men dessa är inte nationellt heltäckande. Västra Götalandsregionen tillhandahåller Tillgänglighetsdatabasen, som ger invånare och besökare information om den fysiska tillgängligheten i olika miljöer i vardagen. Databasens täckning är dock geografiskt begränsad och bygger på en modell där informationen tas fram genom återkommande inventeringar av den fysiska miljön. Ett sådant arbetssätt är förhållandevis resurskrävande och bedöms inte vara ändamålsenligt som grund för en nationell informationstjänst.

Det finns inte heller någon nationell webbplats som samlar alla aktuella rabatter eller särskilda förmåner för personer med funktionsnedsättning i Sverige. Enskilda museer, evenemangsplatser, kommuner och regioner erbjuder rabatter eller förmåner, men dessa anges oftast bara på respektive aktörs webbplats.

Utöver de praktiska fördelarna för den enskilde finns en tydlig samhällsnytta i att samla information om tillgänglighet, villkor och förmåner i en nationell informationstjänst. En grundläggande uppgift för den offentliga förvaltningen är att säkerställa att medborgare enkelt kan hitta och ta del av information om de rättigheter, möjligheter och samhällsresurser som finns tillgängliga. En samlad informationstjänst skapar en tydlig och lättillgänglig ingång där personer med funktionsnedsättning kan få överblick över relevanta villkor, stöd och tillgänglighetsförutsättningar. Detta stärker möjligheterna till självständighet, delaktighet och informerade val.

EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet syftar till att underlätta den fria rörligheten för personer med funktionsnedsättning inom EU. En samlad nationell informationstjänst är därför inte bara värdefull för personer bosatta i Sverige utan även för besökare från andra EU-länder. För dessa personer kan det vara svårt att orientera sig mellan olika svenska aktörers webbplatser, vilket gör en gemensam och lättillgänglig ingång till information om tillgänglighet, villkor och förmåner särskilt viktig.

Myndigheten för delaktighet får ansvar för en sökbar informationstjänst

För den som lever med en funktionsnedsättning kan möjligheten att planera vara en förutsättning för att genomföra besök och aktiviteter. Att på ett enkelt sätt kunna ta del av relevant information i förväg kan därför vara avgörande. En nationell informationstjänst som samlar uppgifter om tillgänglighet och villkor på besöksmål ger personer med funktionsnedsättning ett verktyg för att inhämta den information som krävs för att planera besök och resor. Informationstjänsten kan även bidra till att fler besöksmål synliggör och redovisar information om tillgänglighet och användbarhet, både genom tjänsten och på sina egna webbplatser. En sådan informationstjänst ökar förutsättningarna för personer med funktionsnedsättning att självständigt kunna göra välinformerade val, fatta egna beslut och påverka sina liv, vilket förväntas bidra till det nationella målet om full delaktighet och jämlika levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning.

I dag tillhandahålls information om tillgänglighet, villkor och förmåner av respektive besöksmål. Den som planerar en resa som omfattar flera besöksmål kan därför behöva hämta information från flera olika källor för att skapa sig en samlad bild av resans förutsättningar. Eftersom informationen redovisas på olika sätt och med varierande detaljnivå kan det vara svårt att jämföra besöksmålen och bedöma deras tillgänglighet utifrån de egna behoven.

Utredningen föreslår därför att Myndigheten för delaktighet får ansvar för att hålla en informationstjänst med uppgifter om besöksmål i Sverige som erbjuder särskilda villkor och förmåner för personer med funktionsnedsättning samt om besöksmålens tillgänglighet och användbarhet.

Utredningen överlämnar åt Myndigheten för delaktighet att inom ramen för det föreslagna uppdraget närmare bedöma vilket innehåll informationstjänsten ska ha. För att bli så funktionell som möjligt bör informationstjänsten innehålla en sökbar förteckning över särskilda villkor och förmåner för målgruppen för EU-funktionshinderskortet vid besöksmål i Sverige. Förteckningen bör även innehålla allmän information om tillgänglighet och användbarhet vid besöksmålen, t.ex. fysisk tillgänglighet i lokalerna, tillgång till tillgängliga toaletter, möjligheten att få ledsagning eller uppgifter om allergener i matutbudet. Förteckningen kan även inkludera uppgifter om parkeringsplatser för rörelsehindrade. Den kan baseras på uppgifter från respektive tjänsteleverantör.

Informationstjänsten skulle även kunna innehålla en sökbar förteckning över kommunernas information om förekomsten av parkeringsplatser för rörelsehindrade på allmän plats och lokala regler som gäller för tillståndshavarna.

På detta sätt skulle informationstjänsten komplettera den nationella webbplats som beskrivs i avsnitt 12.1. Medan den nationella webbplatsen innehåller allmän information om EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet samt hänvisningar till ansvariga myndigheter, syftar informationstjänsten till att ge användarna mer detaljerad och praktiskt inriktad information om besöksmålens tillgänglighet och användbarhet, särskilda villkor och förmåner samt parkeringsmöjligheter för personer med funktionsnedsättning. Informationstjänsten bör utgöra en del av den nationella webbplatsen och vara enkel för användarna att hitta till och navigera i.

En viktig del av informationstjänsten skulle kunna vara kommuners upplysningar om parkering för personer som har EU-parkeringstillstånd. För många personer med funktionsnedsättning är privat biltransport det bästa eller enda alternativet för att kunna röra sig självständigt. En samlad förteckning över parkeringsplatser på allmän plats reserverade för innehavare av EU-parkeringstillstånd, lokala regler och information om huruvida ett visst besöksmål erbjuder reserverade parkeringsplatser är därmed direkt kopplad till denna grupps rörelsefrihet. Många kommuner tillhandahåller redan denna typ av information på sina webbplatser, men genom att samla eller hänvisa till informationen på ett ställe skulle det bli enklare för användaren att planera sin resa och få en samlad bild av både tillgänglighet och praktiska förutsättningar vid besöksmålet.

En bred informationstjänst om tillgänglighet och förmåner för personer med funktionsnedsättning ligger direkt i linje med Myndigheten för delaktighets uppdrag som kunskapsmyndighet och stödjande myndighet inom funktionshindersområdet. Myndigheten följer utvecklingen inom olika samhällsområden och erbjuder stöd som tjänsteleverantörerna kan använda sig av för att utveckla sina verksamheter. Informationstjänsten innebär en möjlighet för Myndigheten för delaktighet att på ett enkelt och effektivt sätt nå ut med stöd till en bredare krets av aktörer, särskilt inom den privata sektorn. På så sätt kan myndigheten stärka sitt främjande och stödjande arbete gentemot nya målgrupper inom ramen för sitt befintliga uppdrag.

Informationstjänsten kan på sikt även bidra till Myndigheten för delaktighets uppföljningsarbete. För att främja samordning och vidareutveckling skulle myndigheten kunna samarbeta med andra relevanta aktörer, såsom Visit Sweden och branschorganisationer som Visita.

Trots att Myndigheten för delaktighet är en relativt liten myndighet och i nuläget inte har den it-kompetens eller de resurser som behövs, bedömer utredningen att myndigheten, genom sin sakkunskap inom funktionshindersområdet, har de bästa förutsättningarna för att ansvara för informationstjänsten. Även om samtliga statliga myndigheter, enligt förordningen (2001:526) om de statliga myndigheternas ansvar för genomförande av funktionshinderspolitiken, ska verka för att det funktionshinderspolitiska målet får genomslag inom sina respektive verksamhetsområden, har Myndigheten för delaktighet en övergripande roll som nationell kunskapsmyndighet inom funktionshindersområdet.

Uppdraget att ansvara för informationstjänsten handlar om att säkerställa att informationen är relevant och utformad utifrån målgruppens behov. Det kräver god kunskap om tillgänglighet och de hinder som personer med funktionsnedsättning möter samt förmåga och möjlighet att samordna information från flera aktörer och presentera den på ett sätt som är enkelt att förstå och använda. Myndigheten för delaktighet har lång erfarenhet av att arbeta med aktiv involvering av personer med funktionsnedsättning och deras organisationer, vilket är en viktig förutsättning för att informationstjänsten ska utvecklas och förvaltas utifrån användarnas behov.

Ett alternativ hade varit att lägga ansvaret för informationstjänsten på en annan aktör, exempelvis en myndighet med bredare it-kapacitet eller en aktör med befintlig infrastruktur för besöksinformation. Ut-

redningen har dock inte identifierat någon aktör som i dag tillhandahåller en nationell infrastruktur för besöksinformation som kan användas som grund för den föreslagna informationstjänsten. Den tekniska utvecklingen och förvaltningen av informationstjänsten kan vid behov tillgodoses genom externa resurser, medan den sakkunskap och det helhetsperspektiv som krävs för innehållet är betydligt svårare att ersätta.

Eftersom det i dag inte finns något funktionshinderskort i Sverige är det svårt att med säkerhet avgöra hur omfattande användningen av EU-funktionshinderskortet kommer att bli. Därmed finns också en osäkerhet kring vilken faktisk effekt informationstjänsten kommer att få i förhållande till den insats som krävs. Utredningen bedömer dock att det redan från start kommer att finnas ett tillräckligt stort antal aktörer som har behov av och intresse för att ta emot och erkänna EU-funktionshinderskortet, vilket motiverar att informationstjänsten inrättas. Vidare är det rimligt att anta att användningen kommer att öka i takt med att kännedomen om kortet blir större och fler verksamheter ser nyttan av en gemensam och tydlig lösning.

Informationstjänsten ska, på samma sätt som webbplatsen som beskrivs i avsnitt 12.1, uppfylla tillgänglighetskraven i bilaga I till tillgänglighetsdirektivet. Det innebär bl.a. att informationen ska presenteras på ett sätt som gör den möjlig att uppfatta, förstå och använda, att den ska kunna tillhandahållas i alternativa format och att den ska vara kompatibel med olika typer av hjälpmedel. Informationstjänsten bör även utformas så att information och funktioner är tydliga, begripliga och användbara på lika villkor, oavsett användarnas individuella förutsättningar.

Hantering av uppgifter i informationstjänsten

Det finns flera möjliga sätt att samla in uppgifter samt att organisera och utforma informationstjänsten. Utredningen överlämnar åt Myndigheten för delaktighet att inom ramen för det föreslagna uppdraget närmare bedöma hur uppgiftsinsamlingen och informationstjänsten ska utformas.

Utredningen bedömer att informationstjänsten lämpligen bör baseras på uppgifter från respektive tjänsteleverantör eller annan relevant aktör, exempelvis kommuner. Något krav på att privata eller offent-

liga tjänsteleverantörer som erbjuder särskilda villkor eller förmåner ska bidra med uppgifter till informationstjänsten föreslås emellertid inte. En sådan ordning ligger i linje med EU-direktiv 2024/2841, som utgår från att medlemsstaterna ska uppmuntra privata aktörer att offentliggöra information om de särskilda villkor eller den positiva särbehandling samt de parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter som de erbjuder (artikel 18.2).

När det gäller kommunalt finansierade verksamheter finns i dag bestämmelser i socialtjänstlagen (2025:400), förkortad SoL, som anger att socialnämnden ska arbeta för att personer som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra (8 kap. 10 § SoL). Det regleras även att socialnämnden ska ta initiativ till och bevaka att åtgärder vidtas för att skapa en god samhällsmiljö och goda förhållanden för barn och unga, för äldre, för personer med funktionsnedsättning, för dem som utsatts för våld eller andra övergrepp av en närstående och för andra grupper som har behov av samhällets särskilda stöd. Socialnämnden ska i sin verksamhet främja den enskildes rätt till arbete, bostad och utbildning (6 kap. 5 § SoL).

I socialnämndens uppgifter ligger således att arbeta för att personer med funktionsnedsättning får samma möjligheter som andra och att främja deras möjlighet att delta i samhällets gemenskap. Dessa mål sammanfaller med informationstjänstens ändamål. Socialnämnderna bör därför ha goda förutsättningar att frivilligt bidra med relevanta uppgifter till informationstjänsten. Detta bör även anses omfatta uppgifter om parkeringsplatser för rörelsehindrade som kommunen ansvarar för. Utredningen bedömer att det inte finns skäl att införa en uttrycklig skyldighet för kommunerna att lämna uppgifter, särskilt mot bakgrund av att uppgiftslämnandet är helt frivilligt för privata tjänsteleverantörer.

En modell för insamling av uppgifter är att aktörerna rapporterar in uppgifter genom ett formulär i en e-tjänst. Denna lösning använde Finland inom ramen för pilotprojektet (se avsnitt 9). Andra alternativ som har lyfts fram i dialog med tjänsteleverantörer är att använda AI-baserade lösningar för att samla in information och hjälpa användare att söka efter och navigera bland informationen som publicerats på andra webbsidor. Stockholms stad har t.ex. påbörjat utvecklingen av en AI-baserad tjänst som kan söka igenom och sammanställa information från olika webbplatser utifrån användarens frågor och intressen.

Syftet är att göra informationen mer lättillgänglig och användbar. Initiativet har hittills inriktats på information om fritidsaktiviteter för barn och unga. Om en sådan lösning väljs behöver särskild vikt läggas vid att använda en enhetlig terminologi och gemensamma begrepp, så att informationen blir konsekvent och jämförbar oavsett källa eller teknisk lösning.

Oavsett vilken lösning Myndigheten för delaktighet väljer finns ett behov av att säkerställa att informationen håller hög kvalitet och att ansvarsfördelningen är tydlig. Det innebär att uppgifter kan behöva kvalitetssäkras innan de publiceras och att det behöver finnas en tydlig ordning för hur informationen uppdateras över tid. En ordning med fri och publik redigering bedöms vara svår att förena med krav på kvalitet, ansvar och informationssäkerhet.

De aktörer som bidrar med informationen bör ansvara för att uppgifterna är korrekta, kvalitetssäkrade och uppdaterade samt för att besvara frågor om den egna verksamheten. Myndigheten för delaktighets roll bör i huvudsak vara att samordna och stödja utvecklingen av informationstjänsten samt att verka för att informationen är relevant, tillgänglig och utformad utifrån målgruppens behov. Myndigheten kan även bidra till en ändamålsenlig informationshantering och främja en gemensam struktur och terminologi samt ha det övergripande ansvaret för förvaltning, samordning och teknisk drift av den valda lösningen.

Det kan vara utmanande för stora och komplexa besöksmål att sammanställa och hålla information om tillgänglighet uppdaterad. Besöksmål som skidanläggningar, större nöjesparker och upplevelseområden omfattar ofta ett stort antal restauranger, butiker, attraktioner, toaletter, boenden och andra servicefunktioner. I många fall bedrivs delar av verksamheten dessutom av underleverantörer eller samarbetspartners, vilket kan göra ansvarsbilden mer komplex. När det gäller sådana komplexa verksamheter är en viktig förutsättning att tillgänglighet integreras i styrningen av verksamheten och att krav på tillgänglighet ställs i avtal, upphandlingar och samarbeten med underleverantörer. På så sätt kan besöksmålet säkerställa att tillgänglighetsperspektivet beaktas i alla led och att relevant information kan kommuniceras på ett enhetligt sätt.

Exempel på hantering av samlad information vid andra myndigheter

Det finns i dag flera myndighetstjänster där information från flera olika aktörer samlas och presenteras i en gemensam tjänst. Syftet är att göra det enklare för användare att hitta samlad och relevant information, samtidigt som respektive aktör ansvarar för sitt eget innehåll.

Ett exempel är E-hälsomyndighetens juridiska söktjänst för användning av hälsodata, där vägledningar från olika myndigheter och andra aktörer kan publiceras och sökas på en gemensam plattform. Syftet är att det ska vara enkelt för den som söker information att få all statlig och övrig vägledning samlad. E-hälsomyndigheten förvaltar sidan, medan de aktörer som lägger in sina vägledningar själva står för innehållet i dem.

Ett annat exempel är Naturvårdsverkets miljödataportaler, där information från flera aktörer visas samlat. Dessa exempel visar att det finns etablerade modeller för myndighetstjänster som samlar information från flera källor samtidigt som ansvar för innehållet ligger kvar hos respektive informationsägare.

Erfarenheter från EU:s pilotprojekt

Under EU:s pilotprojekt 2016–2018 utvecklade flera deltagande länder nationella webbplatser med samlad information om EU-intyget för personer med funktionsnedsättning och om anslutna tjänsteleverantörer.

Lösningarna organiserades på olika sätt. Vissa länder lät privata aktörer eller leverantörerna själva ansvara för innehållet, medan andra länder hade en ansvarig myndighet som kvalitetssäkrade och uppdaterade informationen regelbundet.

Erfarenheterna från bl.a. Finland och Slovenien visar att en välstrukturerad informationstjänst, i kombination med samverkan med tjänsteleverantörer och riktade informationsinsatser, bidrog till ökad kännedom om kortet och underlättade användningen (se avsnitt 9).

Särskilt uppdrag till Myndigheten för delaktighet

Utredningen bedömer att Myndigheten för delaktighet, inför inrättandet av en informationstjänst, bör ges i uppdrag att ta fram ett förslag till informationstjänstens utformning. En sådan tjänst kan utformas på flera olika sätt och kräver överväganden om bl.a. innehåll, målgrupper, ansvarsfördelning, uppgiftsinhämtning, teknisk lösning och förvaltning. Utredningen bedömer därför att dessa frågor behöver analyseras närmare inom ramen för ett särskilt uppdrag.

I uppdraget bör även ingå att utforma en återkopplingsfunktion som ger enskilda användare, kommuner och tjänsteleverantörer möjlighet att lämna synpunkter, rapportera fel eller brister samt dela erfarenheter. En sådan funktion bedöms vara en förutsättning för att informationstjänsten ska bli så funktionell som möjligt.

Återkopplingen kan avse såväl uppgifter om tillgänglighet och användbarhet vid enskilda besöksmål som användarnas synpunkter på den information som lämnas i tjänsten och på hur tjänsten fungerar i praktiken. Det kan exempelvis handla om hur lätt det är att hitta, förstå och använda informationen. Funktionen bör därför kunna omfatta ett brett spektrum av synpunkter, från konkreta fel i uppgifter om enskilda besöksmål till mer övergripande erfarenheter av hur tjänsten fungerar för olika användarbehov och situationer.

En utgångspunkt bör vara att återkopplingen i möjligaste mån görs tillgänglig för alla, i syfte att öka transparensen och bidra till lärande och förbättring.

Återkopplingsfunktionen kan bidra till ett kontinuerligt förbättringsarbete av informationstjänsten. Genom återkoppling kan såväl den information om tillgänglighet och användbarhet som lämnas av olika aktörer som den faktiska tillgängligheten vid besöksmålen successivt förbättras. På så sätt stärks kvaliteten och aktualiteten över tid.

12.3 Informationsinsatser för att öka medvetenheten om EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet

Förslag

Myndigheten för delaktighet ska ansvara för att vidta lämpliga åtgärder för att öka medvetenheten om EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet hos personer med funktionsnedsättning, de organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning, allmänheten, offentliga myndigheter och privata aktörer.

Detta ska myndigheten göra genom att samordna allmän information, genomföra informationsinsatser samt uppmuntra offentliga och privata aktörer att frivilligt erbjuda särskilda villkor, positiv särbehandling och anpassade parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter för personer med funktionsnedsättning.

Varje medlemsstat ska enligt artikel 11.2 i EU-direktiv 2024/2841 vidta lämpliga åtgärder för att öka medvetenheten bland allmänheten samt informera personer med funktionsnedsättning och de organisationer som företräder dem om förekomsten av och villkoren för att erhålla, använda eller förnya EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning. Informationen ska dessutom tillhandahållas i tillgängliga format.

Enligt artikel 11.3 ska medlemsstaterna även vidta åtgärder för att öka medvetenheten hos offentliga myndigheter och privata aktörer om förekomsten och användningen av EU-intyget om funktionsnedsättning samt EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning. Staterna ska också uppmuntra dessa myndigheter och aktörer att frivilligt erbjuda särskilda villkor eller positiv särbehandling samt parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter för personer med funktionsnedsättning inom ett så brett utbud av tjänster, andra verksamheter och faciliteter som möjligt.

Informationen ska göras tillgänglig kostnadsfritt på ett tydligt, heltäckande, användarvänligt och lättillgängligt sätt, i enlighet med de relevanta tillgänglighetskraven för tjänster som fastställs i bilaga I till tillgänglighetsdirektivet, t.ex. på offentliga myndigheters officiella webbplatser, eller på andra lämpliga sätt.

För att möta dessa krav föreslår utredningen att Myndigheten för delaktighet ges ansvar att genomföra informationsinsatser i Sverige. Utredningen har övervägt att lägga ansvaret för informationsinsatserna på Försäkringskassan, kommunerna och Transportstyrelsen men bedömt att dessa aktörer saknar den helhetssyn och sakkunskap som krävs. Ansvaret för EU-parkeringstillståndet är delat mellan kommunerna och Transportstyrelsen. Eftersom kommunerna beslutar om rätten till parkeringstillstånd bedömer utredningen att det inte skulle vara ändamålsenligt att ge kommunerna eller Transportstyrelsen ett särskilt informationsansvar. Eftersom Transportstyrelsen inte prövar ansökningar om EU-parkeringstillstånd har myndigheten inte den kännedom om målgruppen som är önskvärd. Kommunernas hantering av parkeringstillstånd ser i dag olika ut (se avsnitt 11.2), vilket tillsammans med det stora antalet kommuner talar för att inte heller kommunerna bör ges ett omfattande informationsuppdrag. Försäkringskassan har ingen kännedom om hanteringen av parkeringstillstånd i dag och kommer inte heller att ha någon del i verksamheten vad gäller EU-parkeringstillståndet. Försäkringskassan saknar därmed kunskap om detta område och har därför inte någon helhetssyn. Informationsinsatserna bör emellertid göras i nära samverkan med Försäkringskassan, Transportstyrelsen och kommunerna.

Myndigheten för delaktighet föreslås även få det samlade ansvaret för uppföljning och utvärdering av EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet (se avsnitt 12.4). Utredningen bedömer att det finns fördelar med att en myndighet får ett helhetsansvar för såväl informationsinsatser som uppföljning och utvärdering. Det finns ett samband mellan informationsinsatserna och resultaten av uppföljningen och utvärderingen. Resultaten kan användas för att utveckla och förbättra kommande informationsinsatser.

Informationsinsatserna, som är en form av kunskapshöjande åtgärder, bedöms bli mest omfattande inledningsvis, men behöver även genomföras löpande för att upprätthålla kunskap och säkerställa fortsatt användning och aktualitet.

Utredningen bedömer att Myndigheten för delaktighet har goda förutsättningar att ansvara för dessa uppgifter. Myndigheten har en etablerad roll som kunskapsmyndighet inom funktionshindersområdet och verkar för ett effektivt genomförande av funktionshinderspolitiken på alla nivåer i samhället.

Enligt Myndigheten för delaktighets instruktion ska myndigheten ta fram stöd och vägledning till samhällsaktörer i syfte att främja tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning. Myndigheten ger i första hand stöd till offentliga aktörer men även privata aktörer i deras egenskap av arbetsgivare eller leverantörer av produkter och tjänster. Inom ramen för sitt uppdrag tar myndigheten fram vägledningar och metodstöd, erbjuder utbildningar och sprider kunskap. Myndigheten har därmed redan etablerade kanaler, nätverk och arbetssätt för att nå ut med information och stöd till berörda aktörer.

Inom ramen för sitt instruktionsenliga uppdrag att ta fram stöd och vägledning till olika samhällsaktörer har Myndigheten för delaktighet goda förutsättningar att vidareutveckla ett riktat stöd till tjänsteleverantörerna. Ett sådant stöd kan bidra till att tydliggöra vilka krav och förväntningar som gäller i fråga om tillgänglighet och användbarhet. För denna målgrupp bör allmän information om tillgänglighetskrav och principer för universell utformning tillhandahållas. Med universell utformning avses utformning av produkter, miljöer och tjänster så att de i största möjliga utsträckning kan användas av alla utan behov av anpassning eller specialutformning. Informationen kan kompletteras med länkar till stöd från Myndigheten för delaktighet och myndighetens samarbetspartners om olika aspekter av tillgänglighetsanpassningar, användbarhet och universell utformning.

Myndigheten för delaktighet bör även, i enlighet med artikel 11.3, genom information och kunskapsspridning uppmuntra offentliga myndigheter och privata aktörer att frivilligt erbjuda särskilda villkor, positiv särbehandling samt parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter för personer med funktionsnedsättning.

Stödet kan exempelvis utformas som vägledning riktad till tjänsteleverantörer om hur besöksmål bör utformas på ett tillgängligt sätt. Det kan omfatta såväl den fysiska miljön, exempelvis tillgänglighet till entréer och lokaler, som tillgänglig information och kommunikation, tydlig skyltning, bemötande, digital tillgänglighet och andra förutsättningar som är viktiga för att personer med funktionsnedsättning ska kunna ta del av verksamheten på lika villkor. En sådan vägledning kan även utgöra en utgångspunkt för vilka uppgifter som bör ingå i informationstjänsten. Vid behov kan aktörerna också erbjudas rådgivning och individuellt stöd för att identifiera och genom-

föra åtgärder som förbättrar tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning.

Sådana stödjande insatser kan främja ett systematiskt och långsiktigt arbete med tillgänglighet och bidra till att fler besöksmål blir tillgängliga och användbara för personer med funktionsnedsättning.

Myndigheten för delaktighet har även goda förutsättningar att nå ut till allmänheten och personer med funktionsnedsättning. Myndigheten bedriver redan i dag ett omfattande arbete med att sprida kunskap om funktionshindersfrågor och tillgänglighet samt samverkar löpande med funktionshindersorganisationer. Myndigheten har också stor erfarenhet av att utforma och tillhandahålla information som är tillgänglig och användbar för personer med olika funktionsnedsättningar. Genom etablerade kommunikationskanaler och nätverk kan information om EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet spridas på ett samordnat och tillgängligt sätt. Eftersom behovet av information och kunskapsspridning bedöms vara långsiktigt och återkommande anser utredningen att uppgiften ska framgå av Myndigheten för delaktighets instruktion. Detta ger myndigheten förutsättningar att planera och genomföra insatserna på ett långsiktigt och sammanhållet sätt.

12.4 Uppföljning och utvärdering av EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet

Förslag

Myndigheten för delaktighet ska ansvara för en samlad uppföljning och utvärdering av EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet. Myndigheten ska vid en sådan uppföljning och utvärdering kontrollera efterlevnaden av de rättigheter och skyldigheter som följer av EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet.

Vidare ska myndigheten vid uppföljningen och utvärderingen säkerställa ett aktivt samråd med organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning.

Bedömning

Uppföljningen och utvärderingen bör vara återkommande och redovisa utvecklingen och användningen av EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning utifrån olika perspektiv. Det bör också göras en samlad analys av EU-funktionshinderskortets och EU-parkeringstillståndets betydelse för tillgänglighet och delaktighet samt av hur kortet och tillståndet bidrar till genomförandet av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och till att uppnå de funktionshinderspolitiska målen på nationell nivå och EU-nivå.

Enligt artikel 10.3 i EU-direktiv 2024/2841 ska medlemsstaterna på lämpligt sätt utföra kontroller av efterlevnaden av de skyldigheter som följer av EU-intyget om funktionsnedsättning eller EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning och motsvarande rättigheter för personer med funktionsnedsättning som innehar dessa intyg eller tillstånd.

Medlemsstaterna ska även säkerställa ett aktivt samråd med och deltagande av organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning i utvecklingen, genomförandet och utvärderingen av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning (artikel 13 i EU-direktiv 2024/2841).

Direktivet innehåller därmed krav på bl.a. kontroll av efterlevnaden och aktivt samråd med organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning. Utredningens förslag om en samlad uppföljning och utvärdering bygger på nationella vägval inom det handlingsutrymme som direktivet medger.

Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning. En strukturerad och återkommande uppföljning och utvärdering skapar förutsättningar för att faktiskt mäta om EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet bidrar till detta mål.

Det bör göras en samlad analys av EU-funktionshinderskortets och EU-parkeringstillståndets betydelse för tillgänglighet och delak-

tighet samt av hur kortet och tillståndet bidrar till genomförandet av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och till att uppnå målen i EU:s strategi för rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2021–2030, det nationella målet för funktionshinderspolitiken samt den nationella strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under perioden 2021–2031 (S2019/02213 och S2021/06595).

Mot bakgrund av detta föreslår utredningen att Myndigheten för delaktighet återkommande redovisar utvecklingen och användningen av EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet, inklusive användningen av webbplatsen och informationstjänsten.

Myndigheten för delaktighet har redan i dag, enligt förordningen (2024:78) med instruktion för Myndigheten för delaktighet, i uppdrag att årligen redovisa utvecklingen av levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning och offentliga aktörers arbete för att nå det nationella målet för funktionshinderspolitiken. Uppföljningen omfattar situationen för personer med funktionsnedsättning och hur kommuner, regioner och statliga myndigheter arbetar med frågorna. Eftersom myndigheten genomför strukturerad uppföljning finns redan etablerade metoder, datakällor och rapporteringskanaler på plats.

Uppdraget bör innefatta en analys av i vilken utsträckning systemen når olika grupper på ett likvärdigt sätt, oavsett kön, ålder, bostadsort, socioekonomiska förutsättningar eller andra relevanta bakgrundsfaktorer.

Utredningen har övervägt om uppföljningsansvaret i stället bör ligga på Försäkringskassan eller Transportstyrelsen, eftersom dessa myndigheter ansvarar för utfärdandet av EU-funktionshinderskortet respektive EU-parkeringstillståndet. Båda myndigheterna är strategiska myndigheter som har särskilda uppgifter inom ramen för den nationella strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken 2021–2031 (S2021/06595). Utredningen bedömer dock att Myndigheten för delaktighet har bäst förutsättningar att ansvara för den samlade uppföljningen. Eftersom syftet med EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet är att stärka tillgänglighet, rörlighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning behöver uppföljningen fokusera på i vilken utsträckning kortet och tillståndet bidrar till dessa mål.

En samlad nationell uppföljning är därför nödvändig för att bedöma om åtgärderna leder till ökad delaktighet och förbättrade lev-

nadsvillkor för målgruppen. Detta ligger väl i linje med Myndigheten för delaktighets befintliga uppdrag att följa utvecklingen av tillgänglighet, delaktighet och måluppfyllelse inom funktionshinderspolitiken. En samlad uppföljning skapar också förutsättningar för att tillgodose Sveriges behov av nationell rapportering och uppföljning gentemot EU. Utredningen anser vidare att det finns fördelar med att samma myndighet både får ett informationsuppdrag och ett uppföljnings- och utvärderingsuppdrag.

Uppföljningen och utvärderingen behöver emellertid genomföras i dialog med Försäkringskassan, Transportstyrelsen och kommunerna, som ansvarar för att besluta om, utfärda, förnya och återkalla EU-funktionshinderskortet respektive EU-parkeringstillståndet. Dialogen kan exempelvis avse tolkningen av uppföljningsresultat, utvecklingen av indikatorer och löpande avstämningar i syfte att skapa en gemensam förståelse för utvecklingen.

För att Myndigheten för delaktighet ska kunna genomföra uppdraget behöver myndigheten ha tillgång till relevant statistik och andra nödvändiga uppgifter. Därför föreslås att Försäkringskassan och Transportstyrelsen får uppgiftsskyldighet gentemot Myndigheten för delaktighet. På begäran av Myndigheten för delaktighet ska myndigheterna lämna de uppgifter som Myndigheten för delaktighet behöver för att fullfölja sitt uppdrag enligt sin instruktion (se avsnitt 10.15 och 11.7). Kommunerna föreslås inte få någon sådan uppgiftsskyldighet.

Samråd ska genomföras med de organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning vid utvecklingen, genomförandet och utvärderingen av EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet. Genom att tillvarata användarnas erfarenheter och synpunkter kan genomförandet och tillgängligheten utvecklas och förbättras. Myndigheten för delaktighet har etablerade kontaktytor med funktionshindersorganisationerna, vilket innebär att nya metoder och processer inte behöver utvecklas och byggas upp från grunden.

Denna uppföljning och utvärdering som följer av EU-direktivets krav utgör en särskild uppgift med ett eget syfte och en egen rättslig grund. Den bör därför inte anses utgöra en del av Myndigheten för delaktighets ordinarie uppföljning av funktionshinderspolitiken eller av de återrapporteringskrav som gäller för de myndigheter som ingår i den funktionshinderspolitiska strategin, även om resultaten kan användas som underlag i dessa sammanhang.

Eftersom uppföljningen och utvärderingen enligt direktivet ska genomföras återkommande och utgör en långsiktig del av genomförandet av EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet, bedömer utredningen att uppgiften bör regleras i Myndigheten för delaktighets instruktion. Detta skapar förutsättningar för kontinuitet, långsiktighet och en samlad nationell uppföljning över tid.

12.5 Personuppgiftsbehandling och sekretess

Bedömning

Myndigheten för delaktighet bedöms ha stöd i befintliga regelverk för den personuppgiftsbehandling som blir nödvändig med anledning av förslagen. Befintligt sekretesskydd bedöms vara tillräckligt för myndighetens hantering med anledning av förslagen.

Personuppgiftsbehandling

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), benämnd EU:s dataskyddsförordning, är direkt tillämplig i alla medlemsstater. Syftet med förordningen är att skydda fysiska personers grundläggande rättigheter och friheter, särskilt deras rätt till skydd för personuppgifter, samtidigt som det fria flödet av personuppgifter inom unionen främjas. Det materiella tillämpningsområdet för EU:s dataskyddsförordning omfattar sådan behandling av personuppgifter som helt eller delvis utförs på automatisk väg samt annan behandling av personuppgifter som ingår i eller kommer att ingå i ett register (artikel 2.1).

För att en behandling av personuppgifter ska vara tillåten krävs att någon av de rättsliga grunder som anges i artikel 6 i EU:s dataskyddsförordning är tillämplig. Av särskilt intresse för myndigheters verksamhet är artikel 6.1 c som gäller när behandlingen är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige samt artikel 6.1 e som gäller när behandlingen är nödvändig

för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning.

Av artikel 5 i EU:s dataskyddsförordning framgår ett antal grundläggande principer som gäller för all behandling av personuppgifter. Sådana uppgifter ska behandlas på ett lagligt, korrekt och öppet sätt. De ska samlas in för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål och inte senare behandlas på ett sätt som är oförenligt med dessa ändamål. Personuppgifterna ska vara korrekta och alla rimliga åtgärder ska vidtas för att felaktiga uppgifter rättas eller raderas. Personuppgifterna ska dessutom vara adekvata, relevanta och inte för omfattande i förhållande till ändamålet. Behandlingen ska ske på ett säkert sätt och inte pågå under längre tid än vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet. Det innebär att någon av de rättsliga grunderna i artikel 6 måste vara tillämplig, samtidigt som samtliga principer i artikel 5 ska följas. EU:s dataskyddsförordning både förutsätter och medger nationella bestämmelser som kompletterar eller föreskriver undantag från förordningens regler. Detta gäller särskilt sådan behandling som sker inom den offentliga sektorn.

Behandling av vissa särskilda kategorier av personuppgifter är som huvudregel förbjuden. Det rör sig om uppgifter som avslöjar ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse eller medlemskap i fackförening, genetiska uppgifter, biometriska uppgifter för att entydigt identifiera en fysisk person, uppgifter om hälsa och uppgifter om en fysisk persons sexualliv eller sexuella läggning (artikel 9.1 i EU:s dataskyddsförordning). Från huvudregeln att dessa särskilda kategorier av personuppgifter inte får behandlas finns flera undantag angivna (artikel 9.2 i EU:s dataskyddsförordning). Sådan behandling är bl.a. tillåten om behandlingen är nödvändig av hänsyn till ett viktigt allmänt intresse, på grundval av unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt, vilken ska stå i proportion till det eftersträvade syftet, vara förenlig med det väsentliga innehållet i rätten till dataskydd och innehålla bestämmelser om lämpliga och särskilda åtgärder för att säkerställa den registrerades grundläggande rättigheter och intressen.

Lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning, förkortad dataskyddslagen, utgör ett komplement till EU:s dataskyddsförordning på en generell nivå. Av 1 kap. 6 § dataskyddslagen följer att om en annan lag eller förord-

ning innehåller någon bestämmelse som avviker från dataskyddslagen så ska bestämmelsen i den andra lagen tillämpas.

Myndigheten för delaktighet saknar en särskild dataskyddsreglering. Den behandling av personuppgifter som myndigheten utför behöver därmed göras med stöd av EU:s dataskyddsförordning och dataskyddslagen. Myndigheten för delaktighet bör kunna behandla personuppgifter med stöd av grunderna rättslig förpliktelse och uppgift av allmänt intresse i artikel 6.1 c och e i EU:s dataskyddsförordning. I 2 kap. 1 § dataskyddslagen anges att personuppgifter får behandlas med stöd av artikel 6.1 c i EU:s dataskyddsförordning, om behandlingen är nödvändig för att den personuppgiftsansvarige ska kunna fullgöra en rättslig förpliktelse som följer av lag eller annan författning, av kollektivavtal eller av beslut som har meddelats med stöd av lag eller annan författning.

Av 2 kap. 2 § dataskyddslagen följer att personuppgifter får behandlas med stöd av artikel 6.1 e i EU:s dataskyddsförordning, om behandlingen är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse som följer av lag eller annan författning, av kollektivavtal eller av beslut som har meddelats med stöd av lag eller annan författning, eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning enligt lag eller annan författning.

Personuppgifter som är hänförliga till de förmåner och särskilda villkor som tjänsteleverantörer ger till målgruppen bör även kunna behandlas med stöd av artikel 6.1 a i EU:s dataskyddsförordning. Detta eftersom det för en tjänsteleverantör är frivilligt att delta i informationstjänsten. Om en tjänsteleverantör lämnar personuppgifter till Myndigheten för delaktighet för att dessa ska ingå i informationstjänsten eller om sådana uppgifter hämtas från tjänsteleverantörens webbplats där uppgifterna redan har offentliggjorts bör det kunna anses att den registrerade lämnar sitt samtycke till att personuppgifter behandlas inom ramen för webbplatsen eller informationstjänsten.

De personuppgifter som bedöms kunna bli aktuella för Myndigheten för delaktighet att behandla är personuppgifter kopplade till tjänsteleverantörer. Det kan t.ex. vara uppgifter om namn, telefonnummer eller annan kontaktinformation. Det kan inte heller uteslutas att en innehavare av ett EU-funktionshinderskort eller ett EU-parkeringstillstånd genom en återkopplingsfunktion lämnar personuppgifter som är nödvändiga för myndigheten att behandla.

Myndigheten för delaktighet bör kunna behandla känsliga personuppgifter med stöd av artikel 9.2 g i EU:s dataskyddsförordning under de förutsättningar som anges i 3 kap. 3 § dataskyddslagen. En innehavare av ett EU-funktionshinderskort eller en annan enskild står inte heller i en beroendeställning till myndigheten. Myndigheten bör därmed även kunna behandla känsliga personuppgifter i de fall den enskilde lämnat sitt uttryckliga samtycke till en sådan behandling i enlighet med artikel 9.2 a i EU:s dataskyddsförordning. Utredningen gör bedömningen att myndigheten med anledning av förslagen sällan kommer att behöva behandla känsliga personuppgifter, men att det inte kan uteslutas. Om myndigheten i samband med sitt uppföljningsuppdrag har behov av att få uppgifter från Försäkringskassan eller Transportstyrelsen i annan form än som avidentifierad statistik, förutsätts att sådana uppgifter lämnas ut pseudonymiserade eller krypterade. Enligt artikel 4.5 i EU:s dataskyddsförordning är pseudonymisering en behandling av personuppgifter som innebär att de inte längre kan tillskrivas en specifik registrerad utan att kompletterande uppgifter används. Detta under förutsättning att kompletterande uppgifter förvaras separat och är föremål för tekniska och organisatoriska åtgärder som säkerställer att personuppgifterna inte tillskrivs en identifierad eller identifierbar fysisk person. För pseudonymisering bör det alltså krävas att all information som direkt kan identifiera en person, t.ex. namn eller personnummer, ersätts med pseudonymer. Utöver detta bör det krävas att annan information som kan användas för att indirekt identifiera personen hanteras så att en sådan identifiering inte längre är möjlig. Variabler som rör exempelvis kön, bostadsort och diagnos kan alltså behöva tas bort, om de möjliggör s.k. bakvägsidentifiering. Enligt EU-domstolen behöver en personuppgiftsansvarig som tar emot pseudonymiserade personuppgifter och som saknar rimliga eller lagliga medel för att identifiera de registrerade inte tillämpa EU:s dataskyddsförordning (EDPS v SRB-målet [C-413/23 P]). Det innebär att de pseudonymiserade uppgifter som lämnas till Myndigheten för delaktighet under sådana omständigheter inte är att anse som personuppgifter i den mening som avses i EU:s dataskyddsförordning.

Utredningen gör bedömningen att Myndigheten för delaktighet har stöd i EU:s dataskyddsförordning och dataskyddslagen för den behandling av personuppgifter som föranleds av förslagen.

Sekretess

Bestämmelser om sekretess för uppgifter hos myndigheter finns i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL. Hos Myndigheten för delaktighet gäller sekretess i ärenden om ledarhund för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs (26 kap. 14 § OSL).

Myndigheten för delaktighet omfattas även av den generella sekretessen i 21 kap. 1 och 3 §§ OSL som gäller för myndigheter. Av 21 kap. 1 § OSL följer att sekretess gäller för uppgift som rör en enskilds hälsa eller sexualliv, såsom uppgifter om sjukdomar, missbruk, sexuell läggning, könsbyte, sexualbrott eller annan liknande uppgift, om det måste antas att den enskilde eller någon närstående till denne kommer att lida betydande men om uppgiften röjs. Vidare gäller hos myndigheten sekretess för uppgift om en enskilds bostadsadress eller annan jämförbar uppgift som kan lämna upplysning om var den enskilde bor stadigvarande eller tillfälligt, den enskildes telefonnummer, e-postadress eller annan jämförbar uppgift som kan användas för att komma i kontakt med denne samt för motsvarande uppgifter om den enskildes anhöriga, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne kan komma att utsättas för hot eller våld eller lida annat allvarligt men om uppgiften röjs (21 kap. 3 § OSL).

Utredningen föreslår att Myndigheten för delaktighet genom införlivandet av EU-direktiv 2024/2841 inte får några uppgifter som innebär ärendehandläggning i individärenden. Vid handläggning behöver typiskt sett ett antal olika underlag behandlas för att en myndighet ska kunna fatta beslut i ärendet. Gäller handläggningen individärenden finns risk för att myndigheten behöver behandla uppgifter som kan anses vara integritetskänsliga för den enskilde och som därför bör ha ett särskilt sekretesskydd. Någon sådan handläggning kommer dock myndigheten inte att behöva utföra med anledning av förslagen som lämnas.

Utredningen gör bedömningen att det i arbetet med en nationell webbplats och en informationstjänst inte torde inkomma uppgifter som behöver skyddas av en särskild sekretess. Det är frivilligt för en tjänsteleverantör att lämna uppgifter till informationstjänsten. Utredningen bedömer att de uppgifter som en tjänsteleverantör lämnar i

många fall redan kommer att vara publicerade på respektive tjänsteleverantörs webbplats eller liknande, och därmed vara offentliggjorda och inte behöva ytterligare skydd.

Myndigheten för delaktighets arbete med uppföljning och utvärdering av EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet bör inte heller medföra att personuppgifter eller uppgifter som behöver skyddas av sekretess kommer att hanteras hos myndigheten. Det kan förekomma att avidentifierade personuppgifter hanteras i samband med en särskild uppföljning. Även uppgifter som har pseudonymiserats och försetts med löpnummer är att betrakta som personuppgifter om det finns en kodnyckel som gör det möjligt att koppla ett löpnummer till en enskild. Om Försäkringskassan eller Transportstyrelsen skulle komma att lämna ut pseudonymiserade personuppgifter till Myndigheten för delaktighet förutsätts att en eventuell kodnyckel inte finns tillgänglig för Myndigheten för delaktighet.

Det är dock möjligt att Myndigheten för delaktighet på annat sätt får in känsliga personuppgifter och uppgifter som är integritetskänsliga. Så bör dock kunna vara fallet i myndighetens verksamhet redan i dag.

Mot denna bakgrund bedömer utredningen att det befintliga sekretesskyddet som finns för uppgifter som rör en enskild genom 21 kap. 1 och 3 §§ OSL bör vara tillräckligt för den hantering som kan bli nödvändig med anledning av förslagen som lämnas.

13 Integritetsanalys

Bedömning

Den personuppgiftsbehandling som möjliggörs genom förslagen i detta betänkande utgör en proportionerlig inskränkning av det skydd för den personliga integriteten som finns i regeringsformen, den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna samt Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Förslagen bedöms vara förenliga med kravet på proportionalitet i EU:s dataskyddsförordning.

Utgångspunkter för bedömningen av förslagens påverkan på den personliga integriteten och proportionalitet

Genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2024/2841 av den 23 oktober 2024 om inrättande av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning införs ett nytt EU-funktionshinderskort och ett EU-parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning. Förmånstagare enligt EU-direktiv 2024/2841 är unionsmedborgare och deras familjemedlemmar. Genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2024/2842 av den 23 oktober 2024 om utvidgning av direktiv (EU) 2024/2841 till att omfatta tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i en medlemsstat inkluderas även tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i en medlemsstat. För att införliva dessa två EU-direktiv i svensk rätt föreslår utredningen ny författning och ett antal författningsändringar.

En ny lag och förordning om EU-funktionshinderskort föreslås som ger Försäkringskassan i uppdrag att handlägga ansökningar om

funktionshinderskort och utfärda dessa. Försäkringskassan ska även hålla ett nationellt register med uppgifter om återkallade funktionshinderskort (se avsnitt 10). Ansvaret för EU-parkeringstillstånd föreslås delas mellan kommunerna och Transportstyrelsen. Kommunerna föreslås fortsätta att handlägga ansökningar om parkeringstillstånd och fatta beslut om dessa. Transportstyrelsen föreslås få ansvar för att tillverka och distribuera EU-parkeringstillstånd samt för att hålla ett nationellt register med uppgifter om återkallade parkeringstillstånd (se avsnitt 11). EU-direktiv 2024/2841 anger att en nationell webbplats med information om de förmåner och tjänster som tjänsteleverantörer tillhandahåller ska tas fram. Myndigheten för delaktighet föreslås få ansvar för att hålla en sådan webbplats (se avsnitt 12).

Av artikel 7 och 8 i EU-direktiv 2024/2841 framgår att vid införandet av EU-funktionshinderskort och EU-parkeringstillstånd ska beaktas Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), här benämnd EU:s dataskyddsförordning. Det anges vidare i direktivet att medlemsstaterna ska säkerställa säkerheten, integriteten, äktheten och konfidentialiteten med avseende på de personuppgifter som samlas in och lagras vid tillämpningen av direktivet.

Den personuppgiftsbehandling som blir nödvändig för Försäkringskassan för att besluta och utfärda EU-funktionshinderskort och för Transportstyrelsen för att framställa och distribuera EU-parkeringstillstånd innebär att uppgifter som utgör känsliga personuppgifter om hälsa kommer att behöva behandlas, eftersom en förutsättning för rätten till ett funktionshinderskort eller ett parkeringstillstånd är att den enskilde har en funktionsnedsättning. Hanteringen inbegriper även behandling av personuppgifter om barn och andra särskilt skyddsvärda individer. Även uppgifter om lagöverträdelser kan komma att behandlas i samband med Försäkringskassans och Transportstyrelsens uppdrag att stödja arbetet med tillsyn och efterlevnad genom att utbyta information om allvarligt eller systematiskt missbruk av EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet med andra medlemsstater. Den behandling som blir nödvändig kan sammantaget medföra ett betydande intrång i den enskildes personliga integritet. Det är därför nödvändigt att noga

bedöma hur de föreslagna författningsändringarna, både enskilt och sammantaget, förhåller sig till de regelverk som syftar till att värna om den personliga integriteten. I det följande redovisas utredningens samlade överväganden i fråga om förslagens risker för den personliga integriteten, integritetsstärkande åtgärder, behovet av de föreslagna författningsändringarna och proportionalitet liksom förslagens förenlighet med EU:s dataskyddsförordning samt de begränsningar i annan reglering till skydd för enskildas personliga integritet som förslagen innebär. Vissa faktorer har i tidigare lagstiftningssammanhang ansetts särskilt viktiga att ta hänsyn till när det gäller att bedöma integritetskänsligheten vid behandling av personuppgifter. Det gäller arten av personuppgifter som samlas in och registreras, varför detta görs, hur och av vem uppgifterna används samt mängden uppgifter som samlas på ett och samma ställe eller som på något annat sätt är tillgängliga för bearbetningar och sammanställningar. Även rådande samhällsvärderingar påverkar vad som kan uppfattas som ett integritetsintrång och kan därmed ha viss påverkan på vilken reglering och begränsning av behandlingen av personuppgifter som är nödvändig för att skydda den personliga integriteten (se t.ex. prop. 2005/06:173 s. 15 och prop. 2022/23:34 s. 162).

Rättslig grund för behandling med anledning av förslagen

EU:s dataskyddsförordning är den generella regleringen av personuppgiftsbehandling inom unionen. Av förordningen framgår ett antal grundläggande principer som gäller för all behandling av personuppgifter. Personuppgifter ska enligt artikel 5 behandlas på ett lagligt, korrekt och öppet sätt och de ska samlas in för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål och inte senare behandlas på ett sätt som är oförenligt med dessa ändamål. Personuppgifterna ska vara korrekta, och alla rimliga åtgärder ska vidtas för att felaktiga uppgifter rättas eller raderas. Personuppgifterna ska dessutom vara adekvata, relevanta och inte för omfattande i förhållande till ändamålet. Barns personuppgifter förtjänar enligt skäl 38 i EU:s dataskyddsförordning ett särskilt skydd. EU:s dataskyddsförordning ska inte tillämpas på behandling av personuppgifter som behöriga myndigheter utför i syfte att förebygga, förhindra, utreda, avslöja eller lagföra brott eller verkställa straffrättsliga påföljder, i vilket

även ingår att skydda mot samt förebygga och förhindra hot mot den allmänna säkerheten (artikel 2.2 d). EU:s dataskyddsförordning kompletteras på nationell nivå av lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning, förkortad dataskyddslagen, och förordningen (2018:219) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning. Dataskyddslagen innehåller bestämmelser som kompletterar EU:s dataskyddsförordning på ett generellt plan i svensk rätt. Inom ramen för det utrymme som EU:s dataskyddsförordning ger regleras i lagen bl.a. frågor om rättslig grund för behandling av personuppgifter och särskilda kategorier av personuppgifter. Dataskyddslagen är subsidiär i förhållande till annan lag eller förordning (1 kap. 6 §). Det gör det möjligt att ha avvikande bestämmelser i andra författningar.

Vid behandling av personuppgifter inom socialtjänsten gäller lagen (2001:454) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten, förkortad SoLPuL, och förordningen (2001:637) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten, förkortad SoLPuF. Enligt 6 § SoLPuL gäller att personuppgifter får behandlas bara om behandlingen är nödvändig för att arbetsuppgifter inom socialtjänsten ska kunna utföras. Personuppgifter får dock behandlas för uppgiftsutlämnande som föreskrivs i lag eller förordning. Av 12 § första stycket punkt 5 SoLPuF framgår att kommunerna får behandla personuppgifter för handläggning av ärenden om tillstånd till parkering för rörelsehindrade. Det framgår vidare av bestämmelsens andra stycke att en kommunal myndighet inte får behandla andra känsliga personuppgifter än uppgifter som rör hälsa.

Försäkringskassans behandling av personuppgifter vid verksamhet som avser socialförsäkringsförmåner görs med stöd av 114 kap. socialförsäkringsbalken, förkortad SFB. Försäkringskassans behandling av personuppgifter med anledning av EU-funktionshinderskort föreslås regleras i den nya lagen om EU-funktionshinderskort.

Behandling av personuppgifter hos Transportstyrelsen sker med stöd av vägtrafikdatalagen (2019:369) förkortad VTDL, vägtrafikdataförordningen (2019:382), förkortad VTDF, och dataskyddslagen. Ett antal ändringar och förtydliganden föreslås göras i vägtrafikdatalagen och vägtrafikdataförordningen med anledning av Transportstyrelsens föreslagna hantering av EU-parkeringstillstånd.

Myndigheten för delaktighet saknar registerlagstiftning. Behandling av personuppgifter hos myndigheten sker i dag med stöd av EU:s dataskyddsförordning och dataskyddslagen.

Det får göras begränsningar i skyddet för den personliga integriteten

Regler till skydd mot intrång i den personliga integriteten finns i bl.a. regeringsformen, olika internationella rättsakter, EU:s dataskyddsförordning och sekretesslagstiftningen. Den enskilde är skyddad mot betydande intrång i den personliga integriteten och har en rätt till respekt för sitt privatliv. I de fall en myndighet vill behandla personuppgifter måste myndigheten beakta dessa rättigheter.

Som framgår av avsnitt 10.2.1 och 11.4.7 bedömer utredningen att det inte kan uteslutas att Försäkringskassans och Transportstyrelsens personuppgiftsbehandling, med hänsyn till uppgifternas karaktär och den stora mängden uppgifter som behöver behandlas, i vissa fall kan innebära ett sådant betydande intrång i den personliga integriteten som avses i 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen, förkortad RF. En sådan risk bedöms dock inte uppstå med anledning av Myndigheten för delaktighets nya uppdrag (avsnitt 12.4). Rätten till skydd för den personliga integriteten enligt regeringsformen är inte absolut utan kan inskränkas genom lag. Begränsningar får endast göras för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle och får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett begränsningen, och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar (2 kap. 21 § RF).

Enligt artikel 8.2 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, här benämnd Europakonventionen, får rätten till skydd för privatlivet inte inskränkas annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt med hänsyn till den nationella säkerheten, den allmänna säkerheten, landets ekonomiska välstånd eller till förebyggande av oordning eller brott eller skydd för hälsa eller moral eller för andra personers fri- och rättigheter.

I artiklarna 3, 7 och 8 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (2010/C 83/02), här benämnd EU:s rättighetsstadga, slås det fast att var och en har rätt till fysisk och mental

integritet, respekt för sitt privat- och familjeliv, sin bostad och sina kommunikationer samt skydd av de personuppgifter som rör honom eller henne. Även i EU:s rättighetsstadga är utgångspunkten att en inskränkning endast får göras i lag och måste vara förenlig med det väsentliga innehållet i de rättigheter och friheter som erkänns i stadgan. Begränsningar får med beaktande av proportionalitetsprincipen endast göras om de är nödvändiga och faktiskt svarar mot mål av allmänt samhällsintresse som erkänns av unionen eller behovet av skydd för andra människors rättigheter och friheter (artikel 52.1).

EU:s dataskyddsförordning förutsätter också att proportionalitetsbedömningar görs vid behandling av personuppgifter. Det anges att de rättsliga grunderna rättslig förpliktelse (artikel 6.1 c) och uppgift av allmänt intresse (artikel 6.1 e) måste vara proportionerliga mot det legitima mål som eftersträvas (artikel 6.3 andra stycket). Behandling av känsliga personuppgifter enligt artikel 9.2 g är endast tillåten om behandlingen står i proportion till det eftersträvade syftet. Rätten till skydd för den personliga integriteten måste vidare, enligt skälen i EU:s dataskyddsförordning förstås utifrån sin uppgift i samhället och vägas mot andra grundläggande rättigheter utifrån proportionalitetsprincipen (skäl 4).

Ovanstående villkor innebär bl.a. att det vid en begränsning i skyddet för den personliga integriteten ska göras en proportionalitetsbedömning där integritetsriskerna med personuppgiftsbehandlingen vägs mot fördelarna med behandlingen. I detta ingår att bedöma om behandlingen av personuppgifterna är nödvändig utifrån det avsedda ändamålet med behandlingen och om det finns alternativ som är mindre integritetskänsliga. Den nytta som den utökade personuppgiftsbehandlingen innebär måste med andra ord stå i proportion till integritetsskyddsintresset för de personer som berörs av den ökade spridningen av personuppgifter som en utökad behandling medför. Till grund för proportionalitetsbedömningen är det nödvändigt att närmare kartlägga riskerna för intrång i den personliga integriteten. Genom att det införs skyddsåtgärder kan behovet av personuppgiftsbehandling balanseras mot intresset av att värna den personliga integriteten.

Behov av behandling av personuppgifter

EU-direktiv 2024/2841 och EU-direktiv 2024/2842 förutsätter att personuppgifter och känsliga personuppgifter om hälsa behandlas vid ansökan och beslut om det nya EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet. Det kan inte heller uteslutas att andra känsliga personuppgifter kan behöva behandlas, t.ex. om dessa lämnas till myndigheten av den enskilde själv. Andra känsliga personuppgifter än uppgifter om hälsa eller uppgifter om lagöverträdelser kan även vara nödvändiga att behandla vid kontroll av ett ärende. Uppgifter om lagöverträdelser kan vidare behöva behandlas inom ramen för det informationsutbyte med andra medlemsstater som Försäkringskassan och Transportstyrelsen ansvarar för som avser allvarliga och systematiska fall av missbruk.

Personuppgifter i form av personnummer och samordningsnummer kommer behöva behandlas av Försäkringskassan och Transportstyrelsen vid utfärdande av EU-funktionshinderskort respektive EU-parkeringstillstånd.

Eftersom både ett funktionshinderskort och ett parkeringstillstånd kan beviljas för ett barn kommer det vara nödvändigt att behandla även barns personuppgifter och känsliga personuppgifter.

De personuppgifter som Försäkringskassan kommer att behandla utgörs främst av uppgifter som den enskilde lämnar i sin ansökan och som är nödvändiga för att bedöma rätten till ett EU-funktionshinderskort. Transportstyrelsen kommer att behandla de uppgifter som kommunerna lämnat till myndigheten och som är nödvändiga för att utfärda EU-parkeringstillstånd. För den enskilde är det frivilligt att ansöka om ett funktionshinderskort eller ett parkeringstillstånd.

Försäkringskassan och Transportstyrelsen föreslås hålla de nationella register med återkallade funktionshinderskort respektive parkeringstillstånd som krävs enligt EU-direktiv 2024/2841. Uppgifter om återkallelse ska även överföras till EU-kommissionen som kommer att hålla ett EU-gemensamt register. Det finns ett antal anledningar till att ett funktionshinderskort respektive ett parkeringstillstånd kan komma att återkallas, detta inkluderar bl.a. missbruk av funktionshinderskortet eller att ett parkeringstillstånd inte används på föreskrivet sätt. Vid en återkallelse av ett EU-funktionshinderskort eller ett EU-parkeringstillstånd är det inte frivilligt för den enskilde att förekomma i registret.

Den nationella webbplats som varje medlemsstat ska hålla enligt EU-direktiv 2024/2841 kan också innebära att personuppgifter behöver behandlas. Myndigheten för delaktighet föreslås bli ansvarig för att hålla en sådan webbplats (avsnitt 12.2 och 12.3). Den personuppgiftsbehandling som kan bli nödvändig i verksamhet med en nationell webbplats och informationstjänst är behandling av personuppgifter som tillhör en tjänsteleverantör som ger förmåner och särskilda villkor till personer med funktionsnedsättning. De uppgifter som kan komma att behandlas bör främst utgöras av kontaktuppgifter, t.ex. namn och telefonnummer.

Myndigheten för delaktighet föreslås också få ett uppföljningsuppdrag vilket innebär att uppgifter om hälsa och funktionsnedsättning kan behöva behandlas (avsnitt 12.4). Försäkringskassan och Transportstyrelsen föreslås få en uppgiftsskyldighet till myndigheten som avser uppgifter som myndigheten behöver för sin uppföljning (se avsnitt 10.15.1 och 11.5.1). I de flesta fall bör det främst vara avidentifierad statistik som Myndigheten för delaktighet har behov av att behandla. Det kan dock inte uteslutas att myndigheten har behov av att även behandla uppgifter på en mer detaljerad nivå. Om personuppgifter lämnas förutsätts att dessa är pseudonymiserade på sätt som gör att Myndigheten för delaktighet saknar möjlighet att återidentifiera individer eller att uppgifter är på annat sätt behandlade så att uppgifterna inte kommer att utgöra personuppgifter hos myndigheten (se avsnitt 10.15.1, 11.5.1 och 12.5).

Integritetsrisker med anledning av förslagen

Förslaget om EU-funktionshinderskort innebär en omfattande behandling av personuppgifter hos Försäkringskassan. Många av de som ansöker om funktionshinderskort bedöms ha andra ärenden hos Försäkringskassan som i vissa fall även utgör grund för rätten till EU-funktionshinderskortet. Även hos Transportstyrelsen innebär förslaget om EU-parkeringstillstånd att ett större antal personuppgifter kommer att behöva behandlas.

När stora mängder personuppgifter samlas på ett sådant sätt att informationen kan sammanställas och systematiseras, ges möjlighet till kontroll över och kartläggning av individer. Även personuppgifter som normalt uppfattas som relativt harmlösa eller är av mindre känslig

karaktär kan tillsammans skapa en integritetskänslig sammanställning av uppgifter om en person.

De personuppgifter som Försäkringskassan kommer att behandla utgörs främst av uppgifter som den enskilde lämnar i sin ansökan. Transportstyrelsen kommer behandla de uppgifter som kommunerna lämnat till myndigheten och som är nödvändiga för att framställa och distribuera EU-parkeringstillstånd. Både Försäkringskassan och Transportstyrelsen kommer även behandla personuppgifter för att hålla nationella register om återkallelse av funktionshinderskort respektive parkeringstillstånd. Eftersom en förutsättning för att få ett EU-funktionshinderskort eller ett EU-parkeringstillstånd är att den enskilde har en funktionsnedsättning, innebär detta att myndigheterna kommer behöva behandla en stor mängd känsliga personuppgifter om hälsa.

Personuppgifter som hänför sig till EU-funktionshinderskort eller EU-parkeringstillstånd bör behöva behandlas åtminstone under funktionshinderskortets respektive tillståndets giltighetstid. Det innebär att personuppgifter som är hänförliga till EU-funktionshinderskortet behöver behandlas under åtminstone 10 år och att personuppgifter som är hänförliga till EU-parkeringstillståndet behöver behandlas under åtminstone 5 år (se avsnitt 10.10 och 11.5.2).

Det föreslås att kommunerna ska lämna uppgifter till Transportstyrelsen för utfärdande av EU-parkeringstillstånd. Försäkringskassan och Transportstyrelsen ska vidare lämna information till andra medlemsstater om allvarliga och systematiska fall av missbruk av EU-funktionshinderskortet respektive EU-parkeringstillståndet. Försäkringskassan och Transportstyrelsen ska även lämna uppgifter från de nationella registren om återkallelse till kommissionen. När personuppgifter delas mellan flera myndigheter och aktörer finns alltid risker. Ett utlämnande av personuppgifter medför att fler personuppgiftsansvariga och enskilda användare får åtkomst till uppgifterna. En stor spridning av personuppgifter utgör i sig, särskilt när det rör sig om känsliga personuppgifter, en integritetsrisk. Ju fler personer som kan ta del av uppgifterna desto större blir riskerna för otillåten och kränkande hantering.

Vid behandling av personuppgifter finns alltid risk för dataintrång och obehörig spridning av personuppgifter. Det finns också en risk att myndighetens personal eller användare av it-systemen kan ta del av mer information än vad de behöver för att kunna utföra sina arbets-

uppgifter, vilket också ökar risken för otillåten behandling, obehörigt röjande och andra former av missbruk. Behandling av personnummer och andra personuppgifter som direkt kan hänföras till den enskilde kan utgöra en integritetsrisk eftersom det möjliggör samkörning av uppgifter.

Grupper med behov av särskilt skydd

Det finns särskilt stora risker för personer med skyddade personuppgifter och personer som i övrigt är utsatta för våld eller förtryck. Spridning av uppgifter när det gäller sådana personer kan få förödande konsekvenser.

Barns personuppgifter förtjänar också särskilt skydd, eftersom barn kan vara mindre medvetna om risker, följder och skyddsåtgärder samt om sina rättigheter när det gäller behandling av personuppgifter (skäl 38 i EU:s dataskyddsförordning).

Även personer med vissa kognitiva funktionsnedsättningar, bl.a. med psykisk sjukdom och äldre personer, anses särskilt sårbara (jfr Artikel 29-gruppens riktlinjer om konsekvensbedömning avseende dataskydd och fastställande av huruvida behandlingen ”sannolikt leder till en hög risk” i den mening som avses i förordning 2016/679, 2017, s. 11 och 12).

Risk för personuppgiftsincidenter

Det finns risk för att Försäkringskassan, Transportstyrelsen, kommunen eller Myndigheten för delaktighet genom en personuppgiftsincident förlorar kontrollen över uppgifterna. Vid förlorad kontroll över uppgifterna skulle de kunna hamna i utomståendes händer och användas för exempelvis negativ särbehandling, övervakning, kartläggning av enskildas personliga förhållanden eller för att utsätta de registrerade för fara eller kränkningar. Vid förlorad kontroll över uppgifterna skulle hälsouppgifter exempelvis kunna vidarebefordras till någon som använder dem för att selektera bort personer med vissa hälsotillstånd i anställningsprocesser eller liknande.

Skyddsåtgärder som minskar riskerna

Försäkringskassan

Riskerna med behandlingen av personuppgifter kan begränsas genom olika skyddsåtgärder. En grundläggande begränsning av all personuppgiftsbehandling är fastställande av ändamål för behandlingen. Försäkringskassan föreslås i lagen om EU-funktionshinderskort få behandla personuppgifter om det är nödvändigt för att handlägga, utfärda, kontrollera och återkalla funktionshinderskort, och för att hålla ett nationellt register med uppgifter om återkallade funktionshinderskort i enlighet med unionsrätten (22 §). Känsliga personuppgifter föreslås endast få behandlas om det är nödvändigt för ändamålet med behandlingen (25 §). Sökningar föreslås inte få utföras i syfte att få fram ett urval av personer grundat på känsliga personuppgifter. För primära ändamål och för att fullgöra ett utlämnande föreslås dock sökningar få utföras grundat på känsliga personuppgifter om hälsa (26 §). Sökbegränsningen innebär att Försäkringskassan i de flesta fall är förhindrad att göra sökningar i syfte att få fram urval av personer grundat på känsliga personuppgifter. Bestämmelsen säkerställer att endast sådana personuppgifter som myndigheten har behov av används för att sammanställa urval. Genom förslag om begränsad tillgång till personuppgifter (28 §) säkerställs ett aktivt arbete med behörighetsstyrning. Endast den begränsade krets av medarbetare som arbetar med ärenden om EU-funktionshinderskort bör normalt få ta del av de personuppgifter som behandlas. Ett krav på att åtkomsten regelbundet ska kontrolleras och följas upp (28 §) avser att skapa förutsättningar för tidig upptäckt av och möjlighet att förebygga missbruk av behörigheter, intrång och andra säkerhetsrisker. Personuppgifter föreslås vidare bara få lämnas ut genom direktåtkomst om detta reglerats i lag eller förordning. Myndigheten föreslås i övrigt bara få lämna ut personuppgifter elektroniskt om detta inte är olämpligt (26 §).

En ny sekretessbestämmelse föreslås också i offentlighets- och sekretesslagen, förkortad OSL, till skydd för uppgifter om en enskilds hälsotillstånd och andra personliga förhållanden i verksamhet som avser EU-funktionshinderskortet (28 kap. 4 c § OSL).

Transportstyrelsen

Personuppgifter föreslås få behandlas i Transportstyrelsens verksamhet som rör tillstånd om det är nödvändigt för att hantera frågor om parkeringstillstånd för rörelsehindrade (2 kap. 11 § VTDL). Det föreslås regleras i 8 a § trafikförordningen (1998:1276) att kommunerna ska lämna uppgifter till Transportstyrelsen om kommunens beslut att bevilja respektive att återkalla ett parkeringstillstånd för rörelsehindrade. De uppgifter som kommunen då ska lämna är sådana uppgifter som är nödvändiga för att Transportstyrelsen ska kunna framställa och distribuera ett parkeringstillstånd respektive rapportera uppgift om återkallelse till EU-kommissionen.

Transportstyrelsens behandling av känsliga personuppgifter regleras i 3 kap. 3 § dataskyddslagen, som begränsar när behandling av personuppgifter för ett viktigt allmänt intresse får göras.

I vägtrafikdatalagen finns ett sökförbud för Transportstyrelsen som anger att sökningar inte får utföras i syfte att få fram ett urval av personer grundat på känsliga personuppgifter (2 kap. 21 § VTDL). Vidare regleras att tillgången till personuppgifter ska begränsas till vad var och en behöver för att kunna fullgöra sina arbetsuppgifter (2 kap. 20 § VTDL).

Personuppgifter får vidare behandlas i Transportstyrelsens verksamhet enligt de ändamål för personuppgiftsbehandling som anges i lagen (2 kap. 1 och 11 §§ VTDL).

Det nationella registret över återkallade EU-parkeringstillstånd föreslås föras i vägtrafikregistret. I bilaga 3 till vägtrafikdataförordningen föreslås med anledning av detta att det för parkeringstillstånd för rörelsehindrade, utöver personnummer och samordningsnummer, ska få behandlas uppgifter om slag av tillstånd, serienummer på parkeringstillståndet, giltighetstid och uppgift om återkallelse i vägtrafikregistret.

En ny sekretessbestämmelse föreslås också till skydd för uppgifter om en enskilds hälsotillstånd och andra personliga förhållanden i verksamhet som avser EU-parkeringstillståndet (29 kap. 7 a § OSL).

Kommunerna

Kommunerna hanterar redan i dag ärenden om parkeringstillstånd för rörelsehindrade. Det föreslås ingen ändring i kommunernas ärendehantering och beslut, däremot föreslås att Transportstyrelsen ska framställa och distribuera EU-parkeringstillstånden. En ny uppgift för kommunerna blir därför att lämna den information som Transportstyrelsen behöver för att kunna göra detta samt för att hålla ett nationellt register om återkallade EU-parkeringstillstånd. En uppgiftsskyldighet föreslås därför för kommunerna (8 a § trafikförordningen). Av 12 § 5 SoLPuL framgår att kommunerna får behandla personuppgifter för handläggning av ärenden om tillstånd till parkering för rörelsehindrade. Det framgår vidare av samma bestämmelse att en kommunal myndighet inte får behandla andra sådana känsliga personuppgifter än uppgifter som rör hälsa. Kommunerna har stöd för sitt utlämnande genom 6 § SoLPuL som anger att personuppgifter får behandlas för uppgiftsutlämnande som föreskrivs i lag eller förordning. Av 15 § SoLPuF framgår att kommunen vid handläggning av ärenden om tillstånd till parkering för rörelsehindrade endast får använda uppgifter om namn eller uppgifter om person-, samordnings- eller ärendenummer som sökbegrepp vid sökning efter uppgifter eller i samband med sammanställningar.

Uppgifter som behandlas hos kommunerna i samband med ärenden om tillstånd till parkering för rörelsehindrade skyddas av sekretess enligt 26 kap. 1 § OSL.

Myndigheten för delaktighet

Som angivits ovan har Myndigheten för delaktighet ingen egen registerlag. Utredningen bedömer att myndigheten sällan kommer behöva behandla känsliga personuppgifter med anledning av förslagen. De personuppgifter som lämnas till myndigheten i samband med den nationella webbplatsen och informationstjänsten bör i många fall kunna behandlas med stöd av artikel 6.1 a i EU:s dataskyddsförordning, då den registrerade får anses ha lämnat sitt samtycke till att dennes personuppgifter behandlas på webbplatsen och i informationstjänsten. Personuppgiftsbehandling bör i dessa fall även kunna ske med stöd i de rättsliga grunderna rättslig förpliktelse och uppgift av allmänt intresse (artikel 6.1 c och e i EU:s dataskyddsförordning

samt 2 kap. 1 och 2 §§ dataskyddslagen). Behöver känsliga personuppgifter behandlas i myndighetens verksamhet får detta göras med stöd av den enskildes uttryckliga samtycke enligt artikel 9.2 a i EU:s dataskyddsförordning eller med stöd av 3 kap. 3 § dataskyddslagen.

Uppgifter som behandlas hos Myndigheten för delaktighet med anledning av förslagen kommer att skyddas av de myndighetsgenerella bestämmelserna om sekretess som finns i 21 kap. 1 och 3 §§ OSL.

Registrerades rättigheter respekteras

Utöver de skyddsåtgärder och övriga bestämmelser i integritetshöjande syfte som föreslås, ger de krav som följer av den allmänna dataskyddsregleringen ett gott skydd vid den föreslagna personuppgiftsbehandlingen.

EU:s dataskyddsförordning föreskriver ett antal rättigheter för den registrerade och motsvarande skyldigheter för den personuppgiftsansvarige. Den registrerade har t.ex. rätt att få omfattande information från den personuppgiftsansvarige (artiklarna 12–14). Den registrerade kan också begära registerutdrag med information om bl.a. vilka uppgifter som behandlas om honom eller henne (artikel 15). Vidare finns möjlighet för den registrerade att få felaktiga personuppgifter som rör honom eller henne rättade och att under vissa förutsättningar få uppgifterna raderade eller åtminstone få behandlingen begränsad (artiklarna 16–18). Rätten till radering är dock begränsad vid behandling som sker med stöd av grunderna i artikel 6.1 c och e (rättslig förpliktelse och uppgift av allmänt intresse eller som ett led i myndighetsutövning).

En central skyddsbestämmelse är kravet i artikel 24 i EU:s dataskyddsförordning på att den personuppgiftsansvarige ska vidta lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder för att säkerställa och kunna visa att behandlingen sker i enlighet med EU:s dataskyddsförordning. Kravet på inbyggt dataskydd och dataskydd som standard samt krav på att vidta lämpliga tekniska och organisatoriska skyddsåtgärder för att säkerställa en lämplig säkerhetsnivå följer också av artiklarna 25 och 32 i EU:s dataskyddsförordning.

Både den föreslagna och den befintliga sekretessregleringen utgör också en betydelsefull skyddsåtgärd i syfte att minska spridningsrisken för personuppgifterna.

Slutlig proportionalitets- och nödvändighetsbedömning

Förslagen innebär att personuppgifter och känsliga personuppgifter kommer vara nödvändiga att behandla. Detta inkluderar även personuppgifter som rör barn. Även uppgifter om lagöverträdelser kan behöva behandlas. En förutsättning för att EU-funktionshinderskort och EU-parkeringstillstånd ska kunna utfärdas är att uppgifter om hälsa och funktionsnedsättning behandlas. Det kan inte uteslutas att en sådan behandling hos Försäkringskassan eller Transportstyrelsen kan komma att utgöra ett betydande intrång i den personliga integriteten enligt 2 kap. 6 § RF.

Syftet med bestämmelserna i EU-direktiv 2024/2841 om EU-funktionshinderskort och EU-parkeringstillstånd är att främja fri rörlighet för personer med funktionsnedsättning och underlätta vistelser för personer med funktionsnedsättning i en annan medlemsstat än den där de är bosatta. Den enskilde ska ges lika tillgång till särskilda villkor och positiv särbehandling samt lika villkor till parkering och parkeringsmöjligheter. Syftet med nationella register med återkallade EU-funktionshinderskort och EU-parkeringstillstånd är att förhindra fusk och missbruk av dessa och på så sätt också öka det ömsesidiga förtroendet mellan medlemsstaterna.

Utredningen bedömer att förslagen sammantaget inte skapar större risker för intrång i den personliga integriteten än vad som är proportionerligt och motiverat med hänsyn till vad förslagen kan förväntas uppnå i form av förbättrade förutsättningar för personer med funktionsnedsättning. De inskränkningar i skyddet av den personliga integriteten som förslagen sammantaget ger är enligt utredningen motiverade och proportionerliga. Det är för den enskilde frivilligt att ansöka om ett funktionshinderskort eller ett parkeringstillstånd vilket i viss mån begränsar integritetsintrånget. Det föreslås även ett antal skyddsåtgärder och nya sekretessbestämmelser som tillsammans med befintliga skyddsåtgärder och sekretessbestämmelser bedöms utgöra ett gott skydd för enskildas personuppgifter.

Utredningen bedömer därför att den personuppgiftsbehandling som möjliggörs genom förslagen i detta betänkande utgör en proportionerlig inskränkning av det skydd för den personliga integriteten som finns i regeringsformen, den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna samt Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Förslagen bedöms vara förenliga med kravet på proportionalitet i EU:s dataskyddsförordning.

14 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Förslag

Förslagen ska träda i kraft den 5 juni 2028.

I lagen om nämnder för vissa trafikfrågor ska beslut om parkeringstillstånd för rörelsehindrade som har meddelats före ikraftträdandet överklagas enligt 6 §.

Ikraftträdande

Av både EU-direktiv 2024/2841 och EU-direktiv 2024/2842 framgår att medlemsstaterna senast den 5 juni 2027 ska anta och offentliggöra de bestämmelser i lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa direktiven. Medlemsstaterna ska vidare tillämpa dessa bestämmelser från och med den 5 juni 2028. Av det skälet föreslår utredningen att samtliga förslag ska träda i kraft den 5 juni 2028.

Övergångsbestämmelser

Förslaget i 7 § lagen (1978:234) om nämnder för vissa trafikfrågor innebär ett undantag från 6 § i samma lag som anger hur en nämnds beslut eller ett beslut från länsstyrelsen får överklagas. I 7 § regleras att en nämnds beslut om parkeringstillstånd för rörelsehindrade ska överklagas till allmän förvaltningsdomstol direkt. Kommunernas beslut ska således i dessa fall inte först behöva överprövas av länsstyrelserna och Transportstyrelsen. Den nya ordningen föreslås tillämpas på en nämnds beslut om parkeringstillstånd för rörelsehindrade som har meddelats från och med den 5 juni 2028. Om en nämnd har fattat

beslut om parkeringstillstånd före den 5 juni 2028 ska ett överklagande av beslutet göras enligt bestämmelserna i 6 § och inte enligt 7 §. Bestämmelsen i 6 § ska dock fortfarande gälla för andra beslut som en nämnd meddelar och för länsstyrelsens beslut.

15 Konsekvenser av utredningens förslag

Enligt kommittéförordningen (1998:1474) och förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar ska utredningen redovisa förslagens konsekvenser. Av kommittédirektivet (dir. 2025:88) framgår särskilt att konsekvenserna för barn och vuxna med funktionsnedsättning samt för jämställdheten mellan män och kvinnor ska analyseras och redovisas.

15.1 Problembeskrivning och syfte

15.1.1 Syftet med utredningens förslag

Den 23 oktober 2024 antog Europaparlamentet och Europeiska unionens råd EU-direktiv 2024/2841 om inrättande av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning samt EU-direktiv 2024/2842 om utvidgning av EU-direktiv 2024/2841 till att omfatta tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i en medlemsstat. Medlemsstaterna ska ha genomfört båda direktiven senast den 5 juni 2027. Bestämmelserna ska tillämpas fr.o.m. den 5 juni 2028.

Syftet med EU-direktiv 2024/2841 är att stärka utövandet av rätten till fri rörlighet för personer med funktionsnedsättning och förbättra deras möjligheter att resa till eller besöka en annan medlemsstat. Direktivet innebär att ett standardiserat EU-intyg om funktionsnedsättning och ett EU-parkeringstillstånd införs, vilka ska erkännas ömsesidigt av alla medlemsstater. I svensk rätt föreslås EU-intyg om funktionsnedsättning benämnas EU-funktionshinderskort (se avsnitt 10.4).

Genom EU-funktionshinderskortet ska innehavaren kunna få tillgång till de förmåner och särskilda villkor som erbjuds av offentliga och privata aktörer i samband med olika tjänster och verksamheter i en medlemsstat. Det kan t.ex. handla om köföreträde i en nöjespark, ledsagning på en flygplats eller audioguider på ett museum. I linje med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och EU:s funktionshindersstrategi syftar direktivet till att stärka självbestämmande, inkludering och lika möjligheter för personer med funktionsnedsättning samt att undanröja de samhälleliga hinder som begränsar deras fulla deltagande i samhället.

Direktivet reglerar inte vilka förmåner och särskilda villkor som ska finnas, utan säkerställer att innehavare av EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet får tillgång till de förmåner och villkor som redan erbjuds på lika villkor, oavsett i vilken medlemsstat intyget eller tillståndet har utfärdats. EU-direktiv 2024/2842 utvidgar dessa rättigheter till att även omfatta tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i en medlemsstat.

Utredningen har haft i uppgift att analysera och lämna förslag på hur direktiven ska genomföras i Sverige. Uppdraget har omfattat att analysera vilka kriterier som ska ligga till grund för beslut om EU-intyget, föreslå vilka myndigheter eller organ som ska ansvara för att besluta, utfärda, förnya och återkalla EU-intyget respektive EU-parkeringstillståndet, kartlägga och analysera den personuppgiftsbehandling som aktualiseras samt bedöma vilka författningsändringar och andra åtgärder som behövs för att genomföra direktiven. Uppdraget har även innefattat att analysera och föreslå åtgärder för övervakning och efterlevnad, inklusive frågor om nationella register, informationsutbyte med andra medlemsstater och lämpliga rättsmedel.

Utredningen har strävat efter att genomföra direktiven utan att gå utöver vad som krävs. I de delar direktiven ger medlemsstaterna ett handlingsutrymme har utredningsarbetet dock omfattat en analys av och ett ställningstagande till alternativa tillvägagångssätt, med beaktande av svenska förhållanden och strukturer. De ställningstaganden som har gjorts finns redovisade i avsnitt 10, 11 och 12.

15.1.2 Alternativa lösningar

De alternativa lösningar som utredningen har övervägt redovisas i anslutning till respektive förslag och bedömning i betänkandets skälstexter i avsnitt 10, 11 och 12. Nedan lämnas en kortfattad översikt av de huvudsakliga vägval som har prövats.

För EU-funktionshinderskortet har överväganden gjorts om bl.a. målgruppen, ansvarig myndighet, hur rätten till kortet ska styrkas samt vilka aktörer som får utfärda intyg (se avsnitt 10). För EU-parkeringstillståndet har bl.a. behovet av en ny lag eller ändringar i befintlig lagstiftning, ansvarsfördelningen mellan kommuner och statliga myndigheter, införandet av en digital version av tillståndet samt utformningen av överklagandebestämmelserna övervägts (se avsnitt 11). När det gäller informationsansvaret har alternativa lösningar övervägts i fråga om val av ansvarig myndighet, utformning av informationstjänsten samt ansvaret för uppföljning och utvärdering (se avsnitt 12).

15.1.3 Effekter om inga förändringar görs

Eftersom förslagen i betänkandet syftar till att möjliggöra och skapa förutsättningar för att genomföra de bindande EU-direktiven 2024/2841 och 2024/2842 är ett uteblivet genomförande inte ett reellt handlingsalternativ. Sverige är folkrättsligt och unionsrättsligt skyldigt att genomföra direktiven inom angiven tidsram.

Det finns ändå skäl att redovisa konsekvenserna av ett uteblivet genomförande, dels för att uppfylla kravet i 6 § 2 förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar, dels för att visa att förslagen är nödvändiga och proportionerliga.

De mest betydande konsekvenserna om förslagen inte genomförs bedöms uppstå för personer med funktionsnedsättning som då inte får tillgång till EU-funktionshinderskort och EU-parkeringstillstånd och därför inte kan ta del av de fördelar dessa innebär. Ett uteblivet genomförande innebär att personer med funktionsnedsättning bosatta i Sverige inte får samma förutsättningar för fri rörlighet inom unionen som personer med funktionsnedsättning i andra medlemsstater. Om dessa personer inte kan få ett EU-funktionshinderskort begränsas deras möjligheter att ta del av de särskilda villkor och former av positiv särbehandling som erbjuds i andra medlemsstater,

exempelvis inom kollektivtrafik, kulturverksamhet, museer och andra tjänster. Ett uteblivet genomförande innebär att syftet att främja delaktighet och likvärdiga möjligheter att delta i samhällslivet inte uppnås, särskilt inom områden såsom kultur, fritid, idrott, turism och transporter.

Ett uteblivet genomförande innebär även att innehavare av EU-funktionshinderskort utfärdade i andra medlemsstater inte garanteras tillgång till särskilda villkor eller positiv särbehandling vid vistelse i Sverige. Det ömsesidiga erkännande som EU-direktiv 2024/2841 föreskriver uteblir därmed i båda riktningarna.

Avsaknaden av ett EU-funktionshinderskort skulle även medföra att privata aktörer och tjänsteleverantörer, såsom museer, kollektivtrafikföretag och nöjesparker, fortsatt skulle sakna ett enhetligt och tillförlitligt verktyg för att identifiera personer som omfattas av de särskilda villkor som de erbjuder.

När det gäller EU-parkeringstillståndet skulle ett uteblivet genomförande innebära att svenska parkeringstillstånd inte kommer att uppfylla EU-direktivets tekniska krav på format och därmed inte erkännas i andra medlemsstater. Kommunerna skulle även fortsatt bära det fulla ansvaret för framställning och distribution av tillstånd, utan de effektiviseringar som följer av ett samlat nationellt produktionsansvar. Avsaknaden av nationella register samt kanaler för informationsutbyte mellan medlemsstaterna innebär dessutom att möjligheterna att motverka missbruk av tillstånd utfärdade i andra medlemsstater begränsas.

Dessa effekter uppstår även om EU-direktiven inte genomförs i svensk rätt inom föreskriven tid.

15.2 Konsekvenser för enskilda

De individer som främst berörs av utredningens förslag är personer som omfattas av EU-funktionshinderskortet eller EU-parkeringstillståndet.

Målgruppen för EU-funktionshinderskortet är personer som har en varaktig fysisk, psykisk, intellektuell eller sensorisk funktionsnedsättning som, i samspel med olika hinder, kan motverka deras fulla och verkliga deltagande i samhället på lika villkor som andra. Det finns ingen åldersgräns för rätten till kortet, vilket innebär att såväl barn som vuxna och äldre kan komma i fråga. Även assistenter

och ledsagare till en person med ett EU-funktionshinderskort kommer att beröras av förslagen.

Målgruppen för EU-parkeringstillståndet för rörelsehindrade är densamma som för det nuvarande nationella parkeringstillståndet, det vill säga personer med en varaktig funktionsnedsättning som medför väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand.

Förslagen berör främst personer som bor i Sverige men även unionsmedborgare och tredjelandsmedborgare som lagligen är bosatta i en annan EU-medlemsstat och som vistas i Sverige. Dessa personer ska, i enlighet med principen om ömsesidigt erkännande i direktiven, kunna använda EU-funktionshinderskort eller EU-parkeringstillstånd som har utfärdats i den medlemsstat där de är bosatta. Därigenom ska de kunna ta del av samma särskilda villkor, positiva särbehandling och parkeringsmöjligheter som innehavare av svenska kort och tillstånd.

15.2.1 Konsekvenser för personer med funktionsnedsättning

Statistik från Statistiska centralbyrån (SCB) visar att personer med funktionsnedsättning i mindre utsträckning än övriga befolkningen deltar i kultur- och fritidsaktiviteter (SCB, Undersökningarna av levnadsförhållanden, ULF/SILC).

Direktivet tar sikte på att minska hinder och stärka förutsättningarna för delaktighet och självständighet för personer med funktionsnedsättning. Det ligger i linje med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och det nationella funktionshinderspolitiska målet om jämlika levnadsvillkor och full delaktighet (prop. 2016/17:188 Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken). Sammantaget bedöms direktivet bidra till förbättrade förutsättningar för ett mer jämlikt deltagande i samhällslivet för personer med funktionsnedsättning.

Målgruppen för EU-funktionshinderskortet bedöms uppgå till cirka 1,1 miljoner personer, vilket motsvarar omkring 10 procent av den svenska befolkningen. Bedömningen bygger bl.a. på Försäkringskassans skattning. I målgruppen ingår cirka 450 000 personer som har beslut om vissa socialförsäkringsförmåner från Försäkringskassan. Därutöver beräknas cirka 650 000 personer omfattas. I denna grupp ingår personer som har beslut om färdtjänst, kommunala insatser

eller parkeringstillstånd samt personer som på annat sätt bedöms uppfylla kriterierna för ett EU-funktionshinderskort. Bedömningen är dock förenad med betydande osäkerhet.

Enligt SCB:s ULF-undersökning 2024 har cirka 18 procent av befolkningen i åldern 16 år och äldre en funktionsnedsättning. Skillnaden mellan SCB:s siffror och utredningens skattning kan förklaras av att SCB:s uppgifter delvis bygger på självskattad funktionsnedsättning, medan rätten till EU-funktionshinderskortet förutsätter att funktionsnedsättningen kan styrkas genom beslut eller intyg.

Uppgifter från ett antal andra medlemsstater visar att andelen personer som bedöms vara berättigade till EU-funktionshinderskortet varierar mellan 5 och 16 procent av befolkningen. Variationerna beror främst på att länderna tillämpar olika kriterier för vem som har rätt till kortet. I de flesta av de länder som har lämnat uppgifter uppskattas målgruppen till omkring 5–10 procent av befolkningen. Exempelvis gäller detta Belgien, Tyskland, Finland och Irland, medan Danmark uppskattar att cirka 16 procent av befolkningen omfattas. Skillnaderna mellan länderna kan i stor utsträckning förklaras av olikheter i nationella system och kriterier för vem som har rätt till kortet. Den svenska bedömningen om cirka 10 procent av befolkningen ligger därmed inom det intervall som framkommer av jämförelsen med andra medlemsstater.

Den viktigaste positiva konsekvensen av EU-funktionshinderskortet är att innehavare i Sverige får rätt att vid vistelse i andra EU-länder ta del av samma särskilda villkor och positiva särbehandling som erbjuds landets egna invånare med funktionsnedsättning. Omvänt ska ett funktionshinderskort utfärdat i en annan medlemsstat erkännas i Sverige. Detta innebär en konkret förbättring för gruppen vad gäller möjligheterna att resa, studera, arbeta och delta i kulturella och sociala aktiviteter inom hela EU.

Kortet ger innehavaren ett standardiserat och lättförståeligt bevis som minskar den administrativa och praktiska börda som i dag läggs på den enskilde att förklara och dokumentera sin situation i varje nytt sammanhang. Kortet utfärdas och förnyas utan avgift, vilket innebär att ekonomiska förutsättningar inte utgör ett hinder för att ta del av systemet.

Utredningen föreslår en ny nationell webbplats som inkluderar en informationstjänst med information om besöksmål i Sverige som erbjuder särskilda villkor och förmåner för personer med funktions-

nedsättning samt information om besöksmålens tillgänglighet och användbarhet. Tjänsten bedöms kunna förbättra förutsättningarna för personer med funktionsnedsättning att planera resor och aktiviteter. Tjänsten kan även öka synligheten för tillgänglighetslösningar och skapa incitament för förbättringar och innovation, i takt med att fler tjänsteleverantörer ansluter sig. En samlad nationell webbplats minskar risken för otydlighet om vilka rättigheter och möjligheter som gäller.

Personer med rörelsehinder som i dag har eller ansöker om parkeringstillstånd berörs också av förslagen. Det finns ingen nationell statistik över hur många personer som har giltiga tillstånd i Sverige i dag men en enkätstudie från 2006 visar att det skattade antalet är cirka 90 000 (se avsnitt 8.1).

På motsvarande sätt innebär det ömsesidiga erkännandet av EU-parkeringstillståndet att rörelsehindrade personer kan använda sitt tillstånd i andra EU-medlemsstater, vilket underlättar självständiga resor inom EU. En eventuell avgift för framställning av EU-parkeringstillståndet är ännu inte bestämd (se avsnitt 11.4). Det går därför inte att avgöra i vilken utsträckning en ny avgift är en för- eller nackdel för den enskilde. Om ett enhetligt EU-parkeringstillstånd ersätter behovet av kompletterande intyg eller andra lösningar vid resor inom EU kan det dock innebära vissa förenklingar och därmed lägre kostnader för den enskilde.

Sammanfattningsvis bedömer utredningen att förslagen medför övervägande positiva konsekvenser för personer med funktionsnedsättning genom ökad delaktighet och rörlighet, vilket även bedöms kunna bidra till positiva hälsoeffekter. Samtidigt finns vissa risker och begränsningar som bör beaktas vid genomförandet.

Ansökningsprocessen kan i vissa fall utgöra ett hinder för personer med funktionsnedsättning. Den sökande ska i vissa fall bifoga intyg eller beslut som visar funktionsnedsättningen. För personer med kognitiva, psykiska eller kommunikativa funktionsnedsättningar kan dessa formkrav vara svåra att uppfylla på egen hand.

Hanteringen av EU-funktionshinderskortet innebär behandling av känsliga personuppgifter om hälsa. Även om förslaget innehåller bestämmelser till skydd för den enskilde, såsom sekretess, ändamålsbegränsningar och begränsad åtkomst till uppgifterna, innebär behandlingen en potentiell integritetsrisk (se avsnitt 13).

Den förändrade ansvarsfördelningen för EU-parkeringstillståndet – där kommunerna fortsatt ansvarar för prövningen medan Transportstyrelsen ansvarar för framställning och distribution – kan inledningsvis upplevas som mer komplex av de sökande. Utredningen uppmärksammar också att det finns skillnader mellan kommunernas bedömningar av ansökningar om parkeringstillstånd. I avsnitt 11.2 beskrivs behovet av att följa upp och analysera om det finns behov av en ökad statlig styrning i syfte att åstadkomma en mer enhetlig rättstillämpning vid prövningen av rätten till parkeringstillstånd. En sådan uppföljning kan leda till ökad enhetlighet och därmed också gynna den enskilde.

Inom ramen för Myndigheten för delaktighets bredare uppföljnings- och utvärderingsuppdrag föreslås aktivt samråd ske med funktionshindersorganisationerna, vilket ger gruppen ett formellt inflytande över hur systemet utvecklas och utvärderas över tid.

15.2.2 Konsekvenser för barn och unga

Barn och unga med funktionsnedsättning möter ofta särskilda hinder för delaktighet. Flera studier visar att barn med funktionsnedsättning sällan har jämlika möjligheter att vara delaktiga i praktiken, bl.a. beroende på bristande tillgänglighet. Detta framgår av Myndigheten för delaktighets uppföljningar av funktionshinderspolitiken, där det konstateras att barn med funktionsnedsättning har lägre grad av delaktighet i fritids- och samhällsaktiviteter.

Utredningen bedömer att förslagen huvudsakligen innebär positiva konsekvenser för barn och unga med funktionsnedsättning. EU-funktionshinderskortet ger barn och unga med funktionsnedsättning en bättre möjlighet att delta i kulturella, sociala och idrottsliga aktiviteter på lika villkor som andra barn och unga. Möjligheten att resa med familjen och delta i aktiviteter utan att behöva visa olika intyg om funktionsnedsättning i varje nytt sammanhang ger en påtaglig förbättring av vardagen. Funktionshinderskortet utgör ett standardiserat bevis som minskar den praktiska och administrativa bördan för familjer med barn med funktionsnedsättning.

Att intyg som visar rätten till kortet föreslås kunna utfärdas av skolans elevhälsa är en viktig anpassning för barn och unga. Elevhälsan har ofta god kännedom om barnets funktionsnedsättning och är i många fall den aktör som barnet och familjen har närmast kontakt

med. Det minskar beroendet av hälso- och sjukvården som kan ha långa väntetider för att få ett intyg.

Trots att alla elever enligt skollagen (2010:800) ska ha tillgång till elevhälsa varierar emellertid tillgången mellan skolor och huvudmän (Skolinspektionen 2025, Skolinspektionens årsrapport 2024). Detta innebär att elever i vissa delar av landet kan ha sämre möjligheter att komma i kontakt med elevhälsans professioner, såsom kurator, psykolog eller skolsköterska, än elever i andra delar av landet. Barn som har sämre tillgång till elevhälsan kan ha svårare att få ett intyg utfärdat av elevhälsans personal. Utredningen föreslår vidare inget särskilt krav på elevhälsan att utfärda intyg för EU-funktionshinderskort. Det kan därför också komma att variera mellan olika skolor hur enkelt det blir för barnet eller den unge att få ett sådant intyg. Detta riskerar att leda till ojämlik tillgång till kortet beroende på var i landet barnet bor och vilken skola det går i. Risken bedöms dock som låg, eftersom barn och unga även kan ha ett beslut om en förmån eller insats som kan ligga till grund för rätten till kortet. I de fall ett intyg behövs för att få ett funktionshinderskort föreslås ett antal olika intygsgivare kunna lämna sådana intyg. Det ställs heller inga krav på att ett intyg behöver vara helt nytt. Det ska dock vara relevant och aktuellt (se avsnitt 10.8).

För barn under 13 år är tillgången till kortet beroende av att vårdnadshavaren känner till möjligheten och har förmåga att genomföra ansökan. Det finns risk för att barn i utsatta situationer, exempelvis där vårdnadshavaren har begränsade kunskaper i svenska eller begränsad administrativ kapacitet, inte får tillgång till kortet.

Att EU-funktionshinderskortet utfärdas i digital form kan få positiva konsekvenser för barn med funktionsnedsättning. Om båda separerade vårdnadshavare har tillgång till kortet samtidigt minskar beroendet av att ett fysiskt kort behöver överlämnas mellan dem. Det kan underlätta för båda vårdnadshavarna att använda kortet för barnets räkning och därigenom bidra till att barnet får mer likvärdiga förutsättningar att delta i aktiviteter, oavsett hos vilken vårdnadshavare barnet befinner sig.

När det gäller EU-parkeringstillståndet bedömer utredningen att de lämnade förslagen inte medför några betydande förändringar för barn och unga. Utredningen föreslår inga ändrade kriterier för att beviljas tillstånd.

15.2.3 Konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män

Utredningen bedömer att förslagen inte systematiskt missgynnar något av könen. Regelverket är könsneutralt utformat, men några könsskillnader är relevanta att beakta.

Målgruppen för EU-funktionshinderskortet är bred och heterogen. Statistik från SCB visar att förekomsten av funktionsnedsättning varierar mellan könen, både vad gäller typ och grad. Vissa diagnoser är vanligare bland kvinnor, exempelvis fibromyalgi och reumatiska sjukdomar, medan andra är vanligare bland män, exempelvis autism och ADHD. Detta kan i praktiken påverka sammansättningen av gruppen som ansöker och därmed även könsfördelningen bland innehavarna av EU-funktionshinderskortet.

För EU-parkeringstillståndet saknas i dag en nationell och enhetligt sammanställd statistik över sökande och tillståndsinnehavare. Det är därför inte möjligt att fastställa om det råder en jämn könsfördelning bland innehavarna.

EU-funktionshinderskortet ska utfärdas avgiftsfritt, vilket är positivt ur ett jämställdhetsperspektiv. Statistik från SCB visar att kvinnor med funktionsnedsättning i genomsnitt har lägre inkomster och förmögenhet än män med funktionsnedsättning. Avgiftsfrihet minskar därmed risken för att ekonomiska svårigheter utestänger kvinnor från systemet.

En eventuell avgift för framställning av EU-parkeringstillståndet liksom en eventuell avgift för ersättning av ett förlorat eller förstört EU-funktionshinderskort kan innebära en något större ekonomisk påverkan för kvinnor än för män. Detta mot bakgrund av de genomsnittliga inkomstskillnader som finns mellan kvinnor och män. Samtidigt ska avgiften vara skälig med hänsyn till att den inte ska bidra till att personer med funktionsnedsättning avstår från att begära att ett tillstånd utfärdas. Avgifterna bedöms därför inte bli så höga att de får påtagliga konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män.

Att EU-funktionshinderskortet ska utfärdas i digital form bedöms också kunna bidra till ökad jämställdhet. Eftersom separerade vårdnadshavare kan ha tillgång till det digitala kortet samtidigt minskar beroendet av att ett fysiskt kort överlämnas mellan dem. Det kan

bidra till mer likvärdiga förutsättningar för vårdnadshavarna att stödja barnets deltagande i aktiviteter.

Eftersom könsuppdelad statistik i dag saknas för EU-parkeringstillståndet, och eftersom det ännu inte går att förutse hur könsfördelningen bland innehavarna av EU-funktionshinderskortet kommer att se ut, är det angeläget att uppföljningen av reformen möjliggör löpande jämställdhetsanalys. Myndigheten för delaktighets föreslagna uppföljningsuppdrag bör därför innefatta könsuppdelad statistik. Först då blir det möjligt att bedöma om reformen får likvärdiga konsekvenser för kvinnor och män.

15.2.4 Geografiska skillnader och konsekvenser för integration

Utredningen bedömer att förslagen sammantaget är positiva för personer med funktionsnedsättning oavsett var i landet de bor eller varifrån de kommer. Det finns dock vissa skillnader i förutsättningar att ta del av systemet som behöver uppmärksammas, både avseende EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet.

Den som ansöker om ett EU-funktionshinderskort och inte redan uppbär en förmån eller insats behöver bifoga ett intyg från hälso- och sjukvården, elevhälsan eller en syn-, hörsel- eller hjälpmedelscentral. Tillgången till dessa aktörer varierar geografiskt. I glesbygd och i kommuner med begränsad specialistvård kan det vara svårare att få ett intyg utfärdat, vilket i praktiken kan fördröja eller försvåra möjligheten att ansöka för delar av målgruppen. Detsamma gäller tillgången till elevhälsa, som trots att den är lagreglerad, varierar mellan skolor och huvudmän (Skolinspektionen 2025). Utredningen bedömer dock att denna risk är begränsad. Intyg kan utfärdas av ett brett spektrum av aktörer, och sökande som redan har beslut om förmåner eller insatser behöver inte bifoga intyg.

Kommunerna behåller prövningsansvaret för EU-parkeringstillståndet. Detta har delvis motiverats med behovet av närhet i handläggningen (se avsnitt 11.2). Den som ansöker om tillstånd, eller har beviljats tillstånd, kommer fortsatt i hela landet att ha en lokal myndighet att vända sig till i samband med handläggningen av ärenden. En följd av att ha många prövningsmyndigheter är att tillämpningen kan variera. Det innebär att den enskildes möjligheter att få ett tillstånd i praktiken fortsatt kan påverkas av var i landet han eller

hon bor. Den enskilde kan också mötas av skillnader i tillämpning när han eller hon flyttar till en annan kommun. Dessa skillnader riskerar att drabba sökande i kommuner med en mer restriktiv praxis oproportionerligt hårt, oavsett om de har samma faktiska behov som sökande i andra kommuner där praxis är annan. I de kommuner där fler tillstånd beviljas kan innehavarna emellertid också påverkas negativt, eftersom fler tillstånd kan leda till att tillgängligheten till de parkeringsplatser som är reserverade för personer med funktionsnedsättning minskar.

Ur ett geografiskt perspektiv kan brister i distributionen av det fysiska EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet medföra att personer i vissa delar av landet får sämre tillgång till de rättigheter och möjligheter korten ger. Detta kan särskilt påverka personer i glesbygd där postservice och andra distributionskanaler är mer begränsade.

Enligt studier från Myndigheten för delaktighet finns det utmaningar i samhällets förmåga att uppmärksamma och möta behoven hos personer med funktionsnedsättning som nyligen har kommit till Sverige. För personer som har rätt att vistas i Sverige och som omfattas av målgruppen för EU-funktionshinderskortet kan bristande kännedom om svenska stöd- och rättighetssystem, språkliga hinder och bristande samordning mellan berörda aktörer innebära att behov av stöd och information inte alltid uppmärksammas. Detta kan medföra att vissa personer får svårare att ta del av de möjligheter som EU-funktionshinderskortet ger.

Ansökan om ett EU-funktionshinderskort ska göras skriftligen till Försäkringskassan, vara egenhändigt undertecknad och innehålla ett antal olika uppgifter. Ansökan förutsätter att den sökande navigerar i ett system med flera samhällsaktörer och förstår vilka beslut och intyg som är relevanta att bifoga. För personer som nyligen har kommit till Sverige eller personer som har begränsade kunskaper i svenska kan dessa krav utgöra praktiska hinder.

När det gäller EU-parkeringstillståndet hanteras ansökan av kommunerna. Kommunernas förutsättningar att möta sökande med begränsade kunskaper i svenska varierar. Om informationen om EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet inte är tillgänglig på flera språk och i tillgängliga format finns en risk att vissa personer får svårare att identifiera och ta del av de möjligheter som kortet ger.

För att ha rätt till EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet i Sverige krävs att man är lagligen bosatt i Sverige eller på annat sätt omfattas av reglerna. Genom direktiv (EU) 2024/2842 utvidgas rätten till EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet till att även omfatta tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i en medlemsstat. Denna grupp kan möta andra utmaningar än personer som redan är etablerade i Sverige möter. De kan sakna de svenska socialförsäkringsförmåner och insatser som annars kan ligga till grund för en ansökan om funktionshinderskort och ha svårare att dokumentera sin funktionsnedsättning om de saknar etablerade kontakter med svensk hälso- och sjukvård.

15.3 Konsekvenser för kommuner och regioner

Förslagen berör kommunerna på flera sätt. Kommunerna föreslås även fortsättningsvis ansvara för prövning av parkeringstillstånd för rörelsehindrade, men inte längre för framställning och distribution av tillstånden. De ska lämna uppgifter om beviljade och återkallade parkeringstillstånd till Transportstyrelsen, vilket innebär en ny administrativ uppgift. Vidare föreslås kommunerna kunna bidra med information till den nationella informationstjänst som Myndigheten för delaktighet ska ansvara för, exempelvis uppgifter om kommunala besöksmål, parkeringsplatser för rörelsehindrade på allmän plats och lokala regler. Förslagen innebär även att elevhälsan i kommunala skolor ska kunna utfärda intyg som styrker elevers rätt till EU-funktionshinderskortet.

Regionerna berörs av förslagen främst i egenskap av intygsutfärdare inom hälso- och sjukvården samt som aktörer som kan komma att erbjuda särskilda villkor till innehavare av EU-funktionshinderskortet inom kollektivtrafiken.

15.3.1 Administrativa konsekvenser

De administrativa konsekvenserna för kommunerna bedöms sammantaget bli måttliga. Kommunernas administrativa konsekvenser är framför allt kopplade till utredningens förslag om parkeringstillståndet, informationstjänsten samt elevhälsans intygsutfärdande i skolan.

Den förändrade ansvarsfördelningen för EU-parkeringstillståndet är det förslag där kommunerna berörs mest påtagligt administrativt.

Kommunerna ska även fortsättningsvis pröva ansökningar om parkeringstillstånd för rörelsehindrade men ansvarar inte längre för att framställa och distribuera parkeringstillståndet. Förslaget innebär således att kommunernas ansvar för prövning och beslut kvarstår, medan framställning och distribution av tillståndet centraliseras. Förslagen bedöms inte medföra någon utökning av antalet ärenden i det initiala skedet. På längre sikt kan det dock inte uteslutas att införandet av EU-parkeringstillståndet påverkar efterfrågan på tillstånd, men det saknas underlag för att bedöma om detta skulle leda till någon förändring av antalet ansökningar.

Enligt EU-direktiv 2024/2841 ska ett nationellt parkeringstillstånd utfärdat före den 5 juni 2028 som fortfarande är giltigt kunna bytas ut mot ett EU-parkeringstillstånd. Detta innebär en tillfällig men potentiellt betydande administrativ belastning för kommunerna under övergångsperioden. Kommunerna behöver bl.a. ta emot och handlägga ansökningar om utbyte, kontrollera att det äldre tillståndet lämnas in i samband med utfärdandet av det nya och lämna uppgifter om utbytta tillstånd till Transportstyrelsen. Eftersom utbyte också ska kunna ske på den enskildes initiativ är det svårt att avgöra hur många som kommer att ansöka. Enligt vad som framkommit vid samråden har många kommuner uppmärksammat de datum som anges i direktivet och förutsett att tillstånd kan komma att behöva bytas ut (se avsnitt 2 för deltagande kommuner vid samrådet). Utbyten har också, enligt förslaget, ett förenklat förfarande där en förnyad prövning av förutsättningarna för tillstånd inte ska göras.

Enligt förslaget ska kommunerna lämna uppgifter om beviljade parkeringstillstånd till Transportstyrelsen och även meddela när ett tillstånd återkallas. Detta är en ny administrativ uppgift som kommunerna inte har i dag. Den kräver att kommunerna etablerar rutiner för uppgiftslämnande till Transportstyrelsen, säkerställer att de uppgifter som lämnas är korrekta och fullständiga, hanterar uppgiftslämnandet i enlighet med gällande bestämmelser om sekretess och personuppgiftsbehandling samt anpassar sina verksamhetssystem för att möjliggöra ett effektivt och säkert informationsutbyte med Transportstyrelsen. Att Transportstyrelsen tar över framställningen och distributionen av tillstånden innebär för kommunerna samtidigt en minskad administration då de inte längre behöver framställa och distribuera tillstånden.

Förslaget innebär även att kommunernas beslut om parkeringstillstånd ska kunna överklagas direkt till domstol, utan att först överprövas av en förvaltningsmyndighet. Detta är en förändring i förhållande till nuvarande ordning. Kommunerna behöver därför ändra den information de lämnar till den enskilde i samband med beslut. Det innebär ingen ökad kostnad i sig för kommunerna att ärendena prövas av domstol i stället för av förvaltningsmyndigheter. Redan i dag kan kommunerna behöva yttra sig till överinstans, men det är troligt att domstolarna i fler fall bedömer att yttranden ska begäras in och då påverkar det kommunernas behov av juridisk kompetens inom organisationen. Kommunerna kan dock redan i dag få sina beslut överprövade av domstolar, även om de först måste passera länsstyrelserna och Transportstyrelsen. Kommunerna hanterar redan i dag många domstolsärenden inom andra områden. En ändrad instansordning kan också skapa viss osäkerhet kring praxis. Därför föreslås åtgärder för att främja en enhetlig rättstillämpning och för att följa upp behovet av ökad statlig styrning. Detta kan på sikt innebära ändrade rutiner i kommunernas handläggning och dokumentation.

Den föreslagna informationstjänsten bör upprättas i samverkan med bl.a. kommunerna och bygga på information som kommunerna tillhandahåller. Utredningen föreslår inte någon skyldighet för kommunerna att inventera och lämna uppgifter till Myndigheten för delaktighet. Utredningen överlämnar åt Myndigheten för delaktighet att avgöra hur en sådan informationstjänst bäst utformas och hur information till tjänsten bäst hämtas in. För de kommuner som väljer att lämna sådana uppgifter innebär detta en ny administrativ uppgift som omfattar att samla in och sammanställa information, hålla uppgifterna uppdaterade samt samverka med Myndigheten för delaktighet, särskilt i uppbyggnaden av informationstjänsten.

Kommunala och fristående skolor berörs av förslaget genom att personal i elevhälsan ges möjlighet att utfärda intyg som visar en elevs rätt till ett EU-funktionshinderskort. Det är frivilligt att utfärda sådana intyg. För de verksamheter som väljer att göra det kan uppgiften medföra viss tidsåtgång för att bedöma om en elev uppfyller kriterierna för kortet och utfärda ett intyg. Den kan även medföra behov av kompetensutveckling och vägledning om vad ett sådant intyg ska innehålla och hur bedömningen ska göras. Utredningen bedömer dock att de administrativa konsekvenserna för dessa aktörer kommer

att bli marginella, eftersom intygsutfärdande redan i dag förekommer inom ramen för ordinarie verksamhet.

Regionernas hälso- och sjukvård kan i vissa fall vara intygsutfärdare för EU-funktionshinderskortet. Intygsutfärdande förekommer redan i dag inom ordinarie verksamhet och förslagen innebär ingen ny skyldighet för regionerna. En ökning av efterfrågan på intyg kan dock inte uteslutas, särskilt under den inledande perioden. Regioner som redan erbjuder särskilda villkor inom exempelvis kollektivtrafiken kan behöva anpassa rutiner för att ta emot EU-funktionshinderskortet som giltigt bevis. Det faktum att kortet ersätter flera olika intyg med ett standardiserat dokument bedöms dock kunna förenkla hanteringen.

15.3.2 Den kommunala självstyrelsen

Den kommunala självstyrelsen innebär att det ska finnas en självständig och, inom vissa ramar, fri bestämmanderätt för kommuner och regioner. Enligt 14 kap. 3 § regeringsformen bör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som föranlett den.

Den föreslagna uppdelningen avseende EU-parkeringstillståndet innebär att kommunerna behåller prövningsansvaret men att Transportstyrelsen tar över framställning och distribution av tillståndet. Kommunerna ges därmed en mer begränsad roll i den praktiska hanteringen än i dag. Detta innebär att kommunernas handlingsutrymme i den praktiska hanteringen av tillstånden begränsas i viss utsträckning, samtidigt som de avlastas ansvaret för framställning och distribution. Kommunerna kommer inte längre självständigt att hantera hela processen från beslut till utfärdande. Kommunerna får dock inte heller i dag utforma tillstånden utifrån en egen modell, utan tillstånden ska utformas i enlighet med Transportstyrelsens föreskrifter. Inskränkningen i hanteringen motiveras av behovet av enhetlig utformning i enlighet med de tekniska kraven i EU-direktiv 2024/2841 och behovet av ett nationellt register över återkallade tillstånd. Förslagen bedöms medföra förbättrade möjligheter för informationsutbyte med andra medlemsstater. Utredningen bedömer att inskränkningen är proportionerlig. Kommunerna behåller prövningsrätten (beviljanden och återkallelser) medan den tekniska framställningen

centraliseras för att uppfylla EU-rättsliga krav på enhetligt format. Alternativet att varje kommun framställer egna tillstånd i enlighet med direktivets tekniska specifikationer bedöms som mindre effektivt och mer kostnadsdrivande.

Skyldigheten för kommunerna att lämna uppgifter till Transportstyrelsen är en ny reglering som begränsar kommunernas handlingsfrihet. Det rör sig dock om uppgifter som kommunerna redan förfogar över som en följd av sin prövningsverksamhet. Skyldigheten är direkt kopplad till genomförandet av EU-direktivet och bedöms vara nödvändig och proportionerlig.

Förslaget att personal i elevhälsan ska kunna utfärda intyg som visar en elevs rätt till ett EU-funktionshinderskort utgör en ny uppgift i kommunerna. Det är dock den enskilde som avgör vilket underlag som används för att visa rätten till kortet, och intyg från elevhälsan är ett av flera möjliga underlag. Kommunerna åläggs inte att utfärda intyg till alla elever, men elevhälsans personal kan välja att på begäran bedöma och utfärda intyg utifrån sin kännedom om eleven. Personal i elevhälsan har redan i dag god kännedom om elevers funktionsnedsättningar och behov, vilket gör dem lämpade för uppgiften. Intygsutfärdandet är inte någon ny typ av uppgift för elevhälsans personal, då liknande dokumentation redan förekommer inom ramen för åtgärdsprogram och utredningar enligt skollagen. Utredningen bedömer att denna påverkan på den kommunala självstyrelsen är proportionerlig, eftersom förslaget genomför EU-direktiv 2024/2841 och syftar till att ge elever med funktionsnedsättning tillgång till ett enkelt och tillgängligt intygsunderlag.

Kommunernas medverkan i informationstjänsten innebär att de kan bidra med information till den nya nationella informationstjänst som Myndigheten för delaktighet ska ansvara för, bl.a. avseende kommunala besöksmål, parkeringsplatser för rörelsehindrade på allmän plats och lokala regler. Eftersom utredningen inte föreslår någon skyldighet för kommunerna att lämna uppgifter bedöms förslaget inte innebära någon inskränkning i den kommunala självstyrelsen.

15.3.3 Ekonomiska konsekvenser

Kommunerna behåller prövningsansvaret för EU-parkeringstillståndet. Denna uppgift är inte ny, men förslagen medför vissa förändringar i handläggningen gällande uppgiftsskyldighet till Transportstyrelsen. Detta kommer att innebära engångskostnader, t.ex. för anpassning av handläggningsrutiner och it-stöd samt hantering av utbyten av äldre tillstånd då tillstånd utfärdade före den 5 juni 2028 ska kunna bytas ut. Det kommer även att innebära löpande kostnader, t.ex. för återkommande rapportering till Transportstyrelsen. Utredningen bedömer att kommunernas minskade kostnader för framställning och distribution kommer att uppväga de tillkommande kostnaderna. Eftersom underlaget är begränsat går det dock inte att med säkerhet bedöma den samlade ekonomiska effekten för kommunerna.

Förslaget innebär att personal i elevhälsan ska kunna utfärda intyg som visar en elevs rätt till EU-funktionshinderskortet. Detta är ett av flera alternativa sätt för den sökande att visa sin rätt till kortet. Efterfrågan på intyg från elevhälsan beror därför på i vilken utsträckning sökande väljer detta alternativ framför intyg från hälso- och sjukvården eller beslut om vissa socialförsäkringsförmåner eller insatser från region eller kommun. Utredningen bedömer att de ekonomiska konsekvenserna för kommunala och fristående skolhuvudmän kommer att bli marginella, eftersom intygsutfärdande redan i dag förekommer inom ramen för ordinarie verksamhet.

Förslaget om en nationell informationstjänst innebär att tjänsten ska kunna innehålla uppgifter från kommunerna, bl.a. avseende parkeringsplatser för rörelsehindrade på allmän plats och tillgängligheten vid kommunala besöksmål. Utredningen föreslår inte någon särskild skyldighet för kommunerna att lämna sådan information. För de kommuner som bidrar med uppgifter kan kostnader uppstå i samband med insamling och sammanställning av information, löpande uppdatering av uppgifterna samt vid behov anpassning av it-system för att det ska vara möjligt att lämna information i det format som tjänsten kräver.

Kostnaderna bedöms bli begränsade för kommunerna. Förslaget bedöms samtidigt medföra positiva effekter genom att informationen blir mer tillgänglig för personer med funktionsnedsättning. Förslaget kan därigenom bidra till ökad aktivitet, stärkt delaktighet och förbättrade möjligheter till deltagande i samhällslivet för kommuner-

nas invånare. Några särskilda medel med anledning av förslagen bedöms inte behöva tillföras kommunerna.

Förslagen medför inga nya skyldigheter för regionerna och eventuella merkostnader till följd av ökad efterfrågan på intyg bedöms rymmas inom ordinarie verksamhet. Några särskilda medel bedöms inte behöva tillföras regionerna.

15.4 Konsekvenser för staten

15.4.1 Konsekvenser för Försäkringskassan

Försäkringskassan föreslås bli behörig myndighet med ansvar för att utfärda, förnya och återkalla EU-funktionshinderskortet i Sverige. Uppdraget innebär att myndigheten får en ny uppgift som inte har någon direkt motsvarighet i myndighetens nuvarande verksamhet. Uppdraget kräver investeringar i form av utveckling och förvaltning av it-stöd, anpassning av myndighetens systemstöd samt uppbyggnad av handläggningskapacitet genom rekrytering och kompetensförstärkning. Nedan redovisas de administrativa och ekonomiska konsekvenser som förslagen bedöms medföra för myndigheten.

Administrativa konsekvenser

Försäkringskassan ska ta emot, utreda och fatta beslut i ärenden om utfärdande, förnyelse och återkallelse av EU-funktionshinderskortet. De sökande som inte redan uppbär en utpekad socialförsäkringsförmån ska bifoga ett beslut eller intyg till ansökan. Handläggningen förutsätter att Försäkringskassan bygger upp nya rutiner, kompetenser och it-stöd.

Ansökan bör som huvudregel göras via en e-tjänst, men ett fysiskt ansökningsförfarande kan också vara möjligt. Det fysiska förfarandet där sökanden skickar in blankett, intyg och fotografi bedöms medföra fasta administrativa kostnader som kvarstår även om antalet sökande via det fysiska ansökningsförfarandet är begränsat.

Försäkringskassan ska hantera ansökningar om förnyelse när giltighetstiden löper ut och förutsättningarna fortfarande är uppfyllda. Myndigheten ska vidare kunna återkalla ett kort om det utfärdats på felaktiga grunder, om det har missbrukats eller om innehavaren

själv begär återkallelse. Försäkringskassan ska även uppdatera det nationella registret för återkallade kort och meddela EU-kommissionen om ändringar sker i registret.

Försäkringskassan är personuppgiftsansvarig för den behandling av personuppgifter som sker inom ramen för den nya lagen. Behandlingen får endast ske i den utsträckning det är nödvändigt för handläggning, utfärdande, förnyelse, kontroll och återkallelse av EU-funktionshinderskort samt för att hålla ett nationellt register med uppgifter om återkallade kort. Känsliga personuppgifter, däribland uppgifter om hälsotillstånd, får behandlas om det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet. Åtkomst till personuppgifter ska begränsas till vad var och en behöver för att fullgöra sina arbetsuppgifter samt kontrolleras och följas upp regelbundet. Sammantaget ställer detta höga krav på Försäkringskassans informationssäkerhetsarbete och interna styrning.

Regeringen föreslås få meddela föreskrifter som närmare reglerar hur Försäkringskassans rapportering till EU-kommissionen ska genomföras och hur myndigheten ska utbyta information med andra medlemsstater. De exakta detaljerna vad gäller Försäkringskassans ansvar och uppgifter i dessa fall är i dag svåra att överblicka eftersom alla EU-rättsakter inte finns på plats. Den informationsöverföring som blir nödvändig kommer dock att ställa krav på tekniska lösningar för registrering och säker kommunikation med EU-kommissionen och övriga medlemsstater.

Försäkringskassan föreslås få meddela föreskrifter om utformningen av ansökan och förenklad handläggning vid förnyelse av EU-funktionshinderskortet. Försäkringskassan får även meddela föreskrifter om särskilda specifikationer för fotografier för EU-funktionshinderskortet och utformningen av ett sådant intyg som kan ligga till grund för rätten till ett EU-funktionshinderskort. Vid framtagande av föreskrifter ska myndigheten samråda med organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning.

Försäkringskassans beslut ska enligt den nya lagen kunna ändras, omprövas och överklagas enligt bestämmelserna i 113 kap. socialförsäkringsbalken, på samma sätt som myndighetens beslut i ärenden om socialförsäkringsförmåner. Detta innebär att Försäkringskassan även behöver hantera omprövningsärenden.

Försäkringskassans uppdrag kommer att innebära löpande samordning med Myndigheten för delaktighet kring informationen om EU-funktionshinderskortet och uppföljningsfrågor. Det finns en risk

för dubbelarbete om flera myndigheter tar fram liknande information. En tydlig ansvarsfördelning mellan myndigheterna blir därför viktig för att begränsa risken för administrativa merkostnader. Om enskilda vänder sig till Försäkringskassan med frågor som egentligen faller inom andra myndigheters ansvarsområden kan det medföra ett oförutsett administrativt merarbete, exempelvis för myndighetens kundtjänst, webb och telefoni.

Ekonomiska konsekvenser

Försäkringskassan har lämnat en preliminär kostnadsuppskattning för införandet av EU-funktionshinderskortet, inklusive handläggning och systemutveckling. I uppskattningen utgår myndigheten från att den sammanlagda målgruppen i Sverige uppgår till cirka 1,1 miljoner personer. Storleken på målgruppen är emellertid behäftad med betydande osäkerhet och ska därför ses som en grov uppskattning. Uppskattningen nedan utgår från att 40 procent av målgruppen ansöker om kortet. Den faktiska ansökningsgraden är dock svår att förutse, eftersom den bl.a. beror på vilket genomslag kortet får.

För införandet av EU-funktionshinderskortet uppskattar Försäkringskassan att det krävs investeringar i systemutveckling om totalt 27 miljoner kronor. Av dessa kostnader hänför sig 20 miljoner kronor till 2027 och 7 miljoner kronor till 2028.

Försäkringskassan delar in arbetet med införandet av EU-funktionshinderskortet i två faser. Fas 1 omfattar dels utvecklingsarbetet som inleds 2027 och som förutsätter investeringar om totalt 27 miljoner kronor, dels handläggning under en införandeperiod om cirka 12 månader efter driftsättningen i juni 2028. Under denna period förväntas ansökningsvolymerna vara höga, eftersom en stor andel av dem som är berättigade till kortet bedöms ansöka när kortet introduceras.

Försäkringskassan bedömer att handläggning i fas 1 sammantaget kräver cirka 75 årsarbetskrafter. Vidare bedömer myndigheten att cirka 75 procent av den it-utveckling som krävs för att kunna införa kortet i juni 2028 behöver genomföras under 2027. Försäkringskassan kan i nuläget inte uppskatta behovet av årsarbetskrafter under fas 2, som från juli 2029 avser den löpande handläggningen av nytillkom-

mande sökande. Myndigheten bedömer dock att kostnadsnivån i denna fas kommer att vara lägre än under fas 1.

Myndighetens uppskattade förvaltningskostnader redovisas i tabell 15.1. Dessa förvaltningskostnader förutsätter de investeringar i systemutveckling om 27 miljoner kronor som har beskrivits ovan.

På grund av osäkerhet kring framtida ansökningsvolymer har myndigheten inte kunnat beräkna de löpande handläggningskostnaderna från juli 2029. Dessa kostnader ingår därför inte i tabell 15.1. För att illustrera hur dessa kostnader kan variera redovisas exempelberäkningar i tabell 15.2.

Tabell 15.1 Försäkringskassans förvaltningskostnader (miljoner kronor), 2025 års prisnivå

Förvaltningskostnader (mnkr)	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Investeringar inkl. avskrivningar	4	4	5	5	5	4	2
Övriga införandekostnader	2	0	0	0	0	0	0
Summa införandekostnader	**6**	**5**	**5**	**5**	**5**	**4**	**2**
Investeringar – drift och underhåll	0	2	4	4	4	4	4
Handläggning*	0	32	32	–	–	–	–
Summa löpande kostnader*	**0**	**34**	**36**	**4**	**4**	**4**	**4**
Summa*	**6**	**39**	**41**	**9**	**9**	**8**	**6**

* I tabellen redovisas för 2029 endast handläggningskostnader för det första halvåret. Från juli 2029 redovisas inga kostnader för handläggning då dessa inte har kunnat kostnadsberäknas till följd av osäkerheter kring målgruppens storlek och andelen sökande.

Till följd av osäkerheter ingår inte följande kostnader i tabellen: omprövning och processföring av ärenden, handläggning av funktionshinderskort som återkallas, påverkan på Försäkringskassans telefoni och kundtjänst, framtagande av blanketter för det fysiska ansökningsförfarandet samt informationsutbyte med andra medlemsstater avseende missbruk av kortet. Inte heller kostnaden för det fysiska funktionshinderskortet ingår.

För Försäkringskassan bedöms kostnaderna vara som högst under införandeperioden 2028 och 2029, då handläggningsvolymerna förväntas vara som störst. De handläggningskostnader som kan uppstå från juli 2029 ingår dock inte i tabell 15.1. Fr.o.m. 2030 sjunker de redovisade kostnaderna för investeringar, drift och underhåll till en lägre löpande nivå i takt med att investeringarna skrivs av.

Tabell 15.2 exemplifierar Försäkringskassans uppskattning av hur myndighetens handläggningskostnader påverkas av antalet ansökningar. Exemplen i tabell 15.2 är beräknade utifrån den tid ett ärende förväntas ta att handlägga samt vilken kostnad i antal årsarbetare det medför för Försäkringskassan. För 2029 avser beloppen den löpande

handläggningen från juli 2029 och ska därför ses som ett tillägg till de handläggningskostnader som redovisas för införandefasen i tabell 15.1.

Tabell 15.2 Exemplifierad kostnad för löpande handläggning 2029–2033 i miljoner kronor (enligt 2025 års löneläge)

Exempelvolym, antal ansökningar	2029	2030	2031	2032	2033
100 000	7	15	15	15	15
200 000	15	30	30	30	30
300 000	22	45	45	45	45

Kostnadsuppskattningens tillförlitlighet påverkas framför allt av tre faktorer: förändringar i målgruppens storlek, andelen av målgruppen som faktiskt ansöker om kortet samt antalet personer som inte tillhör målgruppen men ändå ansöker. Försäkringskassan bedömer att ett nära samarbete med Myndigheten för delaktighet kring informationsinsatser i samband med introduktionen av kortet kan bidra till att begränsa antalet felaktiga ansökningar.

Försäkringskassans uppgifter innebär kostnader som inte ryms inom myndighetens befintliga anslag. Utredningen bedömer att Försäkringskassan behöver tillföras medel för att finansiera såväl investeringar som införandekostnader och den löpande handläggningen. Försäkringskassan har framhållit att det är av stor vikt att finansiering tillförs så snart som möjligt för att ett genomförande enligt plan ska vara möjligt. Detta gäller särskilt mot bakgrund av bedömningen att cirka 75 procent av den it-utveckling som införandet förutsätter behöver genomföras under 2027. Kostnaderna bedöms vara som högst under 2028 och 2029, och därefter minska. Utredningen föreslår att finansieringen hanteras inom ramen för den ordinarie budgetprocessen, med beaktande av att kostnadsbilden från juli 2029 – den löpande handläggningen av nytillkommande sökande – behöver preciseras när erfarenheter från fas 1 finns tillgängliga.

Nya tekniska lösningar på sikt

Det saknas i dag möjlighet för kommuner och Transportstyrelsen att digitalt lämna information till Försäkringskassan. Nya beslut, ändringar eller återkallelser gällande olika insatser från kommuner och beslut, ändringar och återkallelser gällande parkeringstillstånd som registreras hos Transportstyrelsen kan inte meddelas till Försäkringskassan på ett digitalt sätt. Försäkringskassan har dock uppgett till utredningen att myndigheten, efter införandet av EU-funktionshinderskortet, har som ambition att utforska möjligheten att utveckla sådana lösningar. En sådan utveckling skulle kunna möjliggöra en ökning av den maskinella handläggningen och därmed minska löpande kostnader för manuell handläggning. Kostnader för en sådan utveckling har inte beaktats i Försäkringskassans kostnadsuppskattning för införandet av funktionshinderskortet.

15.4.2 Konsekvenser för Transportstyrelsen

Förslagen innebär att Transportstyrelsen tilldelas ett nytt ansvar för viss hantering av EU-parkeringstillståndet för rörelsehindrade. Transportstyrelsen ska inte pröva rätten till parkeringstillstånd – den uppgiften ligger kvar hos kommunerna – men myndigheten ska ansvara för framställning, distribution, registrering och informationsutbyte med andra medlemsstater. Uppdraget är nytt och saknar direkt motsvarighet i Transportstyrelsens nuvarande verksamhet. Det kräver investeringar i maskiner, lokaler, it-system och personal som myndigheten i dag saknar. Nedan redovisas de administrativa och ekonomiska konsekvenser som förslagen bedöms medföra för myndigheten.

Administrativa konsekvenser

Transportstyrelsen ska, efter att en kommun har beslutat att bevilja ett EU-parkeringstillstånd för rörelsehindrade, ansvara för att framställa tillståndet och distribuera det till den enskilde. Tillståndet ska vara utformat i enlighet med de tekniska krav som följer av EU-direktiv 2024/2841 och de delegerade akter som antas med stöd av direktivet samt förses med uppgifter som kommunerna lämnar.

Uppdraget förutsätter att Transportstyrelsen bygger upp en helt ny produktions- och distributionskedja. Myndigheten framhåller att det i dag inte finns någon etablerad leverantör av den utrustning som krävs för det kortformat som direktivet föreskriver och att det är osäkert om lämplig utrustning finns tillgänglig på marknaden. Upphandling av maskiner bedöms i sig kräva närmare två år, varefter anpassning av lokaler och rekrytering av personal tillkommer. Transportstyrelsen bedömer sammantaget att den tid som står till förfogande för genomförandet av direktivet är för kort.

Kommunerna ska lämna uppgifter om beslut om beviljande av EU-parkeringstillstånd till Transportstyrelsen, inklusive de uppgifter som är nödvändiga för myndighetens hantering. Kommunerna ska även underrätta Transportstyrelsen om att utfärdade tillstånd har återkallats. Detta förutsätter att Transportstyrelsen upprättar ett strukturerat informationsflöde med landets samtliga kommuner, vilket ställer krav på tydliga rutiner, tekniska gränssnitt och samordning.

Transportstyrelsen ska ansvara för att hålla ett nationellt register med uppgifter om återkallade EU-parkeringstillstånd och rapportera in uppgifterna till EU-kommissionen. Myndigheten ska vidare ansvara för informationsutbytet med andra medlemsstater avseende allvarliga eller systematiska fall av missbruk av EU-parkeringstillstånd. Detta kräver tekniska lösningar för säker kommunikation med EU-kommissionen och övriga medlemsstater samt interna rutiner för att hantera och dokumentera sådana ärenden.

Personuppgifter ska få behandlas i Transportstyrelsens verksamhet som rör tillstånd om det är nödvändigt för att hantera frågor om parkeringstillstånd för rörelsehindrade. Detta ändamål ska föras in i vägtrafikdatalagen. Det ska även regleras vilka sökbegrepp som är tillåtna avseende parkeringstillstånd för rörelsehindrade. Sekretess ska gälla hos Transportstyrelsen i verksamhet som avser parkeringstillstånd för rörelsehindrade för uppgifter om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående lider men om uppgiften röjs. Sekretessen gäller i allmän handling i högst sjuttio år. Dessa krav ställer höga krav på Transportstyrelsens informationssäkerhetsarbete och interna styrning.

Myndigheten uppger att det måste tas fram helt nya it-system och att befintliga tekniska system och flöden inte kan vidareutvecklas för ändamålet.

Svenska parkeringstillstånd enligt äldre utformning som har utfärdats före den 5 juni 2028 och ännu är giltiga ska kunna bytas ut mot ett tillstånd enligt direktivet. Ansökan om utbyte görs av den enskilde hos den kommun som utfärdat det gällande tillståndet, varefter Transportstyrelsen ansvarar för framställning och distribution av det nya tillståndet. Det nya tillståndet ska ha samma sista giltighetsdag som det äldre tillståndet, och det äldre tillståndet ska lämnas in i anslutning till utfärdandet av det nya. Utbytet bedöms medföra en koncentrerad belastning under den inledande perioden, vilket avspeglas i att distributionskostnaderna är väsentligt högre under de första 1,5 åren jämfört med därefter.

Prövningen av ansökningar om parkeringstillstånd hos kommunerna ska fortsatt vara avgiftsbefriad. Transportstyrelsen ska dock kunna föreskriva om avgifter för framställningen av EU-parkeringstillstånd. Avgiften ska vara skälig med hänsyn till att den inte ska bidra till att personer med funktionsnedsättning avstår från att begära att ett tillstånd utfärdas. Avgiftsintäkterna kan bidra till att finansiera Transportstyrelsens löpande kostnader för framställning och distribution, men storleken på dessa intäkter är i nuläget inte fastställd.

Transportstyrelsens uppdrag kommer att innebära löpande samordning med kommunerna och Myndigheten för delaktighet kring bl.a. informationen om EU-parkeringstillståndet och uppföljningsfrågor. Om enskilda vänder sig till Transportstyrelsen med frågor som egentligen faller inom andra myndigheters ansvarsområden kan det medföra ett oförutsett administrativt merarbete.

Ekonomiska konsekvenser

Transportstyrelsen har lämnat en preliminär kostnadsuppskattning för de investeringar och engångskostnader som uppdraget kräver. Skattningen är behäftad med betydande osäkerheter, bl.a. till följd av att delar av direktivets tekniska krav ännu inte är specificerade. Myndigheten reserverar sig särskilt för kostnader kopplade till det större kortformatet och de säkerhetsfunktioner som direktivet kräver.

De uppskattade investeringarna och engångskostnaderna framgår av tabell 15.3 nedan.

Tabell 15.3 Transportstyrelsens uppskattade engångskostnader för EU-parkeringstillståndet (miljoner kronor)

Kostnadspost	Typ	Belopp (mnkr)
Korttillverkningsmaskin	Investering	10–12
Distributionsmaskin	Investering	5–7
Databas och systemstöd, registerdel	Investering	6–9
Utveckling och systemstöd, korttillverkning	Investering	3
Summa lånefinansierade investeringar		**24–31**
Anpassning av lokaler	Omkostnad	4
Utveckling och systemstöd, korttillverkning	Omkostnad	2
Databas och systemstöd, registerdel	Omkostnad	4–6
Summa engångskostnader av omkostnadskaraktär		**10–12**
Totalt engångskostnader (investering och omkostnad)		**34–43**

Transportstyrelsen uppskattar sammantaget att engångskostnaderna uppgår till 34–43 miljoner kronor. Därutöver tillkommer förberedande arbete inför kravställning och upphandling samt förstudie för it-stödet, vilka beräknas till 4 miljoner kronor under 2027.

Utöver engångskostnaderna tillkommer följande årliga kostnader, se tabell 15.4.

Tabell 15.4 Transportstyrelsens uppskattade årliga kostnader (miljoner kronor)

Kostnadspost	År 1 (mnkr)	År 2 och framåt (mnkr/år)
Distribution	10,0	4,5
Råkort (fyraårsavtal)	2,5	2,5
Förvaltning, korttillverkningens system	2,25	2,25
Förvaltning, databas och systemstöd, registerdel	1,5–2,25	1,5–2,25
Utökning av personalstyrkan (2 personer)	1,5	1,5
Summa årliga kostnader	**17,75–18,5**	**12,25–13,0**

Distributionskostnaderna beräknas vara väsentligt högre under det första verksamhetsåret, utifrån ett antagande om att många befintliga tillstånd kommer att bytas ut då. Fr.o.m. det andra året beräknas distributionskostnaderna minska till 4,5 miljoner kronor per år.

Transportstyrelsen framhåller att kostnadsuppskattningen är preliminär och att kostnaderna kan komma att förändras när tekniska

krav och säkerhetsfunktioner specificeras närmare av EU-kommissionen. Transportstyrelsen bedömer att tillståndet behöver tillverkas av polykarbonat (PC) för att motverka delaminering och uppfylla andra tekniska krav på det fysiska kortet. I kostnadsberäkningen utgår Transportstyrelsen inte från andra säkerhetsdetaljer utöver de obligatoriska. Transportstyrelsen ser i nuläget inte att det finns ett tydligt behov av ytterligare säkerhetsdetaljer. Vid denna bedömning har Transportstyrelsen även beaktat att sådana säkerhetsdetaljer kan medföra ökade kostnader.

Vidare är det i nuläget oklart om lämplig graveringsutrustning för det kortformat som direktivet kräver finns tillgänglig på marknaden. Detta utgör både en osäkerhet i kostnadsuppskattningen och en risk i genomförandet, men det hade varit fallet oavsett vilken myndighet som får ansvar för framställningen av korten. Kostnadsuppskattningen bör därför betraktas som en lägstanivå snarare än ett fullständigt kostnadsunderlag. Kostnaderna för förberedande arbete under 2027 om 4 miljoner kronor tillkommer utöver de belopp som redovisas i tabellerna ovan.

De totala kostnaderna för de första fem åren uppskattas av Transportstyrelsen kunna uppgå till 113,5 miljoner kronor och omfattar såväl omkostnader som investeringar i samband med införandet samt årliga kostnader för administration och förvaltning. Transportstyrelsen har även gjort en preliminär beräkning av kostnaden per tillstånd, om den skulle belasta den enskilde. Vid ett antagande om att cirka 250 000 tillstånd skulle produceras under de fem första åren skulle kostnaden per kort bli cirka 450 kronor.

Efter de första fem åren är det rimligt att anta att kostnaden skulle sjunka något, men det beror på hur behovet av nyinvesteringar ser ut vid den tidpunkten.

Förslagen innebär att Transportstyrelsen tilldelas ett nytt uppdrag som kräver betydande investeringar och löpande kostnader som inte ryms inom myndighetens befintliga anslag och avgiftsintäkter. Transportstyrelsen ska visserligen kunna föreskriva om avgifter för framställningen av EU-parkeringstillstånd, men storleken på dessa intäkter är inte fastställd och kan inte förutsättas täcka samtliga kostnader. Utredningen bedömer att uppdraget bör finansieras genom ett riktat resurstillskott. Frågan om finansiering av såväl investeringar som löpande kostnader behöver hanteras i den ordinarie budgetprocessen,

och lånefinansiering av investeringarna bör prövas i enlighet med gängse ordning för statliga investeringar.

Även förslaget om en ändrad överklagandeordning avseende EU-parkeringstillstånd får potentiella ekonomiska konsekvenser i form av besparingar, även om beloppen i sammanhanget är begränsade (se avsnitt 11.13). I dag arbetar drygt två årsarbetskrafter med ärenden som överklagas till Transportstyrelsen. Dock kan det antas att Transportstyrelsens arbete med regelutveckling och information om reglerna kommer att öka något de närmaste åren.

Utredningen bedömer att man bör avvakta med frågan om införandet av en digital version av EU-parkeringstillståndet till dess att även andra handlingar på transportområdet görs tillgängliga i digital form i en digital identitetsplånbok. Detta innebär att Transportstyrelsen i nuläget inte behöver utveckla och förvalta parallella system för fysiska och digitala tillstånd. Eventuella kostnader för att införa ett digitalt EU-parkeringstillstånd uppkommer därmed först i ett senare skede.

15.4.3 Konsekvenser för Myndigheten för delaktighet

Förslagen innebär att Myndigheten för delaktighet får ett nytt ansvar inom ramen för informationen om EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet för rörelsehindrade. Uppdraget är nytt och saknar direkt motsvarighet i myndighetens nuvarande verksamhet. Nedan redovisas de administrativa och ekonomiska konsekvenser som förslagen bedöms medföra för myndigheten.

Administrativa konsekvenser

Förslagen medför ökade administrativa kostnader för Myndigheten för delaktighet genom flera nya uppgifter. Myndigheten ska inrätta, förvalta och löpande uppdatera en nationell webbplats om EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet, vilket medför ett ökat behov av administrativa resurser för kommunikation, innehållsförvaltning, tillgänglighetsanpassning, flerspråkig information och samordning med Försäkringskassan och Transportstyrelsen.

Den föreslagna informationstjänsten innebär administrativa kostnader för systemförvaltning och samordning med kommuner och

tjänsteleverantörer. Det kommer även att finnas ett behov av att bygga upp organisatorisk kapacitet och kompetens för att förvalta tjänsten.

Det särskilda uppdraget att utforma informationstjänsten omfattar även en återkopplingsfunktion som kan medföra administrativa kostnader för att ta emot, bedöma och hantera återkopplingen. De närmare konsekvenserna behöver analyseras inom ramen för det särskilda uppdraget.

Förslagen medför även ökade administrativa kostnader för planering, genomförande och samordning av informationsinsatser riktade till allmänheten, personer med funktionsnedsättning, funktionshindersorganisationer, offentliga aktörer och näringslivet. Därutöver tillkommer administrativa kostnader för återkommande uppföljning och utvärdering av kortens och tillståndens användning och effekter, bl.a. genom insamling och analys av statistik samt samordning med Försäkringskassan, Transportstyrelsen och funktionshindersorganisationerna.

Myndigheten för delaktighet lyfter fram risken för otydlig ansvarsfördelning och att enskilda kan komma att vända sig till Myndigheten för delaktighet med frågor som rätteligen faller inom Försäkringskassans, Transportstyrelsens eller kommunernas ansvar. Detta kan skapa ett oförutsett administrativt merarbete. Myndigheten för delaktighet pekar även på risken för dubbelarbete om flera myndigheter tar fram liknande information, vilket skulle ställa höga krav på löpande samordning och kvalitetssäkring.

Ekonomiska konsekvenser

Kostnaderna för Myndigheten för delaktighet kan delas upp i två faser, se tabell 15.5. Under den första fasen (2027) avses i huvudsak engångskostnader för utveckling och lansering. De löpande kostnaderna från 2028 (fas 2) avser förvaltning, översättning och uppdatering av webbplatsen, drift och underhåll av informationstjänsten, löpande informationsinsatser samt den återkommande uppföljningen och utvärderingen.

Tabell 15.5 Uppskattade kostnader för Myndigheten för delaktighet avseende informationsansvaret för EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet (miljoner kronor)

Uppdragsdel	2027 (fas 1)	2028 och framåt per år (fas 2)
Nationell webbplats med övergripande information och länkar	1,5 mnkr	1 mnkr
Informationsinsatser för att öka medvetenheten	2 mnkr	1 mnkr
Informationstjänst med sökbar förteckning över t.ex. förmåner, tillgänglighet och parkeringsplatser	1,5 mnkr	1 mnkr
Utökning av personal med anledning av återkommande uppföljning samt webbansvar	3 mnkr	2 mnkr
Totalt per år	**8 mnkr**	**5 mnkr**

Uppdraget bedöms inte kunna finansieras inom Myndigheten för delaktighets befintliga anslag. Myndigheten för delaktighet är en relativt liten myndighet och de nya uppgifterna är av en karaktär och omfattning som går utöver myndighetens nuvarande kapacitet och resurser, inte minst vad gäller it-kompetens för informationstjänsten. Myndigheten bör tillföras ett riktat resurstillskott för att finansiera de nya uppgifterna. Utredningen föreslår ett engångsanslag om 8 miljoner kronor för 2027, som ska täcka kostnader för utveckling och lansering av webbplats och informationstjänst, samt ett löpande anslag om 5 miljoner kronor per år fr.o.m. 2028 för förvaltning, informationsinsatser och uppföljning. Frågan om finansiering bör hanteras inom ramen för den ordinarie budgetprocessen.

Det finns en inbyggd osäkerhet i kostnadsuppskattningen som bör beaktas. Kostnadsuppskattningen för informationstjänsten är preliminär. Tjänstens närmare innehåll, tekniska lösning, formerna för uppgiftsinhämtning och ansvarsfördelningen mellan Myndigheten för delaktighet och informationslämnande aktörer kommer att analyseras inom ramen för ett särskilt uppdrag. Den valda utformningen kan därför påverka utvecklingskostnaderna och det långsiktiga behovet av förvaltning och support.

Eftersom det i dag inte finns något funktionshinderskort i Sverige är det svårt att förutse hur stor efterfrågan på webbplatsen och informationstjänsten kommer att bli. Det är även oklart i vilken omfattning tjänsteleverantörer och kommuner kommer att rapportera in uppgifter till informationstjänsten.

15.4.4 Konsekvenser för domstolarna

Utredningens förslag får endast konsekvenser av betydelse för förvaltningsdomstolarna. Allmän domstol förväntas inte påverkas av förslagen.

Förslagen bedöms sammantaget medföra ett begränsat tillskott av mål till förvaltningsdomstolarna avseende överklaganden av beslut om EU-funktionshinderskort, men avseende parkeringstillstånd kan fler mål än i dag förväntas. Tillskottet av mål bedöms vara hanterbart sett till domstolsväsendet som helhet, men kan medföra ett behov av ytterligare resurser. Behovet bör följas upp när den nya instansordningen är klar.

Försäkringskassans beslut om att utfärda, förnya eller återkalla ett EU-funktionshinderskort föreslås kunna ändras, omprövas och överklagas enligt bestämmelserna i 113 kap. socialförsäkringsbalken. Det innebär att besluten i första hand omprövas av Försäkringskassan själv. Ett omprövningsbeslut kan därefter överklagas till förvaltningsrätt, med möjlighet till vidare överklagande till kammarrätt efter prövningstillstånd.

Eftersom EU-funktionshinderskortet är ett nytt instrument utan direkt motsvarighet i Sverige är det i nuläget svårt att uppskatta hur många ärenden som kan komma att överklagas till domstol. Antalet beror på hur många som ansöker om funktionshinderskortet, hur många av dessa ansökningar som får avslag och i vilken utsträckning avslagsbeslut och återkallelsebeslut överklagas. Det kan dock noteras att det i dag finns stora variationer mellan olika förmåner när det gäller både hur många beslut som begärs omprövade och som överklagas. Mot bakgrund av att funktionshinderskortet inte medför rätt till ekonomiska förmåner eller insatser enligt socialförsäkringsbalken, socialtjänstlagen eller LSS, utan enbart utgör ett bevis på funktionsnedsättning, bedöms incitamenten att överklaga vara något lägre än för förmånsbeslut med direkta ekonomiska konsekvenser. Sammantaget bedöms tillskottet av mål till förvaltningsdomstolarna bli begränsat, men det bör följas upp när systemet har varit i drift under en tid.

Inrättandet av det nya EU-funktionshinderskortet innebär att domstolarna kommer att behöva hantera en ny typ av ärenden utan etablerad praxis.

Kommunernas beslut om EU-parkeringstillstånd föreslås kunna bli föremål för domstolsprövning utan att först överprövas av en förvaltningsmyndighet. Det innebär att den enskilde kan överklaga kommunens beslut direkt till förvaltningsrätten. Denna ordning avviker från den nuvarande. Förändringen bedöms vara positiv för den enskilde eftersom den förkortar vägen till domstolsprövning av kommunens beslut. Förändringen bedöms innebära ett tillskott av mål till förvaltningsrätterna jämfört med i dag när en administrativ överprövning hos en eller flera förvaltningsmyndigheter först görs innan ett ärende kan föras vidare till domstol.

Antalet mål om parkeringstillstånd för rörelsehindrade som överklagas till förvaltningsdomstolarna är begränsat. I nuläget är det ett femtiotal ärenden som årligen överklagas till förvaltningsrätterna. Om överklagandefrekvensen förblir oförändrad och de ärenden som i dag överklagas till länsstyrelsen i stället överklagas till förvaltningsrätterna rör det sig om en ökning upp till cirka 1 000 mål, utspritt över samtliga förvaltningsrätter. Utredningen har gjort en uppskattning av kostnaderna, utifrån att målen i dag sorteras in under övriga mål i Domstolsverkets årsredovisning. Vid ett antagande om att 1 000 mål skulle hanteras i domstolarna, i stället för dagens 50, skulle det röra sig om en kostnadsökning för förvaltningsrätterna om maximalt 8 000 000 kronor. Sannolikt skulle kostnaden bli betydligt lägre eftersom dessa mål bedöms vara av enklare beskaffenhet och inte lika kostnadsdrivande som många andra mål som sorterar in under övriga mål. När ärendena i dag hanteras primärt av länsstyrelserna krävs sammantaget drygt 2,5 årsarbetskrafter för att som första överklagandeinstans hantera kommunernas beslut (se avsnitt 8.7). Detta talar för att ärendena är av begränsad komplexitet och inte särskilt resurskrävande, även om handläggningen i domstol i vissa avseenden avviker och kan vara mer resurskrävande än vid en myndighet.

Mot kostnadsökningen vid domstolarna ska också den potentiella besparingen i årsarbetskrafter hos länsstyrelserna och Transportstyrelsen vägas. Förslaget innebär att dessa myndigheters behov av resurser för överprövningen minskar. Eftersom resursminskningen är fördelad mellan samtliga länsstyrelser och Transportstyrelsen samtidigt får nya uppgifter är det dock osäkert i vilken utsträckning förslaget medför en besparing som gör att motsvarande medel kan föras över till domstolarna.

Frågan om finansiering bör hanteras inom ramen för den ordinarie budgetprocessen.

15.4.5 Konsekvenser för effektiviteten i den statliga förvaltningen

Förslagen innebär att tre statliga myndigheter, Försäkringskassan, Transportstyrelsen och Myndigheten för delaktighet, tilldelas nya uppgifter. Ansvaret är uppdelat så att Försäkringskassan ansvarar för EU-funktionshinderskortet, Transportstyrelsen för framställning och distribution av EU-parkeringstillståndet och Myndigheten för delaktighet för information, informationsinsatser och uppföljning. Kommunerna ska på samma sätt som i dag pröva frågor om parkeringstillstånd för rörelsehindrade i första instans, men staten går i övrigt in och tar ett större ansvar där det bedöms nödvändigt.

Den föreslagna ansvarsfördelningen bedöms bidra till effektiv statlig förvaltning genom att uppgifterna förläggs till myndigheter med relevant kompetens och befintliga administrativa strukturer. Varje myndighet ska bidra med sin kärnkompetens för att på ett effektivt sätt medverka till att funktionshinderspolitikens mål uppnås och direktivets krav uppfylls i Sverige. Samtidigt ställer uppdelningen krav på välfungerande samordning och tydliga informationsflöden mellan myndigheterna, inte minst vad gäller statistikunderlag till Myndigheten för delaktighets uppföljningsuppdrag. Myndigheten har pekat på risken att enskilda vänder sig till fel myndighet, vilket kan skapa ett administrativt merarbete och ställer krav på samverkan och gemensam kommunikation mellan myndigheterna om ansvarsfördelningen.

EU-funktionshinderskortet är ett separat instrument som inte medför rätt till förmåner eller insatser enligt befintliga regelverk. Den föreslagna uppföljningen inom ramen för Myndigheten för delaktighets uppdrag bör inkludera en bedömning av om ansvarsfördelningen fungerar ändamålsenligt i praktiken.

15.5 Konsekvenser för företag

Förslagen om EU-funktionshinderskort och EU-parkeringstillstånd riktar sig i första hand till enskilda personer och offentliga verksamheter. Privata aktörer – såsom företag inom kultur, sport, turism, transport, handel och besöksnäring – berörs dock också, främst eftersom funktionshinderskortet syftar till att underlätta för innehavaren att ta del av särskilda villkor och positiv särbehandling som erbjuds av dessa aktörer.

15.5.1 Administrativa konsekvenser

Sammantaget bedöms de administrativa konsekvenserna för företag vara begränsade men inte försumbara. Förslagen innebär inte några tvingande skyldigheter för företag att erbjuda särskilda villkor eller positiv särbehandling till innehavare av EU-funktionshinderskortet eller att acceptera kortet. Företag som redan i dag erbjuder rabatter, förmåner eller anpassade villkor för personer med funktionsnedsättning kan få anledning att anpassa sina rutiner för att kontrollera och godkänna funktionshinderskortet som bevis på funktionsnedsättning, i stället för eller utöver de intyg och handlingar som används i dag.

Utredningen bedömer att förslagen medför positiva konsekvenser för företag. Eftersom kortet ersätter en mängd olika intyg med ett standardiserat dokument bedöms hanteringen förenklas för de företag som redan i dag erbjuder särskilda villkor. EU-funktionshinderskortet är utformat i ett standardiserat EU-format och ska kunna verifieras på ett enkelt sätt, vilket minskar behovet av att ta fram egna riktlinjer för underlag samt egna kontrollrutiner. I dag behöver företag och verksamheter som erbjuder förmåner eller rabatter för personer med funktionsnedsättning hantera en mängd olika intyg, läkarintyg och andra handlingar av varierande slag och kvalitet. Funktionshinderskortet kan i dessa situationer ersätta flera olika intyg med ett enhetligt dokument som är lätt att känna igen och förstå, oavsett om innehavaren är svensk eller utländsk medborgare.

Det faktum att EU-funktionshinderskortet är svårt att förfalska minskar också risken för missbruk och behovet av mer ingående kontroller. Sammantaget innebär detta administrativa lättnader och ökad trygghet för de företag och verksamheter som tar emot kortet som underlag.

Företag som väljer att ansluta sig till informationstjänsten som Myndigheten för delaktighet ska ansvara för – med information om besöksmål som erbjuder särskilda villkor – kan välja att lämna uppgifter om sina erbjudanden och sin tillgänglighet till informationstjänsten. Detta uppgiftslämnande bedöms vara av begränsad administrativ karaktär och sker på frivillig basis. Att vara ansluten till tjänsten kan samtidigt bidra till ökad synlighet och tillgänglighet för företagen samt stärka deras möjligheter att nå fler besökare och kunder.

Företag som utfärdar intyg om funktionsnedsättning, exempelvis inom hälso- och sjukvården, berörs av förslaget om vilka aktörer som får utfärda intyg. Privata vårdgivare och elevhälsan i fristående skolor kan komma att behöva hantera förfrågningar om sådana intyg. Administrativa konsekvenser för dessa aktörer bedöms vara marginella, eftersom intygsutfärdande redan i dag förekommer inom ramen för ordinarie verksamhet.

Förslagen om EU-parkeringstillståndet berör företag som äger eller förvaltar parkeringsanläggningar, exempelvis privata parkeringsbolag och fastighetsägare med parkeringsytor samt privata parkeringsövervakningsföretag. Dessa aktörer kan behöva uppdatera sina rutiner och system för att kontrollera och godkänna det nya EU-parkeringstillståndet, som får ett nytt standardiserat format i enlighet med direktivets krav. De nya säkerhetsfunktionerna och kontrollrutinerna kan samtidigt bidra till att minska risken för missbruk och felaktig användning av tillstånden, vilket kan skapa bättre förutsättningar för en effektiv och korrekt kontroll av rätten att använda parkeringsplatserna.

Företag som i dag framställer parkeringstillstånd på uppdrag av kommuner påverkas av att Transportstyrelsen enligt förslaget tar över ansvaret för framställning och distribution av parkeringstillståndet. Detta kan innebära att befintliga avtal och uppdrag förändras eller upphör. Det är dock inte möjligt att kvantifiera hur många kommuner som har sådana upplägg och hur lång tid de i så fall sträcker sig. De tillkommande tekniska kraven och nya material följer dock av direktivet och dess genomförandelagstiftning, inte av förslagen i utredningen.

15.5.2 Ekonomiska konsekvenser

Förslagen bedöms inte medföra några betydande direkta kostnader för företag. Begränsade kostnader kan dock uppstå för de företag som frivilligt väljer att erbjuda särskilda villkor eller positiv särbehandling till innehavare av EU-funktionshinderskortet, exempelvis i form av rabatter eller nedsatta avgifter.

På sikt kan förslagen ge positiva ekonomiska effekter för företag inom besöksnäring, kultur, idrott och transport, genom att EU-funktionshinderskortet underlättar för personer med funktionsnedsättning att röra sig över gränserna och ta del av tjänster i Sverige.

Förslaget om en informationstjänst med information om förmåner, rabatter och tillgänglighet på besöksmål kan bidra till ökad synlighet och fler kunder för de företag som väljer att ansluta sig.

För privata vårdgivare och andra aktörer som kan komma att utfärda intyg om funktionsnedsättning kan det uppstå en viss ökad efterfrågan på intygsutfärdande. Eventuella kostnader för detta bedöms rymmas inom ordinarie verksamhet och bedöms inte medföra några nämnvärda ekonomiska konsekvenser.

Förslagen om EU-funktionshinderskortet bedöms inte påverka konkurrensförhållandena mellan företag på ett negativt sätt, eftersom deltagandet är frivilligt och öppet för alla aktörer oavsett storlek eller bransch. Någon särskild hänsyn till små företag bedöms inte behöva tas. Skälen för denna bedömning är att förslagen inte ålägger företag några skyldigheter att erbjuda särskilda villkor eller positiv särbehandling till innehavare av funktionshinderskortet, att eventuella anpassningar av rutiner för att ta emot kortet som bevis är av begränsad karaktär och inte kräver några större investeringar samt att de administrativa konsekvenserna för företag som frivilligt väljer att ansluta sig till informationstjänsten bedöms vara lika begränsade för små som för stora företag. Förslagen innebär inte heller några tillstånds- eller rapporteringskrav som typiskt sett är mer betungande för små företag.

För privata parkeringsbolag och parkeringsövervakningsföretag kan förslaget om ett EU-parkeringstillstånd medföra vissa kostnader för anpassning av system och rutiner för att hantera det nya tillståndsformatet och erkännandet av utländska tillstånd.

Det ömsesidiga erkännandet av EU-parkeringstillstånd utfärdade i andra medlemsstater kan innebära att fler fordon med EU-parker-

ingstillstånd nyttjar reserverade parkeringsplatser i Sverige. För privata parkeringsbolag kan detta påverka nyttjandegraden av reserverade platser, vilket i sin tur kan ha ekonomiska konsekvenser. Skillnaden bör dock vara marginell, eftersom Sverige redan i dag erkänner parkeringstillstånd från andra EES-länder så länge de har den utformning som de flesta länder redan tillämpar (1998 års rådsrekommendation, se avsnitt 3.1).

15.6 Konsekvenser för civilsamhället

Civilsamhällets organisationer berörs av förslagen bl.a. genom att ideella föreningar och organisationer som erbjuder aktiviteter, tjänster eller förmåner för personer med funktionsnedsättning, exempelvis inom idrott, kultur och fritid, kan komma att behöva anpassa sina rutiner för att ta emot EU-funktionshinderskortet som bevis på funktionsnedsättning. Eftersom deltagandet är frivilligt och kortet ersätter en mängd olika intyg med ett standardiserat dokument bedöms denna anpassning vara begränsad. Kortet kan tvärtom förenkla hanteringen för de organisationer som redan i dag erbjuder särskilda villkor.

Vidare ges funktionshindersorganisationerna enligt förslagen en formell roll i uppföljningen genom att Myndigheten för delaktighet ska samråda med dem inom ramen för det återkommande uppföljningsuppdraget. Detta innebär ett visst administrativt åtagande för organisationerna, men bedöms sammantaget vara positivt eftersom det ger dem ett reellt inflytande över hur systemet utvecklas över tid.

Sammantaget bedöms konsekvenserna för civilsamhället vara begränsade och övervägande positiva.

15.7 Samhällsekonomiska konsekvenser

En fullständig samhällsekonomisk analys i kvantitativ mening är inte möjlig att genomföra inom ramen för denna utredning. Det saknas etablerade och tillämpbara metoder för att monetärt värdera ökad delaktighet och tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning, och det är i nuläget inte möjligt att förutse i vilken utsträckning offentliga och privata aktörer kommer att erbjuda särskilda villkor till innehavare av EU-funktionshinderskortet. Utredningen redovisar

i stället en kvalitativ bedömning av de viktigaste samhällsekonomiska effekterna, uppdelade på nytta, kostnader och risker.

15.7.1 Nyttan för samhället i stort

Utöver den direkta nyttan för enskilda innehavare bedöms förslagen ge positiva samhällsekonomiska effekter i ett bredare perspektiv.

Ökad rörlighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning kan på sikt bidra till ökad ekonomisk aktivitet. Tillgänglighet och delaktighet är viktiga förutsättningar för att personer med funktionsnedsättning ska kunna delta på arbetsmarknaden och i samhällslivet. Effekterna är svåra att kvantifiera men bedöms vara positiva, inte minst mot bakgrund av att målgruppen är stor.

Företag inom besöksnäring, kultur, sport, turism och handel kan dra nytta av att fler personer med funktionsnedsättning från både Sverige och andra EU-länder ges bättre förutsättningar att ta del av deras tjänster. Det ömsesidiga erkännandet av EU-funktionshinderskortet kan bidra till ökad turism och konsumtion i Sverige. Den nationella informationstjänsten kan bidra till ökad synlighet för de aktörer som väljer att ansluta sig och erbjuda särskilda villkor, vilket stärker deras möjligheter att nå fler besökare och kunder.

Förslaget om att centralisera framställning och distribution av EU-parkeringstillståndet till Transportstyrelsen innebär att det tekniska ansvaret samlas hos en aktör med förutsättningar att uppfylla kraven på enhetligt format och säkerhetsfunktioner i EU-direktiv 2024/2841. Alternativet att varje kommun framställer egna tillstånd i enlighet med direktivets tekniska specifikationer bedöms vara mindre effektivt och mer kostnadsdrivande sett till systemet som helhet. Centraliseringen frigör kommunerna från ett tekniskt ansvar som de i dag hanterar med varierande förutsättningar.

15.7.2 Fördelningseffekter

Förslagen riktar sig till en grupp som i dag har sämre förutsättningar att delta i samhällslivet på lika villkor som andra. Den samhällsekonomiska nyttan är därmed koncentrerad till en grupp med ofta begränsade ekonomiska resurser och ett dokumenterat behov av stöd och anpassningar. Detta ger förslagen en positiv fördelningsprofil.

Särskilt kan de positiva samhällsekonomiska konsekvenserna av ökad delaktighet bland barn och unga lyftas fram. När barn och unga med funktionsnedsättning ges bättre möjligheter till fritidsaktiviteter och social inkludering stärks förutsättningarna för god hälsa, utbildningsresultat och framtida etablering i arbetslivet. Fritid och social gemenskap utgör dessutom en central del av barns och ungas utveckling, och är viktiga faktorer för självständighet, identitet och välbefinnande genom hela livet.

Att EU-funktionshinderskort utfärdas och förnyas utan avgift är centralt för att säkerställa att systemet är tillgängligt för alla som har rätt till det, oavsett ekonomisk situation. Detsamma gäller förslaget om att prövningen av ansökningar om parkeringstillstånd ska fortsätta vara avgiftsbefriad, och att eventuella avgifter för framställning av EU-parkeringstillstånd ska vara skäliga och inte utgöra ett hinder för den enskilde.

Utredningen bedömer att förslagen inte medför några betydande negativa fördelningseffekter för andra grupper i samhället. EU-funktionshinderskortet ger inte innehavaren rätt till förmåner som andra inte har tillgång till, utan underlättar enbart tillgången till sådana villkor och anpassningar som aktörer frivilligt väljer att erbjuda.

15.7.3 Kostnadseffektivitet och proportionalitet

Förslagen är ett genomförande av EU-direktiv 2024/2841 och EU-direktiv 2024/2842 som Sverige är skyldigt att genomföra. Den relevanta samhällsekonomiska frågan är därför inte om förslagen ska genomföras, utan om de valda lösningarna är kostnadseffektiva i förhållande till alternativa genomförandemodeller.

Utredningen bedömer att de föreslagna lösningarna är väl avvägda. Valet att låta Försäkringskassan bli ansvarig myndighet för EU-funktionshinderskortet motiveras av myndighetens befintliga kompetens inom handläggning av ärenden som rör personer med funktionsnedsättning och dess etablerade it-infrastruktur. Valet att centralisera framställning och distribution av EU-parkeringstillståndet till Transportstyrelsen motiveras av behovet av enhetlig teknisk utformning och nationell registerföring. Ett alternativ där kommunerna fortsatt ansvarar för framställningen av tillstånden skulle både vara svårt för

kommuner att upprätthålla och sannolikt öka den totala kostnaden för genomförandet av direktivet.

Utredningen har i sina överväganden strävat efter att minimera kostnader och administrativa bördor. Kommunerna behåller prövningsansvaret för parkeringstillståndet, vilket begränsar behovet av ny statlig kapacitet. EU-funktionshinderskortet ska utfärdas avgiftsfritt för att ekonomiska hinder inte ska uppstå. Intygsutfärdandet bygger på befintliga strukturer inom hälso- och sjukvård och elevhälsa. Utredningen noterar dock att kostnadsbilden för EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet är känslig för antaganden om målgruppens storlek och ansökningsbenägenhet. De riktade informationsinsatser som Myndigheten för delaktighet föreslås genomföra inför introduktionen är därför mer än en ren kommunikationsåtgärd. Tydliga och välriktade informationsinsatser är av stor samhällsekonomisk betydelse, inte bara för att maximera nyttan utan också för att hålla nere andelen felaktiga ansökningar och därigenom begränsa de administrativa kostnaderna.

15.8 Konsekvenser i övrigt

15.8.1 Brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet

Förslagen bedöms i huvudsak kunna bidra positivt till det brottsförebyggande arbetet, främst genom att minska risken för felaktig användning och missbruk av EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet.

EU-funktionshinderskortet är en handling som ger innehavaren tillgång till vissa särskilda villkor och möjligheter till positiv särbehandling. Detta innebär att det kan finnas incitament för missbruk eller förfalskning av kortet. Risken bedöms dock vara begränsad eftersom kortet inte ger rätt till ekonomiska förmåner eller andra värden av motsvarande slag som exempelvis ett parkeringstillstånd.

EU-direktiv 2024/2841 ställer krav på att medlemsstaterna vidtar nödvändiga åtgärder för att förebygga och bekämpa bedrägeri och förfalskning av EU-funktionshinderskortet. Utredningen bedömer att Försäkringskassan redan i dag har tillräckliga verktyg för att förebygga sådana förfaranden, bl.a. genom de krav på dokumentation och intyg som ställs vid ansökan, kravet på att uppgifter lämnas på heder och samvete samt myndighetens befintliga kontrollmekanismer.

För att ytterligare motverka missbruk föreslås att Försäkringskassan ska föra ett nationellt register över återkallade kort. Försäkringskassan ska även utbyta information om missbruk av EU-funktionshinderskortet med andra medlemsstater. Dessa åtgärder bedöms stärka möjligheterna att upptäcka och motverka missbruk.

De tekniska krav som ställs på kortets utformning bidrar också till att göra kortet svårare att förfalska. Det blir dessutom enklare för behöriga aktörer att kontrollera att ett kort är utfärdat av rätt myndighet och fortfarande är giltigt.

EU-parkeringstillståndet är en handling med ett ekonomiskt värde för innehavaren eftersom det ger tillgång till särskilda parkeringsvillkor. Detta innebär att det finns ett tydligare incitament för missbruk, bedräglig användning och förfalskning. Liknande risker finns redan i dag för parkeringstillstånd för rörelsehindrade, och vid utredningens samråd med kommuner framkom att sådant missbruk förekommer (se avsnitt 2 för deltagande kommuner i samrådet).

Förslagen bedöms medföra förbättrade möjligheter att förebygga och upptäcka missbruk av EU-parkeringstillståndet. Det nya standardiserade formatet försvårar förfalskning. Genom möjligheten att kontrollera om ett tillstånd är återkallat i hela landet skapas också bättre förutsättningar för kontroll än i dag, eftersom tillstånden i nuläget hanteras av ett stort antal kommuner utan en gemensam överblick. Även utländska EU-parkeringstillstånd blir genom det enhetliga formatet svårare att förfalska.

Att Transportstyrelsen får tillgång till samlade uppgifter om utfärdade och återkallade tillstånd ger dessutom bättre förutsättningar för uppföljning och analys av utvecklingen samt för tidig upptäckt av missbruk. Transportstyrelsen ska även ansvara för informationsutbyte med andra medlemsstater avseende allvarliga eller systematiska fall av missbruk. Dessa åtgärder bedöms bidra positivt till det brottsförebyggande arbetet.

EU-direktiv 2024/2841 kräver att medlemsstaterna fastställer regler om lämpliga åtgärder, såsom sanktioner, vid bristande efterlevnad av de nationella bestämmelser som antas med stöd av direktivet. Utredningen bedömer att det redan i dag finns tillräckliga verktyg i svensk rätt för att vidta sådana åtgärder, och att det inte krävs nya sanktionsbestämmelser eller liknande åtgärder utöver vad som följer av befintlig lagstiftning (se avsnitt 10.19 och 11.12).

Personer med funktionsnedsättning tillhör en grupp som är mer utsatt för brott, däribland bedrägerier och utnyttjande (Polismyndighetens årsredovisning 2025). Förslagen bedöms inte öka denna sårbarhet. Ett standardiserat och erkänt EU-funktionshinderskort kan i stället minska behovet för enskilda att på annat sätt visa intyg om sin funktionsnedsättning i situationer där de söker tillgång till särskilda villkor, vilket kan minska risken för ifrågasättande eller otillbörlig behandling.

Förslagen bedöms inte ha några konsekvenser för felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet medför inte rätt till ekonomiska förmåner, kontanta ersättningar eller insatser enligt socialförsäkringsbalken, socialtjänstlagen eller LSS.

Förslagen innebär att Försäkringskassan och Transportstyrelsen ska behandla känsliga personuppgifter samt att informationsutbyte sker med andra medlemsstater. Utredningen bedömer att detta inte har några betydande konsekvenser för totalförsvaret eller Sveriges säkerhet. Registren är begränsade till sina angivna syften och informationsutbytet sker inom ramen för EU-direktiven. De krav på informationssäkerhet, begränsad åtkomst och sekretess som föreslås bedöms vara tillräckliga.

15.8.2 Konsekvenser ur ett digitaliseringsperspektiv

Förslagen innebär att digitala system för administration och hantering av EU-funktionshinderskort och fysiska EU-parkeringstillstånd införs, samt att en ny nationell webbplats med en digital informationstjänst skapas.

EU-funktionshinderskortet ska kunna utfärdas i både fysisk och digital form. Ansökan ska som huvudregel göras via e-tjänst. Försäkringskassan behöver bygga upp ny digital infrastruktur, inklusive e-tjänst, nationellt register över återkallade kort samt tekniska lösningar för säkert informationsutbyte med EU-kommissionen och andra medlemsstater.

Utredningen bedömer att frågan om införandet av en digital version av EU-parkeringstillståndet bör avvaktas till dess att även andra handlingar på transportområdet görs tillgängliga i digitala versioner i en digital identitetsplånbok. Motsvarande lösning eller applikation

finns inte för handlingar på transportområdet i dag, men kommer att införas för körkort inom några år.

Transportstyrelsen behöver dock utveckla helt nya it-system för framställning, distribution och registerföring, samt tekniska gränssnitt för informationsutbyte med landets samtliga kommuner och andra medlemsstater. Att lämplig utrustning för framställning i det kortformat som direktivet kräver ännu inte finns tillgänglig på marknaden utgör en risk i genomförandet.

Informationstjänsten, som Myndigheten för delaktighet föreslås ansvara för, är till sin karaktär en digital tjänst. Detta är en ny typ av uppdrag för myndigheten vilket kräver it-kompetens och systemförvaltningskapacitet som myndigheten i nuläget inte har.

En central fråga ur ett digitaliseringsperspektiv är tillgängligheten för målgruppen personer med funktionsnedsättning. Delar av målgruppen kan ha svårigheter att använda digitala tjänster. Det är därför angeläget att e-tjänster utformas i enlighet med tillgänglighetskraven i lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service och att det fysiska ansökningsalternativet är reellt tillgängligt. Detsamma gäller informationstjänsten, som behöver vara tillgänglig och användbar för personer med olika typer av funktionsnedsättningar.

De ekonomiska konsekvenserna av digitaliseringen återspeglas i de kostnadsuppskattningar som redovisas för Försäkringskassan, Transportstyrelsen och Myndigheten för delaktighet i avsnitten 15.4.1–15.4.3. En betydande del av de uppskattade kostnaderna är direkt hänförliga till systemutveckling och digital infrastruktur. Kostnaderna är behäftade med osäkerhet, bl.a. till följd av att delar av direktivets tekniska krav ännu inte är specificerade av EU-kommissionen.

15.8.3 Sveriges internationella åtaganden

Förslagen syftar till att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2841 av den 23 oktober 2024 om EU-intyg om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning samt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2842 av den 23 oktober 2024 om utvidgning av direktiv (EU) 2024/2841 till att omfatta tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i en medlemsstat.

Direktiven är bindande för Sverige som EU-medlemsstat och ska vara genomförda i nationell rätt senast den 5 juni 2027. Direktiven ger Sverige ett visst handlingsutrymme vad gäller form och tillvägagångssätt för genomförandet, men det resultat som direktiven föreskriver är bindande. Förslagen bedöms motsvara direktivens krav och går inte utöver vad direktiven kräver. I de fall de nationella lösningarna avviker från direktivets ordalydelse bedöms de vara förenliga med direktivet och motiveras med hänsyn till tydlighet och kontinuitet i den svenska rättsordningen. Det gäller exempelvis terminologin. I stället för direktivets uttryck EU-intyg om funktionsnedsättning används EU-funktionshinderskort, och i stället för parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning används EU-parkeringstillstånd för rörelsehindrade.

Förslagen om EU-funktionshinderskortet innebär ett fullständigt genomförande av EU-direktiv 2024/2841 och EU-direktiv 2024/2842 i svensk rätt. Den föreslagna lagen om EU-funktionshinderskort och tillhörande förordning innehåller bestämmelser om utfärdande, giltighet, förnyelse, återkallelse och erkännande av kortet, i enlighet med direktivet. Förslagen om EU-parkeringstillstånd för rörelsehindrade bedöms kunna genomföras inom ramen för befintliga bemyndiganden i trafikförordningen (1998:1276) och lagen (1975:88) med bemyndigande att meddela föreskrifter om trafik, transporter och kommunikationer, varför någon ny lag inte bedöms nödvändig för den delen.

Förslagen bedöms vara förenliga med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter samt om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) (se avsnitt 13). Den föreslagna regleringen av Försäkringskassans personuppgiftsbehandling är utformad för att komplettera dataskyddsförordningen och dataskyddslagen (2018:218) och begränsar behandlingen av personuppgifter till vad som är nödvändigt för de ändamål som anges i lagen. Ändringar i vägtrafikdataförordningen (2019:382) föreslås för att reglera Transportstyrelsens behandling av personuppgifter.

Förslagen bedöms inte gå utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen. Inga bestämmelser i förslagen bedöms strida mot EU-rätten i övrigt.

Sverige är folkrättsligt bundet av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD) och har åtagit sig

att anpassa nationell lag och politik för att följa konventionens principer. Förslagen bedöms vara förenliga med Sveriges åtaganden enligt konventionen. EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet stärker rörligheten och delaktigheten för personer med funktionsnedsättning samt deras tillgång till samhällets tjänster, i linje med konventionens krav på tillgänglighet (artikel 9 i CRPD) och rätten till självständigt liv och delaktighet i samhället (artikel 19 i CRPD). Förslagen innebär inte att funktionshinderskortet medför rätt till förmåner eller insatser enligt socialförsäkringsbalken, socialtjänstlagen eller LSS, och bedöms inte inskränka de rättigheter som följer av konventionen.

Myndigheten för delaktighet föreslås få i uppdrag att följa upp och analysera EU-funktionshinderskortets och EU-parkeringstillståndets betydelse för tillgänglighet och delaktighet. Uppföljningen bör omfatta hur kortet och tillståndet bidrar till genomförandet av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, EU:s strategi för rättigheter för personer med funktionsnedsättning (En jämlikhetsunion: EU:s strategi för rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2021–2030), målet för funktionshinderspolitiken samt den nationella strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken 2021–2031 (S2019/02213 och S2021/06595). Uppföljningen bedöms bidra till att stärka genomförandet av konventionens krav på systematisk uppföljning och datainsamling (artikel 31 i CRPD).

EU-rätten

Förslagen syftar till att genomföra EU-direktiv 2024/2841 och EU-direktiv 2024/2842 i svensk rätt. Direktiven är främst ett led i EU:s strategi för rättigheter för personer med funktionsnedsättning och syftar till att underlätta rörligheten inom unionen för personer med funktionsnedsättning samt att säkerställa att dessa personer kan ta del av särskilda villkor och positiv särbehandling på lika villkor i samtliga medlemsstater.

Direktiven lämnar i flera delar ett nationellt handlingsutrymme för hur genomförandet ska utformas. Nedan redovisas hur förslagen förhåller sig till EU-rätten, dels i de delar där förslagen utgör ett direkt

genomförande av direktiven, dels i de delar där det nationella handlingsutrymmet har utnyttjats.

Den föreslagna lagen om EU-funktionshinderskort och den kompletterande förordningen utgör en viktig del i genomförandet av EU-direktiv 2024/2841. Förslagen är utformade i enlighet med direktivets krav och går inte utöver vad direktivet kräver i några delar som kräver särskild motivering enligt 10 § förordningen om konsekvensutredningar.

De bestämmelser som rör EU-parkeringstillståndet genomförs inte genom en ny lag utan genom ändringar framför allt i trafikförordningen (1998:1276) och föreskrifter meddelade med stöd av lagen (1975:88) med bemyndigande att meddela föreskrifter om trafik, transporter och kommunikationer samt vägtrafikdatalagen (2019:369) och vägtrafikdataförordningen (2019:382). Bedömningen är att det inte krävs en ny lag som särskilt reglerar EU-parkeringstillståndet. Den ändrade överklagandeordningen (avsnitt 11.13) kan sägas gå utöver vad som krävs av direktivet, men ändringarna ligger i linje med kravet på effektiva rättsmedel i direktivet och minskar antalet prövningsinstanser, vilket bedöms vara både till den enskildes och det allmännas fördel. Förslagen avseende EU-parkeringstillståndet bedöms heller inte i övrigt gå utöver vad EU-direktiv 2024/2841 kräver i något avseende som kräver särskild motivering enligt 10 § förordningen om konsekvensutredningar.

Sammantaget bedöms förslagen överensstämma med de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till EU. Förslagen genomför EU-direktiv 2024/2841 och EU-direktiv 2024/2842 i svensk rätt och går inte utöver vad direktiven kräver. De nationella val som gjorts inom ramen för det handlingsutrymme som direktiven medger är förenliga med direktivens syfte och krav.

15.9 Uppföljning och utvärdering

Förslagen innebär att ett nytt EU-funktionshinderskort och ett nytt EU-parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning införs i Sverige. De nya bestämmelserna om funktionshinderskortet är av ny karaktär och det genomförs även ändringar i dagens regelsystem avseende parkeringstillstånd. Den nya lagstiftningen berör enskilda, myndigheter, kommuner och privata aktörer. Det är därför angeläget

att konsekvenserna av förslagen följs upp och utvärderas på ett strukturerat sätt.

Myndigheten för delaktighet föreslås få i uppdrag att ansvara för en samlad uppföljning och utvärdering av EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet i dialog med Försäkringskassan, Transportstyrelsen, kommunerna och funktionshindersorganisationerna. Uppföljningen ska omfatta en samlad analys av betydelsen för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning och kopplas till måluppfyllelsen i relevanta nationella och internationella ramverk, däribland FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, EU:s strategi för personer med funktionsnedsättning, det nationella målet för funktionshinderspolitiken samt den nationella strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken 2021–2031 (S2019/02213 och S2021/06595). Uppföljningen bör även omfatta användningen och funktionen av den nationella webbplatsen och informationstjänsten. För en fullständig beskrivning av uppföljningsuppdraget, se avsnitt 12.4.

15.10 Ikraftträdande och informationsinsatser

Sverige och övriga medlemsstater i EU ska senast den 5 juni 2027 anta och offentliggöra de bestämmelser i lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa EU-direktiv 2024/2841 och EU-direktiv 2024/2842. Medlemsstaterna ska tillämpa dessa bestämmelser fr.o.m. den 5 juni 2028.

Transportstyrelsen har bedömt att den tid som står till förfogande för genomförandet av EU-parkeringstillståndet är för kort, bl.a. mot bakgrund av att upphandling av nödvändig utrustning bedöms kräva närmare två år. Det är därför angeläget att regeringen i god tid fattar nödvändiga beslut om resurstillskott och uppdrag till de berörda myndigheterna.

Behovet av informationsinsatser är betydande. EU-funktionshinderskortet har ingen tidigare motsvarighet i Sverige och målgruppen är bred. Myndigheten för delaktighet föreslås ansvara för informationsinsatser inför introduktionen och därefter löpande, i nära samverkan med Försäkringskassan, Transportstyrelsen och kommunerna. Informationen bör göras tillgänglig på flera språk och i tillgängliga format.

16 Författningskommentar

16.1 Förslaget till lag om EU-funktionshinderskort

Lagens innehåll

1 § *Denna lag innehåller bestämmelser om EU-funktionshinderskort i Sverige.*

Genom lagen genomförs de bestämmelser som avser EU-intyg om funktionsnedsättning i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2841 av den 23 oktober 2024 om inrättande av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning och Europaparlamentets och rådets direktiv 2024/2842 av den 23 oktober 2024 om utvidgning av direktiv (EU) 2024/2841 till att omfatta tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i en medlemsstat.

Paragrafen anger lagens innehåll.

Första stycket anger att lagen innehåller bestämmelser om EU-funktionshinderskortet i Sverige. I stället för uttrycket EU-intyg om funktionsnedsättning som används i EU-direktiven används i lagen uttrycket EU-funktionshinderskort, se 4 §.

Av *andra stycket* framgår att lagen genomför de bestämmelser som avser EU-intyg om funktionsnedsättning i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2841 av den 23 oktober 2024 om inrättande av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning och Europaparlamentets och rådets direktiv 2024/2842 av den 23 oktober 2024 om utvidgning av direktiv (EU) 2024/2841 till att omfatta tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i en medlemsstat.

Tillämpningsområde

2 § *Denna lag ska tillämpas för*
1. svenska medborgare och deras familjemedlemmar,
2. unionsmedborgare och deras familjemedlemmar, och
3. tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i unionen.

Paragrafen reglerar tillämpningsområdet för lagen. Genom paragrafen genomförs artikel 2 och 4 i EU-direktiv 2024/2841 delvis samt artikel 1 i EU-direktiv 2024/2842 delvis. Övervägandena finns i avsnitt 10.3.

Av bestämmelsen framgår att lagen ska gälla för svenska medborgare, unionsmedborgare och deras familjemedlemmar. Av artikel 20.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) framgår att alla medborgare i en medlemsstat också är unionsmedborgare. Med familjemedlem avses en familjemedlem enligt definitionen i artikel 2.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38/EG av den 29 april 2004 om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier och om ändring av förordning (EEG) nr 1612/68 och om upphävande av direktiven 64/221/EEG, 68/360/EEG, 72/194/EEG, 73/148/EEG, 75/34/EEG, 75/35/EEG, 90/364/EEG, 90/365/EEG och 93/96/EEG (rörlighetsdirektivet) eller i den mening som avses i artikel 3.2 i det direktivet, oavsett medborgarskap, till en unionsmedborgare som utövar sin rätt till fri rörlighet. Uttrycket förekommer även i artikel 3 i EU-direktiv 2024/2841. Som familjemedlem räknas således bl.a. maka eller make, den partner med vilken unionsmedborgaren har ingått ett registrerat partnerskap, släktningar i rakt nedstigande led och underhållsberättigade släktingar i rakt uppstigande led.

Av bestämmelsen framgår vidare att lagen ska gälla för tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i unionen. En tredjelandsmedborgare är en person som inte är medborgare i ett EU-land. Vad som avses med lagligen bosatt avgörs i huvudsak av de enskilda medlemsstaterna. I Sverige finns bestämmelser om laglig bosättning och uppehållstillstånd i utlänningslagen (2005:716).

Syftet med EU-funktionshinderskortet

3 § *Ett EU-funktionshinderskort ska utgöra ett bevis på att innehavaren har en varaktig funktionsnedsättning. Funktionshinderskortet ska kunna användas för att underlätta för innehavaren att ta del av särskilda villkor och positiv särbehandling som erbjuds personer med en funktionsnedsättning inom EU.*

Paragrafen anger att EU-funktionshinderskortet ska utgöra ett bevis på att innehavaren har en varaktig funktionsnedsättning. Genom paragrafen genomförs artiklarna 2, 4 och 5 i EU-direktiv 2024/2841 delvis. Övervägandena finns i avsnitt 10.1.

Vad som ska avses med en varaktig funktionsnedsättning och särskilda villkor eller positiv särbehandling framgår av 4 §.

Syftet med EU-funktionshinderskortet är att utgöra ett bevis om att innehavaren har erkänts som person med funktionsnedsättning enligt nationella bestämmelser.

Funktionshinderskortet ska kunna användas för att underlätta för innehavaren att ta del av särskilda villkor och positiv särbehandling som erbjuds personer med en funktionsnedsättning både i Sverige och inom övriga EU. Funktionshinderskortet ska dock inte medföra en rätt till det svenska skattefinansierade välfärdssystemet, detta framgår av 7 §.

Ord och uttryck i lagen

4 § *I denna lag avses med*

1. personer med funktionsnedsättning: personer med varaktiga fysiska, psykiska, intellektuella eller sensoriska funktionsnedsättningar, vilka i samspel med olika hinder kan motverka deras fulla och verkliga deltagande i samhället på lika villkor som andra,

2. EU-funktionshinderskort: EU-intyg om funktionsnedsättning enligt direktiv (EU) 2024/2841,

3. innehavare: den fysiska person till vilken ett EU-funktionshinderskort har utfärdats,

4. assistansdjur: djur som tillhandahåller assistans eller utför uppgifter till förmån för en person med funktionsnedsättning i enlighet med nationell rätt och praxis,

5. unionsmedborgare: en person som är medborgare i en medlemsstat,

6. familjemedlem: en familjemedlem enligt definitionen i artikel 2.2 i direktiv 2004/38/EG eller i den mening som avses i artikel 3.2 i det direktivet, oavsett medborgarskap, till en unionsmedborgare som utövar sin rätt till fri rörlighet,

7. särskilda villkor eller positiv särbehandling: särskilda villkor, inbegripet sådana som rör ekonomiska villkor, eller differentierad behandling i samband

med bistånd och stöd som erbjuds personer med funktionsnedsättning eller, i tillämpliga fall, personer som ledsagar eller bistår dem, inbegripet personliga assistenter, ledsagare och assistansdjur, oavsett om de erbjuds på frivillig basis eller har införts på grundval av en rättslig skyldighet.

Paragrafen innehåller definitioner av centrala begrepp som används i lagen. Övervägandena finns i avsnitt 10.4.

Definitionerna följer de definitioner som anges i artikel 3 i EU-direktiv 2024/2841. Därutöver anges att uttrycket EU-intyg om funktionsnedsättning som används i EU-direktiv 2024/2841 i denna lag ska benämnas EU-funktionshinderskort.

Rätt till EU-funktionshinderskort

5 § *Rätt till ett EU-funktionshinderskort har den som har en varaktig fysisk, psykisk, intellektuell eller sensorisk funktionsnedsättning, som i samspel med olika hinder kan motverka hans eller hennes fulla och verkliga deltagande i samhället på lika villkor som andra.*

Paragrafen anger vem som har rätt till ett EU-funktionshinderskort. Genom paragrafen genomförs artikel 4 i EU-direktiv 2024/2841 delvis. Övervägandena finns i avsnitt 10.5.

Bestämmelsen innebär att för att få rätt till ett EU-funktionshinderskort krävs att den enskilde har en funktionsnedsättning som uppfyller de kriterier som anges i EU-direktiv 2024/2841 och som i sin tur följer av artikel 1 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Några ytterligare nationella kriterier införs inte, vilket innebär att bedömningen av vem som ska anses ha en varaktig funktionsnedsättning ska följa den praxis som utvecklas med stöd av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och av EU-direktiv 2024/2841.

6 § *Rätt att få ett EU-funktionshinderskort utfärdat i Sverige har den som uppfyller villkoren i 5 § och som*

1. har vistats i Sverige under en längre period än tre månader eller har för avsikt att vistas i Sverige under en längre period än tre månader, och

2. är svensk medborgare, unionsmedborgare, familjemedlem till sådan medborgare eller tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatt i Sverige.

Paragrafen anger de krav som ställs, utöver de som anges i 5 §, för rätt till ett EU-funktionshinderskort i Sverige. Genom paragrafen genomförs artikel 4 i EU-direktiv 2024/2841 och artikel 1 i EU-direktiv 2024/2842 delvis. Stöd för bestämmelsen finns i artikel 2 i EU-direktiv 2024/2841. Övervägandena finns i avsnitt 10.5.

Paragrafen anger de ytterligare krav som, utöver att den enskilde ska ha en varaktig funktionsnedsättning enligt 5 §, ska uppfyllas för att den enskilde ska ha rätt till ett funktionshinderskort utfärdat i Sverige.

Av *första punkten* framgår att den enskilde behöver ha vistats i Sverige längre än tre månader eller ha för avsikt att vistas i Sverige längre än tre månader. Enligt EU-direktiv 2024/2841 anses en period om upp till tre månader som en kortare vistelse. Bestämmelsen i paragrafen innebär således att den enskilde behöver ha vistats eller ha för avsikt att vistas i Sverige under en period som överstiger tre månader, dvs. under en längre period än en kortare vistelse i landet.

Enligt *andra punkten* krävs att den enskilde är svensk medborgare, unionsmedborgare, familjemedlem till sådan medborgare eller tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatt i Sverige. Vad som avses med unionsmedborgare och tredjelandsmedborgare framgår av 4 § och författningskommentaren till 2 §. För att en tredjelandsmedborgare ska få rätt till ett funktionshinderskort utfärdat i Sverige krävs att han eller hon är lagligen bosatt i Sverige. Bestämmelser om laglig bosättning och uppehållstillstånd finns i utlänningslagen (2005:716).

7 § *Ett EU-funktionshinderskort medför inte en rätt till det svenska skattefinansierade välfärdssystemet.*

Paragrafen anger funktionshinderskortets begränsningar. Stöd för bestämmelsen finns i artikel 2 i EU-direktiv 2024/2841. Övervägandena finns i avsnitt 10.6.

Bestämmelsen tydliggör att ett EU-funktionshinderskort inte medför att innehavaren av funktionshinderskortet ges rätt till det svenska skattefinansierade välfärdssystemet. Med uttrycket det svenska skattefinansierade välfärdssystemet avses det system där stat, regioner och kommuner tillhandahåller grundläggande tjänster och ekonomiskt stöd till medborgarna och som finansieras gemensamt genom skatter. Det innebär att funktionshinderskortet inte ger rätt till socialförsäkringsförmåner enligt socialförsäkringsbalken, insatser enligt

lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade eller socialtjänstlagen (2025:400). Funktionshinderskortet utgör inte heller ett bevis för att innehavaren, om han eller hon ansöker om sådana förmåner, är berättigad till dessa. Vilka kriterier som gäller för att ta del av sådana förmåner och insatser och av det svenska skattefinansierade välfärdssystemet i övrigt regleras i andra författningar.

Försäkringskassans ansvar

8 § *Försäkringskassan är behörig myndighet med ansvar för att utfärda, förnya och återkalla EU-funktionshinderskortet enligt denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till denna lag.*

Myndigheten ska fullgöra Sveriges skyldigheter att tillhandahålla Europeiska kommissionen uppgifter om återkallade EU-funktionshinderskort enligt unionsrätten.

Försäkringskassan ska vidare stödja arbetet med tillsyn och efterlevnad genom att utbyta information om allvarligt eller systematiskt missbruk av EU-funktionshinderskortet med andra medlemsstater.

Paragrafen reglerar Försäkringskassans ansvar. Genom paragrafen genomförs artikel 10 och 12 i EU-direktiv 2024/2841 delvis. Övervägandena finns i avsnitt 10.7.

Av *första stycket* framgår att Försäkringskassan ska vara behörig myndighet och ansvara för utfärdande, förnyande och återkallande av EU-funktionshinderskortet i Sverige. Bestämmelsen innebär att Försäkringskassan ska ansvara för administrationen av EU-funktionshinderskortet.

Av *andra stycket* framgår att Försäkringskassan ska ansvara för att lämna de uppgifter om återkallade EU-funktionshinderskort som unionsrätten kräver.

Regleringen i *tredje stycket* innebär att Försäkringskassan ska stödja arbetet med tillsyn och efterlevnad av EU-direktiv 2024/2841 genom att utbyta information med andra medlemsstater. Den information som ska utbytas ska ha karaktären av allvarligt eller systematiskt missbruk av EU-funktionshinderskort. Det kan t.ex. handla om att det i Sverige uppmärksammas att ett flertal felaktiga EU-funktionshinderskort som utfärdats i en annan medlemsstat har använts. I dessa fall ska Försäkringskassan informera behörig myndighet i den utfärdande medlemsstaten.

Ansökan

9 § *Ett EU-funktionshinderskort utfärdas efter ansökan.*

Paragrafen anger att ett EU-funktionshinderskort utfärdas efter ansökan. Övervägandena finns i avsnitt 10.8.

Av artikel 7.4 i EU-direktiv 2024/2841 framgår att ett EU-intyg kan utfärdas direkt eller efter ansökan. Genom paragrafen regleras att ett EU-funktionshinderskort i Sverige ska utfärdas efter en ansökan. Det är således enligt lagen inte möjligt att utfärda funktionshinderskort som inte har sin grund i en ansökan. En ansökan säkerställer att den sökande, genom den viljeyttring som en ansökan utgör, önskar få ett EU-funktionshinderskort.

Av bestämmelsen framgår vidare att det just är ett EU-funktionshinderskort som kan utfärdas. Även om det är möjligt att få ett funktionshinderskort i både fysisk och digital version (se 14 §) är det fortfarande att betrakta som ett funktionshinderskort.

10 § *Ansökan om ett EU-funktionshinderskort ska göras av den enskilde.*
Ansökan ska innehålla de uppgifter som behövs för prövningen av ärendet och ska vara egenhändigt undertecknad.
Uppgifter i ansökan ska lämnas på heder och samvete.

Paragrafen anger vad som gäller vid ansökan om ett EU-funktionshinderskort. Genom paragrafen genomförs artikel 7.4 i EU-direktiv 2024/2841 delvis. Övervägandena finns i avsnitt 10.8.

Av *första stycket* framgår att ansökan om ett EU-funktionshinderskort ska göras av den enskilde. Det innebär att det är den enskilde med funktionsnedsättning som ska ansöka om ett funktionshinderskort. Med detta ska inte avses ett förbud mot att en ställföreträdare ansöker. Om den enskilde inte själv kan ansöka får en företrädare ansöka åt den enskilde. Av artikel 7.4 i EU-direktiv 2024/2841 följer att EU-intyget om funktionsnedsättning kan utfärdas efter ansökan från personen med funktionsnedsättning själv eller av en person som är behörig enligt nationell rätt. Vem som kan anses vara behörig att företräda den enskilde ska således avgöras enligt nationell rätt. I svensk rätt finns sådana bestämmelser i föräldrabalken, förkortad FB, och lagen (2017:310) om framtidsfullmakter.

Av *andra stycket* framgår att ansökan ska innehålla de uppgifter som behövs för prövningen av ärendet. Detta innebär att det åläggs

den sökande att i ansökan lämna de uppgifter som Försäkringskassan behöver för att pröva ett ärende om EU-funktionshinderskort. Ansökan ska vidare vara egenhändigt undertecknad vilket innebär att den som ansöker själv måste skriva under ansökningshandlingen med sin namnteckning eller signera den digitalt med en godkänd e-legitimation. Det är den enskilde som ansvarar för att uppgifterna i ansökan är riktiga. Det gäller även om det är ett ombud eller någon annan som har fyllt i ansökan (se den tidigare Försäkringsöverdomstolens dom i FÖD 1989:16).

Tredje stycket anger att uppgifterna som lämnas i ansökan ska lämnas på heder och samvete. Med detta avses att poängtera vikten av att uppgifterna är fullständiga och sanningsenliga (jfr prop. 2023/24:128 s. 351). Den som skriftligen på heder och samvete lämnar osanna uppgifter eller förtiger sanningen kan göra sig skyldig till osann eller vårdslös försäkran (15 kap. 10 § brottsbalken).

11 § *Ett barn som har fyllt 13 år får själv ansöka om ett EU-funktionshinderskort.*

Paragrafen anger när ett barn själv får ansöka om ett EU-funktionshinderskort. Övervägandena finns i avsnitt 10.8.

Av bestämmelsen framgår att ett barn som har fyllt 13 år själv får ansöka om ett funktionshinderskort. Det innebär att både ett barn som har fyllt 13 år men ännu inte 18 år och hans eller hennes vårdnadshavare kan ansöka om ett funktionshinderskort. En vårdnadshavare ansöker i dessa fall i egenskap av behörig företrädare för barnet och bör i enlighet med 6 kap. 11 § FB ta hänsyn till barnets synpunkter och önskemål. Enligt bestämmelserna i 9 § ska ett EU-funktionshinderskort kunna utfärdas. Av detta följer att det bara kan utfärdas ett funktionshinderskort för samma person. Det är således inte möjligt för barn och föräldrar att få varsitt funktionshinderskort för barnet.

Förnyelse

12 § *Ett EU-funktionshinderskort ska förnyas efter ansökan om förutsättningarna fortfarande är uppfyllda.*

Paragrafen reglerar förnyelse av ett EU-funktionshinderskort. Genom paragrafen genomförs artikel 7.4 i EU-direktiv 2024/2841 delvis. Övervägandena finns i avsnitt 10.10.

Av artikel 7.4 i EU-direktiv 2024/2841 framgår att ett EU-intyg kan förnyas direkt eller efter ansökan. Paragrafen reglerar att ett funktionshinderskort ska förnyas efter ansökan om förutsättningarna fortfarande är uppfyllda.

En förnyelse av ett EU-funktionshinderskort utgår från att ett funktionshinderskort åtminstone en gång tidigare har utfärdats till den enskilde. Av 34 § följer att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om ansökningsförfarande och handläggning av EU-funktionshinderskort. Härmed ges regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer möjlighet att föreskriva om en förenklad handläggningsprocess vid ansökan om förnyelse av ett EU-funktionshinderskort.

Utfärdande

13 § *Ett EU-funktionshinderskort ska kunna utfärdas i fysisk version och i digital version.*

Paragrafen reglerar i vilket format EU-funktionshinderskortet ska kunna utfärdas. Genom paragrafen genomförs artikel 7.5 i EU-direktiv 2024/2841 delvis. Övervägandena finns i avsnitt 10.9.

Bestämmelsen säkerställer att EU-funktionshinderskortet uppfyller de krav på format som följer av unionsrätten. Av artikel 7.5 i EU-direktiv 2024/2841 framgår att EU-intyget om funktionsnedsättning ska utfärdas i en fysisk version och kompletteras med en tillgänglig digital version inom rimlig tid efter det att kommissionen har fastställt de tekniska specifikationerna som avses i artikel 9.2 i EU-direktivet.

Paragrafen ställer krav på att EU-funktionshinderskort i Sverige ska kunna utfärdas både i fysisk och i digital version. Den enskilde ska ha möjlighet att ansöka om ett EU-funktionshinderskort utfärdat i båda versionerna.

14 § *Ett EU-funktionshinderskort ska, oavsett om det är i fysisk eller digital version, utfärdas i de format som följer av bilaga I till Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2841 och i enlighet med de delegerade akter och genomförandeakter som meddelats med stöd av det EU-direktivet.*

Paragrafen reglerar vilka krav som ställs på fysiska och digitala funktionshinderskort. Genom paragrafen genomförs artikel 7 i EU-direktiv 2024/2841 delvis. Övervägandena finns i avsnitt 10.9.

Bestämmelsen anger att de krav som ställs i EU-direktiv 2024/2841 och bilaga I till direktivet ska följas. Därutöver ska även alla delegerade akter och genomförandeakter som reglerar format på EU-funktionshinderskortet som meddelas med stöd av EU-direktivet följas. Det innebär att tillkommande tekniska krav kan komma att ställas på EU-funktionshinderskortet.

Hänvisningen till unionsrätten är dynamisk, dvs. den avser bilaga I till EU-direktiv 2024/2841, de delegerade akterna och genomförandeakterna i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen.

Giltighet och återkallelse

15 § *Ett EU-funktionshinderskort gäller i 10 år från och med dagen för utfärdandet.*

Paragrafen reglerar funktionshinderskortets giltighet. Genom paragrafen genomförs artikel 7.6 i EU-direktiv 2024/2841. Övervägandena finns i avsnitt 10.10.

Av bestämmelsen framgår att ett EU-funktionshinderskort ska gälla i 10 år från och med dagen för utfärdandet. Detta gäller för EU-funktionshinderskort som utfärdas i Sverige. Andra medlemsstater kan ha andra giltighetstider.

16 § *Ett gällande EU-funktionshinderskort ska återkallas om*
1. det har utfärdats på felaktiga grunder,
2. det har missbrukats eller använts på ett felaktigt sätt av innehavaren av funktionshinderskortet,
3. innehavaren av funktionshinderskortet själv begär det, eller
4. innehavaren av funktionshinderskortet avlider.

Paragrafen reglerar återkallelse av ett EU-funktionshinderskort. Genom paragrafen genomförs artikel 7.3 i EU-direktiv 2024/2841 delvis. Övervägandena finns i avsnitt 10.11.

Bestämmelsen reglerar återkallelse av gällande EU-funktionshinderskort. EU-funktionshinderskort som har utfärdats men vars giltighetstid har löpt ut omfattas inte av bestämmelsen.

Enligt *första punkten* gäller att återkallelse ska ske om EU-funktionshinderskortet har utfärdats på felaktiga grunder. Det kan handla om att ett felaktigt intyg ligger till grund för beslutet eller att ett fotografi som bifogats avbildar en annan person än den som ansökt om kortet. Felet ska föreligga vid utfärdandet och inte ha uppstått i efterhand. Det finns inget krav på att kortinnehavaren själv ska ha orsakat felet.

Enligt *andra punkten* ska ett funktionshinderskort återkallas om det har missbrukats eller använts på ett felaktigt sätt av kortinnehavaren. Det kan handla om att innehavaren av funktionshinderskortet har sålt kortet vidare eller lånat ut det till andra. Ett missbruk av kortet som inte involverar kortinnehavaren utgör inte en grund för återkallelse med stöd av punkten, dvs. om någon annan, utan innehavarens vetskap, har använt kortet så utgör detta inte en grund för att återkalla funktionshinderskortet med stöd av bestämmelsen.

Ett funktionshinderskort kan även återkallas om den enskilde själv begär det, detta framgår av *tredje punkten*. Ett utfärdande av ett funktionshinderskort innebär att integritetskänsliga uppgifter om den enskilde samlas och behandlas. Den enskilde kan genom att återkalla ett funktionshinderskort begränsa sådan personuppgiftsbehandling.

Av *fjärde punkten* framgår att ett EU-funktionshinderskort ska återkallas om innehavaren av funktionshinderskortet avlider.

Avgifter

17 § *Ett EU-funktionshinderskort ska utfärdas och förnyas utan avgift.*

Paragrafen reglerar avgifter för ett EU-funktionshinderskort. Genom paragrafen genomförs artikel 7.4 i EU-direktiv 2024/2841 delvis. Övervägandena finns i avsnitt 10.12.

Ett EU-funktionshinderskort ska vara avgiftsfritt. Enligt artikel 7.4 i EU-direktiv 2024/2841 finns dock en möjlighet att ta ut avgift vid förlust eller skada. Regeringen ges i 34 § möjlighet att besluta om att ta ut avgifter vid ersättning av ett förlorat eller förstört funktionshinderskort.

Försäkringskassans personuppgiftsbehandling

Förhållande till annan dataskyddsreglering

18 § *Denna lag kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), här benämnd EU:s dataskyddsförordning.*

Vid behandling av personuppgifter enligt denna lag gäller lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen, om inte annat följer av denna lag eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

Paragrafen klargör att personuppgiftsbehandling enligt lagen omfattas av EU:s dataskyddsförordning och kompletterande svensk lagstiftning. Genom paragrafen genomförs artikel 7.3 och bilaga I i EU-direktiv 2024/2841. Övervägandena finns i avsnitt 10.13.1.

I *första stycket* anges att lagen kompletterar EU:s dataskyddsförordning. Det innebär att lagen inte kan tillämpas fristående, utan endast tillsammans med EU:s dataskyddsförordning. EU:s dataskyddsförordning är direkt tillämplig men förutsätter eller tillåter i vissa avseenden nationella bestämmelser som kompletterar förordningen.

Enligt *andra stycket* är dataskyddslagen och föreskrifter som meddelats i anslutning till den lagen subsidiära i förhållande till denna lag. Det regleras även att föreskrifter som meddelats i anslutning till denna lag ska ha företräde framför dataskyddslagen och föreskrifter som meddelats i anslutning till dataskyddslagen.

Uppgifter om avlidna personer

19 § *Vid behandling av uppgifter om avlidna personer ska följande reglering gälla i tillämpliga delar:*

1. denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen,

2. EU:s dataskyddsförordning, och

3. lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen.

Paragrafen reglerar hantering av uppgifter om avlidna personer. Övervägandena finns i avsnitt 10.13.2.

I paragrafen slås fast att lagen och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen, EU:s dataskyddsförordning, dataskyddslagen

och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen i tillämpliga delar ska gälla vid behandling av uppgifter om avlidna personer. Uppgifter som hänför sig till en person som avlidit anses enligt EU:s dataskyddsförordning inte längre utgöra personuppgifter (skäl 27 i EU:s dataskyddsförordning). Genom paragrafen utvidgas därmed lagens tillämpningsområde i förhållande till EU:s dataskyddsförordning.

Bestämmelser som på något sätt kräver den registrerades agerande eller medverkan i övrigt är inte tillämpliga på avlidna personer. Någon möjlighet för efterlevande eller andra att överta rättigheter som tillkom den avlidne när denne var i livet finns inte heller. Det innebär att bestämmelser om rätten till information, rätten till skadestånd och möjligheten att begära rättelse av uppgifter inte är tillämpliga på behandling av uppgifter om avlidna personer. Bestämmelser som däremot ska tillämpas även vid behandling av uppgifter om avlidna personer är sådana som avser bl.a. ändamål för behandlingen, tillåtna rättsliga grunder och de grundläggande principerna i artikel 5 i EU:s dataskyddsförordning.

Undantag från rätten att göra invändningar

20 § Artikel 21.1 i EU:s dataskyddsförordning om rätten att göra invändningar gäller inte vid sådan behandling av personuppgifter som är tillåten enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

Paragrafen reglerar undantag från rätten att göra invändningar. Övervägandena finns i avsnitt 10.13.4.

Av artikel 21.1 i EU:s dataskyddsförordning följer att den registrerade har rätt att när som helst invända mot myndigheters behandling av personuppgifter avseende honom eller henne som grundar sig på sådan behandling som är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i myndighetsutövning enligt artikel 6.1 e i EU:s dataskyddsförordning. Paragrafen innebär ett undantag från artikel 21.1 i EU:s dataskyddsförordning. Undantaget utgör en sådan begränsning i den nationella rätten av den registrerades rättigheter som är tillåten enligt artikel 23 i EU:s dataskyddsförordning. Hänvisningen till EU:s dataskyddsförordning är dynamisk, dvs. den avser förordningen i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen.

Personuppgiftsansvar

21 § *Försäkringskassan är personuppgiftsansvarig för den behandling av personuppgifter som myndigheten utför enligt denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till denna lag.*

Paragrafen reglerar personuppgiftsansvaret. Genom paragrafen genomförs artikel 7.3 i EU-direktiv 2024/2841 delvis. Övervägandena finns i avsnitt 10.13.3.

Paragrafen anger att Försäkringskassan är personuppgiftsansvarig för den behandling av personuppgifter som myndigheten utför enligt lagen och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen. Definition av personuppgiftsansvar finns i artikel 4.7 i EU:s dataskyddsförordning.

Ändamål för behandling av personuppgifter

22 § *Försäkringskassan får behandla personuppgifter om det är nödvändigt för att:*

1. handlägga, utfärda, förnya, kontrollera eller återkalla EU-funktionshinderskort, och

2. föra ett nationellt register med uppgifter om återkallade funktionshinderskort i enlighet med unionsrätten.

Paragrafen anger de primära ändamål för vilka personuppgifter får behandlas. Genom paragrafen genomförs artikel 7.3 och bilaga I i EU-direktiv 2024/2841 delvis. Övervägandena finns i avsnitt 10.13.5.

Regleringen av ändamålen i bestämmelsen utgör en begränsning av vilken behandling av personuppgifter som är tillåten enligt lagen. Ändamålen återspeglar Försäkringskassans behov av att behandla personuppgifter för att utföra verksamhet enligt lagen. Att behandlingen ska vara nödvändig innebär inte ett krav på att behandlingsåtgärden ska vara oundgänglig. Behandlingen kan anses nödvändig om den behövs för att myndigheten på ett effektivt sätt ska kunna utföra arbetsuppgiften eller om den leder till effektivitetsvinster (prop. 2017/18:105 s. 189). Vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med behandlingen måste avgöras i varje enskilt fall. Vid en sådan prövning ska bl.a. de grundläggande principerna om uppgiftsminimering och lagringsminimering enligt artikel 5.1 c och e i EU:s dataskyddsförordning beaktas. Kravet på nödvändighet innebär att personuppgifter inte får behandlas om syftet med behandlingen

kan uppnås med andra medel, t.ex. genom att anonymisera uppgifterna (prop. 2017/18:232 s. 117).

Av bestämmelsens *första punkt* framgår att Försäkringskassan får behandla personuppgifter för att handlägga, utfärda, förnya, kontrollera och återkalla funktionshinderskort. Med kontrollera ska avses både sådan kontroll som Försäkringskassan gör av EU-funktionshinderskort som myndigheten utfärdar och kontroll av EU-funktionshinderskort som har utfärdats av andra medlemsstater.

Av *andra punkten* framgår att Försäkringskassan får behandla personuppgifter för att föra ett nationellt register med uppgifter om återkallade funktionshinderskort i enlighet med unionsrätten.

23 § *Personuppgifter som behandlas enligt 22 § får även behandlas för att fullgöra uppgiftslämnande som sker i överensstämmelse med lag eller förordning eller som följer av unionsrätten.*

Paragrafen reglerar behandling av personuppgifter för sekundära ändamål. Övervägandena finns i avsnitt 10.13.5.

Bestämmelsen innebär att Försäkringskassan får behandla personuppgifter för att fullgöra uppgiftslämnande i överensstämmelse med lag eller förordning. Behandlingen förutsätter att uppgifterna redan är föremål för behandling enligt 22 §. Ett sådant uppgiftslämnande som avses i paragrafen kan exempelvis bli aktuellt vid uppgiftslämnande som sker i syfte att fullgöra bestämmelserna om partsinsyn enligt 10 § förvaltningslagen (2017:900) eller som följer av skyldigheten för en myndighet att på begäran av en annan myndighet lämna uppgift som den förfogar över, om inte uppgiften är sekretessbelagd eller det skulle hindra arbetets behöriga gång enligt 6 kap. 5 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL.

24 § *Personuppgifter som behandlas enligt 22 eller 23 § får behandlas även för andra ändamål, under förutsättning att uppgifterna inte behandlas på ett sätt som är oförenligt med det ändamål för vilket uppgifterna samlades in.*

Paragrafen innehåller en bestämmelse om den s.k. finalitetsprincipen i EU:s dataskyddsförordning. Övervägandena finns i avsnitt 10.13.5.

Bestämmelsen tydliggör att finalitetsprincipen i artikel 5.1 b i EU:s dataskyddsförordning gäller vid behandling av personuppgifter enligt lagen. En utvidgad behandling av personuppgifter enligt denna paragraf förutsätter att uppgifterna har samlats in för något av de

primära eller sekundära ändamål som anges i 22 eller 23 §. Bestämmelsen är utformad i nära anslutning till artikel 5.1 b i EU:s dataskyddsförordning och bör tolkas på samma sätt. Detta innebär bl.a. att behandling för arkivändamål av allmänt intresse, vetenskapliga eller historiska forskningsändamål eller statistiska ändamål i enlighet med artikel 89.1 i förordningen inte ska anses vara oförenlig med de ursprungliga ändamålen. Det innebär också att de omständigheter som anges i artikel 6.4 i EU:s dataskyddsförordning ska beaktas vid bedömningen av om behandlingen är förenlig med finalitetsprincipen.

Känsliga personuppgifter

25 § *Sådana personuppgifter som avses i artikel 9.1 i EU:s dataskyddsförordning (känsliga personuppgifter) får behandlas med stöd av artikel 9.2 g i förordningen om det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med behandlingen.*

Paragrafen reglerar behandling av känsliga personuppgifter. Genom paragrafen genomförs artikel 7.3 och bilaga I i EU-direktiv 2024/2841. Övervägandena finns i avsnitt 10.13.6.

Känsliga personuppgifter får enligt bestämmelsen behandlas om det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med behandlingen. Med känsliga personuppgifter avses personuppgifter som avslöjar ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse eller medlemskap i fackförening och behandling av genetiska uppgifter, biometriska uppgifter för att entydigt identifiera en fysisk person, uppgifter om hälsa och uppgifter om en fysisk persons sexualliv eller sexuella läggning. Definitioner av genetiska och biometriska uppgifter samt uppgifter om hälsa finns i artikel 4.13, 4.14 och 4.15 i EU:s dataskyddsförordning.

En behandling av känsliga personuppgifter får göras med stöd av artikel 9.2 g i EU:s dataskyddsförordning som anger att en behandling är tillåten om den är nödvändig av hänsyn till ett viktigt allmänt intresse, på grundval av unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt, vilken ska stå i proportion till det eftersträvade syftet, vara förenligt med det väsentliga innehållet i rätten till dataskydd och innehålla bestämmelser om lämpliga och särskilda åtgärder för att säkerställa den registrerades grundläggande rättigheter och intressen.

Behandlingen måste kunna motiveras i varje enskilt fall. Nödvändighetsrekvisitet har samma innebörd som i 22 § (jfr prop. 2017/18:105

s. 75 och 76). Med uttrycket ändamålet med behandlingen avses behandling som utförs både med stöd av primära och med stöd av sekundära ändamålsbestämmelser. Känsliga personuppgifter kan också behandlas med stöd av övriga undantag i artikel 9.2 i EU:s dataskyddsförordning och dataskyddslagen. T.ex. finns stöd för behandling av känsliga personuppgifter för statistiska ändamål i artikel 9.2 j i EU:s dataskyddsförordning och i 3 kap. 7 § dataskyddslagen.

Hänvisningen till EU:s dataskyddsförordning är dynamisk, dvs. den avser förordningen i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen.

Sökbegränsningar

26 § *Sökningar får inte utföras i syfte att få fram ett urval av personer grundat på känsliga personuppgifter.*

För de ändamål som anges i 22 och 23 §§ får dock sökningar utföras i syfte att få fram ett urval av personer grundat på känsliga personuppgifter om hälsa.

Paragrafen reglerar sökbegränsningar. Övervägandena finns i avsnitt 10.13.6.

Enligt *första stycket* är det förbjudet att utföra sökningar i syfte att få fram ett urval av personer grundat på känsliga personuppgifter. Bestämmelsen utgår från syftet med en sökning. Definitionen av känsliga personuppgifter finns i artikel 9.1 i EU:s dataskyddsförordning. Sökförbudet avser alla tekniska åtgärder som innebär att uppgifter används för att strukturera eller systematisera information i syfte att få fram ett urval av personer grundat på känsliga personuppgifter. Däremot hindrar bestämmelsen inte sökningar som görs i ett annat syfte än att identifiera ett urval av individer, t.ex. för att ta fram verksamhetsstatistik eller för registervård (prop. 2017/18:105 s. 91 och 195).

Andra stycket innehåller undantag från bestämmelsen i första stycket. Undantaget anger att det är tillåtet att använda uppgifter om hälsa för att utföra sökningar i syfte att få fram ett urval av personer. Förutsättningen för att det ska vara tillåtet att göra sökningar i enlighet med undantaget är dock att sökningen görs för något av de i 22 eller 23 § angivna ändamålen. Ändamål enligt den s.k. finalitetsprincipen i 24 § omfattas inte av undantaget från sökförbudet. Bestämmelsen innebär därmed ett förbud för Försäkringskassan att utföra sökningar i syfte att få fram ett urval av personer grundat på

genetiska eller biometriska uppgifter eller uppgifter som avslöjar en persons politiska åsikter, religiösa eller filosofiska övertygelser eller medlemskap i en fackförening m.m.

Elektroniskt utlämnande av personuppgifter

27 § *Personuppgifter får lämnas ut elektroniskt om det inte är olämpligt. Direktåtkomst till personuppgifter i verksamhet som avser EU-funktionshinderskort är tillåten endast i den utsträckning som anges i lag eller förordning.*

Paragrafen reglerar elektroniskt utlämnande. Övervägandena finns i avsnitt 10.13.7.

Enligt paragrafen får personuppgifter lämnas ut elektroniskt om det inte är olämpligt. Ett elektroniskt utlämnande av personuppgifter måste vara förenligt med kraven i EU:s dataskyddsförordning på säkerhet och skydd av personuppgifter. Det innebär att det som utgångspunkt inte är tillåtet att lämna ut känsliga personuppgifter via vanlig e-post. En bedömning av om det är olämpligt att lämna ut uppgifterna elektroniskt ska göras i varje enskilt fall. Vid lämplighetsbedömningen har det bl.a. betydelse vem mottagaren är och vad syftet med utlämnandet är. Typiskt sett bör det inte anses vara olämpligt att lämna ut uppgifter elektroniskt till en myndighet.

Lämplighetsprövningen blir särskilt viktig när utlämnandet ska ske till enskild och det på grund av personuppgifternas art, struktur, antal eller någon annan särskild omständighet finns anledning att befara att utlämnandet i förlängningen kan leda till integritetsrisker. Vid prövningen av om personuppgifter bör lämnas ut elektroniskt bör även informationssäkerheten, dvs. säkerheten hos mottagaren, vägas in (jfr prop. 2014/15:148 s. 114 och prop. 2020/21:224 s. 188).

Bestämmelsen anger vidare att utlämnande genom direktåtkomst endast är tillåten i den utsträckning som anges i lag eller förordning. Direktåtkomst innebär att en mottagare har direkt tillgång till någon annans register eller databas och därigenom på egen hand kan ta del av information (se HFD 2015 ref. 61). Direktåtkomst anses särskilt känslig ur integritetssynpunkt eftersom uppgifter som görs tillgängliga för direktåtkomst anses förvarade hos den mottagande myndigheten (2 kap. 6 § första stycket tryckfrihetsförordningen). Det finns också en risk för att en mottagare av direktåtkomsten tar del av överskottsinformation. Den utlämnande myndigheten saknar vidare möj-

lighet att påverka hur mottagaren använder sig av direktåtkomsten. Regeringen ges i 34 § möjlighet meddela föreskrifter om elektroniskt utlämnande genom direktåtkomst.

Tillgång till personuppgifter

28 § *Tillgången till personuppgifter ska begränsas till det som var och en behöver för att kunna fullgöra sina arbetsuppgifter.*

Åtkomsten till personuppgifter ska kontrolleras och följas upp regelbundet.

Paragrafen reglerar tillgång till personuppgifter. Övervägandena finns i avsnitt 10.13.8.

Första stycket innebär att Försäkringskassan ska begränsa åtkomsten till personuppgifter till vad var och en behöver för att kunna fullgöra sina arbetsuppgifter. Uttrycket ”var och en” inkluderar såväl tillsvidareanställd personal som personer med tidsbegränsade anställningar eller uppdrag vid Försäkringskassan. Myndigheten ska alltså aktivt ta ställning till vilket informationsbehov ett tjänsteåliggande eller uppdrag medför och tilldela den behörighet som behövs utifrån det. Försäkringskassan har ett ansvar för att vidta lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder för att säkerställa att personuppgifter inte sprids utanför den krets av personer som behöver ha åtkomst till dessa för att kunna utföra sina arbetsuppgifter. Åtkomsten kan begränsas genom tekniska och organisatoriska åtgärder (jfr artikel 32 i EU:s dataskyddsförordning).

Enligt *andra stycket* ska Försäkringskassan kontrollera och följa upp åtkomsten till personuppgifter regelbundet. Kontroller ska genomföras systematiskt och återkommande och inte bara när myndigheten av någon orsak har fått anledning att misstänka att obehörig åtkomst har förekommit. En sådan kontroll kan t.ex. ske genom uppföljning av loggar i olika system.

Uppgiftsskyldighet

29 § *Myndigheter ska, när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av denna lag, på begäran lämna Försäkringskassan uppgifter som avser innehavare av ett EU-funktionshinderskort eller den som ansöker om ett sådant kort.*

En uppgift ska inte lämnas om det finns en bestämmelse om sekretess som är tillämplig på uppgiften och synnerliga skäl talar för att det intresse som sekretessen ska skydda har företräde framför intresset av att uppgiften lämnas ut.

Paragrafen reglerar uppgiftsskyldighet för myndigheter. Genom paragrafen genomförs artikel 10 i EU-direktiv 2024/2841 delvis. Övervägandena finns i avsnitt 10.14.

Bestämmelsen är utformad med 110 kap. 31 § socialförsäkringsbalken som förebild (jfr prop. 2024/25:179 s. 90 och 91). Av *första stycket* framgår att uppgiftsskyldigheten gäller för myndigheter, med det ska avses detsamma som i socialförsäkringsbalken (se prop. 2008/09:200 s. 564). Uppgiftsskyldighet gäller för uppgifter om förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av lagen eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen. Att uppgifterna ska lämnas på begäran medför ett krav på att frågande myndighet specificerar vad begäran omfattar (jfr prop. 2022/23:34 s. 105). Av begäran ska det även framgå att det är fråga om en uppgiftsskyldighet för mottagaren (jfr JO 2017/18 s. 312 och JO:s beslut den 29 oktober 2021, dnr 1974-2020). Den myndighet som lämnar ut uppgifterna prövar om förutsättningarna för ett utlämnande enligt bestämmelsen är uppfyllda. Till stöd för den bedömningen kan Försäkringskassan behöva förklara uppgifternas betydelse för tillämpningen av lagen.

Bestämmelsen bryter eventuell sekretess för uppgifterna (10 kap. 28 § OSL). En skyldighet att lämna ut en uppgift gäller således som huvudregel även om uppgiften omfattas av sekretess eller tystnadsplikt.

Av *andra stycket* framgår att en uppgift inte ska lämnas ut om det finns en bestämmelse om sekretess som är tillämplig på uppgiften och synnerliga skäl talar för att det intresse som sekretessen ska skydda har företräde framför intresset av att uppgiften lämnas ut. Att det krävs synnerliga skäl för att avstå från ett utlämnande innebär att en intresseavvägning endast i undantagsfall kan resultera i att en uppgift inte lämnas ut. Den omständigheten att en uppgift skyddas av absolut sekretess kan tala för men innebär inte ensamt att synnerliga skäl föreligger. Det krävs en bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet (jfr prop. 2024/25:65 s. 203). Synnerliga skäl för att inte lämna ut en uppgift kan t.ex. föreligga om uppgiften skyddas av utrikessekretess eller försvarssekretess enligt 15 kap. 1 eller 2 § OSL. Detta gäller i regel för uppgifter som förekommer inom försvarsunderrättelseverksamhet. Uppgifter i ärenden enligt lagen (2006:939) om kvalificerade skyddsidentiteter hos Polismyndigheten, Säkerhets-

polisen och Försvarsmakten är ett annat exempel på särskilt känsliga uppgifter som en utlämnande verksamhet efter en intresseavvägning i det enskilda fallet kan avstå från att lämna ut (se 18 kap. 5 § OSL).

För att en intresseavvägning ska behöva göras krävs det inte att det rör sig om en sekretessbelagd uppgift, dvs. en uppgift som omfattas av sekretess i den konkreta situationen. Det är tillräckligt att uppgiften omfattas av tillämpningsområdet för en sekretessbestämmelse. Om det rör sig om en uppgift som inte omfattas av en sekretessbestämmelse, ska det inte göras någon intresseavvägning. Sådana uppgifter ska alltid lämnas ut från en myndighet vid en begäran enligt bestämmelsen (jfr prop. 2024/25:65 s. 203). Det är den utlämnande myndigheten som ska göra prövningen av om synnerliga skäl talar emot ett utlämnande (jfr prop. 2024/25:65 s. 202, prop. 2023/24:85 s. 89 och prop. 2015/16:167 s. 51).

30 § *Försäkringskassan ska till Myndigheten för delaktighet på begäran lämna de uppgifter som myndigheten behöver för sitt uppdrag enligt 4 a § förordningen (2024:78) med instruktion för Myndigheten för delaktighet.*

Paragrafen reglerar Försäkringskassans uppgiftsskyldighet. Genom paragrafen genomförs artikel 10 i EU-direktiv 2024/2841 delvis. Övervägandena finns i avsnitt 10.15.

Av artikel 10.1 i EU-direktiv 2024/2841 framgår att medlemsstaterna ska vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga risken för förfalskning och bedrägeri och ska aktivt bekämpa bedrägligt utfärdande, bedräglig användning och förfalskning av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning. Och av artikel 10.3 i direktivet framgår att medlemsstaterna på lämpligt sätt ska utföra kontroller av efterlevnaden av de rättigheter och skyldigheter som följer av EU-intyget om funktionsnedsättning.

Myndigheten för delaktighet har enligt 4 a § förordningen (2024:78) med instruktion för Myndigheten för delaktighet ett uppdrag om uppföljning och utvärdering av EU-funktionshinderskortet och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning enligt artikel 10.3 i EU-direktiv 2024/2841.

Paragrafen innebär att Myndigheten för delaktighet får bedöma vilka uppgifter som de behöver för att genomföra sitt uppdrag enligt myndighetens instruktion.

Bestämmelsen bryter eventuell sekretess för uppgifterna (10 kap. 28 § OSL). En skyldighet att lämna ut en uppgift gäller således oavsett om uppgiften omfattas av sekretess eller tystnadsplikt.

Erkännande i Sverige

31 § *Ett EU-funktionshinderskort som har utfärdats i en annan medlemsstat ska erkännas i Sverige enligt sitt innehåll.*

Innehavare av ett sådant funktionshinderskort ska vid vistelse i Sverige ges tillgång till sådana särskilda villkor eller positiv särbehandling som ges till innehavare av EU-funktionshinderskort som har utfärdats i Sverige.

Paragrafen reglerar erkännande i Sverige av ett EU-funktionshinderskort som har utfärdats i en annan medlemsstat. Genom paragrafen genomförs artiklarna 5 och 7.2 i EU-direktiv 2024/2841. Övervägandena finns i avsnitt 10.17.

Av paragrafens *första stycke* framgår att ett EU-funktionshinderskort som har utfärdats i en annan medlemsstat ska erkännas i Sverige enligt vad som framgår av funktionshinderskortets innehåll. Med EU-funktionshinderskort ska avses sådana EU-intyg om funktionsnedsättning som regleras i EU-direktiv 2024/2841, se 4 §. Av funktionshinderskortets innehåll framgår t.ex. giltighetstid för funktionshinderskortet och om innehavaren har särskilda behov av assistans. Genom bestämmelsen säkerställs att EU-funktionshinderskort som utfärdats i en annan medlemsstat får samma status i Sverige som ett funktionshinderskort som har utfärdats här. Bestämmelsen uppfyller därmed principen om ömsesidigt erkännande som har som utgångspunkt att medlemsstaterna inte ska ifrågasätta funktionshinderskort som utfärdats i andra medlemsstater.

Genom *andra stycket* tydliggörs att innehavare av ett EU-funktionshinderskort vid vistelser i Sverige ges tillgång till sådana särskilda villkor eller positiv särbehandling som ges till innehavare av ett funktionshinderskort som har utfärdats i Sverige. Vad som ska avses med särskilda villkor eller positiv särbehandling framgår av 4 §.

32 § *Ett EU-funktionshinderskort som har utfärdats i en annan medlemsstat ska gälla i Sverige under funktionshinderskortets giltighetstid.*

Paragrafen reglerar giltighetstiden för EU-funktionshinderskort som utfärdats i en annan medlemsstat. Övervägandena finns i avsnitt 10.17.

Enligt artikel 2.1 i EU-direktiv 2024/2841 ska medlemsstaterna tillämpa direktivet på alla situationer där offentliga myndigheter eller privata aktörer erbjuder personer med funktionsnedsättning särskilda villkor eller positiv särbehandling när det gäller tillgång till tjänster, verksamheter och faciliteter, i samband med en kortare vistelse. Av artikel 3.7 i EU-direktiv 2024/2841 framgår att med en kortare vistelse avses ett besök eller en vistelse i en annan medlemsstat i upp till tre månader. Av artikel 2.2 i direktivet följer att medlemsstaterna får besluta att tillämpa direktivet för längre perioder än en kortare vistelse för personer som besöker eller vistas på medlemsstatens territorium.

Genom paragrafen regleras att ett EU-funktionshinderskort som utfärdats av en annan medlemsstat ska gälla i Sverige under hela funktionshinderskortets giltighetstid, dvs. inte bara under en kortare vistelse på upp till tre månader.

Ändring, omprövning och överklagande

33 § *Beslut enligt denna lag får ändras, omprövas och överklagas enligt bestämmelserna i 113 kap. socialförsäkringsbalken.*

Paragrafen anger att beslut enligt lagen får ändras och överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Genom paragrafen genomförs artiklarna 16 och 17 i EU-direktiv 2024/2841 delvis. Övervägandena finns i avsnitt 10.18.

Paragrafen innebär att beslut i ärenden om EU-funktionshinderskort ska kunna överklagas först efter att Försäkringskassan gjort en omprövning i ärendet i enlighet med bestämmelserna i 113 kap. socialförsäkringsbalken, förkortad SFB. Omprövningsinstitutet innebär att Försäkringskassan ges möjlighet att göra en förnyad bedömning av sitt beslut. Den enskilde kan därmed få sitt ärende omprövat inom ramen för en snabbare och mindre formaliserad process än en domstolsprövning. Efter en omprövning kan den enskilde klaga till domstol. Möjligheten att överklaga ett omprövningsbeslut gäller om beslutet går den enskilde emot och har betydelse för rätten till ett EU-funktionshinderskort. Av 113 kap. 2 § SFB följer att ett beslut om ärenden enligt lagen om EU-funktionshinderskort får ändras, omprövas och överklagas enligt bestämmelserna i 113 kap. SFB.

Rätt att meddela föreskrifter

34 § *Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om:*

1. ansökningsförfarande, handläggning, form och kontroll av ett EU-funktionshinderskort,

2. rapportering till Europeiska kommissionen om uppgifter i det nationella registret med uppgifter om återkallade EU-funktionshinderskort,

3. informationsutbyte med andra medlemsstater med anledning av uppgifter om missbruk av EU-funktionshinderskortet,

4. uttagande av avgift vid ersättning av ett förlorat eller förstört EU-funktionshinderskort,

5. ytterligare ändamål för behandling av personuppgifter om detta är nödvändigt för att tillgodose krav från unionsrätten, och

6. elektroniskt utlämnande genom direktåtkomst.

Paragrafen upplyser om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen kan meddela föreskrifter om närmare tillämpning av lagen. Övervägandena finns i avsnitt 10.20.

16.2 Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

113 kap.

2 §

Beslut i ärenden om förmåner enligt denna balk får ändras, omprövas och överklagas med tillämpning av bestämmelserna i 3–21 §§, om inget annat följer av bestämmelserna i 22–40 §§.

Första stycket gäller även beslut i ärenden

– enligt 19 kap. om bidragsskyldigas betalningsskyldighet mot Försäkringskassan,

– om utfärdande av intyg för tillämpning av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen,

– enligt 22 och 23 §§ lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd om bestämmande av sjukpenninggrundande inkomst och årlig inkomst för en person som ansökt om omställningsstudiestöd enligt den lagen, *och*

– enligt lagen (2027:000) om EU-funktionshinderskort.

Paragrafen reglerar omprövning och överklagande av Försäkringskassans beslut. Övervägandena finns i avsnitt 10.19.

En ny *fjärde strecksats* förs in i bestämmelsen för att inkludera Försäkringskassans beslut i ärenden om EU-funktionshinderskort. Se även 33 § lagen om EU-funktionshinderskort.

16.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1978:234) om nämnder för vissa trafikfrågor

7 §

Vad som anges i 6 § ska dock inte gälla för en nämnds beslut enligt 1 § om beslutet avser parkeringstillstånd för rörelsehindrade. Sådana beslut får i stället överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Paragrafen reglerar överklagande av beslut som avser parkeringstillstånd för rörelsehindrade. Genom paragrafen genomförs artikel 16 i EU-direktiv 2024/2841 delvis. Övervägandena finns i avsnitt 11.13.

Paragrafen, som är ny, innebär ett undantag från bestämmelserna i 6 § som anger hur en nämnds beslut eller ett beslut från länsstyrelsen får överklagas och vem som har rätt att överklaga.

Av *första stycket* framgår att en nämnds beslut om parkeringstillstånd för rörelsehindrade som fattats enligt bestämmelserna i 1 § ska överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Det innebär att i dessa fall ska beslutet inte överklagas till länsstyrelsen utan direkt till förvaltningsdomstolen. Högsta förvaltningsdomstolen har i HFD 2016 ref. 41 funnit att den nuvarande bestämmelsen i 6 § inte är förenlig med rätten till domstolsprövning enligt artikel 6.1 i Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna vad gäller parkeringstillstånd för rörelsehindrade.

Av *andra stycket* framgår att det krävs prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 5 juni 2028.
2. Beslut om parkeringstillstånd för rörelsehindrade som har meddelats före ikraftträdandet överklagas enligt 6 §.

Av *punkten 1* framgår att bestämmelserna i den nya 7 § ska träda i kraft den 5 juni 2028.

Av *punkten 2* framgår att ett beslut om parkeringstillstånd som har meddelats före ikraftträdandet ska överklagas enligt 6 §. Om en nämnd har meddelat ett beslut om parkeringstillstånd för rörelsehindrade enligt 1 § före den 5 juni 2028 ska således ett överklagande av beslutet göras enligt bestämmelserna i 6 § och inte enligt 7 §.

16.4 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

28 kap.

EU-funktionshinderskort

4 c §

Sekretess gäller hos Försäkringskassan i verksamhet som avser EU-funktionshinderskort för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider men om uppgiften röjs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Paragrafen, som är ny, reglerar sekretess hos Försäkringskassan. Övervägandena finns i avsnitt 10.16.

Av *första stycket* framgår att sekretess ska gälla hos Försäkringskassan i verksamhet som avser EU-funktionshinderskort. Uttrycket verksamhet medför att sekretesskyddet omfattar en enskilds uppgifter, oavsett om uppgifterna förekommer i ärendehandläggning eller i annan verksamhet, t.ex. i Försäkringskassans nationella register med uppgifter om återkallade EU-funktionshinderskort.

Sekretessen ska gälla för uppgifter om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden. Med personliga förhållanden kan avses t.ex. en persons adress eller yttringarna av ett psykiskt sjuk-

domstillstånd. Även uppgifter om en persons ekonomi faller under begreppet (prop. 1979/80:2 del A s. 84).

För att sekretess ska råda krävs också att det kan antas att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider men om uppgiften röjs. Detta utgör ett s.k. rakt skaderekvisit. Vid raka skaderekvisit är utgångspunkten att uppgifterna är offentliga och att sekretess endast gäller om det kan antas att viss skada uppstår om uppgiften lämnas ut. Avsikten är att skadebedömningen i dessa fall i huvudsak ska kunna göras med utgångspunkt i själva uppgiften. Avgörande bör vara om uppgiften är av den arten att ett utlämnande typiskt sett kan vara ägnat att medföra skada för det intresse som ska skyddas genom bestämmelsen (prop. 2008/09:150 s. 348).

Av *andra stycket* framgår att en uppgift i en allmän handling ska vara sekretesskyddad i högst sjuttio år. Det innebär att sekretesstiden för dessa uppgifter hos Försäkringskassan blir densamma som i socialförsäkringsärenden som skyddas av sekretess genom 28 kap. 1 § OSL.

29 kap.

Parkeringstillstånd för rörelsehindrade

7 a §

Sekretess gäller hos Transportstyrelsen i verksamhet som avser parkeringstillstånd för rörelsehindrade för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider men om uppgiften röjs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Paragrafen, som är ny, reglerar sekretess hos Transportstyrelsen. Övervägandena finns i avsnitt 11.6.

Av *första stycket* framgår att sekretess ska gälla hos Transportstyrelsen i verksamhet som avser parkeringstillstånd för rörelsehindrade. Uttrycket verksamhet medför att sekretesskyddet omfattar en enskilds uppgifter, oavsett om uppgifterna förekommer vid framställning och distribution av tillstånd eller inom myndighetens registerverksamhet.

Sekretessen ska gälla för uppgifter om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden. Med personliga förhållanden kan

avses t.ex. en persons adress eller yttringarna av ett psykiskt sjukdomstillstånd. Även uppgifter om en persons ekonomi faller under begreppet (prop. 1979/80:2 del A s. 84).

För att sekretess ska råda krävs också att det kan antas att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider men om uppgiften röjs. Detta utgör ett s.k. rakt skaderekvisit. Vid raka skaderekvisit är utgångspunkten att uppgifterna är offentliga och att sekretess endast gäller om det kan antas att viss skada uppstår om uppgiften lämnas ut. Avsikten är att skadebedömningen i dessa fall i huvudsak ska kunna göras med utgångspunkt i själva uppgiften. Avgörande bör vara om uppgiften är av den arten att ett utlämnande typiskt sett kan vara ägnat att medföra skada för det intresse som ska skyddas genom bestämmelsen (prop. 2008/09:150 s. 348).

Av *andra stycket* framgår att en uppgift i en allmän handling ska vara sekretesskyddad i högst sjuttio år. Det innebär att sekretesstiden för dessa uppgifter hos Transportstyrelsen blir densamma som i ärenden om tillstånd till parkering för rörelsehindrade hos kommunerna enligt 26 kap. 1 § OSL.

16.5 Förslaget till lag om ändring i vägtrafikdatalagen (2019:369)

2 kap.

11 §

Personuppgifter får behandlas i Transportstyrelsens verksamhet som rör tillstånd om det är nödvändigt för att hantera frågor om

1. tillstånd att bedriva yrkesmässig verksamhet,
2. förordnande eller godkännande av personal,
3. undantag från trafikregler,
4. avgifter, *eller*
5. *parkeringstillstånd för rörelsehindrade.*

Paragrafen reglerar ändamål för Transportstyrelsens personuppgiftsbehandling. Genom paragrafen genomförs artikel 8.3 och bilaga II i EU-direktiv 2024/2841 delvis. Övervägandena finns i avsnitt 11.5.2.

I paragrafen införs en ny *punkt 5* med innebörden att Transportstyrelsen får behandla personuppgifter i sin verksamhet om det är

nödvändigt för att hantera frågor om parkeringstillstånd för rörelsehindrade.

Att behandlingen ska vara nödvändig innebär inte ett krav på att behandlingsåtgärden ska vara oundgänglig. Behandlingen kan anses nödvändig om den behövs för att myndigheten på ett effektivt sätt ska kunna utföra arbetsuppgiften eller om den leder till effektivitetsvinster (prop. 2017/18:105 s. 189). Vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med behandlingen måste avgöras i varje enskilt fall. Vid en sådan prövning ska bl.a. de grundläggande principerna om uppgiftsminimering och lagringsminimering enligt artikel 5.1 c och e i EU:s dataskyddsförordning beaktas. Kravet på nödvändighet innebär att personuppgifter inte får behandlas om syftet med behandlingen kan uppnås med andra medel, t.ex. genom att anonymisera uppgifterna (prop. 2017/18:232 s. 117).

Kommittédirektiv 2025:88

Genomförande av direktiv om inrättande av EU-intyg om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning

Beslut vid regeringssammanträde den 25 september 2025

Sammanfattning

En särskild utredare ska analysera och ta ställning till hur följande direktiv ska genomföras i Sverige: Europaparlamentets och rådets direktiv 2024/2841 av den 23 oktober 2024 om inrättande av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning samt Europaparlamentets och rådets direktiv 2024/2842 av den 23 oktober 2024 om utvidgning av direktiv (EU) 2024/2841 till att omfatta tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i en medlemsstat.

Utredaren ska bl.a.

- analysera och föreslå vilka myndigheter eller organ som ska ansvara för att besluta, utfärda, förnya och återkalla EU-intyget respektive EU-parkeringstillståndet,
- analysera vilken personuppgiftsbehandling som kommer att ske med anledning av förslagen samt göra en integritetsanalys,
- bedöma vilka författningsändringar och andra åtgärder som behövs för att genomföra direktivet, och
- lämna nödvändiga författningsförslag och förslag på andra åtgärder.

Uppdraget ska redovisas senast den 15 augusti 2026.

Det nya direktivet om EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning

Den 23 oktober 2024 beslutade Europaparlamentet och Europeiska unionens råd om direktiv (EU) 2024/2841 i syfte att stärkta utövandet av rätten till fri rörlighet för personer med funktionsnedsättning och förbättra deras möjligheter att resa till eller besöka en annan medlemsstat för en kortare vistelse. Direktivet innehåller gemensamma regler och villkor för ett EU-intyg om funktionsnedsättning och ett EU-parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning.

EU-intyget om funktionsnedsättning ska kunna användas som bevis på en erkänd funktionsnedsättningsstatus eller rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning. EU-intyget ska erkännas ömsesidigt av alla medlemsstater, och ge tillgång till särskilda villkor eller positiv särbehandling som erbjuds i andra medlemsstater än där innehavaren av EU-intyget är bosatt. Syftet med direktivet är alltså inte att reglera vilka förmåner och särskilda villkor som ska finnas, utan att säkerställa att innehavare av EU-intyget får tillgång till förmåner och särskilda villkor som redan erbjuds, oavsett i vilken medlemsstat intyget utfärdats. De förmåner och särskilda villkor som avses kan erbjudas av både offentliga och privata aktörer i samband med olika tjänster och verksamheter. Det kan t.ex. handla om gratis inträde till en nöjespark, ledsagning på en flygplats eller audioguider på ett museum. Förmåner inom områdena social trygghet, socialt skydd, sysselsättning och socialt bistånd omfattas inte av direktivet. Ett liknande nationellt intyg används redan i ett antal medlemsstater, men dessa erkänns generellt inte i andra medlemsstater än där de har utfärdats. Sverige har inte något liknande intyg.

Vidare innehåller direktivet gemensamma regler och villkor för ett EU-parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning, som bevis på deras erkända rätt till parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter som är reserverade för personer med funktionsnedsättning i en annan medlemsstat än där de är bosatta. Bestämmelser om parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning som används i Sverige finns i 13 kap. 8 § trafikförordningen (1998:1276) och i Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om parkeringstillstånd för rörelsehindrade (TSFS 2009:73). Kommunerna prövar ansökan och utfärdar eventuella parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning. Ansökan om ett sådant parkeringstillstånd

prövas av den kommun där sökanden är folkbokförd eller, om sökanden inte är folkbokförd i riket, där han eller hon vistas. Kommunernas prövning av sådana ärenden är inte avgiftsbelagda.

Direktiv (EU) 2024/2842 om utvidgning av direktiv (EU) 2024/2841 till att omfatta tredjelandsmedborgare

Direktiv (EU) 2024/2841 omfattar EU-medborgare och deras familjemedlemmar. Europaparlamentet och Europeiska unionens råd har även beslutat om direktiv (EU) 2024/2842 av den 23 oktober 2024 om utvidgning av direktiv (EU) 2024/2841 till att omfatta tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i en medlemsstat, härefter tredjelandsdirektivet. Alla bestämmelser i direktiv (EU) 2024/2841 kommer därmed även att gälla för tredjelandsmedborgare som omfattas av tredjelanddirektivet.

Tredjelandsdirektivet påverkar inte tillämpliga unionsregler inom unionen för tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i en medlemsstat men kan underlätta utövandet av dessa personers rätt att förflytta sig eller resa inom unionen, förutsatt att de redan har en sådan rätt till rörlighet. Tredjelandsmedborgare som innehar ett EU-intyg om funktionsnedsättning eller ett EU-parkeringstillstånd kommer genom direktivet att omfattas av rätten till ömsesidigt erkännande.

Uppdraget att analysera och föreslå hur EU-direktiven ska genomföras

Enligt direktiv (EU) 2024/2841 och tredjelandsdirektivet ska medlemsstaterna vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att alla innehavare av EU-intyget om funktionsnedsättning som besöker en annan medlemsstat får tillgång till särskilda villkor och positiv särbehandling på samma villkor som innehavare av intyg som utfärdats i den medlemsstaten. Medlemsstaterna ska också vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att alla innehavare av ett EU-parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning som besöker en annan medlemsstat får tillgång till parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter som är reserverade för personer med funktionsnedsättning på lika villkor som innehavare av parkeringstillstånd som utfärdats i den medlemsstaten. Om de särskilda villkor eller den positiva särbehand-

ling som erbjuds omfattar personer som ledsagar eller bistår personer med funktionsnedsättning, inbegripet personliga assistenter, eller assistansdjur, ska medlemsstaterna vidta åtgärder för att säkerställa att innehavare av EU-intyget får tillgång även till dessa särskilda villkor och positiv särbehandling. På samma sätt ska innehavare av ett EU-parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning på lika villkor få tillgång till parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter som omfattar personer som ledsagar eller bistår personer med funktionsnedsättning.

EU-intyget och EU-parkeringstillståndet ska enligt direktiv (EU) 2024/2841utfärdas i en fysisk version. EU-intyget ska kompletteras med en digital version, medan det är upp till respektive medlemsstat att avgöra om även EU-parkeringstillståndet ska finnas i en digital version. Medlemsstaterna ska utfärda, förnya och återkalla EU-intyget och EU-parkeringstillståndet i enlighet med nationella regler och förfaranden och sin nationella praxis. EU-intyget ska utfärdas eller förnyas direkt eller efter ansökan från personen med funktionsnedsättning. Personer med funktionsnedsättning ska informeras om möjligheten att ansöka om EU-intyget om det inte utfärdas direkt. Även EU-parkeringstillståndet ska utfärdas eller förnyas efter ansökan. Det ska utfärdas eller förnyas inom en rimlig period som inte får överstiga 90 dagar från dagen för ansökan, om inte de bedömningar som krävs pågår. Giltighetstiden för EU-intyget ska fastställas av den utfärdande medlemsstaten, men medlemsstaterna ska enligt direktivet säkerställa att giltighetstiden är så lång som möjligt.

Enligt direktiv (EU) 2024/2841 ska EU-intyget om funktionsnedsättning utfärdas till personer vars funktionsnedsättningsstatus eller rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning erkänns av behöriga myndigheter i den medlemsstat där de är bosatta. I Sverige utfärdas inte bevis om funktionsnedsättningsstatus till personer med funktionsnedsättning. Det finns inte heller någon enhetlig definition av funktionsnedsättning i svensk lagstiftning. Det innebär att beslut om EU-intyg om funktionsnedsättning i Sverige behöver baseras på rätten till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning. I Sverige kan personer som har rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning t.ex. vara personer som har rätt till personlig assistans eller andra insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Det kan också vara personer som har rätt till vissa ersättningar som Försäkringskassan beslutar

om, t.ex. merkostnadsersättning och aktivitetsersättning, samt personer med stöd av t.ex. personligt ombud, teckenspråks-, döv- eller skrivtolk.

Transportstyrelsen får meddela föreskrifter om utformningen av parkeringstillstånd för rörelsehindrade och hur tillstånd som är utfärdade i något annat land ska gälla i Sverige. Transportstyrelsen får vidare meddela föreskrifter om hur parkeringstillstånd för rörelsehindrade ska användas. Myndigheten får dock inte meddela föreskrifter om under vilka förutsättningar ett tillstånd ska utfärdas.

I vissa delar av direktiv (EU) 2024/2841 ges valmöjligheter som medlemsstaterna behöver ta ställning till. Till exempel kan medlemsstaterna välja om innehavaren av EU-intyget om funktionshinderintyget har rätt att ledsagas av personliga assistenter eller andra ledsagande personer enligt nationell rätt eller praxis, eller av assistansdjur. Det finns även möjligheter att lägga till personer med ökat behov av stöd, enligt nationell praxis. Detta innebär att tjänsteutförare skulle kunna reservera vissa särskilda tjänster och positiv särbehandling till vissa innehavare av EU-intyget. Vad gäller EU-parkeringstillståndet finns det möjlighet för medlemsstaterna att ta ut en avgift vid utfärdandet eller förnyandet av EU-parkeringstillståndet. Om en sådan avgift tas ut ska medlemsstaterna säkerställa att avgiften inte överstiger de administrativa kostnaderna i fråga eller hindrar eller avskräcker personer med funktionsnedsättning från att begära att EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning ska utfärdas eller förnyas. Vidare finns möjlighet för medlemsstaterna att besluta att tillämpa direktivet för längre perioder än kortare vistelser.

Enligt direktiv (EU) 2024/2841 ska behöriga myndigheter eller organ i medlemsstaterna utfärda, förnya eller återkalla EU-intyget respektive EU-parkeringstillståndet i enlighet med sina nationella regler och förfaranden och sin nationella praxis. Utfärdandet av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning innebär behandling av personuppgifter, särskilt uppgifter om innehavarens funktionsnedsättning. Om nödvändiga uppgifter för beslutsfattaren finns hos flera aktörer behöver de ansvariga myndigheterna eller organen ges rätt förutsättningar för insamling av nödvändiga personuppgifter på ett sätt som är förenligt med sekretessbestämmelser och dataskydd. De myndigheter eller organ som ansvarar för att utfärda EU-intyget ska anses vara personuppgiftsansvariga enligt definitionen i artikel 4.7 i Europa-

parlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), härefter EU:s dataskyddsförordning.

I EU:s dataskyddsförordning och relevant kompletterande nationell reglering, t.ex. lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning och lagen (2001:99) om den officiella statistiken och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken finns bestämmelser som kommer att aktualiseras vid framställning av nationell statistik. I EU:s dataskyddsförordning finns den grundläggande regleringen om behandling av personuppgifter, men ett visst utrymme för kompletterande nationell reglering ges. I vissa fall kan det krävas att det införs kompletterande nationell reglering för att personuppgiftsbehandlingen ska ha ett rättsligt stöd. Sådan nationell reglering måste dock vara förenlig med EU:s dataskyddsförordning.

Alla bestämmelser i direktiv (EU) 2024/2841 ska även gälla för tredjelandsmedborgare som omfattas av tredjelandsdirektivet. Medlemsstaterna ska ha genomfört båda direktiven senast den 5 juni 2027.

Utredaren ska därför

- analysera hur direktivet om inrättande av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning (direktiv (EU) 2024/2841) samt tredjelandsdirektivet (direktiv (EU) 2024/2842) ska genomföras i Sverige,
- analysera och ta ställning till vilka kriterier som ska ligga till grund för beslut om EU-intyget,
- analysera, jämföra och ta ställning till de alternativa tillvägagångssätt och valmöjligheter som direktiven erbjuder samt, för varje ställningstagande, redovisa för- och nackdelar med alternativen,
- redovisa eventuella förslag som går över direktivens miniminivå och skälen för det,
- analysera och föreslå vilka myndigheter eller organ som ska ansvara för att besluta, utfärda, förnya och återkalla EU-intyget respektive EU-parkeringstillståndet,
- kartlägga vilken personuppgiftsbehandling som aktualiseras,

- undersöka och beskriva förutsättningar för insamling av nödvändiga personuppgifter för de myndigheter eller organ som utredningen föreslår ska ansvara för EU-intyget respektive EU-parkeringstillståndet, med utgångspunkt i tillämpliga sekretessbestämmelser och dataskydd,
- analysera vilken personuppgiftsbehandling som kommer att ske med anledning av förslagen samt göra en integritetsanalys av dessa,
- bedöma vilka författningsändringar och andra åtgärder som behövs för att genomföra direktiven, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget att analysera övervakning och efterlevnad av direktiven

Direktiv (EU) 2024/2841 ställer krav på medlemsstaterna att vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga risken för och aktivt bekämpa bedrägeri och förfalskning av EU-intyget och EU-parkeringstillståndet. Medlemsstaterna är enligt direktivet skyldiga att informera den utfärdande medlemsstaten vid upptäckt av allvarliga eller systematiska fall av missbruk på sitt territorium. Den utfärdande medlemsstaten ska, efter att ha blivit informerad om en sådan upptäckt, säkerställa lämplig uppföljning i enlighet med nationell rätt och praxis.

Utredaren ska därför

- ta ställning till och föreslå åtgärder som är nödvändiga för att förebygga risken för och aktivt bekämpa bedrägeri och förfalskning av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet,
- överväga om nationella register bör införas för EU-intyget respektive EU-parkeringstillståndet och ange för- och nackdelar med det samt vid behov lämna förslag på hur ett sådant register kan utformas,
- bedöma vilken eller vilka myndigheter som bör ansvara för nationella register samt vilka uppgifter som bör inkluderas i registren och hur tillgång och överföring av sådana uppgifter ska säkras,

- göra en integritetsanslys och därigenom bedöma vilka risker som behandlingen av personuppgifter kan innebära,
- analysera om förslagen är ändamålsenliga och proportionerliga i förhållande till skyddet för grundläggande fri- och rättigheter,
- bedöma om den behandling av personuppgifter som förslagen ger upphov till är förenlig med det EU-rättsliga dataskyddsregelverket och vid behov föreslå åtgärder som säkerställer att kraven i EU:s dataskyddslagstiftning för behandlingen av personuppgifter uppfylls,
- analysera och lämna förslag på vad som krävs för ett informationsutbyte mellan Sverige och andra medlemsstater om missbruk av EU-intyget och EU-parkeringstillståndet samt hur ett system för uppföljning av missbruk av intyg och tillstånd som utfärdats i Sverige kan utformas,
- analysera hur förslagen förhåller sig till regelverken om offentlighet och sekretess, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget att analysera och föreslå lämpliga och effektiva rättsmedel

Medlemsstaterna ska säkerställa att det finns lämpliga och effektiva medel för att säkerställa efterlevnaden och tillämpningen av direktiven. Personer med funktionsnedsättning eller deras företrädare ska t.ex. ha möjlighet att överklaga ett beslut om utfärdande, förnyande eller återkallande av ett EU-intyg och EU-parkeringstillstånd. Vidare ska personer med funktionsnedsättning ha möjlighet att vidta åtgärder enligt nationell rätt inför domstol eller behöriga administrativa organ vid bristande efterlevnad av de skyldigheter och rättigheter som föreskrivs i direktiven.

Medlemsstaterna ska även utföra kontroller av efterlevnaden av de skyldigheter och rättigheter som följer av direktiven och fastställa regler om lämpliga åtgärder, såsom sanktioner, som är tillämpliga på offentliga myndigheter eller privata aktörer vid bristande efterlevnad. Medlemsstaterna ska vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att reglerna tillämpas. Åtgärderna ska vara effektiva, proportionella, avskräckande och åtföljas av effektiva korrigerande åtgärder.

Utredaren ska därför

- ta ställning till om beslut om att inte utfärda EU-intyg eller parkeringstillstånd ska kunna överklagas och i så fall till vilken instans,
- bedöma hur svensk rätt förhåller sig till direktivens krav på påföljder och medel för att säkerställa efterlevnad av direktiven samt bedöma om befintlig tillämpning och påföljder i svensk rätt är tillräckliga för att uppfylla direktivens krav samt lämna förslag på hur kontroller av efterlevnaden av de skyldigheter som följer av direktiven kan utformas,
- föreslå lämpliga och effektiva rättsmedel för att säkerställa efterlevnaden av de bestämmelser som föreslås, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Konsekvensbeskrivningar

I enlighet med kommittéförordningen (1998:1474) och förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar ska utredaren redovisa en konsekvensutredning för de förslag som lämnas. I uppdraget ingår att redovisa förslagens påverkan för barn och vuxna med funktionsnedsättning samt för jämställdheten mellan män och kvinnor.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Utredaren ska hålla sig informerad om och beakta relevant arbete som pågår inom Regeringskansliet och EU. Utredaren ska i den utsträckning det är lämpligt inhämta synpunkter från berörda myndigheter, organisationer och företag samt särskilt konsultera och involvera representanter från funktionshindersrörelsen. Utredaren ska också bevaka hur direktivet genomförs i andra medlemsstater, särskilt de nordiska medlemsstaterna.

Uppdraget ska redovisas senast den 15 augusti 2026.

(Socialdepartementet)

Kommittédirektiv 2026:4

Tilläggsdirektiv till Utredningen om inrättande av EU-intyg om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning (S 2025:10)

Beslut vid regeringssammanträde den 15 januari 2025

Förlängd tid för uppdraget

Regeringen beslutade den 25 september 2025 kommittédirektiv om genomförande av direktiv om inrättande av EU-intyg om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning (dir. 2025:88). Uppdraget skulle enligt direktiven slutredovisas senast den 15 augusti 2026.

Utredningstiden förlängs. Uppdraget ska i stället redovisas senast den 15 oktober 2026.

(Socialdepartementet)

Europeiska unionens officiella tidning

SV
L-serien

2024/2841

14.11.2024

EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV (EU) 2024/2841

av den 23 oktober 2024

om inrättande av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning

(Text av betydelse för EES)

EUROPAPARLAMENTET OCH EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artiklarna 53.1, 62, 91 och 21.2,

med beaktande av Europeiska kommissionens förslag,

efter översändande av utkastet till lagstiftningsakt till de nationella parlamenten,

med beaktande av Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs yttrande ([1]),

med beaktande av Regionkommitténs yttrande ([2]),

i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet ([3]), och

av följande skäl:

(1) Unionen bygger på värdena människans värdighet, frihet, jämlikhet och respekt för de mänskliga rättigheterna och har åtagit sig att bekämpa diskriminering, inbegripet på grund av funktionsnedsättning, i enlighet med fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget), fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget), Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (*stadgan*) och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ([4]) (konventionen).

(2) I artikel 26 i stadgan erkänner och respekterar unionen rätten för personer med funktionshinder att få del av åtgärder som syftar till att säkerställa deras oberoende, sociala och yrkesmässiga integrering och deltagande i samhällslivet.

(3) Varje unionsmedborgare har den grundläggande rätten att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier, om inte annat följer av de begränsningar och villkor som föreskrivs i EU-fördraget och EUF-fördraget och i bestämmelserna om genomförande av dem. I artikel 18 i konventionen erkänns även rätten för personer med funktionsnedsättning till bland annat fri rörlighet och frihet att välja bosättningsort på lika villkor som andra.

(4) Enligt Europeiska unionens domstol är unionsmedborgarskapet avsett att vara den grundläggande ställningen för medlemsstaternas medborgare när de utövar sin rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier, vilket gör det möjligt för dem som befinner sig i samma situation att inom EUF-fördragets materiella tillämpningsområde åtnjuta samma behandling i rättsligt hänseende, oberoende av deras nationalitet, med förbehåll för de undantag som uttryckligen föreskrivs.

(5) Unionen är part i konventionen och är bunden av dess bestämmelser, som utgör en integrerad del av unionens rättsordning inom ramen för dess befogenheter. Alla medlemsstater är parter i konventionen och är bundna av den inom ramen för sina befogenheter. Även om unionen och alla medlemsstater har undertecknat och ratificerat konventionen behöver framsteg göras när det gäller jämlikhet för personer med funktionsnedsättning både på unionsnivå och i alla medlemsstater.

(6) I konventionen fastställs att personer med funktionsnedsättning innefattar personer med varaktiga fysiska, psykiska, intellektuella eller sensoriska funktionsnedsättningar, vilka i samspel med olika miljörelaterade, administrativa, tekniska och samhälleliga hinder kan leda till diskriminerande behandling. Syftet med konventionen är därmed att

([1]) EUT C, C/2024/1595, 5.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1595/oj.
([2]) EUT C, C/2024/1981, 18.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1981/oj.
([3]) Europaparlamentets ståndpunkt av den 24 april 2024 (ännu inte offentliggjord i EUT) och rådets beslut av den 14 oktober 2024.
([4]) EUT L 23, 27.1.2010, s. 37.

främja, skydda och säkerställa det fulla och lika åtnjutandet av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla personer med funktionsnedsättning utan någon form av diskriminering och att främja respekten för deras inneboende värde, individuellt självbestämmande, innefattande frihet att göra egna val, samt enskilda personers oberoende, och därigenom säkerställa deras fullständiga och faktiska deltagande och inkludering i samhället på lika villkor som andra. I konventionen erkänns också vikten av respekt för olikheter och accepterande av personer med funktionsnedsättning som en del av den mänskliga mångfalden och mänskligheten samt behovet av att vidta ändamålsenliga åtgärder för att säkerställa lika möjligheter och tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. I konventionen stadgas det att kvinnor och flickor med funktionsnedsättning är utsatta för flerfaldig diskriminering och det fastställs att konventionsstaterna ska vidta åtgärder för att säkerställa att de fullt och likaberättigat åtnjuter alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. De svåra förhållanden som möter personer med funktionsnedsättning som är utsatta för flerfaldiga eller försvårade former av diskriminering på grund av ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan åskådning, nationell, etnisk, ursprunglig eller social härkomst, egendom, börd, ålder eller ställning i övrigt erkänns också.

(7) I den europeiska pelaren för sociala rättigheter ([5]), som proklamerades gemensamt av Europaparlamentet, rådet och kommissionen i Göteborg den 17 november 2017 (*pelaren*), föreskrivs i princip nr 3 att var och en, oberoende av bland annat funktionsnedsättning, har rätt till lika behandling och lika möjligheter när det gäller sysselsättning, socialt skydd, utbildning och tillgång till varor och tjänster som erbjuds allmänheten och att lika möjligheter för underrepresenterade grupper ska främjas. I pelaren erkänns dessutom i princip nr 17 att personer med funktionsnedsättning har rätt till inkomststöd som säkerställer ett värdigt liv, tjänster som hjälper dem att delta i samhället samt en arbetsmiljö anpassad till deras behov.

(8) Strategin för rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2021–2030, som antogs genom kommissionens meddelande av den 3 mars 2021, har till syfte att hantera de olika utmaningar som personer med funktionsnedsättning möter och bidra till framsteg på alla områden inom konventionen, på både unionsnivå och nationell nivå.

(9) Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/882 ([6]) syftar till att förbättra tillgången till vissa produkter och tjänster genom att undanröja och förebygga hinder som uppstår till följd av olika tillgänglighetskrav i medlemsstaterna, och därigenom bidra till att öka tillgången till tillgängliga produkter och tjänster på den inre marknaden, inbegripet tillgång till webbplatser och tjänster för mobila enheter för vissa offentliga tjänster, och förbättra tillgången till relevant information. Dessutom syftar Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/2102 ([7]) till att förbättra tillgängligheten avseende offentliga myndigheters webbplatser och mobila applikationer.

(10) Dessutom garanteras i unionsrätten rätten till icke-diskriminering när det gäller tillgång till transporter och andra rättigheter. Exempel på sådana rättigheter är rätten för passagerare med funktionsnedsättning och nedsatt rörlighet att kostnadsfritt få assistans när de reser med flyg, tåg, vattenburna transportmedel eller bussar, som fastställs i Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 1107/2006 ([8]), (EU) 2021/782 ([9]), (EU) nr 1177/2010 ([10]) respektive (EU) nr 181/2011 ([11]). Unionsrätten, i synnerhet Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/62/EG ([12]), gör det också möjligt för medlemsstaterna att föreskriva sänkta vägtullar eller vägavgifter för avgiftsbelagda vägar, broar eller tunnlar samt undantag från skyldigheten att betala sådana vägtullar eller vägavgifter för fordon som används eller ägs av personer med funktionsnedsättning.

(11) Personer med funktionsnedsättning kan ansöka hos behöriga myndigheter eller organ i den medlemsstat där de är bosatta om erkännande av funktionsnedsättningsstatus, eftersom detta är en fråga som faller inom medlemsstaternas befogenheter. Förfarandena för bedömning av funktionsnedsättning skiljer sig åt mellan medlemsstaterna. Om de behöriga myndigheterna eller organen erkänner en sökandes funktionsnedsättningsstatus kan de utfärda ett bevis på

([5]) EUT C 428, 13.12.2017, s. 10.
([6]) Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/882 av den 17 april 2019 om tillgänglighetskrav för produkter och tjänster (EUT L 151, 7.6.2019, s. 70).
([7]) Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/2102 av den 26 oktober 2016 om tillgänglighet avseende offentliga myndigheters webbplatser och mobila applikationer (EUT L 327, 2.12.2016, s. 1).
([8]) Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2006 av den 5 juli 2006 om rättigheter i samband med flygresor för personer med funktionshinder och personer med nedsatt rörlighet (EUT L 204, 26.7.2006, s. 1).
([9]) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/782 av den 29 april 2021 om rättigheter och skyldigheter för tågresenärer (EUT L 172, 17.5.2021, s. 1).
([10]) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1177/2010 av den 24 november 2010 om passagerares rättigheter vid resor till sjöss och på inre vattenvägar och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 (EUT L 334, 17.12.2010, s. 1).
([11]) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 181/2011 av den 16 februari 2011 om passagerares rättigheter vid busstransport och om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 (EUT L 55, 28.2.2011, s. 1).
([12]) Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/62/EG av den 17 juni 1999 om avgifter för fordon för användningen av väginfrastrukturer (EGT L 187, 20.7.1999, s. 42).

funktionsnedsättning, ett intyg eller tillstånd avseende funktionsnedsättning eller någon annan formell handling om erkännande av sökandens funktionsnedsättningsstatus. I de medlemsstater som inte har någon definition av funktionsnedsättningsstatus kan rättigheter till särskilda tjänster som grundar sig på funktionsnedsättning användas när tjänster eller förmåner beviljas personer med funktionsnedsättning.

(12) I konventionen fastställs det att den diskriminering och sociala utestängning som personer med funktionsnedsättning utsätts för snarare beror på hinder som är betingade av miljön, systemen och attityderna i samhället än på själva funktionsnedsättningen. På grund av att funktionsnedsättningsstatus inte erkänns ömsesidigt mellan medlemsstaterna stöter personer med funktionsnedsättning ofta på särskilda och betydande svårigheter och hinder när de utövar sina grundläggande rättigheter till likabehandling, icke-diskriminering och fri rörlighet. Detta gäller särskilt kortare vistelser eller besök i en annan medlemsstat i den mening som avses i artikel 6 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38/EG ([13]), där det föreskrivs att unionsmedborgare och deras familjemedlemmar har rätt att uppehålla sig i en annan medlemsstat under en period på upp till tre månader utan att underkastas andra villkor eller formaliteter än kravet på innehav av ett giltigt id-kort eller pass. För längre perioder än tre månader krävs det enligt artikel 7 i det direktivet att ytterligare villkor ska vara uppfyllda, och i detta fall föreskrivs det i artikel 8 i det direktivet att den mottagande medlemsstaten får ålägga unionsmedborgare att registrera sig hos relevanta myndigheter.

(13) Personer med funktionsnedsättning som under längre perioder flyttar till andra medlemsstater för anställning, studier eller andra ändamål kan, om inte annat föreskrivs i lag eller överenskommits mellan medlemsstaterna, få sin funktionsnedsättning bedömd och formellt erkänd av de behöriga myndigheterna eller organen i den andra medlemsstaten och kan få ett bevis på funktionsnedsättning, ett intyg eller tillstånd avseende funktionsnedsättning eller någon annan formell handling om erkännande av deras funktionsnedsättningsstatus, eller ett beslut om rätten till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning, i enlighet med tillämpliga regler i den medlemsstaten.

(14) För att främja den fria rörligheten för personer med funktionsnedsättning som deltar i ett av unionens rörlighetsprogram bör fortsatt lika tillgång till särskilda villkor eller positiv särbehandling eller till parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter säkerställas genom användning av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning under det programmets varaktighet. Unionens rörlighetsprogram omfattar program som inrättats av unionen för att stödja rörlighet för personer under en fastställd tidsperiod till en annan medlemsstat för utbildningsmässiga, yrkesmässiga, medborgerliga eller kulturella ändamål, såsom programmet för Europeiska solidaritetskåren eller Erasmus+, som inrättades genom Europaparlamentets och rådets förordningar (EU) 2021/888 ([14]) respektive (EU) 2021/817 ([15]).

(15) Personer med erkänd funktionsnedsättningsstatus eller rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning stöter dock regelbundet på betydande svårigheter och hinder när de reser till eller under en kortare tid besöker en annan medlemsstat än den medlemsstat där de är bosatta, om deras funktionsnedsättningsstatus eller rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning inte erkänns i den medlemsstat de reser till eller besöker och om de inte innehar ett bevis på funktionsnedsättning, ett intyg eller tillstånd avseende funktionsnedsättning eller någon annan formell handling om erkännande av deras funktionsnedsättningsstatus eller rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning i den mottagande medlemsstaten, för att omfattas av sådana särskilda villkor eller sådan positiv särbehandling som erbjuds där. I synnerhet möts personer med icke-synliga funktionsnedsättningar ofta av särskilda svårigheter när de uppmanas att bevisa sin funktionsnedsättning när de reser till eller besöker en annan medlemsstat.

(16) Personer med funktionsnedsättning som reser till eller besöker en annan medlemsstat missgynnas avsevärt när de utövar sin rätt till fri rörlighet jämfört med personer utan funktionsnedsättning och personer med funktionsnedsättning som innehar ett bevis på funktionsnedsättning, ett intyg eller tillstånd avseende funktionsnedsättning eller någon annan formell handling om erkännande av deras funktionsnedsättningsstatus eller rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning i den medlemsstat de reser till eller besöker.

([13]) Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/38/EG av den 29 april 2004 om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier och om ändring av förordning (EEG) nr 1612/68 och om upphävande av direktiven 64/221/EEG, 68/360/EEG, 72/194/EEG, 73/148/EEG, 75/34/EEG, 75/35/EEG, 90/364/EEG, 90/365/EEG och 93/96/EEG (EUT L 158, 30.4.2004, s. 77).

([14]) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/888 av den 20 maj 2021om inrättande av programmet för Europeiska solidaritetskåren och om upphävande av förordningarna (EU) 2018/1475 och (EU) nr 375/2014 (EUT L 202, 8.6.2021, s. 32).

([15]) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/817 av den 20 maj 2021 om inrättande av Erasmus+: Unionens program för utbildning, ungdom och idrott samt om upphävande av förordning (EU) nr 1288/2013 (EUT L 189, 28.5.2021, s. 1).

(17) Att inte vara säker på om eller i vilken utsträckning deras funktionsnedsättningsstatus eller rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning och formella handlingar som erkänner denna status eller rätt kommer att erkännas när de reser till eller besöker en annan medlemsstat skapar dessutom betydande osäkerhetsmoment för personer med funktionsnedsättning. Den begränsade tillgången till information online om deras specifika rättigheter och tillgängliga fördelar förvärrar problemet. I slutändan kan personer med funktionsnedsättning avskräckas från att utöva sin rätt till fri rörlighet och till fullständigt och faktiskt deltagande och inkludering i samhället.

(18) Unionsmedborgarna har uttryckt oro över bristen på ömsesidigt erkännande av funktionsnedsättning i hela unionen i ett antal framställningar till Europaparlamentet och har begärt att ett unionsomfattande intyg om funktionsnedsättning ska införas.

(19) Utöver olika synliga och osynliga fysiska, sociala och andra hinder för tillträde till offentliga och privata utrymmen och tjänster samt bristen på skälig anpassning är höga kostnader en viktig faktor som avskräcker många personer med funktionsnedsättning från att resa. Personer med funktionsnedsättning har särskilda behov som leder till ytterligare utgifter knutna till deras funktionsnedsättning som kan kräva att de använder sig av personer som ledsagar eller bistår dem, inbegripet personer som erkänns som personliga assistenter i enlighet med nationell rätt eller praxis, eller teckenspråkstolkar eller assistansdjur, vilket gör deras resekostnader högre än de kostnader som personer utan funktionsnedsättning har. Avsaknaden av erkännande av funktionsnedsättningsstatus eller rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning i andra medlemsstater kan begränsa deras tillgång till särskilda villkor eller positiv särbehandling eller till parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter som är reserverade för personer med funktionsnedsättning, såsom fritt tillträde eller nedsatta avgifter, reserverade sittplatser i kollektivtrafiken eller reserverade parkeringsplatser, och påverkar deras resekostnader, liv, sociala och ekonomiska integration och personliga oberoende. Dessutom kan den utbredda bristen på kunskap om strategier för psykosocial, kognitiv, fysisk eller sensorisk tillgänglighet leda till diskriminerande beteenden gentemot personer med funktionsnedsättning.

(20) Positiv särbehandling, såsom personlig assistans, prioriterat tillträde eller möjlighet att gå före i köer, oavsett om den erbjuds mot ersättning eller inte, är ofta viktig för att personer med funktionsnedsättning ska kunna få tillgång till olika tjänster, verksamheter och faciliteter och dra full nytta av dem. Eftersom deras funktionsnedsättningsstatus eller rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning och formella handlingar om erkännande av deras funktionsnedsättningsstatus eller rätt som utfärdats i andra medlemsstater inte erkänns ömsesidigt i den medlemsstat de reser till eller besöker kan det dock hända att personer med funktionsnedsättning inte kan dra nytta av de särskilda villkor eller den positiva särbehandling som offentliga myndigheter eller privata aktörer i den medlemsstaten erbjuder innehavare av et bevis på funktionsnedsättning, ett intyg eller tillstånd avseende funktionsnedsättning eller någon annan formell handling om erkännande av deras funktionsnedsättningsstatus eller rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning som utfärdats i den medlemsstaten.

(21) Pilotprojektet avseende EU-intyget om funktionsnedsättning, som inleddes 2016 och genomfördes i åtta medlemsstater, visade, trots att det var frivilligt och begränsat till omfattningen, att insatserna för att underlätta ömsesidigt erkännande av funktionsnedsättningsstatus eller rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning mellan medlemsstaterna gynnade personer med funktionsnedsättning när det gäller att få tillgång till särskilda villkor eller positiv särbehandling på områdena kultur, fritid, idrott och, i vissa fall, transport, och främja dessa personers gränsöverskridande rörlighet inom unionen under kortare perioder samt visade att målen för EU-intyget om funktionsnedsättning fortsatt är relevanta mot bakgrund av de aktuella behoven hos personer med funktionsnedsättning. Dessutom inbegrep detta pilotprojekt andra exempel på tjänster, verksamheter och faciliteter som erbjuder särskilda villkor eller positiv särbehandling för personer med funktionsnedsättning.

(22) Personer med funktionsnedsättning kan på grundval av sin funktionsnedsättningsstatus eller rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning ansöka hos behöriga myndigheter eller organ i den medlemsstat där de är bosatta om utfärdande av ett parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning som erkänner rätten till vissa parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter som är reserverade för personer med funktionsnedsättning. Varje medlemsstat har infört ett ansökningsförfarande på lokal, regional eller nationell nivå för att erhålla ett parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning eller personer som ledsagar eller bistår dem, inbegripet personliga assistenter, och kriterier som ska vara uppfyllda för att ha rätt till ett tillstånd.

(23) I rådets rekommendation 98/376/EG ([16]) föreskrivs en europeisk modell för parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning, vilket underlättar erkännandet av sådana parkeringstillstånd i alla medlemsstater. Själva genomförandet av den rekommendationen, liksom införandet av specifika nationella tillägg eller avvikelser från den

([16]) Rådets rekommendation 98/376/EG av den 4 juni 1998 om parkeringstillstånd för personer med funktionshinder (EGT L 167, 12.6.1998, s. 25).

rekommenderade modellen har, med tanke på rekommendationens icke-bindande karaktär, dock lett till en rad olika typer av parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning. En sådan variation hindrar gränsöverskridande erkännande av dessa parkeringstillstånd i medlemsstaterna, vilket försvårar tillgången för personer med funktionsnedsättning till särskilda parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter som är reserverade för innehavare av ett parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning i andra medlemsstater. Rekommendationen har inte heller uppdaterats för att återspegla den pågående utvecklingen inom teknik och digitalisering. Medlemsstaterna har också haft problem med bedrägerier och förfalskning när det gäller parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning, eftersom dessa vanligtvis är ganska enkelt utformade och lätta att förfalska och i praktiken ser olika ut i varje medlemsstat, vilket gör det svårt att kontrollera. Mot bakgrund av detta direktiv, som föreskriver rättsligt bindande regler som är mer detaljerade på detta område, uppnår rekommendation 98/376/EG inte längre sina mål. Medlemsstaterna bör dock kunna tillåta att parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning som utfärdats före dagen för tillämpning av de åtgärder som införlivar detta direktiv i enlighet med den rekommendationen har samma verkan som EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning på deras territorium.

(24) För att göra det lättare för personer med funktionsnedsättning att få tillgång till särskilda villkor eller positiv särbehandling i samband med tjänster, inbegripet persontransporter, verksamheter och faciliteter i andra medlemsstater, även när dessa inte tillhandahålls mot ersättning i andra medlemsstater än den medlemsstat där de är bosatta, bör man undanröja kvarvarande hinder och svårigheter att resa till eller besöka en annan medlemsstat på grund av bristen på ömsesidigt erkännande av deras funktionsnedsättningsstatus eller deras rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning och formella handlingar om erkännande av denna status eller rätt liksom parkeringsrättigheter som utfärdats i andra medlemsstater.

(25) För att personer med funktionsnedsättning lättare ska kunna utöva sina rättigheter att få tillgång till särskilda villkor eller positiv särbehandling som erbjuds av offentliga myndigheter eller privata aktörer när de reser till eller besöker en annan medlemsstat för en kortare vistelse utan diskriminering på grund av nationalitet och på samma grund som personer med funktionsnedsättning i den medlemsstaten, och i syfte att underlätta användningen av alla transportmedel och dra nytta av parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter som är reserverade för personer med funktionsnedsättning på samma villkor som i den medlemsstaten, är det nödvändigt att fastställa ramen av gemensamma regler och villkor, inbegripet en gemensam standardiserad modell, för ett EU-intyg om funktionsnedsättning som bevis på erkänd funktionsnedsättningsstatus eller rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning och för ett EU-parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning, som bevis på deras erkända rätt till parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter som är reserverade för personer med funktionsnedsättning. Medlemsstaterna bör dessutom kunna besluta att tillämpa detta direktiv på personer med erkänd funktionsnedsättningsstatus eller med rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning under längre perioder än en kortare vistelse.

(26) Det ömsesidiga erkännandet av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning bör underlätta och garantera personer med en erkänd funktionsnedsättningsstatus eller rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning i en medlemsstat tillgång till särskilda villkor eller positiv särbehandling som erbjuds av offentliga myndigheter eller privata aktörer för en rad olika tjänster, verksamheter och faciliteter, inbegripet om de inte tillhandahålls mot ersättning, samt tillgång till parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter som är reserverade för personer med funktionsnedsättning och, i tillämpliga fall, personer som ledsagar eller bistår dem, inbegripet personliga assistenter, på lika villkor som de som föreskrivs på grundval av nationella bevis på funktionsnedsättning, intyg eller tillstånd avseende funktionsnedsättning eller andra formella handlingar om erkännande av funktionsnedsättningsstatus, om sådana formella handlingar finns, och parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning utfärdade av de behöriga myndigheterna eller organen i värdmedlemsstaten.

(27) Utöver parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter berör de tjänster, verksamheter och faciliteter som omfattas av detta direktiv en rad olika verksamheter, inbegripet verksamheter som offentliga myndigheter eller privata aktörer erbjuder utan ersättning, antingen på obligatorisk basis på grundval av nationella eller lokala regler eller rättsliga skyldigheter, eller på frivillig basis av i synnerhet privata aktörer, inom en rad olika områden, såsom kultur, fritid, turism, idrott, kollektivtrafik, privata transporter och utbildning.

(28) Exempel på särskilda villkor eller positiv särbehandling är fritt tillträde, nedsatta avgifter, sänkta tullar eller avgifter för avgiftsbelagda vägar, broar eller tunnlar, prioriterat tillträde, tillgång till områden med begränsad trafik och fotgängarområden, reserverade sittplatser i kollektivtrafiken, markerade och lättillgängliga sittplatser i kollektivtrafiken, parker och andra offentliga områden, tillgängliga platser vid kulturella eller offentliga evenemang, personlig assistans, assistansdjur såsom ledarhundar eller assistanshundar för personer med funktionsnedsättning, inbegripet personer med synnedsättning, assistans på stranden för att komma ned i vattnet, stöd, såsom tillgång till punktskrift, ljudguider och teckenspråkstolkning, tillhandahållande av hjälpmedel eller assistans, utlåning av rullstol, utlåning av flytande rullstol, turistinformation i lättillgängliga format och användning av elskoter på vägar eller rullstol på

cykelbanor utan böter. Exempel på parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter är gratis eller utökad parkering eller reserverade parkeringsplatser samt tillträde till områden där trafiken är begränsad till specifika fordon i enlighet med nationell rätt, såsom lågutsläppszoner. När det gäller persontransporter med flyg, tåg, vattenburna transportmedel eller bussar, utöver de särskilda villkor eller den positiva särbehandling som erbjuds personer med funktionsnedsättning, reser assistansdjur, såsom ledarhundar eller assistanshundar för personer med funktionsnedsättning, inbegripet personer med synnedsättning, personliga assistenter, teckenspråkstolkar eller andra personer som ledsagar eller bistår personer med funktionsnedsättning eller nedsatt rörlighet kostnadsfritt eller till nedsatt pris och blir placerade, om det är praktiskt möjligt, bredvid den person med funktionsnedsättning som de ledsagar eller bistår. Personer som ledsagar eller bistår personer med funktionsnedsättning utses av personerna med funktionsnedsättning själva eller av deras förmyndare och kan ändras på ad hoc-basis beroende på de krav som personerna med funktionsnedsättning har.

(29) Personliga assistenter ledsagar eller bistår personer med funktionsnedsättning eller utför vardagsaktiviteter, vid behov inom ramen för ett avtalsförhållande, i enlighet med nationell rätt eller praxis, med syftet att uppmuntra personligt oberoende, underlätta delaktighet i samhällslivet och främja ett självständigt liv för personer med funktionsnedsättning. Personliga assistenter bör, oavsett nationalitet, kunna ledsaga eller bistå personer med funktionsnedsättning med hjälp av EU-intyget om funktionsnedsättning eller EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning när de reser till eller besöker en annan medlemsstat än den där de är bosatta, förutsatt att de har rätt att röra sig inom unionen enligt tillämplig unionsrätt och nationell rätt.

(30) I enlighet med relevant unionsrätt, i tillämpliga fall, bör medlemsstaterna säkerställa att operatörerna av gränsöverskridande persontransporter, enligt förordningarna (EU) nr 181/2011 och (EU) nr 1177/2010, tillhandahåller eller, enligt förordning (EU) 2021/782, på begäran gör tydlig information tillgänglig för resenärer som innehar ett EU-intyg om funktionsnedsättning i samband med att de köper biljett om de särskilda villkor eller den positiva särbehandling som gäller för de olika delarna av resan, för att förhindra en situation där resenärer som innehar EU-intyget om funktionsnedsättning saknar giltig resehandling när de reser in i en annan medlemsstat med samma transporttjänst.

(31) Utfärdandet, förnyandet och återkallandet av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning i en medlemsstat ska fastställas genom detta direktiv tillsammans med den medlemsstatens tillämpliga regler, förfaranden och befogenheter för bedömning och erkännande av funktionsnedsättningsstatus eller rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning och parkeringsrättigheter för personer med funktionsnedsättning. Om medlemsstaterna utfärdar EU-intyget om funktionsnedsättning direkt bör de begära den berörda personens samtycke. Utfärdande och förnyande av EU-intyget om funktionsnedsättning bör vara kostnadsfritt, medan utfärdande av intyget på nytt, i händelse av förlust eller skada, kan vara avgiftsbelagt. Utfärdande och förnyande av EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning kan vara antingen kostnadsfritt eller avgiftsbelagt. De avgifter som eventuellt tas ut för att utfärda EU-intyget om funktionsnedsättning på nytt i händelse av förlust eller skada eller för att utfärda och förnya EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning bör varken överstiga de administrativa kostnaderna i fråga eller fastställas till en nivå som hindrar eller avskräcker personer med funktionsnedsättning från att förvärva eller på nytt förvärva dessa intyg eller tillstånd.

(32) Utöver en fysisk version av EU-intyget om funktionsnedsättning bör medlemsstaterna tillhandahålla en digital version av intyget och bör kunna tillhandahålla en digital version av EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning efter att tekniska specifikationer har fastställts genom genomförandeakter. Sådana specifikationer bör bygga på erfarenheterna från tidigare och pågående arbete på unionsnivå om digitalisering av intyg och handlingar, såsom EU:s digitala covidintyg som inrättades genom Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/953 ([17]), och bör göra det möjligt att använda EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning genom en digital identitetsplånbok på unionsnivå. Personer med funktionsnedsättning bör informeras om dessa möjligheter och själva kunna välja att använda antingen den fysiska eller den digitala versionen av EU-intyget om funktionsnedsättning, eller båda. I medlemsstater där den fysiska versionen av EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning kompletteras med en digital version bör personer med funktionsnedsättning kunna begära den fysiska versionen av tillståndet och, om de så önskar, både den digitala och den fysiska versionen av tillståndet.

([17]) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/953 av den 14 juni 2021 om en ram för utfärdande, kontroll och godtagande av interoperabla intyg om vaccination mot, testning för och tillfrisknande från covid-19 (EU:s digitala covidintyg) för att underlätta fri rörlighet under covid-19-pandemin (EUT L 211, 15.6.2021, s. 1).

(33) Utfärdandet av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning innebär behandling av personuppgifter, särskilt uppgifter om innehavarens funktionsnedsättningsstatus, som utgör uppgifter om hälsa enligt artikel 4.15 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 ([18]) och är en särskild kategori av personuppgifter i den mening som avses i artikel 9 i den förordningen. All behandling av personuppgifter inom ramen för detta direktiv bör vara förenlig med tillämplig dataskyddsrätt, särskilt förordning (EU) 2016/679. Vid införlivandet av detta direktiv bör medlemsstaterna säkerställa att den nationella lagstiftningen innehåller lämpliga skyddsåtgärder som är tillämpliga på behandlingen av personuppgifter, särskilt särskilda kategorier av personuppgifter. Medlemsstaterna bör också säkerställa säkerhet, integritet, äkthet och konfidentialitet för de personuppgifter som samlas in och lagras i enlighet med detta direktiv.

(34) Den medlemsstat som ansvarar för att utfärda EU-intyget om funktionsnedsättning eller EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning bör vara den medlemsstat där personen är stadigvarande bosatt i enlighet med unionsrätten och där denne erhåller bevis på erkänd funktionsnedsättningsstatus eller rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning. Innehavare av ett EU-intyg om funktionsnedsättning eller ett EU-parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning bör kunna använda ett sådant intyg eller tillstånd under sin vistelse i en annan medlemsstat.

(35) EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning är avsedda att göra det lättare för alla personer med funktionsnedsättning att i praktiken utöva sin rätt till fri rörlighet fullt ut och även åtnjuta lika tillgång till särskilda villkor eller positiv särbehandling eller till parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter med avseende på tjänster, verksamheter och faciliteter som erbjuds av medlemsstaterna, även när de erbjuds utan ersättning. Detta gäller framför allt personer med funktionsnedsättning som reser till eller besöker en annan medlemsstat för arbets- eller utbildningsrelaterade ändamål.

(36) Den planerade ramen för ömsesidigt erkännande av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning påverkar inte en medlemsstats behörighet att bedöma och erkänna funktionsnedsättningsstatus eller rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning eller att erbjuda särskilda villkor eller positiv särbehandling, såsom fri tillgång till eller nedsatta avgifter för vissa tjänster för personer med funktionsnedsättning, inbegripet personer som använder assistansdjur, eller personer som ledsagar eller bistår personer med funktionsnedsättning, såsom personliga assistenter. Den medför inte heller någon skyldighet för offentliga myndigheter eller privata aktörer att införa särskilda villkor eller positiv särbehandling för personer med funktionsnedsättning, och skapar inte heller en centraliserad unionsförteckning över särskilda villkor eller positiv särbehandling för innehavare av EU-intyg om funktionsnedsättning i alla medlemsstater. Offentliga myndigheter och privata aktörer kan erbjuda vissa särskilda villkor eller positiv särbehandling endast för en viss grupp av personer med funktionsnedsättning, beroende på den specifika gruppens behov.

(37) Ett EU-intyg om funktionsnedsättning kan krävas som bevis på funktionsnedsättningsstatus för att få tillgång på lika villkor till särskilda villkor eller positiv särbehandling när det gäller tjänster, verksamheter eller faciliteter, även när de erbjuds utan ersättning, som erbjuds till eller är reserverade för personer med funktionsnedsättning eller personer som ledsagar eller bistår dem, inbegripet deras personliga assistenter, inom ramen för detta direktivs tillämpningsområde. Ett EU-intyg om funktionsnedsättning bör dock inte krävas som bevis på funktionsnedsättning för att få tillgång till eller utöva rättigheter som föreskrivs i annan unionsrätt eller nationell rätt, inbegripet sådana som erbjuder särskilda förmåner, särskilda villkor eller positiv särbehandling som inte omfattas av detta direktiv. Om ett bevis på funktionsnedsättning, ett intyg eller tillstånd avseende funktionsnedsättning eller någon annan formell handling för personer med funktionsnedsättning krävs i enlighet med unionsrätten bör EU-intyget om funktionsnedsättning inte krävas som bevis på funktionsnedsättning, såvida inte en medlemsstat beslutar att slå samman sitt nationella bevis på funktionsnedsättning, sitt nationella intyg eller tillstånd avseende funktionsnedsättning eller någon annan formell handling för personer med funktionsnedsättning med EU-intyget om funktionsnedsättning.

(38) Detta direktiv är inte tillämpligt på sociala trygghetsförmåner enligt Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 883/2004 ([19]) och (EG) nr 987/2009 ([20]), särskilda avgiftsfinansierade eller icke avgiftsfinansierade kontantförmåner eller vårdförmåner inom området social trygghet, socialt skydd eller sysselsättning, eller socialt bistånd som omfattas av artikel 24.2 i direktiv 2004/38/EG. Eftersom syftet med det här direktivet är att underlätta lika tillgång till särskilda villkor eller positiv särbehandling för personer med funktionsnedsättning när de reser till

([18]) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) (EUT L 119, 4.5.2016, s. 1).

([19]) Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen (EUT L 166, 30.4.2004, s. 1).

([20]) Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 987/2009 av den 16 september 2009 om tillämpningsbestämmelser till förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen (EUT L 284, 30.10.2009, s. 1).

eller besöker en annan medlemsstat för en kortare vistelse, är det här direktivet inte heller tillämpligt på avlönade eller oavlönade tjänster som tillhandahålls för långvarig inkludering, habilitering eller rehabilitering av personer med funktionsnedsättning eller på särskilda villkor eller positiv särbehandling för tillgång till tjänster som erbjuds personer med funktionsnedsättning med tanke på deras individuella behov och efter det att ytterligare kriterier har uppfyllts, på grundval av en individuell bedömning eller ett beslut om rätten till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning, som skiljer sig från de tjänster som tillhandahålls personer med funktionsnedsättning som inte uppfyller sådana ytterligare kriterier. Genomförandet av det här direktivet bör dock inte användas för att undanta särskilda villkor eller positiv särbehandling som redan erbjuds personer med funktionsnedsättning från det här direktivets tillämpningsområde genom att kräva att ytterligare kriterier uppfylls.

(39) För att öka medvetenheten och främja tillgången för personer med funktionsnedsättning till särskilda villkor eller positiv särbehandling under resor till eller besök i en annan medlemsstat bör all relevant information om villkor, regler, praxis och förfaranden som gäller för att erhålla EU-intyget om funktionsnedsättning eller EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning och dess efterföljande användning offentliggöras av medlemsstaterna på ett tydligt, heltäckande och användarvänligt sätt och i tillgängliga format för personer med funktionsnedsättning, med respekt för de relevanta tillgänglighetskrav för tjänster som fastställs i bilaga I till direktiv (EU) 2019/882, inklusive teckenspråk, punktskrift, stödjande format och ljud/funktioner för ljud. Medlemsstaterna bör sträva efter att säkerställa att sådan information inte överstiger svårighetsgraden nivå B1 (medelnivå) i Europarådets gemensamma europeiska referensram för språk.

(40) Kommissionen bör upprätta en särskild unionswebbsida. Denna unionswebbsida bör innehålla en länk till varje medlemsstats nationella webbplats. Unionswebbsidan bör vara tillgänglig på unionens alla officiella språk, på internationella tecken och på medlemsstaternas nationella teckenspråk samt i lättillgängligt och lättläst format, i enlighet med de relevanta tillgänglighetskrav för tjänster som fastställs i bilaga I till direktiv (EU) 2019/882. Informationen på webbsidan bör vara lättbegriplig och inte överstiga svårighetsgraden nivå B1 (medelnivå) enligt Europarådets gemensamma europeiska referensram för språk.

(41) På grund av missförstånd, kommunikationssvårigheter eller bristande medvetenhet får personer med funktionsnedsättning, särskilt personer med osynlig funktionsnedsättning, inte alltid bästa möjliga stöd och anpassning i förhållande till sin funktionsnedsättning, inbegripet vid kollektivtrafikresor eller i kontakter med nationella myndigheter, eller i nödsituationer. För att uppmuntra tjänsteleverantörer och göra det lättare för personer med funktionsnedsättning att få tillgång till särskilda villkor eller positiv särbehandling bör medlemsstaterna öka medvetenheten om förekomsten och användningen av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning bland offentliga myndigheter och privata aktörer och uppmuntra dem att erbjuda personer med funktionsnedsättning särskilda villkor eller positiv särbehandling på frivillig basis. I synnerhet kan medlemsstaterna uppmuntra offentliga myndigheter och privata aktörer genom att exempelvis tillhandahålla information om eventuella särskilda villkor eller eventuell positiv särbehandling som ska erbjudas och tillhandahålla utbildning för att öka medvetenheten om funktionsnedsättningar för att säkerställa att de särskilda villkor eller den positiva särbehandling som erbjuds är relevanta, ändamålsenliga och inkluderande. Medlemsstaterna bör sträva efter att utveckla, genomföra och utvärdera sådana åtgärder i samråd med personer med funktionsnedsättning och de organisationer som företräder dem.

(42) Offentliga myndigheter som erbjuder personer med funktionsnedsättning särskilda villkor, positiv särbehandling, parkeringsvillkor eller parkeringsmöjligheter bör offentliggöra sådan information på ett tydligt, heltäckande och användarvänligt sätt och i tillgängliga format, inbegripet på de offentliga myndigheternas officiella webbplatser om sådana finns tillgängliga, eller på andra lämpliga sätt, i enlighet med de relevanta tillgänglighetskrav för tjänster som fastställs i bilaga I till direktiv (EU) 2019/882, inbegripet teckenspråk, punktskrift, stödjande format och ljud/funktioner för ljud. Privata aktörer som erbjuder personer med funktionsnedsättning särskilda villkor, positiv särbehandling, parkeringsvillkor eller parkeringsmöjligheter bör också uppmuntras att offentliggöra sådan information på ett tydligt, heltäckande och användarvänligt sätt och i tillgängliga format.

(43) Medlemsstaterna bör med stöd av kommissionen vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga risken för förfalskning eller bedrägeri med koppling till EU-intyget om funktionsnedsättning eller EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning och bör aktivt bekämpa bedrägligt utfärdande, bedräglig användning och förfalskning av dessa intyg och tillstånd. Medlemsstaterna bör utbyta information om sådana fall för att säkerställa ömsesidigt förtroende mellan medlemsstaterna, eftersom ömsesidigt erkännande av funktionsnedsättningsstatus är hörnstenen i EU-intyget om funktionsnedsättning. Medlemsstaterna bör säkerställa att alla åtgärder som vidtas för att förebygga risken för förfalskning eller bedrägeri respekterar rättigheterna för personer med funktionsnedsättning och inte leder till

stigmatisering. Medlemsstaterna bör samråda med personer med funktionsnedsättning och de organisationer som företräder dem vid utformningen och genomförandet av dessa åtgärder.

(44) I syfte att säkerställa en korrekt tillämpning av detta direktiv bör befogenheten att anta akter i enlighet med artikel 290 i EUF-fördraget delegeras till kommissionen med avseende på att komplettera detta direktiv genom att fastställa de digitala funktionerna för de fysiska versionerna av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning i syfte att förebygga och bekämpa bedrägerier, och genom att ändra datafälten i det standardiserade format för dessa intyg och tillstånd som anges i detta direktiv, om sådana ändringar är nödvändiga för att anpassa formatet till den tekniska utvecklingen, förebygga förfalskning och bedrägeri, motverka missbruk eller felaktig användning eller säkerställa interoperabilitet.

(45) För att säkerställa enhetliga villkor för genomförandet av detta direktiv bör kommissionen tilldelas genomförandebefogenheter med avseende på att fastställa den tillgängliga digitala versionen av EU-intyget om funktionsnedsättning och den tillgängliga digitala versionen av EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning åt medlemsstater som beslutar att komplettera dess fysiska version med en digital version samt med avseende på att fastställa gemensamma tekniska specifikationer för säkerhet och digitala funktioner samt interoperabilitetsfrågor för den fysiska versionen av intygen och tillstånden. Dessa befogenheter bör utövas i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 182/2011 ([21]).

(46) I enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1725 ([22]) bör kommissionen samråda med Europeiska datatillsynsmannen när den utarbetar delegerade akter eller genomförandeakter som inverkar på skyddet av enskilda personers rättigheter och friheter med avseende på behandling av personuppgifter. Kommissionen kan också samråda med Europeiska dataskyddsstyrelsen när sådana akter är särskilt viktiga för skyddet av individers fri- och rättigheter med avseende på behandlingen av personuppgifter.

(47) Medlemsstaterna bör säkerställa att det finns lämpliga och effektiva medel för att säkerställa efterlevnaden och tillämpningen av detta direktiv och bör inrätta lämpliga rättsmedel, inbegripet kontroller av efterlevnad och administrativa eller rättsliga förfaranden, för att garantera att personer med funktionsnedsättning, personer som ledsagar eller bistår dem, inbegripet personliga assistenter, samt offentliga organ, såsom likabehandlingsorgan, privata sammanslutningar, organisationer, i synnerhet organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning, eller andra juridiska personer som har ett legitimt intresse av att säkerställa att detta direktiv efterlevs, kan vidta åtgärder på uppdrag av, eller till stöd för, en person med funktionsnedsättning med dennes godkännande i enlighet med nationell rätt och praxis. Medlemsstaterna bör säkerställa att dessa medel tar hänsyn till artikel 13 i konventionen och principen om skälig anpassning enligt definitionen i artikel 2 i konventionen.

(48) Medlemsstaterna bör vidta lämpliga åtgärder vid underlåtenhet att uppfylla de skyldigheter som fastställs i detta direktiv och de rättigheter som omfattas av dess tillämpningsområde. Lämpliga åtgärder bör vara effektiva, proportionella och avskräckande och kan innefatta administrativa och ekonomiska sanktioner, såsom varningar, böter eller betalning av adekvat ersättning samt sanktioner av annat slag.

(49) Detta direktiv står i överensstämmelse med de grundläggande rättigheter och principer som erkänns särskilt i stadgan och konventionen. Syftet med detta direktiv är i synnerhet att säkerställa fullständig respekt för att personer med funktionsnedsättning ska ha rätt att få del av åtgärder som syftar till att säkerställa deras oberoende, sociala, ekonomiska och yrkesmässiga integrering och deltagande i samhällslivet samt främja tillämpningen av artikel 26 i stadgan.

(50) Eftersom målen för detta direktiv, nämligen att stärka utövandet av rätten till fri rörlighet för personer med funktionsnedsättning och förbättra deras möjligheter att resa till eller besöka en annan medlemsstat, och därigenom motverka att de diskrimineras, inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna utan snarare, på grund av omfattningen och verkningarna av åtgärden för att fastställa en ram av gemensamma regler och villkor, kan uppnås bättre på unionsnivå, kan unionen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i EU-fördraget. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går detta direktiv inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå dessa mål.

([21]) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 182/2011 av den 16 februari 2011 om fastställande av allmänna regler och principer för medlemsstaternas kontroll av kommissionens utövande av sina genomförandebefogenheter (EUT L 55, 28.2.2011, s. 13).

([22]) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1725 av den 23 oktober 2018 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter som utförs av unionens institutioner, organ och byråer och om det fria flödet av sådana uppgifter samt om upphävande av förordning (EG) nr 45/2001 och beslut nr 1247/2002/EG (allmän dataskyddsförordning) (EUT L 295, 21.11.2018, s. 39).

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

KAPITEL I

ALLMÄNNA BESTÄMMELSER

Artikel 1

Innehåll

I detta direktiv fastställs följande:

a) De regler som styr utfärdandet av EU-intyget om funktionsnedsättning till personer med funktionsnedsättning som bevis på funktionsnedsättningsstatus eller bevis på rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning, i syfte att främja fri rörlighet för personer med funktionsnedsättning och underlätta kortare vistelser för personer med funktionsnedsättning i en annan medlemsstat än den där de är bosatta, genom att ge dem lika tillgång till särskilda villkor eller positiv särbehandling när det gäller tjänster, verksamheter eller faciliteter, inbegripet när de tillhandahålls utan ersättning, som erbjuds till eller reserveras för personer med funktionsnedsättning i den medlemsstaten, inbegripet personer som använder assistansdjur, och, i tillämpliga fall, personer som ledsagar eller bistår personer med funktionsnedsättning, inbegripet deras personliga assistenter.

b) De regler som styr utfärdandet av EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning som bevis på rätten till parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter som är reserverade för personer med funktionsnedsättning i syfte att främja fri rörlighet för personer med funktionsnedsättning och underlätta kortare vistelser för personer med funktionsnedsättning i en annan medlemsstat än den där de är bosatta, genom att ge dem lika tillgång till parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter som erbjuds eller reserveras för personer med funktionsnedsättning i den medlemsstaten och, i tillämpliga fall, personer som ledsagar eller bistår personer med funktionsnedsättning, inbegripet deras personliga assistenter.

c) Gemensamma mallar för EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning.

Artikel 2

Tillämpningsområde

1. Detta direktiv ska tillämpas på parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter och på alla situationer där offentliga myndigheter eller privata aktörer erbjuder personer med funktionsnedsättning särskilda villkor eller positiv särbehandling när det gäller tillgång till följande tjänster, verksamheter och faciliteter, i samband med en kortare vistelse:

a) Tjänster som omfattas av artikel 57 EUF-fördraget.

b) Persontransporter.

c) Andra verksamheter och faciliteter, även sådana som inte tillhandahålls mot ersättning.

2. Medlemsstaterna ska tillämpa detta direktiv för längre perioder än en kortare vistelse på innehavare av EU-intyget om funktionsnedsättning eller EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning som deltar i ett av unionens rörlighetsprogram, under programmets varaktighet.

Medlemsstaterna får också besluta att tillämpa detta direktiv för längre perioder än en kortare vistelse på innehavare av EU-intyget om funktionsnedsättning eller EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning som besöker eller vistas på deras territorium.

3. Detta direktiv ska inte tillämpas på

a) förmåner inom social trygghet enligt förordningarna (EG) nr 883/2004 och (EG) nr 987/2009,

b) särskilda avgiftsfinansierade eller icke avgiftsfinansierade kontantförmåner eller vårdförmåner inom social trygghet, socialt skydd eller sysselsättning,

c) socialt bistånd som omfattas av artikel 24.2 i direktiv 2004/38/EG,

d) avlönade eller oavlönade tjänster som tillhandahålls för långvarig inkludering, habilitering eller rehabilitering av personer med funktionsnedsättning,

e) särskilda villkor eller positiv särbehandling för tillgång till tjänster som erbjuds personer med funktionsnedsättning med hänsyn till deras individuella behov och efter det att ytterligare kriterier har uppfyllts, på grundval av en individuell bedömning eller ett beslut om rätt till särskilda tjänster.

4. Detta direktiv påverkar inte medlemsstaternas behörighet att fastställa villkoren för bedömning och erkännande av funktionsnedsättningsstatus eller rätten till särskilda tjänster på grund av en funktionsnedsättning, eller för beviljande av rätten till parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter som är reserverade för personer med funktionsnedsättning. Det påverkar inte medlemsstaternas behörighet att på nationell, regional eller lokal nivå utfärda ett bevis på funktionsnedsättning, ett intyg eller tillstånd avseende funktionsnedsättning eller någon annan formell handling för personer med funktionsnedsättning, inbegripet ett beslut om rätten till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning.

5. Detta direktiv påverkar inte medlemsstaternas behörighet att bevilja eller kräva att särskilda förmåner, särskilda villkor eller positiv särbehandling ska beviljas, såsom fritt tillträde eller nedsatta avgifter för personer med funktionsnedsättning, inbegripet personer som använder assistansdjur, och för en person eller personer som ledsagar eller bistår personer med funktionsnedsättning, inbegripet deras personliga assistent eller assistenter.

6. Detta direktiv ska inte påverka de rättigheter som personer med funktionsnedsättning eller en person eller personer som ledsagar eller bistår dem, inbegripet deras personliga assistent eller assistenter, eller assistansdjur, kan erhålla enligt andra bestämmelser i unionsrätten eller nationell rätt som genomför unionsrätten, inbegripet rättigheter om erbjudande av särskilda förmåner, särskilda villkor eller positiv särbehandling. Ett EU-intyg om funktionsnedsättning ska inte krävas som bevis på funktionsnedsättning för att få tillgång till eller utöva de rättigheter som avses i denna punkt för vilka ett bevis på funktionsnedsättning, ett intyg eller tillstånd avseende funktionsnedsättning eller någon annan formell handling för personer med funktionsnedsättning kan krävas i enlighet med unionsrätten, såvida inte den berörda medlemsstaten beslutar att slå samman det nationella beviset på funktionsnedsättning, det nationella intyget eller tillståndet avseende funktionsnedsättning eller någon annan formell handling för personer med funktionsnedsättning med EU-intyget om funktionsnedsättning.

Artikel 3

Definitioner

I detta direktiv gäller följande definitioner:

1. *unionsmedborgare*: en person som är medborgare i en medlemsstat.

2. *familjemedlem*: en familjemedlem enligt definitionen i artikel 2.2 i direktiv 2004/38/EG eller i den mening som avses i artikel 3.2 i det direktivet, oavsett medborgarskap, till en unionsmedborgare som utövar sin rätt till fri rörlighet.

3. *personer med funktionsnedsättning*: personer med varaktiga fysiska, psykiska, intellektuella eller sensoriska funktionsnedsättningar, vilka i samspel med olika hinder kan motverka deras fulla och verkliga deltagande i samhället på lika villkor som andra.

4. *personlig assistent*: en person som ledsagar eller bistår en person med funktionsnedsättning och som erkänns som sådan i enlighet med nationell rätt eller praxis.

5. *särskilda villkor eller positiv särbehandling*: särskilda villkor, inbegripet sådana som rör ekonomiska villkor, eller differentierad behandling i samband med bistånd och stöd som erbjuds personer med funktionsnedsättning eller, i tillämpliga fall, personer som ledsagar eller bistår dem, inbegripet personliga assistenter, eller assistansdjur, oavsett om de erbjuds på frivillig basis eller har införts på grundval av en rättslig skyldighet.

6. *parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter*: en parkeringsplats som är reserverad för personer med funktionsnedsättning eller, i tillämpliga fall, personer som ledsagar eller bistår dem, inbegripet personliga assistenter, antingen uteslutande eller i allmänhet, samt eventuella tillhörande parkeringsförmåner eller förmånliga villkor som erbjuds personer med funktionsnedsättning, oavsett om de erbjuds på frivillig basis eller har införts på grundval av en rättslig skyldighet.

7. *kortare vistelse*: besök eller vistelse i en annan medlemsstat i upp till tre månader.

8. *assistansdjur*: djur som tillhandahåller assistans eller utför uppgifter till förmån för en person med funktionsnedsättning i enlighet med nationell rätt och praxis.

Artikel 4

Förmånstagare

Detta direktiv är tillämpligt på:

a) Unionsmedborgare och familjemedlemmar vars funktionsnedsättningsstatus eller rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning erkänns av de behöriga myndigheterna eller organen i den medlemsstat där de är bosatta, inbegripet genom ett bevis på funktionsnedsättning, ett intyg eller tillstånd avseende funktionsnedsättning eller någon annan formell handling som utfärdats i enlighet med nationella befogenheter, praxis och förfaranden, och som kan ledsagas eller bistås av en eller, vid behov, flera andra personer, inbegripet en personlig assistent eller personliga assistenter, eller av assistansdjur, vilket kan anges med bokstaven ”A” på deras EU-intyg om funktionsnedsättning.

b) Unionsmedborgare och familjemedlemmar vars rätt till parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter reserverade för personer med funktionsnedsättning erkänns av de behöriga myndigheterna eller organen i den medlemsstat där de är bosatta, inbegripet genom ett parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning eller någon annan handling som utfärdats i enlighet med nationella befogenheter, praxis och förfaranden, och som kan ledsagas eller bistås av en eller, vid behov, flera andra personer, inbegripet en personlig assistent eller personliga assistenter.

När det gäller första stycket a kan bokstaven ”A” också läggas till på EU-intyget om funktionsnedsättning för personer med funktionsnedsättning med ökat behov av stöd, i enlighet med nationell rätt och praxis.

Artikel 5

Lika tillgång för personer med funktionsnedsättning till särskilda villkor eller positiv särbehandling

1. Medlemsstaterna ska vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att innehavare av ett EU-intyg om funktionsnedsättning, när de reser till eller besöker en annan medlemsstat än den där de är bosatta, på lika villkor som personer med funktionsnedsättning som innehar ett bevis på funktionsnedsättning, ett intyg eller tillstånd avseende funktionsnedsättning eller någon annan formell handling som erkänner deras funktionsnedsättningsstatus eller rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning i den medlemsstaten, om sådana formella handlingar finns, ska beviljas tillgång till alla former av särskilda villkor eller positiv särbehandling som erbjuds med avseende på de tjänster, verksamheter och faciliteter som avses i artikel 2.1.

2. Om de särskilda villkor eller den positiva särbehandling som avses i punkt 1 omfattar gynnsamma villkor för en person eller personer som ledsagar eller bistår personer med funktionsnedsättning, inbegripet en personlig assistent eller personliga assistenter, eller särskilda villkor för assistansdjur, ska medlemsstaterna, om inte annat anges i detta direktiv eller i annan unionsrätt, vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att dessa gynnsamma eller särskilda villkor erbjuds på lika villkor för en person eller personer som ledsagar eller bistår innehavare av ett EU-intyg om funktionsnedsättning, inbegripet en personlig assistent eller personliga assistenter, eller för assistansdjur.

Artikel 6

Lika tillgång för personer med funktionsnedsättning till parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter

1. Medlemsstaterna ska vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att innehavare av ett EU-parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning som reser till eller besöker en annan medlemsstat än den där de är bosatta ska beviljas tillgång till parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter som är reserverade för personer med funktionsnedsättning på lika villkor som de som föreskrivs i den medlemsstaten för innehavare av parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning som utfärdas i den medlemsstaten.

2. Om de parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter som avses i punkt 1 omfattar gynnsamma villkor för en person eller personer som ledsagar eller bistår personer med funktionsnedsättning, inbegripet en personlig assistent eller personliga assistenter, ska medlemsstaterna, om inte annat anges i detta direktiv eller i annan unionsrätt, vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att dessa gynnsamma villkor erbjuds på lika villkor för en person eller personer som ledsagar eller bistår innehavare av ett EU-parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning, inbegripet en personlig assistent eller personliga assistenter.

KAPITEL II

EU-INTYG OM FUNKTIONSNEDSÄTTNING OCH EU-PARKERINGSTILLSTÅND FÖR PERSONER MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING

Artikel 7

EU-intyget om funktionsnedsättning – format, ömsesidigt erkännande, utfärdande och giltighet

1. Varje medlemsstat ska införa den fysiska versionen av EU-intyget om funktionsnedsättning i det gemensamma standardiserade och tillgängliga format som anges i bilaga I. Medlemsstaterna ska i den fysiska versionen av intyget inkludera en QR-kod och andra digitala funktioner som använder elektroniska medel för att förebygga och bekämpa bedrägerier i enlighet med vad som fastställs i de delegerade akter som avses i punkt 7 a, inom rimlig tid efter antagandet av dem och senast den 5 juni 2028.

2. EU-intyg om funktionsnedsättning som utfärdats av medlemsstaterna ska erkännas ömsesidigt i alla medlemsstater.

3. De behöriga myndigheterna eller organen i medlemsstaterna ska utfärda, förnya eller återkalla EU-intyget om funktionsnedsättning i enlighet med sina nationella regler och förfaranden och sin nationella praxis. Utan att det påverkar förordning (EU) 2016/679 ska medlemsstaterna säkerställa säkerheten, integriteten, äktheten och konfidentialiteten med avseende på de personuppgifter som samlas in och lagras vid tillämpningen av detta direktiv. De behöriga myndigheter eller organ som ansvarar för att utfärda EU-intyget om funktionsnedsättning ska anses vara personuppgiftsansvariga enligt definitionen i artikel 4.7 i förordning (EU) 2016/679 och ansvara för behandlingen av personuppgifter. Samarbete med externa tjänsteleverantörer ska inte utesluta ansvar för en medlemsstat enligt unionsrätten eller nationell rätt i samband med bristande efterlevnad av skyldigheter avseende personuppgifter.

4. EU-intyget om funktionsnedsättning ska utfärdas eller förnyas av bosättningsmedlemsstaten direkt eller efter ansökan från personen med funktionsnedsättning eller av en person som är behörig enligt nationell rätt. Personer med funktionsnedsättning ska informeras om möjligheten att ansöka om EU-intyget om funktionsnedsättning om det inte utfärdas direkt. Det ska utfärdas eller förnyas kostnadsfritt för förmånstagaren inom samma period som gäller för utfärdande av bevis på funktionsnedsättning, intyg eller tillstånd avseende funktionsnedsättning eller andra formella handlingar eller för förfaranden om erkännande av funktionsnedsättningsstatus eller rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning. Medlemsstaterna får besluta att ta ut en avgift för kostnaderna i samband med utfärdande på nytt av EU-intyget om funktionsnedsättning i händelse av förlust eller skada. Om en sådan avgift tas ut ska medlemsstaterna säkerställa att avgiften inte överstiger de administrativa kostnaderna i fråga eller hindrar eller avskräcker personer med funktionsnedsättning från att begära att EU-intyget om funktionsnedsättning ska utfärdas på nytt.

5. EU-intyget om funktionsnedsättning ska utfärdas i en fysisk version och kompletteras med en tillgänglig digital version inom rimlig tid efter det att kommissionen har fastställt de tekniska specifikationer som avses i artikel 9.2. Personer med funktionsnedsättning ska ges möjlighet att välja att begära den fysiska eller den digitala versionen av intyget, eller bådadera. Den digitala versionen får inte innehålla fler personuppgifter än de som anges i den fysiska versionen i enlighet med bilaga I. Personuppgifterna i den digitala versionen ska krypteras och tekniska försiktighetsåtgärder ska vidtas för att säkerställa att lagringsmediet endast läses av behöriga användare.

6. Giltighetstiden för EU-intyget om funktionsnedsättning ska fastställas av den utfärdande medlemsstaten. Medlemsstaterna ska säkerställa att EU-intyget om funktionsnedsättning har så lång giltighetstid som möjligt, i tillämpliga fall med beaktande av giltighetstiden för bevis på funktionsnedsättning eller intyget eller tillståndet avseende funktionsnedsättning eller någon annan formell handling eller varaktigheten för förfarandet om erkännande av funktionsnedsättningsstatus eller rätten till särskilda tjänster som utfärdats av den behöriga myndigheten eller det behöriga organet i den medlemsstat där personen med funktionsnedsättning är bosatt.

7. Senast den 5 december 2025 ska kommissionen anta delegerade akter i enlighet med artikel 14 för att komplettera detta direktiv genom att

a) fastställa QR-koden och, i förekommande fall, övriga senaste digitala funktioner som använder elektroniska medel för den fysiska versionen av EU-intyget om funktionsnedsättning, för att förebygga och bekämpa bedrägerier, och

b) fastställa digitala funktioner som säkerställer säkerheten för den fysiska versionen av EU-intyget om funktionsnedsättning, inbegripet lämpliga säkerhetsåtgärder för personuppgifter i enlighet med förordning (EU) 2016/679, och interoperabilitetsfrågor, såsom gemensamma unionsapplikationer för läsning av data som ingår i digitala funktioner i den fysiska versionen av intyget, som använder elektroniska medel för att förebygga och bekämpa bedrägerier.

8. Kommissionen ges befogenhet att anta delegerade akter i enlighet med artikel 14 i syfte att ändra detta direktiv genom att ändra datafälten i det standardiserade formatet för EU-intyget om funktionsnedsättning i bilaga I om sådana ändringar är nödvändiga för att anpassa formatet till den tekniska utvecklingen, förebygga förfalskning och bedrägeri, hantera missbruk eller felaktig användning eller säkerställa interoperabilitet. I dessa delegerade akter ska medlemsstaterna ges tillräckligt med tid för att genomföra sådana ändringar.

Artikel 8

EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning – format, ömsesidigt erkännande, utfärdande och giltighet

1. Varje medlemsstat ska införa den fysiska versionen av EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning i det gemensamma standardiserade och tillgängliga format som anges i bilaga II. Medlemsstaterna ska i den fysiska versionen av tillståndet inkludera en QR-kod och andra digitala funktioner som använder elektroniska medel för att förebygga och bekämpa bedrägerier i enlighet med vad som fastställs i de delegerade akter som avses i punkt 7 a, inom rimlig tid efter antagandet av dem och senast den 5 juni 2028.

2. EU-parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning som utfärdas av medlemsstaterna ska erkännas ömsesidigt i alla medlemsstater.

3. De behöriga myndigheterna eller organen i medlemsstaterna ska utfärda, förnya eller återkalla EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning i enlighet med sina nationella regler och förfaranden och sin nationella praxis. Utan att det påverkar förordning (EU) 2016/679 ska medlemsstaterna säkerställa säkerheten, integriteten, äktheten och konfidentialiteten med avseende på de uppgifter som samlas in och lagras vid tillämpningen av detta direktiv. De behöriga myndigheter eller organ som ansvarar för att utfärda EU-parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning ska anses vara personuppgiftsansvariga enligt definitionen i artikel 4.7 i förordning (EU) 2016/679 och ansvara för behandlingen av personuppgifter. Samarbete med externa tjänsteleverantörer ska inte utesluta ansvar för en medlemsstat enligt unionsrätten eller nationell rätt i samband med bristande efterlevnad av skyldigheter avseende personuppgifter.

4. EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning ska utfärdas eller förnyas av bosättningsmedlemsstaten efter ansökan från personen med funktionsnedsättning eller efter ansökan från en person som är behörig i enlighet med nationell rätt. Det ska utfärdas eller förnyas inom en rimlig period som inte får överstiga 90 dagar från dagen för ansökan, om inte de bedömningar som krävs pågår. Medlemsstaterna får utfärda och förnya EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning kostnadsfritt eller ta ut en avgift för kostnaderna i samband med utfärdande och förnyande av det. Om en sådan avgift tas ut ska medlemsstaterna säkerställa att avgiften inte överstiger de administrativa kostnaderna i fråga eller hindrar eller avskräcker personer med funktionsnedsättning från att begära att EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning ska utfärdas eller förnyas.

5. Medlemsstaterna ska vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa att EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning ersätter alla befintliga parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning som utfärdats i enlighet med rekommendation 98/376/EG på nationell, regional eller lokal nivå när förmånstagaren gör en begäran om att det ska utfärdas och under alla omständigheter senast den 5 december 2029. Fram till detta datum får medlemsstaterna tillåta att parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning som utfärdats före den 5 juni 2028 i enlighet med rekommendation 98/376/EG har samma verkan på deras territorium som EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning.

6. EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning ska utfärdas eller förnyas i en fysisk version. Medlemsstaterna får besluta om att komplettera den fysiska versionen av tillståndet med en digital version efter det att kommissionen har fastställt de tekniska specifikationer som avses i artikel 9.2. I medlemsstater där den fysiska versionen av tillståndet kompletteras med en digital version får personer med funktionsnedsättning begära den fysiska versionen av tillståndet eller, om de så önskar, både den fysiska och den digitala versionen. Den digitala versionen får inte innehålla fler personuppgifter än de som anges i den fysiska versionen i enlighet med bilaga II. Personuppgifterna i den digitala versionen ska krypteras och tekniska försiktighetsåtgärder ska vidtas för att säkerställa att lagringsmediet endast läses av behöriga användare.

7. Senast den 5 december 2025 ska kommissionen anta delegerade akter i enlighet med artikel 14 för att komplettera detta direktiv genom att

a) fastställa QR-koden och, när så är lämpligt, övriga senaste digitala funktioner som använder elektroniska medel för den fysiska versionen av EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning, för att förebygga och bekämpa bedrägerier, och

b) fastställa gemensamma tekniska specifikationer som säkerställer säkerheten för den fysiska versionen av EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning, inbegripet lämpliga säkerhetsåtgärder för personuppgifter i enlighet med förordning (EU) 2016/679, och interoperabilitetsfrågor, såsom gemensamma unionsapplikationer för läsning av data som ingår i digitala funktioner i den fysiska versionen av tillståndet, som använder elektroniska medel för att förebygga och bekämpa bedrägerier.

8. Kommissionen ges befogenhet att anta delegerade akter i enlighet med artikel 14 i syfte att ändra detta direktiv genom att ändra datafälten i det standardiserade formatet för EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning i bilaga II om sådana ändringar är nödvändiga för att anpassa formatet till den tekniska utvecklingen, förebygga förfalskning och bedrägeri, hantera missbruk eller felaktig användning eller säkerställa interoperabilitet. I dessa delegerade akter ska medlemsstaterna ges tillräckligt med tid för att genomföra sådana ändringar.

KAPITEL III

GEMENSAMMA BESTÄMMELSER

Artikel 9

Digitala versioner och gemensamma tekniska specifikationer

1. Kommissionen ska anta genomförandeakter för att fastställa de tillgängliga digitala versionerna av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning, med de datafält som anges i bilagorna I och II, och för att säkerställa interoperabilitet.

2. Kommissionen ska anta genomförandeakter om fastställande av gemensamma tekniska specifikationer avseende lagringsmedium för den digitala versionen av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning för frågor såsom kontroll av giltighetstiden för EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning och deras serie- eller ärendenummer, för kontroll av deras äkthet, för förebyggande av förfalskning och bedrägeri, för läsning av dessa intyg och tillstånd mellan medlemsstaterna och för deras användning i en digital identitetsplånbok på unionsnivå.

3. De genomförandeakter som avses i punkterna 1 och 2 ska antas i enlighet med det granskningsförfarande som avses i artikel 15.2.

4. Innan kommissionen antar genomförandeakterna enligt punkt 1 eller 2 ska den samråda med personer med funktionsnedsättning och de organisationer som företräder dem samt med experter som utsetts av varje medlemsstat i enlighet med principerna i det interinstitutionella avtalet av den 13 april 2016 om bättre lagstiftning ([23]).

Artikel 10

Övervakning och efterlevnad

1. Medlemsstaterna ska med stöd av kommissionen vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga risken för förfalskning och bedrägeri och ska aktivt bekämpa bedrägligt utfärdande, bedräglig användning och förfalskning av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning.

2. Om en medlemsstat stöter på allvarliga eller systematiska fall av missbruk på sitt territorium av EU-intyget om funktionsnedsättning eller EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning, som utfärdats av en annan medlemsstat, ska den medlemsstaten informera den utfärdande medlemsstaten om detta. Den utfärdande medlemsstaten ska säkerställa lämplig uppföljning i enlighet med nationell rätt eller praxis. Medlemsstaterna ska utbyta information om missbruk av dessa intyg och tillstånd.

3. Medlemsstaterna ska på lämpligt sätt utföra kontroller av efterlevnaden av de skyldigheter som följer av EU-intyget om funktionsnedsättning eller EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning och motsvarande rättigheter för personer med funktionsnedsättning som innehar dessa intyg eller tillstånd, inklusive för assistansdjur, och personer som ledsagar eller bistår personer med funktionsnedsättning, inbegripet deras personliga assistenter.

([23]) EUT L 123, 12.5.2016, s. 1.

Artikel 11

Informationens tillgänglighet och kunskapshöjande åtgärder

1. Medlemsstaterna ska göra villkor, regler, praxis och förfaranden för att utfärda, förnya och återkalla ett EU-intyg om funktionsnedsättning och ett EU-parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning allmänt tillgängliga i tillgängliga format, inbegripet i digitala och lättlästa format, och på begäran i de stödjande format som efterfrågas av personer med funktionsnedsättning.

2. Medlemsstaterna ska vidta lämpliga åtgärder för att öka medvetenheten bland allmänheten och informera personer med funktionsnedsättning och de organisationer som företräder dem, även på lättillgängliga sätt, om förekomsten av och villkoren för att erhålla, använda eller förnya EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning. Kommissionen ska genomföra en unionskampanj för att öka medvetenheten i samarbete med medlemsstaterna, och kontinuerligt främja medvetandehöjande åtgärder och spridning av information om genomförandet av detta direktiv.

3. Medlemsstaterna ska vidta åtgärder för att öka medvetenheten bland offentliga myndigheter och privata aktörer om förekomsten och användningen av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning och uppmuntra dessa myndigheter och aktörer att frivilligt erbjuda särskilda villkor eller positiv särbehandling och parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter för personer med funktionsnedsättning inom ett så brett utbud av tjänster, andra verksamheter och faciliteter som möjligt.

4. Den information som avses i punkterna 1 och 2 i denna artikel ska göras tillgänglig kostnadsfritt på ett tydligt, heltäckande, användarvänligt och lättillgängligt sätt, i enlighet med de relevanta tillgänglighetskrav för tjänster som fastställs i bilaga I till direktiv (EU) 2019/882, inbegripet på offentliga myndigheters officiella webbplatser, eller på andra lämpliga sätt.

Artikel 12

Behöriga myndigheter eller organ samt kontaktpunkter

1. Medlemsstaterna ska utse en eller flera behöriga myndigheter eller organ som ansvarar för att utfärda, förnya och återkalla EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning.

2. Medlemsstaterna ska utse en eller flera nationella kontaktpunkter för att underlätta dialogen mellan medlemsstaterna och kommissionen om det korrekta införlivandet och genomförandet av detta direktiv. Medlemsstaterna ska senast den 5 juni 2025 informera kommissionen om sina nationella kontaktpunkter.

Artikel 13

Organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning

Medlemsstaterna ska säkerställa aktivt samråd med och deltagande av organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning i utvecklingen, genomförandet och utvärderingen av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning.

KAPITEL IV

DELEGERADE BEFOGENHETER OCH GENOMFÖRANDEBEFOGENHETER

Artikel 14

Utövande av delegeringen

1. Befogenheten att anta delegerade akter ges till kommissionen med förbehåll för de villkor som anges i denna artikel.

2. Den befogenhet att anta delegerade akter som avses i artiklarna 7.7, 7.8, 8.7 och 8.8 ges till kommissionen för en period på fem år från och med den 4 december 2024. Delegeringen av befogenhet ska genom tyst medgivande förlängas med perioder av samma längd, såvida inte Europaparlamentet eller rådet motsätter sig en sådan förlängning senast tre månader före utgången av perioden i fråga.

3. Den delegering av befogenhet som avses i artiklarna 7.7, 7.8, 8.7 och 8.8 får när som helst återkallas av Europaparlamentet eller rådet. Ett beslut om återkallelse innebär att delegeringen av den befogenhet som anges i beslutet upphör att gälla. Beslutet får verkan dagen efter det att det offentliggörs i *Europeiska unionens officiella tidning*, eller vid ett senare i beslutet angivet datum. Det påverkar inte giltigheten av delegerade akter som redan har trätt i kraft.

4. Innan kommissionen antar en delegerad akt ska den samråda med personer med funktionsnedsättning och de organisationer som företräder dem samt med experter som utsetts av varje medlemsstat i enlighet med principerna i det interinstitutionella avtalet av den 13 april 2016 om bättre lagstiftning.

5. Så snart kommissionen antar en delegerad akt ska den samtidigt delge Europaparlamentet och rådet denna.

6. En delegerad akt som antas enligt artikel 7.7, 7.8, 8.7 eller 8.8 ska träda i kraft endast om varken Europaparlamentet eller rådet har gjort invändningar mot den delegerade akten inom en period på två månader från den dag då akten delgavs Europaparlamentet och rådet, eller om både Europaparlamentet och rådet, före utgången av den perioden, har underrättat kommissionen om att de inte kommer att invända. Denna period ska förlängas med två månader på Europaparlamentets eller rådets initiativ.

Artikel 15

Kommittéförfarande

1. Kommissionen ska biträdas av en kommitté. Denna kommitté ska vara en kommitté i den mening som avses i förordning (EU) nr 182/2011.

2. När det hänvisas till denna punkt ska artikel 5 i förordning (EU) nr 182/2011 tillämpas.

KAPITEL V

SLUTBESTÄMMELSER

Artikel 16

Efterlevnadsåtgärder och rättsmedel

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att det finns lämpliga och effektiva medel för att säkerställa efterlevnaden och tillämpningen av detta direktiv.

2. De medel som avses i punkt 1 ska omfatta följande:

a) Bestämmelser enligt vilka personer med funktionsnedsättning, eller företrädare som utsetts av dem och agerar på deras vägnar och med deras eller deras förmyndares godkännande, i enlighet med nationell rätt och praxis, kan överklaga ett beslut av de behöriga myndigheterna eller organen om utfärdande, förnyande eller återkallande av ett EU-intyg om funktionsnedsättning eller ett EU-parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning.

b) Bestämmelser enligt vilka personer med funktionsnedsättning får vidta åtgärder enligt nationell rätt inför domstol eller behöriga administrativa organ vid bristande efterlevnad av de skyldigheter eller rättigheter som föreskrivs i detta direktiv och i nationella bestämmelser som genomför detta direktiv.

c) Bestämmelser enligt vilka ett eller flera av följande organ enligt vad som fastställs i nationell rätt får väcka talan vid domstolarna eller de behöriga förvaltningsmyndigheterna i enlighet med nationell rätt och nationella förfaranden, till stöd för personer med funktionsnedsättning eller på deras vägnar för att skydda deras rättigheter, och med deras tillstånd, i alla de rättsliga eller administrativa förfaranden som föreskrivs för att säkerställa att skyldigheterna i detta direktiv efterlevs:

   i) Offentliga organ.

   ii) Privata sammanslutningar, organisationer eller andra rättsliga enheter som har ett berättigat intresse av att säkerställa att detta direktiv efterlevs, såsom organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning.

Artikel 17

Bristande efterlevnad och sanktioner

1. Medlemsstaterna ska fastställa regler om lämpliga åtgärder, såsom sanktioner, i enlighet med nationell rätt och praxis, som är tillämpliga på offentliga myndigheter eller organ eller privata aktörer vid bristande efterlevnad av nationella bestämmelser som antagits enligt detta direktiv, och ska vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att dessa regler tillämpas.

2. Åtgärderna ska vara effektiva, proportionella och avskräckande och åtföljas av effektiva korrigerande åtgärder.

Artikel 18

Tillgång till information

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att offentliga myndigheter gör information om de särskilda villkor eller den positiva särbehandling eller de parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter som de erbjuder personer med funktionsnedsättning enligt artiklarna 5 och 6 allmänt tillgänglig, inbegripet via sina webbplatser om sådana finns tillgängliga, eller på andra lämpliga sätt.

Varje medlemsstat ska inrätta en nationell webbplats med allmän information om syftet med och användningen av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning, inbegripet, när så är lämpligt, hänvisningar till de behöriga myndigheter eller organ som ansvarar för att utfärda, förnya och återkalla dessa intyg och tillstånd. Webbplatsen ska även innehålla allmän information om särskilda villkor eller positiv särbehandling som de offentliga myndigheterna erbjuder personer med funktionsnedsättning, och omdirigera användarna till de berörda offentliga myndigheternas särskilda webbplatser för mer specifik information. Den webbplatsen får också innehålla sådan information från privata aktörer på nationell nivå.

2. Medlemsstaterna ska även uppmuntra privata aktörer att offentliggöra information om de särskilda villkor eller den positiva särbehandling och de parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter som de erbjuder enligt artiklarna 5 och 6 i tillgängliga format.

3. Den information som avses i punkterna 1 och 2 i denna artikel ska göras tillgänglig kostnadsfritt på ett tydligt, heltäckande, användarvänligt och lättillgängligt sätt, på offentliga myndigheters eller privata aktörers officiella webbplatser om sådana finns tillgängliga, eller på andra lämpliga sätt, i enlighet med de relevanta tillgänglighetskrav för tjänster som fastställs i bilaga I till direktiv (EU) 2019/882.

4. I enlighet med relevant unionsrätt, i tillämpliga fall, ska operatörerna av gränsöverskridande persontransporter säkerställa att tydlig information erbjuds eller finns tillgänglig för passagerare som innehar ett EU-intyg om funktionsnedsättning om de särskilda villkor eller den positiva särbehandling som gäller för de olika delarna av deras resa.

Artikel 19

Unionswebbsida

1. Senast den 5 december 2028 ska kommissionen inrätta en särskild unionswebbsida för EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning. Denna unionswebbsida ska innehålla en länk till de nationella webbplatser som avses i artikel 18.1 andra stycket.

2. Unionswebbsidan ska vara tillgänglig på unionens alla officiella språk, på internationella tecken och på medlemsstaternas nationella teckenspråk samt i lättillgängligt och lättläst format, i enlighet med de relevanta tillgänglighetskrav för tjänster som fastställs i bilaga I till direktiv (EU) 2019/882. Informationen på unionswebbsidan ska vara lättbegriplig och får inte överstiga svårighetsgraden nivå B1 (medelnivå) enligt Europarådets gemensamma europeiska referensram för språk.

Artikel 20

Rapportering och bedömning

1. Senast den 5 juni 2031 och därefter vart fjärde år, ska kommissionen överlämna en rapport till Europaparlamentet, rådet, Ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén om tillämpningen av detta direktiv.

2. Den rapport som avses i punkt 1 ska bland annat, mot bakgrund av den sociala, ekonomiska och tekniska utvecklingen samt annan relevant utveckling, behandla användningen av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning, särskilt eventuella avgifters konsekvenser, i vilken utsträckning genomförandet av detta direktiv har uppfyllt dess mål samt dess samverkan med andra relevanta unionsrättsakter, så att behovet att revidera detta direktiv kan bedömas.

Rapporten ska också innehålla en analys av särskilda situationer av missgynnande till följd av diskriminering på flera grunder, dvs. diskriminering på grund av en kombination av funktionsnedsättning och andra grunder som är skyddade enligt rådets direktiv 79/7/EEG ([24]), 2000/43/EG ([25]), 2000/78/EG ([26]) eller 2004/113/EG ([27]), med särskilt fokus på kvinnor och flickor med funktionsnedsättning.

3. Senast den 5 juni 2029 ska kommissionen göra en bedömning av eventuella återstående brister när det gäller den fria rörligheten för personer med funktionsnedsättning. Kommissionen ska ta vederbörlig hänsyn till resultatet av denna bedömning när den beslutar om det krävs ytterligare åtgärder på unionsnivå för att åtgärda eventuella brister av detta slag.

4. Medlemsstaterna ska på kommissionens begäran och i god tid till kommissionen lämna den information som behövs för att kommissionen ska kunna utarbeta den rapport som avses i punkt 1.

5. Den rapport som avses i punkt 1 ska ta hänsyn till synpunkter från personer med funktionsnedsättning, berörda icke-statliga organisationer, särskilt organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning, och ekonomiska intressenter.

Artikel 21

Införlivande

1. Medlemsstaterna ska senast den 5 juni 2027 anta och offentliggöra de bestämmelser i lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv. De ska genast överlämna texten till dessa bestämmelser till kommissionen.

De ska tillämpa dessa bestämmelser från och med den 5 juni 2028.

2. När en medlemsstat antar de bestämmelser som avses i punkt 1 ska de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen ska göras ska varje medlemsstat själv utfärda.

Artikel 22

Ikraftträdande

Detta direktiv träder i kraft den tjugonde dagen efter det att det har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.

([24]) Rådets direktiv 79/7/EEG av den 19 december 1978 om successivt genomförande av principen om likabehandling av kvinnor och män i fråga om social trygghet (EGT L 6, 10.1.1979, s. 24).
([25]) Rådets direktiv 2000/43/EG av den 29 juni 2000 om genomförandet av principen om likabehandling av personer oavsett deras ras eller etniska ursprung (EGT L 180, 19.7.2000, s. 22).
([26]) Rådets direktiv 2000/78/EG av den 27 november 2000 om inrättande av en allmän ram för likabehandling i arbetslivet (EGT L 303, 2.12.2000, s. 16).
([27]) Rådets direktiv 2004/113/EG av den 13 december 2004 om genomförande av principen om likabehandling av kvinnor och män när det gäller tillgång till och tillhandahållande av varor och tjänster (EUT L 373, 21.12.2004, s. 37).

Artikel 23

Adressater

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Strasbourg den 23 oktober 2024.

På Europaparlamentets vägnar	*På rådets vägnar*
R. METSOLA	ZSIGMOND B. P.
Ordförande	*Ordförande*

BILAGA I

FORMAT FÖR EU-INTYGET OM FUNKTIONSNEDSÄTTNING

FRAMSIDA: ”European Disability Card” på engelska och på ett eller flera av den utfärdande medlemsstatens officiella språk.

BAKSIDA: Information som ska beslutas av den utfärdande medlemsstaten på ett eller flera av den medlemsstatens officiella språk.

1. Intyget ska utformas i ID 1-format i enlighet med ISO/IEC 7810-standarden.
2. Följande ska finnas på intyget:
   - En bild av innehavaren.
   - Innehavarens efternamn och förnamn.
   - Innehavarens födelsedatum.
   - Serie- eller ärendenumret.

3. Intygets färgsättning ska gå i mörkblått och ljusblått i enlighet med bilden i bilagan och ska använda följande referenser:

   — Mörkblå: CMYK 100, 90, 10, 0,

   RGB 0, 68, 148.

   — Ljusblå: CMYK 94, 63, 7, 1,

   RGB 0, 110, 183.

4. Utfärdandedatum och sista giltighetsdag ska anges på intyget.

5. Intyget ska innehålla en landskod omgiven av unionens symbol, cirkeln med tolv stjärnor.

6. Typsnittet ska vara Arial Regular eller, om detta inte är möjligt, ett annat sans serif-typsnitt. Det ska vara tillräcklig kontrast mellan förgrunds- och bakgrundsfärgerna.

7. Orden "European Disability Card" ska skrivas på engelska och ett eller flera av den utfärdande medlemsstatens officiella språk, i typsnittet Arial Regular och i punktskrift i typsnittsstandarden Marburg.

8. Den valfria bokstaven "A" (i tryckbokstäver och punktskrift) får läggas till när intyget ger personen med funktionsnedsättning rätt att ledsagas av en eller flera personliga assistenter eller andra ledsagande eller bistående personer som erkänns enligt nationell rätt eller praxis, eller av assistansdjur. Bokstaven "A" kan också läggas till för personer med funktionsnedsättning med ökat behov av stöd, i enlighet med nationell rätt eller praxis.

9. En QR-kod och andra eventuella digitala funktioner som använder elektroniska medel för att förebygga bedrägerier ska läggas till efter antagandet av de delegerade akter som avses i artikel 7.7 a. De digitala funktionerna i den fysiska versionen av intyget får innehålla fler personuppgifter än de som anges i den fysiska versionen enligt denna bilaga. Tillgången till sådana uppgifter ska dock begränsas till de utfärdande medlemsstaternas offentliga myndigheter och endast till behöriga användare. Behandlingen av sådana personuppgifter ska vara förenlig med förordning (EU) 2016/679.

10. Uppgifterna ska anges på engelska och på ett eller flera av den utfärdande medlemsstatens officiella språk. Om en medlemsstat vill att uppgifterna ska synas på ett annat språk än bulgariska, danska, engelska, estniska, finska, franska, grekiska, iriska, italienska, kroatiska, lettiska, litauiska, maltesiska, nederländska, polska, portugisiska, rumänska, slovakiska, slovenska, spanska, svenska, tjeckiska, tyska eller ungerska ska detta gå att göra utan att det påverkar tillämpningen av övriga bestämmelser i denna bilaga. Om en medlemsstat anger uppgifter på bulgariska eller grekiska ska den ta fram en version av intyget med latinska bokstäver.

BILAGA II

FORMAT FÖR EU-PARKERINGSTILLSTÅNDET FÖR PERSONER MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING

FRAMSIDA

BAKSIDA

1. Tillståndet ska ha följande mått:

— Höjd: 106 mm.

— Bredd: 148 mm.

2. Tillståndet ska vara mörkblått och gult i enlighet med bilderna i denna bilaga och ska använda följande färgreferenser:

— Mörkblå: CMYK 100, 90, 10, 0,

RGB 0, 68, 148.

— Gul: CMYK 94, 63, 7, 1,

RGB 255, 237, 0.

3. Tillståndet ska ha en fram- och en baksida, var och en vertikalt avdelad i två delar.

a) Framsidans vänstra del ska innehålla följande:

— Rullstolssymbolen i mörkblått mot gul bakgrund.

— Utfärdandedatum och sista giltighetsdag för tillståndet.

— Tillståndets serienummer.

— Utfärdande myndighets eller organisations namn.

— Om tillståndet är kopplat till ett fordon och om medlemsstaten kräver det, dess registreringsnummer; för medlemsstater som inte kräver att registreringsnumret ska anges, ska tillståndet inte innehålla det relevanta datafältet.

b) Framsidans högra del ska innehålla följande:

— Orden "European Parking Card for persons with disabilities" på engelska och på ett eller flera av den utfärdande medlemsstatens officiella språk med versaler, och i punktskrift i typsnittsstandarden Marburg.

— Bakgrunden ska utgöras av den utfärdande medlemsstatens kod omgiven av unionens symbol, cirkeln med tolv stjärnor.

— En QR-kod och andra eventuella digitala funktioner som använder elektroniska medel för att förebygga bedrägerier ska läggas till efter antagandet av de delegerade akter som avses i artikel 8.7 a.

De digitala funktionerna i den fysiska versionen av intyget får innehålla fler personuppgifter än de som anges i den fysiska versionen enligt denna bilaga. Tillgången till sådana uppgifter ska dock begränsas till de utfärdande medlemsstaternas offentliga myndigheter och endast till behöriga användare. Behandlingen av sådana personuppgifter ska vara förenlig med förordning (EU) 2016/679.

c) Baksidans vänstra del ska innehålla följande:

— Innehavarens efternamn och förnamn.

— Innehavarens födelsedatum.

d) Baksidans högra del ska innehålla följande text på engelska och på ett eller flera av den utfärdande medlemsstatens officiella språk:

— "Detta tillstånd berättigar innehavaren rätt till de parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter som reserveras för personer med funktionsnedsättning i den berörda medlemsstaten".

— "När detta tillstånd används, ska det anbringas framtill i fordonet så att tillståndet är klart synligt för kontroll".

4. Uppgifterna ska anges på engelska och på ett eller flera av den utfärdande medlemsstatens officiella språk. Om en medlemsstat vill att uppgifterna ska synas på ett annat språk än bulgariska, danska, engelska, estniska, finska, franska, grekiska, iriska, italienska, kroatiska, lettiska, litauiska, maltesiska, nederländska, polska, portugisiska, rumänska, slovakiska, slovenska, spanska, svenska, tjeckiska, tyska eller ungerska ska detta gå att göra utan att det påverkar tillämpningen av övriga bestämmelser i denna bilaga. Om en medlemsstat anger uppgifter på bulgariska eller grekiska ska den ta fram en version av tillståndet med latinska bokstäver.

Europeiska unionens officiella tidning

SV
L-serien

2024/2842

14.11.2024

EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV (EU) 2024/2842

av den 23 oktober 2024

om utvidgning av direktiv (EU) 2024/2841 till att omfatta tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i en medlemsstat

EUROPAPARLAMENTET OCH EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artikel 79.2 b,

med beaktande av Europeiska kommissionens förslag,

efter översändande av utkastet till lagstiftningsakt till de nationella parlamenten,

med beaktande av Regionkommitténs yttrande [1],

i enlighet med det ordinarie lagstiftningsförfarandet [2], och

av följande skäl:

(1) I syfte att stärka utövandet av rätten till fri rörlighet för personer med funktionsnedsättning och förbättra deras möjligheter att resa till eller besöka en annan medlemsstat för en kortare vistelse, fastställs genom Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2841 [3] ramen med gemensamma regler och villkor, inbegripet ett gemensamt standardiserat och lättillgängligt format, för ett EU-intyg om funktionsnedsättning som bevis på en erkänd funktionsnedsättningsstatus eller på rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning för att ge tillgång, på lika villkor, till alla särskilda villkor eller all positiv särbehandling som erbjuds av offentliga myndigheter eller privata aktörer för en rad olika tjänster, verksamheter eller faciliteter, inbegripet om de inte tillhandahålls mot ersättning, och för ett EU-parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning, som bevis på deras erkända rätt till parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter som är reserverade för personer med funktionsnedsättning i en annan medlemsstat än den där de är bosatta.

(2) I enlighet med artikel 79 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) ska unionens åtgärder bland annat syfta till att säkerställa en rättvis behandling av tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i medlemsstaterna. På grundval av detta bör en uppsättning regler fastställas med angivande av de rättigheter för vilka likabehandling mellan de personer som omfattas av direktiv (EU) 2024/2841 och sådana tredjelandsmedborgare föreskrivs.

(3) I enlighet med artikel 67.2 i EUF-fördraget ska statslösa personer likställas med medborgare i tredjeländer vid tillämpning av detta direktiv.

(4) För att stärka respekten för likabehandling, inkludering och icke-diskriminering, inbegripet när det gäller relevanta skyldigheter enligt internationell rätt, med avseende på personer med funktionsnedsättning som är tredjelandsmedborgare, som är lagligen bosatta i en medlemsstat och som inte omfattas av direktiv (EU) 2024/2841 och för att garantera att deras funktionsnedsättningsstatus eller rätt till särskilda tjänster på grund av en funktionsnedsättning erkänns i hela unionen och därmed också säkerställa faktiskt och fullständigt deltagande och inkludering i samhället för dessa personer på lika villkor som unionsmedborgare, är det nödvändigt att tillämpa de regler, rättigheter och skyldigheter som fastställs i direktiv (EU) 2024/2841 på personer med funktionsnedsättning som är tredjelandsmedborgare och lagligen bosatta i en medlemsstat och vars funktionsnedsättningsstatus eller rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning har erkänts av den medlemsstaten och, i tillämpliga fall, på personer som ledsagar eller bistår dem, inbegripet personliga assistenter, eller på assistansdjur. Till exempel bör tredjelandsmedborgare som beviljats tillfälligt skydd enligt rådets direktiv 2001/55/EG [4] eller personer som beviljats

[1] EUT C, C/2024/1981, 18.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1981/oj.
[2] Europaparlamentets ståndpunkt av den 24 april 2024 (ännu inte offentliggjord i EUT) och rådets beslut av den 14 oktober 2024.
[3] Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2841 av den 23 oktober 2024 om inrättande av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning (EUT L, 2024/2841, 14.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/2841/oj).
[4] Rådets direktiv 2001/55/EG av den 20 juli 2001 om miniminormer för att ge tillfälligt skydd vid massiv tillströmning av fördrivna personer och om åtgärder för att främja en balans mellan medlemsstaternas insatser för att ta emot dessa personer och bära följderna av detta (EGT L 212, 7.8.2001, s. 12).

internationellt skydd enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1347 ([5]) omfattas av det här direktivet, förutsatt att de är lagligen bosatta i en medlemsstat och att deras funktionsnedsättningsstatus eller rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning har erkänts av den medlemsstaten.

(5) Alla bestämmelser i direktiv (EU) 2024/2841 bör, i enlighet med det här direktivet, i tillämpliga delar gälla för tredjelandsmedborgare som omfattas av det här direktivets tillämpningsområde.

(6) Även om detta direktiv inte bör påverka tillämpliga unionsregler om rörlighet inom unionen för tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i en medlemsstat kan detta direktiv, genom säkerställande av ömsesidigt erkännande av dessa personers funktionsnedsättningsstatus eller rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning i medlemsstaterna, särskilt underlätta utövandet av dessa personers rätt att förflytta sig eller resa inom unionen, förutsatt att de redan har en sådan rätt till rörlighet. När tredjelandsmedborgare som innehar ett EU-intyg om funktionsnedsättning eller ett EU-parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning förflyttar sig eller reser lagligt inom hela unionen kommer de att omfattas av rätten till ömsesidigt erkännande enligt detta direktiv.

(7) Medlemsstaterna bör därför vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa att reglerna i direktiv (EU) 2024/2841 för EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning som bevis på en erkänd funktionsnedsättningsstatus eller på en rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning och på deras erkända rätt till parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter som är reserverade för personer med funktionsnedsättning, vilka ger tillgång, på lika villkor, till alla särskilda villkor eller all positiv särbehandling när det gäller tjänster, verksamheter eller faciliteter, även om de inte tillhandahålls mot ersättning, och till parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter som erbjuds eller reserveras för personer med funktionsnedsättning och, i tillämpliga fall, för personer som ledsagar eller bistår dem, inbegripet personliga assistenter, oavsett deras nationalitet, eller för assistansdjur, även är tillämpliga på tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i en medlemsstat. Att ge sådana tredjelandsmedborgare rätt att få tillgång till särskilda villkor eller positiv särbehandling eller parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter som är reserverade för personer med funktionsnedsättning på samma sätt som de rättigheter som föreskrivs för personer som omfattas av direktiv (EU) 2024/2841 påverkar inte reglerna om tredjelandsmedborgares inresa till medlemsstaternas territorium.

(8) Medlemsstaterna uppmanas att tillhandahålla information i enlighet med direktiv (EU) 2024/2841 till tredjelandsmedborgare med funktionsnedsättning som omfattas av det här direktivet på ett språk som de förstår eller rimligen kan förväntas förstå.

(9) Tredjelandsmedborgare med funktionsnedsättning löper större risk att utsättas för flerfaldig diskriminering. I FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning stadgas det dessutom att kvinnor och flickor med funktionsnedsättning är utsatta för flerfaldig diskriminering och det fastställs att konventionsstaterna ska vidta åtgärder för att säkerställa att de fullt och likaberättigat åtnjuter alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter. De svåra förhållanden som möter personer med funktionsnedsättning som är utsatta för flerfaldiga eller försvårade former av diskriminering på grund av ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan åskådning, nationell, etnisk, ursprunglig eller social härkomst, egendom, börd, ålder eller ställning i övrigt erkänns också.

(10) Kommissionens skyldigheter enligt artikel 20 i direktiv (EU) 2024/2841 bör också inkludera tredjelandsmedborgare som omfattas av det här direktivets tillämpningsområde. Kommissionens rapport enligt den artikeln bör innehålla en analys av särskilda situationer av missgynnande till följd av diskriminering på flera grunder, dvs. diskriminering på grund av en kombination av funktionsnedsättning och andra grunder som är skyddade enligt rådets direktiv 79/7/EEG ([6]), 2000/43/EG ([7]), 2000/78/EG ([8]) eller 2004/113/EG ([9]), med särskilt fokus på kvinnor och flickor med funktionsnedsättning.

([5]) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1347 av den 14 maj 2024 om normer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska anses berättigade till internationellt skydd, för en enhetlig status för flyktingar eller personer som uppfyller kraven för att betecknas som subsidiärt skyddsbehövande, och för innehållet i det beviljade skyddet, om ändring av rådets direktiv 2003/109/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/95/EU (EUT L, 2024/1347, 22.5.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1347/oj).

([6]) Rådets direktiv 79/7/EEG av den 19 december 1978 om successivt genomförande av principen om likabehandling av kvinnor och män i fråga om social trygghet (EGT L 6, 10.1.1979, s. 24).

([7]) Rådets direktiv 2000/43/EG av den 29 juni 2000 om genomförandet av principen om likabehandling av personer oavsett deras ras eller etniska ursprung (EGT L 180, 19.7.2000, s. 22).

([8]) Rådets direktiv 2000/78/EG av den 27 november 2000 om inrättande av en allmän ram för likabehandling i arbetslivet (EGT L 303, 2.12.2000, s. 16).

([9]) Rådets direktiv 2004/113/EG av den 13 december 2004 om genomförande av principen om likabehandling av kvinnor och män när det gäller tillgång till och tillhandahållande av varor och tjänster (EUT L 373, 21.12.2004, s. 37).

(11) I enlighet med artiklarna 1 och 2 i protokoll nr 21 om Förenade kungarikets och Irlands ställning med avseende på området med frihet, säkerhet och rättvisa, fogat till fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget) och EUF-fördraget, och utan att det påverkar tillämpningen av artikel 4 i det protokollet, deltar Irland inte i antagandet av detta direktiv, som inte är bindande för eller tillämpligt på Irland.

(12) I enlighet med artiklarna 1 och 2 i protokoll nr 22 om Danmarks ställning, fogat till EU-fördraget och EUF-fördraget, deltar Danmark inte i antagandet av detta direktiv, som inte är bindande för eller tillämpligt på Danmark.

(13) Eftersom målet för detta direktiv, nämligen att utvidga de regler, rättigheter och skyldigheter som fastställs i direktiv (EU) 2024/2841 till att omfatta personer med funktionsnedsättning som är tredjelandsmedborgare, som är lagligen bosatta i en medlemsstat och som inte omfattas av direktiv (EU) 2024/2841 och personer som ledsagar eller bistår dem, inbegripet personliga assistenter, eller assistansdjur, och därigenom också underlätta deras möjligheter att förflytta sig eller resa till andra medlemsstater, inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna utan snarare, på grund av omfattningen och verkningarna av den åtgärd som fastställer en ram med gemensamma regler och villkor, kan uppnås bättre på unionsnivå, kan unionen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i EU-fördraget. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går det här direktivet inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

De regler, rättigheter och skyldigheter som fastställs i direktiv (EU) 2024/2841 ska tillämpas på tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i en medlemsstat och som inte omfattas av det direktivet och vars funktionsnedsättningsstatus eller rätt till särskilda tjänster på grund av funktionsnedsättning eller rätt till parkeringsvillkor och parkeringsmöjligheter som är reserverade för personer med funktionsnedsättning har erkänts av den medlemsstat där de är bosatta och på personer som ledsagar eller bistår dem, inbegripet personliga assistenter, eller på assistansdjur, enligt definitionerna i artikel 3.4 respektive 3.8 i det direktivet.

Artikel 2

I detta direktiv avses med *tredjelandsmedborgare* varje person som inte är unionsmedborgare i den mening som avses i artikel 20.1 i EUF-fördraget.

Artikel 3

Detta direktiv ska inte påverka tillämpliga regler om rörlighet inom unionen för tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i en medlemsstat.

Artikel 4

Medlemsstaterna får vidta åtgärder för att tillgodose tredjelandsmedborgares särskilda språkbehov, även genom språkförenkling, när så är lämpligt.

Artikel 5

Tredjelandsmedborgare som omfattas av detta direktivs tillämpningsområde ska omfattas av artikel 20 i direktiv (EU) 2024/2841.

Artikel 6

1. Medlemsstaterna ska senast den 5 juni 2027 anta och offentliggöra de bestämmelser i lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv. De ska genast överlämna texten till dessa bestämmelser till kommissionen.

De ska tillämpa dessa bestämmelser från och med den 5 juni 2028.

2. När en medlemsstat antar de bestämmelser som avses i punkt 1 ska de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen ska göras ska varje medlemsstat själv utfärda.

Artikel 7

Detta direktiv träder i kraft den tjugonde dagen efter det att det har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.

Artikel 8

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna i enlighet med fördragen.

Utfärdat i Strasbourg den 23 oktober 2024.

På Europaparlamentets vägnar	*På rådets vägnar*
R. METSOLA	ZSIGMOND B. P.
Ordförande	*Ordförande*

Jämförelsetabell mellan direktiven och svensk rätt

Nedan redogör utredningen i tabellform för förhållandet mellan bestämmelserna i EU-direktivet 2024/2841 respektive EU-direktivet 2024/2842 och svensk rätt. Tabellen visar genom vilka författningsförslag bestämmelserna i respektive direktiv föreslås genomföras. Den redovisar också när tillämpliga bestämmelser i svensk rätt bedöms motsvara krav i direktiven och någon särskild genomförandeåtgärd därför inte bedöms behövas. I de fall bestämmelserna i direktiven inte kräver en genomförandeåtgärd av medlemsstaterna markeras detta med ett streck.

Tabell 1 **Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2841 av den 23 oktober 2024 om inrättande av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning**

Artikel i EU-direktivet	Utredningens förslag	Tillämplig befintlig rätt
Artikel 1	1 § lagen om EU-funktionshinderskort, förkortad LEF	13 kap. 8 och 9 §§ trafikförordningen (1998:1276), förkortad TrF
Artikel 2	1, 2, 3, 7, 31 §§ LEF	13 kap. 8 §, Föreskrifter enligt 13 kap. 9 § TrF Föreskrifter enligt 10 kap. 1 § TrF Förbud och villkor enligt lagen om kontrollavgift vid olovlig parkering
Artikel 3	4 § LEF	
Artikel 4	2 § LEF	13 kap. 8 § trafikförordningen
Artikel 5	31 § LEF	
Artikel 6		Föreskrifter enligt 13 kap. 9 § TrF 10 kap. 13 § TrF 2 kap. 30 § vägmärkesförordningen (2007:90) 3 § lagen (1984:318) om kontrollavgift vid olovlig parkering

Artikel i EU-direktivet	Utredningens förslag	Tillämplig befintlig rätt
Artikel 7	8–28, 31 §§ LEF	
Artikel 8	13 kap. 8 b § TrF 13 kap. 8 d § TrF 13 kap. 13 § TrF	13 kap. 8 § Föreskrifter enligt 13 kap. 9 § TrF 9 och 11 §§ förvaltningslagen (2017:900) 4 § lagen (1978:234) om nämnder för vissa trafikfrågor
Artikel 9	–	
Artikel 10	29, 30 och 34§§ LEF med bemyndigande vad gäller kontroll av funktionshinderskorten, 4 a § förordningen (2024:78) med instruktion för Myndigheten för delaktighet 1 kap. 8 § vägtrafikdataförordningen (2019:382)	2 § lagen (1976:206) om felparkeringsavgift, 1 § lagen (1984:318) om kontrollavgift vid olovlig parkering, 2 § förordningen (1982:198) om flyttning av fordon i vissa fall, 14 kap 1 och 10 samt 15 kap. 12 §§ brottsbalken
Artikel 11	4 a § förordningen (2024:78) med instruktion för Myndigheten för delaktighet	6 § myndighetsförordningen (2007:515)
Artikel 12	8 § LEF, 2 a § förordningen (2009:1174) med instruktion för Försäkringskassan, 1 kap. 8 § vägtrafikdataförordningen (2019:382)	1 § lagen om nämnder för vissa trafikfrågor 13 kap. 8 § TrF
Artikel 13	19 § förordningen om EU-funktionshinderskort, 4 a § förordningen (2024:78) med instruktion för Myndigheten för delaktighet	12 § förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar
Artikel 14	–	
Artikel 15	–	
Artikel 16	33 § LEF, 7 § lagen om nämnder för vissa trafikfrågor	
Artikel 17		Diskrimineringslagen (2008:567), – lagen (2002:599) om grupprättegång, – lagen (2023:499) med instruktion för Riksdagens ombudsmän, – förordningen (1975:1345) med instruktion för Justitiekanslern, – förordningen (2009:607) med instruktion för Konsumentverket, och

Artikel i EU-direktivet	Utredningens förslag	Tillämplig befintlig rätt
		–förordningen (2007:1041) med instruktion för Allmänna reklamationsnämnden 9 och 10 §§ lagen om felparkeringsavgift, 9 § lagen (1984:318) om kontrollavgift vid olovlig parkering
Artikel 18	4 a § förordningen (2024:78) med instruktion för Myndigheten för delaktighet	
Artikel 19	–	
Artikel 20	–	
Artikel 21	Ikraftträdande-bestämmelser i samtliga författningsförslag	
Artikel 22	–	
Artikel 23	–	

Tabell 2 Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2842 av den 23 oktober 2024 om utvidgning av direktiv (EU) 2024/2841 till att omfatta tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i en medlemsstat

Artikel i EU-direktivet	Utredningens förslag	Tillämplig befintlig rätt
Artikel 1	2 § LEF	13 kap. 8 § TrF
Artikel 2	4 § LEF	
Artikel 3	Inga sådana förslag läggs	
Artikel 4	Inga sådana särskilda förslag läggs	
Artikel 5	–	
Artikel 6	Ikraftträdande-bestämmelser i samtliga författningsförslag	
Artikel 7	–	
Artikel 8	–	

Statens offentliga utredningar 2026

Kronologisk förteckning

1. Skatteincitament för forskning och utveckling – ett nytt incitament baserat på utgifter för FoU-personal. Fi.
2. 710 miljoner skäl till reformer. Ju.
3. Genomförande av plattformsdirektivet. A.
4. Rektor i fokus – förutsättningar för ett pedagogiskt ledarskap. U.
5. Utvidgad avdragsrätt för sponsring m.m. Fi.
6. En nationell digital infrastruktur i hälso- och sjukvården. Styrning med tydliga roller och ansvar för aktörerna. S.
7. Förstärkt uppföljning och utvärdering av folkhälsopolitiken.
   Del I: Effektivare folkhälsoinsatser genom hälsoekonomiska analyser.
   Del II: Utvärdering av alkoholpolitikens styrmedel. S.
8. Rättssäker samhällsvård för barn och unga. S.
9. Registrering av EES-medborgare. Ju.
10. Ökade möjligheter till tillgångsinriktad brottsbekämpning. Del 1 och 2. Ju.
11. Om överföring av Första AP-fondens verksamhet och tillgångar till Tredje och Fjärde AP-fonderna. Fi.
12. Om överföring av Sjätte AP-fondens verksamhet och tillgångar till Andra AP-fonden. Fi.
13. Straffansvar för deltagande i och samröre med kriminella sammanslutningar. Ju.
14. Ädelmetallutredningen – en moderniserad reglering av handel med ädelmetallarbeten. KN.
15. Marken, vattnet, tankarna. Konsekvenser för samer av svensk politik. Volym 1 och 2. Ku.
16. Försvarsexportinitiativ. För gemensam säkerhet. Fö.
17. Öresundsförbindelser 2050 – behov av kapacitet, redundans och svenskt-danskt samarbete. LI.
18. Odlingstorv och klimatet. Fi.
19. Stärkt tillsyn och uppföljning – förslag för att motverka oegentlig läkemedelsförskrivning. S.
20. Belägg för broms? Åtgärder för starkare incitament till lägre kommunalskattesatser. Fi.
21. Återkallelse av svenskt medborgarskap. Ju.
22. Stärkt läkemedelsförsörjning i samverkan. Nationella åtgärder för fördelning, omfördelning och inköp vid brist. S.
23. Tolkavgift och förbud mot barntolkning. A.
24. Mervärdesskatt vid uthyrning och överlåtelse av fastighet. Fi.
25. Ett smittskydd för framtiden. S.
26. Digitala verktyg inom bolagsrätten. Genomförande av EU:s direktiv om ytterligare digitalisering inom bolagsrätten. Ju.
27. Lättnader i kraven på hållbarhetsrapportering. Ju.
28. Tillgång till passageraruppgifter i brottsbekämpningen. Ju.
29. Förbud mot uppfödning av djur för pälsproduktion. LI.
30. Mer flexibla regler om verkställighet av häktning och fängelsestraff. Ju.
31. Ett investeringsprogram för kultur. Ku.
32. Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner. KN.
33. Vägen mot utfasning. Styrmedel för ett fossilfritt samhälle. KN.

34. Nya nätbrott och andra åtgärder för genomförandet av direktivet om bekämpning av våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Volym 1 & 2. Ju.
35. En åldersgräns för barns tillgång till sociala medier. S.
36. Bättre förutsättningar att inkludera personer med nedsatt beslutsförmåga i medicinsk forskning. S.
37. Förutsättningar för en likvärdig och språkutvecklande förskola. U.
38. Behovsstyrd vård. S.
39. Ett nytt system för återkrav inom socialförsäkringen. S.
40. Ny kärnkraft i Sverige – moderna regler för beredskap och skadeståndsansvar. KN.
41. Jämställdhet i en föränderlig tid – nuläge och vägar framåt. Volym 1 & 2. A.
42. Ett nytt regelverk för granskning av utländsk finansiering av trossamfund och andra verksamheter. Volym 1 och 2. Ju.
43. Åtgärder mot överskuldsättning. Fi.
44. En stärkt förmåga till modern datadelning – integritetsfrämjande teknik i offentlig förvaltning. Fi.
45. Effektiva ingripanden mot brott i cybermiljö. Ju.
46. Ett sammanhållet, robust och konkurrenskraftigt Sverige – framtidens politik för utveckling i landsbygder och regioner. LI.
47. Rätt till ersättning vid avveckling av kärnkraft på grund av politiska beslut – reaktorer som inte tagits i drift. KN.
48. Tillträdesförbud. Ju.
49. Traditionell eller rationell. En premiepension som kan nå målen. S.
50. En ny speciallärarutbildning. U.
51. Fri att lära och leva. Insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck i förskolan, skolan och fritidshemmet. U.
52. En reform av den statliga barn- och ungdomsvården. Volym 1, 2 och 3. S.
53. Parallella samhällsstrukturer – ett kunskapsunderlag för förbättrad integration och minskat utanförskap. A.
54. Stärkt egendomsskydd i regeringsformen. Ju.
55. Säkrare verifiering av identitet. Volym 1 och 2. Fi.
56. En lag om företagsansvar. Genomförande av EU-direktivet om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet. KN.
57. Akademisk frihet – ansvar, uppdrag och stärkta förutsättningar för framtiden. U.
58. Markerna berättar och minns. Konsekvenser för samer av svensk politik. Volym 1 & 2. ”Jag ber marken tyst om lov”. Extra volym. Ku.
59. Några frågor om redovisning och om granskning av hållbarhetsrapporter. Ju.
60. Sveriges flygplatser i en förändrad omvärld – Flygets betydelse för nationens tillgänglighet och totalförsvar. LI.
61. Stärkt patientsäkerhet och ökad motståndskraft. S.
62. Preventiva vistelseförbud. Ju.
63. Fri rörlighet för ökad delaktighet. S.

Statens offentliga utredningar 2026

Systematisk förteckning

Arbetsmarknadsdepartementet

Genomförande av plattformsdirektivet. [3]

Tolkavgift och förbud mot barntolkning. [23]

Jämställdhet i en föränderlig tid – nuläge och vägar framåt. Volym 1 & 2. [41]

Parallella samhällsstrukturer – ett kunskapsunderlag för förbättrad integration och minskat utanförskap. [53]

Finansdepartementet

Skatteincitament för forskning och utveckling – ett nytt incitament baserat på utgifter för FoU-personal. [1]

Utvidgad avdragsrätt för sponsring m.m. [5]

Om överföring av Första AP-fondens verksamhet och tillgångar till Tredje och Fjärde AP-fonderna. [11]

Om överföring av Sjätte AP-fondens verksamhet och tillgångar till Andra AP-fonden. [12]

Odlingstorv och klimatet. [18]

Belägg för broms? Åtgärder för starkare incitament till lägre kommunalskattesatser. [20]

Mervärdesskatt vid uthyrning och överlåtelse av fastighet. [24]

Åtgärder mot överskuldsättning. [43]

En stärkt förmåga till modern datadelning – integritetsfrämjande teknik i offentlig förvaltning. [44]

Säkrare verifiering av identitet. Volym 1 och 2. [55]

Försvarsdepartementet

Försvarsexportinitiativ. För gemensam säkerhet. [16]

Justitiedepartementet

710 miljoner skäl till reformer. [2]

Registrering av EES-medborgare. [9]

Ökade möjligheter till tillgångsinriktad brottsbekämpning. Del 1 och 2. [10]

Straffansvar för deltagande i och samröre med kriminella sammanslutningar. [13]

Återkallelse av svenskt medborgarskap. [21]

Digitala verktyg inom bolagsrätten. Genomförande av EU:s direktiv om ytterligare digitalisering inom bolagsrätten. [26]

Lättnader i kraven på hållbarhetsrapportering. [27]

Tillgång till passageraruppgifter i brottsbekämpningen. [28]

Mer flexibla regler om verkställighet av häktning och fängelsestraff. [30]

Nya nätbrott och andra åtgärder för genomförandet av direktivet om bekämpning av våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Volym 1 & 2. [34]

Ett nytt regelverk för granskning av utländsk finansiering av trossamfund och andra verksamheter. Volym 1 och 2. [42]

Effektiva ingripanden mot brott i cybermiljö. [45]

Tillträdesförbud. [48]

Stärkt egendomsskydd i regeringsformen. [54]

Några frågor om redovisning och om granskning av hållbarhetsrapporter. [59]

Preventiva vistelseförbud. [62]

Klimat- och näringslivsdepartementet

Ädelmetallutredningen – en moderniserad reglering av handel med ädelmetallarbeten. [14]

Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner. [32]

Vägen mot utfasning. Styrmedel för ett fossilfritt samhälle. [33]

Ny kärnkraft i Sverige – moderna regler för beredskap och skadeståndsansvar. [40]

Rätt till ersättning vid avveckling av kärnkraft på grund av politiska beslut – reaktorer som inte tagits i drift. [47]

En lag om företagsansvar. Genomförande av EU-direktivet om tillbörlig aktsamhet för företag i fråga om hållbarhet. [56]

Kulturdepartementet

Marken, vattnet, tankarna. Konsekvenser för samer av svensk politik. Volym 1 och 2. [15]

Ett investeringsprogram för kultur. [31]

Markerna berättar och minns. Konsekvenser för samer av svensk politik. Volym 1 & 2. ”Jag ber marken tyst om lov”. Extra volym. [58]

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Öresundsförbindelser 2050 – behov av kapacitet, redundans och svenskt-danskt samarbete. [17]

Förbud mot uppfödning av djur för pälsproduktion. [29]

Ett sammanhållet, robust och konkurrenskraftigt Sverige – framtidens politik för utveckling i landsbygder och regioner. [46]

Sveriges flygplatser i en förändrad omvärld – Flygets betydelse för nationens tillgänglighet och totalförsvar. [60]

Socialdepartementet

En nationell digital infrastruktur i hälso- och sjukvården. Styrning med tydliga roller och ansvar för aktörerna. [6]

Förstärkt uppföljning och utvärdering av folkhälsopolitiken. Del I: Effektivare folkhälsoinsatser genom hälsoekonomiska analyser. Del II: Utvärdering av alkoholpolitikens styrmedel. [7]

Rättssäker samhällsvård för barn och unga. [8]

Stärkt tillsyn och uppföljning – förslag för att motverka oegentlig läkemedelsförskrivning. [19]

Stärkt läkemedelsförsörjning i samverkan. Nationella åtgärder för fördelning, omfördelning och inköp vid brist. [22]

Ett smittskydd för framtiden. [25]

En åldersgräns för barns tillgång till sociala medier. [35]

Bättre förutsättningar att inkludera personer med nedsatt beslutsförmåga i medicinsk forskning. [36]

Behovsstyrd vård. [38]

Ett nytt system för återkrav inom socialförsäkringen. [39]

Traditionell eller rationell. En premiepension som kan nå målen. [49]

En reform av den statliga barn- och ungdomsvården. Volym 1, 2 och 3. [52]

Stärkt patientsäkerhet och ökad motståndskraft. [61]

Fri rörlighet för ökad delaktighet. [63]

Utbildningsdepartementet

Rektor i fokus – förutsättningar för ett pedagogiskt ledarskap. [4]

Förutsättningar för en likvärdig och språkutvecklande förskola. [37]

En ny speciallärarutbildning. [50]

Fri att lära och leva. Insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck i förskolan, skolan och fritidshemmet. [51]

Akademisk frihet – ansvar, uppdrag och stärkta förutsättningar för framtiden. [57]